

René Jean-Paul Dewil

Het Geslacht Vincius

Berlijn

1880- 1930

Auteursrechten Clausule

René Jean-Paul Dewil © is de enige auteur van dit werk. © 2021.

Alle rechten voorbehouden.

Geen deel van deze publicatie mag veranderd worden zonder de schriftelijke toelating van de auteur.

Dit boek mag slechts in elektronische vorm gekopieerd worden voor persoonlijk gebruik. Het mag niet gedrukt worden, in een elektronisch of ander ophaalsysteem geplaatst worden, gefotokopieerd, of op enige andere wijze vastgelegd worden zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

De enige plaats van waar dit boek mag opgehaald worden is de Internet-website www.theartofpainting.be, die de enige oorspronkelijke tekst bevat.

Deze publicatie valt onder de wetten op de auteursrechten, onder de copyright rechten.

‘Het Geslacht Vincius - Berlijn’ is een werk van fictie. De persoonsnamen die gebruikt werden en de figuren van de roman – behalve de werkelijke historische figuren - zijn enkel en alleen het resultaat van de verbeelding van de auteur. Enige gelijkenis met echte personen, dood of levend, is zuiver toevallig. De figuren van de roman en de gebeurtenissen zijn volledig fictief.

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	4
De Figuren	7
De Familie Vincius	7
De andere figuren	9
De Leiders van de Naties	13
 Deel I. De jaren van 1880 tot 1914. La Belle Époque.	18
Het Geslacht Vincius	18
De Duitse Politiek. Otto von Bismarck. 1870-1890	23
De Kulturkampf	28
De internationale Situatie en de grote Depressie in Duitsland	35
Het vroeg antisemitisme in Duitsland. 1789-1882	44
De Sociale Zekerheidswetten van Bismarck en zijn Val. 1883-1890	49
De Periode na het ontslag van Bismarck	54
De Vincius van Thorn. 1890-1900	56
De Joden in Rusland. De Pogroms. 1880-1890	58
De Pogroms	64
De jonge Julian Vincius. 1890-1898	70
Julian Vincius in Freiburg-im-Breisgau. 1906-1912	83
Dora Gomol. Freiburg en Berlijn. 1908-1911	92
De Vervolging van de Joden in Rusland. 1900-1914	108
De internationale Ontwikkelingen. 1890-1914	119
Het Concert van Europa. 1890-1900	119
De Russisch-Japanse Oorlog. 1904-1906	132
La Belle Époque. Verdere Conflicten. 1905-1912	139
Julian Vincius en Dora Gomol. Parijs 1910	148
Verdere Conflicten. De Balkan Oorlogen. 1912-1913	152
De grote Brand. 1914	158
De Kleinbergers en de von Chrapitz. 1900-1914	164

Deel II. De Wereldoorlog. 1914-1918	172
De Aanvang van de Oorlog. 1914.....	172
Julian Vincius naar de Oorlog. 1914	176
Het Begin van de Oorlog. 1914.....	185
Julian Vincius te Longwy. 1914.....	192
Aan het Oostelijk Front. 1914	203
De Wereldoorlog. 1915 en 1916.....	210
Het Westelijk Front	210
De Slag van Verdun	214
Longwy en Julian Vincius in 1915	221
Verdun van maart tot in de herfst 1916	249
Julian Vincius in Longwy tijdens de Slag om Verdun. 1916.....	252
Verdun van oktober tot december 1916, in 1917 en 1918.....	260
Aan het Oostfront van 1915 tot Einde 1916.....	262
De Veldslag aan de Somme. 1916.....	268
Aan het Balkan front en de Conclusie.....	272
De Wereldoorlog in 1917	276
De Russische revolutie.....	276
Duitsland en de Verenigde Staten	288
Duitse Acties in de Lente van 1917.....	290
Het Westelijk front in 1917.....	291
Malou Vincius	296
Aan het Italiaans Front.....	300
De Britse Offensieven van 1917	303
Kolonel Otto von Chrapitz in Longwy	308
Vredespolitiek.....	317
De laatste Offensieven en het Oorlogseinde	326
Het staakt het Vuren aan het Oostelijk Front	326
De Duitse offensieven aan het Westelijk Front. 1918.....	330
Uit het Dagboek van Otto von Chrapitz. Offensief Blücher-Yorck. Mei en juni 1918	339
Geallieerde Aanvallen aan het Westelijk Front. 1918	353
Malou Vincius in Veiligheid	358
Ontwikkelingen aan het Oostelijk Front.....	364

Longwy in 1918.....	366
Het einde van de Oorlog	371
De Terugkeer van Julian Vincius naar Berlijn	376
Na de Oorlog.....	379
 Deel III. De Jaren van de Weimar Republiek. 1919-1930	 382
 De politieke Evolutie in het naoorlogs Berlijn. 1918-1922.....	 382
Julian Vincius in het naoorlogse Berlijn. 1918-1922	387
De zorgwekkende Jaren. 1922-1927	399
De Crisisjaren. 1928-1930.....	407
De Familie Vincius van 1928 tot 1930	410
 Nota's van de schrijver	 424
Bibliografie.....	426

De Figuren

De Familie Vincius:

Abraham Vincevicius	1792-1871	Getrouwd met Abi Abramovski in 1814, zoon van Ezra Vincevicius
Abi Abramovski	1792-1876	Getrouwd met Abraham Vincevicius in 1814
Asa Vincius	1790-1860	Getrouwd met Leah Perlman in 1814, zoon van Ezra Vincevicius
Leah Perlman	1798-1880	Getrouwd met Asa Vincius in 1814
Esther Vincius	1818-1863	Getrouwd met Finkel Kaunavicius in 1836, dochter van Asa Vincius
Rebekah Vincius	1816-1903	Getrouwd met Samuel Klaipevicius in 1836, dochter van Asa Vincius
Max Vincius	1820-1900	Getrouwd met Sara Benavicius in 1840, zoon van Asa Vincius
Sara Benavicius	1823-1902	Getrouwd met Max Vincius in 1840
Iosel Vincevicius	1815-1895	Getrouwd met Sara Rausnitz in 1835, zoon van Abraham Vincevicius
Sara Rausnitz	1816-1903	Getrouwd met Iosel Vincevicius in 1835
Edek Vincevicius	1817-1897	Getrouwd met Rachel Levin in 1837, zoon van Abraham Vincevicius
Rachel Levin	1820-1910	Getrouwd met Edek Vincevicius in 1837
Sarah Vincevicius	1800-1878	Getrouwd met Anton Svirskius in 1827, dochter van Ezra Vincevicius
Anton Svirskius	1798-1873	Getrouwd met Sarah Vincevicius in 1827
Anton Svirskius de Jongere	1832-1900	Zoon van Sarah Vincius
Paul Svirskius	1833-1898	Zoon van Sarah Vincius
Johanna Svirskius	1835-1910	Dochter van Sarah Vincius
Kurt Vincius	1840-1910	Getrouwd met Hannah Sonnenfeld in 1862, zoon van Max Vincius
Hannah Sonnenfeld	1845-1913	Getrouwd met Kurt Vincius in 1862
Max Vincius de Jongere	1863-1939	Getrouwd met Maria Rosenthal in 1882, zoon van Kurt Vincius
Maria Rosenthal	1866-1930	Getrouwd met Max Vincius de Jongere in 1882
Andreas Vincius	1864-1942	Getrouwd met Lore Kremer in 1885, zoon van Kurt Vincius
Lore Kremer	1865-1942	Getrouwd met Andreas Vincius in 1885

Julian Vincius	1866-1942	Getrouwd met Hanne Altman in 1886, zoon van Kurt Vincius
Hanne Altman	1870-1942	Getrouwd met Julian Vincius in 1886
Haim Vincius	1842-1920	Getrouwd met Leah Goldstern in 1865, zoon van Max Vincius
Leah Goldstern	1843-1910	Getrouwd met Haim Vincius in 1865
Avram Vincius	1866-1920	Getrouwd met Manyah Kalpern in 1890, zoon van Haim Vincius
Manyah Kalpern	1866-1930	Getrouwd met Avram Vincius in 1890
David Vincius	1868-1928	Getrouwd met Rosa Kalpern in 1892, zoon van Haim Vincius
Rosa Kalpern	1869-1935	Getrouwd met David Vincius in 1892
Mikhael Vincius	1843-1920	Getrouwd met Fredia False in 1870, zoon van Max Vincius
Fredia False	1845-1915	Getrouwd met Mikhael Vincius in 1870
Naomi Vincius	1871-1950	Getrouwd met Osyp Raisfeld in 1890, dochter van Mikhael Vincius
Osyp Raisfeld	1871-1955	Getrouwd met Naomi Vincius in 1890
Rivka Vincius	1873-1956	Getrouwd met Johann Handelsmann in 1890, dochter van Mikhael Vincius
Johann Handelsmann	1870-1946	Getrouwd met Rivka Vincius in 1890
Avram Goldstern	1812-1888	Vader van Leah Goldstern, Berlijnse uitgever

De andere figuren

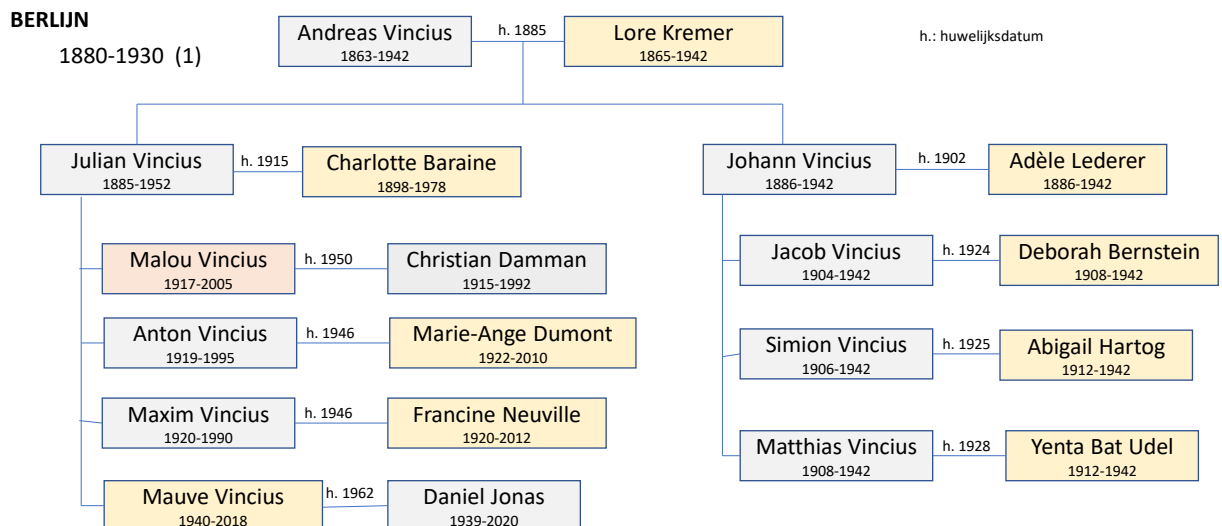
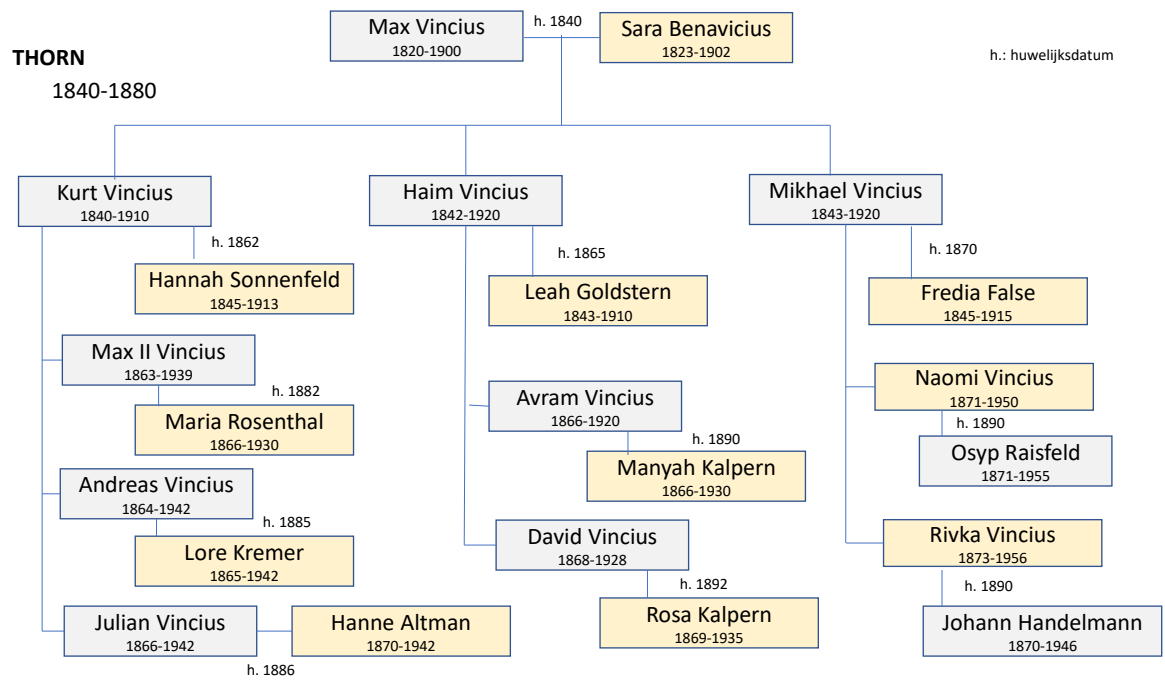
De Kleinberger Familie:

Friedrich (Fried) Kleinberger		Saksische immigrant in Thorn
Anna Kleinberger		Echtgenote van Friedrich Kleinberger
Esther Kleinberger	1845-1917	Dochter van Fried en Anna Kleinberger, geliefde van Kurt Vincius
Richard Vincius	1867-1931	Zoon van Esther Kleinberger en Kurt Vincius, getrouwd in 1888 met Rosa Danemann (1875-1930)
Marlene Vincius	1869-1943	Dochter van Esther Kleinberger en Kurt Vincius, getrouwd in 1884 met Anders Lipinski
Peter Vincius	1894-1972	Zoon of Richard Vincius, getrouwd in 1918 met Michaela Kohle (1897-1975)
Frieda Vincius	1896-1980	Dochter van Richard Vincius, getrouwd in 1920 met Otto Markusa (1894-1976)
Ernst Vincius	1897-1978	Zoon van Richard Vincius, getrouwd in 1921 met Eva Trakei (1898-1979)
Joseph Lipinski	1887-1965	Zoon van Marlene Vincius, getrouwd in 1912 met Regina Schmied (1889-1940)
Erich Lipinski	1889-1970	Zoon van Marlene Vincius, getrouwd in 1918 met Bettina Danksa (1891-1960)

De Familie von Chrapitz:

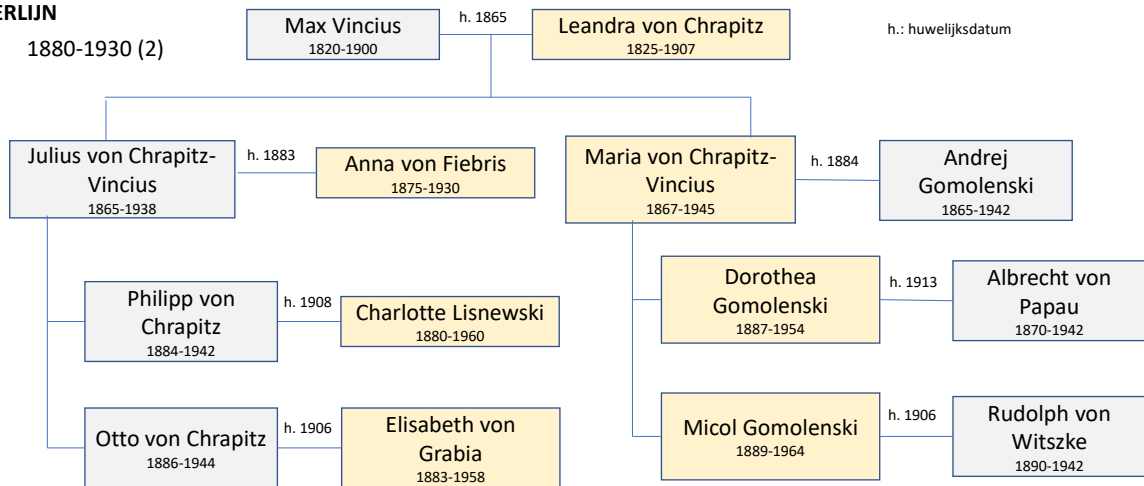
Leandra von Chrapitz	1825-1907	Tweede echtgenote van Max Vincius, getrouwd in 1865
Julius von Chrapitz-Vincius	1865-1938	Zoon van Leandra von Chrapitz en Max Vincius, getrouwd in 1883 met Anna von Fiebris.
Maria von Chrapitz-Vincius	1867-1942	Dochter van Leandra von Chrapitz en Max Vincius, getrouwd in 1884 met Andrej von Gomolenski.

Philipp von Chrapitz	1884-1942	Zoon van Julius von Chrapitz-Vincius, getrouwd in 1908 met Charlotte Lisnewski (1880-1960).
Otto von Chrapitz	1886-1944	Zoon van Julius von Chrapitz-Vincius, getrouwd in 1906 met Elisabeth von Grabia (1883-1958).
Dorothea von Gomolenski	1887-1954	Dochter van Maria von Chrapitz-Vincius, getrouwd in 1913 met Albrecht von Papau (1870-1942).
Micol von Gomolenski	1889-1964	Dochter van Maria von Chrapitz-Vincius, getrouwd in 1906 met Rudolph von Witszke (1890-1942)

BERLIJN

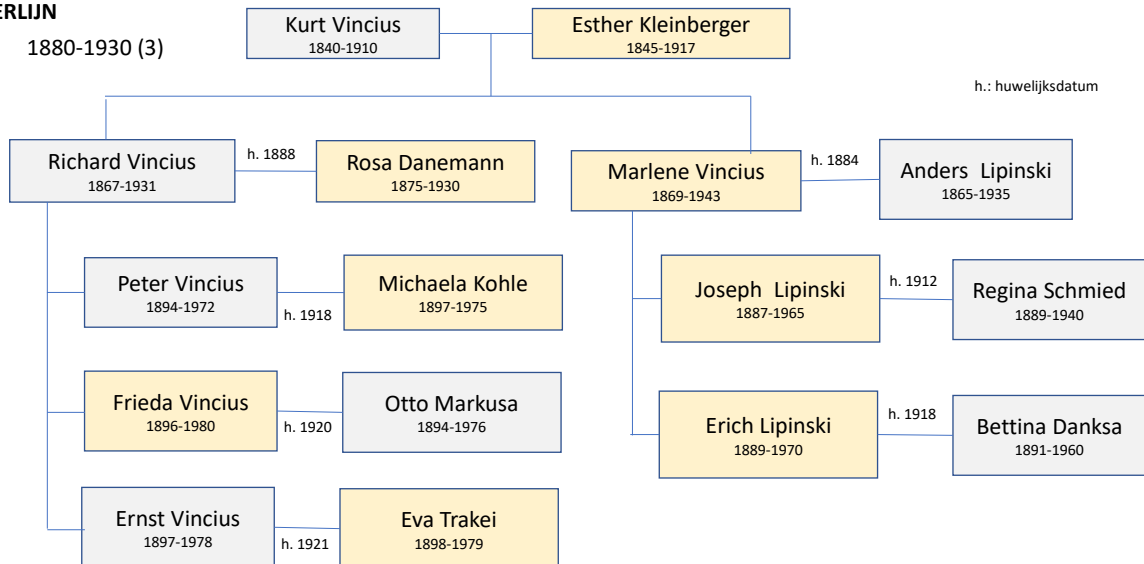
1880-1930 (2)

Het Geslacht von Chrapitz

BERLIJN

1880-1930 (3)

Het Geslacht Kleinberger

De Leiders van de Naties

Rusland en Polen

Tsaar Alexander II (1818-1881) R. 1855-1881 Tsaar van Rusland, Koning van Polen-Litouwen, Groothertog van Finland, Dynastie Holstein-Gottorp-Romanov, getrouwd in 1841 met Marie van Hessen (d. 1880, Maria Alexandrovna) en in 1880 met Catherine Dolgorukova (morganatisch, Princes Yurievskaya). Zoon van Nicholas I en Alexandra Feodorovna.

Het zogenaamde ‘Congres Koninkrijk van Polen’ werd gevormd tijdens het Congres van Wenen (1815), na de val van Napoleon Bonaparte. Koningen van Polen tijdens de regeringsperiode en nadien, tot 1915, waren de Russische tsaren. The tsaren benoemden Gouverneur-Generaals om hen te vertegenwoordigen in Polen.

Tsaar Alexander III (1845-1894) R. 1881-1894. Zoon van Tsaar Alexander II en Maria Alexandrovna van Hessen. Dynastie van Holstein-Gottorp-Romanov, getrouwd in 1866 met Maria Feodorovna (Dagmar van Denemarken). Tsaar van Rusland, Koning van Polen, Groothertog van Finland.

Nicholas II (1868-1918) R. 1894-1917. Zoon van Tsaar Alexander III en Maria Feodorovna. Tsaar van Rusland, Koning van Polen, Groothertog van Finland. Getrouwd in 1894 met Alexandra Feodorovna (Alix van Hessen). Deed afstand van de troon tijdens de Februari Revolutie. Terechtgesteld door de Bolsjewieken.

Voorzitters van het Centraal Uitvoerend Comité van het Russisch Congres van de Sovjets (1917–1938):

Lev Kamenev	(1883–1936)	In dienst 9 Nov 1917- 24 Nov 1917
Yakov Sverdlov	(1885–1919)	In dienst 1917 – 1919
Mikhail Vladimirsky	(1874–1951)	In dienst 16 Mar 1919 - 30 Mar 1919
Mikhail Kalinin	(1875–1946)	In dienst 1919 - 1938
Vladimir Ilyich Ulyanov (1870 – 1924)		genaamd Lenin. Hoofd van de Regering van Sovjet Rusland van 1917 tot 1924.

Pruisen en Duitsland

Keizer Wilhelm I (1797-1888) R. 1861-1888. Koning van Brandenburg-Pruisen. Volledige naam: Wilhelm Friedrich Ludwig von Hohenzollern. Voorzitter van de Noord-Duitse Confederatie (1867-1871) en Duitse Keizer vanaf 1871. Dynastie van Hohenzollern. Jongere broeder van Friedrich Wilhelm IV. Getrouwd in 1829 met Prinses Augusta van Saksen-Weimar-Eisenach (1811-1890).

Keizer Friedrich III (1831-1888). Keizer en koning gedurende 99 dagen slechts in 1888. Getrouwd met Victoria, oudste dochter van Koningin Victoria van Groot Brittannië. Volledige naam Friedrich

Wilhelm. Enige zoon van Keizer Wilhelm I. Dynastie van Hohenzollern.

Keizer Wilhelm II (1859 - 1941). R. 1888 – 1918). Wilhelm II deed troonsafstand in 1918. Getrouwd in 1888 in 1ste huwelijk met Prinses Augusta Victoria van Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg (d. 1921) en in 1922 in 2de huwelijk met Prinses Hermine Reuss van Greiz (d. 1941). Dynastie van Hohenzollern. Kleinzoon van Wilhelm I en zoon van Friedrich III.

De Presidenten van de Weimar Republiek:

Friedrich Ebert (1871 - 1925) In dienst: 1919 – 1925. Lid van de SPD Partij (Sociaal Democratisch).
 Hans Luther (1879 -1962). In dienst: 28 Feb 1925 – 12 Maart 1925, gedurende 12 dagen.
 Walter Simons (1861–1937). In dienst: 12 Maart 1925 - 12 Mei 1925, gedurende 60 dagen.
 Paul von Hindenburg (1847 - 1934). In dienst: 1925 – 1934. Generaal en Veldmaarschalk van het Duits Leger.

Kanseliers van Duitsland:

Otto von Bismarck (1815 -1898). In dienst: 1867 – 1890. Voordien ook Minister-President van Pruisen. Prins.
 Leo von Caprivi (1831 - 1899). dienst: 1890 – 1894.
 Graaf Chlodwig zu Hohenlohe-Schillingsfürst (1819 - 1901). In dienst: 1894 - 1900. Prins.
 Bernhard von Bülow (1849 - 1929). In dienst: 1900 - 1909. Prins.
 Theobald von Bethmann-Hollweg (1856 -1921). In dienst: 1909 - 1917.
 Georg Michaelis (1857- 1936). In dienst: 14 Jul 1917 – 1 Nov 1917. Gedurende 110 dagen.
 Georg von Hertling (1843 - 1919). In dienst: 1 Nov 1917 - 30 Sept 1918. Graaf.
 Max von Baden (1867 - 1929). In dienst: 3 Okt 1918 - 9 Nov 1918. Prins.
 Friedrich Ebert (1871 - 1925). In dienst: 9 Nov 1918 - 13 Feb 1919. Gedurende 96 dagen.
 Gustav Bauer (1870 - 1944). In dienst: 21 Jun 1919 - 26 Maart 1920. 279 dagen.
 Hermann Müller (1876 - 1931). In dienst: 27 Maart 1920 - 21 Jun 1920. 86 dagen.
 Constantin Fehrenbach (1852 - 1926). In dienst: 25 Jun 1920 - 4 Mei 1921. 313 dagen
 Joseph Wirth (1879 - 1956). In dienst: 10 Mei 1921 - 14 Nov 1922.
 Wilhelm Cuno (1876 - 1933). In dienst: 22 Nov 1922 - 12 Aug 1923. 263 dagen.
 Gustav Stresemann (1878 - 1929). 13 Aug 1923 - 30 Nov 1923. 109 dagen.
 Wilhelm Marx (1863 - 1946). 30 Nov 1923 - 15 Jan 1925.
 Hans Luther (1879 - 1962). In dienst: 15 Jan 1925 - 12 May 1926.
 Wilhelm Marx (1863 - 1946). In dienst: 17 Mei 1926 - 12 Jun 1928.
 Hermann Müller (1876 - 1931). In dienst: 28 Jun 1928 - 27 Mar 1930.
 Heinrich Brüning (1885 - 1970). In dienst: 30 Mar 1930 - 30 Mei 1932.

Franz von Papen (1879 - 1969). In dienst: 1 Jun 1932 - 17 Nov 1932. 169 dagen.

Oostenrijk

Franz-Joseph I (1830 - 1916) R. 1848-1916. Keizer van Oostenrijk-Hongarije. Dynastie van Habsburg-Lorraine. Getrouwd in 1853 met Hertogin Elizabeth van Beieren (genaamd 'Sissi', 1837-1898). Zoon van Ferdinand I.

Karl I de Gezegende (1887 - 1922) R. 1916 - 11 November 1918 (ontslag). Achterneef van Franz-Joseph I en achter-achter-kleinkind van Franz I.

Frankrijk

Keizer Louis Napoleon III (1808-1873) R. 1848-1870. President van de Tweede Franse Republiek. Keizer der Fransen vanaf 1852. Huis van Bonaparte. Getrouwd in 1853 met Eugénie de Montijo, Markiezin van Ardales (d. 1920).

Presidenten van Frankrijk na het Tweede Keizerrijk:

Adolphe Thiers (1797 - 1877). In dienst: 1871 - 1873.
 Patrice de MacMahon (1808 - 1893). In dienst: 1873 - 1879
 Jules Grévy (1807 - 1891). In dienst: 1879 - 1887.
 Sadi Carnot (1837 - 1894). In dienst: 1887 - 1894.
 Jean Casimir-Perier (1847 - 1907). In dienst: 1894 - 1895.
 Félix Faure (1841 - 1899). In dienst: 1895 - 1899.
 Émile Loubet (1838 - 1929). In dienst: 1899 - 1906.
 Armand Fallières (1841 - 1931). In dienst: 1906 - 1913.
 Raymond Poincaré (1860 - 1934). In dienst: 1913 - 1920.
 Paul Deschanel (1855 - 1922). In dienst: 18 Feb 1920 - 21 Sept 1920.
 Alexandre Millerand (1859 - 1943). In dienst: 1920 - 1924.
 Gaston Doumergue (1863 - 1937). In dienst: 1924 - 1931.
 Paul Doumer (1857 - 1932). In dienst: 1931 - 1932

Groot Brittannië

Koningin Victoria (1819-1901) R. 1837-1901. Getrouwd in 1840 met Albert van Saksen-Coburg en Gotha. Kleindochter van George III.

Edward VII (1841-1910) R. 1901 – 1910. Getrouwd in 1863 met Prinses Alexandra van Denemarken.

George V (1865-1936) R. 1910 -1936. Getrouwd in 1893 met Prinses Mary van Teck.

Eerste Ministers van het Verenigd Koninkrijk:

Benjamin Disraeli	(1804 - 1881). In dienst: 27 Feb 1868 - 1 Dec 1868. 279 dagen.
William Ewart Gladstone	(1809 - 1898). In dienst: 1868 - 1874.
Benjamin Disraeli	(1804 - 1881). In dienst: 1874 - 1880.
William Ewart Gladstone	(1809 - 1898). In dienst: 1880 - 1885.
Robert Gascoyne-Cecil	(1830 - 1903). In dienst: 1885 - 1886. 220 dagen.
William Ewart Gladstone	(1809 - 1898). In dienst: 1 Feb 1886 - 20 Jul 1886. 170 dagen.
Robert Gascoyne-Cecil	(1830 - 1903). In dienst: 1886 - 1892.
William Ewart Gladstone	(1809 - 1898). In dienst: 1892 - 1894.
Archibald Primrose	(1847 - 1929). In dienst: 1894 - 1895.
Robert Gascoyne-Cecil	(1830 - 1903). In dienst: 1895 - 1902.
Arthur Balfour	(1848 - 1930). In dienst: 1902 - 1905.
Sir Henry Campbell-Bannerman	(1836 - 1908). In dienst: 1905 - 1908.
H. H. Asquith	(1852 - 1928). In dienst: 1908 - 1916.
David Lloyd George	(1863 - 1945). In dienst: 1916 - 1922.
Bonar Law	(1858 - 1923). In dienst: 1922 - 1923. 210 dagen.
Stanley Baldwin	(1867 - 1947). In dienst: 1923 - 1924. 246 dagen.
Ramsay MacDonald	(1866 - 1937). In dienst: 22 Jan 1924 - 4 Nov 1924. 288 dagen.
Stanley Baldwin	(1867 - 1947). In dienst: 1924 - 1929.
Ramsay MacDonald	(1866 - 1937). In dienst: 1929 - 1935.

The hoofdfiguren van 1914

Oostenrijk-Hongarije: Keizer Franz-Joseph I van Habsburg
 Minister van Buitenlandse Zaken: Graaf Leopold Berchtold von und zu Ungarschitz,
 Fräutling und Püllütz
 Hoofd van de Generale Staf: Veldmaarschalk Franz Conrad von Hötzendorf

Duitsland: Keizer Wilhelm II von Hohenzollern
 Kanselier: Theobald von Bethmann-Hollweg
 Minister van Buitenlandse Zaken: Gottlieb von Jagow
 Hoofd van de Generale Staf: Generaal Helmut von Moltke de Jongere
 Minister van Oorlog: Generaal Erich von Falkenhayn

Groot Brittannië: Koning George V
 Eerste Minister: Herbert Henry Asquith, Earl of Oxford and Asquith
 Minister van Financiën: Richard Burdon Haldane
 Minister van Buitenlandse Zaken: Sir Edward Grey
 Minister van Oorlog: Veldmaarschalk Earl Horatio Herbert Kitchener
 Minister van Marine: Winston Churchill

Frankrijk: President Raymond Poincaré
 Eerste minister en Minister van Buitenlandse Zaken: René Viviani
 Minister van Oorlog: Adolphe Messimy
 Opperbevelhebber van de Westerse Strijdkrachten: Maarschalk Joseph Joffre
 Franse Ambassadeur in St Petersburg: Maurice Paléologue

Rusland: Tsaar Nicholas II Romanov
 Voorzitter van de Raad van Ministers: Ivan Logginovich Goremykin
 Minister van Oorlog: Vladimir Alexandrovich Sukhomlinov
 Hoofd van de Generale Staf: General Mikhail Alekseyevich Belyaev
 Minister van Buitenlandse Zaken: Sergei Dmitryevich Sazonov

België: Koning Albert I van Saksen-Coburg
 Regeringshoofd: Charles de Broqueville

Deel I. De jaren van 1880 tot 1914. La Belle Époque.

Het Geslacht Vincius

In die jaren waren de vele leden van het geslacht Vincius verspreid over uitgestrekte gebieden. De erkende patriarch van de familie was thans Max Vincius. Hij woonde in de West-Pruisische stad Thorn, die in het Pools Torún genoemd werd. Het district van Thorn maakte sinds het einde van de 18de eeuw deel uit van het Koninkrijk Pruisen, en vanaf 1871 van het Keizerrijk Duitsland. In 1880 was Max net 60 jaar oud. Hij was nu grijs van haar, slank en erg waardig van houding, nog sterk in lichaam en zeer snel van geest. Zijn vastberadenheid om te doen wat goed was voor zijn ganse familie was onwrikbaar gebleven.

De Vincius familie was Joods van oorsprong. Max had ook eerst een Joodse vrouw gehuwd. Hij was getrouwd met Sara Benavicius van Vilna in Litouwen, en daarna met een Pruisisch-Evangelische dame van de oude aristocratie van Pruisen met de naam Leandra von Chrapitz. De von Chrapitz domeinen in Pruisen bestonden uit wouden, vruchtbare graanvelden en veel grote weiden. Max had zich moeten bekeren tot het Pruisisch Christelijk Evangelisch geloof om met Leandra te kunnen trouwen. Leandra bezat de meeste van haar traditionele erflanden in West-Pruisen, nabij de stad Thorn.

Thorn was eveneens waar Max Vincius en zijn kinderen het grootste deel van hun leven hadden doorgebracht. Het was de stad waar ze boven alles, bijna obsessief, van hielden. Max had drie zonen met Sara Benavicius, die Kurt, Haim en Mikhael heetten. Deze waren de authentieke Vincius zonen. Met Leandra von Chrapitz had Max twee kinderen, Julius en Maria, die de naam van von Chrapitz-Vincius mochten dragen bij speciale, officiële overeenkomst met de Pruisische autoriteiten.

Kurt Vincius was de oudste van de Vincius zonen. Hij was al 40 jaar oud in 1880, en een handelaar zoals zijn vader. Hij was een toegewijde Jood, en dat was ook zijn echtgenote Hannah Sonnenfeld. De familie van Kurt woonde in dezelfde straat als zijn vader, in de *Breite Strasse* van Thorn. Kurt was getrouwd zoals het hoorde. Zijn ware liefde, echter, sinds vele jaren, was Esther Kleinberger, een Christelijke vrouw. Kurt leefde samen, zij het apart, zowel met zijn wettelijke vrouw Hannah, als met Esther.

Hij had drie zonen bij Hannah Sonnenfeld, doch ook een zoon en een dochter van Esther. Kurt had die twee laatste kinderen van Esther Kleinberger wettelijk erkend. Hannah moest wel op de hoogte geweest zijn van hun bestaan. Ze verkoos echter haar stilzwijgen te bewaren. De Kleinberger kinderen, Richard en Marlene, droegen eveneens de naam Vincius. De Pruisische overheid leek aan Kurt zijn overspel te vergeven, en daarna de hele geschiedenis te willen vergeten. Die vergetelheid kostte Kurt een fortuin, maar hij had steeds voldoende geld om te doen wat hij wou! Kurt was een zeer succesvolle handelaar, nog een betere koopman dan zijn vader geweest was. Hij was thans een welgekende en alom gewaardeerde man in Thorn.

De tweede Vincius zoon, Haim, was 38 jaar oud en eveneens een Jood. Hij was een soldaat geweest. Hij had zelfs een promotie behaald tot de eervolle rang van generaal in het Pruisisch Leger! Haim was een ware held van de laatste oorlogen van Pruisen tegen Denemarken,

Oostenrijk en Frankrijk. Hij had genoten van bindingen met het Duits Keizerlijk Hof. Hij was nu getrouwd met de dochter van een Berlijnse uitgever, met de eveneens Joodse Leah Goldstern. Samen met zijn echtgenote beheerde Haim het succesvolle uitgeversbedrijf in Berlijn. De eigenlijke eigenares van het bedrijf was Leah, na haar vader, die de stichter van de zeer gerespecteerde firma was geweest. De vader van Leah had zijn bedrijf overgelaten aan zijn geliefde, enige dochter. Avram Goldstern en Haim Vincius konden goed met elkaar opschieten. Ze genoten zelfs erg van elkaars gezelschap. Haim en zijn familie woonden rustig en gelukkig in de *Landgrafenstrasse* van Berlijn. Hun uitgeverij bloeide en breidde zich uit.

Mikhael Vincius dan, 37 jaar oud en de jongste zoon van Max Vincius en Sara Benavicius, bleek de ware uitzondering te zijn in de Vincius familie. Hij was getrouwd met een jonge vrouw uit Bremen! Met haar vertrok hij naar Denemarken. Hij woonde nu met vrouw en kinderen in de Deense stad Aarhus. Mikhael was een geboren ondernemer. Hij wist alles af van het brouwen en distilleren van alcohol. Met Fredia False, zijn echtgenote, had hij een succesvolle zaak uitgebouwd die bier brouwde en die *Akvavit* distilleerde, een zeer gekende witte, sterke drank in Denemarken.

Kurt, Haim en Mikhael hadden hun eigen families. Kurt en Haim zorgden slechts voor zonen, Mikhael had twee dochters. De dochters van Mikhael heetten Naomi en Rivka. De andere leden van de grotere Vincius familie zagen die meisjes slechts zelden. Dat gebeurde gewoonlijk op uitzonderlijke familiebijeenkomsten in Thorn. De meisjes bleven in een tak van de Vincius familie die te ver van Thorn woonde om nauwe en warme relaties met de rest van de Vincius in die mooie stad te kunnen onderhouden. Hetzelfde gebeurde ook met de twee zonen van Haim, Avram en David. Die woonden in Berlijn. Ze konden zich niet goed inpassen bij de Vincius van Thorn. Naomi en Rivka, Avram en David, werden daarom eigenlijk bekeken als van een verschillende stam door de Vincius van Thorn, en als meisjes van het verre Denemarken. Zij droegen ook een vleugje arrogantie op hun gezichten en in hun wijzen van gaan en van praten, waar de ware Vincius leden van Thorn enigszins de spot mee dreven.

De kern van de Vincius familie van Thorn bestond zo slechts uit de kinderen van Kurt Vincius, uit de jongens Max de Jongere, Andreas en Julian. Aan deze konden toegevoegd worden de Kleinberger kinderen en de von Chrapitz jongeren, die ook al niet zeer beschouwd werden als leden van de hoofdtak, van de ware Vincius tak.

Max de jongere, Andreas en Julian waren respectievelijk 17, 16 en 14 jaar oud in 1880. Zij bleven praktiserende Joden. Met de tijd, trouwden ze met gelovige, goedgehartige, authentieke Joodse meisjes die ze in Thorn leerden kennen. Max trouwde met een Rosenthal meisje, Andreas met een Kremer meisje, en Julian trouwde met een Altman dochter. De drie zonen van Kurt Vincius werden handelaars. Ze konden alle drie mooie huizen kopen in de *Breite Strasse* van Thorn. Ze vergrootten en pasten die huizen aan. Max de Jongere werd de ware trots van de familie. Hij groeide uit tot een zeer rijke man, hoewel hij een niet zeer opgeleide persoon bleef in de klassieke Joodse zin. Hij was wel slim, sluw en zeer energiek in het drijven van handel.

De meest intelligente Vincius zoon van Kurt was toch Andreas, die in 1880 nog studeerde aan het Duits Gymnasium van Thorn. Later zou hij een zeer opgeleide man worden. Hij beëindigde zijn Gymnasium met de hoogste beloningen. Hij beloofde een ware geleerde te worden. Maar Andreas zonk weldra weg in de donkerste melancholische gedachten, die zijn energie en

doorzettingsvermogen ondermijnden dat hem naar grotere rijkdom had kunnen leiden. Tevens werd hij geen blijde en warmhartige vader voor zijn zonen, Julian de Jongere en Johann. Andreas leek niet veel te geven om zijn zonen. Misschien was Andreas het meest getroffen door het leven dat zijn vader leidde, verscheurd tussen twee vrouwen, en toch elke vrouw beminnend en waarderend. Hij ook ontwikkelde zich zo tot een verscheurde man, maar dan zonder dat er een directe aanleiding voor bestond bij hem.

Gelukkig was de echtgenote van Andreas, Lore Kremer, een zeer verstandige vrouw. Zij moest al vroeg handelen als was ze het waar denkend hoofd van de familie. Ze nam de uitdaging aan in de naam van haar kinderen. Ze was duidelijk opgewassen tot die taak! Ze vroeg zich dikwijls af in welke wereld Andreas wel leefde. Misschien in één of andere fantastische droomwereld opgericht in zijn eigen, unieke verbeelding? Andreas reisde veel, en verwaarloosde zijn zaken in Thorn. De Handelarenvereniging van de stad zag daarom meer de echtgenote van Andreas dan de man zelf. De leden lieten haar wel toe in hun kringen. Ze was de enige vrouw die het recht had gewonnen om te spreken als hun gelijke in de vergaderingen van de handelaars. Het fortuin van de familie van Andreas groeide wel, langzaam, en dan enkel rechtstreeks ten gevolge van de initiatieven in Thorn van Lore Kremer.

De derde zoon van Kurt Vincius, Julian Vincius, was een rustige man en een uitstekende handelaar. Hij miste misschien de verbeeldingskracht en de durf en moed om een extreem succesvolle man te worden. Hij vermeed die zwakheid door slechts de meest eenvoudige handelsinitiatieven aan te nemen, en die uit te voeren in de gewoonlijke, zich herhalende onderhandelingswijzen van zijn vader. Zijn rijkdom verkreeg hij trouwens voor het grootste deel van zijn vader. Maar net zoals zijn broeder Andreas verhoogde hij dit aan zijn eigen ritme, langzaam maar zeker. Zijn vrouw en kinderen ontbraken nooit wat. Hij kon kalm en gelukkig leven. Zijn leven ontglipte hem wel volledig zonder speciale gebeurtenissen. Hij bleef een gerespecteerde handelaar van Thorn. Hanne Altman bleef toegewijd, gehecht aan hem en aan haar kinderen. Ze liet zichzelf niet toe slimmer en sluer te worden dan haar echtgenoot, die ze bleef bewonderen. Ze was ook niet behept met een briljante geest. Ze bleef volgzzaam, goedhartig, wat plomp van leden, en een zeer goede, liefhebbende moeder.

Van de twee kinderen van Andreas Vincius, twee jongens, was de ene saai en sloom, de andere een echt wonderkind. De jongste, Johann, geboren in 1886, was nog klein in 1890. Hij leerde laat de Joodse taal, het Jiddish. Hij sprak weinig, maar hij zocht rijk voedsel als een gulzigaard. Hij werd een dikke jongen, die geleet op zijn moeder in gezicht en lichaam. Hij leek slechts tevreden met voldoende, goed voedsel rond hem. Hij toonde weinig interesse in wat anders. Hij was niet dom, slechts traag. Andreas en Lore meenden niet dat ze ooit een handelaar uit hem konden vormen. Ze dachten eraan voor hem een winkel te bouwen.

Het ander kind, Julian, leerde zeer snel. Niemand sprak hem speciaal aan, behalve zijn moeder. Hij pikte woorden en uitdrukkingen op naarmate hij ze hoorde. Hij leek de betekenis ervan te vatten, en vulde zijn hoofd met de concepten die verbonden waren aan de woorden. Hij was snel daarin, en zijn geheugen was fenomenaal. Hij kon niet alleen de Jiddische woorden duidelijk en correct uitspreken al op jonge leeftijd. Hij vormde snel volledige zinnen ermee. Zijn zinnen werden snel complex. Zijn uitleg bleek eerst en vooral gericht naar zichzelf, harmonieus in toon, en grammaticaal correct. Hij pikte zowel Duitse als Poolse woorden op voor dezelfde concepten en objecten. Hij verraste zijn ouders door te spreken in goed verstaanbare termen met hun Poolse en Duitssprekende bezoekers, met hetzelfde gemak.

Julian de Jongere was 5 jaar oud in 1890, een kind dat alsmaar vroeg om meer te leren. Zijn overgrootvader merkte de snelheid van geest van deze Julian de Jongere vroeg op. Hij interesseerde zich in deze jongen meer dan in zijn andere nakomelingen. Hij bleef verbaasd met wat hij weldra erkende als een kind van een zeer vroegrijpe, uitzonderlijke intelligentie. Het leek hem alsof al de goede kwaliteiten van de Vincius samengetrokken waren in dit kind.

Nog andere leden van de Vincius familie van Thorn werden geboren in zijtakken van het geslacht. Om te beginnen, was Max Vincius getrouwd in tweede huwelijk met de Pruisische edele dame genaamd Leandra von Chrapitz. Leandra was een echte Pruisische edelvrouw uit een familie van een zeer oude Teutoonse afstamming. Haar familienaam was welgekend, overall in Pruisen. De twee kinderen Julius en Maria werden opgevoed in het Pruisisch Evangelisch Geloof waarin de Lutheraanse principes de overhand hadden. Ze werden opgevoed in de Duitse scholen van de stad en door privé leraars. De andere Vincius kinderen hadden weinig contact met hen. Ze kwamen slechts zelden allen samen om te spelen in de grote zalen van het Kasteel Chrapitz.

Julius werd geboren en opgevoed om een landeigenaar te worden. Zijn vader en moeder leerden hem zelf het beheer van de domeinen. Hij trouwde wel, en was zeer gelukkig in zijn huwelijk. Het meisje Maria, knap en fijn als geen ander meisje in Thorn, trouwde met een Pruisische edelman van Poolse afkomst. De von Chrapitz-Vincius hingen fel aan elkaar. Broeder en zuster hielden van elkaar. Langzaam, maar onafwendbaar, verbreedde de kloof tussen de mannen en vrouwen van verschillende geloven. Naarmate de von Chrapitz kinderen groeiden, werden ze zich meer bewust van de verschillen in stand tussen hen en de Joodse takken van de familie. Ze bleven niet speciaal de leden van die andere takken opzoeken om samen wat te doen. Nochtans bleven ze ook fier op het bestaan van die andere takken van hun eigen bloed en wezen.

De Kleinberger kinderen die ook de naam Vincius droegen, Richard en Marlene, waren de Vincius kruidenierskinderen van Thorn. Ze werden zo genoemd in de familie, omdat hun moeder één van de grootste winkels in de stad uitbaatte. Zij ook behoorden tot het Pruisisch Evangelisch Geloof.

Marlene groeide op tot een zeldzame schoonheid. Ze trouwde vroeg met een handelaarszoon, van wie de familie afkomstig was van Königsberg, de hoofdstad van het oorspronkelijk Pruisisch thuisland. Haar echtgenoot was een lieve en zeer vermogende man. Hij hield zeer veel van zijn echtgenote en van de kinderen die ze samen kregen. Hij was een goede vader en een liefhebbende echtgenoot. Marlene kwam bijna nooit naar Thorn na haar huwelijk, en dan ontmoette ze slechts haar moeder Esther, gedurende haar kort, hartverbrekend verblijf.

De broer van Marlene, Richard, bleef wel in Thorn wonen. Hij nam uiteindelijk de zaak over van zijn moeder. Eigenlijk was hij geboren en getogen in een winkel. Hij bleef de kruidenier. Niettemin had hij het ambitieus karakter van zijn vader geërfd. Hij bleef zoals zijn grootvader Max geweest was. Met de hulp van Max werd hij eigenaar van en ontwikkelde hij veel grote winkels in andere steden van Pruisen. Hij werd de echte, typische zakenman. Hij diversifieerde zijn zaken, langzaam maar zeker, investeerde in fabrieken en zelfs in de spoorwegen, alsook in de scheepsindustrie rond de Baltische Zee. Toch bleef hij steeds werken vanuit Thorn om zijn familie te laten groeien in zijn thuisstad.

De Vincius familie van Thorn geleeke zo meer en meer op een grote, brede en sterke boom, met veel takken en overvloedig, groen gebladerte, die zijn overhuiving steeds hoger en hoger dreef, en die steeds verbreedde. Men kon verschillende groepen takken in die boom onderscheiden,

maar alle groepen werden gevoed door dezelfde wortels. Die wortels strekten zich uit van Max Vincius, van wie de vader Asa verhuisd was van Vilna naar Thorn. Bijna onafhankelijke groepen van takken, leden van het geslacht, leefden nu in het Litouwen van Rusland, in Denemarken, en in andere steden van Pruisen zoals nog steeds in Danzig, Berlijn zelfs, en in Königsberg.

Dit is het verhaal van een Vincius tak van waaruit ten slotte de voortzetting van de Vincius familie in West-Europa zou volgen. Het was een tak die begon met Max Vincius en die zich dan verdeelde in de Kurt tak, de Andreas tak, naar Julian de Jongere.

Julian was gelukkig één van de meest verstandige jongens in de Vincius familie ooit. Hij werd geboren als een Jood. In hem groeide en bruisde de intelligentste en de meest vindingrijke geest die eeuwen van zorgvuldige Joodse religieuze opvoeding en scholing konden doen gedijen. Hij erfde de Joodse ervaringen in kennissen en kunde die veel intelligentie en training vereisten. Zijn vader en grootvader, en zelfs gedurende een korte tijd zijn overgrootvader, ontwikkelden zijn sluwheid in handel en financiën. Ze legden in hem hun kennis van de wereld, van onderhandelingen in het zaken doen, hun wijsheid en hun beheersing van het logisch nadenken. Hij werd zo iemand die zeer rationeel kon denken, en die zeer voorzichtig bleef in alles wat hij ondernam.

Gedurende vele generaties lang hadden de Vincius mannen minstens twaalf jaren, en soms nog langer, school gelopen en de beste Joodse opleiding gekregen. Niemand zoals zij kon thans alle aspecten van een overeenkomst bekijken en er logisch over nadenken, om zich ervan te verzekeren dat de overeenkomsten die ondertekend werden geld zouden opbrengen of steeds winstgevend zouden blijven op één of andere manier. De jonge Julian leek de exponent, de hoop van de familie te moeten worden. In hem leken alle kennis en ervaring van de Vincius voorouders te convergeren. Hij zou zijn overgrootvader Max Vincius niet teleurstellen, en overleven waar veel anderen dat niet konden, om het Vincius geslacht naar de veiligheid te brengen in de meest afschuwelijke conflicten van de laatste eeuwen.

De Duitse Politiek. Otto von Bismarck. 1870-1890

De Vincius familie, in die periode geleid door Max Vincius, woonde en leefde aan het einde van de 19de eeuw in Thorn, een voormalige stad en district van Polen. Aan het einde van de 18de eeuw al, was Thorn afgestaan door het Russisch Keizerrijk aan het koninkrijk van Pruisen. De stad hoorde daarom sinds 1771 toe aan het Duits Keizerrijk. Sindsdien, hadden de Pruisische en Duitse invloeden de regio veranderd. Toch sprak het grootste deel van de bevolking er nog steeds Pools. In 1871, werd de koning van Pruisen tot keizer gekroond in het Koninklijk Paleis van Versailles, naast Parijs. Koning Wilhelm I was op de keizerlijke troon gestegen met de toestemming van al de landen van Duitsland. Er waren ooit meer dan veertig onafhankelijke staten die de Duitse taal spraken, maar elk Land werd geregeerd door een verschillende soeverein! Duitsland ontwikkelde zich tot een confederatie, verenigd onder een keizer als het hoofd van de staat. Berlijn was de hoofdstad van die natie geworden, als de hoofdstad ook van Pruisen, het grootste van de Duitse landen. De politieke en de militaire macht van Duitsland werden in de handen van de keizer gelegd.

Onder de keizer dienden twee mannen die het land en haar leger beheerden. Die mannen waren, in het politiek domein de Rijkskanselier, de Kanselier Otto von Bismarck, en de Veldmaarschalk in het militair domein, de Veldmaarschalk Helmut von Moltke, het hoofd van de Generale Staf van het Leger. Die twee mannen dienden ook Pruisen in dezelfde functie. Zo was Otto von Bismarck eveneens de Minister-President van Pruisen. Het parlement van Duitsland was de *Reichstag* en dat van Pruisen nog steeds de *Landtag*.

Het *Reich* bestond toen uit de grotere Landen Pruisen, Beieren, Württemberg en Baden. Kleinere Landen waren Mecklenburg, en Oldenburg. Ook Saksen met andere kleinere, maar toch nog onafhankelijke staten met dezelfde naam, die geregeerd werden door verschillende soevereinen. Duitsland bestond toen nog uit Braunschweig, Hessen, de Pfalz, en de onlangs nog op Frankrijk veroverde Alsace en Lorraine. Onder de meerdere, nog kleinere Landen, bevonden zich de drie onafhankelijke vrije steden van Lübeck, Hamburg en Bremen, plus Reuss, Lippe, Waldeck, en Schwarzburg.

In de jaren van 1870 tot 1890, en zelfs tot aan de eeuwwisseling, ontwikkelde het Duits Keizerrijk zich tot een economische en militaire Europese grootmacht. Haar industrie groeide tot ze groter werd dan de productie van haar Europese rivalen samen. In de wetenschappen, inclusief de medische wetenschappen, in elektrotechniek, in metallurgie, mijnbouw, in de chemische industrie en in alle technologieën, groeide Duitsland uit tot de meest vooruitstrevende en grootste producent onder alle landen in de wereld.

De leden van de Vincius familie voeren in die wateren van voorspoed, zelfs al woonden ze in één van de verste uithoeken van het rijk. Of ze nu handelaars, uitgevers, distilleerders, soldaten of winkeliers waren, hun rijkdom groeide mee. Ze konden natuurlijk genieten van een goede start in het leven, want ze konden rekenen op voldoende fondsen geërfd van hun voorvaders. Toch voegde elke Vincius man toe aan het geld dat hij kreeg. Ze deden hun beginkapitaal vruchten opleveren. Ze trouwden in enige rijkdom ook, en ze vermenigvuldigden hun kapitaal om te voldoen aan de eigen noden van hun deel van de grotere familie.

Het Duits Rijk kon ook fier zijn op het machtigst, best opgeleid, best getraind en best georganiseerd leger. Hun leger was gewoon het best landleger onder alle naties ter wereld. Tegen 1914, had Duitsland ook de grootste vloot gebouwd en in de zeeën gebracht, de grootste

na de vloot van Groot Brittannië. Dit laatste land was een koloniaal rijk geworden ten gevolge haar uitgebreide overheersing van veel gebieden in de andere continenten, vooral in Azië en Afrika, meest merkwaardig met Indië. Haar groot rijk was geboren uit een eiland, waarvan de inwoners ook een eiland-mentaliteit bewaarden, hun macht geconcentreerd in hun snel groeiende hoofdstad Londen. Groot Brittannië kon zich nooit ontwikkelen tot een vriendelijke bondgenoot van Duitsland.

Op een andere wijze zou ook het verslagen Frankrijk, dat het rijke, mooie Lorraine en de prachtige Elzas had moeten afstaan aan Duitsland na de rampzalige oorlog van 1870-1871 met haar vijand, zich nooit echt binden aan Duitsland. De buitenlandse politiek van Frankrijk bestond er nu in om wraak te zoeken, om de door haar vijand, Duitsland, bezette gebieden terug te winnen.

De Duitse kanselier keerde zich daarom eerst naar de machten van het oosten en naar haar natuurlijke bondgenoot aan haar zuidelijke grenzen. Die macht was het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk van de Habsburgers, met hun schitterende hoofdstad Wenen. Aan het hof van de heersers van Oostenrijk werd eveneens Duits gesproken, naast het Frans. De Oostenrijks-Pruisische Oorlog van 1866-1867 had weliswaar de Pruisische overheersing over Duitsland bewerkstelligd, eerder dan de hegemonie van de Habsburg keizers van het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk over al de Landen waar Duits gesproken werd. Dit was de grootste, tragische faling geweest van de Habsburg Dynastie, die de overheersing over alles wat Duits was niet kon veroveren.

Keizer Wilhelm I en zijn Kanselier Otto von Bismarck, hadden de basisverdediging van Duitsland gezocht in de consolidering en in de eenmaking van de conservatieve machten van midden- en oostelijk Europa. Die beweging had zich geofficialiseerd in de Liga van de Drie Keizers. De drie keizers waren de Romanov tsaar van Rusland, de Habsburg keizer van Oostenrijk-Hongarije en de Hohenzollern keizer van Duitsland. De Liga was tevens gericht tegen de nieuwe revoluties die aangemoedigd werden door de linkse Liberalen, en ook door de democratische en Socialistische partijen. De opgang van de Socialisten en Linkse Liberalen werd door de drie keizers aanzien als de grootste bedreiging van hun macht.

De Vincius familie hield zich ver van enige passionele verbinding met de politieke partijen. Ze verkozen te behouden wat ze hadden. Ze wisten wel dat het veel beter was om vrienden te hebben en te winnen, eerder dan vijanden te maken. De grensstreek waarin ze woonden had nog steeds consolidering, versteviging en bescherming nodig. Vandaar het belangrijk garnizoen Pruisische soldaten in de kazernes van Thorn. Dat Leger had minstens één Vincius zoon al aangetrokken, Haim, die in militaire dienst gestapt was. Hij deed het in het Leger zo briljant als zijn broeders in de handel!

De Vincius stemden rechts, voor de meer modern denkende en gematigde Liberale partijen. Ze stemden meestal voor de *Reichspartei*, de partij waartoe ook hun held, Otto von Bismarck, stemde. De von Chrapitz kinderen konden wel voor de Conservatieve partijen stemmen, voor de *Junker* partijen. Allen hadden wel een hart. Ze toonden sympathie voor de eisen van de armen en gaven veel geld aan de liefdadigheidswerken van de kerken. Ze hielpen de mensen in nood ook zonder dit in het openbaar uit te bazuinen.

De soevereinen in het keizerrijk hadden niet hun origine in het volk. Het Duits *Reich* was geen democratie. De soevereiniteit werd nog gedragen door de Landen, thans nog ongeveer 20 van hen in totaal, hoewel reeds gecondenseerd uit de meer dan 40 Landen een decade vroeger.

De overheersing door het grootste Land, Pruisen, bleef overwegend. Pruisen had gevochten tegen het Oostenrijks Keizerrijk van de Habsburgers omtrent die overheersing, en het had gewonnen. Meer dan de helft van de bevolking in Duitsland leefde toen in wat het groter Pruisen genoemd werd. Pruisen besloeg ook ongeveer twee derde van het grondgebied van Duitsland.

De keizer was het hoofd van de Duitse Confederatie. Het politiek beheer werd uitgeoefend door een kanselier, de *Reichskanzler*, die alleen verantwoordelijkheid moest afleggen aan de keizer, niet aan de *Reichstag*, het nieuw parlement. De keizer benoemde de kanselier.

De *Reichstag* was ingevoerd om de wetten te helpen af te vaardigen. Het oefende nog wel enige andere machten uit. Het Gerecht, de Justitie, lag nog steeds in de handen van de gerechtshoven van de verschillende staten, werkend naargelang de wetten en de gewoontes van de individuele Landen, hoewel een Grondwet voor het *Reich* bestond.

Het parlement kon de macht van de kanselier noch controleren, noch beperken. De keizer leidde het Duits Leger. Hij was het staatshoofd.

De opvoeding van de kinderen van het *Reich* gebeurde in de Duitse taal. De rijksscholen gaven zeer goed onderricht. Dit was ook het geval in de streken van Duitsland waar de bevolking Pools sprak, zoals in Posen vanaf 1873, en vanaf 1878 ook in de voormalige Deense streken van Schleswig-Holstein. Van 1876 af, was het Duits de enige toegelaten taal in het zakenleven in het Aartshertogdom Posen. Het Duits strafrecht dateerde van 1872, het Burgerlijk Recht van 1900. Deze wetten waren overal in het rijk geldig, zodra ze afgekondigd werden.

Als politieke partijen kende de *Reichstag* voornamelijk de Liberalen, de grootste groep, en dan de Links Liberalen, de Conservatieven en de *Reichspartei*, die Prins Otto von Bismarck steunde, de kanselier. Die laatste partij was eveneens een eerder conservatieve partij. Dan was er nog het Katholiek Centrum, vooral gevoed met de stemmen van Beieren en Baden-Württemberg. Een andere groeiende partij was de Sociaal Democratische, gevormd uit de Algemene Duitse Arbeidersvereniging en de Sociaal Democratische Arbeiderspartij.

In 1871 dwarde Bismarck door de *Reichstag* een Militaire Wet die het Duits Leger in tijden van vrede op 402.000 mannen moest houden. Het budget voor dit Leger moest bij wet slechts elke 7 jaar veranderd worden. Het recht om het Legerbudget bij stemming in de *Reichstag* te bepalen, werd zo toegekend aan elk tweede parlement. Dit systeem werd het Septennaat genoemd. Heel wat van de oppositie tegen Bismarck in de *Reichstag* resulteerde uit die wetten. Maar Bismarck was niet de man om die wet te veranderen!

Van 1870 tot 1895 kon het politiek leven in Duitsland onderverdeeld worden in ongeveer drie verschillende periodes.

Tijdens de eerste, de Liberale Periode, brak de Kanselier Bismarck met zijn conservatieve bondgenoten, met de conservatieve politieke partijen. Hij brak eveneens met het Katholiek Centrum, om de staat vrij te maken van de invloed en de tussenkomsten door de pausen van Rome en hun bisschoppen. Deze strijd werd genoemd de *Kulturkampf*, de strijd voor de overheersing van de staat over de cultuur van het rijk.

De tweede periode begon in 1873 met de Grote Depressie van de Duitse economie. De depressie sloeg hard toe in Duitsland. Ze werd geleidelijk aan erger. Ze realiseerde de groeiende macht in het parlement van de Socialistische, links-Liberale bewegingen en partijen. Deze dreigden de belangrijkste krachten te worden die de absolute, monarchistische

organisaties bedreigden. Otto von Bismarck verdedigde die laatste krachten wel met stijgende politieke ijver. Hij verdedigde eigenlijk zijn heer, de keizer, en diens regime.

In 1876 ageerde de *Vereinigung der Steuer- und Wirtschaftsreformen* voor de invoering van douanerechten aan de grenzen van het *Reich*. Ze wensten het einde van de vrije handel. Dit was een reactie die als doel had de economische teleurgang van Duitsland na 1873 tegen te gaan. Die teleurgang werd vergezeld van instorting van de handelsbeurzen. Vanaf 1895 ontwikkelde zich de economische situatie tot tijden van hoogconjunctuur in de economie en in de financiën. De uitbreiding van de industrie in Duitsland leidde dan tot nieuwe hoogtes van de Duitse welvaart.

De Vincius mannen ook hadden hard moeten lijden onder de Grote Depressie in Duitsland. In feite konden ze de schade beperken. Ze konden steeds wat kopen aan lage prijzen en dat elders verkopen aan hogere prijzen! Ze leerden winst te halen uit de situatie van Thorn als grensstad, bijvoorbeeld door aan lage prijzen te kopen in Polen en aan hogere prijzen in Oost Pruisen te verkopen. Ze haalden wel geen grote winst uit de jaren van de Grote Depressie, maar ze leden ook nooit erg onder de depressie. De verkoop in hun winkels en magazijnen daalde wel, maar de Vincius verloren nooit geld. Naarmate de depressie verminderde, kwamen ze naar voren met fondsen, en belegden hun geld in nieuwe ondernemingen die grote bedragen van buitenlands geld opbrachten. Ze hadden de dynamiek van de handel tot in de perfectie geleerd en toegepast. Ze legden zich toe op de winsten die konden behaald worden in de cycli van prijzen van producten en diensten. De neergang was een probleem, zeiden ze, dat kon bemeesterd worden en dat zelfs positief kon uitgebaat worden. Daarin, tot ieders verbazing, deden ze het uitstekend.

In de derde periode ondergroef de kanselier de Socialistische en Communistische tendensen in het rijk door algemene welvaartswetten en de sociale zekerheid voor de arbeiders in te voeren. Om zijn doelen te bewerkstelligen, moest hij ook breken met de overheersende Liberale krachten in de *Reichstag*, wat een bijzonder moeilijke wending bleek. Hij moest de vrede zoeken met de Romeinse Katholieke Kerk en met de Katholieke Centrum Partij van Duitsland. Die periode duurde van 1878 tot 1891, tot op het ogenblik waarop de nieuwe keizer gekroond werd en tot de macht van Bismarck al was beginnen tanen.

In 1878 stelde Bismarck zijn wetten voor, gericht vooral aan de Sociaal Democraten. Alle Socialistische en Communistische verenigingen werden verboden, hun pers en hun demonstraties verboden. Agitatoren werden uit het rijk verbannen. Deze wetten bleven van kracht tot in 1890. Als tegengewicht voerde Kanselier von Bismarck een uitgebreid systeem van sociale zekerheid voor de Duitse arbeiders in. Die wetten organiseerden de gezondheidsverzekering en de invaliditeitsverzekering. Ze voerden een pensioenstelsel in voor de ouderen van dagen en een verzekeringssysteem voor wezen. Door die maatregelen trok Bismarck de arbeiders weg van hun eigen politieke organisaties.

De Vincius familie bracht weinig sympathie op voor de Socialistische of Communistische politici. Toch ondersteunden en applaudisseerden ze zelfs de latere sociale wetten van Bismarck. Ze begrepen dat die wetten en voorzieningen de enige middelen waren om revoluties te vermijden en om gewelddadige oproeren in de Duitse Landen in de kiem te smoren. Ze gaven heel wat voor de mensen die voor hen werkten en die vertrouwen in hen geschonken hadden. Sommigen van die mensen noemden ze zelfs hun partners. Ze hadden die mannen ook gebracht tot de status van welgedane Pruisische burgers. De Vincius zouden niet gearzeld hebben om

die mannen en vrouwen te laten trouwen met hun kinderen. Ze keken naar de kwaliteit van de geesten van die families, naar hun ingesteldheid tegenover de wereld en hun medemensen, eerder dan naar hun initieel fortuin.

Duitsland was opgebouwd uit de Noord-Duitse Bund, die volledig overheerst werd door Pruisen, en meestal door de Christelijke, Protestantse Lutheraanse en Evangelische religies. De meer zuidelijk gelegen Landen die zich voegden bij de confederatie en bij het later keizerrijk van Duitsland, waren eveneens vooral van het Protestants Christelijk Geloof, doch met zeer belangrijke Katholieke minderheden. Sommige van de grootste onder die zuidelijke staten, zoals Beieren, waren zelfs vooral Katholiek! Het Duits Keizerrijk bestond toen uit 62% Protestanten en uit 36,5% Katholieken! Katholieken vormden de meerderheid in Beieren, Baden, de Elzas en Lorraine, in West Pruisen, in de Rijnlanden en in Opper-Silezië. Zij vormden een eigen macht, zij het niet een macht die Duitsland weer uiteen wou doen vallen.

De vooral Joodse Vincius familieleden gaven de voorkeur aan de Pruisische Evangelische Kerk boven de Katholieken. Toch beschouwden ze de Katholieken als zowat hun verbondenen, want de Katholieken vormden eveneens een minderheid in het *Reich*. Wetten, gericht tegen de Katholieke Kerk, zouden hoogstwaarschijnlijk ook problematisch zijn voor het Judaïsme! Pruisen, een land gedomineerd door mannen die zonen waren van de Verlichting, zouden nooit openlijk in de politiek één bepaalde religie aanvallen! De Vincius mannen die Joden waren, voelden zich dus veilig en beschermd. Ze bleven dit, zelfs wanneer in de jaren 1880 het antisemitisme dan toch het lelijk hoofd opstak, ook in Duitsland. Ze bleven ervan overtuigd dat de Duitse Confederatie verdraagzaam zou blijven voor alle godsdiensten.

Tijdens de eerste *Reichstag* verkiezingen van 1871, verzamelde de traditionele Nationale Liberale Partij 100 zetels, en alle Liberale groepen samen meer dan 200! De oudere *Kreuzzeitung* Conservatieve Partij, aldus genoemd naar hun officieel nieuwsblad, samen met de Duitse *Reich Partei* waartoe Otto von Bismarck zich keerde, won slechts 63 zetels. De Katholieke Centrum Partij zou groeien tot 90 vertegenwoordigers in de *Reichstag* in 1874.

De Kulturkampf

In juli van 1870 werd het dogma van de Onfeilbaarheid van de Pausen afgekondigd in het Vaticaan van Rome. Nogal ironisch nam het zeer Katholiek Italiaans Koninkrijk binnen een paar weken na de publicatie van het dogma de stad Rome in. Het elimineerde de laatste resten van de Pauselijke Staten en dwong de paus te vluchten naar de burcht van het Vaticaan. Dit gebeurde op de 22ste september van 1870.

In mei van 1871 gaf de paus de encycliek *Urbi Nos* uit betreffende de pauselijke staten, waarmee alle officiële relaties met de ogenschijnlijke goddeloze Italiaanse Staat verbroken werden. De Liberale Italiaanse Staat verklaarde de vrije meningsuiting voor alle burgers, de vrijheid van religie, de vrijheid van pers, de scheiding van Kerk en Staat, de seculiere opvoeding, het burgerlijk huwelijk en de burgerlijke scheiding. In de jaren 1870 verdedigden ook andere landen zoals Duitsland, Zwitserland, België en Oostenrijk deze waarden tegen de invloed van de Rooms-Katholieke politieke partijen in.

In Duitsland, in april van 1871, verwierp de *Reichstag* een voorstel van de Centrum Partij, de Katholieke Partij, om in de nieuwe grondwet van het Duits Rijk zes belangrijke artikels van de Pruisische Grondwet over te nemen. Die artikels gingen over de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van pers, de vrijheid van vergaderen, de vrijheid van godsdienstig geloof, de vrijheid van het beoefenen van de wetenschappen, en ten slotte en meest controversieel, de autonomie van de religieuze instellingen in de staat. De meerderheid van de Liberale partijen offerden daarmee sommige van hun meest uitgesproken Liberale principes op voor hun openlijk anti-Katholicisme.

De Vincius leden, en onder hen zeker Max, Kurt en Andreas, aanvaardden gemakkelijk het dogma van de Onfeilbaarheid van de pausen, al toonden ze niet in het bijzonder hun sympathie met veel aspecten van de Katholieke Kerk.

Het Onfeilbaarheidsdogma loste voor de Katholieken het probleem op van de interpretatie van de Heilige Geschriften van de Katholieke Kerk, het Nieuw Testament in de eerste plaats. Wanneer je de goddelijk geïnspireerde teksten begon te interpreteren, dan wist je wel waar je begon, met de teksten zelf, doch nooit waar je mee zou stoppen.

In het Judaïsme werd dat probleem van de interpretatie opgelost, zij het nooit volledig, door de bedenkingen van de *Talmud*. In de *Talmud*, geschreven doorheen de eeuwen, kon je terugvinden hoe ver je de Heilige Schriften kon interpreteren, en dat vooral voor wat betreft de wetten van de Torah. Er bestond geen andere Joodse autoriteit om te beslissen over de interpreteringen. Het Jodendom was een religie van constante ondervraging. De *Talmud* was nooit echt beëindigd.

In het Katholicisme, overheerst door het westers rationalisme, kon men nu het Nieuw Testament slechts interpreteren tot zover de paus dat toestond, en de paus was onfeilbaar hierin! Zijn woord kon niet in vraag gesteld worden. Wat een wonderlijke, radicale, en toch ook humane oplossing. De paus kon de ergste afwijkingen van de religieuze, vooral fundamentalistische fanatickers snel elimineren. Dat kon tenminste voor zover de pausen zelf geen fanatickers waren, wat ze werkelijk ook nooit werden.

De toenmalige Kanselier von Bismarck beschouwde de Katholieke Centrum Partij eerder als een subversief zootje, waarvan de macht moest gebroken worden. Geen religieuze partij en geen religieuze macht kon volgens hem de staatswetten beïnvloeden of dicteren. Bismarck leidde daarom een preventieve, politieke, innerlijke Duitse strijd in, om de rechten van de natie

en de macht van het parlement over de religieuze instellingen en over de zielen van de burgers te verdedigen. Die strijd werd later de *Kulturkampf* genoemd, de strijd voor de cultuur. Duitsland moest beheerd worden vanuit Berlijn, niet vanuit Rome. De term *Kulturkampf* werd het eerst gebruikt door een vertegenwoordiger in de *Reichstag*, Rudolf Virchow. Virchow merkte op dat in zijn opinie, een grote culturele strijd aan de gang was tussen de Duitse Regering en de Katholieke Kerk. In ongeveer dezelfde periode staken gelijkaardige disputen het hoofd op in Frankrijk, Zwitserland, België, en in andere landen. Bismarck had een waar, fundamenteel probleem van de staat durven aanpakken. Bismarck richtte een aantal agressieve reacties naar de Centrum Partij. Hij behield echter een voorzichtige en gematigde houding in zijn onderhandelingen met het Vaticaan. Hij probeerde wel een wig te slaan tussen de gewone mensen, de gelovigen, en de Duitse Katholieke Centrum Partij.

De objectieven van Bismarck met de *Kulturkampf* bleven al bij al zeer concreet en praktisch. Het conflict ging over de beslissing om wie, de Staat of de religieuze instellingen die zeer veelvuldig waren, zou beslissen over het soort van hospitalen (de hospitalen opgericht door de staat tegenover de hospitalen van de kloosternonnen), over wie de armenbijstand zou moeten organiseren. Het conflict ging ook over de wettelijkheid voor de staat van de religieuze huwelijksceremonies en huwelijksgetuigschriften, en over de voorzieningen van de echtscheidingen. De staat liet echtscheidingen toe, niet zo de Katholieke Kerk. De culturele strijd zou ook moeten beslissen over de caritatieve status van de kerken en de abdijen.

In januari van 1872 benoemde Bismarck de Protestante, Liberale advocaat Adalbert Falk tot zijn Minister van de Cultussen. Falk geloofde in dezelfde fundamentele waarden voor de seculiere staat als Otto von Bismarck. Niet lang na zijn benoeming al, voerde Falk een verandering door aan de strafrechtelijke wetten van Duitsland. Het was voortaan een inbreuk, strafbaar met tot twee jaar gevangenisstraf voor geestelijken om politieke verklaringen af te leggen vanaf hun preekstoelen, en dan vooral verklaringen die de vrede in het keizerrijk in het gedrang konden brengen. Falk en Bismarck veroordeelden hiermee de priesters tot het bewaren van de stilte over de organisatie van de seculiere staat. De priesters moesten ook de stilte bewaren over verdere wetten die de macht van de Kerk konden beperken. Deze wet, eens gestemd, bleef van kracht in Duitsland tot 1935.

De Vincius waren in het algemeen akkoord met de verordeningen van Falk en Bismarck. Ze hadden hun veiligheid en vrede te danken aan Pruisen en Duitsland. Ze hielden niet van het vooruitzicht om de Katholieke Kerk te laten zorgen voor de opvoeding van hun kinderen, noch om de priesters te laten beslissen over de staat en over de leden van de *Reichstag*, en hoe te beslissen over religieuze zaken. Ze begrepen wel hoe belangrijk de Katholieke religie kon lijken voor de mensen van Beieren en van Württemberg, maar Polen lag rond Thorn, en de druk van de Katholieke bisschoppen op hun Pools sprekende volgelingen kon gevoeld worden tot in het district van Thorn. De Vincius waren voorstanders om de staat zelf zich te laten bekommeren over het welzijn van de burgers, en de religieuze instellingen te beperken tot de zielsverzorging van de mensen. De kerken konden zorgen voor de spirituele, eigen godsdienstige en individuele wijzen van geloven, doch niet voor het publiek leven. De Vincius haalden teksten aan uit het Nieuw Testament, dat ze ook kenden, zoals: geef aan God wat aan God toekomt, en aan de keizer wat aan de staat behoort! De Verlichte Staat had hen de vrede beloofd en bezorgd. Een gemeenschap, verscheurd door religieuze twisten, had hen meestal slechts leed bezorgd.

In de Pruisische *Landtag* werd een nieuwe wet gestemd, de Toezichtswet over de Scholen, die het toezicht over de scholen door de staat instelde, eerder dan het toezicht door de geestelijken, en dat in alle publieke en privé opleidingsinstituten. Deze wet leek ook rechtstreeks gericht te zijn tegen de puristische Liberale leider Eduard Lasker, en tegen de leider van de Katholieke Centrum Partij, Ludwig Windthorst.

Windthorst was de meest gekende tegenstander van Kanselier von Bismarck in de *Kulturkampf*. Hij steunde de rechten van de minderheden zijn leven lang. Eventueel kon hij Bismarck politiek wel verslaan, maar Bismarck kon rechtstreeks onderhandelen met de nieuwe Paus Leo XIII, en zo Windthorst ondergraven.

Ludwig Windthorst was minister geweest in de regering van het Land van Hannover. Van 1874 af, werd hij erkend als de leider van de Centrum Partij. Na de annexering van Hannover bij Pruisen, was hij lid van de Pruisische *Landtag*, die de annexering een feit maakte.

Uiteindelijk, in 1879, zou Windthorst zich wel verzoenen met Bismarck. De twee mannen hielden elkaar in hoog aanzien. Later nog, zou Bismarck zich zelfs aansluiten met de Centrum Partij, om de Liberalen te verslaan in de *Reichstag*. Windthorst overleed in 1891 in Berlijn. Keizer Wilhelm II bracht hem nog een bezoek twee dagen vóór hij stierf. Het was een teken dat het Evangelisch Pruisen zich definitief had verzoend met het Katholiek zuiden van Duitsland. Windthorst werd begraven in de kerk van de Maagd Maria in Hannover. Windthorst was van een nobel, rechtschapen karakter. Tijdens de antisemitische golven in Duitsland aan het einde van de eeuw, had hij nog steun verleend aan de Joden en verdreef hij de antisemieten uit de Centrum Partij.

Eduard Lasker was van een heel andere afkomst. Hij was de leider van de linkse vleugel van de Nationale Liberale Partij van Duitsland. Hij was geboren in het Aartshertogdom van Posen, als de zoon van een Joodse handelaar. Vanaf 1865 was ook hij lid geworden van de Pruisische *Landtag*, en later zetelde hij in de Duitse *Reichstag*. In een toespraak van 1873, had hij het wanbeheer aangeklaagd bij de Pommeraanse spoorwegen, zodat een man genaamd Hermann Wagener, één van de meest trouwe assistenten van Bismarck, ontslag moest nemen uit zijn functies. Wanneer men tegen Bismarck ageerde, dan, maakte men van hem een vijand voor het leven! Lasker werd een verafschuwde vijand van Bismarck. Lasker weigerde pertinent de economische en financiële politiek van de kanselier te volgen na 1878. Bismarck viel in zijn toespraken in het algemeen Lasker bitter aan. Lasker, natuurlijk, ageerde tegen de absolute monarchie die Bismarck verdedigde.

Eduard Lasker was een idealist, een optimist, en een fervente verdediger van de vrijheden van de burgers. Hij verloor zijn zetel in de Pruisische *Landtag* in 1879. Hij werd ziek van de onophoudende aanvallen gericht door de Bismarckianen tegen zijn persoon, tot zelfs door vertegenwoordigers binnen zijn eigen partij. Hij werkte hard in de *Reichstag* en bleef daar Bismarck ook eindeloos bekritisieren. In 1883 ging hij op reis in Amerika, en overleed daar plots in New York het volgende jaar. Het Huis van Afgevaardigden van de Verenigde Staten zond een brief met uitdrukking van spijt naar Berlijn, naar het Duits Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het Huis hoopte dat het bericht zou meegedeeld worden aan de leden van de *Reichstag* en daar plechtig zou voorgelezen worden. Bismarck echter, weigerde de Amerikaanse resolutie mee te delen aan de *Reichstag*! Hij verbood ook later alle ambtenaren van de staat deel te nemen aan de begrafenis van Lasker. Bismarck kon wat vergeven aan Windthorst, doch niet aan Lasker!

Na de Toezichtswet op de scholen, gebeurde er een tweede botsing der meningen in april van 1872. Het Vaticaan, toen nog onder Paus Pius, verwierp de kandidatuur van Kardinaal Gustav Adolf, Prins von Hohenlohe-Schillingsfürst tot Duits ambassadeur. Schillingsfürst was een tegenstander geweest van de paus aangaande het dogma van de onfeilbaarheid. Duitsland en Bismarck lieten daarna de diplomatieke functie onbezet! Pruisen verbrak zelfs haar relaties met het Vaticaan over deze functie in december van dat jaar 1872.

In mei van 1872 stemde de Duitse *Reichstag* een motie om de regering van Bismarck te vragen een decreet te publiceren betreffende de wettelijke toestand van de Katholieke Ordes. De *Reichstag* wou vooral de naar verluide subversieve activiteiten van de Jezuïeten stoppen.

Op de 4de juli 1873 verbande een wet de Jezuïeten uit Duitsland. De regering klaagde de Jezuïeten aan om de seculiere autoriteit van de staat in vraag te willen stellen en de suprematie van de pauselijke autoriteit te willen in voege te doen komen. Meerdere Europese landen kenden ongeveer dezelfde evolutie als Duitsland.

In 1873 stemde de *Reichstag* om die laatste wet ook toepasselijk te maken op andere ordes, zoals op de Redemptoristen, de Lazarieten, de Vaders van de Heilige Geest en de Vrouwen van het Heilig Hart. Enige maanden later protesteerden de Pruisische bisschoppen tevergeefs tegen die regels, als zijnde vijandig jegens de Kerk. In december zelfs, beschouwde de paus de nieuwe Duitse wetten als kerkvervolging!

In 1873 werden vier nieuwe wetten in de *Reichstag* gestemd. Deze kregen later verschillende amendementen. Ze werden de Falk Wetten genoemd, of ook de Mei Wetten. Die wetten behandelden:

1. De zogenaamde *Kirchenaustritt*, de uittrede uit de Kerk. Dit werd gemakkelijker gemaakt. Een persoon kon zijn bindingen met de Kerk verbreken door een eenvoudige verklaring neer te leggen bij een Vrederechter. De verklaring bevrijdde hem van alle bindingen en plichten met de Kerk.
2. Disciplinaire maatregelen van de Kerk werden beperkt tot het spirituele bereik. Enkel de Duitse ecclesiastische autoriteiten waren toegestaan om disciplinaire macht uit te oefenen over de geestelijken. Dit hield in de toepassing van de Grote Excommunicatie op naam van de schuldenaar, en dat wegens mogelijke opschuddingen, veroorzaakt door burgerlijke of sociale omgang.
3. Een wet aangaande de kerkelijke discipline, die een Koninklijk Gerechtshof voor Kerkelijke Zaken stichtte in Pruisen. Aldus werd de Katholieke kerk onderworpen aan de rechtspraak van de staat, ook in zaken die slechts van intern kerkelijk belang waren. De leden van dat Gerechtshof moesten Duitse burgers zijn die ook in Duitsland woonden. Lichamelijke straffen door de Kerk werden verboden. De boetes werden beperkt, de beroving van vrijheid kon slechts bestaan in de verbanning naar een kerkelijke instelling in Duitsland, en niet tegen de wil van de persoon in kwestie. Het nieuw gerechtshof kreeg ook jurisdictie over kerkelijke gezagsdragers in gevallen van inbreuken tegen de wetten van de staat. Geestelijken die gestraft werden door de Kerk om de andere verordeningen van de *Kulturkampf* weerstaan te hebben, konden wel in beroep gaan bij het nieuw Gerechtshof. Vanuit de *Reichstag* kondigde Ludwig Windthorst al direct de passieve weerstand aan tegen deze Mei Wetten!

4. De Pruisische Staat bepaalde de standaarden van de opleiding voor priesters. Een gegradueerde, of iemand die de *Abitur* graad had behaald aan een Duits gymnasium werd voortaan vereist, plus drie jaar theologische studies aan een Duitse universiteit. De benoeming van de geestelijken moesten goedgekeurd worden door de Staat. De kerkelijke functies konden slechts ingevuld worden mits toelating van de burgerlijke, provinciale autoriteiten.

Vanaf mei 1873 verzonden de Katholieke bisschoppen pastorale brieven die opriepen aan de geestelijken zich te verzetten tegen de nieuwe wetten. Ze lichtten de Pruisische autoriteiten in van hun wil niet te zullen samen te werken aan de uitvoering van de Mei Wetten. Als resultaat daarvan werden de geestelijken die aan de bisschoppen direct gehoorzaam bleven, onderhevig aan de straffen die door de wet voorgeschreven waren. De Pruisische autoriteiten legden boetes op bij de honderden! Wanneer de geestelijken weigerden die boetes te betalen, nam de Regering haar toevlucht tot de macht, ofwel door goederen verbeurd te verklaren, of door de schuldigen tot twee jaar in de gevangenis op te sluiten.

In het algemeen konden de Vincius de Falk Wetten wel goedkeuren. Ze zagen niet echt in hoe de wetten de toestand van de Joden fundamenteel konden veranderen in hun eigen opvoedingswijzen in de *heders*, de *besmedreshes* en de *yeshiva's*. Ook hadden de Joodse gemeenschappen geen religieuze ordes of abdijen georganiseerd. De Rabbijnen in het Judaïsme hadden steeds de abdijen en de nonnenkloosters eerder tegenstrijdig met de menselijke natuur gevonden. De religie, meenden ze, had geen bekeringen, geen publiciteit en geen dwang op kinderen of volwassenen op geestelijk vlak nodig.

Meer van dergelijke wetten of regels werden uitgevaardigd in 1874. Bijvoorbeeld werd de Pruisische wet van Burgerlijke Registratie gepubliceerd, toepasselijk op geboortes, huwelijken en sterfgevallen. Er kwam een Expatriëringswet, die bepaalde dat na een veroordeling, een geestelijke uit zijn parochie kon verbannen worden, en zelfs in gevallen van herhaling onder dwang kon geëxpatriëerd worden, uitgewezen uit het land. Een andere Pruisische wet verklaarde dat administrators van de staat toegewezen konden worden voor vacante bisdommen. Die wet liet toe om niet-geestelijken de administratieve verantwoordelijkheden op te nemen op het niveau van de parochies.

In juli van 1874 faalde een aanslag op het leven van Bismarck in de stad Bad Kissingen. Bismarck werd licht in de hand getroffen. De boosdoener, met naam Eduard Kullmann, citeerde de Kerkelijke Wetten als de reden van zijn moordpoging. Dit ook leidde slechts tot een versnelling van de uitbreiding van de *Kulturkampf* maatregelen.

Otto von Bismarck maakte zo het leven van de Katholieken wel heel moeilijk. Niettemin, leken zijn maatregelen te falen! De Centrum Partij verdubbelde in nieuwe verkiezingen haar zetels in de *Reichstag*! Ook verzuurden de betrekkingen tussen Bismarck en de Conservatieve partijen. Veel Conservatieven begonnen de zijde te kiezen van de Katholieken in de *Reichstag*. Bismarck reageerde met veel kritiek aan het adres van de *Kreuzzeitung* partij.

Duitsland stond niet alleen in haar strijd voor de scheiding tussen Kerk en Staat. Bijvoorbeeld, op de 29ste april van 1880, in Frankrijk, nam het Parlement een wet aan die de religieuze verenigingen die de opleiding van de jongeren verzorgden, verbood nog verder die opdracht te realiseren.

In februari van 1875 verklaarde de pauselijke encycliek *Quad Numquam* de Falk Wetten, de Mei Wetten, als ongeldig, omdat ze tegenstrijdig waren met de goddelijke orde van de Kerk. De encycliek kon slechts gepubliceerd worden in één Duits dagblad. De Staatspolitie nam al de volgende nieuwsbladen die de encycliek publiceerden in beslag! Bismarck kon zich meedogenloos tonen!

Als represaille maatregel stopte Bismarck al de regeringssubsidies aan de Katholieke bisdommen en aan de geestelijken, tenzij ze een verklaring ondertekenden van toestemming met de wetten van de *Kulturkampf*. Die laatste wet werd het *Sperr- und Brotkorbgesetz* genoemd, de Pruisische Subsidie Wet.

Een andere wet van 1875 ontbond binnen de zes maanden al de kerkelijke ordes, uitzondering gemaakt voor diegene die betrokken waren in de zorg van de gebrekkigen. Voor de ordes die werkzaam waren in de opleiding van kinderen, werd de periode verlengd. Verdere wetten die de macht van de Kerk beperkten, werden in de *Landrat* gestemd.

Tot 1879 werden geen nieuwe wetten van groot belang nog werkelijk gestemd of ingeleid door de regering. Tegen die tijd voelde zelfs Bismarck zich niet meer gemakkelijk bij de stijgende gestrengheid van de *Kulturkampf*. De wetten toonden zich eerder inefficiënt en anti-productief! Bismarck was een grote politieke realist! Hij meende meer en meer voldoende bereikt te hebben in de scheiding van Staat en Kerk.

De belangrijkste reden waarom Bismarck een halt toeriep aan de *Kulturkampf*, was van zuivere politieke noodwendigheid. De Centrum Partij was gegroeid in de Reichstag! De aandacht van Bismarck werd getrokken naar de stijgende populariteit van de Socialisten. Om de Grote Economische Depressie in Duitsland te doen stoppen, wou Bismarck importtaksen op goederen invoeren. Voor dergelijke maatregelen kon hij niet rekenen op de Nationale Liberalen en op hun linkervleugel, omdat ze voorstanders waren van de vrije handel.

Paus Pius IX stierf op de 7de februari van 1878. De nieuwe Paus Leo XIII, was een veel meer pragmatische man, die open stond voor verzoening en gemeenschappelijke overeenkomsten. Tevens diende de Minister Falk op de 14de juli van 1879 zijn ontslag in. In februari van 1880 ging het Vaticaan akkoord met de burgerlijke registratie van de geestelijken in Duitsland. Die openingen hadden een reeks verzachtende wetten in Pruisen tot gevolg, afgesproken tussen het Vaticaan en Berlijn. Vanaf 1882 werden de diplomatieke betrekkingen tussen Pruisen en het Vaticaan weer opgenomen. Bismarck had een mogelijke, nieuwe partner gevonden aan het hoogste niveau van de Katholieke Kerk! Ludwig Windthorst moest daar wel verheugd mee zijn, maar hij kreeg toch het gevoel eens te meer te slim af geweest te zijn door de IJzeren Kanselier! De wetten tegen de Katholieke Kerk werden geleidelijk aan verzacht in de volgende maanden en jaren.

In de Duitse verkiezingen van 1878, verloren de Nationale Liberalen 29 zetels. De progressieve partijen verloren eveneens 9 zetels. De eigen partij van Bismarck, de *Reichspartei*, won 19 zetels. De Conservatieven van de *Kreuzzeitung* wonnen 59 zetels. De Centrum Partij won 1 zetel. De Conservatieven en de Centrum Partij hadden 11 zetels meer dan de vereiste meerderheid in de *Reichstag*! Bismarck kon daarmee het Liberaal blok uitspelen tegen de Conservatieven en de Katholieken, een situatie waar hij van hield!

Zelfs hoewel de verordeningen en wetten betreffende de scheiding van Kerk en Staat verdergezet werden, herstelden Vredeswetten en Verzoeningswetten de autonomie van de

Katholieke Kerk over haar eigen, interne zaken. De paus nam zelfs aan de zijde van Bismarck mee in niet-religieuze problemen, dikwijls tot de verbijstering en wanhoop van Ludwig Windthorst. Veel Liberalen, inclusief Falk, hadden bezwaren tegen de concessies die Bismarck maakte ten aanzien van de Kerk. Dat luidde het einde van de *Kulturkampf* in.

Na 1878 bleven de Duitse Regeringen en het Vaticaan grotendeels in vrede met elkaar werken. De meeste spanningen tussen de Staat en de Kerk werden beëindigd en oplossingen werden gevonden. Bismarck aanvaardde dat de Staat niet langer kon strijden tegen de wensen van een derde van de Duitse bevolking. Ook zijn relaties met Windthorst verbeterden.

Na de verkiezingen van 1874, werd de Centrum Partij de tweede grootste partij in de *Reichstag*, en aldus een macht waarmee op politiek vlak terdege rekening moest gehouden worden. Ze werd ook een macht die door Bismarck kon ingezet worden. Dit bleef zo tot aan de volgende grote oorlog. Tegen 1880 hadden de autoriteiten van het grotere Pruisen al honderden Katholieke priesters uit de gevangenissen vrijgelaten.

Het belang van de *Kulturkampf* voor de vormgeving van de Europese gemeenschappen mag niet onderschat worden. Ten gevolge de *Kulturkampf*, werd de invloed van de Katholieke Kerk op de politieke macht en op de opleiding van de Duitse burgers erg verminderd. De seculiere, niet-kerkelijke macht van de staat verliet de strijd met meer invloed dan voorheen. De wetten betreffende de scheiding van Kerk en Staat bleven grotendeels van kracht: het burgerlijk huwelijk, de burgerlijke registratie van de geestelijken, de Toezichtswet op de scholen, de wetten betreffende de preken, de verbanning van de Jezuïeten en de wetten aangaande het toezicht van de staat op de kerkelijke eigendommen, bleven alle van kracht. Niettemin hadden zowel het Vaticaan als de Pruisische regering toegevingen gedaan. Nieuwe relaties begonnen tussen de Kerk en de Staat, die bleven duren. De *Kulturkampf* in Pruisen was één van gelijkaardige bewegingen in meerdere Europese landen. De secularisatie van de Staat werd gemeengoed. Ze werd nog een stap verder getrokken, en bleef sindsdien en aldus in Europa bestaan, zoals bepaald door de Duitse Kanselier Otto von Bismarck.

De internationale Situatie en de grote Depressie in Duitsland

In augustus 1871, ontmoetten de Keizer Wilhelm I en de Oostenrijkse Keizer Franz Joseph elkaar te Bad Gastein. De twee keizers realiseerden zich dat ze er beter aan deden hun conflicten van de oorlog van 1866-1867 te vergeten en te vergeven. In september van het volgend jaar, ontmoetten de keizers elkaar weer, in Berlijn, en ditmaal samen met de tsaar van Rusland. Het resultaat van die kontakten was het Drie Keizers Verdrag, ondertekend in oktober van 1873. Op de langere termijn zou deze poging van Bismarck om de drie grote Oost-Europese blokken samen te houden, de Duitssprekende en de Russisch sprekende, falen. Dat was echter niet de fout van Bismarck.

Het Ottomaans Keizerrijk takelde langzaam af, zodat de Balkan Landen hoop begonnen te krijgen op onafhankelijkheid en op uitbreiding, met de hulp van Oostenrijk en Rusland. Die nationalistische ambities moesten wel met elkaar in botsing treden en de algemene welwillendheid van de leiders in hun macht op de proef stellen.

Thorn was een grensstad. Ze was omringd langs drie zijden door het Russisch Keizerrijk, hoewel in feite door Polen. Polen was in Russische handen al sinds het einde van de vorige eeuw! Die toestand leek wel permanent te worden. Meerdere malen in hun recente geschiedenis, hadden de Vincius handelaars belangrijke overeenkomsten afgesloten met Russische gezagsdragers, en zelfs met Russische generaals. Ze apprecieerden de betrouwbaarheid van de Russische militairen. De Vincius konden Russofielen genoemd worden, al zouden de Russen zelf officieel geen echt bevriende relaties gegund hebben aan hen. Zaken konden de Vincius in samenwerking met de Russen wel doen. Tussen de Vincius en de Russen bleef een aura hangen van wederzijds respect en vertrouwen. De Fransen waren ooit Pruisen binnengevallen, niet de Russen! Daarom verwelkomden de Vincius van Thorn de overeenkomsten die de vrede versterkten tussen hun groter vaderland, Duitsland, en de reus die hun naaste buur was. Alle intelligente mensen van Thorn wisten natuurlijk zeer goed, dat in een oorlog of in enig ander conflict met Rusland, Thorn zeer snel in eerste lijn kon vallen.

Het groot probleem toen werd, dat het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk verweekt geraakte in de conflicten van de Balkan, en dat in competitie met Rusland. Die rivaliteit zou leiden tot de eerste grote oorlog van het begin van de 20ste eeuw, omdat Rusland de Slavische Koninkrijken van Servië, Bulgarije en zelfs Roemenië beschouwde als van nationaal belang. Hoewel Frankrijk een republiek was, en Rusland een autocratie, werd Frankrijk natuurlijkerwijze de verbondene van Rusland tegenover de groeiende macht van Duitsland. Duitsland begon trouwens haar macht en rijkdom met groot vertrouwen, zelfs arrogantie, ten toon te spreiden.

Vanaf ongeveer 1867 en zeker vanaf 1873, had Duitsland zich enorm ontwikkeld in een periode van niet-aflatende economische en financiële groei. Daarna kwam Duitsland in een toestand van opgeblazen verwachtingen. Omdat in die periode veel grote Duitse ondernemingen van wereldomvang gesticht werden, noemde men die periode de *Gründerzeit*, de tijd van de stichtingen. Bijvoorbeeld, de *Deutsche Bank* werd gesticht in 1870.

Onder de redenen van deze snel groeiende Duitse economie behoorden de reusachtige Franse en Oostenrijkse betalingen van oorlogsschade aan Duitsland, dat de overwinnaar was geworden in de oorlogen met die landen. Geld moest gebruikt worden! Het moest rollen om meer geld op te brengen. De Duitsers wisten maar al te goed hoe de opportuniteiten uit te baten. Het

resultaat werd een oververhitte economie, veel gokken op de effectenbeurzen, en niet te rechtvaardigen overeenkomsten van hypotheeken om de sector van de onroerende goederen op te blazen tot voordien ongekennde hoogtes. Zelfs ondernemingen die nauwelijks leefbaar konden worden, konden zeer grote sommen geld lenen aan lage rente. Dit alleen leidde tot veel fraude in de financiële zakenwereld. Dubieuze overeenkomsten voegden schandalen toe wanneer ze uiteenvielen. Ten gevolge de evidente speculatie die ooit ergens moest eindigen, sloeg de effectenbeurs van Wenen neer in mei van 1873, gevolgd door de ineenstorting van de beurzen van Parijs en Londen. De investeringsroes kwam plots tot een pijnlijke halte en de investeringen in de groeiende industrie stopten. De periode die daarna begon werd later genoemd de periode van de Grote Depressie.

De zware industriële sector, één van de belangrijkste sectoren in Duitsland, waarin reusachtige sommen geïnvesteerd werden, en waarin heel veel arbeiders een loon ontvingen, leed het ergst. Samen met die terneergang begon een depressie ook in de landbouw, omdat grote hoeveelheden Amerikaans en Canadees graan konden uitgevoerd worden door die landen. Het graan werd op de Europese markten gegooid en overspoelde die markten met lage prijzen. De zakenmensen begrepen nog niet dat de economische groei gewoon groter was geworden dan de groei van de toevoer aan geld in de bevolking en in de uitwisseling van goederen tussen de landen. Te veel geproduceerde goederen zochten en vonden te weinig geld om ze te betalen. Het resultaat was sterk dalende prijzen, en onverkochte goederen, wat de inkomsten van alle industrieën negatief beïnvloedde.

Door de algemene terneergang van 1873, daalde het nationaal inkomen van Duitsland plots met wel een derde! Afdankingen van arbeiders zonden grote aantallen hongerige mannen en vrouwen zonder inkomen de straten van de grote steden in, waar de dienstensector hen ook al geen banen meer kon bezorgen. De hongerigen en de armen schreeuwden hun protest uit, hun hunkering naar meer politieke macht om de rijkdom van de natie ook iets meer naar hen, het proletariaat, te richten. Ze begrepen snel dat ze daarvoor meer politiek macht nodig hadden dan ze vandaag kregen. Stemmen kon hen wellicht verlenen wat ze wilden.

Op dat ogenblik bevond de Duitse Kanselier Bismarck zich op het hoogtepunt van zijn macht en aanzien. Hij was de kanselier van het Duits Keizerrijk en de minister-president van Pruisen, het grootste blok in Duitsland. Hij beheerste twee regeringen alleen. Hij moest wel rekening houden met twee moeilijke parlementen, de nationale *Reichstag* en de Pruisische *Landtag*, een slopende taak, wetend dat successen of falingen in het ene parlement, gevolgen in het andere parlement zouden hebben. Aan het einde van 1872 liep Bismarck een erge crisis in. Hij stelde aan de Pruisische *Landtag* een nieuwe wet voor, die de patrimoniale politie van de grote landeigenaars in Pruisen wou doen ophouden te bestaan. Bijgevolg zouden de grote landeigenaars de controle verliezen over het beheer van de dorpen op hun eigendom. In oktober van 1872 werd die wet aangaande de lokale organisatie van de districten met een overweldigend aantal tegenstemmen verworpen in het Huis van de Edelen van de Pruisen, in haar senaat. Bismarck was onverhoeds in een groot probleem gelopen.

Zoals meestal, bleef de oude keizer zijn minister-president steunen. Wilhelm I dreigde er zelfs mee in november om 25 nieuwe edellieden die zich positief toonden tegenover het decreet te benoemen tot het Huis der Edelen, tot de senaat, en zo de stemming om te buigen. De senaat boog. Ze aanvaardde de wet op de 9de december van 1872. De keizer ondertekende de wet even later.

Tegen dan was echter Bismarck in een diepe periode van depressie gezonken, waarschijnlijk ten gevolge overwerk. Hij verloor zich in zelfmedelijden en zelfmisleiding. Hij kon het niet verkroppen alles niet meer alleen en zelf aan te kunnen. Ten einde raad diende hij zijn ontslag in.

Het was niet de eerste maal dat de kanselier met zijn ontslag zwaaide. Wilhelm I kende zeer goed die zwakheden van zijn kanselier! Ditmaal echter, aanvaardde hij het ontslag van Bismarck! Hij beperkte het echter even later tot de duur van één jaar, tot aan het einde van oktober 1873. De opvolger van Bismarck werd zijn oude vriend, Albrecht von Roon. De meeste van de ministers bleven in functie. Als minister van oorlog, liet von Roon toe de Generaal Georg von Kamecke te benoemen. De minister van financiën in die moeilijke tijden werd de Liberaal Otto von Camphausen, en minister van landbouw werd Moritz von Blankenburg, allen mannen die Bismarck goed kende. De Graaf zu Eulenburg werd minister van binnenlandse zaken.

De fysische en psychologische toestand van Bismarck ging achteruit. Zijn slecht humeur verergerde. Toch keerde hij geleidelijk aan terug naar de zaken van de staat. Ondertussen was Albrecht von Roon onder het gewicht van zijn functies ineengezakt, net zoals Bismarck voorheen. Van juli 1876 tot november 1876 keerde Bismarck wel terug naar zijn domein van Varzin om te rusten.

Aan het einde van 1876, drong de Nationale Liberale Partij aan op de verderzetting van het principe van de vrije handel tussen Duitsland en de omringende landen. Bismarck daarentegen, was ervan overtuigd geraakt dat net het tegenovergestelde moest gebeuren! Ook Wilhelm I was een overtuigde protectionist geworden. Bismarck kon al gedacht hebben aan de invoering van douanerechten op producten die door Duitsland ingevoerd werden, als een middel om de Grote Depressie in het land een halt toe te roepen. Iets zou moeten gedaan worden om de Liberalen te dwarsbomen.

Als handelaars, als meedogenloze onderhandelaars, stonden de Vincius voor het principe van de vrije handel. Wanneer hun inkomsten echter verminderden omdat de goederen die Pruisen binnenkwamen vanuit het buitenland, gedreven door buitenlandse handelaars, de markten wonnen met overeenkomsten die ondertekend werden in Londen, Copenhagen of in Stockholm, of zelfs in de grote Franse steden, dan begonnen zij ook te menen dat sterke reacties noodwendig werden. De vrije handel was hun basisslogan geweest, zolang ze er baat bij konden hebben. Wanneer het tegendeel begon te gebeuren, dan steunden zij ook de verandering van opinie van Bismarck naar meer protectionistische maatregelen. Ze hoopten op nieuwe douanerechten voor Duitsland, rechten op inkomende goederen, om wat van de goede gezondheid van de markten terug te bekomen. Ze moesten wel hopen op iets om de markten te reguleren die thans overspoeld werden door zeer goedkope producten van buitenlandse makelij, verkocht door buitenlandse handelaars.

Vanaf het midden van 1875 verslechterden de internationale relaties in Europa. Otto von Bismarck hoorde de echo's in de steeds meer agressieve Franse pers tegen Duitsland. Duitsland bezette toen nog steeds de vroegere Elzas-Lorraine!

In mei 1877 reisden Tsaar Alexander en zijn Kanselier Gorchakov, een oude bekende van Bismarck, naar Berlijn. Ze probeerden de Duitse Keizer Wilhelm I te overhalen om geen preventieve oorlog tegen Frankrijk te beginnen. Wilhelm I had niet de minste bedoeling om dat te doen, maar wel Bismarck! Wanneer Bismarck er opnieuw mee dreigde om over dat onderwerp ontslag te nemen, waren Wilhelm en Alexander samen nodig om de Duitse kanselier

daarvan te weerhouden. Bismarck beloofde ten slotte geen preventieve oorlog tegen Frankrijk te provoceren. Eens te meer had het Concert van Europa, de onderlinge besprekingen, gezegevierd.

In die tijd verslechterden ook de relaties met het Ottomaans keizerrijk. In het midden van juli 1875 reeds rees Herzegovina in opstand tegen het Ottomaans gezag. De Turkse autoriteiten onderdrukten die met grote brutaliteit, wat de Engelse pers vooral zeer bezorgd maakte. Een Oostenrijkse nota van de Keizerlijke Eerste Minister Andrassy eiste hervormingen in de Balkan landen. De sultan aanvaardde die wel, doch niet de leiders van de opstand in Herzegovina. Voor hen gingen de Turkse toegevingen niet voldoende ver.

Niet lang nadien werd de sultan van Turkije omver geworpen. De Turken bleven niettemin op zeer agressieve wijze verdere opstanden in de Balkan onderdrukken. Toen in mei 1876 de Duitse en Franse consuls in Salonika vermoord werden, wou Bismarck een vloot uitzenden tegen de Ottomanen. Maar Frankrijk en Groot Brittannië hadden hun lessen geleerd in de vroegere Krimoorlog! Ze weigerden het voorstel. Bismarck bleef zeer kwaad en gefrustreerd met de zaak.

Er was sprake van een vergadering te Berlijn, dan, georganiseerd door de drie keizers van Duitsland, Oostenrijk en Rusland, om hun gedragslijnen betreffende Turkije samen vast te leggen. Op de 8ste mei, te Reichstadt, besloten Rusland en Oostenrijk de Balkan landen onder hen te verdelen in het geval het Ottomaans Keizerrijk ineen zou storten. Het Turks Leger slaagde er echter in al de rebellen de nederlaag toe te dienen, ook de Servische troepen. De Russische diplomaten zetten zich dan ijverig aan het werk om de steun van Duitsland te bekomen tegen de Ottomaanse heersers.

Aan het einde van oktober 1876 trokken de Turkse Legers op naar Belgrado. De Russische tsaar zond daarop een ultimatum naar de Turken om hun vooruitgang te doen stoppen binnen de 48 uren en om een wapenstilstand te bekomen van minstens 6 weken. De sultan aanvaardde dit voorstel. Een conferentie zou gehouden worden te Istanbul. In januari van 1877 verwierpen echter de Ottomaanse diplomaten het Russisch en Engels voorstel van overeenkomst in de Balkan. Diezelfde maand kwamen de Duitse en Oostenrijkse Regeringen samen in de Conferentie van Budapest om te beslissen over welke maatregelen moesten en konden genomen worden in het geval van een nieuwe oorlog met Turkije.

Iets later, in april 1877, verklaarde Rusland de oorlog aan Turkije. Rusland deed dit om Bulgarije te beschermen tegen verdere aanvallen van het Turks Leger. De Russische strijdkrachten kwamen vooreerst zeer snel vooruit, maar in de tweede helft van dat jaar 1877, werd de Turkse weerstand harder. Het Ottomaans Rijk vroeg tevens de bemiddeling aan in het conflict van de landen die neutraal waren gebleven tot dusver. In de zomer van dat jaar stelde Bismarck zijn bekend *Bad Kissingen Diktat* op. Dit bevatte zijn strategie voor het buitenlands beleid van Duitsland in de Balkan. De bedoeling van Bismarck werd gevormd uit zijn bewustwording dat de Russische en Oostenrijkse belangen in de Balkan konden leiden tot stijgende rivaliteit tussen hen in het oosten. Rusland kon een alliantie met Duitsland zoeken om haar defensieve posities in het oosten te versterken, langs de kusten van de Zwarte Zee en in de Middellandse Zee. Zowel Groot Brittannië als Rusland waren eigenlijk voorstander om de status quo van de huidige toestand verder te bewaren.

Duitsland hoopte op een scheiding tussen Groot Brittannië en Frankrijk ten gevolge van Egypte en de Middellandse Zee, een evolutie die slechts positief kon zijn voor Duitsland, omdat

Frankrijk meer en meer dreigend optrad tegen Duitsland. Bismarck erkende bepaalde invloeden aan het Oostenrijks hof tegen Duitsland ook, invloeden die wel tijdelijk gestopt waren door de allesbehalve vriendschappelijke relaties tussen Oostenrijk en Rusland met betrekking tot de Turkse onderwerpen.

Iets moest toch beslist worden! De harmonie tussen de Europese machten was verstoord door de gebeurtenissen in de Balkan. Een nieuwe oorlog daar moest vermeden worden. Bismarck zag niet het nut in van een nieuwe oorlog.

In februari van 1878 kondigde Otto von Bismarck zijn voorstel aan om een conferentie in Berlijn te organiseren om al die open problemen van de Russische oorlog met het Ottomaans Rijk op te lossen. De conferentie had inderdaad met volle pracht en praal plaats. Ze nam de meeste van de Russische terreinwinsten in de oorlog weg, om terug te keren tot de vorige toestand in de Balkan.

Het Russisch hof van St Petersburg had dus een kostelijke oorlog gelanceerd zonder enig praktisch resultaat! De Russische diplomaten aan het hof van de tsaar gaven de schuld van die uitkomst aan Bismarck. Bismarck erkende het gevaar snel. Hij onderhandelde daarom een *Herverzekeringsverdrag* met Rusland. Bismarck vreesde een Russische aanval aan de grenzen met Duitsland, gecombineerd met een Franse aanval in het westen. Duitsland zou wel een dergelijke oorlog kunnen winnen, maar de gevechten zouden plaats hebben op een zeer moeilijk ogenblik voor het land. Bismarck werkte aldus hard om de vrede te bewaren tussen Oostenrijk en Rusland in de Balkan. Door de onderhandelingen van Bismarck kon hij een halt toeroepen aan een oorlog die 40 jaar later toch zou gevoerd worden, toen hij niet meer de kanselier van het *Reich* was! Bismarck slaagde er ook in het *Driekeizersverdrag* dat vroeger ondertekend werd, te vernieuwen.

Van de zomer tot de herfst van 1877 zocht Bismarck ook nieuwe uitwegen om de Liberalen in zijn land over te halen zijn zienswijzen aan te nemen in de interne politiek van Duitsland. Bismarck wist zeer goed dat hij binnenkort met hen in dispuut zou komen in de strijd over de protectionistische maatregelen die nodig waren om de Duitse economie weer aan te trekken. Hij probeerde zelfs een bekende Liberaal in zijn cabinet als minister op te nemen. Keizer Wilhelm I weigerde dit.

Bismarck verviel dan weer in een periode van psychologische inzinking. Hij ging rusten, en kwam slechts terug naar Berlijn in het begin van 1878. In februari van dat jaar sprak hij zich uit voor een nationaal tabaksmonopolie, een eerste zet tegen de Nationale Liberalen. Als resultaat gaf zijn Minister Otto Camphausen zijn ontslag. Camphausen kon interventies om de vrijhandel te beperken niet dulden. Bismarck was echter al aan het werken aan een ander nationaal probleem. Hij begon een agressieve kruistocht tegen de Sociaal Democratische Partij, een partij die gericht was tegen het absolutistisch, monarchistisch regime dat Bismarck steeds had verdedigd.

In mei 1878 schoot een man genaamd Max Hödel naar de keizer in *Unter den Linden* te Berlijn. Niemand werd getroffen, maar iets later had weer een aanslag plaats op het leven van de keizer, gepleegd door Karl Nobiling. Nobiling raakte de keizer driemaal! De keizer moest naar zijn bed gedragen worden. Hij herstelde niet goed van zijn wonden.

Bismarck zag zijn kans schoon om zijn eigen doeleinden met dit voorval te bereiken. Hij organiseerde een angstcampagne en beschuldigde de Liberale Partij van gebrek aan patriotisme. Hij zorgde voor de ontbinding van de *Reichstag*. In de stemming voor de nieuwe *Reichstag*, aan het einde van juli 1878, verloren de Liberalen zeer zwaar. De progressieve

partijen verloren eveneens. De Conservatieven en de Centrum Partij wonnen samen voldoende zetels om de meerderheid in de *Reichstag* te veroveren. Bismarck kon nu ongehinderd optreden tegen de Liberalen in, en de *Kulturkampf* in stijl beëindigen, temeer daar zijn vroegere tegenstander, Paus Pius IX, ook gestorven was. Met de opvolger van Pius, Leo XIII, kon Bismarck gemakkelijker onderhandelen.

In 1875 kwam de bevolking van Herzegovina weer in opstand tegen de Turkse bezetting. De opstand breidde zich snel uit tot Bosnië. Die regio's verklaarden hun onafhankelijkheid tegenover de Ottomaanse overheersing. Het jaar nadien, in 1876, rezen ook de Bulgaren tegen de Turken. De Ottomaanse Legers onderdrukten de Bulgaarse oproer met gebruik van veel geweld en wreedheid. Tot 12.000 mannen, vrouwen en kinderen werden gedood in het land. De onafhankelijkheidsbeweging bleef zich echter verspreiden, tot in Servië en Montenegro.

In de Balkan landen woonden meestal mensen van het Christelijk Orthodox geloof. De verdedigers van de Orthodoxe religie, de Orthodoxe Russische geestelijken, wakkerden de publieke opinie in Rusland aan en werkten op het geweten van de Russische leiders. Menige aristocratische Russische leider vond het zijn plicht om andere Christelijke, Slavische volkeren in hun strijd met Moslim Turkije te steunen.

Het Russisch hof van de tsaar erkende snel een opportuniteit om zich naar het westen uit te breiden door de Balkan Staten te annexeren, of minstens hen in de Russische invloedssfeer te trekken. Een dergelijk vooruitzicht kwam echter duidelijk in botsing met de directe interesse van Oostenrijk in de regio. Wenen had eigenlijk liever een Turkse buffer tussen haar en het machtig, reusachtig Rusland, het grootste land ter wereld. De spanning steeg in de Balkan.

Groot Brittannië hield eveneens niet van mogelijke plannen van Rusland om zich uit te breiden naar de zeeën in de regio. In die tijd beheerste het Ottomaans Rijk de Bosporus en de Dardanellen. Daarmee blokkeerden ze de toegang van de Russische oorlogsvloot van de Zwarte Zee naar de Middellandse zee. Groot Brittannië wou die toestand bewaren, de Russen in de Zwarte Zee houden, uit de Middellandse zee, en ver van haar eigen, zeer belangrijke commerciële en militaire zeeroutes die ultiem leidden naar Indië via het Suez kanaal.

Een oorlog tussen Rusland en Turkije werd onvermijdelijk. De oorlog brak uit in april 1877.

De Russische legers trokken het door Turkije bezette Roemenië in, over de Donau. Ze marcheerden de Balkan bergketen in. De Turken vochten terug. Ze stopten de Russen in de bergen, nabij de vesting van Plevna. De Russische Legers ondervonden dat de Turken ook konden strijden! Het duurde nog een half jaar vooraleer de Russen verder geraakten, maar uiteindelijk slaagden ze daar wel in. De oorlog werd echter duur voor de Russen! De Russen en de Turken kwamen daarom tot onderhandelingen. Ze sloten een vredesverdrag af, getekend te San Stefano op de 3de maart van 1878.

Volgens de termen van dit verdrag zou een Staat genoemd Groter Bulgarije gesticht worden. Deze zou bestaan uit twee delen of provincies. Bulgarije zou in het oosten reiken tot aan de Aegeïsche Zee. Servië en Montenegro kregen eveneens gebieden bij, alsmede hun onafhankelijkheid. Roemenië verkreeg eveneens delen van regio's die voordien door Turkije gehouden werden. Rusland won grote sommen geld van Turkije, een deel van Bessarabië van Roemenië, en Kars en Batun in het Nabije Oosten.

Rusland had natuurlijk getriomfeerd. Het was nu Rusland, dat de Balkan leidde! Niet meer Turkije, en ook niet Oostenrijk. De Russische troepen stonden nabij Istanbul, en waren klaar om verder te marcheren. Een nieuwe grote oorlog tussen Rusland en de Ottomanen dreigde. In een dergelijke, rechtstreekse oorlog, zouden de Europese grootmachten wel moeten

tussenkomen. De afschuw van de vroegere Krimoorlog kwam weer in de geheugenis. Alle partijen begonnen hun positie opnieuw te beschouwen. Het idee werd geopperd om een groot Europees congres te organiseren, om de kwestie tot een definitieve overeenkomst te brengen. De plaats waar dat congres zou kunnen gehouden worden, was Berlijn.

Otto von Bismarck gaf zijn toestemming, doch met veel tegenzin. Hij hield er allesbehalve van meegesleurd te worden in de Slavische Balkan zaken. Hij moest aan belangrijker werk denken, in zijn eigen rijk. Hij wou toch ook de rol spelen van de goedgunstige, welwillende tussenpersoon, en zo het internationaal prestige van Duitsland verhogen. Bismarck aarzelde, maar aanvaardde ten slotte om gastgever te worden.

De internationale ontwikkelingen bleven niet stilstaan. Op de 5de november van 1885, versloeg een Bulgaars Leger een Servisch Leger te Slivnika. Die strijd eindigde op de 3de maart van 1886 met een Vredesverdrag getekend door Servië en Bulgarije te Bucarest. De vereniging van de twee Bulgaarse provincies werd daarmee een feit, en Alexander I von Battenberg nam de troon aan van het nieuw Bulgaars Koninkrijk. Zijn regering duurde niet lang! Prins Alexander moest al snel aftreden onder Russische druk op de 7de september van hetzelfde jaar. Iets later, op de 5de juli van 1887, werd Prins Ferdinand van Saksen-Coburg verkozen tot Prins van Bulgarije.

Tijdens het Congres van Berlijn dat opende op de 13de juni van 1878, waren de belangrijkste diplomaten die alle aandacht naar zich toe trokken Otto von Bismarck en de Brit Benjamin Disraeli. Het congres gaf Cyprus aan Groot Brittannië, het verminderde de omvang van Bulgarije, en behield de Turkse rechten op Macedonia en op de kusten van de Middellandse Zee gaaf. De engtes van de Dardanellen bleven zo onder Ottomaanse controle. Oostenrijk verkreeg de controle over Bosnië en Herzegovina, en ook over de Sandjak van Novi-Bazar. Rusland kreeg definitief Bessarabië, Kars, Andahan en Batun, heel wat minder dan de territoriums waarvoor het gevochten had! Dit verslechterde erg de relaties tussen Duitsland en Rusland.

Het Congres van Berlijn, het grootste en meest prestigieuze sinds het Congres van Wenen van 1815, eindigde de 13de juli van 1878. Volgens de overeenkomsten zou Bulgarije weer gesplitst worden in twee provincies. Het noordelijk deel zou onafhankelijk worden, hoewel nog steeds onder de invloed van Turkije. De zuidelijke provincie bleef volledig in handen van Turkije, hoewel het geregeerd zou worden door een Christen-Orthodoxe gouverneur-generaal. Oostenrijk kreeg het recht om militair en administratief Bosnië en Herzegovina te besturen. Dat geleek praktisch op een annexering. Montenegro, Servië en Roemenië wonnen hun onafhankelijkheid.

Met dit Verdrag van Berlijn kwam het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk de Balkan in. Meer gevaarlijker dan tevoren, lag het nu dichterbij Rusland, dat gebrand bleef op de Slavische Balkan landen. De situatie kon gemakkelijk uitmonden in een oorlog tussen Oostenrijk-Hongarije en Rusland. Het Congres van Berlijn gaf een oplossing aan het probleem van de Turkse overheersing in de Balkan. Het probleem van de zwakker wordende overheersing van de Ottomanen werd echter vervangen door een ander, zeer waarschijnlijk onderwerp van spanningen tussen de keizers van Rusland en Oostenrijk-Hongarije. Oostenrijk had het meest gewonnen op het congres. Turkije en Rusland verloren het meest.

Vooraf Rusland verliet Berlijn in een bittere stemming. De tsaar zond zelfs nadien een brief aan Keizer Wilhelm I om de Duitse keizer te waarschuwen voortaan zich niet meer te mengen

in de Russische aangelegenheden. Het congres had tevens effectief de alliantie van de drie keizers in het oosten vernietigd. Ook de relaties tussen Rusland en Duitsland, de zogezegde vroegere bondgenoten, verzuurden en werden scherper van toon.

Bismarck begreep de nieuwe dreiging zeer goed. Maar in Oostenrijk werd Duits gesproken! Hij had een keuze moeten maken. Bismarck zocht onmiddellijk nauwere relaties met Oostenrijk. Op de 13de augustus van 1879 stelde hij een vergadering voor aan Gyula Graaf Andrassy, de Hongaarse magnaat die minister was van het Oostenrijks Keizerrijk. De Oostenrijkse Minister van Buitenlandse Zaken en Bismarck ontmoetten elkaar op de 27ste en 28ste augustus. Ze kwamen overeen een defensieve alliantie te ondertekenen. Keizer Franz Joseph ging enthousiast akkoord. Hij ondertekende het verdrag op de 7de oktober van 1879. Het werd een defensief bondgenootschap. Mochten ofwel Duitsland of Oostenrijk aangevallen worden door Rusland, dan zou het ander land het aangevallen land steunen. Wanneer één van die landen betrokken zou worden in een oorlog met Frankrijk of Italië, dan zou het ander neutraal blijven, tenzij Rusland zou tussenkomen. Oostenrijk wou niet verwickeld worden in een nieuwe Frans-Duitse oorlog voor de verdediging van Alsace-Lorraine. De overeenkomst werd duidelijk gericht tegen de Russische bedreiging. Ze werd natuurlijk geheim gehouden!

De nieuwe Duitse *Reichstag* kwam voor het eerst weer bijeen in september van 1878. In oktober begonnen in de *Reichstag* de besprekingen aangaande de Socialistische Wet op de ontwrichting van de staat. Die wet verbood alle verenigingen van de Sociaal Democratische of Communistische bewegingen die als doel hadden de Staat en haar bestaande sociale orde omver te werpen. Vergaderingen met hetzelfde doel werden buiten de wet gesteld. Toch liet de wet toe aan de burgers om voor de Socialistische politieke partijen te stemmen. Eduard Lasker stelde een amendement voor om de wet in eerste instantie slechts te laten duren tot september van 1881, een duur van ongeveer twee-en-half jaar. In die vorm werd de wet aanvaard door de *Reichstag*.

In het midden van november 1878 stelde Bismarck voor om een nieuwe tariefcommissie te vormen. Hij wou de inkomsten van de Staat in de toekomst meer laten gevoed worden door de indirecte belastingen dan door de directe. De nieuwe tarieven konden een financiële hervorming steunen. De argumenten die Bismarck gaf lagen in de lijn van de bescherming van de Duitse markt. Bismarck wou dat het grootste deel van het inkomen van de Staat zou komen uit de taksen op de inkomsten van de waarlijk rijke burgers. Dit was zijn middel om te beginnen werken aan de Grote Depressie, om de handel te verhogen, om Duitsland te beschermen tegen de vloed van ingevoerde producten, en om tegelijkertijd de argumenten gegeven door de Socialistische bewegingen te ondergraven met maatregelen die de bedoeling hadden de toestand van de arme arbeiders te verbeteren.

Met de opening van de nieuwe *Reichstag* van 1879, kon de Centrum Partij met haar 94 zetels aan Bismarck en aan de Conservatieven een meerderheid schenken, of hem de meerderheid weigeren tegen de Liberalen. Bismarck moest dus kijken in de richting van Ludwig Windthorst en zich lief gedragen tegenover de Centrum Partij! Hij gaf daar de voorkeur aan, eerder dan toe te geven aan Eduard Lasker en aan de Nationale Liberalen!

Na harde en slopende debatten in de *Reichstag*, en nog enige toegevingen van Bismarck, werd de beschermende financiële wet in de *Reichstag* goedgekeurd in de zitting van juli 1879.

De stemming bracht een kleine aanpassing mee in de ministers van de Regering. Falk verliet het cabinet, en ook Karl Rudolf Friedenthal. Robert Freiherr von Puttkamer kwam in. De

familienaam van de echtgenote van Bismarck was Puttkamer! Bismarck verloor eveneens Robert Freiherr Lucius von Ballhausen als minister van landbouw. Maar Bismarck had de politieke strijd overleefd, en hij had zijn wet op zak!

De Duitse Liberale partijen stonden voor vrijheid van meningsuiting, vrijheid van pers, vrijheid van religie, vrijheid van opleiding en van onderzoek, bescherming tegen willekeurige arrestaties, en voor de standaard bescherming van de burger zoals voorzien door de macht van de wet. Deze vrijheden waren voorzien geworden in de grondwet van 1850, maar ze waren niet overgenomen in de Grondwet van het *Reich* van 1870. De regels waren meedogenloos genegeerd geworden door Bismarck in zijn verdediging van de macht van de monarch en van diens privileges. De Liberalen schreeuwden naar de invoering van die vrijheden in het rijk. Voor Bismarck maakten de Liberalen zich daarom schuldig aan revolutionaire tendensen, die hij verafschuwde.

In die jaren bleef Duitsland zich ontwikkelen en nieuwe technologieën aannemen. Bijvoorbeeld werd op de 1ste april van 1881 een officiële telefoondienst ingevoerd in Berlijn. Duitsland bleef ook haar spoorwegennet verder uitbreiden.

Het vroeg antisemitisme in Duitsland. 1789-1882

Vanaf 1879 brak er openlijk een golf van antisemitisme uit in Duitsland. Otto von Bismarck vond het antisemitisme niet enige reactie van zijnentwege waard of opportuun. Hij had zich al tegen het antisemitisme uitgesproken, maar deed nu ook niets om het te stoppen. Hij kon leven met en praten met sommigen van zijn Joodse politieke tegenstanders, zoals met Ferdinand Lasalle, en ervijand blijven met iemand anders van Joodse afkomst, zoals met Eduard Lasker.

Het antisemitisme was onder de oppervlakte blijven smeulen en bleef endemisch in brede kringen van de Duitse gemeenschap. De eerste persoon om te schrijven over het fenomeen en die het modern antisemitisme in Duitsland kon gesticht hebben, was waarschijnlijk, onder alle mensen, de componist Richard Wagner! Wagner had al in 1850 een essay geschreven met de titel *Das Judentum in der Musik*, over het Judaïsme in de muziek. Daarin argumenteerde Wagner dat de Joden een apart ras vormden, dat op geen enkele wijze werkelijk de Duitse kunst kon uitdrukken. De Joden konden daarom nooit meer worden dan parasieten op de authentieke Duitse creativiteit. De Joden stonden voor het commercieel leven, niet het artistieke. Ze konden slechts de kunst ontaarden, bezoedelen, verontreinigen, door ze als handelsartikel te gebruiken op de economische markt. De Joden verontreinigden aldus de moraal en de cultuur met geld. Wagner, de Romantische figuur bij uitstek, verwierp de rede, de privé eigendom en het kapitalisme, evenzeer als de vrije markt en de sociale mobiliteit, waarden verafschuwde door de Pruisische conservatieve junkers. Hij weigerde categoriek de *Gewerbefreiheit*, de vrijheid van ambacht. Hij was een voorstander van het protectionisme en van enige controle op de grotere klasse van de ambachtslui.

De Joden konden gemakkelijk het voorwerp van afgunst worden. Niet alleen waren ze uitstekende handelaars. Rond 1871 waren ongeveer 10% van alle studenten aan de Pruisische universiteiten Joods. In 1887 waren meer dan 20% van alle advocaten in Pruisen Joods. De Joden stonden veelal voor Liberalisme in de gemeenschap. De Joden domineerden ook de privé banken in de jaren 1850 en 1860. Een naar verhouding hoog percentage van Joodse zeer rijke mensen vormden de klasse van de superrijke Duitsers. Een welgekende naam was Gershon Bleichröder, de financier van Bismarck. De Joden leverden ongeveer 8,6% van alle schrijvers en journalisten. Bijna 26% van alle Joden werkten in de financiële sector, en 4,6% van alle groothandelaars, kleinhandelaars en schippers waren Joden. Van 1867 tot 1878, zetelden 12 Joden in de *Reichstag*, van wie sommigen later gedoopt werden, zoals Karl Rudolf Friedenthal, de vroegere minister van landbouw in het kabinet van Bismarck.

De Grote Depressie begon in 1873 en bereikte het diepste punt in 1879. Ze duurde ook daarna nog van 1882 tot 1895. De geleerden hebben gedocumenteerd dat, omdat alle mensen een voorliefde hebben om zondebokken de blaam voor hun miserie te geven, de grote stichtingsfase van het antisemitisme in die jaren begon en zich in de periode verder ontwikkelde. Met de verbetering van de economische situatie in Duitsland in de jaren van 1896 tot 1914, verminderde ook het antisemitisme. Speculanten en zwendelaars op de beurzen werden steeds Joden genoemd, zelfs wanneer die bewering allesbehalve de waarheid was.

In 1855 publiceerde de auteur Gustav Freytag een roman met de naam *Soll und Haben*, in 6 volumes, een antisemitisch verhaal. Zijn boeken werden zeer populair.

Het woord antisemitisme zelf werd in feite voor het eerst gebruikt door Wilhelm Marr in zijn pamflet *Der Sieg des Judentums über das Deutsche* in 1879, over de overwinning van het Judaïsme over het Duits zijn. Een andere antisemitische figuur was Heinrich von Treitschke.

Treitschke was lid van de Reichstag van 1871 tot 1884, een geschiedschrijver en een publicist. Hij was geboren in Saksen van een protestantse ambtenaar en in een familie van militaire officieren. Zijn vader was een tot edelman gemaakte luitenant-generaal. Heinrich von Treitschke was vanaf 1863 professor in de economie aan de universiteit van Freiburg-im-Breisgau, en vanaf 1866 professor van geschiedenis en politiek aan de universiteit van Kiel. Nadien bewoog hij zich in andere functies aan de universiteit van Heidelberg. Van 1873 af gaf hij les aan de Friedrich-Wilhelm universiteit van Berlijn. In een tekst geschreven in 1873, met de titel *Unsere Aussichten*, onze visie op de toekomst, schreef hij de zin, ‘De Joden zijn ons ongeluk’, een zin die gretig opgenomen werd door alle antisemieten. In zijn polemische geschriften beweerde hij dat de Joden zich gekant hadden tegen de Germaanse cultuur. Zijn oplossing voor de *Judenfrage*, de Joodse kwestie, om wat te doen met het Joods volk in Duitsland, vond hij het assimileren van de Joden in Duitsland. Maar volgens Treitschke weigerden de meeste Joden dit. Von Treitschke verwierp het Jodendom als een religie met dezelfde waarden als de Christelijke tradities. Op deze manier kon geen nationale eenheid in Duitsland bereikt worden. Hij zag slechts als alternatief de verbanning van de Joden uit Duitsland. Von Treitschke verwierp echter ook de racistische zienswijzen van Wilhelm Marr en Karl Eugen Dühring, twee andere welbekende antisemieten. Hij bleef houden aan zijn voorkeur voor het assimileren van de Joden in Duitsland. Von Treitschke weigerde wel een antisemitische petitie te ondertekenen, waartoe het initiatief genomen was door zijn studneten. Hij was een patriot, en uiteindelijk weigerde hij zelfs een volstrekte antisemiet genoemd te worden.

Eugen Dühring schreef in zijn 1881 verschenen *Die Judenfrage als Rassen-, Sitten- und Kulturfrage* wellicht voor de eerste maal over de Joden als een apart ras. Hij vond als meest gevaarlijk de Joden die gedoopt werden. Ondanks ze de Christelijke religie hadden aangenomen, wierp hun bekering alle deuren van de Germaanse Gemeenschap open voor hen, inclusief die van het Duits politiek leven.

De journalist en politicus Wilhelm Marr werd later de vader van de antisemitische bewegingen genoemd. Marr publiceerde in de jaren 1860 pamfletten zoals *Der Judenspiegel*, de spiegel van de Joden, en het satirische *Der Judenfresser*, waarin hij een zeer donker, degraderend beeld van het Judaïsme beschreef. Hij beschuldigde de Joden ervan het voorstel van het assimileren in de Pruisische gemeenschap zelf te hebben verworpen, alsook alle politieke hervormingen in die zin.

De Vincius mannen bleven verdeeld over de religieuze vraag. Ze hadden meestal hun status van praktiserende Joden verlaten in Thorn. Ze namen nog slechts zelden, en niet regelmatig, deel aan de ceremonies die in de synagoge van Thorn georganiseerd werden. Sommige mannen zoals Max Vincius en Mikhael Vincius hadden zich bekeerd tot het Christendom, en Michael zelfs tot het Katholicisme. Kurt Vincius en Haim Vincius bleven in het algemeen wel trouw aan hun Joodse godsdienst, Haim vooral omdat hij met de eerder vrome Joodse Leah Goldstern getrouwd was.

Kurt Vincius had een langdurige relatie met de Evangelische Esther Kleinberger. Was er slechts haar in zijn leven geweest, dan had hij zich waarschijnlijk al lang bekeerd tot het Evangelisme. Zijn wettelijke echtgenote, Hannah Sonnenfeld, was Joods! Het Judaïsme was haar enige troost in een huwelijk dat gefaald was. De kinderen van Kurt hadden een volledig Joodse opvoeding gekregen. Zij volgden de ceremonies in de synagoge meer dan hun vader. De belangrijkste vraag bleef: was je een Jood omdat je geloofde in de *Torah*, omdat je de ceremonies in de synagoge bijwoonde ten gevolge van je religie, of was je een Jood ten gevolge van je afkomst, van je voorvaderen? Als je voorvaderen Joden waren geweest, bleef je dan een Jood zelfs na je bekering tot het Christendom? Was Joods zijn een religieuze zaak of een zaak van afkomst? De Vincius mannen die meenden dat je niet meer een Jood waart alleen maar omdat je van godsdienst veranderd was, bleven eerder zeldzaam. Max en Mikhael Vincius, meenden ze, diep in hun innerlijk, bleven Joden, met Joodse karakters en Joodse mentaliteit. De Vincius dachten allen wel met enige nostalgie terug aan de oude familietradities toen ze de Joodse heilige dagen nog feestten. Hun probleem van de bekeerlingen was dat ze waarschijnlijk als niet-Joden nog net hetzelfde idee hadden aangaande het effect van bekeringen, zoals de andere, ware Joodsgelovige Vincius. Zij ook konden niet echt geloven dat plotse bekeringen de Joden tot niet-Joden maakten! Waren ze dan nog Christelijke Joden, of geen Joden meer?

Aan het Pruisisch Hof preekte en werkte de Hofprediker Adolf Stoecker. Hij ook polemiseerde tegen de Joden. Gevaarlijk was, dat hij als discipels mannen had zoals de latere Keizer Wilhelm II en ook Generaal Alfred Graaf von Waldensee, de latere opvolger van von Moltke als hoofd van de Algemene Pruisische Staf. De prediker Stoecker zwaaide tevens tweedracht in de koninklijke Pruisische huishouding. Hij droeg uiteindelijk ook bij tot het tanen van de macht van Otto von Bismarck.

De antisemitische beweging in Pruisen had haar oorsprong in de Christen-Sociale beweging gesticht door Adolf Stoecker. Uit die groep volgde de Antisemitische Vereniging van Stemmers. Haar eerste voorzitter heette Friedrich Raab. Raab was ook een lid van de *Reichstag*. Hij vertegenwoordigde de antisemitische *Deutsch-Soziale Reformpartei* van 1898 tot 1903. In die tijd echter, bleven dergelijke partijen marginaal klein en eigenlijk onbeduidend in de algemene Duitse constellatie van politiek partijen.

In de Pruisische Landtag had een groot debat over de Joodse Kwestie plaats van de 20ste tot de 22ste november van 1880. Een vertegenwoordiger had aan de minister van binnenlandse zaken gevraagd welke de positie van de Regering was over die zaak. De zaak kon Bismarck niet in het minst wat schelen! Hij werkte om een neutrale houding aan te nemen ten overstaande van het Katholiek Centrum. Windthorst had zich al uitgesproken tegen het antisemitisme, maar hij had een geduchte tegenstander hierover in zijn eigen partij. Dit was Carl Constantin *Freiherr* von Fechenbach. Die beschouwde het antisemitisch conflict als een middel om de *Kulturkampf* aan te vallen en te doen stoppen. Hij wou de vorming van een bondgenootschap tussen de Katholieke en de Protestantse groepen. Het debat werd zeer geanimeerd. De meerderheid van de vertegenwoordigers in de *Reichstag* gaven eerder de voorkeur aan zich te voegen bij de aanvallen op de Joden. Uiteindelijk kon Windthorst het tij doen keren en de bedoelingen van Fechenbach afwijzen. Hij bleef de erkende leider van de Centrum Partij.

Op Oudejaarsavond van 1881, tijdens aan antisemitische opmars in Berlijn, vernietigden en plunderden een aantal mannen Joodse winkels. Ze schreeuwden voor de eerste maal de slogan *Juden raus!* voor weg met de Joden.

Wanneer op de 12de januari van 1882 de *Landtag* heropende, maakte een Liberale vertegenwoordiger een verband tussen Otto von Bismarck en de antisemitische opschuddingen. Bismarck verafschuwde eigenlijk die man, die Eugen Richter heette, zozeer als hij ooit Eduard Lasker had verafschuwed.

Bismarck had niets tegen de Joden. Hij haatte Lasker niet omdat de man Joods was, maar omdat Lasker het aangedurfd had de principes van zijn regering aan te vallen, principes die Bismarck verdedigde. Bismarck had wel iets tegen de intellectuelen onder de Joden die, zoals Lasker, steeds meer rechten en bescherming tegen de Staat opeisten. Bismarck had steeds gevochten tegen dit links Liberalisme. Dat was zijn eerste vijand, voor hem, en vooral voor de zaak die hij steeds verdedigd had. In die tijd verdroeg Bismarck geen tegenstand meer tegen zijn inzichten. Lasker viel Bismarck weer aan in die jaren, tot hij plots en onverwacht stierf in 1884. Bismarck hield zijn ministers ervan terug deel te nemen aan de begrafenisceremonie van Lasker. De begrafenis had plaats in de bekende Oranienburg Synagoge in Berlijn. Bismarck was nog een geëerde gast geweest bij de opening van die synagoge! Nu wou hij de synagoge niet betreden, niet wegens de Joden in het algemeen, maar vanwege Lasker! Wanneer Lasker stierf in januari van 1884, sprak Bismarck nog tegen hem in de Pruisische *Landtag*. Hij kon zich niet verzoenen met Lasker, zelfs niet in de dood van de man.

Met de graduele vermindering tot het uitdoven van de Grote Depressie, doofden ook de meest vurige aanvallen op het Judaïsme uit. De Duitse Regering reageerde helemaal niet met reacties tegen het Judaïsme, en de interpellaties in de *Reichstag* namen snel af.

De antisemitische golf in de jaren 1880 in Duitsland was een politieke en sociale beweging. Met het begin van de economische crisis van 1873, die ook de *Gründerkrach* genoemd werd, het einde van de *Gründerzeit* van de grote Duitse ondernemingen, begon de atmosfeer in het sinds kort gesticht Duits Rijk opnieuw te veranderen.

De Kanselier Bismarck reageerde met een protectionistische economische politiek. Hij veranderde van politiek-economische koers, en moest daarom weer steun zoeken bij de Conservatieve Partijen en bij de Centrum Partij.

De Joden stonden in het algemeen voor het Liberalisme en de Sociale Democratie. Ze vonden zich dus aan de zijde van de politieke vijanden van Bismarck in deze zaak. Ze werden ervan beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de economische crisis en de steeds meer drukkende sociale crisis. De Joodse denkers poogden daarom de fundamentele geloofspunten van de Joden te definiëren. Moritz Lazarus, een professor in de filosofie aan de universiteiten van Basel en Berlijn, schreef dan een *Grundsätze der Jüdischen Sittenlehre*, zoals aanvaard door 350 rabbi's en leraars van de Joodse godsdienst, en door 370 Joodse juristen van Duitsland en Oostenrijk. De belangrijkste punten daaruit werden gepubliceerd in 1885 door de *Deutsch-Israelitische Gemeindebund*, de Vereniging van Duits-Israëlitische Gemeenschappen.

Hierna volgen de 14 belangrijkste punten van die Joodse ethische of morele regels. Het Judaïsme leerde de eenheid van de mensheid, de liefde voor onze medemensen, het respect voor de eer van anderen, het religieus of ander geloof van de naasten te eren, en het lijden van anderen te verminderen. Het Judaïsme vroeg om het werk te eren, de waarheid te zoeken, nederigheid, verdraagzaamheid, kuisheid, correcte moraliteit, respect voor het huwelijk van

anderen, gehoorzaamheid aan de autoriteiten, de welvaart van iedereen te zoeken, en het vaderland lief te hebben, de band van liefde met de ganse mensheid te verzekeren. Dit waren regels die de Vincius mannen konden eren en onderhouden.

De antisemitische beweging van die jaren had haar oorsprong in Berlijn. In andere grote steden zoals Hamburg, bleven de politieke partijen en de klasse van kooplui het Liberalisme en de vrije handel steunen. Ze bleven ver van het antisemitisme. Het was niet vóór de jaren 1890 tot sommige burgerverenigingen begonnen te reageren in de lijn van het politiek antisemitisme.

De Sociale Zekerheidswetten van Bismarck en zijn Val. 1883-1890.

In de vroege lente van 1880 begon de gezondheid van Bismarck achteruit te gaan. Hij kwam terecht in een periode van stijgend irrationeel gedrag, en kon uitbreken in vlagen van niet te onderdrukken woede.

In april van 1880, verwierp de Federale Raad, de *Bundesrat*, een eerder onbelangrijk wetsvoorstel van Bismarck op de postzegeltaks. Bismarck schoot in een donderende furie. Hij dreigde met ontslag, en dwarde de postzegeltaks door de *Bundesrat* in een zeldzame verandering van beslissing door de eerbare leden van de Raad.

Het wispelturig gedrag van Bismarck schaadde de voorstelling van zijn projecten. Een laatste nieuwe nota betreffende de gedragslijnen tegenover de kerken werd ook grotendeels verworpen.

Bismarck leed eveneens onder spanningen in zijn familie. De zoon van Bismarck, Herbert, wou een edelvrouw trouwen die onlangs gescheiden was van haar eerste echtgenoot. Bismarck liet dit niet toe, en dwong zijn zoon af te zien van de vrouw die hij liefhad. Herbert werd een zeer bittere man.

In oktober van 1881 hadden nieuwe *Reichstag* verkiezingen plaats. De Conservatieve Partij verloor veel zetels. De eigen *Reichspartei* van Bismarck verloor de helft van haar kiezers. De Centrum Partij kon de schade beperken en haalde nog 100 zetels. De nederlaag stemde ook Bismarck zeer bitter.

Bij de opening van de Pruisische *Landtag* op de 14de januari van 1882, gaf niet Bismarck een toespraak, doch wel zijn vertegenwoordiger, Robert von Puttkamer. Hij stelde voor om opnieuw diplomatieke betrekkingen aan te knopen met de paus van Rome. Hij kondigde een wet aan die moest toelaten de bisschoppen vrij te laten en te vergeven, en om onder andere de ondervraging door de Duitse Staat van de priesters af te schaffen. Hij sprak ook over het stopzetten van de *Anzeigepflicht*, de noodzakelijke melding aan de Pruisische Staat van de Katholieke benoemingen van geestelijken.

Die voorstellen betekenden eigenlijk een compromis met de Katholieken en een stap te meer naar het einde van de *Kulturkampf*. Bismarck had wel zeer dringend de stemmen van de Katholieke kiezers nodig! Het compromis tussen Ludwig Windthorst en Otto von Bismarck werd door de *Landtag* gehaald einde maart 1882. De diplomatieke relaties tussen Duitsland en het Vaticaan werden hersteld einde april 1882.

Op de 20ste mei van 1882, werd een bondgenootschap ondertekend tussen Italië, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, genaamd de Triple Alliantie. Dat bondgenootschap zou zeer belangrijk worden in de politieke ontwikkelingen na 1900. Op de 30ste oktober van 1883 voegde Roemenië zich in het geheim bij dit bondgenootschap.

Ondertussen had Bismarck een nieuwe dokter ontmoet, een man genaamd Ernst Schweninger geboren in de Opper-Pfalz te Freystadt. Schweninger kwam van München. Hij begon de man Bismarck te behandelen, en niet de ziekte van Bismarck! Hij voerde regelmatige periodes in van relaxerende oefeningen voor zijn patiënt, betere slaap, oefen- en rustperiodes in afwisseling. Hij begon de gewoontes van gulzig eten en overmatig drinken van Bismarck te controleren. Geleidelijk aan, onder die zorg van Schweninger, werd Bismarck weer beter en gezonder van geest.

Bismarck leidde dan zijn nieuw sociaal welvaartsplan in voor de Duitse arbeiders. In 1884 werd het verzekeringssysteem bij arbeidsongevallen door de *Reichstag* aanvaard, en eveneens een verzekeringssysteem voor de ouderen van dagen en voor de arbeidsongeschikten. Die maatregelen vormden de basis voor het eerst modern sociaal welvaartsysteem in Europa en in de wereld! In 1884 hernieuwde Bismarck ook de Driekeizersliga. Hij werkte hard aan voorzieningen voor de Duitse kolonies, zoals Namibië.

Op de 26ste april van 1886 nam de *Reichstag* een koloniseringswet voor Posen aan. Duitsland wou Posen germaniseren. Aan Duitse boeren werd aanbevolen om te gaan werken op landerijen in de provincies van Posen en Oost Pruisen. Dit moest de Polonisering van die streken vermijden. De Polonisering was begonnen sinds 1875. In 1885 woonden al 700.000 Duitsers in Posen, doch nog 1,7 miljoen Polen.

In 1887 wou de *Reichstag* klaarblijkelijk het *Septenat* van Bismarck verwerpen. Dit was de zevenjaarlijkse wet op het Duits militair budget der uitgaven. Bismarck werd weer woedend, en ontbond de *Reichstag*! Eens te meer vreesde hij voor een nieuwe oorlog met Frankrijk. Hij wou meer geld besteden voor het Leger. Vreemd genoeg steunde Paus Leo XIII de *Septenat* wet met de Katholieken van Duitsland, zelfs al had de Duitse Centrum Partij ertegen campagne gevoerd.

In februari van 1878 steunde de Duitse Bisschoppenconferentie Ludwig wel nog Windthorst en de Centrum Partij tegen Paus Leo XIII. Maar bij de volgende stemming in de *Reichstag*, werden de Duitse Liberalen verslagen, zodat Bismarck de Centrum Partij niet meer nodig had om hem te steunen. De interne strijd die volgde in de Centrum Partij dreigde de partij te verscheuren, omdat Windthorst te eerlijk en te trouw bleef om zijn overtuiging te willen herzien. Bismarck duwde zijn nieuw *Septenat* eerder eenvoudig door het parlement.

Eveneens in 1887, op de 23ste mei, verklaarde Paus Leo XII officieel het conflict tussen de Katholieke Kerk en Duitsland voor gesloten.

Van mei tot juni 1887, herhaalden Bismarck en de Russische ambassadeur in Berlijn hun Herverzekeringsverdrag. Dit verleende aan Rusland ten minste de morele steun van Duitsland wanneer het Russische Hof het nodig vond om haar rechten op de toegang tot de Zwarte zee op te eisen.

Duitsland breidde ondertussen haar militaire macht uit. Op de 6de februari van 1888 werd de Duitse militaire dienstplicht op 2 jaar gebracht. Ook zouden 700.000 soldaten in vreedstijd onder de wapens gehouden worden. Dit was slechts een tijdelijke maatregel. In het midden van 1893 werd een andere Duitse militaire wet op de dienstplicht gestemd. Voortaan moesten de opgeroepen soldaten 3 jaar dienen in plaats van 2. Het aantal soldaten onder de wapens in vreedstijd werd echter gebracht op 590.000.

Keizer Wilhelm I stierf aan zijn verwondingen in 1888. Zijn zoon, de galante en dappere Friedrich III verkreeg de keizerskroon. Hij ook stierf echter kort daarna. De kroonprins Friedrich Wilhelm, Keizer Friedrich III, leed aan depressies. Hij had ook kanker aan de keel

en bleef slechts enkele maanden aan de macht. Hij overleed op de 15de juni van 1888. Zijn zoon, de 19-jarige Wilhelm II werd de nieuwe keizer van Duitsland.

Wilhelm II was niet de uiterst morele en zeer intelligente man die zijn voorgangers geweest waren. Bismarck kon ook niet langer verzekerd zijn van de koninklijke voorkeur. Alles veranderde voor Bismarck! Bismarck zou snel het slachtoffer worden van mensen die afgunstig waren op zijn vertrouwenspositie. Zijn tegenstanders aan het hof van Berlijn waren de Keizer Wilhelm II zelf, Friedrich von Holstein in Buitenlandse Zaken, en de opvolger van von Moltke die de Generaal Graaf von Waldensee was.

Waldensee kon een antisemiet geweest zijn. Hij gaf vooral de Joden de schuld voor de overlijdens van Wilhelm I en Friedrich III. Hij geloofde in een samenzwering van het Wereld Jodendom, dat de faam en de gezondheid van de keizers ondermijnd had.

De vroegere Veldmaarschalk von Moltke hield weinig van von Waldensee. In april van 1888 had hij geweigerd een bede van Wilhelm II te volgen, die von Waldensee wou promoveren tot de bevelhebber van een Legerkorps. Het doel van von Moltke was de slechte invloed van von Waldensee op de zoon van de keizer te verminderen, door von Waldensee naar een verafgelegen stelling te zenden.

Aan het hof was eveneens Philipp von Eulenburg een donkere persoonlijkheid. Hij was de neef van Fritz von Eulenburg, de langdurige Minister van Binnenlandse Zaken onder Bismarck. De eerste neef van deze Fritz, August von Eulenburg, zou ook de Huishoudminister van Keizer Wilhelm II worden. De relaties van Philipp von Eulenburg tot Wilhelm II bleven dubbelzinnig, onduidelijk.

In de jaren 1890 was deze Eulenburg de grootste vertrouwenspersoon van Keizer Wilhelm II geworden. Aan het hof werd hij beschouwd als een zeer belangrijke persoonlijkheid en een geboren vleier. Zijn volledige naam was Philipp Friedrich Karl Alexander Botho, Prins von Eulenburg en Graaf Sandels.

Veel later, in 1908, werd deze Philipp in hechtenis genomen op zijn groots domein van Liebenberg. Hij werd beschuldigd van homoseksuele relaties gehad te hebben met twee vissers van de Starnberger See nabij München. In dit meest sensationeel schandaal, begon een proces tegen hem tijdens de zomer. Hij werd er eveneens van beschuldigd aan het hof een aantal personen te hebben binnengeleid van wie de namen vermeld stonden in de lijsten van de politie van Berlijn als zijnde seksuele afwijkingen, als homoseksuelen.

Het proces werd gestopt ten gevolge de slechte gezondheidstoestand van Eulenburg. Het was de *Geheimrat* Friedrich von Holstein, het hoofd van de politieke afdeling van het ministerie van buitenlandse zaken, die voldoende bewijzen had gevonden om Eulenburg van zijn voetstuk te doen vallen, en dat waarschijnlijk als een wraakactie. Bismarck had nooit zijn vertrouwen verleend aan Philipp von Eulenburg.

Niettemin, waren in 1888 Bismarck en zijn familieleden te openlijk over-vertrouwd geworden in hun macht aan het hof van Berlijn.

Keizer Wilhelm I was iemand geweest met sterke sympathie voor Rusland. Hij had familiebindingen met de Romanovs. Zijn instinct bleef steeds nationalistisch en goedgunstig ten overstaande van de absolutistische monarchie. Die zienswijze werd steeds verdedigd door Bismarck.

Wilhelm II was nog een jongeman toen hij de troon van Duitsland besteeg. Hij had weinig ervaring met de politiek, was onzeker met zichzelf en eerder onbeleefd met iedereen. Hij deelde wel de meeste zienswijzen van Bismarck, maar Wilhelm II was niet rationeel in zijn handelen. Hij was geneigd naar pedante opzichtigheid. Hij voelde zich onzeker over hoe hij moest omgaan met de moderne, geïndustrialiseerde gemeenschap.

Wat hij wel kon, was hoe een zwierige monarch te zijn. Hij hield van pronken in grootse, bonte, opzichtige uniformen. Hij drukte zich dikwijls uit in slogans. Zijn karakter was strijdlustig, agressief dikwijls. Hij verzorgde zijn publiek imago. Wilhelm II kon ook zeer koppig blijven. Hij was wel scherp van begrip.

Toen hij de troon besteeg, wou Wilhelm II allereerst zelf, in eigen naam regeren en beheren, niet als iemand die volgbaar luisterde en handelde zoals de grote Otto von Bismarck hem toefluisterde.

Wilhelm was geboren op de 27ste januari van 1859, in een moeilijke geboorte. Hij had daar een beschadigde arm aan overgehouden, die hij nooit echt goed kon gebruiken. Wilhelm kon zeer plots van gedacht en gemoed wisselen, impulsief handelen, brutaal zijn, en zich zeer autoritair tonen. Hij kon niet het voorzichtig geduld van Wilhelm I opbrengen.

Zijn opvoeding was niet zeer diep gegaan, zeker niet voor wat zijn karakter betrof. Hij had gestudeerd aan het gymnasium van Kassel, doch had slechts een paar jaar universiteit achter de rug. Ondanks zijn beschadigde arm wou hij zijn militaire dienst vervullen. Zijn gemoed kon snel veranderen, zijn humor bleef dikwijls wreedaardig. Hij toonde enige interesse in de moderne technologieën. Wilhelm II keek neer op de mensen, en was niet erg geïnteresseerd in hoe anderen dachten. Nog meer niet zo mooie karaktertrekken van Wilhelm II waren zijn onbeleefde, tot zelfs direct slechte manieren. Hij deinsde er niet voor terug onmeedogend te zijn. Hij bleef vijandig gezind tegen de Katholieken en de Joden in zijn land.

In de eerste jaren van Keizer Wilhelm II, bleef Bismarck zich interesseren aan de buitenlandse zaken. In oktober van 1888 had een nieuwe, internationale Conferentie te Istanbul plaats. Het onderwerp was de toestand in de Balkan. Deze werd gevolgd in december door de Conventie van Londen over de vrije zeevaart door het Suez Kanaal.

In januari van 1889 gingen enkele duizenden mijnarbeiders van de Ruhr streek in staking. De staking spreadde zich uit naar het Saargebied, en dan naar Saksen en Silezië. Een jaar later, in januari 1890, had een Kroonraad plaats om de verergerende situatie van de stakingen voor de economie van het rijk te bespreken. Bismarck diende zijn ontslag in. Keizer Wilhelm II weigerde dit nog, in de lijn van zijn vader.

Enige tijd later werd een vernieuwing van de antisocialistische wet van Bismarck verworpen in de Pruisische *Landtag*. De vorige wet zou eindigen op de 30ste september van 1890, tenzij een nieuwe wet aangenomen werd in de *Reichstag*. In februari van 1890 viel de deelname aan de nieuwe Duitse verkiezingen tot onder de 80%. De pro-Socialistische partijen bereikten een meerderheid in de *Reichstag*, met in totaal 207 zetels. Die meerderheid was ook daar voldoende om definitief andere antisocialistische wetten tegen te houden.

Tegen maart al, had Bismarck een ander plan ontwikkeld. Hij wou een nieuwe Legerwet door de *Reichstag* duwen én een nieuwe antisocialistische Wet. Deze laatste was nog meer restrictief dan het vorig voorstel!

Bismarck keerde zich naar Windthorst voor hulp, vleide hem, probeerde hem in te palmen, en stelde hem dan zijn laatste toegevingen voor tot de definitieve afschaffing van de overblijvende beperkingen op de Katholieke Kerk, in ruil voor de stemmen tot zijn Legerwet en zijn antisocialistische Wet. Het resultaat van de stemming was positief, zoals Bismarck en Windthorst samen afgesproken hadden.

Dit resultaat was bekomen zonder met de waard te hebben gerekend! Keizer Wilhelm II was kwaad en verontwaardigd over het gedrag van zijn kanselier. Wilhelm II verweet Bismarck met de Katholieken en de Joden achter zijn rug te hebben onderhandeld. Waldensee drong bij de keizer aan om Bismarck te ontslaan. Wilhelm II onttrok kort daarna zijn vertrouwen en steun aan Bismarck.

Iedereen verwachtte nu dat zoals naar gewoonte, Bismarck zijn ontslagbrief zou indienen. Maar ditmaal deed de kanselier dat niet. Daarmee verbaasde hij de keizer en het gans hof. Het hoofd van het burgerlijk cabinet van de keizer moest dan naar Bismarck rijden met de openlijke vraag waarom Bismarck nog niet zijn ontslag ingediend had. Bismarck antwoordde kort en nors dat de keizer hem kon ontslaan op elk ogenblik volgens zijn eigen wil. Bismarck zag niet in, zei hij, waarom hij een ontslagbrief zou moeten schrijven! Bismarck wist al zeer goed dat Generaal Leo von Caprivi reeds aangekomen was in een andere kamer van hetzelfde gebouw om de administratie van hem over te nemen.

Uiteindelijk schreef Bismarck dan toch zijn ontslagbrief, de laatste. De loopbaan van Otto von Bismarck eindigde aldus op de 18de maart van 1890.

Na een vaarwel diner verliet Bismarck Berlijn. De militaire wet van Bismarck werd in de *Reichstag* gestemd in juni van 1890. Dat werd zijn laatste overwinning.

De nieuwe kanselier werd inderdaad Leo von Caprivi. Von Caprivi was een eerlijke en competente man, een kanselier ook met een sociaal geweten. De keuze van een opvolger voor Bismarck had slechter kunnen zijn. Tot nieuwe minister van buitenlandse zaken werd Adolf Marshall von Biberstein benoemd.

De Periode na het ontslag van Bismarck

De nieuwe Universele Tentoonstelling van Parijs werd officieel geopend op de 6de mei van 1889. De traditie om vuurtorens op te richten werd in ere gehouden. Ditmaal bouwde Parijs de reusachtige, volledig in ijzer en staal opgetrokken Eiffeltoren. Die toren werd het belangrijkste embleem van de Franse hoofdstad, en een enorme toeristische attractie voor de stad.

Keizer Wilhelm II bezocht Turkije en Istanbul met grote pracht. De keizer bekwam ten voordele van een groep industriëlen de bouw van de beroemde *Bagdad Bahn*, de spoorweg naar Bagdad, een triomf voor de Duitse ingenuositeit.

In 1890 werden de antisocialistische wetten die zo belangrijk leken voor Bismarck, omdat hij het komend gevaar van de opgang van de Socialisten en Communisten beter dan de meeste politici begreep, gewoon afgeschaft. De arbeidsorganisaties werden kort daarna weer gevormd. Die telden slechts 50.000 leden in 1890. Ze zouden echter snel groeien tot 2,5 miljoen leden in 1913. Ze groeiden uit tot de grootste van dergelijke verenigingen in Europa. Rond 1900 waren de meest welbekende linkse liberalen Max Weber en Friedrich Naumann.

Zolang Bismarck in functie bleef, zocht Duitsland niet de overheersing op het Europees continent. Het Congres van Berlijn van 1878 werd gehouden volgens de zeer praktische politieke zienswijzen en maatregelen van Bismarck. Duitsland bleef de eerlijke mediator op het congres, dat de vrede op het continent wou bewaren.

Na 1900 beval Keizer Wilhelm II een gans andere politiek! Zijn doel was mee te spelen in de wereldpolitiek, met als inzet de macht in de wereld, en de vloot zijn machtsinstrument.

Op de 27ste maart van 1890 reeds, weigerde Duitsland nog het Herverzekeringsverdrag, het *Rückversicherungsvertrag* met Rusland te ondertekenen. Het werd dus niet meer van kracht tussen Duitsland, Oostenrijk en Rusland. Dit was een uiterst belangrijke verandering van politiek van Duitsland. Het resultaat mag als catastrofaal bestempeld worden, zoals veel later zou bewezen worden. De opzegging joeg Rusland in Franse armen en uiteindelijk kwam Duitsland in een vernietigende oorlog terecht, die ook het Russisch Keizerrijk zou vernietigen met het Duits en het Oostenrijks. Bismarck kon niet anders doen dan grommen in zijn nu zeer groot domein.

Gedurende een hele tijd na 1890 waren de relaties tussen Bismarck en het keizerlijk hof van Berlijn volledig gestopt. Geleidelijk aan, vanaf 1894, werd Bismarck wel opnieuw uitgenodigd op officiële en speciale gelegenheden aan het hof. Er zou nooit enige hartelijkheid komen tussen de vroegere kanselier en de nieuwe keizer.

Vanaf het begin van 1896 werd Bismarck erg ziek. Hij kon niet meer alleen rechtop gaan. Zijn echtgenote was gestorven. In 1890 al, was zijn zoon Herbert verhuisd naar Schönhausen. In 1892 trouwde Herbert met de zeer mooie, 22-jaar jonge Marguerite Hoyos, de dochter van de Hongaarse Graaf George Hoyos.

In een laatste opwelling van bitterheid, had Bismarck nog het geheim Herverzekeringsverdrag tussen Duitsland en Rusland laten publiceren in het dagblad van de *Hamburger Nachrichten*, een Nationaal-Liberaal blad dat voor hem geopend werd door de uitgever, Dr. Emil Hartmeyer. De publicatie veroorzaakte een schandaal in Berlijn, en nog meer diplomatieke problemen voor Duitsland. Direct na de val van Bismarck had de Duitse Regering aan Rusland medegedeeld

dat het dit pact van 1887 met Rusland niet wou voortzetten. Het was duidelijk dat Bismarck zich daar sterk had over verontwaardigd. Het was het enig openlijk incident tussen het hof en de oude, ijzeren kanselier.

Bismarck stierf op de 30ste juli van 1896. Met hem leek de politieke 19de eeuw te eindigen.

Ondertussen had in 1894 Keizer Wilhelm II ook al Leo von Caprivi ontslagen. De nieuwe *Reichskanzler* werd Ludwig Prins zu Hohenlohe-Schillingsfürst, ook Prins van Ratibor en Corvey. De prins werd tevens de nieuwe minister-president van Pruisen. De lange periode van Duits-Russische vriendschap eindigde met de verdwijning van Keizer Wilhelm I en van Bismarck uit de Duitse politiek. Aan het einde van 1890 sloot Duitsland haar grenzen voor Russisch graan. Dit gebeurde tegen de zin in van alle vroegere douane geplogenheden tussen Duitsland en Rusland. Rusland geraakte daardoor in economische problemen. Het verkreeg van Frankrijk de financiële hulp die het nodig had. Keizer Wilhelm II en zijn kanselier von Caprivi hadden zeer effectief Rusland in Franse armen gedreven! Men kon moeilijk een grotere diplomatieke catastrofe voor Duitsland bedenken.

Op de 9de april van 1891 werd in Duitsland de *Pan-Germaanse Liga* gesticht, een beweging die ijverde voor de nationalistische, geografische uitbreiding van Duitsland. De Liga had ten hoogste 20.000 leden, maar ze kreeg veel invloed in de kringen die van belang waren in de Duitse politiek. Ze eiste de superioriteit op van het Germaans ras en van de Duitse cultuur. Even later, op de 6de mei van 1891, ondertekende de Duitse keizer de *Triple Alliantie* tussen Italië, Duitsland en Oostenrijk, gericht tegen de Franse invloed, maar daarom ook tegen de Russische belangen.

Later, op de 17de augustus 1891, ondertekenden ook Frankrijk en Rusland een geheim bondgenootschap. Het was een militaire alliantie, onderhandeld door de Generaal de Boisdreffe voor Frankrijk en Generaal Obrouchev voor Rusland. Het was slechts een defensief bondgenootschap, en Frankrijk wou meer! Tsaar Alexander III wachtte 16 maanden vooraleer hij het verdrag wou ratificeren, maar de alliantie werd uiteindelijk ondertekend.

Duitsland zette wel haar programma ten gunste van de sociale welvaart verder na Bismarck. Op de 1ste juni van 1891 werden nog meer wetten aangaande de sociale zekerheid voor de Duitse arbeiders gepubliceerd. Er zou voortaan een verplichte rustdag komen op zondag. Kinderen van minder dan 13 jaar oud mochten niet meer tewerkgesteld worden, en kinderen van minder dan 16 mochten niet meer dan 10 uur per dag werken. Vrouwen mochten niet meer dan 11 uur per dag werken.

De Vincius van Thorn. 1890-1900

Het jaar 1890 was van bijzondere betekenis voor de familie Vincius van Thorn. In dat jaar stierf de patriarch van de Joodse familie, Max Vincius. En slechts twee jaar later stierf zijn eerste echtgenote, Sara Benavicius, de moeder van Kurt, Haim en Mikhael. Max was 80 jaar oud toen hij stierf, Sara was 79.

Met Max Vincius en zijn vader Asa gestorven, leek het alsof de Vincius kennis van de oorspronkelijke Vincevicius Litouwse wortels nu wel doorgesneden waren. De verbindingen met Vilna waren definitief verbroken.

De Litouwse familieleden, de zusters van Max, hadden hun land ontvlucht om naar de Amerikaanse continenten te reizen. Niets werd nog van hen in Thorn gehoord. Ze hadden nieuwe levens gevonden waarin er geen plaats bleef voor bindingen met Thorn.

Het nieuws van de oom en van de tante van Max en van hun kinderen was eveneens gestopt. De Vincius van Thorn vroegen zich af hoe dezen de laatste jaren geleefd hadden in Rusland. Ze wisten enkel dat het leven van de Joden daar moeilijker was geworden in de laatste jaren. Ze meenden dat ook de Vincevicius leden uit Litouwen allen waren gevlucht, de emigratie in. Max had het kunnen weten, maar neen. Hij ook had geen relaties met Vilna nog onderhouden na zijn huwelijk met Leandra von Chrapitz.

Van de drie zonen van Max was er slechts één in Thorn gebleven. Dat was Kurt. Ook de zonen van Kurt bleven in Thorn wonen.

De jongste zoon, Mikhael, was van Pruisen naar Denemarken verhuisd. Nieuws van de familie van Mikhael kwam nog slechts zelden aan in Thorn. Mikhael en zijn kinderen hadden gekozen voor een ander leven! Mikhael had twee dochters. Die zouden nu wel zelf families opgebouwd hebben, met andere familienamen.

De derde zoon, de middelste zoon Haim, de vroegere soldaat, woonde in Berlijn. De relaties tussen Kurt en zijn broeder Haim bleven nog onder alle het meest levendig.

Max Vincius werd begraven na een korte ceremonie in de belangrijkste Evangelische kerk van Thorn, de kerk die stond in de centrale marktplaats. Zijn begrafenisceremonieel werd wel een grote zaak. De von Chrapitz kinderen gingen de processie voor. De doodskist van Max werd plechtig de kerk ingebracht. Sara Benavicius nam niet deel aan de ceremonie. Ze lag in haar bed, verloren in een dronken bedwelming. Kurt en Haim en hun families, hun kinderen, volgden aan het eind van de processie. Vermits ze Joden waren, behielden ze nederige plaatsen aan de staart van de rouwstoet.

Max was zeer populair geweest in Thorn. Vele, zo niet alle notabelen van de stad kenden Max goed. Ze waren hem allen hun laatste eer komen bewijzen. Honderden mannen en vrouwen hadden hun respect komen tonen. Max had zich bekeerd tot het Evangelisme. Hij was geen Jood meer. De families van Kurt Vincius en van Haim Vincius werden wel nog aanvaard door de von Chrapitz, maar zonder veel warmte. De Vincius mochten niettemin de kerk in en deelnemen aan de begrafenis. Na het neerlaten van de doodskist in de aarde van de christelijke begraafplaats van Thorn, keerden ze weer naar het huis van Kurt om op hun wijze te rouwen. Ze voelden zich niet op hun plaats in het Kasteel Chrapitz.

In 1890 ook, na het overlijden van Max Vincius, hadden drie huwelijken plaats in de Vincius familie. In dat jaar, in Denemarken, trouwden de twee dochters van Mikhael Vincius en Fredia

False. Naomi Vincius trouwde met Osyp Raisfeld en Rivka trouwde met Johann Handelsmann. Geen Vincius van Thorn nam deel aan de huwelijken in Aarhus. De Vincius van Thorn hoorden toch dat de twee meisjes gerespecteerde mannen van enige rijkdom hadden getrouwd. Iedereen wenste hen het beste toe.

In hetzelfde jaar, in de herfst, trouwde Avram Vincius, de zoon van Haim, in Berlijn. Hij trouwde met een vrouw genoemd Manyah Kalpern van die stad. Avram en Manyah bleven ook wonen in Berlijn. Avram was een handelaar. Manyah kwam met een grote bruidsschat. Haar familie was zeer rijk. Haim vertelde later aan zijn broeder Kurt dat iets vreemds was voorgevallen vóór dit huwelijk.

Het huwelijk was overeengekomen met Haim en de Kalpern. De bruidsschatten werden bepaald door tussenpersonen. Toen Manyah voorgesteld werd aan Avram in het huis van zijn ouders, leek het wel alsof het verhaal van wat er gebeurd was met hun grootvader Asa en zijn echtgenote Leah zich wou herhalen! Op het eerste zicht was de jongste zoon van Haim, David, ogenblikkelijk verliefd geworden op Manyah. Manyah leek die gevoelens te beantwoorden! Hete tranen werden geweend, kreten geslaakt van wanhoop. Maar Manyah bezat niet het sterk karakter van Leah. Ze was niet ontsnapt uit de greep van haar ouders. Ze trouwde volgzzaam met Avram, hoewel ze doorheen de hele ceremonie weende.

Op de bruiloft had David de jongere zuster van Manyah ontmoet, Rosa. Rosa was drie jaar jonger dan Manyah, en slechts één jaar jonger dan David. Het had wel een tijdje geduurd, maar aan het einde van het volgend jaar, had David aan de Vincius gevraagd te kunnen trouwen met Rosa. Ook dat huwelijk had plaats met grote pracht.

Rosa was een slim meisje, opgewekt en blij, goed opgevoed, en een fijne huisvrouw. Ze oefende meerdere activiteiten uit in de Joodse gemeenschap van Berlijn, toegevoegd aan de Oranienburg Synagoge.

Dit laatste huwelijk baarde Haim grote zorgen. De oorzaak van het huwelijk, legde Haim uit aan zijn broeder in een laatste opwelling van droefheid, was een enigma. Waarom was David zo snel met Rosa getrouwd? De twee konden wel goed met elkaar opschieten, maar hielden ze echt van elkaar? Was David soms enkel met Rosa getrouwd om dicht te kunnen blijven bij Manyah? Op familiefeesten en andere gelegenheden, zei Haim, kon David gezien worden minstens even lang aan de zijde van Manyah als aan de zijde van zijn eigen echtgenote! De ogen van beiden schenen dan veel lichter en opgewekter dan wanneer ze naast hun eigen echtgenote en echtgenoot gingen! Manyah zond David niet weg! Haim verwachtte problemen.

Ondertussen, op de trouwfeesten, waar de Vincius leden van Thorn aan deelnamen, liepen twee onrustige jongens tussen de tafels. Soms stopten ze om te gaan zitten op één van de tijdelijk onbezette stoelen en om te eten. Dit waren de zonen van Andreas, de 15-jarige Julian Vincius en de 14-jarige Johann. Julian en Johann waren broeders. De meisjes van Julian de Oudere, de broeder van Andreas, en van de echtgenote van Julian de Oudere, Hanna Altmann, waren jong en werden nog in de armen van hun moeders gehouden. Die kinderen waren 10 en 8 jaar oud. Ze waren laat in het huwelijk van hun ouders geboren. De zoon en het meisje van Max de jongere en van zijn vrouw, Maria Rosenthal, de ene 17 en de andere 15, speelden met hun neven Julian en Johann. Die vier vormden de nieuwe generatie van de Vincius van Thorn. Wat zou het lot worden in het leven van die kinderen?

De Joden in Rusland. De Pogroms. 1880-1890

De Vincius van Thorn hadden minder en minder contacten met de rest van hun familie in Litouwen. Toch herinnerden zich de oudere mannen nog hun wortels, en hoe de familie eigenlijk verhuisd was van Vilna om te komen wonen, leven en werken in de rustige, mooie en voorspoedige stad van Thorn.

In 1880 leefden nog grote aantallen Joodse mensen in Rusland. Max Vincius en zijn zonen waren nog steeds geïnteresseerd gebleven in wat zich afspeelde in Litouwen, waar ze hun wortels hadden. Sinds het einde van de vorige eeuw, de 18de eeuw, waren Litouwen en de regio's waar de Litouwse koningen en aartshertogen formeel over regeerden, deel geworden van het Keizerrijk Rusland. Ze vormden thans de westelijke provincies van de Russische tsaardommen.

De voormalige Poolse en lokale heersers over het vroegere Groter Litouwen, hadden de Joden toegestaan hun grondgebied te betreden. Ze hadden de Joden beter verdedigd en hun meer gastvrijheid gegeven dan andere autoriteiten van Europa. In de tijden van de kruisvaarten, bijvoorbeeld, hadden de West-Europese ridders die door de streken trokken tussen hun thuisbasissen en Istanbul, de Joden hard aangepakt. De kruisridders zochten het bloed van de ketters. Ze waren uit op plunderingen. Ze vielen de Joden langs hun route aan, doodden de joden, en beroofden hen van hun bezittingen. Ze wisten ook dat heel wat Joden ondertussen veel geld vergaard hadden.

Polen en vooral Litouwen, hadden, in tegenstelling tot de streken van Wit-Rusland of Belarus en de Oekraïne niet direct op de wegen van de kruisvaarders liggen. De Joden vluchtten weg uit de Duitssprekende landen, waar ze slecht behandeld werden door de kruisvaarders. Ze vluchtten in grote aantallen naar het Pools-Litouwse Gemenebest, dat bestond uit grote territoriums in het noorden en het oosten van Europa. Die landen bleken zeer vruchtbaar te zijn, en reusachtig in oppervlakte. Er was plaats voor de Joden. De Joden vestigden zich daar. Ze zagen heel wat opportuniteiten om handel te drijven en om kleine industrieën op te zetten. Wanneer daarna, aan het einde van de 18de eeuw, die streken veroverd werden door het tsaristisch Russisch volk, erfde Rusland in één slag, op de koop toe, de grootste concentratie van Joden eender waar in Europa.

In Rusland, echter, werden mensen die niet deel uitmaakten van de Russische Christelijke, Orthodoxe Kerk, ook niet beschouwd als ware Russische burgers! De Joden werden algemeen aanzien als ketters en als vreemdelingen. De Joden behoorden niet tot het Orthodox Geloof. Ze hadden als volk Jezus Christus gekruisigd! De Joden waren dus vreemdelingen, buitenlanders voor de Russen.

Vreemdelingen worden niet speciaal warm verwelkomd in eender welk land, en zeker niet bepaald graag gezien. Hoewel er in Rusland al sinds lang wel enige duizenden Joden woonden, werden de nieuw geërfde, nu Russische Joden van Polen en Groter Litouwen beschouwd als buitenlandse vreemdelingen, die potentieel schadelijk konden zijn voor de Russische natie en voor de Christelijke godsdienst. Maar de nieuw opgenomen Joden waren ook te talrijk in het land om in één eenvoudige beweging uitgewezen te worden. Een dergelijke plotse verbanning kon ook de Russische economie aan flarden trekken. Het Russisch hof en de tsaar, toen in feite een tsarina, hadden zich daarom beperkt tot de beperking, de confinering, van de Joden in hun

keizerrijk tot een welbepaald aantal provincies, die als één geheel genoemd werden de Joodse Vestigingsgebieden.

De Joodse Vestigingsgebieden bestonden uit zestien provincies van West-Rusland en van Polen, zelfs al waren de Joden voorheen al niet erg welkom geweest in Polen zelf. In Polen bleef het percentage van de bevolking dat Joods was veel lager dan in de Vestigingsgebieden. Deze waren dus de landen van het vroegere Grotere Litouwen.

Ze bestonden eerst en vooral uit de provincies of *Gubernia's* in Wit Rusland, in Belarus. Dit waren de provincies van Minsk, Vitebsk en Moghilev. De Vestigingsgebieden bestonden nog uit de Bessarabië provincie in het zuiden. In Litouwen zelf, behoorden de provincies van Vilna, Grodno en Kovno tot de Vestigingsgebieden. Nieuw-Russisch en Joods waren de provincies van Ekaterinoslav, Kherson en Taurida. Ten slotte lagen in de Ukraïne de Vestigingsprovincies van Kiev, Chernigov, Podolië, Poltava en Volhynië. Als laatste werd de provincie van Kharkov toegevoegd.

De gewone Russische Joden moesten wonen, leven en sterven in die provincies. Ze mochten slechts reizen door de andere provincies van Rusland, inclusief Polen, en er verblijven gedurende beperkte tijden, dagen, met speciale toestemming. De Joden mochten anders geen voet zetten in Orthodox Rusland, in Finland en in de Baltische provincies die niet vermeld werden in de lijst van de Vestigingsgebieden. Ze mochten ook niet verblijven in de tsaardommen van Kazan en Astrakhan. Dat alles was tenminste zo in principe. Want de Jood die zeer, zeer veel geld bezat, kon blijven wonen waar hij dat wou, op eender welk ogenblik, voor zolang hij of zij dat wenste, door ambtenaren voor grote sommen geld om te kopen.

In een zeldzame periode van verhoogde verdraagzaamheid, in een tijd van ietwat meer verlichte houding tot mensen van niet-Orthodoxe geloven, publiceerde de Tsaar Alexander II wel een decreet in 1865 dat toeliet aan Joodse ambachtshouders zich ook te vestigen buiten de oorspronkelijke Vestigingsgebieden. De Russische Regering moedigde toen ook de opleiding van de jonge Joden aan. De Joodse afgestudeerden van de scholen georganiseerd door de Staat, of leden van de geleerde beroepen, zoals intellectuele onderzoekers, werden ook wel toegestaan zich te vestigen buiten de gedefinieerde Vestigingsgebieden. Die maatregelen werden niet teruggetrokken rond 1880, maar ook niet speciaal aangeraden.

Op de 1ste maart van 1881, gooide een groep terroristen dynamietbommen naar de Tsaar Alexander II in één van de doorgangswegen van St Petersburg. Tsaar Alexander bezweek aan zijn verwondingen. De terroristen werden gegrepen en gearresteerd. De groep hield één Joods lid, een vrouw genaamd Hesia Helfman. Ze speelde slechts een heel kleine rol in de terroristische groep die de aanslag had beraamd. Niettemin werd de gebeurtenis en de naam Helfman gebruikt door reactionaire groeperingen in St Petersburg als de reden voor verdere vervolgingen op grote schaal van de Joden in Rusland.

Tsaar Alexander III volgde Alexander II op. Hij was een militaire figuur, die het bevel had gekregen over één van de Russische Legers in de Balkan tijdens de Russisch-Turkse Oorlog van 1877. Tsaar Alexander III had zijn keizerlijk manifest, zijn troonrede, publiek gemaakt op de 29ste april van 1882. Hij riep zijn trouwe onderdanen op om hem te helpen elke afscheuring

van Rusland te stoppen. Hij riep ook op om het Christelijk Geloof en de moraliteit in het keizerrijk weer in eer te herstellen.

Voordien al, in augustus van 1881, had de Russische Regering een nieuwe Politiewet afgekondigd, het Statuut betreffende de Handhaving van de Openbare Veiligheid. Deze wet gaf de Russische autoriteiten van St Petersburg en Moskou de macht om speciale decreten te publiceren die de gewone wetten terzijde konden schuiven voor burgers die verdacht werden een politiek gevaar te zijn. Die personen konden zonder meer gearresteerd worden en naar Siberië gedeporteerd worden, buiten alle normale processen van de wet om. Die decreten konden ook discriminerend toegepast worden op de Joden die nog in Rusland aanwezig waren.

Onder de hoogwaardigheidsbekleders van de twee hoofdsteden, werd een geheim genootschap opgericht in maart 1881, direct na de terroristische aanslag op Tsaar Alexander II, die de *Heilige Liga* genoemd werd. Die Liga had als doel de tsaren te verdedigen. Ze wierp zich in de strijd tegen het terrorisme en tegen alle vijanden van de openbare orde. Prominente leden van de Heilige Liga waren de antisemitische Minister Ignatiev en de Procurator van de Heilige Synode Pobyedonostzev.

Nicolas Pavlovich Ignatiev werd minister van binnenlandse zaken in mei 1881. Hij vocht tegen het Liberalisme in het algemeen, en hij bleef een sterke voorstander van het absolutistisch regime van de tsaren. Hij was een naarstige hoveling. Zijn rijkdom en zijn macht hadden hun bron direct in het absolutistisch keizerlijk regime. Ignatiev was zeer invloedrijk in de tsaristische regering en aan het keizerlijk hof van St Petersburg. Toch viel hij al van de macht in de herfst van 1882. Hij haalde de tsaar over om de naar hem genoemde wetten te aanvaarden, ook genaamd de *Tijdelijke Mei Wetten*. Deze werden uitgevaardigd in mei 1882.

Constantin Petrovich Pobyedonostzev was de Procurator van de Heilige Synode sinds 1880. Hij was een voormalige professor aan de universiteit van Moskou. Ook al een hoveling, bleef hij ervan overtuigd dat de Verlichting en de politieke vrijheid slechts schadelijk konden zijn voor Rusland en het tsarisme. Hij was professor geweest van de huidige tsaar, en had hem de religieuze onverdraagzaamheid ingeprent. Hij had veel invloed in de Orthodoxe Kerk en aan het hof van St Petersburg. Pobyedonostzev toonde een voorkeur voor oppressieve en repressieve wetten gericht tegen alle volkeren die niet tot het Orthodox Geloof hoorden, zowel tegen de Lutheranen als de Katholieken, als tegen de Joden.

De periode van ietwat meer verdraagzaamheid jegens de Joden eindigde aldus met de dood van Tsaar Alexander II, alsmede onder de invloed van de mannen van de *Heilige Liga*. De antisemitische tendensen verhoogden.

Voor de Joden hielden de *Tijdelijke Mei Wetten* drie verschillende artikels in, gescheiden wetten eigenlijk, die van groot belang werden, een constante bron van teisteringen en lijden voor het Joods volk.

De eerste wet verbood voortaan aan de Joden om zich nog te vestigen buiten de grote steden en de kleinere steden, de *shtetls*, van de Joodse Vestigingsgebieden. De enige uitzondering op die wet werd gemaakt voor de gevallen waar de Joodse kolonies al sinds lang vóór 1882 hadden bestaan, en waarvan de inwoners boeren waren.

De tweede wet verbood de voeleindiging van alle instrumenten van de aankoop van immobiëlen of van het opzetten van hypotheeken in de naam van de Joden. De wet stopte de registratie van de Joden als houders van eigendommen in het platteland, buiten de steden of *shtetls*. De wet

liet niet toe aan Joden eigendommen te beheren of te verkopen. Ze stopte de Joden om nog brouwerijen, distillerijen of herbergen op het platteland te houden in eigendom.

De derde wet verbood de Joden zaken te doen op zondagen of op Christelijke feestdagen. De wet op het sluiten tijdens dergelijke dagen van de plaatsen die eigendom waren van Christenen, zou van dan af ook gelden op dergelijke plaatsen die eigendom waren van de Joden. Vermits de Joden ook niet werkten op Sabbath dagen, verminderde deze wet ook hun zaken, en dus hun inkomsten.

In andere woorden, het werd verboden aan de Joden van gans Rusland om nog eigendommen te verwerven in het Russisch platteland, ook in de Vestigingsgebieden, en het werd hen zelfs verboden nog op het platteland te wonen. De Joden moesten verhuizen naar de steden en de *shtetls*.

Toen Minister Nicolas Ignatiev van de macht viel, iets later dan de publicatie van zijn *Mei Wetten*, vielen ook wel die wetten iets in het diskrediet. Ze werden slechts gedeeltelijk tot uitvoering gebracht. In sommige plaatsen, zoals in Vilna, werden de *Mei Wetten* zelfs beschouwd als zijnde opgeheven en opnieuw onder beschouwing genomen door de Russische Senaat. Toch werden de Joden langzaam maar zeker uit de dorpen gedreven, meer naar de steden van de Vestigingsgebieden toe. Een resultaat daarvan was, dat bijvoorbeeld een stad zoals Chernigov in anderhalf jaar steeg van 5.000 naar 20.000 inwoners.

In de jaren 1889 en 1890 verspreidde het antisemitisme zich in Rusland. De regeringsleden hadden de bedoeling de *Mei Wetten* uit te breiden. De tsaar en Groothertog Michael wilden echter niet de wetten nog meer repressief toe te passen. De meeste andere regeringen van Europa meenden dat de *Mei Wetten* afgeschaft waren en in onbruik. Dat was niet echt het geval. Ze werden terug in actieve werking genomen in die jaren van 1889 en 1890. De interpretaties van de wetten werden ook dikwijls, zo niet steeds, door de Russische Senaat en door het hoger Russisch Gerechtshof van Beroep toegepast ten nadele van de Joden.

De Joden die al van lang vóór 1882 nog niet woonden in de dorpen van de Vestigingsgebieden, werden uit die dorpen verdreven. Zelfs mensen die in dezelfde dorpen al langer dan 15 jaar woonden, werden in sommige gevallen uit hun huis gewezen, heel plots, en dat zelfs in het midden van de winter. Alle soorten voorwendsels werden opgeroepen en toegepast door de keizerlijke gerechtshoven om de Joden te teisteren.

In Vilna bijvoorbeeld, werden de voorsteden plots als dorpen beschouwd. De Joodse families die er woonden werden uit de voorsteden verjaagd, de reeds volgepropte centra van de steden in. Die Joodse families werden soms verplicht om naar andere steden te verhuizen.

Families waarvan de namen niet in de registers van hun dorp voorkwamen van vóór 1882, werden uitgewezen, en dat zelfs wanneer dergelijke speciale registers zelfs niet bestonden! Alle middelen werden zo ingeroepen in de Russische provincies van de Vestigingsgebieden om de politiek van de internering van de Joden in de steden te verwezenlijken. Dit werd gedaan met grote gestrengheid.

De keizerlijke wet van 1865 liet toe aan Joodse ambachtslui zich te vestigen overal in het platteland. Sommige provincies beslisten nu dat Joodse bakkers, slaggers, glazenmakers, niet mochten beschouwd worden als ambachtslui. Die mensen werden dus ook uit hun dorpen uitgewezen.

Het recht om in de Vestigingsgebieden te mogen wonen werd niet automatisch overgedragen op de kinderen. Tenzij ze ook ambachtslui waren, werden de volwassen kinderen van Joden uitgewezen.

Drukkers werden niet beschouwd als ambachtslui. De snijder van een kleermaker was geen kleermaker en kon dus uitgewezen worden. De wet van 1865 was niet toepasselijk op hem. Wie besliste eigenlijk over de kwalificatie tot ambachtsman? Gewoonlijk waren dit de Meesters van de Gildes in die dagen. De Meesters kwamen onder druk te staan van verschillende organisaties, vanwege burgerlijke en kerkelijke autoriteiten, om te beslissen welke Jood ambachtsman was of niet. Wanneer er enige concurrentie bestond in een dorp tussen een Joodse en een Christelijke ambachtsman, dan werd dikwijls de Jood uitgewezen.

De Joodse handelaars konden reizen in Rusland. Die vrijheid van beweging werd toegestaan aan slechts drie klassen van mensen. Ze werd toegestaan aan jongemannen die tegen 1890 de hogere opvoedingen in de Russische universiteiten hadden behaald, aan bepaalde klassen van professionelen – wat betekende aan erkende ambachtslui – en aan de handelaars van de eerste klasse, die de allerrijkste Joodse handelaars waren, en dan nog tegen betaling van speciale taksen.

Tsaar Alexander II had zijn Joodse onderdanen aangemoedigd om de lessen te volgen van de door de Regering georganiseerde openbare scholen. In de jaren 1890 werd het aantal Joodse studenten aan de gymnasia's en aan de universiteiten bepaald tot een minimum. Het werd beperkt tot 10% van de studenten in de Vestigingsgebieden, 5% daarbuiten en tot 3% in Moskou en in St Petersburg. In de meeste steden van de Joodse Vestigingsgebieden was de Joodse bevolking veel hoger dan 10%! De percentages studenten werden nog verlaagd. In de vestigingsgebieden zelf, vielen slechts de provincies van Nieuw-Rusland en van de Oekraïne onder de 10%. De Oekraïne stond echter op 9.7%. De wet werd discriminerend toegepast.

De inkomsten van de speciale taks op dieren geslacht volgens de Joodse *kosher* regels, waren in principe bij wet voorzien ten voordele van de hogere studies van de Joden. In het algemeen werd dit geld verkwist door de Russische autoriteiten naar eigen denken.

Ooit had de zeer rijke en Joodse Baron Hirsch voorgesteld twee miljoen Engelse ponden te geven aan de Russische staat om er de hogere opleidingen van de Joden mee te betalen. Dat voorstel werd geweigerd. Enige hogere opleidingen bleven trouwens gesloten voor de Joden: legerdokters, veeartsen, en ook rechten waren in dit geval. De Joden konden wel rechten studeren, maar niet die kennis gebruiken aan de balies.

Rond 1888 woonden, werkten en overleefden meer dan 2.400.000 Joden in de Joodse Vestigingsgebieden. Ten gevolge de *Mei Wetten* werden ongeveer 1.500.000 Joden het platteland van Rusland uitgewezen en gezonden naar de steden en de *shtetls* in de Vestigingsgebieden. Van 1890 tot 1900 emigreerden meer dan 270.000 Joden naar de Amerikaanse continenten. De Russische Joden emigreerden naar Noord- en Zuid-Amerika, omdat het steeds moeilijker werd hun kost te verdienen in de steden van de Vestigingsgebieden.

De Joden wisten zich vervolgd naarmate steeds nieuwe repressieve maatregelen en regels uitgevonden werden door de Russische autoriteiten om hen te teisteren. Die lange, slopende, economische vervolging van de Joden, hoewel ze ooit vriendelijk waren opgenomen in de Litouwse streken van toen, creëerde de enorme armoede van de Joden in de steden. Toch eisten

de Russische regeringen de totale gehoorzaamheid van de Joden, ondanks alle opofferingen. Geen enkele van die regels bood ook meer veiligheid aan voor de Joodse families en gemeenschappen.

Rond 1900 woonden er zo ongeveer 3 miljoen Joden in Rusland. De Vestigingsgebieden telden 114 steden en *shtetls* waarin de Joden mochten wonen. Vier van die steden hielden Joden als meer dan 80% van de bevolking! Dan hielden 14 steden tussen 70% en 80% Joden; 68 steden hielden tussen 50% en 70% Joden, en 28 steden hadden tussen 20% en 40% van hun inwoners Joden. Vergelijk die cijfers met de percentages voor studerenden, die minder dan 10% bedroegen in de vestigingsgebieden.

De *Mei Wetten* van Ignatiev werden niet afgeschaft met de tijd, maar toegepast met verhoogde gestrengheid. De Joden bleven een geduldig en trouw volk. Ze verbraken niet snel hun familiebindingen. De reden waarom de vervolging van de Joden in Rusland langzaam groeide en niet stopte, was de vastberadenheid van de leidende Russische klassen om de Joden niet superieur of zelfs maar gelijk te laten worden aan de Russen zelf.

Ten gevolge de vervolging van de Joden werd hun toestand gedurig slechter, slechter zelf dan die van de Russische lijfeigenen. De Joden waren helemaal niet welkom in Rusland, en ook niet in Polen dat onder de Russische overheersing zuchtte. Ze werden beschouwd als zijnde vreemdelingen die een gevaar voor de Staat konden worden als ze maar voldoende vrijheid kregen zoals de andere burgers van het keizerrijk. En toch kenden sommige Joden ook voorspoed.

De wrok van de Russen jegens de Joden, aangemoedigd door de hogere klassen van de gemeenschap, steeg gestaag. De Joden werden door de Russische boeren en door de armen beschouwd als de oorzaak van hun eigen precaire situatie. Waren vooral de Joden niet handelaars, en was de handel geen parasitair, niet-productief beroep? Handelaars zochten bij principe lage prijzen voor goederen en diensten. Was dit dan niet de reden waarom zovele Russen arm bleven? De Joden leden onder de economische repressie. Er kon nog erger komen.

De Pogroms

Het woord *pogrom* is een Russisch woord, een term afgeleid van een werkwoord dat vernietigen betekent, schade veroorzaken, te vernielen met geweld. Het woord kwam ook onze taal in om aanvallen op Joden aan te duiden. Pogroms gebeurden vooral in het Russisch Keizerrijk vanaf 1881, meestal maar niet exclusief uitgevoerd in de Joodse Vestigingsgebieden. Met *pogroms* bedoelde men gewelddadige verstoringen van de orde, met de bedoeling de Joden te vervolgen, zelfs te doden.

Het waarschijnlijk eerste *pogrom* had plaats op de 15de april van 1881 in de stad Elizavetgrad of ook Kriovograd van Nieuw-Rusland. Elizavetgrad was toen een stad van 15.000 inwoners. Na een twist in een herberg stortte een kwade menigte zich op een Jood. Nadien viel die menigte Joodse woningen aan. Huizen en winkels, typisch voornamelijk winkels die sterke drank verkochten, werden vernield en geplunderd.

Twee dagen later, in de morgen, reden soldaten de stad in om de onrust te doen stoppen. Dit werd een gewone wijze van tussenkomen in latere vergelijkbare oproeren. Het Leger reed in, wanneer de grootste schade al aangericht was. In de naburige, kleinere steden, gebeurden gelijkaardige aanvallen.

In april en mei van 1881 gebeurden nog meer aanvallen van wilde en dronken samenscholingen van mannen, in Kiev en in meer dan 50 dorpen en kleinere steden van het zuiden van Rusland, zoals eveneens te Odessa.

Een ooggetuige van de aanval te Kiev beschreef de *pogroms*. Hij vertelde hoe, rond de middag, plots kreten konden gehoord worden in de stad, toen een grote menigte van ongeschoolde arbeiders door de straten drongen. Ze begonnen Joodse huizen te vernielen. Vensters en deuren werden ingetrapt. Alles van waarde wat de menigte kon grijpen en vinden, werd uit de vensters gegooid. De menigte drong snel de synagoge in. Ze vernielde het gebouw. De mannen scheurden de rollen van de *Torah* stuk. Ze betrapten de rollen onder hun schoenen en vernielden ze zo totaal. De menigte groeide dan aan tot meer dan vroeger, en de mannen werden veel dikker, omdat ze de kledingzaken geplunderd hadden. De arbeiders namen drie, vier pakken en mantels op zich en ze paradeerden zo gekleed door de straten. Velen droegen zakken gevuld met plunder op hun schouders mee. De Christelijke bevolking plaatste haastig kruisbeelden en beelden van heiligen aan hun vensters, om niet voor bewoners van Joodse huizen aanzien te worden. Later, in het deel van de stad waar veel Joden woonden, een deel genaamd Podol, reden hier en daar Kozakken te paard. Infanterietroepen en cavalerie kwamen de stad in, begeleid door officiers. De soldaten omsingelden de menigte en bevelen de mensen de stad te verlaten. De menigte verspreidde zich dan inderdaad, doch slechts om elders in de stad vernielingen aan te richten bij de Joden. Het geweld kon zo duren tot rond 3h00 in de nacht! Hoewel de Russische soldaten hun best deden om de dronken en oproerige mannen te verspreiden, werd de woede van de menigte nog groter en bleven de mannen hun plunderingstochten verder zetten. De menigte sloeg de Joden neer. Ze doodden en verminkten zelfs de Joden, wierpen Joden in de vlammen van huizen die in vuur gestoken waren, en ze verkrachtten de vrouwen.

De gevechten werden erg wreed in Odessa, waar de Joden zich durfden te verdedigen. De Joodse studenten van de universiteit van Odessa hadden de Joodse zelfverdediging van de stad

georganiseerd. De uitgelaten menigte verrichtte overal wreedaardigheden op de Joodse bevolking. In de meeste gevallen, echter, later, beschouwden de Russische ambtenaars en de Gerechtshoven de daden van openlijke plundering en geweld slechts als kleine straatgevechten of als gewone verstoringen van de orde. De daders kregen slechts belachelijk lage boetes. Dit, natuurlijk, moedigde het geweld elders aan.

De *pogroms* konden beschouwd worden als uitdrukkingen van de wrok van de Russische Orthodoxe bevolking tegen de Joden. Zelfs de tsaar zei dat de haat jegens de Joden kon veroorzaakt zijn door de economische overheersing van de rijkere Joden en door de uitbuiting door hen van de Russische bevolking.

Als officiële reden van de rellen gaven de Russische autoriteiten aan dat de Joodse gemeenschappen, vermits de Joden voornamelijk tewerkgesteld waren in de klasse van de handelaars, zich vooral bezig hielden met onproductieve arbeid, en daardoor de werkende, productieve klassen van de Christen Orthodoxe bevolking uitbuitten. Dergelijke redenering was absurd, maar werd telkens vermeld als excuus in de Gerechtshoven. De tegenstanders van de Joden beweerden eveneens dat de Joden de hand gelegd hadden op de handel en de industrie van Rusland. De Joden bleven in concurrentie met de Christelijke, stedelijke magnaten, en zorgden met hen voor de uitbuiting van het volk.

Een verslag van een keizerlijk onderzoekscomité geleid door Graaf Kutayrov, besloot dat wraak op de Joden werd genomen, vooral door de Russische boeren, die de eerste slachtoffers werden van de uitbuiting door de Joden. Wraak was ook genomen op de Joden door de burgers die zelf kandidaten waren voor de rol van uitbuiters!

Een ander verslag van de Minister Ignatiev opgesteld in augustus van 1881, meldde dat de recente *pogroms* aangetoond hadden dat de krenkende invloed van de Joden niet kon onderdrukt worden door nog meer liberale maatregelen ten gunste van hen af te kondigen.

De Russische Regering erkende dat het gerechtvaardigd was om de abnormale relaties te doen stoppen die bestonden tussen de originele Russische inwoners en de Joden. De Staat zou eerder de Russische bevolking moten beschermen tegen de schadelijke activiteiten van de Joden. Het waren dergelijke activiteiten, voornamelijk, die verantwoordelijk waren geweest voor de opstanden tegen de Joden. Met andere woorden, de Joden hadden gekregen wat ze verdienden!

Met een keizerlijk decreet van de 22ste augustus 1882, besloot de Regering van de tsaar een speciale commissie op te richten in de Joodse Vestigingsgebieden. De gouverneurs van de provincies moesten die commissie voorzitten. Het werd hun taak te bepalen welke aspecten van de economische activiteiten van de Joden juist een schadelijke, beledigende invloed kon hebben geleverd op de Russische bevolking. Vermits niet concreets ondertussen werd ondernomen, gingen de *pogroms* gewoon verder! Tevens werd de geplunderde, gewonde, gedode en verkrachte Joodse bevolking zelf gerechtelijk onderzocht. Was het hun fout niet dat ze aangevallen werden door een kwade menigte? Waarschijnlijk ja, toch. Het was hun eigen schuld, oordeelden de Gerechtshoven. In september en oktober van 1881 werden 16 provinciale comités opgericht, in de provincies van de Vestigingsgebieden en in Kharkov.

Later had een speciaal gewelddadig driedaags pogrom plaats in Warschau. Nog later, gebeurden er nog meer wrede aanvallen in Balta, een groot Joods centrum in Podolië. Vrouwen

werden er verkracht, mannen geslagen, gedood of verminkt. Slechts op de derde dag werden Russische troepen ingeroepen om het geweld te doen stoppen.

De resoluties van de verschillende comités en van de congressen aangaande de gewelddadige opschuddingen kwamen met de Mei Wetten van mei 1882 van de Minister Ignatiev. Niettemin, zo vroeg als de 10de mei 1881 al, zonden de Russische senators een decreet naar de gouverneurs van de Joodse Vestigingsgebieden om hen verantwoordelijk te stellen voor de uitvaardiging van gepaste maatregelen om de ordeverstoringen van de *pogroms* te voorkomen.

Einde mei 1882 werd Graaf Ignatiev gedwongen ontslag te nemen. Graaf Demetrius Tolstoj volgde hem op als Minister van Binnenlandse Zaken. De graaf nam een strengere houding aan tegenover de *pogroms*. De *pogroms* hadden trouwens al een meer sporadisch karakter aangenomen. Toch duurden ze nog tot minstens 1894. De Joden voelden dan dat de Russische Gerechtshoven de gewelddaden wel bestraften. Toch leden de Joden nog onder de *pogroms* in honderden dorpen, steden en kleinere steden of *shtetls*.

De 3de februari van 1883 publiceerde de tsaar en zijn Regering een decreet dat de vorming van een Hoge Commissie voor de Herziening van de huidige Wetten tegen de Joden. Die commissie zetelde gedurende ongeveer 5 jaar. Haar president was de Graaf von Pahlen, een vroegere minister van justitie, een integere man. De commissie werd trouwens gekend als de von Pahlen Commissie.

Ondertussen maakten verdere administratieve maatregelen het leven van de Joden in de dorpen ondraaglijk. De Joden van het platteland werden bijna in de positie van lijfeigenen gebracht. Ze mochten niet van het ene dorp naar het andere verhuizen; ze bleven dus vast verbonden aan de plaatsen waar ze nu woonden. Een Jood die een meisje van een ander dorp wou trouwen, kon niet naar haar dorp trekken om zich daar te vestigen en om de werkplaats van zijn schoonvader te gebruiken of over te nemen. Andere regels weerhielden alle Joodse dokters en advocaten in openbare dienst te treden als ambtenaren. De dokters en advocaten bleven beperkt tot hun private, lokale praktijk. Joden die als soldaten dienden in het Leger, konden niet tot officier gepromoveerd worden. De Joodse soldaten mochten niet wonen in plaatsen buiten de Vestigingsgebieden waarin ze gestationeerd waren en soms zelfs trouwden.

De *pogroms* duurden verder in 1883, met groot geweld dikwijls, zoals bijvoorbeeld in Rostov-aan-de-Don, en er vonden weer meerdere rellen plaats in Ekaterinoslav en omgeving. Het laatste *pogrom* van die periode kon gebeurd zijn buiten de Joodse Vestigingsgebieden, in Nizhnij-Novgorod. Ze had plaats op een kleine Joodse gemeenschap van ongeveer 20 families. Er werden moorden gepleegd. De Gouverneur Baranov voerde een krijgsraad in, een militair gerechtshof, om er over te oordelen. De boosdoeners werden streng veroordeeld door dit hof. Ze eindigden definitief het gevoel van onstrafbaarheid van de aanvallers. Dergelijke maatregelen plaatste wel een domper op het geweld en op de *pogroms*, die verminderden.

Toen de Commissie von Pahlen uiteindelijk de resultaten van haar onderzoek publiceerde, ontplofte er een bom in de politieke wereld van St Petersburg. De Commissie stelde dat ze niet minder dan 650 beperkende wetten gericht tegen de Joden gevonden hadden. Zoals het hoorde hadden al die wetten een nummer gekregen in het Russisch Gerechtsboek. De Commissie

concludeerde ook dat al die verbodswetten de Joden niet verbeterd hadden. Ze hadden slechts in het Joods volk een geest van oppositie gecreëerd en bevorderd! De wetten noopten de Joden slechts tot het zoeken van steeds meer handige middelen om de wetten te omzeilen, en daarbij zorgden ze voor corruptie bij de lagere overheden van de Staat. De Commissie verloochende ook het feit dat de Joden vreemdelingen waren in Rusland! Ze besloot met te melden dat het huidige systeem van repressieve en discriminerende maatregelen in Rusland moest vervangen worden door een gradueel geheel van emanciperende, bevrijdende en gelijkmakende wetten! De reactie van Graaf Tolstoj, de Minister van Binnenlandse Zaken, was om al de verdere evoluties van de plannen zoals geformuleerd door de von Pahlen Commissie te blokkeren. De publicatie van de eindresultaten in de nieuwsbladen werd verboden. Het werk van 5 jaar werd zo begraven in het Russische Staatsarchief. Het antisemitisme kon zich verder verspreiden in de hoogste regeringskringen.

In 1889, na ook de afzetting van Graaf Tolstoj, werd Ivan Durnovo aangeduid als de nieuwe minister van binnenlandse zaken.

Ivan Nikolayevich Durnovo (1839-1903) was gouverneur geweest van de provincies van Chernigov van 1863 tot 1870 en van Yekaterinoslav van 1870 tot 1880. Hij was minister van binnenlandse zaken in de periode van 1882 tot 1886 en van 1889 tot 1895. Hij was tevens minister-president van 1895 tot 1903. Durnovo was een beminnelijke man. Hij was noch zeer ontwikkeld noch zeer intelligent, doch een aangename, diplomatische persoon. Het keizerlijk hof verweet hem uiteindelijk om niet voldoende maatregelen genomen te hebben om de hongersnood die Rusland teisterde in 1891 en 1892 te kunnen vermijden.

Von Plehve was zijn assistent-minister en ook hoofd van de politie van het rijk. Beide mannen toonden antisemitische gevoelens. Ze ontwikkelden een nieuw plan voor de Joden. Dit plan bleef even beperkend als de vorige wetten. Het had als doel de economische activiteiten van de Joden te beknotten. Ze wilden opnieuw de *Tijdelijke Mei Wetten* verstrengen en de overblijvende privileges die aan bepaalde categorieën van Joden buiten de Vestigingsgebieden nog gegeven waren, af te schaffen. Ze wilden getto's invoeren in St Petersburg, Moskou en Kiev, en nog meer onderdrukkende maatregelen uitvaardigen.

De repressieve maatregelen tegen de Joden bleven dus maar komen. Allerhande slimme regels werden uitgevonden om de Joden verder te teisteren. Eén methode was om de status van de kleinere steden, de Joodse *shtetls*, terug te schroeven tot de status van dorpen of landelijke nederzettingen. De Joden die daar woonden sinds altijd, werden dan naar de grotere steden gedreven, om daar in de grootste ellende te moeten leven. De hogere openbare ambtenaren van rond het jaar 1890, toonden consistent hun meningen van vijandelijkheid tegenover de Joodse gemeenschappen.

Enig protest rees toen wel uit het deel van de bevolking dat meer medelijdende gevoelens kon opbrengen. Vladimir Solovyov schreef een protestbrief tegen de antisemitische bewegingen in de Russische pers. De schrijver Leon Tolstoj en 50 gekende personaliteiten van St Petersburg, vergezeld van 60 meer dergelijke personaliteiten van Moskou, ondertekenden mee het protest. Maar al de Russische nieuwsbladen kregen het bevel van het Russisch officieel Persdepartement om dergelijke collectieve uitingen aangaande de Joodse Kwestie niet te publiceren!

Vooraf in St Petersburg en in Moskou, de hoofdsteden van het keizerrijk, werden verder harde en sluikse maatregelen genomen om de Joden te doen vertrekken uit Rusland. Nog in 1890 vorderde zo de Gouverneur Gresser van St Petersburg een decreet dat aanduidde hoe de uithangborden aan winkels en werkplaatsen van de Joden de familienamen van de eigenaars moesten houden, hun volle eerste namen en de namen van hun vaders. Zo was het veel gemakkelijker voor potentiële klanten om de Joodse winkels te detecteren. De Christelijke kopers konden gemakkelijker de Joodse winkels vermijden.

In 1891 beval de gouverneur van St Petersburg aan de politie om al de winkels van de Joodse ambachtslui te onderzoeken. De goederen die ze zelf niet gefabriceerd hadden werden in beslag genomen. Ambachtslui mochten bij wet in St Petersburg wonen, niet echter kleine handelaars. Dergelijke maatregelen duwden veel Joodse ambachtslui de armoede in, zodat ze wel de hoofdstad moesten verlaten.

Ook in Moskou werden de regels tegen de Joden harder. In Moskou woonden toen ongeveer 30.000 Joden. De broeder van de tsaar, Groothertog Sergius, werd benoemd tot gouverneur-generaal van de stad. De burgemeester van Moskou, een handelaar genaamd Alexeyev, met de steun van de Procurator Pobyedonostzev, beval de uitwijzing van al de Joden uit de stad voor de periode van de glorievolle, plechtige intrede van de groothertog in Moskou.

Nog andere maatregelen voor Moskou stelden het verbod aan alle Joodse mechanici, distilleerders en brouwers, meester-arbeiders in het algemeen, om over te komen uit de Joodse Vestigingsgebieden of andere Russische plaatsen, en te komen werken in de stad.

Verdere verbodsmaatregelen werden genomen om de Joden geleidelijk aan Moskou te doen verlaten. De Joden werden langzaam uit Moskou verdreven. Families werden voor de minste reden uitgewezen. Meer dan 20.000 Joden die in Moskou woonden werden zo uit de stad verdreven en in principe gestuurd naar de Joodse Vestigingsgebieden. Natuurlijk was dit tegenstrijdig met de Keizerlijke Wet van 1865, die het recht van wonen in Moskou verleend had aan de Joodse ambachtslui. Die wet werd echter terzijde geschoven.

In andere Russische steden bleven pogroms verder gebeuren, weliswaar in kleinere aantallen dan voorheen, in de jaren 1881 en 1882.

De Russische Regering stelde aan de Joden van Moskou dat ze geen gebouw konden dulden zoals de zeer mooie en grootse synagoge van de stad. Die synagoge moest voortaan voor caritatieve doeleinden gebruikt worden. Alle Joodse rituelen en ceremonies werden verboden in het gebouw. Het symbool van de Joodse gemeenschap van Moskou werd bijgevolg gesloten. Het gebouw moest voortaan gebruikt worden als een Joodse school, daarna als een soort hospitaal, en later moesten de Joden toch het gebouw sluiten.

In oktober van 1891 begon de Russische Regering onderhandelingen met de Baron Hirsch om meer dan 3 miljoen Joden over te brengen van Rusland naar Argentinië. Een plan werd opgesteld om de emigratie van de 3,3 miljoen Joden te stimuleren te vertrekken. De Russische Regering wou niet het geld voor die operatie laten overhandigen aan de Joodse openbare agentschappen die gesticht werden om de emigratie te organiseren. Het geld moest gegeven worden aan de Russische Regering, die het zou gebruiken zoals ze gepast vond. Hirsch wist zeer goed wat er dan zou gebeuren met de fondsen die hij zomaar zou overhandigen aan de Russische autoriteiten. Hij weigerde dat te doen, en het gans plan viel in duigen.

Van 1892 tot 1894 emigreerden slechts ongeveer 6.000 Joden naar Argentinië, en tegen het einde van de eeuw steeg dit aantal tot slechts 10.000. Toch emigreerden in de periode van 1881

tot 1890 meer dan 135.000 Joden enkel maar naar de Verenigde Staten van Amerika alleen. De Joodse families zeilden van Königsberg of van Danzig over Hamburg naar Antwerpen, waar de welbekende White Star Lines hen in hun schepen overbracht over de Atlantische Oceaan naar New York, naar het immigratiecentrum van Ellis Island.

De Joodse geleerden bleven niet van steen bij het lijden van de Joodse gemeenschappen. In december van 1890, stichtten Rudolf von Gneist en, anderen de *Verein zur Abwehr des Antisemitismus*. Dit was de vereniging voor de verdediging tegen het antisemitisme. Van deze vereniging waren ook heel wat Christenen leden.

Aan het einde van januari 1891, publiceerden 535 Christenen documenten die vroegen om de gelijkheid en de evenwaardigheid van alle burgers in Duitsland te behouden. In 1893 dan, werd de *Zentralverein Deutscher Staatsbürger Jüdischen Glaubens* opgericht. Het riep op aan alle zelfverdedigingsorganisaties zich te verenigen in de strijd tegen het antisemitisme.

Bismarck schreef ooit dat hij een tegenstander was van alle strijd tegen de Joden. Ook bekende persoonlijkheden zoals Emile du Bois-Reymond, Friedrich Nietzsche, Emile Zola, Theobald Ziegler, Peter Rosegger, Karl Schuss, Max Müller, Leon Tolstoj, de Generaal von Deimling, Prof. Dr. Ernst von Aster, Prof. Dr. Heinrich Frick, Herbert Eulenberg en vele andere geleerden van die periode schreven tegen het antisemitisme, dat ze een nationale schaamte noemden.

Ten gevolge de vervolging van de Joden in Litouwen, emigreerden al de leden van de Vincius en Vincevicius families die daar woonden naar de Amerikaanse continenten. Ze verkochten al hun bezittingen, transformeerden hun geld in kleine goudstaven en in juwelen, en trokken weg. De Vincius van Thorn verloren elk contact met hen.

De Litouwse wortels van de Vincius van Thorn, van de Pruisische Joden van de familie, werden zo herleid tot verre herinneringen, die bijna geheel deel werden van legendarische tijden. De Vincevicius van Vilna waren definitief uitgedoofd. Ze zetten zich verder in andere continenten, in een andere wereld.

Menige Vincius man van Thorn dacht dan terug aan Asa Vincius, de eerste die uit het mooie, grootse Vilna vertrokken was om naar het kleiner, maar nog mooier Thorn te verhuizen. Die Asa had de Vincius aanwezigheid in Europa gered. En hij had zijn familie van veel lijden gespaard.

De jonge Julian Vincius. 1890-1898

Julian Vincius de Jongere was de eerste zoon en het eerste kind van Andreas Vincius en zijn echtgenote, Lore Kremer. Andreas en Lore waren nog jong toen Julian ter wereld kwam. Zijn ouders waren beiden vrome Joden. Julian werd vroeg geboren ook in het huwelijksleven van zijn ouders. Bijna iedereen kon tellen en wist dat hij te vroeg nabij de officiële huwelijksceremonie was gekomen. Toch maakte niemand nare opmerkingen daarover in het huis van de Vincius in de *Breite Strasse* van Thorn, want de Vincius waren eerbiedwaardige mensen, rijk, en een prominente familie die zich in meerdere verenigingen voor het welzijn van de Joodse Gemeenschap verbonden had. Vroege geboortes waren tevens heel gewoon in Thorn.

Toen de baby geboren moest worden, lag Lore Kremer in een groot, mooi bed, boven in haar gezellige slaapkamer, de grootste kamer van het huis. Ze zou geholpen worden in haar geboorte-weeën door meerdere andere vrouwen, die in zenuwachtige opgewondenheid rondliepen. Die vrouwen waren allen intelligent en toegewijd, hoewel geen van hen verpleegster van beroep was.

In de kamer van Lore stonden en werkten Hannah Sonnenfeld, de 40-jarige grootmoeder van het kind dat zou geboren worden. Ze was de oudste vrouw aanwezig en zij deelde de bevelen uit aan iedereen. Ze was zeer goed in het geven van zinvolle bevelen!

Aanwezig eveneens was de 19-jarige Maria Rosenthal, de echtgenote van de oom Max van de toekomstige Julian. Zij was nog slechts een paar jaar getrouwd, en nog geen moeder. Naast haar stond de 15-jaar oude Hanne Altman, de verloofde van de man die al Julian de Oudere genoemd werd, de andere toekomstige oom van de baby. Ook aanwezig, wat vreemd misschien, was de 18-jaar oude Maria von Chrapitz-Vincius, verleden jaar getrouwd van Gomolenski. Zij was het enig niet-Joods meisje in de kamer, maar niemand gaf thans wat om het verschil. Maria was een Pruisisch Evangelische van geloof. Haar echtgenoot was Katholiek.

De 40, 19, 18 en 15-jaar jonge vrouwen konden niet de ervaring opbrengen die eigenlijk nodig was wanneer er complicaties zouden gebeuren bij de geboorte. Hannah Sonnenfeld had daarom een ervaren vroedvrouw gevraagd om hen te begeleiden. Emma Graben was in de zestig. Zij was de verpleegster met grote ervaring. Iedereen wist dat ze geholpen had om meer dan 30 baby's in goede gezondheid in het leven te brengen. De Vincius huisdokter, Samuel Statten, juist 70 jaar oud, had Emma warm aanbevolen. De dokter had gezegd dat met Emma aan het bed, hij slechts zou moeten opgeroepen worden in gevallen van uiterste nood. Hij had even indringend naar Lore Kremer gekeken, kende haar familie goed, en meende werkelijk dat hij niet nodig zou zijn bij de geboorte. Hij kende Emma Graben zeer goed, wellicht zelfs een beetje te goed en te intiem beweerden kwade tongen, en hij had vertrouwen in haar. Wat hij kon doen was nadien helpen de vodka uit te drinken en iedereen van de familie te feliciteren. Dat was hij dan ook zeer bekwaam in.

De schikking paste de Vincius vrouwen. De geboorte was steeds pijnlijk voor alle vrouwen, de zenuwen stonden altijd gespannen, maar van een lustvolle, sterke en verstandige vrouw zoals Lore Kremer, werd niet verwacht dat ze complicaties zou ontwikkelen. En daarmee hadden ze gelijk ook.

De mannen zaten beneden, in de nieuwe hal van Andreas, ook gezellig met elkaars aanwezigheid. Ze lachten met de grappen die ze de ene na de andere gaven, niettemin toch een beetje zenuwachtig ook, maar met groot vertrouwen, omdat de vrouwen zich over alles bekommerden.

De geboorte verliep naar wens, mooi en snel, zeer vlot, sneller zelfs dan iedereen had verwacht. Julian Vincius gleed uit zijn moeder zonder veel moeite, deed het meeste werk zelf, en op het ogenblik van zijn keuze. Hij kwam nat en slijmerig naar buiten, zo rozig als een engeltje, en met een mond die zich dadelijk opende, krachtig en duidelijk.

Hij riep, ‘ik heb honger! Geef me een tepel!’

De kleine jongen had gewacht tot twee uur in de namiddag, wat niet typisch was, want de meeste Vincius kinderen waren meestal naar buiten gegleden of moesten met man en macht naar buiten gesleept worden, vroeg in de morgen. Had deze speciaal gewacht tot het etenstijd was in de reële wereld? De baby had in elk geval zijn eigen ogenblik gekozen. Hij toonde al een heel gemoedelijk gezichtje, zonder veel rimpels, ongewoon mooi en glad. Hij begon te roepen zodra hij buiten kwam! Tegelijk lachte hij.

‘Wel, wel, deze is een grote charmeur!’ riep Emma Graben uit.

Daarmee had Julian direct al een bijnaam, ‘de charmeur’! Die bleef bij hem tot in zijn eerste levensjaren. Nadien was hij een te buitengewone jongen geworden, zelfs voor die naam.

Na zijn eerste tien minuten, die hij doorbracht aan de borst van zijn moeder, werd hij gewassen in helder, lauw water, gedroogd, en omwonden met zachte, witte windsels. Hij bleef daar dan, al verzadigd van de zware, eerste melk van zijn moeder. Hij zag er inderdaad uit als de knapste jonge kinderen van Thorn.

De vrouwen brachten Julian snel naar beneden. Hij werd van hand tot hand de kamer rond gedragen. Meerdere flessen vodka stonden al leeg op de tafel in de hal. De vodka verdween nu nog sneller dan voorheen. Men moest toch de vader gelukwensen voor zijn prestatie en hem feesten met een mooi kindje, niet? Andreas Vincius nam de jongen als eerste aan. Zijn lange, zwarte baard leek op het kindje indruk te maken. Dit schepsel was zo verschillend van de andere, die Julian boven gezien had! Zijn ogen keken breed en ietwat verwilderd wijd open. Hij was al zijn omgeving aan het bestuderen. Hij was gestopt met schreeuwen bij zoveel nieuwe ontdekkingen. Hij wou zich de nieuwe belevenis inprenten! Zijn omen, Max de Jongere en Julian de Oudere, droegen geen baard! Hen herkende Julian beter, zodat hij begon te glimlachen. Dit bekoorde de twee mannen meer. De grootvader van Julian, Kurt Vincius, stond ook in de hal, samen met de Rabbi van de gemeenschap.

Op dat ogenblik schoot ook Max de Oudere binnen, de patriarch van de familie. Hij ook droeg een baard, maar dan een zwarte en kort geknipte, verzorgde baard, een gesofistikeerde, aristocratische baard, die eruditie toonde, elegantie en waardigheid. Hij was de overgrootvader van de kleine Julian. In zijn handen werd Julian weer kalm. De handen die hem nu vasthielden, waren warm, de adem van de man rook niet naar alcohol, doch fijn. De man zong, en wat Julian nog niet wist, hij zong een zeer oude zang in het Hebreeuws! Dat verbaasde de mannen en vrouwen ook.

Iets later dan Max kwam zijn echtgenote binnen, de edele, goedhartige, lieve en zeer rijke Leandra von Chrapitz, de moeder van de jonge Maria. Maria was ook al naar beneden gekomen. Ze liep naar haar moeder. Beiden glimlachten naar elkaar, en hielden hand in hand. Hier ook

was een kind nog dat van haar moeder hield! Slechts glimlachende gezichten konden dan in de hal gezien worden. Het lachen en de toejuichingen namen weer sterk toe. Midden in de toejuichingen stak ook Dokter Samuel Statten zijn hoofd naar binnen, maar hij wist al van het lawaai dat hier geen nood aan hem was. Hij hoefde enkel te horen dat alles zonder veel drukte verlopen was. Een glas van de beste vodka werd hem in de handen geduwd. Was dat niet de eerste goede reden waarom de dokter zich had getoond? Veel handen sloegen hem gemoedelijk op de rug. Maar hij had niets gedaan, protesteerde hij toch. Dat wist iedereen ook wel, maar was van geen belang. De dokter was de held van de dag!

De mannen en vrouwen konden binnenkort eten en verder drinken. De vrouwen brachten al de schotels in van een maaltijd van meerdere fazen. De tafel werd gezet. Gezangen van lof en glorie werden in het Hebreeuws en het Jiddish gezongen. De Heer zij geprezen! Glorie aan de Heer was ook wat de Rabbi hoorde, de Rabbi van de synagoge in het stadscentrum. Hij ook wenste geluk en zegende. Hij mocht even kijken naar de nieuwgeborene. De Rabbi werd aan de tafel geduwd, en schotels werden ook vóór hem neergeploft. Hij moest blijven! Hij ook, dus, at en dronk. De vreugde was zo compleet. De jonge Julian kon niet in een meer blij en gelukkig huis geboren zijn! Julian genoot, en misschien leed hij wel een beetje ook van zoveel aandacht in een typische Joodse geboorte in de voorspoedige stad van Thorn.

Een jaar nadat Julian geboren werd, wierp zijn jongere broeder Johann zich in de wereld en uit zijn moeder. Julian was toen nog te jong om enig verschil te merken in de wijze waarop zijn ouders deze Johann behandelden. Zijn vader scheen zich toen al niet meer te bekommeren om zijn nakomelingen.

Julian bleef vooral in de zorg van zijn moeder. Zijn moeder zorgde trouwens voor alles! Julian was een moeders kindje. Zowel hij als zijn broeder hadden veel sterkere bindingen met hun moeder dan met hun vader. De vader van Julian was dikwijls afwezig, en zelfs wanneer hij thuis kwam, bleef hij in zichzelf gekeerd en afstandelijk. Julian begreep veel later dat zijn vader in buien van zware depressie viel en ervan hield veel en ver te reizen, alleen. Hij zond aan zijn vrouw de handelsovereenkomsten die hij afsloot, en zijn vrouw voerde die uit.

Julian ontwikkelde zich tot een verstandige jongen met een goedgebouwd hoofd, een observerend en onderzoekend brein, een zeer grote nieuwsgierigheid naar al de dingen die hij kon leren in zijn scholen. Hij was zeer bekwaam om snel veel van anderen te leren. Hij pikte talen op aan zeer jonge leeftijd, zonder dat zelf eigenlijk zich speciaal te realiseren. Hij sprak Duits en Jiddish heel natuurlijk thuis, hoewel hij soms de woorden mengde met Poolse termen. Veel mensen in de stad en in de haven spraken eerder Pools dan Duits. Julian hing jong in plaatsen rond waar hij beter niet geweest was op dergelijke jonge leeftijd. Hij slenterde dikwijls langs de Weichsel, de grote stroom die over Warschau naar Danzig vloeide. Hij vermengde nogal eerst wat zijn talen, zodat het soms moeilijk was hem te volgen in wat hij vroeg of probeerde uit te leggen. Toen hij nog slechts drie jaar oud was, kon hij zich al in drie talen goed uitdrukken, en apart. De Joden in zijn grotere familie begonnen hem te houden voor een wonderkind.

Toen hij zes jaar oud was, zond zijn moeder haar Julian naar de *heder*, naar de Joodse lagere school. Een nieuwe wereld opende zich daar voor hem, vooral de wereld die geweest was, de geschiedenis van het Joods volk. Hij begon te begrijpen dat hij niet juist dezelfde was als de

jongens met wie hij in de straten speelde, de Duitssprekende Pruisische jongens van Thorn. Hij was van een andere soort, van een andere stam, van andere oorsprong. Hij was noch waarachtig Germaans, noch Pools! Zijn ouders lieten hem al vroeg alleen naar school gaan. Ver moest hij trouwens niet gaan! Maar zijn ouders wisten ook niet steeds waar hij gebleven was wanneer hij laat van school thuis kwam. Ze toonden echter geen speciale achterdocht. De jongen zei gewoon dat hij wat lui geslenterd had onderweg. Hij legde nooit uit waar hij echt gebleven was. Vreemd genoeg vond zijn moeder dat hij wat Russisch opgepikt had, en ook de oude Rus taal van de naastliggende landen van Litouwen. Hij had voorzeker rondgehangen in de rivierhaven van Thorn! Julian hield er inderdaad van om naar de schepen te gaan kijken. Die deden hem dromen. Hij hoorde de schippers en de matrozen langs de Weichsel praten. De dokwerkers spraken Pools. Hen beantwoordde hij in hun eigen taal.

In die jaren ook, las Lore, de moeder van Julian, veel voor aan hem en aan zijn broeder. De twee jongens hielden van de verhalen waarin steeds wonderlijke dingen gebeurden. De Bijbel stond vol van die verhalen. Julian leerde de *Torah* beter uit de voorlezingen van zijn moeder, dan van zijn *heder* onderwijs. Toch begreep hij beter de ware, onderliggende betekenis van de inhoud in de *heder*. In die verhalen leerde hij ook de onverbiddelijke logica die inherent aan de verhalen waren. Hij begon daar de *Talmud* al te lezen, en de commentaren van de Rabbi's op de *Torah*, lang vóór zijn onderwijzers in de school hem daarover spraken. Hij leek tevens een wonderbaarlijk groot geheugen te bezitten, een speciaal talent, waarover iedereen zich verwonderde. Men moest hem nooit wat tweemaal herhalen.

In die tijden organiseerde de overgrootvader van Julian, Kurt Vincius, nog familievergaderingen. Julian was nog zeer jong toen hij al kon deelnemen aan die ontmoetingen en kennis kon maken met de andere leden van de familie, de von Chrapitz kinderen en de volwassenen. Hij ontmoette daar voor het eerst een jong meisje dat de naam Dorothea droeg. Dorothea was de oudste dochter van Maria von Chrapitz-Vincius. Maria was getrouwd met de Pruisisch-Poolse edelman Andrej von Gomolenski. De Gomolenski waren rijke grootgrondbezitters die leefden in het district van Thorn, maar dan aan de noordelijke buitenwijken van de stad. Hun voorvaderen, zoals de naam aanduidde, waren Poolse edellieden van de *szlachta* geweest, de oude Poolse adel.

Maria en Andrej woonden in een heus kasteel. De kleine Dorothea echter, woonde in Thorn, in de familie van de Gomolenski, in het huis van haar tante langs haar vaders kant. Dit was gemakkelijker voor haar om naar school te gaan. Haar tante was niet getrouwd. De Gomolenski waren geen Joden. Ze waren zelfs niet van het Evangelisch geloof zoals de von Chrapitz. Ze waren Pools Katholiek gebleven. Ook andere leden van hun familie langs de Gomolenski kant waren Katholieken. Julian zag weinig toen van de jonge Dorothea, want ze was twee jaar jonger dan hij. Ze ging naar een andere soort lagere school, en wandelde heel weinig op haar eentje in het centrum van de stad.

Na zijn *heder* jaren, weigerde Julian naar de *besmedresh* lessen te gaan om zijn studies van de *Talmud* verder te zetten. Hij ging naar het Duits gymnasium toen hij juist 13 jaar was geworden. Hij wou in het Duits studeren, had al een duidelijk idee van waarom hij dat wou doen, maar zei daar niets over aan niemand, zelfs niet aan zijn moeder. Julian had het eerst moeilijk om te kunnen volgen in het pre-gymnasium, omdat het verschil zo groot was tussen wat onderwezen werd in de *heder* en in het gymnasium. Hij moest zich ook een heel andere wijze van leren

eigen maken, en zijn Duits was wel voldoende, doch ook niet uitstekend. Hij beet door, studeerde op zijn eentje bij in boeken van de stadsbibliotheek van Thorn, trok zich op dezelfde hoogte als de andere jongens in drie maanden, en eindigde als eerste van zijn klas. Hij bleef dat al de volgende jaren! In een grotere stad zoals Danzig, Königsberg of zelfs Leipzig en Berlijn, zou Julian erkend geworden zijn als een wonderkind, en wellicht anders opgevolgd geworden zijn door zijn leraars. Het was waar, hij had een zeer groot, snel geheugen. Hij moest slechts wat over iets horen om dat vast te houden voor de rest van zijn leven. Zijn geest werkte snel en nauwkeurig.

In die jaren gebeurde er niets speciaals met Julian. Hij bleef een erg toegewijde jongen. Hij studeerde misschien zelfs een beetje te gemakkelijk, en dus wat oppervlakkig en snel, maar hij slaagde goed in al de vakken van zijn opleiding. Alles kwam hem gemakkelijk over in het gymnasium. Hij toonde een zeer grote nieuwsgierigheid naar de wetenschappen. Zijn leraars noemden hem een ware Pruis. Zijn moeder begon te klagen omdat alles zo gemakkelijk leek voor haar oudste jongen. Het leven was toch niet zoals hij het thans ervoer, want hij lukte in alles zonder zich te haasten en zonder ergens angst voor te moeten hebben. Zijn gemoed bleef steeds egaal, zonder donkere depressies of grote begeestering. Julian was ogenschijnlijk een volgzaam kind. Hij deed alles wat hem bevolen werd zonder te morren, sprak weinig, maar dacht ook niet minder het zijne. Hij antwoordde zelden scherp of sarcastisch op een bevel, gehoorzaamde zo snel hij kon, en deed wat hem beviel! Hij vond het veel gemakkelijker en veel sneller te doen zoals de volwassenen vroegen, dan te protesteren en toch zo te moeten handelen als ze eisten. Zijn gezicht toonde echter dikwijls zijn afkeuring. Hij was zo beleefd als beleefd kon zijn. Hij trok zich op die wijze door zijn gymnasium jaren, en verzamelde meer kennis dan wijsheid.

In zijn gymnasium jaren ontdekte, herontdekte eigenlijk, Julian zijn verre nicht Dorothea Gomolenski. Ze was nu de ietwat hooghartige dochter van de Graaf Andrej von Gomolenski. Ze werd in Thorn gewoon von Gomolenski genoemd, met de Pruisische adellijke titel toegevoegd aan haar naam. In 1904, toen Julian al 19 jaar oud was, was ze 17 en een zeldzame schoonheid. Waarom ze zoveel uithing met Julian Vincius, was één van de mysteries van Thorn. Niemand begreep echt waarom de jonge, prachtige Dorothea zelden de zijde verliet van Julian. Hij was niet zo groot als de andere jongens van zijn leeftijd. Hij was wel knap, doch niet zo mannelijk, trots, uitdagend van houding, en sterk van lichaam als zijn vrienden van het gymnasium. Hij was niet bepaald een aantrekkelijke jongen. De vrouwen draaiden niet hun hoofden om hem achterna te gapen. Hij was ook niet speciaal lelijk, zodat men hem een jongen met een karakter had kunnen noemen. Hij bleef vriendelijk met iedereen. Misschien was hij verstandiger, warmer, en hij begreep instinctief wat meisjes wilden horen, al was zijn charisma nooit groot in gezelschap. Misschien trok zijn vriendelijkheid speciaal het Gomolenski meisje aan? Als er echter één jongen wel totaal onopvallend bleef in het gymnasium, dan was het wel Julian Vincius! Hij ging akkoord met alles wat eender wie zei, protesteerde nooit tegen voorgestelde meningen. Hij speelde nooit de eerste viool, behalve dan in examenresultaten. In een groep zou niemand hem opgemerkt hebben, voor niet één reden. Hij duwde zich nooit naar voren. Maar het meisje Dorothea Gomolenski, dat wondermooi meisje dat de mooiste en meest aantrekkelijke vrouw van de hogere sferen van Thorn leek te zullen worden, groot en met de ogen en het gelaat van een madonna, met haar zeer heldere ogen, groene en grijze en zeer lichte

irissen, bijna transparante ogen, dat mooi meisje met het lang, zeer verzorgd, overvloedig bijna zwart haar, hing slechts rond Julian, en rond niemand anders.

Enkele mensen waarschuwden Lore Kremer wanneer ze haar zoon hand in hand hadden zien wandelen met een meisje, onbeschaamd, in het midden van de stad zelfs. Lore maakte zich weinig zorgen over haar Julian. Toen ze ontdekte wie het meisje was, Dorothea, maakte ze zich nog minder zorgen. Dorothea was niet waarlijk een Vincius, geen directe verwante van haar zoon, geen slet, doch een welopgevoede en een zinnige, verstandige jonge vrouw. Lore bleef dadelijk gerustgesteld. Het meisje was een Gomolenski, een zeer respectabele naam in Thorn. Het meisje was wel eerder van goede Poolse afkomst dan van Pruisische of Litouwse ouders. Ze was bekend als zijnde een rustig meisje, al was ze geen Jodin. Lore Kremer, nu, was wel een praktiserende en devote Joodse vrouw. Ze had echter een open geest. Andere dan Joodse vrouwen konden eerbiedwaardig zijn ook. Was het niet veel te vroeg om al conclusies te trekken over de relaties tussen haar zoon en het Gomolenski meisje? Lore zweeg. Ze had vertrouwen in haar zoon. Eigenlijk was ze blij dat Julian een heel normale jongen was, met de gewone aantrekking voor het ander geslacht.

Toen Julian aan zijn laatste jaar van het gymnasium begon, ondervroeg Lore Kremer haar jongen naar zijn intenties in het algemeen. Ze vroeg hem wat hij vervolgens wou doen met zijn leven. Normalerweise was dit wat een vader aan zijn zoon had moeten vragen. In het Vincius-Kremer huishouden echter, was het de moeder die al het praktische aanpakte.

Lore verwachtte het ergste. Zou de jongen antwoorden dat hij verder wou studeren in een *yeshiva* om een uitgedroogde geleerde of misschien wel een Rabbi te worden? In dat geval kon hij vaarwel zeggen aan het Gomolenski meisje! Of wou hij een soldaat worden, of toch een handelaar? Julian zag erg op tegen zijn grootoom Haim, en hield veel van hem. Hij bewonderde de verhalen die Haim Vincius hem vertelde van de grote veldslagen waarin Haim gevochten had tegen de vijanden Oostenrijk en Frankrijk. Of zou de jongen toch de langdurige traditie willen verder zetten van de Vincius om goed geld te verdienen in de handel? Lore gaf veruit de voorkeur aan dit laatste vooruitzicht!

Toen zijn moeder hem dit vroeg, zat Julian te schrijven in een notaboek, in zijn kamer, aan het werken aan een tekst die hij de volgende morgen moest afleveren in het gymnasium. De vraag van zijn moeder verraste hem niet.

Julian antwoordde haar direct, ‘ach neen, moeder, niets van dat alles! Ik wil dokter in de geneeskunde worden. Ik weet nog niet echt naar welke universiteit ik daartoe zou kunnen gaan. Ik kan naar Königsberg of naar Berlijn. Misschien zelfs naar Dresden of Leipzig. Ik hoorde spreken over Freiburg-im-Breisgau, over hoe goed die universiteit daar is in de geneeskunde. Ze lijkt een onbevooroordeelde, ruim denkende, zeer toegewijde school te zijn. Maar ik zou dan geld moeten hebben, veel geld, gedurende een periode van zes tot acht jaar! Ik heb me afgevraagd of onze familie zoveel geld kan opbrengen om me verder te laten studeren. Ik kan wel beloven mijn best te zullen doen, meer kan ik niet geven. Let op, het gaat niet alleen over de kost van de inschrijving aan de universiteit! Ik zal een kamer nodig hebben, een klein appartement eigenlijk, geld voor boeken en eten, geld voor transport, geld om mijn klederen te wassen, om niet in vossen rond te lopen, en voor de laboratoria's. Ik zal per trein moeten reizen. Ik heb geen dienaar nodig. Er zal het inschrijvingsgeld zijn. Ik zal geld voor dat allemaal nodig hebben, vóór ik zelf aan geld kan raken!

Lore Kremer bleef zeer verbaasd met dit antwoord. Ze zag wat voor de hand lag. De jongen wist al zeer goed wat hij wou. Hij had nagedacht en zich zijn toekomst voorgesteld, ver vooruit in de toekomst zelfs! Hij zou zonder enige twijfel een zeer goede dokter worden. Maar Freiburg? Het andere eind van de wereld?

Lore Kremer zei, ‘het geld hebben we. Daar moet je je geen zorgen over maken. Je vader is een vreemde man, maar ook hij brengt geld binnen van de handel. Veel geld. Ik breng geld binnen. Onze handel vordert goed. Het geld komt gestaag binnen. Maar een plaats zoals Freiburg? Je hebt nog nooit echt Thorn verlaten. Freiburg dan? Ligt dat niet aan het ander eind van Duitsland! Waarom zo ver weg gaan? Wil je ons kwijt? Wil je van ons en van Thorn ontsnappen? Je zou ons nog slechts zien op zeldzame feesten! Hoe kunnen we je helpen wanneer je zo ver weg bent? Wie gaat voor je zorgen als je ziek bent? Je zult je daar eenzaam voelen. Die streek wordt het Zwart Woud genoemd! Wist je dat? De naam zegt al veel. Ik weet helemaal niets over die stad. Hoe groot is ze eigenlijk? En wat met Dorothea Gomolenski? Ik weet alles af over jij en haar. Je hangt heel veel met haar uit, hoorde ik al. Zul je haar niet erg missen?

‘Ach moeder, Dora zegt dat we broeder en zuster zijn. We dragen hetzelfde bloed. Tussen ons zal er nooit wat ernstigs groeien. Ze wil ook niet iemand zoals ik. Ik ben allesbehalve opwindend voor meisjes! Freiburg is een kleine stad. Ja, ze ligt ver van Thorn. De universiteit daar heeft echter een uitstekende reputatie. In feite denk ik ook dat ik nu gedurende een tijdje maar moet leren op mijn eigen benen te staan. De familie weegt zwaar op me. De problemen rond grootvader Kurt en zijn Kleinberger minnares, de ganse zijde van de von Chrapitz familie en de Gomolenski, hangen een zware sluier van spanningen over onze families. Er zijn onze problemen met vader. De andere leden van onze grote familie hebben onze gevoeligheid niet, noch onze visies op godsdienst en op de zaken van de wereld. Vader is geen familieman. Heeft hij het laatste jaar meer dan twee woorden met mij gesproken? Ik denk van niet! Je hebt Johann! Mij heb je niet echt nodig. Johann wil ook handelaar worden. De familie kan hem helpen en hem beschermen. Hij zal vrijuit kunnen praten met de mannen van onze familie. Niet ik! Ze zullen hem goede raad geven, omdat hij één van hen zal zijn. Je zult Johann nog veel moeten leren. Hij zal je erg nodig hebben. Je zult je hoofd en handen vol hebben met hem. Ik besef wel goed hoe zeer onze familie afhangt van jou. Ik, daarentegen, zal alleen zijn. Ik kan dat wel aan. Ik moet slechts de vraag stellen betreffende de fondsen om me te laten studeren. Het is een zeer relevante vraag! Het geld baart me de meeste zorgen. Zo nodig, natuurlijk, kan ik ook wel een handelaar worden. Ik heb daar echter geen groot talent voor, meen ik. Grootvader Kurt heeft heel veel geld. Hij erfde grote sommen van zijn vader, van Max. Zo nodig kan ik met hem gaan praten. Op het geldelijk vlak zijn wij minder goed bedeed, meen ik toch. Mijn vraag is werkelijk een fundamentele nood. Als ik wou verder studeren om dokter in de geneeskunde te worden, heb je dan de nodige fondsen? Ik kan een rekening opstellen en me aan een budget houden.’

Lore Kremer voelde zich een beetje geprikkeld met die herhaalde vraag naar geld. ‘Ik heb je geantwoord,’ zei Lore. ‘Ik zei je geen zorgen te maken omtrent het geld. We hebben voldoende geld. Waarom dan niet Berlijn? Berlijn is een zeer grote stad, de hoofdstad van Duitsland. De familie van je grootoom Haim kan je daar ook helpen.’

‘Berlijn is een zeer grote stad, moeder. Dat weet ik wel. Er is een medische faculteit in Berlijn. Ik hoorde dat een Jood zijn in Berlijn een beetje vreemd is. Ik heb niet de bedoeling om er de boel op stellen te jagen, om er golven te maken. Ik wil in vrede studeren. Later misschien, waarschijnlijk zelfs, zou ik wel naar Berlijn willen terugkeren en daar werken. Ja, ik zou wel graag een dokter blijven in Berlijn. Ik weet zeker, natuurlijk, dat de familie van grootoom Haim me daar kan helpen. Maar ik meen dat ik tegen dan ook op mijn eigen benen zal kunnen staan. Ik zou mijn eigen lijst van cliënten willen ontwikkelen. Al dat ligt ver in de toekomst! Neen, voor mijn studies lijkt Freiburg me het meest geschikt. Het leven in Freiburg zal ook veel minder duur zijn dan in Berlijn!’

‘Je hebt niet echt op mijn vraag betreffende Dorothea Gomolenski geantwoord! Ze is slechts heel weinig van hetzelfde bloed als jij. Ik zou me over zulk probleem weinig zorgen maken!’ Ditmaal duurde het heel wat langer tot Julian antwoordde. De woorden kwamen dan, met enige pijn.

‘Ik noem haar Dora Gomol. Dat doen ook haar meeste vrienden. Ze heeft veel vrienden, eigenlijk, niet slechts mij. Ik weet dat er niet echt medische obstakels liggen tussen ons, van die aard. Ik weet ook zeker dat ik Dora bemin. Maar we zullen nooit trouwen. Ze wil dat niet.’ Lore Kremer haalde sterk adem. Opnieuw voelde ze zich zeer verbaasd met wat ze hoorde. Ze had een dergelijk directe liefdesverklaring, beladen met zoveel gevoel, en toch zo rationeel en hard uitgedrukt, zo klaar en definitief, niet verwacht.

Natuurlijk bemerkte Julian de verrassing van zijn moeder.

‘Wel ja, moeder, ik ben verliefd op Dora. Al lang. Ik houd van haar. Daar ben ik zeker van. Houdt Dora ook van mij? Dat weet ik eigenlijk niet! Ze noemt ons broeder en zuster, en dat creëert direct ook een hele afstand tussen ons. Iets vreemds bindt ons heel sterk. Ja, ze gaat wel veel om met mij, meer dan met enige andere jongen die ik ken. Toch vraag ik me werkelijk af of ze me lief heeft. Waarom gaat ze ook uit met andere jongens? Ben ik slechts gemakkelijk, gerieflijk, onschadelijk voor haar? Ben ik te Joods voor haar smaak? Voor haar klasse van rijke edellieden? Ben ik slechts iemand waarmee ze vrij kan spreken en die naar haar wil luisteren? Denkt ze echt aan mij als aan een broeder? Misschien ben ik inderdaad slechts dat voor haar, iemand zoals een broer. Ik ben misschien de enige persoon met wie ze in vol vertrouwen kan praten. We kennen elkaar al zo lang! Ik heb haar nooit verraden, en zal dat ook nooit doen. Ze weet dat. Maar houdt ze van mij? Ik meen dat ze wat anders zoekt in het leven dan wat ons bindt! Op dit ogenblik voelt ze zich wellicht slechts op haar gemak met mij. Ik meen te weten dat ze geen andere echte vertrouweling heeft in haar familie. Ben ik haar intiem dagboek? Ze praat nooit over haar gevoelens. Niet echt. Ze blijft kalm en rustig met mij. En dan, soms, kan ze ontploffen over het een of ander onderwerp met een passie waarover ik me telkens verwonder dat ze in haar zit en uit haar kan komen. Ze is me een mysterie. We zijn zeer verschillend van karakter. Misschien hebben we veel verschillende dingen of situaties meegemaakt.

Daarom, ja, wil ik ook een afstand tussen ons twee creëren. Met me trouwen zal Dora niet. Ik ben te zeer verbonden met haar dan me lief wordt, en zij blijkbaar te weinig aan mij. Als ze van me houdt, dan zal ze ofwel beginnen te roepen naar mij, me zeggen dat ik haar niet mag verlaten, me uitschelden omdat ik haar allen wil laten, of ze zal me volgen, of ze zal juist heel weinig zeggen, en mijn vertrek slechts als een klein ongerief beschouwen. Ik weet niet goed wat ik het liefste zou hebben, uiteindelijk. Ik wil uitvissen welke van die reacties ze zal hebben. Voor alle reacties van haar bestaat een gemakkelijke oplossing. Zie je, ook daarom heb ik een

afstand tussen mij en Thorn nodig. Freiburg zal waarschijnlijk goed voor me zijn. Het zal me toelaten verder na te denken over mijn relatie met Dora, of die gewoon af te schrijven. Ik heb de afstand nodig. Heb begrip daarvoor, alsjeblieft!’

‘Je zou jezelf afsnijden van de mensen die van je houden. Je zoekt de eenzaamheid zelf op! Je snijdt je af van je ouders, van de rest van de familie, en alsmede helemaal van Dora, zoals je haar noemt. Zo drastisch zou je zijn?’

‘Inderdaad, moeder. Dat weet ik. Zo drastisch moet ik zijn. Ik houd echter het meest van jou.’

Lore Kremer begon te wenen. Ze deed dat zelden! Ze voelde het leed en de koude in de verklaringen van Julian, waarvoor ze hem niet had kunnen behoeden. Hoe kon iemand zo jong zo meedogenloos logisch zijn? Waarom vocht hij dan niet voor zijn Dora, tot het laatst, dodend woord? Ze vond veel van de gewone, romantische gevoelens niet terug in haar zoon, hoewel Julian zo onomwonden zijn liefde voor Dora en voor haar verklaard had. Wat voor wezen kon zo koud over gevoelens als liefde praten? Ze voelde een verschrikkelijk gebrek aan genegenheid in haar zoon. Was dat omdat zijn vader hem nooit tot zich genomen had? Julian telde gewoon niet op de liefde van zijn familie, en ook eigenlijk niet op de liefde van Dora. Hij telde wel op de liefde van zijn moeder, maar dat was al. Werkelijk? Haar zoon zou zeer eenzaam blijven in Freiburg, wist ze nu. In die toestand van geest kon hij zich ook in de armen gooien van de eerste de beste slet die hem in zijn oor kon toefluisteren dat ze van hem hield! En wat zouden die woorden betekenen?

Ja, dacht Lore nog, het was wel heel gepast en gemakkelijk geweest voor de vader van de jongen om geen liefde te tonen voor Julian. Andreas zou geen problemen krijgen met zijn zoon. Hij zou nooit zelfs van enig probleem benul hebben. Hij zou van zijn vrede kunnen genieten. Wat een lafaard! De jongen had gelijk. De Vincius familie had hem weinig gegeven, behalve misschien zijn overgrootvader Max, die gestorven was. Max was te vroeg gestorven! Slechts met Max had Julian kunnen praten en begrepen worden. Wel dan, de jongen moest dan maar zijn eigen weg vinden. Was hij niet een sterke en zeer intelligente jongen? Lore Kremer had een nieuw doel in haar leven: ze zou haar zoon al geven wat hij nodig had om zijn droom te verwezenlijken, al de wereldse middelen nodig om zijn eigen weg te gaan. Meer kon ze niet doen. Ja, de jongen had geld nodig, en niet de gevoelens die het geld toch niet konden kopen, en die zijn omgeving hem alle tijd weerhouden had.

‘Al goed dan,’ besloot Lore. ‘Je kunt naar eender welke academie of universiteit in Duitsland gaan die je wilt, zelfs naar Freiburg. Zeg me, wie vertelde je over die stad en universiteit?’

‘Ik vroeg het aan mijn leraars aan het gymnasium. Ze zochten naar de beste scholen voor dokters in de geneeskunde. Ze gaven me consistente antwoorden, vooral nadat ik ook zei dat ik waarschijnlijk me naar het Christendom zou bekeren voorleer verder te studeren.’

Lore Kremer beefde weer op haar benen. Julian wou met alles breken, zelfs met zijn godsdienst! Lore had vandaag al voldoende verrassingen gekregen van deze ene zoon! Afkeer toonde zich op haar gezicht. Julian bemerkte dat. Haar zoon wou het geloof van zijn voorvaders verlaten? Joods zijn was niet slechts een godsdienst! Het was een ganse levenswijze, waarin je geboren werd en waarin je het heel leven bleef! Je bond er je kinderen ook toe! Een Jood zijn betekende zo veel meer dan een Christen te zijn, veel meer dan je tot een religie te wijden! Wist Julian dat niet? Joods zijn was iets waar je niet van kon ontsnappen. Men werd Jood geboren

en leefde al de tijd als een Jood. Men kon het niet worden, en men kon het ook niet verlaten. Lore had gehoord, en wist dat Max Vincius zich bekeerd had. Ze had met Max gepraat. Ze had gevoeld dat het Joods zijn nog sterk in hem gebleven was, ondanks alle uiterlijkheden. Hoe kon een man of een vrouw leven met een zo grote tegenstrijdigheid in zijn geest?

‘Je wilt van godsdienst veranderen,’ sprak Lore met haar zoon verder. ‘Waarom moet je dat doen? Enkel om je loopbaan te vergemakkelijken? Enkel maar om dichterbij Dorothea Gomolenski te geraken?’

‘Wel, waarschijnlijk iets van dat alles, ja. Zelfs als een dokter in de geneeskunde, zal ik nooit rijk worden zoals de handelaars in onze familie. Ik zal natuurlijk hun respect wel behouden, omdat dokter worden moeilijk is, en je hebt er een speciaal talent voor nodig. Ik zal hun bewondering wel verdienen, omdat de studies tot dokter zo lang en zo moeilijk zijn. Maar rijk, echt rijk, zal ik nooit worden. Een Christen, of een Evangelische man worden, kan helpen. Als Jood zou ik een vreemde blijven, overal!’

‘Zou dat niet tegen je diepste overtuigingen ingaan? Wees toch geen verrader voor jezelf!’

‘Nee, nee, moeder, niet zo zware woorden! Dat zeker niet. Ik geloof in het bestaan van een God. Zoals elke Jood, heb ik er niet het minste benul van welke natuur een God kan zijn. Er kan slechts één God zijn, dus moet het wel dezelfde God zijn die de Christenen en de Joden vereren, elk op hun eigen wijze, zij het verschillend. Waarom zou zulk een ondoorgrondelijk wezen als een God moet zijn, speciale interesse hebben genomen in één geprivilegieerd volk? Waarom zou er slechts één goddelijk verbond bestaan met één bepaald volk? Met één in bepaalde tijden dolend woestijnvolk, zoals de Joden waren? Ten gevolge van enige opwelling, een plotse impuls of ingeving? Wat dat enkel omdat God dit besliste? Zijn die lijnen in de Bijbel de waarheid? De volkeren hebben zich ontwikkeld. Hebben ze zich nu niet voldoende ontwikkeld om te begrijpen dat, natuurlijk, het veruit belangrijkste is te leven volgens de regels die geopenbaard werden in verschillende vormen, zoals die ons het best pasten? De tien geboden zijn zo eenvoudig! Is de tijd niet gekomen voor alle religies om zich te consolideren en te convergeren? Maar wij doen net het omgekeerde! De verschillen zijn toch vooral geschreven en bepaald door mensen! De regels hebben dezelfde betekenis. Glorie geven aan God en hem aanbidden, kan gebeuren door verschillende volkeren op verschillende wijzen. Hebben we ook niet allen verschillende ervaringen doorlopen in onze lange geschiedenis? Door me te bekeren zal ik even Joods blijven als voorheen. Wanneer de Rabbi's ons zeggen dat wij de uitgekozenen zijn, zeggen we dan niet exact dezelfde arrogante woorden als andere mensen doen betreffende hun bepaalde godsdienst, die als onderwerp exact dezelfde God heeft? Waarom zouden net wij beter zijn, dichterbij God staan in het universum, dan alle anderen? We leven allen op verschillende wijze! Is het dan niet logisch te stellen dat we dezelfde God op een verschillende manier dienen? Ik geloof niet meer dat onze, Joodse wijzen eerlijker en meer waarachtig zouden zijn dan de wijzen van anderen, zolang die maar eerlijk en ernstig gevoeld worden. Waarom zou ik dan niet een Christen mogen worden, als het me dat gemakkelijker kan maken om te leven in de gemeenschap van Duitsland? Ik eer en respecteer de personen die verder hun geloof willen beleven zoals hun voorvaders hebben gedaan. Ik voelde slechts aan dat de tijden veranderd zijn, zich geëvolueerd hebben, om ons te doen begrijpen dat alle mannen en vrouwen op aarde hetzelfde willen. We zouden een meer rijp, modern, niet-exclusief standpunt moeten innemen tegenover de religieuze zaken. De rituelen die sinds duizenden jaren bestaan, moeten we natuurlijk eren. Maar ze voelen zo oud en onnatuurlijk aan voor mij, en onaangepast aan onze tijden! Ze duwen me naar eenzame,

geïsoleerde hoeken. Ze beperken ons onderzoek naar het concept van een God. Ze beperken onze onderzoeken naar de ware natuur van God. Ze verwijderen ons van God!’

Julian hield op met spreken. Hij keek naar zijn moeder. Hij zag hoe ernstig ze luisterde. Hij ging dan verder.

‘Moeder, we bestuderen de Torah nu al sinds zeer veel jaren, en we discussiëren over dingen, met enige intelligentie, die al duizenden jaren geleden in steen gekerfd werden, en die in feite zeer eenvoudig zijn als boodschap. Er is daar niets meer nieuw in te leren, omdat de allerbeste geesten alles al lang gezegd hebben. Het laatste percentiel is de moeite niet meer waard er zoveel energie aan te verspillen. Stagnatie betekent de dood, moeder! Het dooft de geest uit. Erger, het dooft ook de harten uit. Vooral voor ons, de Joden, heeft het ons afgesloten van de wereld en ons tot denken, tot de overtuiging gebracht, dat wij veel beter zijn dan de andere mensen. Och ja, wij hebben een overeenkomst, een convenant met God! Niet de anderen! Is dat niet wat we bidden en hopen gehoord te worden door God? Waarom zou een arme Moslim bedelaar niet door God gehoord worden? Wij, Joden, dus, zouden er goed aan doen enige nederigheid te tonen. Ik heb mijn twijfels om in een gemeenschap te blijven die alsmaar blijft verklaren dat ze beter is dan de andere gemeenschappen. Ik weet wel dat de meeste Joden dat niet doen, zo niet denken, maar met hoeveel zijn die? Het kan me niet veel meer schelen tot welke ware godsdienst ik behoor in de ogen van de wereld! In de ogen van God zal ik toch dezelfde man blijven, en als ik kwaad verricht, laat dan God me maar straffen. Ik moet eerlijk zijn met God, geen hypocriet!’

Lore Kremer bleef weer sprakeloos. Ze bleef praten met haar zoon, maar ze kon niet en wou niet zijn logica aanvallen en proberen te weerleggen. Hij was haar betere daarin. Lore was een verstandige vrouw, maar lang niet voldoende om over dergelijke onderwerpen nu met haar zoon te redeneren, en vooral niet voldoende om hem haar eigen opinie op te dringen en te doen aannemen. Hij was een man geworden! Lore vond het wijs om niet nog meer golven te creëren, nu, om te proberen haar zoon zijn meest innerlijke, doordachte ideeën over de Vincius familie verder naar voren te brengen. Hij was het soort van man die de vroegere patriarch, Max, geweest was. Zou Julian zo open aan de andere familieleden praten over zijn meningen, zijn overtuigingen? Lore dacht van niet. Hij kon praten met zijn moeder hierover, met zijn toekomstige echtgenote, met niemand anders. Ze begon zich af te vragen in welke mate Dorothea Gomolenski, de ‘zuster’ van Julian, haar zoon beïnvloed kon hebben.

Minstens daarin had Lore totaal gelijk. Vóór Julian ging houden van Dora Gomol, was hij dolverliefd op haar geweest. Dora was een meisje, en ook al niet een vrouw die zich aan anderen opdrong. Niemand anders dan Julian had ooit met haar over godsdienst gesproken. Met Julian had ze haar twijfels uitgesproken. Ze was een Rooms Katholieke, zoals haar vader was, hoewel haar moeder Pruisisch Evangelisch gebleven was. Dora was een Christen, maar ze gaf niet veel voor godsdienst, net zoals tot op een bepaalde hoogte ook Julian gedaan had. Veel van wat Julian zijn moeder vertelde, waren de conclusies waartoe Dora hem had geleid. De logica van Dora was correct. De conclusie die Dora trok, was dat ze een volledig vrije vrouw wou zijn in geest en daden. Ze meende dat eender welke God die haar op aarde had gebracht, haar dat wel had willen schenken. Dora had haar gevoelens en opinies gegeven aan Julian, en hij had de logica duidelijker toegevoegd. Hij had dieper nagedacht. Julian was er nu van overtuigd dat wat hij thans aan zijn moeder zei, ook juist was. Tenminste, het was niet

verkeerd, zoals elke aparte religie beweerde, dat hun woord het enige juiste was. Julian zou steeds in zijn leven zeer bitter blijven over het feit dat God zich niet wou openbaren aan hem.

Julian was veel verder geraakt met Dora dan zijn moeder zich kon inbeelden. Hij en Dora leken nog de onschuldige jongelui, al waren ze nu al 19 en 17 jaar oud. Ze hadden nooit de liefde fysisch bedreven. Dora zei dat dit tussen broeder en zuster verboden was. Maar Dora en Julian waren al dikwijls gevlucht naar de oude opslagplaats die nog eigendom was geweest van Max Vincius, nabij de zomerhaven van Thorn. Daar, boven op de hopen stro of hooi, had Julian al dikwijls gelegen met Dora als broeder en zuster, heel hoog bovenop de balen, bijna tot tegen het plafond.

Dora lag dan naakt, naakt tot onder haar heupen, hemd en jurk helemaal open. De naakte borst van Julian boog zich over haar. Hij kende nu al elke plaats van haar huid, van haar lichaam, elke rimpel, elke ronding. Hij wist hoe strak haar huid overal aanvoelde, wanneer zijn vingers zich over haar bewogen. Hij wist wanneer haar borsten en tepels zwollen en hoe ze smaakten. Zijn tong had over haar huid bewogen, en lager. Ze was niet steeds zo proper en welriekend als hij haar daar had gewenst, als hij haar wou ruiken en smaken. Toch verzadigde dat enigszins zijn heetste verlangens. De handen van Dora hadden ook al bewogen over elk deel van zijn lichaam. Dora kende zijn lid, had het al tot volledige sterkte gebracht, het aangeraakt met haar lippen. Zij ook had al gezocht hem veel verder te ontdekken. Neen, onschuldige broeder en zuster waren ze niet!

Julian kon zich niet inbeelden dat Dora iemand anders op dezelfde wijze wou aanraken. Hij begreep wel dat ze in staat was om zoiets te doen. Hoeveel maal had ze hem niet gezegd dat ze een volledig vrij schepsel wou zijn? Die bevestiging had hem al meer dan eens wat van haar verwijderd. Ze moest zich daarvan bewust geweest zijn, maar het leek haar niet te deren. Julian was te exclusief in zijn keuzes! Julian koesterde inderdaad andere zienswijzen en andere meningen over wat ze deden. Dora had natuurlijk gelijk, zag Julian in. Hij kon geen enkele aanspraak maken op haar, haar nergens toe dwingen. Maar haar vrijheid was toch wat hij afwees in de liefde. Zijn eigen mening was veel meer possessief en exclusief! Doch die possessieve en exclusieve liefde was net wat zij verwierp in de liefde. Hij was toen dikwijls, zo niet steeds, zeer woedend geworden als ze hem vertelde dat ze ook andere jongens kon bewonderen. Ze dacht er zelfs niet aan dat hij daarover jaloers kon zijn. Hij ervoer een sterke pijn wanneer ze praatte over deze of gene kwaliteit van andere jongemannen, alsof hij niet meer bestond.

Die pijn had Julian doen besluiten ver van de zorgen en pijnen te willen vluchten, om zich te verbergen in het Zwart Woud. Eén keer, één keer slechts, had Dora haar wens geuit hem daar te volgen. Ze zou eveneens een dokter worden, of minstens een verpleegster, te Freiburg. Julian geloofde haar niet. Hij wist ook niet hoe daarop te reageren. Hij begon zich te storen aan het feit dat ze ogenschijnlijk zich verder aan hem wou binden om toch te blijven beweren dat ze een vrije vrouw wou worden. Hij had zo dikwijls zijn exclusieve gedachten aan haar aan zichzelf geweigerd! Julian moest Thorn verlaten voor Freiburg, vooral nu, om zijn bindingen met Dora, zijn slavernij met haar te verbreken. Hij voelde zeker dat ze hem niet zou willen trouw blijven. Hij was er niet zeker van of hij zou willen leven met een vrouw aan zijn zijde zonder de sterke band van een huwelijk, wat steeds tot voorbeeld gesteld werd in het Joods geloof. Hij kon en wou niet leven zonder die band. Wat ze beiden wilden was dus tegenstrijdig!

Hoe die tegenstrijdigheid op te lossen? Bestond er wel een oplossing? Hij kon ook niet een goede persoon worden, lange dagen en nachten tot de ochtend studeren, zijn eigen beslissingen nemen, met de mooie, aanbiddelijke, verblindende, maar ongenaakbare Dora naast zich. Ze obsedeerde hem te zeer.

Aan het einde van het laatste jaar aan het gymnasium van Thorn, bekeerde Julian zich in Thorn tot het Pruisisch Evangelisch geloof. Daarna verliet hij de stad om naar Freiburg te reizen. Wat hij deed werd een schandaal in de Joodse gemeenschap. Vele Joden kwamen met hem praten om hem op andere gedachten te brengen. Tevergeefs! Julian ging bewust door met een eenvoudige ceremonie in de Evangelische kerk van het centrum van de stad. Realiseerde hij zich dat die verandering hem in feite nog dichter bracht tot Dora?

Julian stapte dan in de trein, richting Warschau. Gouden munten waren in zijn mantels genaaid. Banknota's voor veel geld staken achter de vulling van zijn koffers. Hij zei niet aan Dora wanneer exact hij zou vertrekken, maar hij had haar verwittigd dat hij weg moest. Ze had niet speciaal gereageerd. Ze leek vermoeid. Wanneer de trein zich in beweging zette, was hij alleen in het station en in de trein. Niemand van Thorn had hem vergezeld. Hij voelde zich droevig, eenzaam en ellendig, bijna op ziek te worden af. Maar hij zat in zijn gereserveerd compartiment, en sloot de ogen. Wanneer hij ze even later weer opende, keek hij met loze ogen naar het zich aan hem ontrollend landschap van zijn geliefde Thorn dat hij als het ware voor altijd verliet.

Julian Vincius in Freiburg-im-Breisgau. 1906-1912

Julian Vincius kwam in Freiburg aan op het einde van de lente van 1906. Hij was 20, jaar oud, bijna 21. Hij had gans alleen gereisd van Thorn naar Warschau, naar Łódź en Breslau, de stad die gewoonlijk in het Pools Wrocław genoemd werd. Daar nam hij een trein naar Leipzig en zette zijn weg voort over Frankfurt naar Strasbourg in de Elzas. Hij verliet nooit het Duits territorium, vermits de Elzas en Lorraine Duits waren sinds 1871. Hij reed daarna weer de Rijn over van Strasbourg naar Freiburg-im-Breisgau. Hij vergiste zich niet in het veranderen van treinen. Hij leerde daarbij de eerste en belangrijkste les wanneer men reisde: wees niet bevreesd om je weg te vragen, en controleer beter tweemaal wat men je gezegd heeft dan eenmaal.

Hij kwam te Freiburg aan als een doodvermoeide lastezel, zijn twee grote reiskoffers achter zich aan slepend. Hij vond aan het station een koets, riep voor de koetsier hem even te helpen met zijn koffers, en vroeg hem naar een goed hotel te brengen. De koetsier bemerkte snel een nieuwe student vóór zich te hebben, eentje die nog nooit voordien in Freiburg een voet had gezet. Hij had enig medelijden met de jongeman, die er niet rijk uitzag, en legde de zweep op zijn paard om Julian naar één van de betere hotels in de stad te brengen. Hij reed natuurlijk naar de andere kant van de stad. Hij bracht Julian naar het bekende *Zum roten Bären* in de *Oberlinden Strasse*. Dit was inderdaad een uitstekende instelling, gelegen in het oude stadscentrum, nabij de *Schwabentor*, de pittoreske Schwabense Poort. *Oberlinden* was slechts een korte straat. Ze eindigde naar het centrum toe in de *Salzstrasse*, de Zoutstraat, die direct het ware centrum van de stad in liep. Julian gaf de koetsier een zware tip, wat de man goedgeluimd deed lachen en danken.

Julian stapte het hotel in, vond aan de balie een sympathieke man die hem hielp met zijn koffers, en hij kreeg een ruime, nederige kamer voor een week op de hoogste verdieping, ver van het lawaai in de straat.

De eerste dag dat Julian in Freiburg verbleef, kwam hij slechts uit zijn kamer om beneden in de mooie, gezellige eetzaal zijn middagmaal te nemen. Hij nam vis, en vond de gerechten uitstekend bereid. De tweede dag toch, stak hij zijn neus naar buiten. Het was kalm, zonnig weder, hoewel nog fris. Hij deed een mantel aan en besloot een wandeling te gaan maken om de plattegrond van de stad te verkennen. Hij zag een brede, open straat vóór zich, afgelijnd met mooie huizen, waarin veel hout in de gevels gebruikt was.

Het grootste verschil met Thorn was, dat heel wat oude huizen beschilderd waren met allerlei soorten figuren, dieren en bomen planten en bloemen, wat niet gebruikelijk was in zijn thuisstad. Freiburg zag er veel kleurrijker uit dan Thorn. De mensen en koetsen haastten zich naar het centrum. De *Schwabentor* die hij toch niet zo goed gezien had eergisteren, was een schoon, hoog gebouw opgetrokken tot een toren in steen en ook mooi gedecoreerd. Tot dusver was alles hier mooi. Hij vond zich aangenaam verrast door de fijne stad met de beschilderde huizen.

Aan de andere zijde, ver tegenover de hotelgevel, achter de huizen, rezen hoge, reeds heldergroene heuvels. Julian hield wel van het rustiek karakter van deze vriendelijke, kleine stad, waarin nog veel mensen rondliepen in de traditionele klederdracht van de bergen en wouden. De mannen en vrouwen droegen veel leder, en lederen delen op hun dracht, op hun broeken en vesten, de vrouwen zelfs op hun jurken. Meer dan in Thorn! Julian verdween eerst even terug, weer het hotel in, naar zijn kamer. Hij rustte even, maar duwde dan zijn lichaam weer recht. Met veel moed wandelde hij de stad in, van Oberlinden naar de Salz. Tenminste,

dat was waar de vinger van een kleine jongen naartoe wees, wanneer hij vroeg waar de universiteit van Freiburg lag.

Julian ontdekte veel meer van het centrum van Freiburg de volgende dagen. Hij wandelde rond gedurende vele uren, tot hij het meest interessante wel gezien had, en zich een kaart had ingeprent in zijn geest. Hij moest een appartement zoeken om in te wonen. Hij vond toevallig een groot appartement, niet te duur, in de *Salz*. Die lange straat leidde van de *Schwabentor* tot in het centrum, waar de inschrijvingshal zich bevond van de Albert Ludwig Universiteit. Terwijl hij zo rondwandelde, ontdekte hij ook een boekenwinkel. Hij kocht daar een klein, getekend boek met het volledig plan van de stad, alsmede enige nota's over de geschiedenis van de omgeving waarin hij de volgende jaren zou leven.

Freiburg was gesticht in 1120 als een vrije marktstad door de Hertog Berthold II van Zähringen. De straat waarin Julian trouwens de universiteit vond was genoemd de *Berthold Strasse*! Veel in de stad bleef nog verbonden met de geschiedenis van Freiburg. De naam van de stad al, betekende de Vrije Versterkte Stad, gemakkelijk te onthouden. Freiburg-im-Breisgau was een *Burg*, een versterkte plaats. De centrale *Münster*, de kathedraal, werd begonnen onder Berthold V, de laatste hertog van Zähringen, op de plaats van een vroegere parochiekerk. De *Münster* werd slechts voleindigd in het begin van de 16de eeuw. Dat was waarom wat Julian nu kon bewonderen een gebouw was in de Gotische stijl. Toen Berthold V stierf in 1218, nam de Graaf van Urach de titel aan van Graaf van Freiburg. Hij noemde zich Egeno I van Freiburg. Dit was niet bijzonder naar de smaak van de burgers van Freiburg, die dan zware belastingen moesten betalen aan de gulzige graaf.

Aan het einde van de 13de eeuw rees Egeno II de belastingen zo hoog, dat zijn burgers in opstand kwamen tegen hem. De mannen van Freiburg gebruikten katapulten en zeer zware stenen om het kasteel van de graaf te vernietigen. Dit was gebeurd boven op de *Schlossberg*, of op de heuvel van het kasteel, niet zo ver van de *Schwabentor*. De Freiburgers dreigden het conflict te winnen! De graaf vroeg dan hulp aan zijn machtige schoonbroeder, de toenmalige Bisschop van Strasbourg, Konrad von Lichtenberg. Die Lichtenberg haastte zich met een leger om Egeno te hulp te komen. Hij had meer geluk, en slaagde erin de stad in te dringen na een kort gevecht. Maar een slager van Freiburg slaagde erin de bisschop neer te steken met een lang slachtmes in juli van 1299.

Julian besloot uit dit verhaal dat hij beter maar beleefd en vriendelijk kon blijven met de Freiburgers. Door die misdaad, moesten de burgers van Freiburg voortaan een jaarlijks boetegeld betalen van 300 zilveren marken! Ze deden dat ook, tot in 1368. Ze konden een dergelijke hoge som betalen omdat Freiburg een heel wat rijkere stad was geworden dan de graaf en de bisschop hadden geweten. De stad werd trouwens nog rijker, en kocht ten slotte haar vrijheid weer af van de graven in dat jaar van 1368. Ze waren opnieuw vrij, maar hadden betere bescherming nodig tegen de graven en hebzuchtige bisschoppen. Ze keerden zich tot de Habsburgers!

In dat jaar van 1368 namelijk, had ook de Veldslag van Sempach plaats. Die slag werd geleverd op de 9de juli van 1368, tussen Leopold III, de Hertog van Oostenrijk, en de Oude Zwitserse Confederatie. Zwitserland lag niet zo ver van Freiburg. De slag was een beslissende Zwitserse

overwinning, waarin Hertog Leopold en vele andere Oostenrijkse edelen het leven lieten. De overwinning hielp de Zwitserse Confederatie een meer hechte eenheidsstaat te maken. De slag was dus een keerpunt in de vorming van Zwitserland. De meeste edellieden van Freiburg werden gedood te Sempach. De Schnewlin familie poogde dan de controle te nemen over Freiburg. Dat lukte wel een tijdje, tot de gildes van Freiburg in opstand kwamen, en wonnen! Julian nam aan dat de Freiburgers minstens de Zwitserse mentaliteit van vrijheid deelden.

Eén van de belangrijkste bronnen van inkomsten van Freiburg waren de zilvermijnen van Berg Schauinland. Vanaf 1327 reeds, kon Freiburg haar eigen munt slaan, die de *Rappenpfennig* genoemd werd. Later vormden Freiburg, Colmar aan de andere zijde van de Rijn, en Breisach, een monetaire vereniging die de *Gemeinschaft des Rappenpfennigs* genoemd werd, een vereniging rond die munt, wat de handel tussen de steden fel bevorderde. De vereniging duurde tot aan het einde van de 16de eeuw! Aan het begin van de 15de eeuw al echter, waren de zilvermijnen van Freiburg uitgeput. Rond 1460 daarom, viel de bevolking van de stad terug tot 6.000 mensen binnen de stadsmuren, een derde minder dan in de vorige eeuwen. Toch bleef de stad een belangrijk handelscentrum in de streek. Het was in Freiburg, dat de Elzassers hun producten kwamen verkopen, of ze kwamen uitwisselen tegen goederen van de *Schwarzwald* streek van het uitgestrekt Zwart Woud ten oosten van Freiburg.

Op de 21ste september van 1457, stichtte Albrecht VI, de regent van Verder Oostenrijk de Albrecht-Ludwig Universiteit, die toen gepast de Albertina genoemd werd. Dit was één van de oudste dergelijke instellingen in Duitsland. Ze was de tweede Habsburg universiteit na die van Wenen, en ze werd reeds gesticht met een medische faculteit.

In 1520 nam de Stadsraad een reeks wettelijke hervormingen aan, die beschouwd werden als onder de meest progressieve van die tijd. Hetzelfde jaar besloot Freiburg om niet deel te nemen aan de reformatie, maar fundamenteel katholiek te blijven. Toen de stad Basel de reformatie wel aannam, en Protestants werd, verhuisde de grote humanistische geleerde en schrijver Erasmus van die laatste stad naar Freiburg. Hij bleef vele jaren in de stad wonen.

Tussen 1648 en 1805, stond Freiburg niet onder Franse overheersing. Ze was het administratief centrum van Verder Oostenrijk, de Habsburg streken in het zuidwesten van Duitsland. Daarna, in 1805, werd Freiburg een deel van het Duits Land van Baden. Freiburg was Katholiek gebleven. In 1827 nam zelfs een Katholieke Aartsbisschop zijn zetel in de stad.

In 1906, bleef het Katholieke Freiburg ook verdraagzaam tegenover een kleine, maar voorspoedige Joodse gemeenschap van ongeveer 300 Joden, die een mooie synagoge gebouwd hadden. Eigenlijk hadden de Joden zich al in Freiburg gevestigd sinds het jaar 1300! In 1348, verspreidde de pest zich ook in Duitsland. Op de 1ste januari van 1349, werden de Joden gevangen genomen door de lokale militie, zagezegd omdat ze de bronnen van de stad zouden vergiftigd hebben. Dat was een gekende, algemene beschuldiging tegen de Joden in die tijden, die volledig op onwetendheid berustte. De Joden werden gefolterd om hun misdaad toe te geven. Natuurlijk biechtten ze alle misdaden op die men hen maar voorlegde. Rond diezelfde tijd had een *pogrom* plaats te Basel. Misschien aangespoord door die gebeurtenissen, werden alle Joden die in Freiburg woonden, op enige zwangere vrouwen als uitzondering na, aan de staken verbrand. Dit gebeurde op de vrijdag vóór de laatste dag van januari. De Joden werden zo terecht gesteld voor hun vermeende misdaden en moorden, die ze uitgelokt hadden en

toegegeven hadden onder de foltering. De kinderen van de overleden Joden werden gered, maar gedoopt tot Christenen.

Joodse families keerden reeds terug na 1360, want Freiburg was een voorspoedige stad. In juli van 1401 reageerde de Stadsraad daarop om de uitwijzing van alle Joden te bevelen. De Joden mochten geen voet meer in de stad zetten. Vermits de geschiedenis zich steeds herhaalt, werden de Joden vanaf 1411 alweer toegelaten in Freiburg. Van 1415 af, bekrachtigde de Koning Sigismund het decreet van Freiburg van 1401. In 1424 kondigde hij een Eeuwige Uitsluiting af van de Joden uit de stad.

Later, in 1782, beval keizer Joseph II het Patent van de Verdraagzaamheid aan in Oostenrijk. De bestaande anti-Joodse wetten werden daarmee formeel afgeschaft. De Joden werden wel nog niet beschouwd als inwoners met dezelfde rechten als de ware burgers van Freiburg. Ze mochten wel de scholing van de gymnasia en van de universiteit volgen. In 1809, om de spanningen te verminderen, gaf de Stadsraad een herberg aan de Joden in de *Grünwälderstrasse*. Dit was natuurlijk een vorm van segregatie, maar de Joden konden tenminste eten en drinken in vrede in die instelling. De eerste uitbater van de herberg was tevens de eerste aanvaarde, waarlijke Joodse burger van Freiburg in de nieuwe tijden.

In 1830 dan, nam Leopold, Groothertog van Baden, zijn functie op. Na lange debatten in het parlement van Baden, schafte de groothertog alle discriminerende wetten tegen de Joden af in zijn land.

De oude Joodse synagoge was gebouwd geworden tussen 1869 en 1870. Ze lag in de *Rempartstrasse*, later genoemd de *Werthmannplatz*. Julian bleef er verbaasd over om de Joodse synagoge te vinden, praktisch te midden, of toch zeer dicht bij de universiteitsgebouwen. Rond die jaren ook, werd de Joodse begrafenisplaats van Freiburg gevestigd en gebruikt. Die lag in de *Elsässer Strasse*. Julian beschouwde dit als een soort van verzoening tussen de Joden en de Freiburgers.

Had Julian vooraf de geschiedenis van Freiburg en haar Joden gelezen, dan had hij er misschien van teruggedeinsd om hier te komen studeren. Hij was er niet zeker van of Joden wel welkom waren in deze stad. Hij had zich bekeerd tot het Christendom om problemen betreffende zijn geloof te vermijden, maar hij realiseerde zich wel dat vele mensen hem nog steeds als Joods konden beschouwen. Maar hij was nu hier, en het was te laat om terug te keren. Freiburg thans verlaten en weerkeren naar Thorn, misschien om medische studies te beginnen in Berlijn, kon van hem de belachelijke clown van de familie maken. Iedereen zou hem uitlachen! Hij zuchtte en volhardde in zijn keuze. Hij overtuigde zichzelf ervan dat de problemen tussen de Joden en de stad Freiburg een zaak waren van het verleden.

Julian ging verder met het maken van zijn wandelingen die als doel hadden kennis te maken met de stad. Hij bezocht en bewonderde het oud Stadhuis, het *Altes Rathaus*, dat de tijd overleefd had, al was het gebouwd in 1559. Hij zag het historisch Koopmanshuis, het *Historisches Kaufhaus* op de *Münsterplatz*, op het Kathedraalplein, waar menige markt gehouden werd, en waar ook het *Siegesdenkmal* stond, het onvermijdelijk monument opgericht ter ere van de Duitse overwinning in de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871. Hij slenterde langzaam in de mooie bossen van de *Schlossberg*, de heuvel van het oud kasteel, kasteel waarvan nu slechts de ruïnes overbleven. Het kasteel was afgebroken in 1740.

In die bossen strompelde Julian op een klein monument, een soort van kapel, geplaatst door de *Burschenschaften* van de universiteit van Freiburg, de studentenverenigingen, verborgen tussen de bomen en volledig vergeten en verwaarloosd. Dat monument was opgericht ter ere van het glorievol idee van een verenigd Duitsland, thans gerealiseerd in het keizerrijk.

Freiburg lag aan de oostelijke zijde van de Rijnvallei, aanleunend tegen de bergen van het Zwarte Woud, genaamd de Rosskopf en de Bromberg ten oosten, Schönberg en Tuniberg naar het zuiden, en met de heuvelachtige streek van de *Kaiserstuhl* in het westen. Aan de andere kant van de Rijn lag de mooie stad Colmar. Om in die stad te geraken, moest men ofwel een boot huren over de grote stroom, of naar Strasbourg of naar Basel rijden, om daar over de bruggen te geraken. Vermits Freiburg beschermd lag door hoge heuvels, kon het er redelijk heet worden in de zomer. De winter bleef gewoonlijk mild, doch toch met frequente vriesperiodes.

De aartsbisschop van Freiburg droeg de titel van Metropolitaan. De vlag van Freiburg toonde het kruis van Sint Joris, of George. Sint Joris was de patroonheilige van de stad, zoals Sint Lambert dat was voor Maastricht, en de catacomben Heilige Alexander. Freiburg was thans niet volledig meer Katholiek. Veel Protestanten waren in de stad komen wonen na 1805. Julian nam af en toe deel aan de Protestantse ceremonies in een kerk die niet ver van de *Schwabentor* lag. Ook de zetel van de Lutheraanse kerk van Baden, een onafhankelijke Lutheraanse Kerk, lag in Freiburg. Julian zocht geen actief lidmaatschap in die gemeenschap, doch wanneer het hem schikte, ging hij wel bidden in die kerk. De mensen bemerkten dat snel, en beschouwden hem als één van de hunnen.

Heel wat Joden leefden nu in de stad. Ze bleven zeer discreet. De Joden mochten permanent in de stad wonen vanaf 1809. Ze stichtten slechts een ware Joodse gemeenschap vanaf 1836. Julian onderhield echter praktisch geen kontakten met hen.

In 1820 was de naam van de Albertina Universiteit vervolledigd met de naam van haar tweede stichter, Groothertog Ludwig van Baden. De naam werd dan uiteindelijk de Albert-Ludwig universiteit. Tot 1900 bleef de instelling gereserveerd enkel voor mannelijke studenten. De eerste vrouwelijke studente werd toegelaten tot de studies op de 28ste februari van 1900.

Julian schreef zich in bij het hoofdgebouw van de universiteit, haar oorspronkelijk gebouw langs de *Bertholdstrasse*, nummer 30. Hij vond de gebouwen werkelijk indrukwekkend. Hij was er sterk op uit om te studeren aan een instelling die zo beroemd was als deze. Hij bleef er ook fier op zijn adres te kunnen noemen in de *Salzstrasse*.

Julian had daar net, enige uren geleden, een appartement gevonden. Hij had zich geïnformeerd naar een appartement, of een klein huis, en er één gevonden niet ver van zijn hotel, iets verder dan het Augustijnenklooster in de straat. Hij had een papier gevonden, geplaatst tegen het venster van een groot huis. Hij had aangeklopt, en met de eigenaars gesproken. Julian kon een grote hoofdkamer krijgen die als ontvangstkamer of salon kon dienen, groot en met een hoog plafond, een zeer lichte kamer met grote vensters. Er was eveneens een slaapkamer, een kleine keuken, een badkamer met een ijzeren bad, en nog een andere kleinere kamer die hij als werkbureau kon gebruiken. Hij kon daar zelfs een extra bed in plaatsen om bezoekers te ontvangen. De kamers werden alle verbonden door een lange corridor. Hij betaalde een eerste

jaar huur direct, maar voelde zich er zo goed dat hij er heel aangenaam bleef wonen gedurende al de jaren die hij in Freiburg doorbracht.

Julian voelde zich fier en gelukkig. Het appartement was net vrijgekomen van de vorige huurders. Het lag op de tweede verdieping. Een brede trap leidde er naartoe. In zijn mening was de omgeving van de *Salzstrasse* zeer sympathiek en mooi, nadat hij ze terdege had ontdekt. Restaurants en biergelegenheden lagen dichtbij, een slager, een bakker, een boekenwinkel, een winkel waar men fruit en groenten verkocht ook. Achter het huis en de straat bevond zich een andere straat, waar in het midden een kleine rivier vloeiende. Het was zeer aangenaam om daar langs het water te slenteren in de zomer. Wat meer had hij nodig om te overleven?

De *Salzstrasse* was één van de hoofdstraten van de stad. Julian hield wel van het lawaai beneden. Misschien had hij te veel betaald voor de huur. Hij vond dit nooit uit. De eigenaars van het huis woonden beneden. Ze baatten een winkel uit, waar men zowat alles kon kopen, wat zeer handig was voor Julian. Hij kon alle soorten van voedsel vinden binnen handbereik! In de morgen en 's avonds hoorde hij bijna niets van de cliënten in de winkel, beneden. Op de drukste ogenblikken was hij toch niet thuis. Op zijn vraag, vonden de eigenaars hem een oudere vrouw om zijn kamers eenmaal per week te kuisen. Zij werkte ook in de winkel. Hij aanvaardde later wat meer kuis, op dinsdag en vrijdag. De prijs leek hem correct. Om naar zijn appartement te gaan kon hij ofwel door de winkel stappen, of een zijdeur gebruiken. Hij kreeg de sleutels tot die deur.

Julian had geen meubels. Slechts enige stukken meubels kwamen met het appartement. Opnieuw kwamen de eigenaars hem gepast te hulp. Ze stelden hem voor, volledig vrij van kosten, een groot bed, tafels, stoelen, praktisch alles wat hij kon nodig hebben, hem te leveren. De meubels waren gemaakt van solide, vol hout, mooi gesneden, meubels die de eigenaars ergens in een opslagplaats hadden staan, en waar ze zelfs voor moesten betalen om ze te bewaren. Ze hadden in Julian een nieuwe bewaker voor hun oude familiestukken, en die dienden Julian uitstekend. Zijn eigenaars kwamen zelfs naar voren met versiering voor zijn muren, oude schilderijen, en ingekaderde tekeningen. Hij mocht uitkiezen wat hij wou onder die stukken. Hij hing ze aan zijn muren, en vooral in de gang. Julian hield ervan schilderijen, gravures en tekeningen, tekeningen in waterverf, rond zich te hebben. Ze deden hem dromen. Hij hield niet van lege kasten en lege muren. De versieringen deden hem minder eenzaam voelen, meer de kamers als zijn thuis te beschouwen. Hij was dankbaar aan de twee ouderlingen, die voor hem meer en meer leken te willen zorgen. Die twee mensen bleven helpen en ze waren zeer vriendelijk met hem. Ze zorgden voor hem alsof hij hun zoon was, zonder opdringerig te worden. Ze hielden aan hun student. Ze nodigden hem meerdere malen per maand uit met hen te komen eten. Hij bood zijn gezelschap aan en nieuws, echte nieuwtjes van de stad en van de universiteit, en natuurlijk hoorde hij zo ook de gewoonlijke roddels van Freiburg.

Julian richtte zich aldus gezellig in voor zijn nieuw leven. Hij kocht boeken over de geneeskunde, leesboeken, en gedichten in de boekenwinkel nabij de *Schwabentor*. Julian ging regelmatig naar zijn klassen, luisterde aandachtig naar wat zijn professoren hem wilden leren, en controleerde alles in boeken. Hij studeerde zorgvuldig en plichtsgetrouw. Hij was geen wilde student. Hij gaf zich niet over aan bier en aan schnaps. In die jaren keerde hij slechts terug naar Thorn in de zomer, voor ongeveer een maand, en nadien ook nog een paar weken

rond Kerstmis en Nieuwjaar. Hij merkte dikwijls op dat hij elk jaar een beetje meer vervreemd werd van het leven in de Joodse gemeenschap van Thorn. Zijn moeder zuchtte elk jaar wanneer hij naar Freiburg wou terugkeren, maar ze moest toegeven dat Julian er gelukkig uitzag. Ze nam haar tevredenheid uit die wetenschap. Zijn resultaten aan de universiteit bleven schitterend.

Freiburg had een kenmerk dat Julian in geen andere stad voordien gezien had. Dat waren de *Bächle*, de beekjes. Het was een ongewoon systeem van open geulen die langs de twee zijden van de straten in het centrum liepen. Die beekjes waren niet diep, een steen diep slechts, en een steen breed. In hen liep steeds vloeiend water, dat afgeleid werd van de *Dreisam* rivier. In vroegere tijden werd dit eenvoudig vloeiend water gebruikt om vuur te bestrijden en om vee te drinken te geven. Ze waren nooit bedoeld om te dienen als vuile afwatering. Dergelijk gebruik kon zware boetes opleveren van de politieagenten die steeds in de straten ronddoelden, al te ijverig steeds om iets nuttigs te doen voor de stad. Freiburg was een zeer propere stad! Julian vond later slechts iets dergelijks terug in Parijs en te Rouen. Tijdens de hete zomeravonden leverden die *Bächle* een aangename, natuurlijke afkoeling van de lucht. Ze bevochtigden de straten, verminderden het opvliegend stof, en ze boden constant een aangenaam, gorgelend geluidje aan. Dat rustig geluid beviel Julian vooral 's avonds, wanneer het meest lawaai in de stad verstomd was. Hij kon dan zijn ramen openen en de frisse lucht binnen laten. Onder de mensen werd er gezegd dat als een student per ongeluk in een *Bächle* viel of zelfs er verkeerd in trapte, hij met een meisje van Freiburg zou trouwen, met een *Bobbele*. Julian vermeed zorgvuldig de *Bächle* met zijn voeten.

Rond het midden van het eerste jaar meende Julian er goed aan te doen lid te worden van een studentenorganisatie. Meerdere andere studenten hadden al bij hem aangedrongen om dat te doen. Julian wou zijn eenzaamheid wel wat verminderen in nieuwe, sociale kontakten. Hij kon zich misschien wat vrienden maken.

Er bestonden meerdere zulke groeperingen of *Burschenschaften* in Freiburg. Hij koos de voor de hand liggende *Teutonia*. Die studentenorganisatie hield haar samenkomsten in de *Bismarckstrasse*. Ze bezat haar eigen kleuren, natuurlijk zwart, goud en rood. Ze bestond uitsluitend uit mannen, en ze was een duellerende vereniging, waarvan het motto was *Voran und beharrlich für Freiheit, Ehre und Vaterland*. Dat betekende: vooruit en standvastig voor vrijheid, eer en vaderland. Dat was niet echt speciaal, want meerdere dergelijke verenigingen droegen de meeste van die termen in hun motto. Toch herhaalde Julian die woorden dikwijls terwijl hij wandelde in de straten van Freiburg, of ze kwamen spontaan in zijn geest in zijn kamers. De *Teutonia* was praktisch de oudste studentenvereniging van Freiburg, hier gesticht in 1851. Vanaf 1856 was de vereniging vriendschappelijke relaties aangegaan met de *Burschenschaft Germania* van Giessen en later ook met de *Teutonia* van Würzburg en de *Saxonia* van Heidelberg.

De *Teutonia* was lid van het verbond van de *Deutsche Burschenschaft*. Meer dan 250 studenten waren lid van de *Teutonia* in Freiburg. Ze droegen allen een rode pet. Andere, gelijkaardige organisaties aan de universiteit van Freiburg waren de *Franconia* en de *Alemannia*.

Sommige vergaderingen van de *Teutonia* eindigden in braspartijen en bierorgieën. Julian vermeed die en sloop weg wanneer hij vreesde in de excessen opgenomen te worden. Hij was niet iemand die bier goed verdroeg. Hij hield meer van wijn, en met mate. Hij werd gemakkelijk ziek van de zware bieren.

De meeste studentenorganisaties in Duitsland en Oostenrijk neigden naar de politieke rechtse partijen. Ze deden een beroep op het romantisch en episch gevoel van de Duitse jongeren. Ze waren alle de nakomelingen van de allereerste dergelijke verenigingen, die zich vanaf 1813 al verzameld hadden op het nu bekende *Wartburgfest*. De Katholieke Kerk hield niet van studentenverenigingen zoals die van Freiburg. De Katholieken vonden de verenigingen een gevaar voor de moraal en voor het geloof. De Katholieke Kerk had de verenigingen al bedreigd met de excommunicatie! Met de tijd echter, werden ook Katholieke studentenverenigingen opgericht, die dezelfde waarden deelden als de Protestantse organisaties. In 1881, te Eisenach, sloegen de rechtervleugel Duitse studentenverenigingen zich samen in de *Allgemeine Deputierten Convent*, de ADC, die dan vanaf 1902 de *Deutsche Burschenschaft* genoemd werd, of de DB. Ze kregen enige concurrentie van links met de *Allgemeine Deutsche Burschenbund*, de ADB.

De *Teutonia* was een *schlagende Burschenschaft*, een studentenvereniging die duels aanvaardde en zelfs verwelkomde. De *Teutonia* liet duels toe om conflicten van eer tussen individuele studenten en tussen de verschillende associaties te beslechten. Die duels waren wel streng gereguleerd. In het Duits werden ze de *Mensur* genoemd, om zijn macht te meten, naar het Latijns woord *mensura*, zijn kracht meten. In *Mensurs* werden geen rechtstreekse steken met de degenen duwend, gedoogd. Men mocht niet doorboren, niet zijn zwaard recht in het lichaam van zijn tegenstander duwen. Men mocht slechts slaan, of *schlagen* in het Duits, snijden met degenen of zwaarden. Een studentenvereniging kon duels, *mensurs*, toelaten, of het verplicht maken duels aan te nemen, of duels weigeren. Zo waren de Katholieke studentenverenigingen alle *nicht-schlagend*. Ze weigerden duels systematisch.

De *Mensur* regels bepaalden de afstand tussen de duellerenden, de *Paukanten*. Voor een duel kon men een korte afstand bepalen om te strijden, een middellange of een lange afstand. De afstanden waren bepaald in de *Mensur regels*. Voor de studenten van de universiteiten werd meestal de korte afstand gekozen. De duellisten stonden dan dicht tegenover elkaar. In een lange *Mensur*, moesten duellisten een stap naar voren nemen om met de uitgestrekte arm het zwaard van de tegenstander te bereiken. Die afstand leidde tot directe stoten en tot doorboren van de lichamen, wat duidelijk niet de voorkeur droeg in studenten *Mensurs*, want veel te gevaarlijk. Een *Mensur* duurde een bepaalde, vooraf overeen te komen tijd, gemeten in minuten.

De *Mensur* was noch een sport, noch een echt gevecht op leven of dood. Er was geen winnaar en geen verliezer, hoewel gewoonlijk wel iemand als zodanig aangeduid werd. Belangrijker dan te winnen was de correcte, faire deelname aan het gevecht, de manier waarop de *Paukanten* hun emoties konden bedwingen en niet zich lieten overheersen door wraak, en ook hoe de strijders zich gedroegen, eervol of niet, in het duel. Met andere woorden, de wijze waarop een duellist beoordeeld werd, hing niet af van de tegenstander. Men moest zijn houding moedig, energiek bewaren, zelfs ondanks een verwonding. Men moest discipline en geen vrees tonen. Achteruit deinzen werd beschouwd als een teken van zwakheid. Dit werd aangenomen als een nederlaag, niet noodzakelijk een wonde, of een pijnlijke slag die ontvangen werd. De *Mensur* was helemaal niet een strijd op leven of dood, al kon dit gebeuren. Sterfgevallen bleven gelukkig zeer zeldzaam.

De studentenverenigingen, vooral diegene die duelleren verplicht maakten, deden de studenten training nemen, zoveel als één uur per dag. De Duitse wetten aanzag de *Mensur* niet als een misdaad. Wel was doden bij wet verboden. De *Mensur* maakte meer deel uit van de opvoeding van de student, van de vorming van zijn karakter, van zijn persoonlijkheid. Een student met een litteken van een degenslag in zijn gezicht, werd beschouwd als een moedige vent. Het was een ereteken. Men vocht voor de eer van zijn vaderland, van zijn stad of zijn universiteit, voor beledigingen, doch niet voor conflicten over meisjes! Die laatste disputen werden uitgevochten in de bierlokalen, met de blote vuisten.

Meerdere personen namen deel aan een *Mensur*. Ze gebeurde bijna steeds tussen studenten van verschillende verenigingen, en niet binnen dezelfde *Burschenschaft*. De secondanten waren verantwoordelijk voor de bescherming van de *Paukant*, hun strijder, doch fungeerden niet als scheidsrechters. Nog andere mannen waren aanwezig, onder wie de *Paukarzt*. Dit was de dokter in de geneeskunde, die steeds aanwezig moest zijn.

Julian Vincius vermeed alle *Mensur* gevechten. Hij duelleerde niet. Na twee en een half jaar aan de universiteit, aanvaardde hij om deel te nemen aan duels als *Paukarzt*. Hij had een valies gevuld met alles wat nodig kon zijn om wonden te behandelen. Zijn advies kon een gevecht doen stoppen. Elke maand werd hij één of tweemaal opgeroepen om te assisteren bij een duel. Hij kruiste nooit zelf de degens. Hij kende duels eerst niet goed, maar begreep en tolereerde de traditie. Zijn gezicht en lichaam bleven onaangeroerd van zwaardslagen. Hij werd wel geapprecieerd als een assistent met wijsheid en kunde in de *Mensurs* van de *Teutonia* leden. Hij nam zijn deel van de feesten van de *Burschenschaften*, van de drinkgelagen en van de studentenfeesten in de stad Freiburg. Veel vrienden maakte hij echter niet. Hij bleef een eenzaat.

Dora Gomol. Freiburg en Berlijn. 1908-1911

Julian Vincius studeerde en werkte in Freiburg-im-Breisgau. Hij toonde veel interesse in laboratoriumonderzoek en in chirurgische onderwerpen. Na zijn tweede jaar in Freiburg begonnen enige van zijn professoren hem speciale aandacht te geven. Hij was nu ook dikwijls assistent van professoren aan het universiteitshospitaal van Freiburg. Hij was een zeer ernstige jongeman geworden, en een uitstekende student. Hij bleef wellicht weinig spraakzaam, antwoordde slechts in korte zinnen op zijn examens, maar hij bracht uitstekende beoordelingen in zijn diagnosis. Hij leek zich het leed van zijn patiënten meer aandacht te geven dan de meeste andere studenten in de geneeskunde. Hij bracht meer geduld op met hen. Julian toonde zijn meevoelen, zijn empathie met patiënten, en dat was de eerste kwaliteit die de professoren zochten in een nieuwe dokter. Over dit kenmerk waren ze het allen eens.

Julian praatte veel met patiënten, veel meer. Hij kon hun ziekte in klare woorden uitleggen, in woorden die de gewone mensen begrepen. Hij nam daar de tijd voor. Hij zei welke de oorzaken van de ziekte waren, zo ver als hij wist, hoe de behandeling zou verlopen en hoe de ziekte zich zou ontwikkelen of verdwijnen. Hij legde uit hoe en ongeveer wanneer de genezing zou komen. Hij legde de risico's uit op de weg naar genezing.

Julian was helemaal niet het absoluut charismatisch type van dokter. Hij imponeerde niet door zijn gestalte of houding, zijn allure, door bewegingen van handen en armen, door taal, door mooie woorden te gebruiken uit de Latijnse taal. Zijn uitleg was niet beladen met eruditie. Hij was wel een persoon met een uitgebreide eruditie, één van de meest belezen dokters, die zijn professoren al ooit ontmoet hadden. Maar hij spreidde zij academische kennis niet snel ten toon. Soms verraste hij zelfs zijn professoren met zijn kennis van de theorieën.

Julian sprak de taal van zijn patiënten, wie die ook waren, rijk of arm, zeer intellectueel ingesteld of niet. Hij wist hoe te praten met vrouwen. Hij vroeg hen over hun kinderen. De wijze waarop hij de zaken uitlegde, soms bijna op het directe en brutale af, was gekend door zijn patiënten. Hij sprak steeds de waarheid, verbloemde niet, maar bracht steeds de patiënt tot kalmte en vertrouwen, zodat de zieken hem geloofden wanneer hij zei dat ze in de beste handen lagen en zouden genezen, al kon genezing lang duren. Het was alsof hij zeer goed de fysieke en de psychologische pijn van zijn patiënten meevoelde, en de nood aan hoop erkende in elke bepaalde, verschillende situatie. Hij schuwde niet weg van fysisch contact met zijn patiënten. Als hij met hen praatte, hield hij steeds een hand vast, of streelde door haren, of hield een schouder vast.

In het hospitaal wandelden de professoren dikwijls van bed tot bed, gevolgd door een groep dokters-in-spe. De professoren legden aan hun studenten dan uit welk geval in bed lag. De zieken waren slechts objecten, niet echt personen van vlees en bloed, voor enkele zeer geleerde professoren. Julian bleef dikwijls nog even praten met de patiënt nadat de professor en de groep studenten zich bewogen had. Hij troostte, en plaatste een warme hand her en der. Soms legde hij de ziekte in eenvoudiger woorden uit. Hij sprak zoals hij verwachtte te horen wanneer hij zelf in dat bed zou liggen, in de plaats van de patiënt. Soms hielp dat iets. Hij vertelde hen dan ook welke toekomstige problemen misschien zouden moeten behandeld worden, of niet, en welke alternatieven de dokters hadden. Zijn woorden gaf hij langzaam, geduldig, duidelijk en verzachtend. Wanneer Julian bemerkte hoe angstig de patiënten lagen, probeerde hij te troosten. Hij nam vrees niet onvermijdelijk of vanzelfsprekend.

De wijze waarop Julian met zijn patiënten sprak, en de tijd die hij nam om naar hen te luisteren, stond in schril contrast met hoe hij handelde in zijn leven buiten het hospitaal van Freiburg. Enige professoren bemerkten dit. Ze zochten hem te begrijpen. Ze praatten dieper met hem over de ziekten en hun gevolgen, verder dan de theorieën die ze brachten in hun universitaire ex-cathedra lezingen.

Een bepaalde professor zei Julian eens dat hij meer was dan een dokter. Julian was een heler, beweerde de geëerde man, een heler van ziel en lichaam. De professor beweerde dat slechts de allergrootste dokters dat talent bezaten.

Tevens zagen zijn professoren dat hij aan alle aandoeningen kon werken, hoe verschrikkelijk ook, en zowel op mannen en vrouwen. Hij deinsde niet terug voor lelijke wonden of afgrijselijke toestanden. Hij handelde alsof verplegers of verpleegsters aan zijn zijde stonden. Gewoonlijk negeerde hij die, behalve dan om hen te bevelen of hen te vragen bepaalde geneesmiddelen te gaan halen en die toe te dienen. Julian was nog jong, maar de verplegers en verpleegsters gehoorzaamden hem en protesteerden nooit. Hij legde ook hen uit wat hij aan het doen was.

Julian Vincius was behept met het talent en het onmiskenbaar, onbetaalbaar talent en instinct van de ware dokter. Dit ontdekte Julian ook voor zichzelf, hoewel hij steeds achterdochtig bleef aangaande te veel instinct en te weinig logisch nadenken en te weinig toepassing van rede en zuivere medische kennis. Julian studeerde ver boven de cursussen die hem door de beste professoren in de geneeskunde van Duitsland en Europa gegeven werden, samengebracht aan de Albert-Ludwig Universiteit van Freiburg, om de volgende generatie van jonge dokters te vormen.

Julian wierp zich nog steeds hoofd naar voren in studie en werk. Wanneer hij een patiënt had, probeerde hij zo goed mogelijk te herlezen wat geschreven was over dat speciaal probleem. Zijn persoonlijke smaak en voorliefde voor de geneeskundige prenten begonnen ganse muren van zijn appartement te vullen! De eigenaar en de eigenares van zijn kamers hielpen hem. Ze zochten speciale voorzieningen voor hem, meubels zoals open kasten om zijn vele boeken in te plaatsen. Ze rangschikten die voor hem. Later, samen met een schrijnwerker, bedekten ze de muren van zijn gang met mooie boekenplanken om zijn volumes medische boeken op te plaatsen. Ze deden hem daarvoor het minimum betalen. Ze apprecieerden hoe ernstig hij zijn studies nam. Zijn reputatie kwam hen ook ter ore, en ze werden fier op hem.

Ten gevolge van zijn zoveel werk en lange uren studie, bijna als een autodidact zou gedaan hebben, plus zijn betrokkenheid in de *Teutonia* studentenorganisatie, en met de genegenheid van het oudere koppel dat de eigenaars van zijn appartement waren, voelde Julian zich niet meer zo eenzaam. Hij dacht ook bijna niet meer aan zijn verleden leven te Thorn. Hij was snel van een aparte soort aan het worden, een één-man-soort. Natuurlijk bleef de nijpende pijn om niet meer zijn vroeger lief Dorothea Gomolenski naast zich te hebben in zijn brein spoken en zijn blijdschap temperen. Op ogenblikken waarop zijn geest niet vervuld bleef van andere onderwerpen van studie of zorgen om patiënten, verscheen haar figuur naakt en blank vóór zijn ogen. Hij moest zich dan omdraaien, met het hoofd schudden, en terug beginnen werken of studeren zoals een machine. Het was slechts met zijn patiënten, met de zieken, dat Julian terug naar de mensheid en de realiteit getrokken werd. Dat was ook hoe de meeste mensen en studenten rond hem van hem dachten. Sommigen noemden hem al ‘de priester’.

En dan, op een heldere morgen in de zomer van 1908, veranderde veel, en zo snel als een zwaard door de lucht kon klieven.

Julian was een het wandelen door de zeer drukke *Kaiser Joseph Strasse*, niet ver van de *Martinstor*, een beetje gebogen, handen gekruist op de rug zoals hij thans dikwijls deed, wanneer zijn zintuigen hem plots bevelen naar boven te kijken, naar de wandelende mensen, en meer aandacht te schenken aan een andere figuur die vóór hem uitging, doch komende uit de tegenovergestelde richting, aan zijn zijde van de straat.

Hij kon eerst zijn ogen niet geloven. Ze was een chimaera, een illusie, een zinsbegoocheling, een beeld geprojecteerd door zijn geest in het tafereel van veel diverse mensen vóór een pittoreske achtergrond van mooie gevels in steen en hout, de gewone straatscene van Freiburg. Ze droeg een regenmantel die in de wind open fladderde, een rood kapje op het hoofd, dat haar buitengewoon zachte haren amper bedekte. Ze lachte breed en triomfantelijk naar hem bij de verrassing die ze in hem opriep. Het was wel degelijk zij, ja, en ze was een bijzonder mooie bloem in de anders grijze straat. Ze was Dora Gomol, Dorothea Gomolenski, die naar hem toeliep! Ze was alleen. Maar zoals zij was bestonden er geen twee in Freiburg! De laatste stappen liep ze zelfs, om alle twijfels weg te nemen. Ze sloeg op hem in, bedekte hem met kussen overal op zijn gezicht, en later duwde ze zeer passioneel zelfs haar lippen recht op de zijne. Hij nam ook die kus aan. Dora had naar hem gezocht. Ze was over gans Duitsland gereisd om hem weer te zien!

‘Zie je wel,’ riep Dora nadien, toen ze arm in hand in zijn richting verder wandelden, ‘ik kan je overal vinden! Je kunt niet van me ontsnappen, jij schurk. Wat kwam er in je om van me te ontsnappen, zomaar van me weg te lopen? Ik ben naar je toe gekomen. Ik zal ook aan je universiteit komen studeren. Dat zal je leren. Ik ga niet zo snel weg, nu!’

Julian liet haar niet los. Hij bleef haar vasthouden, de armen om haar heen als een verliefde snotneus. Hij had haar in twee jaar niet meer gezien. Ze had enig gewicht bijgewonnen. Haar borsten leken groter, haar gezicht lachte zoals tevoren. Ze was meer vrouw geworden. Hij wist niet of hij nu kwaad moest worden of heel tevreden blijven. Dora was hier, bij hem! Was dat geen bewijs genoeg, dat ze hem niet kwijt wou, dat ze niet van hem wou losraken? Julian twijfelde er geen ogenblik meer aan dat ze hem gevolgd was omdat ze van hem hield.

Waarom was ze hem anders gevolgd? Ze had naar een dozijn andere universiteiten kunnen gaan om te studeren, universiteiten die alle veel dichterbij lagen bij Thorn en Pruisen, dan deze in Freiburg. Hij was zo lang eenzaam gebleven, was bespot door zijn collega's en medestudenten omdat hij zich niet durfde te binden aan enig meisje. Hij was te gelukkig om nu Dora te weigeren. Toch werd hij ook zeer bevreesd om wat hun samenzijn kon betekenen voor zijn studies en zijn leven. Hoe kon hij haar weigeren? Hoe dikwijls hadden de professoren aan de universiteit niet gewaarschuwd dat meisjes problemen betekenden voor studies? Ze hadden gemeend dat meisjes het einde konden betekenen van studie en werk. Hoe kon hij meer tijd doorbrengen met Dora in de toekomst, zoveel als hij moest en wenste? Hij wou dokter worden, een goede dokter, één die wist wat te doen in alle omstandigheden. Dat eiste veel tijd en toewijding! Zou Dora hem die tijd gunnen? Was er in zijn hoofd plaats voor twee passies: zijn werk en Dora?

Julian kon nu echter niet veel anders doen dan dit geschenk van de hemelen aanvaarden. Dit meisje, deze vrouw en haar duidelijke genegenheid, moest hij aan zijn borst drukken, en haar

niet laten gaan, en maar glimlachen, zo dom als een puber die zijn eerste kus had gekregen. Haar moest hij nu volgen. Wie anders zou hem dit soort van gevoelens willen tonen, hem van het verre Pruisen tot in Baden volgen? Dora was zijn reddende engel! Ze zou het leven dat hij gezocht had dan ook niet vernielen. Ze zou zijn inspanning niet willen stoppen. Zijn eenzaamheid was beëindigd. Het enig probleem dat hij nog over hield, was hoe zijn geluk en zijn werk te verzoenen.

En dus zo, zoals een bliksemschicht in een heldere dag, was Dora Gomol teruggekeerd in het leven van Julian Vincius. Ze slenterden arm in arm verder in de brede straat. Dora legde hem uit hoe ze hier geraakt was.

Ze had nooit Julian willen laten vluchten naar een leven zonder haar, zei ze onomwonden.

‘Het spijt me, broer,’ lachte ze, ‘maar zo gemakkelijk raak je me niet kwijt! Wat is er door je hoofd geschoten in Thorn, om zo maar te vluchten, zonder een gedeisd woord te zeggen? En niet één brief in twee jaar?’

Toen haar gymnasium jaren ook beëindigd waren, had Dora haar ouders gewaarschuwd dat zij ook een dokter of een verpleegster wou worden, en dat ze die studies wou verder zetten aan de befaamde universiteit van Freiburg-im-Breisgau. Haar ouders hadden al vergeten hoe dicht ze ooit aan Julian Vincius gehangen had! Trouwens, hadden ze dat wel opgemerkt? Niets was dan gemakkelijker, zei Dora. Haar ouders konden zelfs overgelukkig geweest zijn dat ze Thorn wou verlaten. Iemand van de familie studeerde al in Thorn, had ze nonchalant vermeld. Ze zou niet alleen zijn. Haar ouders hadden niemandal vermoed.

‘Je kunt wel een brief van mijn moeder krijgen,’ meldde Dora al, ‘om je te vragen wat voor mij te zorgen en me wegwijs te maken in Freiburg. Maak je verder maar geen zorgen. Ik weet al hoe ernstig je de studies neemt. Je wou me niet echt hier, nietwaar? Dat weet ik ook. Wel, ik kon het niet langer uithouden zonder jou. Ik zou gek worden en helemaal wild. Hier ben ik, of je er van houdt of niet! Ik hoop dat je geen ander lief ondertussen gevonden hebt, hier.’

Dora keek hem heel ernstig en vragend aan.

Hij antwoordde slechts, ‘natuurlijk niet!’

Dora aanvaarde dat dadelijk. Ze had niets anders verwacht.

Dora was niet alleen in Freiburg aangekomen. Haar vader had haar vergezeld van Thorn tot hier. Hij had niet toegelaten dat ze alleen zou reizen. Ze hadden met de spoorwegen langer gereden dan Julian, want ze waren een paar dagen gebleven in praktisch al de grote steden onderweg, en ze waren gereisd via Berlijn. Ze had dus voor het eerst de hoofdstad bezocht. Ook Frankfurt, Köln en Strasbourg hadden ze bezocht. Haar vader had haar een appartement gevonden in Freiburg, redelijk snel, een appartement voor meisjes, zei Dora. Ze woonde nu praktisch tegenover de gebouwen van de universiteit, in deze zelfde *Josephstrasse*! Julian moest maar niets vrezen. Ze zou hem niet komen storen in zijn eigen kamers.

‘Eigenlijk woon ik niet echt in een appartement, liefste,’ zei Dora hem in dezelfde adem. ‘Ik woon in een volledig hoekhuis, heel alleen voor mij. Het is geen groot huis, maar het is gezellig ingericht. Mijn vader kocht het gewoon! Ik ben al in Freiburg sinds twee weken. Mijn vader kocht me meubels. Alles is zelfs nog niet geplaatst. Mijn slaapkamer is in orde. Ik drong aan op een zeer groot bed! Daarna verliet mijn vader me. Hij wou naar Parijs. Hij veegde zelfs enige traantjes weg in het spoorwegstation! Mijn hart was zo blij verlost te zijn van hem! We kunnen doen wat we willen. We zijn zo vrij als de vogels in de lucht.’

Dora keek tersluiks en veelzeggend naar Julian. Was hij ook blij? Zij dacht van wel. Ze bewoog haar lange oogwimpers uitnodigend naar hem. Ze wou hem verleiden, hem toegang geven tot haar lichaam. Ze ontdekte wel enige terughouding, een samentrekken van spiertjes rond zijn mond.

Dora voegde snel toe, ‘ik kwam naar hier om te studeren ook, weet je, niet om rond te schokken. Ik wil echt ook wel dokter worden, of minstens een hoofdverpleegster, als dokter te moeilijk is. De eerste jaren zal ik het wellicht moeilijk hebben. Ik hoop op je hulp en steun. Ik ben er zeker van dat je de beste student van de stad bent. Wees nu geen spelbreker!’

Julian glimlachte. Hij zou inderdaad Dora moeten verzoenen met als zijn andere activiteiten. Hij merkte eveneens op, dat ze een volledig opgegroeide jonge vrouw geworden was. Ze was niet meer het meisje dat hij in Thorn gekend had! Wat voor een uitdaging kon dat betekenen? Hij kwam plots nogal onder de indruk van haar schoonheid en elegantie.

‘Natuurlijk zal ik je helpen,’ besloot hij, ‘en ik ben gelukkig en verschrikkelijk blij je hier te weten. Maar ja, ik werk hard, en ik moet een beroep uitoefenen, later. Ik neem mijn studies zeer ernstig. Waarvan zouden we leven, als mijn ouders me zouden afsluiten van hun leven, wat natuurlijk ooit wel zal moeten gebeuren.’

Ze wandelden verder in stilte dan, arm in arm, heel dicht naast elkaar. Julian was fier om haar zo te wandelen, want Dora was een nog veel meer uiterst mooie vrouw geworden. Ze toonde een zeldzame aantrekkelijkheid voor mannen. Waaruit bestond die macht? Dat bleef wel altijd een mysterie voor Julian, maar hij merkte goed hoe de mannen naar haar gluurden wanneer ze aan haar voorbijgingen, en haar zelfs achterna keken.

Ze gingen een hele tijd en ze praatten, die namiddag. Julian vergat wat hij was komen doen in de *Josephstrasse*. Hij had geen voorlezingen, vandaag. Wat hij had willen studeren, zou hij deze nacht moeten doen.

Ze wandelden niet de ganse dag. Nabij de *Martinstor* was er een uitstekende *Konditorei*, een koffiégelegenheid voor de rijkere burgers, waar men ook pasteitjes kon eten bij de koffie. Het was één van de beste koffiehuisen in de stad, niet echt een gelegenheid waar studenten naartoe kwamen. Ze zouden er rustig kunnen zitten. Ze gingen daar naar binnen, gingen zitten en bestelden koffie en thee, en een paar gebakjes van Freiburg, een stuk kaastaart, natuurlijk.

Nadien stonden ze weer op. Dora wou zijn appartement bezichtigen. Julian nam met haar de *Salzstrasse*. Hij smokkelde haar naar binnen langs de zijdeur. Ze zaten in de eetkamer, en praatten. Wanneer de avond viel, stelde Julian voor te gaan eten in een fijn restaurant van de *Gerberau*, de kleine, romantische straat achter de *Salz*, dat een heel eind liep langs een kleine rivier. Veel studenten verzamelden zich ’s avonds in die *Gerberau*. Er waren daar ook een paar populaire biergelegenheden. Veel studenten zagen hem wandelen met zijn vriendin, die bijzonder aantrekkelijk was. Daarna bracht hij Dora naar haar huis. Ze trok hem naar binnen. Hij vond haar kamers perfect en gezellig. Dora nam hem bij de hand tot in haar slaapkamer, en liet onderweg in de gang al haar klederen vallen waar ze wilden.

Julian verliet het huis van Dorothea Gomolenski in Freiburg slechts de volgende morgen. Die nacht zou hij zijn gans leven niet vergeten.

Na de aankomst van Dora, beleefde Julian zijn liefde zeer gelukkig in Freiburg. Ze studeerden beiden. Ook Dora begon haar studies met veel vlijt en goede hoop. Het gebeurde dat ze samen studeerden in haar huis, zodat ze vragen kon stellen aan Julian. Hij hielp haar de examens voor

te bereiden. Hij vroeg zich af naar wat hun relatie zou of kon leiden. Dora leek nog bezorgd over hun familiebindingen, Julian veel minder.

Julian werkte nog harder dan voordien om de tijd die hij aan Dora besteedde weer in te winnen. Hij gaf haar heel wat van zijn tijd. Hij werkte ook overdag in het hospitaal. Hij studeerde 's nachts laat door, hoewel hij dat haatte. Dora en Julian werden weldra een gewoon, welbekend koppel in het studentenleven van Freiburg. Ze verborgen niet dat ze samen waren. Veel studenten waren afgunstig op Julian omdat hij zo'n mooie, jonge vrouw als gezellin had gekregen. Dorothea Gomolenski werd een gewone verschijning in Freiburg in de universiteitskringen, bewonderd door iedereen. Ze was niet echt een briljante studente, maar ze slaagde met succes in haar examens. Haar professoren toonden hun tevredenheid.

Ongeveer een jaar na de aankomst van Dora, aan het einde van het academisch jaar, net vóór de onderbreking van het studiejaar, riep één van de professoren van Julian hem naar zijn bureau. De man werkte als gynaecoloog aan het universitair hospitaal, waar ook Julian nu meer en meer thuis was. Gynaecologie was niet een richting waarvoor Julian veel interesse had getoond. De professor had een klein bureau in het hospitaal. Hij was een al oudere man, niettemin nog sterk en zeer actief, een goede professor, voor wie Julian het grootste respect kon opbrengen. Hij had wel niet veel cursussen van de man gevolgd.

Toen ze tegenover elkaar zaten in de zeer witte kamer, leunde de professor achteruit in zijn zetel.

Hij begon, 'Vincius, ja. Je bent een goede student, een zeer verstandige jongeman. Je zult een toegewijde, dokter met talent worden. Als je zo verder studeert. Je diagnose is foutloos. Merkwaardig. Dat vertelden me de andere professoren. Je kunt een grote onderzoeker worden. In andere woorden, je bent één van onze meestbegaafde studenten, een voorbeeld voor je generatie. Je zou dat moeten weten. Laat het niet je hoofd op hol slaan. Wat ik je verder zal vertellen, moet onder ons blijven. Tot zover in mijn loopbaan, brak ik nooit het vertrouwen tussen mezelf als dokter en een patiënt. Geloof me, het is de eerste maal dat ik de discretieregels van het doktersgeheim ga breken, en dat heeft me al enkele weken van gewetensonderzoek gekost. Toch voel ik het nu mijn plicht als leraar en mentor je te waarschuwen!'

De professor wachtte even, keek weer indringend naar Julian, die totaal verbaasd bleef bij die lange inleiding. Hij vroeg zich nog steeds af waarover de professor hem wou spreken. Zijn ogen bleven onschuldig, maar zijn brein raasde. Wat was er gaande? Had hij iets gemist? Hij voelde een sterke afkeer voor wat verder mocht komen.

De professor wachtte even, keek dan meer naar zijn gekruiste handen op de tafel dan naar Julian.

'Je gaat uit met een jonge vrouw die ook geneeskunde studeert aan de universiteit, aan onze faculteit. Ze heet Dorothea Gomolenski. Ik meen dat de juffrouw eveneens afkomstig is van Thorn, zoals jij. Ik weet niet of je haar daar al gekend hebt, van vóór jullie naar de universiteit van Freiburg kwamen.'

De dokter hield weer op met praten. Hij leek wel te worstelen met iets in zijn geest.

Julian antwoordde, 'dat deed ik inderdaad! Mijn overgrootvader was haar grootvader. We zijn van verschillende takken van de Vincius familie, maar we zagen elkaar al van vroeg bij familievergaderingen. Dus ja, ik ontmoette haar al in Thorn.'

'Goed, goed. Misschien is het slechts daarom dat we jullie zo veel samen zagen. Natuurlijk zou je privé leven geen belang mogen hebben voor ons, professoren. Toch moet ik je vragen. Ben

je op één of andere wijze dieper en meer verwickeld met die jonge vrouw, verder dan zuivere familiebindingen? Zijn jullie ook in een liefdesrelatie verbonden?’

Opnieuw stokte de professor. Hij keek naar Julian, en wou zien hoe de jongeman reageerde. Julian werd rood en warm in het gezicht.

Hij biechtte op, ‘inderdaad. Ik meen te kunnen zeggen, wel, we zijn verliefd op elkaar. Dat heeft echter geen impact op onze studies. We slaagden beiden in onze examens.’

‘Dat weet ik. Jij op uitstekende wijze, zij met haar hielen over de beek, zoals wij, professoren, gewoon zijn te zeggen. Maar toch voldoende goed.’

De professor werd dan meer en meer zenuwachtig. In duidelijke verlegenheid en onbehagen.

‘Dit is zeer vreemd, lastig voor me, dan. Had de jonge vrouw slechts seksuele relaties met jou, of had ze dergelijke relaties met nog andere mannen? Excuseer me de vraag.’

Julian wist niet met zekerheid wat te antwoorden. Kon hij eerlijk antwoorden? Waar leidde de professor hem naartoe? Hij besloot dan maar naar waarheid te antwoorden.

‘Ik meen dat ze wel andere mannen gefrequentieerd kan hebben, ja.’

‘Wel dan,’ vervolgde de professor direct, ‘de jonge vrouw kwam me zien voor een raadpleging. Ik geef je de feiten. Ik oordeel niet. Terwijl ik haar onderzocht, bemerkte ik dat ze een abortus gepleegd had in het verleden, en ook tekenen van een venerische ziekte toonde, die thans grotendeels genezen is. Dat laatste kan ik je garanderen. De man of vrouw echter, die haar behandelde met haar afdrijving, als ze die niet zelf op één of andere manier geprovoceerd heeft, was hoogstwaarschijnlijk geen dokter. En als die persoon wel een dokter was, dan was hij of zij geen dokter met lange studies of ervaring. Het spijt me te moeten zeggen dat deze Dorothea Gomolenski was behandeld, enkel zoals een domme slager zou doen. Mijn mening is eerder, dat de jonge vrouw, want ze moest nog wel zeer jong geweest zijn op het ogenblik, 16 of 17 ten hoogste, de hulp gezocht heeft van één van die plattelandshealers die hun inkomsten halen door jonge vrouwen zagezegd te helpen die in de problemen geraakt zijn en zwanger werden. Je kent dat soort wel. In elk geval, is het resultaat, dat ik er aan twijfel of die juffrouw Dorothea Gomolenski nog ooit kinderen zal kunnen hebben. Ik ben er praktisch zeker van dat ze dat niet zal kunnen. Begrijp je wat ik zei?’

Julian knikte. Hij bleef sprakeloos en werd weer zeer rood in zijn gezicht. Hij had zich al afgevraagd hoe het kon komen dat Dora nog niet zwanger was geraakt in Freiburg. Hij had haar nochtans gevraagd naar haar bloedingsperioden. Dat mysterie was nu opgelost. Het was zeer, zeer droevig. Was hij de vader van het ongeborn kind? Neen, dat was niet mogelijk. Zeker niet wanneer het kindje moest komen vóór Dora naar Freiburg gekomen was. Hij had alle fysische relaties heet strikt vermeden voordien, trouwens op de expliciete vraag van Dora. Hij had nooit geslapen met Dora te Thorn, nooit vóór ze naar Freiburg kwam. Hij werd nog meer rood. Hij begreep plots dat Dora mannen of één man minstens zeer intiem gekend had vóór hem. Hij zou met die plotse realisatie moeten leven. Had ze ook intieme relaties met andere mannen nadat ze naar Freiburg was gekomen? Het was een duistere, trieste mogelijkheid waar hij niet durfde aan denken.

Julian stootte uit, ‘dat kan niet mijn kind geweest zijn, professor, absoluut niet.’

De pijn liep doorheen zijn woorden. De professor zag dat wel.

De professor knikte, ‘dat dacht ik al, inderdaad. Ik geloof je. Ik wilde je waarschuwen. Zoals ik al zei, vond ik bewijzen, de littekens van een vroege venerische ziekte waaraan ze leed. De

Juffrouw Gomolenski gaf ook zoveel toe. Ze vertelde me dat een dokter haar behandelde voor die ziekte, maar daar twijfel ik hard aan. Opnieuw, een lokale heler, man of vrouw, met enige kennis van geneesmiddelen of van geneeskundige planten en allerhande drankjes en zalven, kan hetzelfde resultaat bereikt hebben. De behandeling zal wel lang geduurd hebben, en waarschijnlijk meer pijnlijk. Maar het is perfect mogelijk dat ze op die wijze ten slotte toch genezen is. Ik meen niet dat ze thans nog infectueus is en de ziekte nog kan overdragen. Ik schreef haar onze nieuwste methode met medicijnen toch voor. Ze zal terug naar mij komen.’ De professor draaide en bleef zijn pen rond zijn vingers draaien. Hij herschikte de bladen papier op zijn bureau. Daarna pas ging hij verder.

‘Ik wou je waarschuwen. Ik meende dat je dit moest weten. Je bent één van onze meest belovende studenten, Vincius. Jongemannen zoals jij zijn zeldzaam. Laat alsjeblieft je loopbaan niet breken door dergelijke relaties. De loopbaan als dusdanig is niet belangrijk, waarlijk, maar wat je in een laboratorium zou kunnen ontdekken, of de mensen die je zou kunnen helpen, tellen wel. Te veel mensen in de wereld hebben goede dokters nodig. We bevinden ons nog maar aan het begin van een nieuw tijdperk, waarin we zeer langzaam, zeer moeilijk, beginnen te begrijpen hoe de natuur werkt en hoe we lijden kunnen verzachten. Jij kunt tot onze grote hoop iemand worden die de nieuwe wetenschap verder kan trekken. De patiënten hebben je nodig. Alsjeblieft, laat niet relaties zoals je met Juffrouw Gomolenski kunt hebben, je werk verstoren of doen ophouden. Je zult wel weten wat te doen. Ik kan je verzekeren, dat er veel andere, mooie meisjes in de wereld zijn, meisjes van uitstekende families, die gelukkig zouden zijn een mooi, waardig leven met jou te beginnen.’

Julian knikte weer. Hij kon niets meer zeggen. De professor bleef naar hem kijken, hen bestuderen. Hij zag de informatie en de waarschuwing, de droefheid ook, indringen. Hij zei niets meer. Julian stond op uit zijn zetel. Hij moest hier weg. Hij wou vluchten en alleen zijn. Hij moest zich even vasthouden om recht te kunnen staan. Hij beefde op zijn benen.

Julian gaf een kort, ‘dank u, professor,’ en verliet de kamer.

Julian stapte de gang in, hield zijn hand tegen de muur, en zag andere dokters en verpleegsters hem voorbij lopen. Hij zou nu wel zeer bleek zijn geworden in zijn gezicht. Rond de hoek moest hij weer de muur vasthouden. Hij weende. Hij schokte. De onschuld en de blijdschap van zijn mooie relatie met Dora was aan stukken geslagen.

Julian kon niets zeggen aan Dora over wat hij van haar wist. Hij kon het vertrouwen van de professor niet verraden. Hij wou ook niet zijn relatie met Dora afbreken. In die tijden hield hij zoveel van Dora, dat hij haar niet kon afwijzen. Hij meende haar niet meer dezelfde Dora te weten als toen. Wat met haar in het verleden gebeurd was, moest in het verleden blijven tussen hen.

Julian nam voortaan wel wat meer voorzorgen om minder met Dora in Freiburg gezien te worden. Toch had iemand als het ware op zijn geluk getrapt. Zijn geluk wan onherroepelijk gedood, vergiftigd, vernield, zijn illusies vernietigd. Hij had de indruk plots een heel andere man geworden te zijn. Hij vermeed om nog veel met Dora buitenshuis gezien te worden. Hij keek wat uit naar tekens betreffende Dora en andere mannen of studenten. Het duurde weken tot hij wel één en ander opving. Hij merkte niets gedurende de eerste weken na zijn gesprek met de professor. Daarna ving hij meerdere tekens op. Dora leek meer afstandelijk te worden. Dora leek plots niet slechts relaties met hem te hebben. Hij meende slechts één van een reeks

te zijn! Zijn voorgevoelens en zijn vermoedens werden gevoed, vervuld, vermoord met achterdocht. Ze deden hem bitter worden en volledig droevig, gedesillusioneerd in het leven achter te blijven. Dora zal daar wel iets van gevoeld hebben. Julian bemerkte soms hoe ze hem bestudeerde, meer dan vroeger.

Tijdens de laatste jaren van Julian in Freiburg, leefden Julian en Dora soms als een getrouwd koppel. Hun relatie was soms wild, dikwijls vol passie, doch nu beklad met twisten en verwijten en late verzoeningen. De twisten werden scherper en bitterder. Ze brachten ogenblikken waarop ze elkaar bijna haatten, elkaar vermeden, en beiden in periodes van depressies deden verzinken. Julian studeerde en gaf Dora de tijd die restte, niet meer omgekeerd. De worm zat in de appel. Ze verzoenden zich wel telkens, maar de wonden bleven opengereten.

Dora leek niet meer te zeer trouw te zijn aan Julian. Hij was iemand die zeer nauw kon observeren, en hij leerde de tekens te onderscheiden van haar ontrouw. Hij bemerkte de subtiele veranderingen in haar gemoed, de wijze waarop haar ogen van de ene dag op de andere helderder schenen. Dora durfde dan plots meer arroganter te antwoorden aan hem, met sarcasme en verwijten. Wanneer je elkaar te dikwijls wat te verwijten had, verdween de genegenheid. Dora wees hem nu meer dikwijls af. Hij was jaloers, natuurlijk. Hij verweet haar andere minnaars te hebben, wat ze steeds ontkende. Maar Julian kwam haar tegen in biergelegenheden waar hij met zijn kameraden naartoe getrokken werd, en zag haar dan soms omringd door andere, ruwe, ordeloze studenten. Dat alles kon minder ernstig zijn dan hij vreesde. Hij zag haar echter ook met door hem ongekende jongemannen die hun arm rond haar schouders of haar heupen geslagen hadden. Ze had nu een ring van aanbidders van andere faculteiten rond haar. Die studenten leken evenveel uitdagingen te zijn voor Julian. Of had ze gevoeld dat zijn opinie voor haar op één of andere wijze veranderd was?

Julian verweet haar ten slotte rechtuit haar losbandig leven. Dat leidde tot meer twisten van het soort van de onderlinge berispingen, het open leggen van elkaars zwakheden, dat hij steeds meer haatte. Ze hield niet van de druk die hij op haar uitoefende. Hij beperkte haar vrijheid, zei ze. Ze bleef hem uitschelden daarover. Ze was een vrije, vrijgevochten vrouw, schreeuwde ze, die wou leven zoals zij dat wou. Soms braken ze gedurende enkele dagen, en zagen ze elkaar niet meer. Steeds kwam ze terug op zijn deur kloppen en smeken haar weer te zien. Ze verzoenden zich dan, en ze bleef weer gedurende enige tijd met hem. Hij zou haar moeten nemen zoals ze was, zei ze dan op een nacht, of haar verlaten. Hij zou moeten ophouden haar nog te zien, definitief breken met haar, riep ze. Maar kon hij dat doen? Hij was er nog steeds van overtuigd dat ze zijn enige liefde was. Zij ook kwam steeds naar hem terug, en wierp zich dan wenend weer in zijn armen, in het midden van deze of gene straat van Freiburg. Soms wist hij niets van wat ze gedurende weken deed, wanneer ze elkaar niet meer zagen.

In die tijd werd Julian gevraagd om de *Paukarzt* of dokter te zijn en te assisteren op een niet-officiële, niet erkende *Mensur*. Dat was een privé *Mensur*, een duel dat niet georganiseerd was door de studentenverenigingen. Het was een duel voor persoonlijke redenen. Julian weigerde doorgaans te assisteren bij dit soort gevechten. Ze konden leiden tot bijna alles, zelfs tot doding. Hij weigerde dat soort duels ook omdat ze konden leiden tot gevechten waarin de normale *Mensur* regels na een tijdje niet meer gevolgd werden.

Dit bijzonder duel had plaats bij het vallen van de duisternis op de *Schlossberg*, buiten de muren van de stad. Vrienden van zijn eigen faculteit en van zijn jaar hadden hem gevraagd aanwezig te zijn. Ze hadden geen andere dokter gevonden, zeiden ze. Hij moest komen, omdat slechts hij het best wist hoe slagwonden correct te behandelen. Julian had na veel aandringen ja gezegd.

Wanneer hij op de afgesproken plaats aankwam, zag hij vele vreemde, spottende gezichten rond zich. Hij vroeg wat er gebeurde, en drong aan. Hij dreigde er zelfs mee op te stappen, tot hij de waarheid kreeg.

De mannen vertelden hem sarcastisch lachend, dat het duel zou gebeuren tussen twee bewonderaars van Dorothea Gomolenski. De studenten wisten goed af van zijn relatie met Dorothea. De mannen wierpen de informatie brutaal en schaamteloos in zijn gezicht, ook al omdat hij voordien categoriek geweigerd had deel te nemen aan dit soort duels. Dat had hen in de problemen gejaagd, want alle andere dokter-studenten van de laatste jaren universiteit hadden hun deelname geweigerd.

Julian had een plotse opwelling om zijn doktersvalies naar hun hoofden te gooien en weg te lopen. Maar hij had aanvaard om hier te zijn. Hij had een verantwoordelijkheid te dragen. Hij ging alleen en aan de kant staan, doch klaar om in te grijpen wanneer nodig. Het duel bleek uiteindelijk een wanordelijke zaak, een gevecht tussen twee onhandige venten, die beiden meer bevreesd waren om een zwaardslag te krijgen dan van elkaar. Aan het einde, kreeg één man een slagwonde in zijn bovenbeen. De andere wou triomfantelijk verder slaan. De gewonde man lag dan al op de grond te kreunen. Hij schreeuwde van de pijn zoals een biggetje in een stal. Julian sprong tussen de twee, en trok hen uit elkaar. Daarna goot hij veel zuivere alcohol op de wonde om die te ontsmetten, zoveel dat de man nog harder riep dan tevoren. Julian verklaarde het duel beëindigd, want te gevaarlijk om verder gehouden te worden. De man die op de grond lag maakte geen aanstalten om weer snel recht te komen. Hij bleef jammeren. Het was niet echt nodig het gevecht af te breken, maar Julian had voldoende gezien. Hij liet de gevallen man de rest van de alcohol uitdrinken, en hij naaide de wonde dicht.

Julian ging direct naar huis, zonder verdere commentaar te geven. Hij was geschandaliseerd, droevig, terneergedrukt, vol afkeer, en dan meer en meer vastbesloten om met Dora te breken.

Julian zag Dora weer. Hij verweet haar scherp om haar gedrag. Hij vertelde haar aan welke komedie hij had deelgenomen. Hij verweet haar dan haar lelijk, onwaardig gedrag, haar lusten, haar wens om mannen om haar te zien vechten, haar onblusbaar verlangen naar mannen in haar bed, haar zucht naar macht over mannen, en in het bijzonder over hem. Hij was slechts een lafaard, riep ze terug in haar hoogste stem, die haar vroeger al verlaten had, net zoals nu. Hij had zijn ogen gesloten voor haar wens naar vrijheid. Julian steunde haar niet in haar wens om een vrije vrouw te blijven. De twist ontwikkelde zich hevig en lelijk. Hij verwaarloosde haar helemaal, schreeuwde ze. Voor hem bestond ze niet zoals ze was. Voor hem bestonden enkel zijn studies. Waarom had hij het zo erg nodig te bewijzen dat hij bekwaam was zijn studies met onderscheidingen te beëindigen? Zijn studies kwamen steeds eerst, zij slechts nadien. Hij kon haar al even goed uit zijn leven stoten, zei ze. Dat zou gemakkelijk zijn voor hem!

Julian liep dan kwaad weg. Hij sloeg de deur achter zich toe. Gedurende een hele tijd zocht hij niet weer met haar te spreken. Hij had toen een moeilijke reeks examens door te ploegen. Hij moest gedurende lange uren in het hospitaal blijven. Wanneer hij haar daarna toch weer ontmoette in de straten van Freiburg, maakte ze een ophef in het publiek. Hij had haar verlaten

als een oude vod, schreeuwde ze hem achterna. Als je me geen tijd kunt geven, als je jaloers en possessief bent, ga dan maar, riep ze hem achterna.

Haar laatste woorden waren, ‘ik zal mijn plezier wel elders nemen!’

Julian liep weg van de furie. Dit was geen liefde meer! Julian voelde zich dan zeer bitter gesteld omtrent Dora Gomol. Hij hield van haar. Natuurlijk had hij er aan gedacht de rest van zijn leven met haar door te brengen. Huwelijk kwam in zijn hoofd, zelfs al wist hij dat Dora geen kinderen meer kon baren. Toch wilde hij kinderen met haar. Maar hoe kon hij een leven opbouwen met die gedachte, met een relatie die gebaseerd was op leugens? Dat was onmogelijk! Hij was geen traditionele man die zich steeds aan conventies hield, wel vrij, maar hij kon zich niet overtuigen om een huwelijk aan te gaan met Dora en haar dan met andere mannen in zijn bed te vinden. Trouwen met haar, in de staat zoals ze nu was, met de vrijheid die ze opeiste, was echt onmogelijk! Hij was ook geen oude vod. Hij moest haar dus verlaten. Ze beantwoordde niet aan zijn ideaal van liefde. Misschien was hij slechts een ouderwetse egoïst. Hij kon zich niet inbeelden van Dora te houden, een leven lang, om Dora te weten andere mannen op te zoeken. Hij weigerde zijn eigen hel te bouwen! Neen geen enkel huwelijk kon opgebouwd worden op het slechts delen van haar liefde op bepaalde tijden en niet op andere ogenblikken. Alleen al maar het idee verafschuwde Julian. Julian wou Dora niet verwaarlozen of wegwerpen. Toch weigerde hij de speelbal te worden van haar grillen, wensen en lusten. Ze kon met hem niet doen wat ze zo maar wou.

Voor Julian kwamen dan weer eerst zijn studies. Die waren het anker in zijn leven. Hij bleef bij de studies. De professors van Julian bespraken met hem in zijn laatste jaar wat hij kon doen als volgende loopbaan. Hij was niet alleen een zeer goede student geweest, die uitstekende resultaten had neergelegd in zijn examens. Hij had bewezen een zeldzaam talent te hebben in de geneeskunde. Hij was geschikt voor het fundamenteel onderzoek. Hij mocht zelfs chirurgische operaties alleen leiden in het hospitaal van Freiburg, als hij daar de voorkeur aan gaf. Na enkele jaren kon hij de titel van professor bekomen en lezingen houden. Zijn professoren stelden hem zelfs voor om verder de microbiologie te studeren, als assistent van een andere professor.

De microbiologie was een zeer belovend, nieuw onderzoek domein in Freiburg. De grote onderzoeker Robert Koch had de bacterie ontdekt die verantwoordelijk was voor tuberculose en cholera. In die dagen waren één op zeven personen in Duitsland het slachtoffer van tuberculose! Dit was de belangrijkste doodsoorzaak in het land. Julian Vincius voelde zich inderdaad sterk geïnteresseerd om het onderzoekswerk van Koch verder te zetten. Eens te meer echter, moest hij dringend vluchten van Dora Gomol! Hij moest weg van zijn ziekelijke verbondenheid met haar. Julian moest van haar vluchten.

Zijn definitieve gelegenheid tot beslissing kwam aan het einde van het academisch jaar, in het begin van de zomer van 1911. Julian weigerde in Freiburg te blijven. Hij wou nu weggeraken van Dora Gomol. Opnieuw.

In dat laatste jaar in Freiburg, en zelfs zijn laatste maanden, vroeg Julian aan Dora om met hem te trouwen. Ze weigerde hem direct. Ze lachte hem in zijn gezicht uit. Ze kon misschien met hem trouwen, riep ze, maar zeker niet nu en niet hier. Ze was een vrije vrouw, wou dat blijven, en wou ook meer tijd besteden aan haar studies! Ze lachte hem uit met zijn eigen argumenten!

Dora zou zich nooit gans overgeven aan een man. Ze haatte elke man die dacht dat hij haar kon bezitten en verplichten. Hij wou haar gevangen zetten in een kooi, een gouden kooi van Pruisische wetten en religieuze zienswijzen en reglementen. Ze zou dat nooit aanvaarden! Ze wou veel mensen leren kennen. Misschien zou ze weer verliefd worden, maar dan op iemand die was zoals zij. Ze had een ander soort man nodig in haar leven, iemand die ze nog niet zo lang had gekend als Julian. En ze hadden hetzelfde bloed, riep ze, het verdomde bloed van de Vincius! Ze zouden toch slechts kreupele, afzichtelijke en idiote kinderen krijgen, als ze dat al ooit konden. Ze schreeuwde nog meer hatelijkheden naar zijn hoofd.

De vergiftige relatie met Dora die op die wijze haar paroxisme had bereikt, hadden wel gevolgen voor de studies van Julian in zijn laatste jaar. Hij liet zijn voorkeur voor het ontdekken van nieuwe medicijnen en methoden in de geneeskunde vallen. Hij isoleerde zich meer van zijn collega's en vrienden. Zijn professoren bemerkten die veranderingen, die zorgen. Weinige professoren wisten van zijn werkelijke relaties met Dora. Hij was familie van haar, meenden sommigen te weten. Het gedrag van Julian trok een laatste schaduw op de goede indrukken die ze opgebouwd hadden van hem tijdens de vorige jaren. Julian kon niet in Freiburg blijven. Vooral niet, wanneer Dora Gomol verder in de stad wou blijven. Ze had haar eigen huis hier! Ze studeerde verloskunde en wou een gynaecologe worden. Ze was voldoende verstandig om dat doel te bereiken, wist Julian. Hij twijfelde er echter aan of ze ooit een goede dokter zou worden. Zou ze aanvaard worden door de professoren van Freiburg?

In zijn laatste jaar in Freiburg, ten slotte, deed Julian een beroep op zijn grootoom Haim Vincius te Berlijn. Hij vroeg aan Haim hem te helpen een baan te bemachtigen in het *Charité* hospitaal van de hoofdstad. Dit was het hospitaal van de universiteit van Berlijn. De *Charité* was één, van de grootste, zo niet het grootste hospitaal van Duitsland en van Europa. Hij kon zich daar wel ergens aan toevoegen. Eens te meer hoopte Julian zo te ontsnappen aan de greep van Dora Gomol, hoewel Dora de zeer pijnlijke liefde van zijn jeugd bleef.

Julian Vincius zocht dus werk in het befaamde hospitaal van Berlijn. De *Charité* was een buitengewone instelling. De stichter van de *Charité* was de Koning-Soldaat Friedrich Wilhelm I van Pruisen. Hij wou een hospitaal dat ook kon gebruikt worden om zijn jonge soldaten te genezen. Hij wou zijn toekomstige militaire dokters een degelijke wetenschappelijk en praktische opleiding geven. Daarom zonk hij vanaf het begin in de *Charité* voldoende fondsen om het correct op te richten en uit te rusten, waaronder ook de inkomsten van een groot domein in Schleswig.

In de jaren 1708 en 1709 raasde de pest weer door Oost Europa. Toen de vernielende ziekte de grenzen van Pruisen bereikte, beval Koning Friedrich Wilhelm I in al de provincies van Brandenburg huizen te bouwen die konden dienen om de mensen af te zonderen die leden aan de verschrikkelijke plaag. Zo werd ook in Berlijn een groot huis gereserveerd, dat tegenover de Spandau Poort van de stad lag, de *Spandauer Tor*. De pest draaide rond Berlijn, vermeed de stad, zodat dit huis later kon gebruikt worden als een Armenhuis, en dan als een *lazarett*, een militair hospitaal voor het garnizoen met de soldaten. In 1726, stelde de directeur van de instelling voor om het huis volledig in te richten als een hospitaal voor de inwoners van Berlijn, en toch het nog te gebruiken als militair hospitaal. In Berlijn, in die tijd, bestonden er meerdere zulke openbare hospitalen, en zelfs een klein hospitaal voor de Joodse gemeenschap. Deze

laatste werd geopend in de *Oranienburger Strasse*, nabij de synagoge. Dit hospitaal werd verhuisd in 1862 naar de *Auguststrasse* en zeer vergroot.

Het nieuw openbaar hospitaal werd geopend en ook gebruikt vanaf de 1ste januari 1727. Koning Friedrich Wilhelm I verklaarde op de 14de januari het huis te willen noemen als de *Charité*, voor het liefdadigheidshuis. Wanneer in 1727 de koning die naam van *Charité* gaf aan het openbaar hospitaal vóór de *Spandauer Tor*, had het al 400 bedden ter beschikking! De koning verklaarde tevens het hospitaal te willen uitbreiden tot een school voor mannen die geneeskunde wilden studeren. Die instelling ontwikkelde zich allengs van een plaats waar enige lezingen per maand gegeven werden, tot een waarlijk opleidingsinstituut.

Het hospitaal werd snel te klein voor een stad zoals Berlijn. Een tweede gebouw werd opgezet. De *Charité* werd een groot, vierkantig gebouw, met een hoofdgebouw en drie vleugels in vierkant. De uitbreiding ging daarna sneller vooruit, met een nieuw huis dat een grote eetzaal bevatte, een keuken en een opslagplaats. Daarna volgde nog een brouwerij, ernaast de stallen voor enige paarden, ossen en koeien, en ook varkens. Rond de gebouwen lagen velden, waar groenten en fruit gewonnen werden. De *Charité* begon zo de oppervlakte te vullen die lag tussen de later grote stadsweg, over de *Luisen Strasse* en de *Hannover Strasse*, naar de *Chausséestrasse*. Daarnaast werd de zone beperkt door een kanaal van de rivier de Spree. Het was moeilijk om het hospitaal vanuit de stad te bereiken, omdat er toen over de rivier de Spree en de *Schönhauser Beken* nog geen bruggen lagen! Tot rond 1800 kon men de *Charité* vanuit Berlijn slechts per boot bereiken!

In 1736 reeds, had de *Charité* al meer dan 480 bedden, en het hospitaal bleef maar groeien! In 1771 vroegen de directeurs aan Koning Friedrich II om nog meer gebouwen neer te zetten. De koning was wel akkoord, maar de staat kon niet voldoende geld op de tafel leggen. In 1782 opnieuw, begon de toenmalige hoofddirecteur, de *Cammer-Rath* Habermass, te klagen over de droevige toestand van de oude, ontaarde gebouwen. De *Charité* stond inderdaad in moerassige gronden! Opnieuw ontbrak het geld om de nodige werken uit te voeren en om meer gebouwen neer te zetten.

Uiteindelijk, op de 23ste augustus van 1785, werd de eerste steen gelegd van een nieuw hospitaal, voor de nieuwe gebouwen van de *Charité*, zoal Koning Frederik de Grote nu beval. De werken werden beëindigd in 1802, datum van waaraf de nieuwe gebouwen in gebruik genomen werden. Weinig bleef toen nog over van het oude, oorspronkelijke hospitaal! Meer vleugels werden nog toegevoegd in 1802, 1811, in 1827 en in 1835, om de armen van geest te herbergen, de mensen die aan syphilis leden en om de zieke gevangenen te verzorgen. In de jaren 1839 en 1840 leek de brouwerij overbodig. In haar plaats kwam een washuis, die over haar eigen stoomfabriek beschikte.

In het jaar 1797 werd de medische en chirurgische instelling van het *Friedrich Wilhelm Institut* opgericht, die *La Pépinière* genoemd werd, het kinderdagverblijf. Een kabinetsnota en decreet van augustus 1797 verklaarde dat een Stafdokter elk departement van de *Charité* moest leiden. Studenten aan de *Pépinière* moesten in hun 9de semester een praktische opleiding krijgen in de *Charité*. De *Charité* was toen al het eerst, meest toonaangevend, grootst hospitaal van het Pruisisch Koninkrijk.

In het jaar 1810, werd de universiteit van Frankfurt-am-Oder verhuisd naar Berlijn. De *Charité* werd een universiteitshospitaal. Het telde in 1904 reeds 16 directeurs. Tegen die tijd had elke kliniek haar eigen auditorium en laboratorium.

De uitbreiding had verder plaats! Meer huizen werden gebouwd. In het jaar 1856, breidde het hospitaal zich uit met een gebouw speciaal ingericht voor de experimenten van Rudolf Virchow. Virchow was een pionier in de microbiologie. Hij kreeg een Pathologisch Instituut met laboratoria en met stallen om de dieren te huisen waar Virchow mee werkte. Meer gebouwen volgden in 1867, 1879, 1883 en 1904. Niet minder dan 15 gebouwen werden toegevoegd aan de *Charité* van 1898 tot 1905! Een speciaal jaar was 1897 ook, toen zeer veel gebouwen opgericht werden onder de leiding van de *Geheimrat* Diestel.

In 1910, net vóór Julian Vincius in Berlijn aankwam, had de *Charité* haar jubileum van 200 jaar bestaan gevierd. De *Charité* bestond toen uit 80 grote hospitaal complexen voor de zieken, en 24 laboratoria! Het was een reusachtig geheel geworden, het grootste hospitaal van haar soort in het Keizerrijk van Duitsland, en waarschijnlijk van gans Europa.

Julian Vincius kreeg een plaats in het laboratorium van de *Medizinische Klinik II*, één van de twee algemene medische hospitalen. Het was een scheikundig laboratorium, uitgerust met gespecialiseerde kamers voor calorimetrie en analyse van gassen, een fysica kamer, een bacteriologische en een serologische afdeling, een kamer voor electrocardiogrammen, een labo voor ademhalingstesten, een kamer voor chirurgische ingrepen op dieren, en nog meer. Alle kamers waren voorzien van elektriciteit, gas, koud en warm water. Ze hield twee tuberculose afdelingen. Dit alles was zo licht gebouwd, dat ze gewoon de barakken genoemd werden. Ze waren wel goed geïsoleerd tegen de koude van de winters, maar stonden op betonplaten omdat de ondergrond gevormd was uit oude moerassen! Die barakken bevatten hun eigen laboratoria, badkamers, toiletten, opslagplaatsen, en zelfs enige appartementen voor het verzorgend personeel.

Julian Vincius werd vooreerst een assistent dokter in de tuberculose kamers, die georganiseerd waren in afgescheiden vleugels. Julian was één van de ongeveer 25 professoren en dokters die werkten in de labo afdeling van de *Charité*. Natuurlijk bekwam hij niet dadelijk de titel van professor. Hij moest zichzelf eerst bewijzen. Het hoofd van de laboratoria was de *Geheimrat* Professor Dokter Orth. Julian zag hem slechts zelden.

Julian kon werken aan de *Charité*, en hij was zeer gelukkig met die baan. De *Charité* was een instelling met een zeer groot prestige. Toch wou hij ook een algemene, privé praxis uitbouwen. Hij keek met gretige ogen naar de *Landgrafenstrasse*, een voorname straat in een kwartier waar veel rijke Joden woonden, en waarin ook zijn grootoom Haim Vincius en zijn rijke vrouw woonden. Hij kon zijn moeder overhalen hem daar een groot appartement te kopen, eigenlijk een volledige verdieping in een groot huis in die straat. Hij beloofde na die genereuze gift nooit nog wat te vragen aan zijn ouders. Hij kreeg zijn appartement! Het was in het begin nog niet voltooid. Hij moest het opnieuw opruimen, nieuw behang kopen, het aanpassen. Hij leefde toen met niets meer aan meubels dan een veldbed, een tafel en twee stoelen. En veel dozen volgepropt met boeken, verzonden vanuit Freiburg. Maar de *Landgrafenstrasse* was waar hij wou zijn, omdat ze dicht bij het *Tiergarten* Kwartier van Berlijn lag.

De Tiergarten bevatte de Berlijnse Zoölogische Tuin, de Zoo! Het was een groene zone in het hart van de stad. Voor Julian was het vooral interessant veel buitenlandse ambassades van het Duits Keizerrijk te vinden aan de rand ervan. De ambassades lagen in een zeer mooie, groene wijk. De *Tiergarten* begon een beetje verder achter de *Landgrafenstrasse*! Het was een groot park, een bos in feite. Julian Vincius keek gretig naar de rijke ambassadeurs aan het hof van Duitsland. Ambassadeurs spraken Frans onder elkaar. Julian had intens veel cursussen in die taal gevolgd. Hij had zich de medische woorden in het Frans zelf aangeleerd. Hij had wat in Frankrijk gereisd. Het land lag immers zo dicht bij Freiburg! Julian sprak redelijk vlot Frans. De ambassadeurs, de gedelegeerden en hun personeel, zouden wel een goede dokter willen raadplegen wanneer ze ziek vielen. Een dokter, niet te ver van hun eigen omgeving. Julian was meer dan bereid aan hen zijn diensten te verlenen in dringende gevallen. Hij wou ook zijn diensten actief promoveren in de omgeving. Hij kon nogal wat voordelen aanprijzen: dokter geworden aan de bekende medische faculteit van Freiburg, assistent en lector aan de universiteit van Berlijn, beheerder van een afdeling van de *Charité*. Hij voegde daar natuurlijk niet aan toe, dat hij een bekeerde Jood was, maar hij meende dat dit snel genoeg gemeengoed zou worden. Wist niet iedereen dat de Joden de beste dokters waren?

In het begin ging Julian zelf in alle gevallen naar de ambassades. Hij leerde zo mensen kennen en hun adressen. Hij ontving niet in zijn appartement. Hij had wel voldoende ruimte om discreet bezoeken te organiseren, ook in één van zijn kleinere kamers op dezelfde verdieping. Met de tijd kon hij meer ruimte kopen in hetzelfde huis, op het gelijkvloers, om daar een groter bureau en een wachtzaal te kopen. In één jaar van zeer hard werk, verdiende hij voldoende geld om zijn kamers met mooie meubels te vullen. Hij kon zijn bureau en ontvangkamers scheiden van zijn privé-appartement.

Julian richtte zich zo in te Berlijn, en was heel tevreden met zichzelf. Het geld vloeyde binnen. Om naar de *Charité* te gaan, huurde hij eerst koetsen in. Die waren niet te duur in Berlijn. Dan, in 1912, kocht hij zijn eerste wagen. Van bij het begin hield hij van autorijden! Hij kocht een Audi Type C, met een vier cilinder motor. Op een nacht, wanneer er geen trafiek meer was in de *Tiergarten*, reed hij op een lange strook weg aan meer dan 90 kilometer per uur!

De *Landgrafenstrasse* eindigde aan haar zuidelijke kant in de *Kurfürstenstrasse*, en niet in de bredere *Kurfürstendamm*, waarin echter de *Kurfürstenstrasse* aan het westen in draaide. Vanuit de *Landgrafenstrasse* reed Julian de *Friedrich-Wilhelm Strasse* in, en dan verder door de *Hofjäger Allee*. Hij reed naar de *Grosser Stern* in het midden van het Tiergarten woud. Daar, vooral 's nachts, kon hij zeer snel rijden! Dan draaide hij rechts de straat in die leidde naar de *Brandenburger Tor* en het *Reichstag* gebouw. Hij reed verder de *Brandenburger Tor* door, doch terzijde daarvan, want slechts de keizer en zijn hof mocht, gewoonlijk te paard, onder de triomfbogen door rijden. Hij reed daarna *Unter den Linden* in, slechts kort, en dan weer links de *Neue Wilhelmstrasse* in, die eindigde in de *Luisenstrasse*. Hij reed over een brug die tegen dan over de rivier de *Spree* gelegd was, om direct de *Charité* gronden in te rijden.

Die rit nam hem niet meer dan een half uur, al had hij sneller kunnen rijden in de *Tiergarten* bossen. Hij nam gewoonlijk zijn tijd, reed langzaam, en bewonderde de groene weelde van de bomen. Links had hij dan de *Charité* gebouwen, en rechts de gebouwen van de andere faculteiten waartoe nu de campus van de *Charité* behoorde. Die ganse zone, in het noorden begrensd door de *Hannoversche Strasse*, in het zuiden door de *Reinhardtstrasse*, in het westen door de *Alexanderufer*, waar later ook de *Humboldt Hafen* aangelegd werd, en in het oosten

door de *Luisenstrasse*, was nu zeer dicht bebouwd met de mooie gebouwen van de *Charité*! Julian Vincius was zeer trots om te kunnen werken in dit wereldberoemd hospitaal. Geen andere medische instelling had toen een zo grote wereldfaam als de *Charité*!

Julian hoorde niets meer van Dora Gomolenski. In Thorn, bezocht hij nu slechts zelden zijn ouders. Hij had geen tijd voor de andere, grote familievergaderingen, beweerde hij. Dora schreef hem niet, en hij ook niet haar. Hij probeerde haar volledig uit zijn geest te verbannen. Hij keek nauwelijks om naar andere jonge vrouwen, en zelfs niet naar de aantrekkelijke verpleegsters in de *Charité*. De droefheid om zijn relatie met Dora had tijd nodig om te helen en geabsorbeerd te worden. Zou hij ooit trouwen? Hij was nu al 26 jaar oud! Was hij gelukkig en tevreden? Wel, hij had tenminste geen andere zorgen in Berlijn dan zijn werk. Hij bleef zo veel uren in de *Charité* als hij kon, en bleef dikwijls zeer laat, meestal alleen in de hospitalen en in de laboratoria. Hij kwam dikwijls slechts zeer laat aan in zijn appartement, doodmoe. Misschien leefde hij weer een droevig, eenzaam leven. Dit zou voor de volgende jaren moeten volstaan! Op bepaalde dagen kwam hij wel vroeger aan in het centrum van Berlijn, om zijn privé patiënten te dienen. Julian maakte aan zichzelf de belofte om na een aantal jaren terug en meer de wereld in te gaan, doch nog niet nu. Hij bouwde zijn reputatie op als gedegen dokter. Hij bereikte zo een bepaalde vrede en rust van geest, een Pyrrhus overwinning op zichzelf, behalve wanneer hij in zijn dromen – of waren het nachtmerries? – een naakte arm rond zich voelde, de arm van Dorothea Gomolenski. Hoe hard hij ook probeerde, haar vergeten kon hij niet. Waarom had het lot hen zo wreedaardig gescheiden? Waarom was Dora zo plots van houding veranderd tegenover hem? Wat had hij gedaan om dat te verdienen?

De Vervolging van de Joden in Rusland. 1900-1914

De vervolging van de Joden in Rusland bleef op belangrijke wijze voortduren aan het einde van de 19de eeuw en liep tot wel in de 20ste eeuw. Dit betekende een constant verdriet voor de Vincius familie, die toch een levendige herinnering had overgehouden aan haar wortels, waarvan ze aannamen dat die in Litouwen lagen, en vooral in de stad Vilna. De Vincius van Thorn behielden nog enige bindingen met Joodse mannen en vrouwen die in Litouwen woonden. Maar Litouwen was al sinds vele decennia gewoon opgesplitst in de noordwestelijke provincies van het Russisch keizerrijk. Contacten werden steeds moeilijker. De Joodse Vestigingsgebieden, de streken waar de Joodse bevolking van Midden en Oost Europa mochten wonen, de streken waar de Vincius familie vandaan kwam, lagen in Rusland sinds de jaren 1770! De Russische vervolging van de Joden had er hard toegeslagen.

Tsaar Alexander III had gedurende 14 jaar geregeerd toen hij stierf. Zijn opvolger, Nicholas II, kwam op de troon in november 1894. In zijn troonrede verklaarde hij al direct het autocratisch principe van regeren over zijn volk en landen sterk te willen bewaren, zonder compromissen. Hij verkoos de rechtstreekse confrontatie boven te buigen. Zijn volk wist dadelijk wat het von die man kon verwachten.

In 1895 was Constantin Petrovich Pobyedonostzev nog steeds de Procurator van de Heilige Synode van Rusland. Hij bleef erop gebrand van het Christen Orthodox Geloof de staatsgodsdienst van Rusland te maken.

Pobyedonostzev was voordien een briljante geleerde van het burgerlijk recht geweest, een vertegenwoordiger van het Russisch conservatisme, en een man met grote invloed aan het Keizerlijk Hof van Rusland. Zijn student was Tsaar Alexander III geweest, en ook de zoon van Alexander, nu Tsaar Nicholas II. In 1874 was hij lid geworden van de Staatsraad van het keizerrijk, en in 1880 de Procurator van de Heilige Synode. Dit bracht hem aan het hoofd van de Russisch Orthodoxe Kerk. Hij vocht tegen de liberaal gezinde ministers van de regeringen van de tsaar, en haatte de industriële revolutie met de creatie van het Socialisme. Nicholas II verwierp het idee van systematische vervolgingen van de andere godsdiensten. Hij vermeed die echter niet steeds. Na de eerste Russische Revolutie van 1905, trok zich Pobyedonostzev, toen reeds 80, terug van de openbare zaken. Hij stierf twee jaar later.

Aan het einde van 1895, was Ivan Logginovich Goremykin de Minister van Binnenlandse Zaken en Serguei Witte de Minister van Financiën. Pobyedonostzev handelde als de Grote Inquisiteur van Rusland. Ivan Goremykin en Serguei Witte ondersteunden de rechtse, reactionaire invloeden aan het hof. Betreffende de toekomst van de Joden in Rusland, bleef Pobyedonostzev herhalen dat het probleem zich vanzelf wel zou oplossen, omdat ‘één derde van de Joden zouden uitsterven, één derde het land zou verlaten en één derde zich zou oplossen in de wijdere Russische bevolking’. Dit bleef zijn regeringsprogramma.

In januari van 1895 waarschuwden de Russische Liberalen openlijk Tsaar Nicholas II. Tijdens een vergadering van de *zemstvos*, de lokale vertegenwoordigers van het volk, had de tsaar de mensen verweten die de *zemstvos* een rol wilden laten spelen in de interne politiek. Die politiek werd thans volledig beslist door het autocratisch, tsaristisch regime. De Liberalen schreven dan in een open brief de autocratische regeringswijze niet in vraag te willen stellen, maar ze

waarschuwden de tsaar tegen de hogere edellieden en de bureaucraten, die de te strikt autocratische regering steunden. Ze verzochten de tsaar meer rekening te houden met de dringende behoeften van het volk. Dit gebeurde echter niet!

In het begin van 1899 verbood een keizerlijke *oekaze* zelfs de Joodse handelaars van de eerste klasse, de rijkste klasse, om nog in Moskou te komen wonen. De Joodse handelaars die al sinds jaren in Moskou gevestigd waren, vonden hun stem ontnomen in de handelsverenigingen van de hoofdstad. Verdere verbodsregelingen werden opgelegd aan de Joden van Rusland. Zo bijvoorbeeld kon de Minister Witte de tsaar ervan overtuigen dat de invoering van een staatsmonopolie op sterke drank automatisch het effect zou hebben om veel Joden uit het platteland te verdrijven. Hij had gelijk! Zeer vele Joden die in de Joodse Vestigingsgebieden woonden, leefden ofwel van het distilleren van vodka of van de verkoop ervan in taveernes. De maatregelen duwden die Joodse families in ogenblikkelijke armoede. De emigratie leek hun enige hoop op overleving. Grote massa's Joden bleven zo Rusland verlaten om te reizen naar de Verenigde Staten van Amerika of naar Zuid-Amerika.

Ok de rijkere Joden begonnen te lijden in hun zoeken naar luxe en kalmte. Die Joodse families brachten de zomer dikwijls door buiten de verstikkende hitte van de overbevolkte steden. In een decreet werd hen dat nu verboden. Ook de spa's die zeer populair waren bij de rijkere Joden, zoals Yalta, werden gesloten voor hen. De Joden konden niet meer wonen in de grootste steden van het keizerrijk, maar ze mochten er nog wel door rijden.

In Kiev organiseerde de politie dan raids of *oblavas*, om de bezoekende Joden op te sporen die te lang verbleven in de stad. Zij werden weggejaagd. Het Russisch Keizerrijk zorgde er tevens voor de streken buiten de Joodse Vestigingsgebieden hermetisch af te sluiten voor de Joodse burgers van Rusland, hoewel niet voor vreemdelingen van andere nationaliteiten!

Een andere wet van 1896 verbood aan de Joodse soldaten om buiten de Joodse Vestigingsgebieden te verblijven tijdens hun korte periodes van afwezigheid die hen verleend werden tijdens hun militaire dienst.

Het resultaat van al die plagerijen en reglementen die specifiek de Joden troffen, was de terneergang van de Russische Joden, net zoals Pobyedonostzev het zo duidelijk had voorspeld. Alle privé herbergen die vodka schonken werden vervangen door officiële sterke drank winkels, en door de Keizerlijke drankhuizen. Tienduizenden Joden werden zo afgehouden van hun enige bestaansmiddelen. Wanneer dergelijke Joden wat geld gespaard hadden, verlieten ze Rusland om een nieuw leven in een ander land te zoeken. Een nieuwe, grote categorie van Joden werd gevormd uit de families die geen geld hadden kunnen sparen. Dit werd het Joods proletariaat, dat in pauperisme en in de grootste armoede leefde.

Van 1894 tot 1898 steeg het aantal Joodse families dat enige vorm van hulp vroeg met bijna 30%. De Joden werden ook verboden om te wonen op het land buiten de steden. De oogst van de jaren 1899 en 1900 faalde, zodat de hongersnood zich inzette in die armoedige Joodse families die van het platteland naar de steden hadden moeten komen.

De Russische Regering liet tevens niet toe aan de Joden hun positie te verbeteren via een betere opleiding. Vóór 1898 was de Minister van Onderwijs in Rusland Dyelanov geweest, een man van een eerder goed karakter. Vanaf 1898 werd Minister van Onderwijs de vroegere Professor

Bogolepov van Moskou. Hij weigerde enig medelijden voor de Joodse families die hem vroegen om hun zoon toe te laten te studeren aan een universiteit, ondanks de lage percentages van deelname die toegestaan werden aan de Joden. Van 1901 tot 1902, was de Minister van Onderwijs de Generaal Vannorski. Hij ook hield de houding aan om de toegestane percentages strikt toe te passen! Hij verlaagde zelfs de percentages van de Joodse studenten in de hoofdsteden van 3% naar 2%, voor de universiteiten buiten de Joodse Vestigingsgebieden van 5% naar 3%, en in de Vestigingsgebieden zelf van 10% naar 7%.

Hier en daar begonnen ook weer *pogroms* de Joden te teisteren. In 1897 plunderden woedende Russische menigtes de Joden, en ze molesteerden ze zelfs, in de lente in Shpola, en een tijdje later in de stad van Kantakuzenka in de provincie van Kherson. Dit gebeurde eveneens in Nikolayev, een Zuid-Russische havenstad.

In Polen ook raasde toen een antisemitische golf van aanslagen tegen Joden. Een *pogrom* had plaats in 1902 in Chenstokhov, een Christelijk pelgrimsoord. Veel Joodse huizen werden er geplunderd en vernield.

In deze drukkende atmosfeer keken de Joden met meer nostalgie, verlangens naar het verleden, weer naar Palestina. De Joden organiseerden het Zionisme. Sinds 1882 had er een beweging bestaan die de *Bibbat Zion* genoemd werd, de Beminnars van Zion, een beweging die geformuleerd werd door de welbekende Joodse geleerden Lilienblum en Pinsker. Zij hadden al ongeveer 15 vroege Joodse landbouwnederzettingen of kolonies, gesticht in Palestina. Meerdere duizenden Joden woonden daar reeds. Maar een oplossing was gewenst voor de 6 miljoen Joden die woonden in de Joodse Vestigingsgebieden! Die ambitie van een deel van de Joden concentreerde zich in de geest van een Joodse journalist, in Theodor Herzl.

Herzl was een Weense journalist, die de resultaten van het antisemitisme al had gezien in Wenen, daar veroorzaakt door de antisemitische Burgemeester Lueger. Herzl was een correspondent geweest in Parijs voor het nieuwsblad *Die Neue Presse*. Hij was ooggetuige geweest van de Dreyfuss Affaire in haar vroeger stadium.

Herzl had een pamflet geschreven met de titel 'De Joodse Staat', gepubliceerd in 1896. Als enige oplossing voor de miserie van de Joden meende Herzl te vinden een gescheiden territorium waar de Joden in konden leven. Zijn boek definieerde een economische, financiële en politieke organisatie om zo'n nieuwe, Joodse Staat te verwezenlijken, en dat onder internationaal protectoraat. Zijn boek had veel aandacht getrokken in Europa.

In augustus van 1897 had het eerste Zionistisch Congres plaats in de Zwitserse stad Basel. Vier artikelen werden daar aangenomen. Die resoluties gingen over het principe van een massale kolonisatie van Palestina, één over de lokale versterking van het Joods nationaal gevoel en het Joods zelfrespect.

Ondanks alle teisteringen, bleven dus sommige Joden voorstellen om te blijven wonen in de Joodse Vestigingsgebieden. De meeste aanwezigen op het congres gaven hun voorkeur aan het verlaten van de Russische streken, of van de streken die bezet werden door de tsaristische Russen in Midden en Oost Europa. Nog meer congressen volgden in Basel: een tweede in 1898, een derde in 1899, een vierde in Londen in 1900 en een vijfde weer in Basel in 1901. Die vergaderingen stelden voor de Hebreeuwse taal weer te gebruiken, een nationale Joodse school te stichten, de vorming van een Joodse Nationale Trust, alsmede het Joods Nationaal Fonds, de financiële middelen en instellingen nodig om de verhuis mogelijk te maken. Dr. Theodor Herzl

begon diplomatische onderhandelingen met de Turkse Sultan, om de Turkse toelating, een charter, te bekomen voor de kolonialisatie van Palestina. Herzl faalde in die gesprekken, maar de wens van de Joden om naar Palestina te trekken verhoogde fel. Herzl was ervan overtuigd dat buiten Palestina het Joods volk geen mogelijkheid kon vinden om verder te bestaan. Hij creëerde de Joodse nationale idee.

Rond 1900 werd in Litouwen de Joodse Arbeidersbeweging gesticht. Die beweging spreidde zich uit tot al de producerende centra van Litouwen en Polen. Dit zou later de Joodse Socialistische Beweging worden, van de Marxistische Sociale ideologie. In de tweede helft van de jaren 1890, werden deze groeperingen meegetrokken in de veel grotere stroom van andere Russische, dikwijls revolutionaire groepen.

In 1897 verbonden al de Joodse Arbeidersverenigingen zich in de Liga van de Joodse Arbeiders van Litouwen, Polen en Rusland, ook eenvoudig de Liga genoemd. Haar eerste vergadering had plaats te Vilna. Een jaar later, in 1898, werd dan de Russische Joodse Sociaal Democratische Partij opgericht, ook genaamd de Joodse *Bund*, de politieke partij van alle bestaande Joodse Russische arbeidersverenigingen. Deze *Bund* zou later de rangen van de Russische Sociaaldemocratie vervoegen. Ze hield congressen, haar eerste in Kovno van Litouwen, in 1899. Tijdens de 4de conferentie in 1901, nam deze resoluties aan om de Joodse nationale en culturele autonomie op te eisen in het onderwijs, alsmede de politieke rechten, en de taal gesproken door het Joods Volk in Rusland.

In 1902 werd de Russische Minister van Binnenlandse Zaken, toen genaamd Dimitri Sipyaghin, vermoord. De nieuwe minister werd Vyacheslav von Plehve, het vroeger hoofd van de Politieke politie van Rusland.

Vyacheslav Constantinovich von Plehve was geboren in 1846 in de provincie van Kaluga. Hij had rechten gestudeerd en had zich gevoegd bij het Ministerie van Justitie in 1867. Plehve nam verschillende lagere functies aan in de staatsadministratie. In augustus van 1903 had hij Theodor Herzl ontmoet in St Petersburg om de plaatsing van Zionistische verenigingen in Rusland te bespreken. Herzl had gevraagd, voorgesteld, een aanvraag te zenden door de Russische Regering aan de Turken om een charter, een toestemming te bekomen voor een Joodse kolonisatie van Palestina.

Von Plehve voerde de russificatie uit van alle provincies binnen het Russisch Rijk. Hij haalde zich daarmee grote haat op het lijf in Polen, Litouwen, en vooral in Finland. Plehve was een tegenstander van de verdere commerciële ontwikkeling van Rusland, omdat die in zijn ogen de creatie zou betekenen van een gevaarlijk proletariaat, en van een voorspoedige middenklasse, die beiden tegenstanders konden worden van het autocratisch principe in Rusland.

Na zijn gesprek met Herzl werd von Plehve een doelwit van de Joodse revolutionairen. Dat was na de gesprekken van Plehve en Herzl over de vragen van Herzl gericht aan het Russisch hof om druk uit te oefenen op de Sultan van Turkije voor de kolonisatieplannen van Herzl. Herzl was daarvoor speciaal naar St Petersburg gereisd. Turkije moest toelaten de Joden te laten emigreren naar Palestina op een tot dan toe ongehoorde schaal. Herzl moet garanties gekregen hebben van von Plehve, vermits hun interesses parallel liepen over dat onderwerp. Hoewel von Plehve de voorstellen van Herzl doorzond naar de tsaar, wilden de Joodse revolutionairen zijn dood. Toen Plehve niets deed om een bloedige golf van *pogroms* te vermijden in 1903, besloot een anders welgekende dubbelagent van de Russische politie de regeringsinstanties niet meer te verwittigen van de plannen van de Socialistische

Revolutionaire Partij om Plehve te vermoorden. Von Plehve overleefde een eerste aanval in 1903 en twee andere in 1904, tot een verdere poging slaagde. Op de 28ste juli van 1904, werd een bom gegooid in de door paarden getrokken koets van Plehve. De bom werd gegooid door een lid van de Socialistische Revolutionaire Partij op het *Izmailovsky Prospekt* in St Petersburg. Ze doodde von Plehve.

Von Plehve dacht een oorlog te kunnen voeren tegen de Joden. Was Karl Marx ook niet van Joodse afkomst? De houding van von Plehve kon de mannen die een tweede, wreedaardige en bloedige reeks *pogroms* lanceerden in 1903 meer agressief tewerk doen gaan.

De eerste *pogrom* van de nieuwe reeks begon rond Pasen 1903 in de stad Kishinev van Bessarabië in het zuiden van Rusland. Tot de *pogrom* werd opgeroepen door een anti-Joods nieuwsblad, met de naam *Bessarabetz*, en door een journalist ervan genaamd Krushevan.

Een Christelijk meisje was vermoord teruggevonden in die stad van ongeveer 50.000 inwoners. De moord werd toegeschreven aan een Jood. In de *pogrom*, werden Joodse huizen geplunderd, Joden gedood, vrouwen verkracht, en de synagoge vernield. Het plunderen en het doden duurde drie dagen. Uiteindelijk werden meer dan 45 Joden gedood, meer dan 85 Joden erg gewond, en 500 Joden licht gewond. Meer dan 1,500 huizen en winkels werden geplunderd en vernield. In juni van 1903, overviel een Joodse jongen, een student aan de Polytechnische School van Kiev de aanstichter Krushevan in St Petersburg op het *Nevski Prospekt*, en vermoordde hem met een mes. De straf voor die dood was een militaire dienst in strafkampen gedurende 5 jaar.

Nog in 1903 had het 6de Zionistisch congres van Basel plaats. Een nieuw project van kolonisatie in Afrika, in Uganda, werd voorgesteld, doch zonder veel enthousiasme. Het congres splitste zich echter in twee groepen. Eén groep besloot voor de kolonisatie van Palestina. Een andere groep was bereid om een nieuwe staat te stichten eender waar, en was bereid om terroristische aanvallen uit te voeren om dat doel te bereiken.

De *pogroms* duurden ondertussen verder met een rel in de stad Homel in de provincie Moghilev. Dit gebeurde vroeg in de herfst, na een twist tussen boeren. Opnieuw werden 12 Joden gedood of zwaar gewond. Maar ook 8 Christenen werden gedood of zwaar gewond!

In de herfst werd het proces gevoerd over de Kishinev pogrom. De Senaatscommissie minimaliseerde alle schade berokkend aan de Joden. Slechts enkele opstandelingen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen en tot harde strafarbeid.

Aan het begin van 1904 kwam een comité van provinciegouverneurs en van Russische hoge ambtenaren bijeen om de Joodse kwestie te bespreken. Hun doel was de anti-Joodse gerechtscode te systematiseren. Dit werk werd onderbroken door de tragische Russisch-Japanse Oorlog, die begon aan het begin van 1904. In die oorlog stierven meer dan 30.000 Joodse soldaten en dokters die meevochten tegen de Japanners. Toch verspreidden zich in de Russische pers geruchten over de Joden die in het geheim de Japanners zouden geholpen hebben!

Von Plehve werd vermoord in de zomer van 1904. Een maand later, werd een keizerlijk decreet uitgevaardigd om kleine voordelen te verschaffen aan de Joden in verband met hun rechten van woonst. De Joden van hogere opleiding mochten voortaan immobiliën kopen en bezitten in het platteland en in de dorpen van Rusland. Joodse soldaten die in de Russisch-Japanse oorlog

gevochten hadden, kregen het recht zowat overal te wonen in Rusland. De nieuwe Minister van Binnenlandse Zaken werd Prins Piotr Dimitrievich Svyatopolk-Mirsky (1857-1914), een vroegere gouverneur van Yekaterinoslav, en een Russische generaal die deelgenomen had aan de Russisch-Turkse oorlog van 1877-1878. Zijn benoeming werd beschouwd als een overwinning van de Liberalen op de Conservatieven. Svyatopolk-Mirsky was een eerbiedwaardige, intelligente man met de hoogste morele principes. Het plan van Svyatopolk-Mirsky voor constitutionele hervormingen hielp om meer macht van de tsaar over te hevelen naar de Staatsraad van het Keizerlijk Rusland.

Aan het einde van de zomer van 1904 volgden nog meer *pogroms* tegen de Joden: Smyela in Kevipov, Rowno in Volhynië, Alexandrië in Kherson, en nog in andere steden. Een *pogrom* raasde in Moghilev, in Vitebsk en rond nog andere plaatsen in meer noordelijk gelegen Russische streken. Voor wat betreft het proces rond de *pogrom* die gebeurd was in Homel, werd die zaak uiteindelijk beschreven als een anti-Russische rel veroorzaakt door de Joden! De adviseurs van de verdediging verlieten de gerechtszaal in protest. Het proces eindigde in het begin van 1905, met zeer lichte straffen uitgesproken zowel tegen de oproerchoppers als tegen de Joden.

In november van 1904 vroeg een vergadering van de districten en de provincies van Rusland, de *zemstvos*, meer vrijheden, burgerlijke gelijkheden, nationale wettelijke vertegenwoordiging en enige controle over de uitvoerende machten. Tsaar Nicholas II en zijn omgeving weigerden elke verandering aan hun autocratische macht. Ze bevestigden die houding in een keizerlijke *oekaze* op de 29ste december van 1904. De tsaar en zijn hof weigerden elk compromis hieromtrent.

Aan het einde van 1904 beloofde een andere keizerlijke *oekaze* een aantal hervormingen voor de Joden, zoals de vermindering van de strengheid van de politie en van de censuur, alsook een revisie van de wetten betreffende de Joden. Maar dan, op de 22ste januari van 1905, gebeurde de *Bloedige Zondag*, het begin van de eerste, openlijke revolutie van het proletariaat in Rusland.

Stakers van St Petersburg wilden een petitie brengen naar de tsaar in het Winterpaleis. De wachters openden het vuur, wat leidde tot een groot aantal slachtoffers onder de stakers. De demonstratie eindigde in een tragedie. Hij had nooit de toelating gegeven om op de demonstranten te schieten, beweerde Svyatopolk-Mirsky later. Hij vervulde toch zijn laatste plicht tegenover de tsaar, door de zondebok te worden voor het bloedbad. Volgens zijn tegenstanders had hij niet enkel en inderdaad het schieten toegelaten, doch ook actief de demonstratie uitgelokt om zijn eigen politieke agenda door te duwen. Dezelfde dag nog ontsloeg de tsaar Svyatopolk-Mirsky om excessief aangeleund te hebben bij de Liberalistische ideeën. Serguei Witte werd naar voor geschoven als President van het Comité van Ministers van Rusland, als de Minister-President.

Gematigde schattingen van het St Petersburg bloedbad spraken van ongeveer 1.000 doden. Andere bronnen gaan van 100 tot meer dan 4.000 doden. De tsaar bevond zich niet in het Winterpaleis op dat ogenblik, maar hij kreeg wel de schuld voor de doden. De houding van de tsaar werd als schandelijk bestempeld door het volk. Het bloedbad kon aanzien worden als een

voorspel tot de revolutie van 1905 in Rusland. Nog meer stakingen werden afgekondigd. Huizen van de rijken werden in brand gestoken, en terreurdaden vermenigvuldigden zich.

Bijna ogenblikkelijk werden meerdere grote petitieën gericht aan het adres van Graaf Witte om meer rechten te vragen voor de Joden. Die petitieën spraken over het wreedaardig regime van eindeloze beperkingen, geplaatst op de Joden. Ondertussen bleven de stakingen en de stichting van meer revolutionaire verenigingen zich vermeerderen. In die periode werd de Groothertog Sergius vermoord. Hij was de gouverneur-generaal van Moskou geweest.

In het begin van 1905, publiceerde de Regering Witte drie besluiten. In het eerste, werd de revolutionaire onrust veroordeeld. In het tweede werd een nieuwe, algemene vertegenwoordiging voorgesteld, een *Duma*, die echter nog steeds slechts een raadgevende functie had. Het derde liet toe aan privépersonen om aan de Regering hun inzichten en suggesties naar voor te dragen teneinde de welvaart van de Staat te verbeteren.

De Joden zonden hun voorstellen in. In de lente creëerden ze in Vilna de Liga voor het Bereiken van Gelijke rechten voor het Joods Volk in Rusland. Ze vroegen de volledige emancipatie van het Joods volk, de vrijheid van taal, van scholing en zelfs van een eigen regering voor zelfbeheer! Die Liga werd geleid door een groep van 22 leden, met bureau in St Petersburg.

Graaf Serguei Ioulevich Witte, geboren in 1849, was Minister van Financiën geweest onder Alexander II en Nicholas II. Hij was Minister-President gedurende ongeveer 6 maanden van einde 1905 tot mei 1906. Hij was de opsteller van een Oktober Manifest van 1905, dat een prelude was tot de eerste Russische Grondwet. Witte was van Nederlandse en Duits Baltische afkomst, hoewel zijn familie zich reeds in Rusland gevestigd had in de tijden van Tsaar Peter de Grote.

Alexander II had Witte leren kennen tijdens een ongeval met de keizerlijke trein te Borki. Witte had toen al gedurende veel jaren voor de Russische spoorwegen gewerkt. Hij werd Minister van Communicatie in februari van 1892. Zes maanden later verving hij de toenmalige Minister van Financiën Alexeievich Vichnegradski. In 1905 zond Tsaar Nicholas II Witte naar de Verenigde Staten, naar President Roosevelt, om te mediëren in de Russisch-Japanse Oorlog. Witte slaagde erin de schade voor Rusland te beperken. Voor dit succes, maakte Nicholas II Witte tot graaf van het Russisch Keizerrijk.

Tijdens de revolutie van 1905 vroeg tsaar Nicholas II aan Witte een memorandum op te stellen omtrent de mogelijke wijzen van oplossen van de problemen die geleid hadden tot de revolutie. Witte stelde voor een Grondwet te geven aan het Russisch volk, wat de tsaar hem nadien vroeg samen te stellen. Dit leidde tot het gekend Keizerlijk Manifest van de 30ste oktober 1905. Hierin werd Rusland een semi-grondwettelijke monarchie, die de vrijheid van geweten, vrijheid van spreken, van vergadering en van deelname aan verenigingen toeliet, en die de vorming van een verkozen parlement, de *Duma* aankondigde. De tsaar behield zijn vroegere prerogatieven op de verdediging van het land, op Buitenlandse Zaken, en eveneens op de benoeming en terugtrekking van de ministers. Onder de nieuwe grondwet zou Witte de Russische Eerste Minister worden.

De revolutie van 1905 eindigde in Moskou, waar Witte troepen naartoe zond. Deze beschoten volledige wijken en legden het centrum van de stad in puin. De orde werd pas hersteld op de 30ste december van 1905.

In de maand april van 1906 wonnen de radicale groeperingen de eerste Russische verkiezingen van haar geschiedenis. Nicholas II had zoiets drastisch niet verwacht! Hij verving Witte door de nog meer conservatieve Ivan Goremykin. Witte stierf aan een hartaanval in maart van 1915 te St Petersburg.

De Russische overgangsregering lanceerde dan haar reactie. Een zogenaamde *Zwarte Honderd* groep of beweging werd gecreëerd om aan het volk te tonen dat de mensen de autocratie niet wilden afschaffen, en om de revolutionaire bewegingen te discrediteren door ze af te stempelen als het werk van de Russische Joden, en om de Liberalen en alle revolutionaire groepen, te intimideren.

De *Zwarte Honderd* Organisatie teisterde de Joden verder. Nieuwe *pogroms* hadden plaats in Bialystok, waar Kozakken de Joden aanvielen in de straten, te Dusyaty in de provincie van Kovno, te Simferopol in Taurida, in Zhitomir van Volhynië, in Troyanov in Volhynië, en in andere plaatsen. In Zhitomir en in Troyanov, verloren respectievelijk 15 en 10 Joden het leven. Nog andere *pogroms* gebeurden in die eerste maanden van 1905. De oproepen tot de *pogroms* werden zelfs openlijk gedrukt en verspreid.

De *Zwarte Honderd* stonden voor het Russisch nationalisme. Ze ageerden tegen de Joden in Rusland en voor de monarchie. Het was een sociaal-politieke beweging, die leden aanvaardde uit alle klassen. Zo nodig namen ze hun toevlucht tot moorden om hun doelen te bereiken. Ze bestreden eveneens actief het Ukraïns separatisme. Hun paramilitaire groepen werden de *Gele Hemden* genoemd. De naam van de *Zwarte Honderd* kon haar oorsprong vinden in het middeleeuws concept van *Zwarte* of de gewone mensen, georganiseerd in milities.

Alexander Bulyghin verving Piotr Dimitrievich Svyatopolk-Mirsky op de 20ste januari 1905 na de stakingen en de protesten van januari. Op de 6de augustus van 1905 liet hij een soort Grondwet publiceren die gekend blijft als de *Bulyghin Grondwet*. Ze voerde een systeem in van vertegenwoordiging van het volk in de *Duma*, gebaseerd op klasse kwalificaties. Deze *Duma*, natuurlijk, was nog beperkt tot uitsluitend raadgevende functies.

Het resultaat van die evolutie was dat aan het einde van 1905 Rusland voor de tweede maal geteisterd werd door zeer grote stakingen. De algemene staking over gans Rusland kwam zelfs ter sprake.

In de late herfst dan, publiceerde de tsaar een keizerlijke *oekaze*, die beloofde meer burgerlijke vrijheden aan het Russisch volk te geven. Die vrijheden waren de onschendbaarheid van de persoon, de vrijheid van geweten, vrijheid van meningsuiting, van vergaderen en van de deelname aan verenigingen. Een wetgevende *Duma*, die wetten kon voorstellen en erover stemmen, werd eveneens in het vooruitzicht gesteld. Maar eind oktober veroorzaakten de *Zwarte Honderd*, de contrarevolutionairen die verbonden waren met de Tsaristische Regering, een orgie van bloed, waarvan de belangrijkste slachtoffers de Joden werden. Een bewind van chaos volgde.

Opnieuw werd de chaotische situatie gekenmerkt door een hele reeks *pogroms* op Joodse gemeenschappen. De lijst was lang, want meer dan 50 steden werden het theater van antisemitische rellen. De meest verschrikkelijke had plaats te Odessa. Meer dan 300 Joden

werden er gedood en duizenden gewonden vielen te betreuren. De huizen van Joden werden vernield en geplunderd.

Tegelijkertijd sprongen echter gewapende oproeren uit het niets. Barricades werden opgeworpen in de straten van Moskou. De linkse partijen eisten een democratische, sociale republiek voor Rusland! De Joodse comités ook, vroegen meer openlijk nieuwe wetten voor het universeel en gelijk stemrecht, zonder discriminatie van geslacht, en een volledige Russische, Joodse nationale vergadering.

In 1906, in de verkiezingen voor de *Duma*, wonnen 12 Joodse vertegenwoordigers een zetel in het Russisch parlement. De eerste *Duma* werd al twee maanden later weer ontbonden door de tsaar, wegens redenen van te zware oppositie! De tsaar sloot de net verkozen *Duma* in het begin van de zomer van 1906, omdat ze na hoog opgelopen debatten een resolutie had aangenomen die de gewelddadige politiek van de Regering, de onderdrukking en zelfs de uitroeiing van tegenstanders van de Regering laakte. Samen met de sluiting van de *Duma* werd Piotr Arkadevich Stolypin benoemd tot de volgende Minister-President van Rusland.

Stolypin verbood direct honderden nieuwsbladen. Hij arresteerde journalisten en organiseerde processen, die alle eindigden in deportaties naar Siberië, en in terechtstellingen van een tot dan toe ongekennde wreedheid. De revolutie van 1905 eindigde zo in bloed.

In die tijden van chaos steeg het terrorisme. De Regering installeerde een politieke krijgsraad. Van de herfst van 1906 tot aan het begin van 1907, werden aldus meer dan 1.000 mensen ter dood veroordeeld, onder wie ook veel Joden. Daarna transformeerde zich de *Zwarte Honderd* in de *Liga van het Russisch Volk*. Nieuwe *Duma* verkiezingen hadden plaats in de lente van 1907. De extreem rechtse en conservatieve *Zwarte Honderd*, doch ook de extreem linkse partijen wonnen. Het democratisch centrum werd verzwakt. De Joden konden nog slechts 3 vertegenwoordigers naar deze *Duma* zenden. De regering verwees de Joodse kwestie naar een *Comité aangaande de Vrijheid van Geweten*.

Piotr Arkadevich Stolypin, geboren in Dresden in 1862, was de Minister-President van Rusland van 1906 tot de herfst van 1911. Hij werd toen vermoord door een Russische revolutionair. Hij was de gouverneur-generaal geweest van de provincies van Grodno (van 1902 tot 1903) en van Saratov (van 1903 tot 1905). In mei van 1906 werd hij benoemd tot Minister van Binnenlandse Zaken door de toenmalige Minister-President Ivan Goremykin. Een tijdje later verving hij Goremykin. Stolypin ontbond de eerste *Duma* in 1906, elimineerde bepaalde redenen van de woede van de vertegenwoordigers, bijvoorbeeld door de *Mir* af te schaffen, de traditionele, archaïsche, lokale verdeling van terreinen aan de boeren. Door dit systeem af te schaffen, konden de boeren hun land langer houden en dus konden ze meer werken aan de verbetering van hun gronden om hun productiviteit te verhogen.

Stolypin zocht ook de levensvoorwaarden voor de arbeiders te verlichten in de steden, en tevens de macht van de gouverneurs van de provincies te verhogen. In juni van 1907 ontbond Stolypin het stelsysteem dat de voorrang verleende aan de rijken en aan de edelen. Hij bekwam ook de ontbinding van de tweede *Duma*. In de lente van 1911 stelde Stolypin een nieuw wetsvoorstel voor, dat niettemin verworpen werd in de *Duma*, wat zijn ontslag betekende.

In juli van 1905 had het 7de Zionistisch Congres weer plaats te Basel. Theodor Herzl was tegen dan overleden. Einde 1906 kwamen de Russische Zionisten apart samen te Helsingfors. Zij stichtten de *Synthetische Zionistische Beweging*, een combinatie van het idee van de kolonisatie door Joden van Palestina met de politieke strijd voor de nationale en culturele autonomie in de Joodse gemeenschappen wereldwijd. In Rusland kondigde dat genootschap ook twee strekkingen aan in het Joods socialisme.

Eén bleef de voorkeur geven aan de emigratie naar Palestina, terwijl de andere akkoord ging met de emigratie naar eender welk territorium. Twee nieuwe partijen werden aldus gevormd. De ene was de *Joodse Socialistische Arbeiderspartij*, genaamd de *Saymisten* voor de *Sajm* of het parlement, de andere de *Liga voor het Bereiken van Gelijke Rechten van het Joods Volk*, die afzag van partij- en klasse-deelname. Die laatste groep verwierp alle revolutionaire aanspraken.

In 1907 viel de Liga in vier nog meer groepen. De eerste was een *Zionistische groep*, de tweede een groep van het *Joods Volk* dat gekant was tegen het Zionistische idee, geleid door de bekende advocaat M. Vinnaver, die vocht voor de burgerlijke emancipatie en vrijheid van de Joodse cultuur. Een derde groep werd de *Volkspartij*, die streed voor de nationaal-culturele autonomie, en die wachtte op de stichting van een nationale Joodse gemeenschap met autonome Joodse scholen en met het recht op het gebruik van Hebreeuws en Jiddish. Ten slotte werd een *Joodse Democratische Groep* gesticht, die sterk aanleunde bij de andere linkse politieke partijen. Al die groepen hadden een gemeenschappelijk platform, de *Joodse Sociale Democratische Partij*, die ook nog gewoonlijk de *Bund* genoemd werd.

In het begin van de zomer van 1907 kwam er weer een politieke verandering in Rusland, waardoor de macht eens te meer bewoog naar de extreme monarchistische groeperingen. Die organiseerden zich in de Liga van het Russisch Volk. Ze waren voorstanders van de autonomie van de tsaar. Haar leider was de Minister van Binnenlandse Zaken Dubrovnin. De Minister van Justitie was toen de antisemitische Shcheglovitov. De Stolypin Regering moest toegevingen doen aan de Zwarte Liga. Door die contrarevolutionaire en antisemitische groepen, werden de Joodse zelfverdedigingscontingenten voor de krijgswaarden gesleept en veroordeeld. In de herfst van 1907 werden de Zionistische organisaties onwettelijk verklaard in Rusland. De maatregelen voor de opleiding van de Joden werden dan verstrengd. Stolypin gaf een decreet uit, waarbij 100 Joodse studenten aan de Polytechnische School van Kiev plots uit de school werden gesloten, omdat ze de nieuwe quota op de toelating van Joden overschreden.

Einde 1907 kwam de derde *Duma* na nieuwe verkiezingen samen. Die werd genoemd de Zwarte *Duma*, omdat ze een duidelijke meerderheid had van rechtse partijen en vertegenwoordigers. Als oppositie bleef slechts over de Cadet Partij van de Grondwettelijke Democraten, de *Trudovski* of Arbeiderspartij, en enkele onafhankelijke Socialisten. De Joden konden slechts 2 vertegenwoordigers verkozen krijgen.

Deze Duma toonde zich snel een antisemitische verzameling te zijn. In 1908 verwierp ze een voorstel tot decreet om de Joden het recht te verlenen de gezondheidsvakantie oorden en de spa's te bezoeken. De Joden werden uitgesloten van het Russisch Leger. Ze werden ook verbannen uit de Militaire Academie voor geneeskunde. Alle Joden werden uitgesloten uit de vredegerichten. De redevoeringen van de weinige Joodse vertegenwoordigers die hiertegen protesteerden, werden in de verzameling uitgejouwd en overschreeuwd.

In de herfst van 1908 heette de Minister van de Verlichting Schwarz! Hij paste nog meer strikte regels toe op de percentages tot dewelke de Joden toegelaten werden in de staatsscholen, academies en universiteiten. In 1909 werden de beperkingen op Joden in het secundair onderwijs gebracht op tussen 3% en 15%, naargelang de steden en *shtetls*.

Een andere wet van 1911 beperkte het aantal joden dat kon toegelaten worden tot de Maturiteitscertificaten, berekend op een bepaald percentage van de Christen externen. Helaas bestonden er geen Christen externen! Het resultaat was, dat de Joden geen diploma's van enige secundaire school in Rusland konden bekomen. Die wetten werden eveneens uitgevaardigd tegen de Polen en Finnen van Rusland.

De antisemitische plagerijen bleven verder duren met onder andere een decreet van 1910 dat alle Joodse verenigingen verbood die gesticht waren met als doel te lobbyen voor een onafhankelijke nationale cultuur. Ten gevolge die wet moest de *Letterkundige Joodse Liga* de deuren sluiten, en verdween ze.

De periode van 1881 tot 1911 was zo een tijd van groeiende onderdrukking van de Joden in het Russisch Keizerrijk.

In de herfst van 1911 werd de Minister-President Stolypin vermoord in het theater van Kiev, en dat in de aanwezigheid van tsaar Nicholas II. De moordenaar was een man genaamd Bogrov, de zoon van een Russische advocaat van Joodse afkomst. Bogrov werd opgehangen voor zijn snode daad.

De Minister van Binnenlandse Zaken werd toen een lid van de *Zwarte Honderd Liga*, Shchegbovitov. De wreedaardige vervolging van de Joden duurde nog voort tot in 1914. Ook in Polen bleven antisemitische bewegingen ageren, met pieken van geweld in de periode van 1910 tot 1912.

Het antisemitisch Keizerlijk Hof van Rusland bleef zo de Joden vervolgen, om de Joden goed te laten voelen dat ze niet langer welkom waren in het keizerrijk. Er hadden geen massa-executies plaats. Er leek ook geen echt geconcentreerde inspanning te zijn gebeurd om de Joden actief uit de keizerlijke gebieden te verdrijven. Maar de emigratie uit het land werd wel verwelkomd, hoewel niet officieel georganiseerd. In elk geval was het zeer hard een Jood te zijn in gans Rusland, inclusief in de Joodse Vestigingsgebieden van Groter Litouwen. De Vincius families van Berlijn en Thorn volgden deze evolutie met grote droefheid, want dit Rusland was het land van hun voorvaderen. Anderzijds waren ze blij dat hun voorvader Asa Vincius het initiatief en de leiding had genomen om hen te doen verhuizen naar het Duitssprekende Pruisen. Ze hielden nu zeer van Thorn en van Berlijn, hun twee nieuwe thuissteden. Hun gevoelens voor Vilna en Litouwen evolueerden tot slechts een zachte nostalgie, een herinnering aan het verleden. De Vincevicius episode behoorde nu werkelijk tot het verre verleden.

De internationale Ontwikkelingen. 1890-1914

Het Concert van Europa. 1890-1900

Na de overwinning op Napoleon Bonaparte, in de Conferentie van Wenen, hadden de Europese machten die zich verzameld hadden tegen de legers van de Franse keizer, samen een akkoord gesloten om regelmatige vergaderingen te beleggen om de communicatie tussen hen aan te moedigen. Hun doel was zo gewelddadige oplossingen voor meningsconflicten, zoals oorlogen, te vermijden. Grote of langdurige conflicten werden opgelost door diplomatieke vergaderingen. Dit systeem werd genoemd het *Concert van Europa*. Het systeem werkte redelijk goed van 1880 tot 1914. In die periode rezen er veel disputen tussen de Europese mogendheden, die echter bijna alle opgelost werden met diplomatieke middelen. De spanningen tussen de landen van Europa stegen constant, tot niemand nog onder de enkele mensen die werkten aan de koninklijke of keizerlijke hoven overbleef om de grote, globale oorlog te vermijden. Die oorlog zou hen allen naar de verdoemenis zenden.

Het verhaal van die conflicten is lang, moeilijk en complex. Julian Vincius volgde die buitengewone ontwikkelingen van in zijn prille jeugd in de nieuwsbladen, met stijgende verbazing.

Het Concert van Europa was een gewoonte, eigenlijk, werkelijk slechts een concept om de onderlinge meningsverschillen eerder met woorden dan met de wapens op te lossen. Vredesconferenties werden georganiseerd, en nooit geweigerd door alle partijen. Er bestond geen enige georganiseerde instelling achter die vergaderingen.

De regeringen van Europa hadden tevens getekend om telegraaflijnen, draadloze verbindingen, en postdiensten tussen hen op te zetten. Ze hadden de tijdschema's voor de spoorwegen geharmoniseerd, alhoewel nog niet de breedte van de sporen zelf, maar ook daarvoor bestonden oplossingen. De grote machten hadden niet echt pogingen ondernomen om hun economieën te dwarsbomen, tenzij misschien in uitzonderlijke omstandigheden. Ze hadden de export en import van goederen over hun grenzen heen toegestaan.

Zou het *Concert van Europa* ook nu niet tussenkomen in de nieuwste conflicten, vroeg in de ontwikkeling daarvan? Een volledige Europese oorlog onder alle landen samen zou uiterst bloedig worden, wist Julian Vincius. Hij was een dokter! Hij kende de vernietigende kracht van een hoge snelheid obus, gevuld met ontvlambaar poeder, dat ontplofte nadat het ver uit een kanon was geslingerd. Hij kende de verwondingen die honderden meter verder konden en zouden toegebracht worden. Hij durfde niet te denken aan de verwondingen die dergelijke explosies konden veroorzaken aan mensen van vlees en bloed. Tot op het laatste ogenblik meende Julian het niet mogelijk een dergelijke gruwelijke oorlog te laten gebeuren. Die oorlog zou ook ongelooflijk grote aantallen mannen tegen elkaar in het geweer brengen, als nu zoveel meer mensen in de moderne tijden leefden. Toch zou die gebeuren.

De levenslange obsessie van Otto von Bismarck was geweest om de absolutistische monarchie van Pruisen, en na 1871 de suprematie van de Duitse keizer, te beschermen. Bismarck was een ware ambtenaar, de persoonlijke dienaar van de koning en de Staat. Zijn sociale zekerheidswetten van de laatste periode van zijn invloed op de Duitse regeringen moet in dit licht gezien worden. Bismarck introduceerde een sociaal verzekeringssysteem voor arbeiders,

een sociale ziekteverzekering, en een algemeen pensioensysteem voor oudere arbeiders, om het gewicht van de eisen van de linkse arbeidersorganisaties in Duitsland voor de Duitse samenleving te verlichten. Hij sneed letterlijk het gras weg onder de woede en de bitterheid, onder de voeten van de Communistische, Anarchistische en andere extreme linkse groeperingen. Die wogen op de *Reichstag* met rechtmatige klachten en eisen over de slechte toestand van het proletariaat en over het pauperisme in het land. Bismarck stopte de eisen van dergelijke groepen met hun oproepen tot de gewapende opstand als de enige middelen die de arbeiders konden toepassen om hun toestand te verbeteren. De landen die niet deden zoals Duitsland met Bismarck, moesten zeer gewelddadige revoluties van de armste bevolking trotseren. Zoals in Rusland, konden de leiders van de natie hun functie en zelfs hun leven verliezen in de gewapende confrontatie. Tegelijkertijd als Bismarck de sociale druk verminderde, hadden ook de wetten van Bismarck de Socialisten verboden om politieke partijen te vormen die rechtstreeks gericht waren tegen het monarchistisch regime van de keizer.

De Socialisten ageerden nog tegen de censuur, of ten voordele van de vrijheid van meningsuiting en beweging, zoals gedefinieerd in de sociaal georiënteerde Grondwet.

De nieuwe Duitse Keizer Wilhelm II schafte de laatste antisocialistische wetten van 1878 af op de 30ste september van 1890.

De wetten hadden niet afgeleverd wat van hen verwacht werd. De sociaaldemocratische verenigingen bleven groeien, terwijl ze zich aan de principes hielden van de Marxistische ideologie en aan het Erfurt Programma.

Dit Erfurt Programma werd aangenomen door de Duitse Sociaaldemocraten, officieel in oktober van 1891, toen ze samenkwamen in de stad van Erfurt. De resolutie was bedacht en geschreven door Karl Kautsky en Eduard Bernstein volgens de Marxistische principes, met de erkenning van de klassenstrijd in de gemeenschap, met de noodzaak om de productiemiddelen en de uitwisselingswijzen van goederen gemeenschappelijk, samen te plaatsen, een Communistische eis.

Het Erfurt Programma was echter vooral aangenomen door de gematigde vleugel van de Sociaaldemocraten. De uiterst linkse groepen verwierpen zelfs de regering bepaald door een parlement, de *Reichstag*. Zij gaven de voorkeur aan revolutionaire acties in de straten, om de macht in het land over te nemen. In plaats van het parlement wilden ze de dictatuur van het proletariaat. Het gevaar van die vorm van regering was dat een dictatuur van een grote groep een zeer onpraktische wijze van regeren was over een land. Een organisatie moest gecreëerd worden om ze te realiseren, en zonder uitzondering kwam steeds alle macht terecht in de handen van één man, die moest leiden. In het beste geval bleef de macht bij een kleine oligarchie van mensen die de dictator in functie bracht, maar die hield aan haar macht. De man die moest leiden, de president, zocht en kreeg snel alle macht van de dictatuur voor slechts hij alleen. Het Marxistisch ideaal van het regeren van een volk leidde dus steeds tot de dictatuur van één man. Dit moest vermeden worden.

In november van 1890 had een andere breuk plaats met de politiek van Bismarck. Dat was het sluiten van de Duitse grenzen door de nieuwe *Reichskanzler*, Leo von Caprivi, voor de import van goedkope, Russische granen. Russisch graan betekende ook en eerder Pools en Oekraïens graan, één van de meest gewone handelsproducten die toen door de stad van Thorn vloeiden, door de basishandel van de Vincius familie. De Vincius waren gewoonlijk, in drie generaties,

eerder pro-Russisch gebleven in mentaliteit. Ze waren traditioneel handelaars, en hadden het handelaarsbloed overvloedig in hun aderen. Ze betreurden bitter deze nieuwe Duitse houding. Von Caprivi wou de alliantie van Duitsland met Oostenrijk-Hongarije versterken. Men sprak toch ook Duits in Oostenrijk! Hij opende dus Duitsland voor Oostenrijkse landbouwproducten, en vooral voor het Hongaars graan. Rusland verloor zo de inkomsten uit Duitse betalingen. Het land liep in financiële moeilijkheden, toen een groot deel van haar deviezen niet meer binnenkwamen. Het kon zich slechts naar Frankrijk wenden, nu, voor financiële steun. Rusland werd daardoor in de Franse politieke invloedssfeer getrokken. Het keerde zich af van Duitsland!

Otto von Bismarck had wel ook al voor Oostenrijk gekozen, na diepe overwegingen in zijn laatste regeringsperiode. Maar de zo gevaarlijke afwijzing van Rusland kon ook beschouwd worden als een volledige verandering van zienwijze in de Duitse buitenlandse politiek. Bismarck had die tot dan toe kunnen vermijden en de vertrouwensbindingen met Rusland niet verloren.

Langzaam maar zeker keerde ook het Koninkrijk Italië zich verder weg van Duitsland en Oostenrijk. Italië onderhandelde met Groot Brittannië! In maart van 1891 ondertekende het een overeenkomst met Groot Brittannië, waarin de Engelse regering het recht erkende voor Italië om haar invloed uit te spreiden van de Rode Zee naar de Indische Oceaan. Kon Italië niet meer winnen met de goede betrekkingen met Groot Brittannië dan met die van Duitsland? Italië zette echter zo haar bondgenootschap met Duitsland en Oostenrijk-Hongarije op het spel.

In april van 1891 stichtten Duitse rechtse politieke groeperingen de *Pan-Duitse Liga*. Duitsland was toen al zeer bekend voor haar bloeiende industrie en voor haar geleerden en onderzoekers in de wetenschappen. Het was een land geworden dat even geïndustrialiseerd was als Groot Brittannië! Het haalde hoge inkomsten uit de industriële revolutie. Duitsland bezat echter slechts weinig kolonies, in tegenstelling tot Groot Brittannië en tot Frankrijk, en zelfs minder dan het kleine Nederland.

De *British Commonwealth of Nations* werd gevormd tot een wereldwijd conglomeraat van economische interesse, met Londen als centrum. De naam werd gegeven door de Britse politicus Lord Roseberry. Roseberry was een zeer rijke edelman van Schotse oorsprong. Hij had uitgestrekte domeinen geërfd. Hij was ook getrouwd met een vrouw van de Rothschild bankiersfamilie. Hij had diepere en betere uitzichten op de wereldrevolutie dan de meesten van zijn tijdgenoten. Het Britse *Commonwealth* vormde een wereldwijd, bijzonder groot keizerrijk! Het was opgericht door een eilandmacht, veel meer gericht naar de zeeën als basis dan naar Continentaal Europa, het continent waar het geografisch en in theorie, deel van uitmaakte. In dit *Commonwealth* vonden Indië, Australië en Canada centrale plaatsen.

In Duitsland bevestigde de *Pan-Duitse Liga* haar expansionistische vooruitzichten in Afrika voor de leiders van het nieuw keizerrijk. De ongeveer 20.000 leden bestonden vooral uit legerofficieren en hogere ambtenaren. Ze koesterde nationalistische inzichten ook, en de superioriteit van de algemene Duitse cultuur. Ook de overwinningen van het Duits Leger op Oostenrijk en Frankrijk voedden die trots, die arrogantie zelfs. De leden vonden een groot gevoel van onoverwinnelijkheid in alles wat Duitsland kon ondernemen. Het verschil met Groot Brittannië was, dat Duitsland in essentie een landmacht was, beperkt tot haar binnenzee van de Baltische Zee, en daarom niet zozeer een zeevarend volk en macht.

Als nu Rusland zich meer en meer naar Frankrijk draaide voor financiële hulp, dan ondervond het ook moeilijkheden in die steun. In mei van 1891 weigerde de Rothschild Bank van Parijs aan de tsaristische Regering een nieuwe lening uit te schrijven op de Parijse beurs. De Rothschilds waren van Joodse oorsprong! Ze verweten aan Rusland het tragisch lot van de Russische Joden, en dit vooral in de Joodse Vestigingsgebieden van het voormalig Groter Litouwen. Duitsland had het Herverzekeringsverdrag met Rusland opgezegd, en haar grenzen voor Russische graan gesloten. De Franse Regering bekwam aldus een macht over de Russen om de tsaristische Regering in haar invloedsfeer te krijgen. De tsaar wist niet goed genoeg van het geheim verdrag dat ondertekend was tussen Duitsland, Groot Brittannië, Italië en Oostenrijk-Hongarije betreffende de invloed van de landen in de Middellandse Zee, als tegengewicht voor Rusland.

Op de 23ste juli van 1891, als een helder teken van de verbeterde relaties tussen Parijs en St Petersburg, gleed een Franse vloot de Baltische Zee in om te varen naar de Russische oorlogshaven van Kronstadt. Ze werd met veel enthousiasme ontvangen door de Russen. In augustus van 1891 dan, werd een geheim bondgenootschap ondertekend tussen Rusland en Frankrijk. Tsaar Alexander II ratificeerde dit, na lang aarzelen. Hij ook begreep heel goed dat hij de bindingen met Duitsland doorsneed. Frankrijk, natuurlijk, zou nog veel meer van Rusland willen!

In 1891 volgde Graaf Alfred von Schlieffen e Generaal von Waldensee op als Hoofd van de Duitse Generale Staf van het Leger, als opperbevelhebber van het Duits Leger. Hij behield die plaats tot 1906. Hij ontwikkelde een verdedigingsplan voor Duitsland in het geval het land van twee zijden door Rusland en door Frankrijk zou aangevallen worden. Het von Schlieffen Plan zou in ietwat aangepaste vormen toegepast worden door het Duits Leger in haar verdere grote oorlogen.

In het midden van augustus 1892 ondertekenden Frankrijk en Rusland nog een militaire overeenkomst. Deze was veel meer expliciet en gevaarlijk dan onderlinge leningen als financiële steun! Het nieuw verdrag was onderhandeld geworden tussen militairen, tussen de Generaal de Boisdreffe voor Frankrijk en Obrouchev voor Rusland. In het geval van een mobilisatie van de Trippel Alliantie van Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië, zouden ook Frankrijk en Rusland zich mobiliseren. Wanneer er een aanval gebeurde op één van de twee partijen, zou Frankrijk tussenkomen met 1.300.000 soldaten en Rusland met 800.000 gewapende mannen. De beide partijen kwamen eveneens overeen om niet afzonderlijk vredesverdragen af te sluiten.

Dit was een geheim, defensief bondgenootschap. Rusland had tegen Frankrijk gestreden in de Napoleontische oorlogen. Het was daarom begrijpelijk voor Tsaar Alexander gedurende 16 maanden te aarzelen vóór hij dit verdrag wou ondertekenen, maar hij tekende inderdaad!

Voortaan moest Duitsland zich omsingeld voelen door potentiële en verbonden vijanden! De vriendschapsbanden tussen Duitsland en Rusland konden hiermee als definitief verbroken aanzien worden. Zelfs vóór Tsaar Alexander III uiteindelijk de militaire conventie met Frankrijk ratificeerde, in oktober van 1893, werd een Russische vloot triomfantelijk ontvangen door het Frans volk in de haven van Toulon.

Die ontwikkeling gebeurde tot de grote woede en ontzetting van Otto von Bismarck in zijn terugtrekking uit de politiek.

Op dat ogenblik raasde nog steeds het antisemitisme in Rusland.

In Frankrijk was het zogenaamde Panama schandaal uitgebroken. Het Panama Vennootschap was gesticht door Ferdinand de Lesseps, de hoofdingenieur en visionaire bouwer van het Suez kanaal. De vennootschap had nieuwsbladen en parlamentsvertegenwoordigers omgekocht om stemmen ten gunste van het uitgraven van het Panama Kanaal in het Frans Parlement te winnen. De Franse journalisten Edouard Drumont en Maurice Barrès betichtten meer dan 100 leden van het Frans Parlement van corruptie. Drumont publiceerde de affaire in zijn antisemitisch dagblad *La Libre Parole*. Hij kon echter niet voldoende harde bewijzen voorleggen, zodat de zaak in het Frans Gerechtshof afging als een luchtballon die doorgeprikt wordt. Toch werden Ferdinand de Lesseps en de ingenieur en ook ondernemer Gustave Eiffel, veroordeeld tot 5 en 2 jaar gevangenis! Die veroordelingen werden later nietig verklaard door de Franse Regering. Meerdere Joodse financiers waren in het schandaal verwickeld. De affaire voegde zich toe aan en voedde de antisemitische sfeer in Frankrijk.

Ondertussen bleven de arbeidersverenigingen zich organiseren in West Europa.

In 1892, tijdens hun Congres van Halberstadt, stichtten de Sociaaldemocraten van Duitsland de Nationale Vereniging van Arbeidersorganisaties.

In januari van 1893 stichtte James Keir Hardie de Engelse Labour Party, de arbeiderspartij, en organiseerde hij haar eerste congres.

Op de 23ste september van 1895, werd te Limoges in Frankrijk het arbeiderssyndicaat de *Confédération Générale des Travailleurs*, de CGT, het grootst Frans Socialistisch Arbeiderssyndicaat in het leven geroepen.

Tegenreacties volgden. De Duitse grootgrondbezitters, die meer dan 100 vertegenwoordigers in de Duitse *Reichstag* telden en 150.000 leden of aanhangers in hun partij hadden, stichtten de Landbouwkundige Alliantie. Dit was hun reactie tegen de politiek van Leo von Caprivi. In aantal leden, werden zij de tweede grootste politieke partij, na de Sociaaldemocraten, de SPD. Ze verbonden zich met de *Pan-Duitse Liga* en met de Conservatieven in het parlement, om verdere hervormingen van het kiessysteem tegen te houden.

Ze blokkeerden ambitieuze projecten van de Duitse Regering, zoals de uitgraving van het nieuw Wilhelm II Kanaal van Kiel naar de Baltische Zee. Ze ondersteunden de oorspronkelijke objectieven van de *Pan-Duitse Liga*. Het *Kaiser Wilhelm II Kanaal* liep tussen Kiel aan de Noordzee tot in de Baltische Zee, een cruciale verbinding om Denemarken voor de grootste Duitse slagschepen. Het kanaal werd dan toch geopend op de 21ste juni van 1895, na 8 jaar arbeid.

Aan het begin van mei 1893, wou de *Reichskanzler* Leo von Caprivi de oproeping van de jongeren tot het Leger van 3 jaar naar 2 jaar brengen, doch met 80.000 meer mannen in het Leger. Hij wou voor die maatregel betalen door de taksen te verhogen op brandewijn, op bier en op financiële operaties aan de beurzen. De *Reichstag* weigerde dit Legervoorstel van von Caprivi! Vervolgens ontbond de vergramde Caprivi de *Reichstag*. Nadien kreeg hij wel zijn voorstel goedgekeurd in het parlement, met de militaire dienstplicht inderdaad verminderd van 3 tot 2 jaar, doch met een staand Leger van slechts 590.000 soldaten in vredestand.

Duitsland en Rusland hadden zich van elkaar verwijderd. Toch vroeg Leo von Caprivi in maart van 1894 aan de *Reichstag* om een nieuw Handelsverdrag met Rusland te aanvaarden. Dit leek een beetje te weinig en te laat!

In mei brak von Caprivi met de laatste, belangrijke interne maatregelen van zijn voorganger Otto von Bismarck betreffende de *Kulturkampf*, door meer onafhankelijkheid van de Staat te verlenen aan de Evangelische Kerk van Pruisen. De Pruisische *Landtag* keurde de voorstellen van de Regering van von Caprivi goed. Enige tijd later, echter, liep von Caprivi in een hevige uiting van meningsverschil met Keizer Wilhelm II.

De Pruisische Minister-President was een von Eulenburg. Hij had een nieuwe wet voorgesteld, gericht tegen de Sociaaldemocraten, en dat ondanks de tegenstand tot die wet vanwege de *Reichskanzler* von Caprivi. Keizer Wilhelm II had schrik gekregen van het terrorisme. Hij steunde de nieuwe wet! Toen von Eulenburg daarop het universeel kiesrecht tot de Pruisische *Landrat* wou afschaffen, ondanks meer levendige protesten van von Caprivi, ontsloeg de keizer de beide mannen op de 26ste oktober van 1894.

Prins Chlodwig von Hohenlohe werd de nieuwe kanselier. Hij was 76 jaar oud, en een vroegere gouverneur van Elzas-Lorraine. Von Hohenlohe oefende zijn functie uit door de meeste zaken van de regering over te laten aan Johannes Miquel, zijn minister van financiën.

Ondertussen was een grote onrust ontstaan in het Ottomaans Keizerrijk van Turkije. In januari van 1893, had Sultan Abdul Hamid samenzweringen van verbannen Armeniërs gevreesd. Hij had daarom de Koerden losgelaten tegen de Armeniërs. Zij waren ervijanden van elkaar. In augustus 1894 vermoordden de Koerden en de Turken ongeveer 5.000 Armeniërs. De slachting had de toestemming gekregen van de Sultan. De Armeniërs waren Christenen, de Turken en de Koerden Moslims. Van de 30ste september 1895 tot het einde van het jaar hadden verschillende gevechten plaats tussen de Turken en de Armeniërs, waarbij de Turken verder slachtingen veroorzaakten van Armeniërs. In december van 1895, nadat die gevechten en gewelddaden allerhande bekend raakten in het Westen, zonden de West-Europese mogendheden, Groot Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Italië, met Oostenrijk en Rusland, samen een grote vloot naar de Dardanellen om de Turken te dwingen deel te nemen aan een Vredesconferentie die zou plaats hebben te Istanbul. De sultan verleende de algemene amnestie aan de Armeense overlevenden.

In die periode, rond het einde van de eeuw, stonden de Duitse wetenschapslui aan het voorfront van het wetenschappelijk onderzoek. In 1894 ontdekten Robert Koch en Karl Eberth de bacteriën die verantwoordelijk waren voor de cholera. Wilhelm Röntgen ontdekte de interessante eigenschappen van de straling die hij gewoon de naam van X-stralen gaf. Aan het einde van 1895, organiseerde Alfred Nobel, de uitvinder van het dynamiet, de Nobelprijs. In Groot Brittannië, in 1896, liet Marconi zijn eerste patent registreren voor draadloze telegrafie. Dit belangrijk patent liet veel snellere communicatie toe tussen de steden en landen.

In mei van 1896, op de Conferentie van Istanbul, op de vergadering van de Europese ambassadeurs, vond de vergadering een oplossing voor de Griekse opstanden op het eiland Kreta. De sultan aanvaardde de autonomie van het eiland.

In Duitsland richtte Keizer Wilhelm II, aangespoord door de Pan-Duitse Liga, meer en meer zijn aandacht naar de kolonies die Duitsland miste. Hij regeerde ook tijdens de oorlog van Groot Brittannië tegen de Boeren van Transvaal en de Oranje Vrijstaat. De Boeren waren de voormalige Nederlandse immigranten in Zuid Afrika. In het prille begin van 1896 zond Wilhelm II een telegram naar de President van Transvaal, Paul Krüger, om hem geluk te wensen met het terugdrijven van de Britse aanvallen, geleid door de avontuurlijke Dokter Jameson.

Inderdaad had op de 29ste december Van 1895 een zekere dokter Leander Starr Jameson een groep avonturiers verzameld om Transvaal binnen te vallen en de macht over het land te veroveren. Hij probeerde dit in een roekeloze raid van ongeveer 500 mannen. De Boeren hadden niet veel moeite om die poging van Dokter Jameson te vernietigen. Jameson werd gedwongen de wapens neer te leggen. Dan had de Duitse keizer zijn telegram naar President Krüger gezonden. Paul Krüger was de president van de kleine Boerenrepubliek sinds 1883. Het Duits telegram veroorzaakte een opschudding van verontwaardiging in Groot Brittannië. Was zulke provocatie van de Britse pers en van de leidende Britse klassen, die resulteerde in anti-Duitse gevoelens in het Brits Keizerrijk echt nodig?

In de tweede helft van 1896 en in 1897 werd de hitte een beetje hoger gedraaid in de Balkan Landen. In augustus van 1896, hadden de Oostenrijkse en Russische diplomaten die al de problemen konden voorspellen, onderhandeld en zienswijzen uitgewisseld over de Balkan te Wenen. In februari van 1897, had Tsaar Nicholas II Ferdinand van Saksen Coburg erkend als koning van Bulgarije. Hij had zijn kalmerende invloed laten werken.

Dit laatste creëerde het ongenoegen van Bismarck, die plots weer in het openbaar verscheen, uit zijn terugtrekking van de politiek, om zijn ongenoegen te uiten. Hij was ontevreden over de buitenlandse politiek van Duitsland. Hij verbrak zijn stilte door het Duits-Russisch Herverzekeringsverdrag integraal te publiceren in het Hamburgs dagblad waar hij toegang tot had gekregen. Dit bracht hoge verontwaardiging mee in Rusland, dat zich al naar Groot Brittannië en naar Frankrijk had gewend en dat haar inspanning daartoe nu vreesde in scherven te zien vallen.

Er bleven ook problemen voor Rusland in de Balkan kwestie, want Duitsland had al de Russische interesse in Bulgarije erkend, in tegenstelling tot het Triple Alliantie Verdrag. Was Duitsland zich weer aan het keren naar Rusland? Dat was in elk geval wat Bismarck steeds had gewenst.

In februari van 1897 hadden de Turken ware slachtingen uitgevoerd op het eiland Kreta. Kreta had daarom verklaard zich te willen aansluiten bij Griekenland. Het resultaat daarvan was, dat in april 1897 Turkije de oorlog had verklaard aan Griekenland, hoewel een maand vroeger de verzamelde Europese mogendheden al een blokkade hadden gelegd op Kreta tegen Turkije.

In diezelfde maand april werden de Turken onderdrukt in Macedonië. De keizers van Oostenrijk-Hongarije en Rusland hadden elkaar ontmoet om een Oostenrijks-Russisch verdrag van status-quo in de regio te ondertekenen en om het conflict te stoppen.

In april streken de Griekse en de Turkse Legers met respectievelijk 50.000 soldaten en 120.000 soldaten een veldslag in Thessalië. De Grieken moesten die streek, die bij traditie Grieks was, ontruimen. De Turken plunderden de regio.

Ondanks die conflicten gingen op de 3de juni van 1897 de Grieken en de Turken toch akkoord om een wapenstilstand af te sluiten voor Kreta. In december van dat jaar ondertekenden ze tevens een Vredesverdrag te Istanbul. Griekenland kon bijna gans Thessalië van de Turken terugkrijgen. Een potentieel belangrijk conflict tussen de twee landen leek vermeden.

Keizer Wilhelm II van Duitsland reisde naar Turkije in oktober van 1898. Hij verzekerde de sultan en zijn hof van de verderzetting van de *Bagdad Bahn*. Met hem reisden een aantal industriëlen mee, en ook de directeur van de *Deutsche Bank*. In overeenstemming met de Europese mogendheden, evacueerden de Turken Kreta in november van 1898.

In oktober van 1897 benoemde Keizer Wilhelm II Hans von Bülow tot Minister van Buitenlandse zaken van Duitsland. In maart van het volgend jaar 1898, stelde de Marine Secretaris van Duitsland, von Tirpitz, zijn eerste Marine Wet voor aan de *Reichstag*. Die wet werd goedgekeurd. Ze liet de bewapeningswedloop beginnen tussen Duitsland en Groot Brittannië op het gebied van de slagschepen!

In april 1898 stichtte von Tirpitz de Duitse Marine Unie, een nieuwe nationalistische, naar expansie gerichte politieke beweging. Die Unie telde tot 500 afdelingen, met 15.000 leden en een nieuwsblad dat verspreid werd op 50.000 exemplaren. Ze betekende een lobby voor de Duitse zeemacht.

De eerste Marine Wet werd gestemd in 1898, de tweede in 1900 voor de bouw van meer kruisers, de derde in 1906 voor de bouw van slagschepen en de vierde in 1912 voor de bouw van onderzeeërs, voor de *Unterseebooten* of U-boten.

In die tijd gebeurden er zelfs incidenten tussen bevriende landen. In 1898 trok een Brits-Egyptisch Leger geleid door Sir Herbert Kitchener langzaam zuidwaarts langs de Nijl. Het was haar doel de Sudan te heroveren, en om zich te wreken op de moord door vurige rebellen van de vroegere Generaal Gordon.

Een week na een zware veldslag nabij Khartoem, hoorde Kitchener over een andere gewapende macht die zich wat verder in het zuiden bewoog nabij Fachoda. Een afdeling Franse soldaten, geleid door een Majoor Marchand, was Egypte binnengedrongen en had de stad van Fachoda bezet in september 1898. Marchand moest de Franse interesse in de regio beschermen. Majoor Marchand had twee jaar nodig gehad om de Nijl te bereiken! Twee maand later vond Kitchener hem op zijn weg.

Groot Brittannië vroeg de onmiddellijke evacuatie van Fachoda door de Franse troepen. De Franse Minister van Buitenlandse Zaken, Théophile Delcassé, minister slechts sinds de zomer van 1898, moest de troepen wel terugtrekken onder de intense diplomatieke druk. Frankrijk kon zich op dat ogenblik geen oorlog met Groot Brittannië veroorloven. Op de 3de november 1898 kreeg Marchand het bevel om Fachoda te verlaten. In maart van 1899 gaf dan Frankrijk de Sudan op. Het trok haar soldaten weg. Egypte werd als strategisch belangrijk beschouwd door Groot Brittannië, omdat het land het Suez Kanaal bevatte, zo vitaal voor de Britse zeeroute naar Indië.

Zowel in Duitsland als in Rusland, bleven de conflicten tussen de regeringen en de Sociaaldemocratische tendensen de geesten beroeren. In december van 1899, bijvoorbeeld, stemde de Pruisische *Landrat* een wet die verbood aan Sociaaldemocraten les te geven aan de universiteiten.

In dezelfde maand groeide in Rusland de tegenstand tegen het autocratisch regime van Tsaar Nicholas II. In Minsk werd de *Russische Sociaaldemocratische Arbeiderspartij* opgericht. De Duitse Minister van Binnenlandse Zaken Posadowsky-Wehner, telde voor om de straffen te verhogen op stakers die niet-stakers lastig vielen. Het voorstel van Posadowsky-Wehner werd geweigerd einde mei 1899, zodat de minister zijn politiek van repressie van de stakers moest opgeven. Op de 7de december dan, nam de *Reichstag* een nieuw wetsvoorstel aan, ingediend door de *Reichskanzler* von Hohenlohe, dat tot doel had de vorming van nieuwe politieke verenigingen toe te laten. Nieuwe partijen en drukkingsgroepen schoten plots als paddenstoelen uit de grond. De verschillen tussen de partijen groeiden daarmee eveneens. Potentiële dissidenten spraken zich uit in september 1899 op het Sociaaldemocratisch Congres te Hannover. De revolutionaire Socialiste Rosa Luxemburg bekritiseerde er de hervormingstheorieën van Bernstein.

In mei 1899 werd de eerste Vredesconferentie van Europa te Den Haag georganiseerd, in Nederland, en dat op een Russisch voorstel van Tsaar Nicholas II. Zijn voorstel tot de ontwapening in Europa werd door de andere mogendheden als volledig onrealistisch, utopisch, geweigerd. Ten slotte werd wel de vrijwillige vermindering van wapens voorgesteld aan het einde van het congres. Elk land wist goed dat dergelijke vrijwillige beperkingen nooit zouden opgevolgd worden. Nog andere, meer aanvaardbare overeenkomsten werden geformuleerd en aangenomen, aangaande de humanisering van de oorlogen, over de mensenrechten van de strijders, en over de wijzen van gevangenneming en van in arrest houden van oorlogsgevangenen.

Ondertussen was Frankrijk tot het besluit gekomen dat het misschien te ver was gegaan in haar vorige Frans-Russische verdragen. Frankrijk was nog wel akkoord met de automatische mobilisatie in geval van een Duitse mobilisatie. Maar omdat Oostenrijk-Hongarije minder interessant was voor Frankrijk, en omdat de spanning in de Balkan weer steeg, wou Frankrijk niet in een conflict treden waarin het niet direct bedreigd werd. Het weigerde dus automatisch te mobiliseren in het geval van een dreigende Oostenrijks-Russische oorlog. Rusland kreeg wel de Franse steun in de Ottomaanse kwesties.

In Transvaal had Paul Krüger grote aantallen kanonnen en geweren gekocht in Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hij bouwde versterkte forten aan de grenzen van Transvaal. Op de 10de oktober van 1899 zond Krüger dan een ultimatum aan de Britse Regering.

Krüger vroeg dat niet langer Britse troepen naar Zuid Afrika zouden gezonden worden, en om alle Britse troepen die thans aanwezig waren in het land terug te roepen. Het is steeds riskant aan een Engelsman te bevelen iets te doen of niet te doen. Groot Brittannië begon een oorlog over de kwestie.

De Oranje Vrijstaat voegde zich bij Transvaal. De zogenaamde Boerenoorlog duurde lang! Het Brits Leger veroverde Transvaal op de Boeren in oktober 1900. In mei werd de Oranje Vrijstaat geannexeerd aan het Engels Zuid Afrika. Dit was nog niet het einde! De Boeren van Transvaal begonnen nadien een guerrilla-oorlog, die slechts eindigde in mei van 1902. De Boeren aanvaardden dan de voorwaarden van Generaal Kitchener. Transvaal en de Oranje Vrijstaat erkenden de Britse monarch als hun soeverein. Paul Krüger was het verslagen Transvaal dan al ontvlucht voor continentaal Europa.

De eeuw bereikte haar einde. Frankrijk organiseerde een nieuwe Wereldtentoonstelling. Ze werd verwacht meer dan 50 miljoen bezoekers naar de hoofdstad te trekken. Die internationale tentoonstelling bouwde het *Grand Palais* en het *Petit Palais*, opgericht door de architecten Deglane en Giraind, als symbolen van de technische vooruitgang. De grote tentoonstelling opende op de 14de april van 1900. Meer dan 40 naties werden er vertegenwoordigd. De tentoonstelling toonde ook veel van de laatste wetenschappelijke ontdekkingen.

Duitsland bleef haar militaire macht verhogen. Op de 25ste januari van 1900 stelde Admiraal von Tirpitz zijn nieuwe Marine Wet voor. Ze werd aangenomen in de *Reichstag*, al stemden de Sociaaldemocraten tegen de wet. Von Tirpitz wou niet minder dan de hoogzee vloot van Duitsland verdubbelen tussen 1900 en 1917. Duitsland moest 38 nieuwe kruisers bouwen, 20 grotere en 65 kleine slagschepen, en veel torpedoboten. Met die wet werd de standaard voor de twee mogendheden Duitsland en Groot Brittannië van 2 Britse oorlogsschepen voor 1 Duits schip eerder 3 tegen 2.

Duitsland was nu een voorbeeld van macht en voorspoed. In juli opende te Parijs de ondergrondse metro, met werken waarvan de ingenieur Fulgence Bienvenue was. In dezelfde maand verliet de eerste, reusachtige ballon van Graaf Zeppelin de hangars van het Meer van Konstanz in Duitsland. De technologische vooruitgang had daarmee een nieuw wapen voor het Duits Leger meegebracht.

In dezelfde maand van juli 1900 begon de Duitse Opperbevelhebber Veldmaarschalk Alfred von Waldensee een gezamenlijke Europese expeditie tegen de opstand van de Chinese *Boxers* beweging. De *Boxers* was een Europese naam. De echte, Chinese naam betekende zoiets als de *Vuisten van de Gerechtigheid*. De opstand was rechtstreeks gericht tegen de Europese ambassades op het Chinese vasteland en op de Europese economische belangen in China. De Chinese regerende keizerin reageerde niet en liet de *Boxers* maar doen wat ze wilden. Duitsland triomfeerde in de expeditie, terwijl de Britten verwickeld waren in hun oorlog in Transvaal tegen de Boeren en het zeer zwaar hadden in de verscheidene veldslagen de overwinning te behalen.

In de nationale politiek van de grote mogendheden bleven de sociale problemen een dominante positie innemen. In augustus van 1900 verbood het Pruisisch Ministerie van Oorlog de soldaten nog Sociaaldemocratische pamfletten te verspreiden.

In Londen, in februari, werd de Arbeiderspartij, de Labour Party, gesticht.

In september begonnen de Hamburgse dokwerkers voor de tweede maal een staking voor hogere salarissen. Opnieuw bekwamen ze geen grote resultaten.

In Parijs, op het Socialistisch Congres daar, werd een Internationaal Bureau van Socialistische Arbeiderspartijen geopend. Dit zou 69 leden, verenigingen, bijeen brengen van 23 landen!

In november van 1901 stichtten Russische intellectuelen de Socialistische Revolutionaire Partij, waarvoor het terrorisme een middel was van uitdrukking en actie.

In oktober van 1900 werd Hans von Bülow de nieuwe *Reichskanzler* van het Duits Keizerrijk. In januari van 1901 overleed Koningin Victoria van Groot Brittannië. Haar opvolger werd haar zoon, Koning Edward VII.

Het jaar 1900 eindigde en een nieuwe eeuw begon!

In april van 1901, kwam Italië in conflict met Oostenrijk over Albanië. Italië en Frankrijk verklaarden dan hun onderlinge vriendschap, zodat Italië weer een beetje meer weg bewoog van haar bondgenootschap met Oostenrijk en Duitsland.

Groot Brittannië had een verdrag van gemeenschappelijke verdediging aangevraagd met Duitsland. Groot Brittannië zocht slechts een bilaterale overeenkomst met Duitsland alleen, maar Duitsland wou Groot Brittannië in haar Triple Alliantie halen. De onderhandelingen faalden, wat een geweldige diatribe uitlokte van Chamberlain tegen Duitsland.

Vanaf het einde van de winter in februari 1901, verspreidde de Macedonische crisis zich in de Balkan. Toch consulteerde de Oostenrijkse Minister van Buitenlandse Zaken, Agenor Goluchowski, zijn Russische collega over de kwestie, om het ergste te vermijden.

Op de 30ste januari van 1902 ondertekenden groot Brittannië en Japan een bondgenootschap voor een periode van 5 jaar. In april ondertekenden Rusland en China een conventie waarin de tsaar akkoord ging om Mandschourije te verlaten.

In de zomer van 1902, beëindigde Lord Salisbury, die Eerste Minister van Groot Brittannië was geweest onder Koningin Victoria, zijn loopbaan. Zijn opvolger werd zijn neef, Arthur James Balfour.

Diezelfde maand verzekerde een nieuw Brits-Italiaans verdrag de status quo in de Middellandse Zee. In juli van 1902 dan, ondertekenden Frankrijk en Italië een defensief bondgenootschap. Dit werd geheim gehouden, maar het kwam ter ore van de Duitsers. De Duitsers werden zeer nerveus over die overeenkomst, omdat ze brak met de artikelen van de Triple Alliantie, waar Italië een lid van was gebleven.

Einde mei 1902 werd er dan toch een vredesverdrag ondertekend tussen Groot Brittannië en de Boeren van Pretoria. De oorlog had meer dan 4 jaar geduurd! Tienduizenden Boeren waren gestorven in de Britse concentratiekampen. Na het vredesverdrag behielden de Boeren wel hun autonomie in het Britse Gemenebest.

In december van 1902, aan het jaareinde, verhoogden de spanningen tussen Frankrijk en Spanje over Marokko. Spaanse oorlogsschepen zeilden naar Tangiers om de Spaanse belangen in de regio met de wapens te steunen.

Die veelvuldige besprekingen en de daaropvolgende overeenkomsten betekenden voor het Europees volk dat ze konden menen dat eender welk conflict kon en zou opgelost worden door multilaterale besprekingen, door vergaderingen van ambassadeurs en door de leiders van de mogendheden. Dat bleef ook inderdaad zo in de ganse eerste decade van de nieuwe eeuw. Aan het einde van die periode was het geduld van die mannen opgebruikt. De leiders van de Europese landen eindigden dan de besprekingen in enkele maanden tijd. Het resultaat zou een waterval van oorlogsverklaringen worden, waar niemand zich aan wou onttrekken.

In de Balkan Staten bleef de spanning ook toenemen. Bulgarije zei het handelsverdrag op dat het sinds 1882 had met Oostenrijk.

In juni van 1903 slaagde een militaire machtsovername in Servië. De officiers verweten Koning Alexander zijn betere relaties met Oostenrijk. Dragutin Apis, het hoofd van de Servische Liberale Partij, had de putsch gepland. Toch hield de monarchie stand! De volgende koning van Servië werd Peter I, een Prins Karadjordjevic. Noch Oostenrijk noch Rusland kwamen tussen.

In juli werd de Russische Consul van Macedonië gedood. Rusland reageerde door troepen naar Macedonië te sturen. Het Balkan land wierp zich dan in een opstand tegen Turkije. Turkije was niet zeer uit op een oorlog op dat ogenblik. Het stelde herstellingsfondsen voor om te betalen voor haar misdaden in Macedonië, en hoopte daarmee de kwestie te kunnen sluiten. Haar inspanningen hadden succes! Macedonië bleef in Turkse handen. In augustus probeerde een groep Macedonische revolutionairen opnieuw zich los te rukken van het Ottomaans voogdijschap. Ondanks de onrust, herhaalden Oostenrijk en Rusland hun overeenkomst van 1897. Keizer Franz Joseph ontmoette Tsaar Nicholas II op het jachtpaviljoen van Mürzsteg in Styrië met dit doel.

In mei van 1903, bezocht Koning Edward VII van Groot Brittannië officieel Frankrijk. Zijn bezoek eindigde in een triomf! De toenadering tussen Frankrijk en Groot Brittannië werd een feit.

Op de 5de april van 1904 ondertekenden Frankrijk en Groot Brittannië dan de *Entente Cordiale*, een duidelijke waarschuwing aan Duitsland en Oostenrijk. De alliantieblokken konden nu hun invloed samen laten voelen.

In april van dat jaar ook was een Frans-brits verdrag ondertekend, dat meerdere problemen tussen de twee landen oploste. Het verdrag ging van de visrechten net buiten New Foundland tot conflicten aangaande Siam en Madagascar. Dit vormde de basis van de *Entente Cordiale*!

In diezelfde maand verkocht een anonieme, mogelijk Duitse officier die zich *Le Vengeur* noemde, de wreker, de Duitse strategische plannen gericht tegen Frankrijk – het von Schlieffen Plan. Dit plan dateerde nog van 1902. Met kleine aanpassingen werd het later toegepast door het Duits Leger in haar volgende oorlogen.

Ondertussen had aan het einde van juli 1903 te Brussel, in België, het 2de Congres van de Russische Sociaaldemocratische Partijen plaats gevonden. De Sociaaldemocraten scheidden zich in twee vleugels. De grootste groep, de meer linkse vleugel, zou voortaan de Bolsheviki, de Bolsjewisten, genoemd worden, naar het Russisch woord van *Bolchoï*, de grootste. De meest vurige vertegenwoordiger van die groep was een zekere Vladimir Ilitch Ulyanov, genoemd Lenin.

De minderheidsgroep zou voortaan de Mensheviki, de Mensjewisten, genoemd worden, naar het Russisch woord voor kleiner. Die groep werd geleid door een zekere Martov. Zij waren gekant tegen een partij van de massa.

In het Verre Oosten begon Rusland in conflict te geraken met Japan over Mandschourije. Rusland staakte haar ontruiming van Mandschourije. Het conflict mondde uit in een oorlog tussen Rusland en Japan. Japan viel de Russische vloot van Port Arthur aan in februari van 1904.

De invloeden in de Noord-Afrikaanse steden werden in die tijden met overeenkomsten opgelost. Frankrijk kon haar invloed uitoefenen over Marokko, en Groot Brittannië kon haar belangen in Egypte volledig bewaren. Die zaak kreeg een grote weerklank in Duitsland. Duitsland hekelde de Franse ambities in Marokko, dat een anders onafhankelijk land was.

Hoewel Frankrijk, Rusland en Groot Brittannië naar elkaar leken toe te groeien, bracht een nieuw incident plots grote spanning tussen Groot Brittannië en Rusland. De Russen zonden hun grote, Baltische vloot naar China om te strijden tegen Japan. In de Noordzee bemerkten de Russische slagschepen een vloot van kleinere boten die hen nader kwam. De Russen namen aan dat die boten tot de Japanse oorlogsvloot behoorden. De Russen brachten de boten prompt tot zinken. Uiteindelijk bleek die vloot slechts te bestaan uit ongewapende Britse vissersboten! De diplomatie loste het spijtig voorval op.

De Russisch-Japanse Oorlog. 1904-1906

In de laatste decennia van de 19de eeuw had Japan haar industrie gemoderniseerd en daartoe de westerse technologieën gebruikt. Het deed hetzelfde met de principes van de uitrusting voor oorlogsvoering. Haar aartsvijand was Korea gebleven, een land dat al gedurende eeuwen een bedreiging had gevormd voor Japan. Naarmate Japan meer en beter bekwaam werd zich te transformeren tot een moderne, efficiënte, geïndustrialiseerde mogendheid naar westers model, keek het meer hooghartig neer op de landen in de regio die zich niet zo snel hadden kunnen ontwikkelen, eerst en vooral op China en Korea.

Het Japans opleidingssysteem had als objectief de jonge studenten op te leiden tot uitstekende soldaten. De studenten werden geïndoctrineerd in de *Bushido*, de strijdersgeest, de code van de *Samoerai* klasse, de strijdersklasse. Japan was geen democratie geworden. Een oligarchie heerste over het land, met aan het hoofd een keizer. Deze droeg weliswaar slechts een ceremoniële macht. De oligarchie had wel toegestemd in de vorming van een verkozen Parlement, dat niettemin slechts beperkte macht kreeg en eveneens werd bepaald per beperkt stemrecht.

De Russisch-Japanse Oorlog begon over een conflict tussen Japan en Korea.

In 1884 had Japan een machtsovername in Korea aangemoedigd, georkestreerd door een pro-Japanse drukkingsgroep. De Koreaanse Regering riep de hulp in van China. De opstand werd snel neergeslagen. Japan was toen nog niet klaar om een oorlog te riskeren. Dus trok het zich terug. Het resultaat was een Korea dat nog meer dan tevoren in de invloedssfeer van China getrokken werd.

China en de andere landen in de regio werden beschouwd als zwakke staten, zwak in bewapening, in leiderschap en in industrie. Rusland ook zocht zich uit te breiden in het Verre Oosten. Rusland had zich van Afghanistan tot het Kamchatka schiereiland uitgebreid in de jaren 1890. Het had haar Trans-Siberische Spoorweg gelegd tot aan de haven van Vladivostok. Die haven werd door de Russische Regering ingelijfd al rond 1860. De Russen hadden daar hun grootste strategische haven voor toegang tot de noordelijke Stille Oceaan gebouwd.

In 1894 en 1895 vocht Japan een Japans-Chinese Oorlog. Het conflict ging over de controle van Korea. Een landelijke rebellie in Korea, geleid door een religieuze beweging, bracht de Koreaanse Regering er weer toe een beroep te doen op China om haar met troepen te steunen. Japan antwoordde door haar eigen troepen te zenden om de opstand neer te slaan, en om een marionetten regering in Seoul te installeren. Dit conflict ontwikkelde zich tot een heuse oorlog. Japan won de eerste veldslagen gemakkelijk, en vernietigde bijna de ganse Chinese vloot in de Slag van de Yalu Rivier. Japan en China ondertekenden ten slotte het Verdrag van Shimonoseki. China stond daarbij het Liaodong schiereiland af aan Japan, en ook het eiland van Taiwan. Na het vredesverdrag echter, dwongen de Westerse mogendheden Japan zich terug te trekken uit het Liaodong schiereiland. Japan meende Frankrijk, Rusland en Duitsland samen niet te kunnen confronteren. Het trok zich inderdaad terug.

In oktober van 1895 vermoordden Japanse agenten Koningin Min van Korea, de leidster van de anti-Japanse groeperingen in haar land. Die daad veroorzaakte een nog grotere en zich naar gewelddadigheid kerende anti-Japanse publieke opinie in Korea. Vroeg in 1896 vluchtte

Koning Gojang de Russische ambassade van Seoul in. Hij meende zijn leven in gevaar door Japanse agenten. Voortaan kwam Korea ook onder Russische invloed! De tot dan eerder pro-Japanse Regering werd omver geworpen. Meerdere ministers werden in de straten gedood door wraakzoekende, opgewonden nationalistische menigtes.

In 1897 bezette Rusland het Liaodong Schiereiland. Het bouwde daar de haven en de vestingen van Port Arthur. Dit werd de basis van de Russische vloot in het Oosten. De Russische aanwezigheid te Port Arthur kon meer bedoeld zijn om de Britse invloed en macht in de regio in toom te houden, maar Japan beschouwde de haven als een directe bedreiging voor haar belangen.

Ook Duitsland was aanwezig in de streek. Het had de Jiaozhou Baai bezet, en daar de vesting Tsingtao gebouwd. Duitsland had er een Duits garnizoen en een kleine vloot gevestigd.

Van 1897 tot 1903 bouwde Rusland de Oosterse Chinese Spoorweg in Mandschourije. Dit gebeurde in samenwerking met China. Het beheer van de maatschappij bleef in Russische handen en de spoorwegen werden gelegd met de Russische spoorbreedte. Tevens liet China toe aan Russische troepen de sporen te verdedigen tegen bandieten. Het hoofdkwartier van de spoorwegmaatschappij werd gevestigd in de nabij liggende, nieuwgebouwde stad van Harbin.

In december van 1897 kwam een grote Russische vloot aan te Port Arthur. Ze vormde een bedreiging voor China. Rusland erkende toen nog wel het Liaodong Schiereiland als behorend tot China. China en Rusland onderhandelden. In 1898 ondertekenden ze een overeenkomst, waarmee Rusland Port Arthur en de daar rond liggende streken van China kon huren. De Russen versterkten nog verder Port Arthur. Ze legden ook nog een spoorweg van Harbin over Mukden naar Port Arthur, om Port Arthur aan te sluiten op de Trans-Siberische Spoorweg. Die verbinding zou Rusland toelaten snel legers van het Westen naar het Oosten te zenden, tot diep in China.

De Russen begonnen eveneens verder de controle over Korea te nemen! Ze kochten mijnconcessies nabij de rivieren de Yalu en de Tumen. Dit veroorzaakte enige opschudding in Japan, dat nog steeds naar Korea met begerige ogen keek. Japan besloot aan Rusland de oorlog te verklaren, vóór de Russen de Trans-Siberische spoorwegverbinding vervolledigd hadden.

In 1900 brak er in China een opstand uit, de *Boxer Rebelle*, die vooral de internationale ambassades in Beijing bedreigde. Een internationale strijdmacht van 8 landen sloeg de aanvallen van de *Boxers* af. Ondertussen had Rusland al 177.000 soldaten in Mandschourije verzameld. Die wierpen de Boxer rebellen uit Mandschourije. Hoewel Russische diplomaten het Chinees Keizerlijk Hof verzekerden dat ze zich zouden terugtrekken uit die streken, bleven ze er!

Japan begon onderhandelingen met Rusland. Het stelde voor om Rusland haar controle over Mandschourije te laten behouden, in ruil voor de Japanse controle over het noorden van Korea. Ondertussen ondertekenden eveneens Japan en Groot Brittannië een verdrag en bondgenootschap. Als enige Staat zich zou verbinden met Rusland in een oorlog tegen Japan, dan zou Groot Brittannië snel Japan helpen. Op die wijze kon Rusland geen hulp krijgen van Frankrijk of Duitsland, zonder een oorlog te riskeren met Groot Brittannië. Japan had de handen vrij om Rusland aan te vallen!

Tsaar Nicholas II ontving geruststellende brieven van Keizer Wilhelm II, die hem toelieten te hopen op de hulp van Duitsland in een oorlog met Japan. In feite was Duitsland nog aan het pogen om Rusland weg te lokken van Frankrijk en Groot Brittannië.

Aan het einde van juli 1903 begon de Japanse ambassadeur te St Petersburg onderhandelingen met Rusland over de belangen van de beide landen in Korea en Mandschourije. Einde 1903 besloot China om neutraal te blijven in enig conflict tussen Japan en Rusland. In januari van 1904 begreep de Japanse Regering dat Rusland slechts aan het proberen was om tijd te winnen opdat hun strijdkrachten in Mandschourije op tijd versterkt konden worden.

Op de 13de januari van 1904 stelde Japan voor om Mandschourije buiten de invloedssfeer van Japan te houden, indien Rusland hetzelfde deed in Korea. Korea interesseerde Japan meer dan Mandschourije! In dat begin van 1904 echter, kreeg Japan geen antwoord van Rusland. Japan brak dan haar diplomatieke betrekkingen met Rusland.

Tsaar Nicholas II schijnt niet waarlijk een oorlog met Japan te hebben gezocht. Hij vertraagde en vertraagde slechts de onbeslistheid van zijn land. Nicholas hoopte eerder dat Japan het toch niet zou aandurven een oorlog met Rusland te beginnen.

Maar op de 5de februari verbrak Japan werkelijk plots alle diplomatieke betrekkingen met Rusland. Japan verklaarde toch de oorlog aan Rusland op de 8ste februari van 1904.

Drie uur vóór de oorlogsverklaring door de Russische Regering ontvangen werd, zonder vroege waarschuwing, viel de Japanse vloot al Port Arthur aan! De Russische tsaar kon zijn oren niet geloven. Rusland verklaarde slechts 8 dagen later eveneens de oorlog aan Japan! Het Chinees hof gaf eerder de voorkeur aan de Japanse visie. Het bood zelfs militaire hulp aan. Japan sloeg dit aanbod van de hand.

In de nacht van de 8ste februari 1904 viel de Japanse vloot de Russische vloot aan te Port Arthur. De meeste van de Russische schepen daar waren al oud, niet echt goed uitgerust voor lange campagnes op de zee. De zeeslag bleef niettemin onbeslist. De Japanse vloot bracht wel grote verliezen toe aan de Russische schepen in een grote torpedo-aanval, maar de kustbatterijen beschutten de Russische vloot. De Russische slagschepen bleven binnen de bescherming van de krachtige Russische kanonnen in de haven.

De Japanners legden daarna een blokkade aan Port Arthur. Ze deden met cement gevulde boten zinken in het diep waterkanaal naar de haven. Toch zonken die boten nog te diep. De haven bleef vrij. Andere dergelijke pogingen tot afsluiting van de haven faalden ook. In april konden de Russen uit de haven van Port Arthur varen zoals voordien.

Ze voeren recht in een Japans mijnenveld! Een Russisch slagschip van de *dreadnought* klasse zonk. Een ander zulk slagschip moest terug de haven ingetrokken worden voor langdurige herstellingen aan de averij.

De Russen hadden een les geleerd van de Japanners. Ze lokten op hun beurt twee Japanse slagschepen in een eigen mijnenveld, en brachten die tot zinken.

Andere pogingen van de Russische vloot om uit Port Arthur te breken, faalden. Aan het einde van juni konden de Japanse schepen beginnen de haven rechtstreeks te beschieten.

Het beleg van Port Arthur door de Japanse landtroepen begon in april 1904. De Japanse troepen lanceerden verscheidene stormaanvallen op de heuvels rond de haven. Dit kostte hen echter

duizenden slachtoffers onder hun soldaten. Ze veroverden ten slotte toch de heuvelverdedigingen van de Russen in december 1904. Van daaruit konden dan de grootste Japanse kanonnen naar de Russische vloot schieten, op de schepen die voor anker lagen in de haven. De meeste van de grootste Russische slagschepen, 5 in totaal, en 2 kruisers, zonken. De Russische vloot in de Stille Oceaan was daardoor fel verminderd in vuurkracht. Ze kon geen confrontatie meer aangaan met de Japanse vloot, zonder de totale vernietiging op het spel te zetten.

De Russen poogden dan de haven via het land te ontzetten. Ze faalden daarin. Na de Slag van Liaoyang in de laatste dagen van augustus 1904, moesten de Russische strijdkrachten zich terugtrekken naar Mukden. De Russische bevelhebber te Port Arthur, Majoor-Generaal Anatoly Stessel, zag geen voordeel of uitweg meer in de verdediging van Port Arthur nadat zijn vloot toch al bijna volledig vernietigd was. Hij besloot Port Arthur over te geven aan de Japanners op de 2^e januari van 1905. Hij nam die beslissing helemaal alleen, zonder zijn militaire oversten of de tsaar te verwittigen. Veel later, in 1908, zou een Russische krijgsraad hem ter dood veroordelen. Nog later verleende de tsaar hem gratie.

Op de 1ste mei van 1904, tijdens de Veldslag van de Yalu Rivier, bestormden Japanse troepen een Russische verdedigingslijn en veroverden ze. Meer Japanse troepen kwamen aan land op verscheidene plaatsen van de kusten van Mandschourije. Die dreven de Russische troepen weer naar Port Arthur. De Russen groeven zich in om zich te verdedigen. Ze veroorzaakten zware verliezen aan de Japanse strijdkrachten, zoals in de Slag van Nanchan op de 25ste mei van 1904.

Op de 10de augustus van 1904 bracht de Russische Admiraal Wilgelm Vitgeft zijn laatste 6 slagschepen en 14 torpedoboot destroyers in de Gele Zee. Hij sloeg in tegen de vloot van de Japanse Admiraal Heihachiro Togo. Togo had 4 slagschepen, 10 kruisers en 10 torpedoboot destroyers. De slagschepen schoten naar elkaar vanaf een afstand van 16 kilometer tot 6 kilometer. De commandobrug op het vlagschip van Admiraal Vitgeft werd getroffen door een directe voltreffer. De admiraal werd op slag gedood.

Admiraal Togo wist dat een nieuwe Russische vloot aankwam. Hij volgde daarom niet de gehavende Russische schepen, toen die terug vluchtten naar de baai van Port Arthur.

De Russische vloot in de Baltische Zee werd geleid door de Admiraal Zinovy Rozhestvensky. Hij kreeg het bevel om te varen naar het verre China. Dit was geen kleine expeditie! De Russische schepen werden bewogen op de kracht van steenkool. Rusland had weinig basissen tussen Europa en het noorden van China om kolen in te slaan! Veel kolen moest dus getransporteerd worden, op de volledige vaart tot in China. Toch voer de vloot af op de 15de oktober van 1904.

Na de val, na de overgave van Port Arthur, waren de Japanse landtroepen vooruit gebracht om hun posities te versterken ten zuiden van het Russisch bastion te Mukden. Tijdens de strenge winter in Mandschourije hadden geen belangrijke aanvallen te land plaats langs de 100 kilometer lange frontlijn ten zuiden van Mukden. Tussen de 25ste en de 29ste januari van 1905, viel toch het Russisch 2de Leger onder Generaal Oskar Gripenberg de Japanners aan, aan zijn rechterflank, nabij de stad Sandepu. Hij verraste de Japanse soldaten! Zonder steun van andere Russische eenheden, werd zijn aanval gestopt. De slag bleef onbeslist. Gripenberg kreeg het

bevel te stoppen. Rusland zond meer troepen over de Trans-Siberische Spoorweg. De Japanners beseften toen dat ze het Russisch Leger in Mandschourije snel moesten vernietigen, vóór het hen te laat was. Ze bevelen de uiteindelijke stormaanval op Mukden.

De Slag van Mukden begon op de 20ste februari van 1905. De Japanse soldaten bestormden de Russische verdedigingslijnen langs praktisch het gans front. In de slag die volgde streden 500.000 soldaten! Na meerdere dagen strijd werden de twee uiteinden van de Russische lijn achteruit gedreven. Wanneer de omsingeling dreigde, trok het gans Russische front zich terug. Die terugtocht werd een tragedie, een totale chaos, zodat de Russische verdediging de ondergang nabij kwam. Na nog drie weken van hevige gevechten, trok de Russische Generaal Kuropatkin zich terug naar het noorden van Mukden. De Russen verloren 90.000 soldaten in de veldslag. Maar ok de Japanners hadden zeer zware verliezen geleden. Ze konden zelfs de Russische troepen niet meer volgen. De Veldslag van Mukden werd een zware nederlaag voor de Russen, maar het Japans Leger was er niet in geslaagd de Russische troepen volledig te vernietigen, en dat was een strategische nederlaag.

De Russische vloot van de Baltische Zee bereikte de Japanse Zee in mei van 1905. Ze werd nu genoemd het Tweede Stille Zee Eskader. De vloot had 33.000 kilometer gevaren, om te moeten horen dat Port Arthur ondertussen in Japanse handen gevallen was. De schepen waren toen nog te Madagascar. Admiraal Rozhdestvensky wou de Russische haven van Vladivostok bereiken. De kortste zeeweg naar die haven liep door de Tsushima Zee-engte tussen Korea en Japan. Admiraal Togo was zeer goed op de hoogte over hoe en waar de Russische vloot vorderde. Vladivostok was trouwens de enige haven waar de Russische vloot nog naartoe kon.

De Japanse vloot bestond nog maar uit 4 slagschepen, maar ze had nog al haar kruisers, destroyers en torpedoboten. De Russische vloot die aanvoer, bestond uit 8 slagschepen, met kruisers en torpedoboten tot een totaal van 38 schepen. De Russische vloot zeilde de Tsushima Engte 's nachts in om niet ontdekt te worden. De twee hospitaalschepen van de Russische vloot echter, lieten hun lichten branden in overeenstemming met de internationale regelingen voor oorlogsschepen. Een Japanse gewapende handelskruiser merkte die lichten op! Haar kapitein waarschuwde Admiraal Togo.

Van de 27ste tot de 28ste mei 1905 vochten de Japanse schepen tegen de nieuwe Russische vloot. Ze voeren om de colonne van Russische schepen te stoppen door de in de marine-oorlog klassieke 'T' te doorkruisen. Daarbij wierpen ze hun slagschepen loodrecht op de vooruit varende Russische schepen. Dat liet hen toe volop hun vuur uit de flanken te gebruiken, ondanks het fait dat de Russen meer schepen brachten dan de Japanners nog overhielden. Door hun vuur te concentreren in het voordeel dat de 'gekruste T' bracht, vernietigden de Japanners het ene Russisch schip na het ander. De Russen verloren meer dan 30 schepen!

Toen de zeeslag eindigde, lag de Russische vloot bijna volledig vernietigd. De Russen verloren totaal hun 8 slagschepen en veel kleinere schepen, met meer dan 5.000 matrozen. De Japanners verloren 3 torpedoboten en niet meer dan ongeveer 120 mannen. Slechts 3 Russische schepen bereikten Vladivostok.

Na de Zeeslag van Tsushima bezetten de Japanse strijdkrachten het Sakhalin Eiland en ze dwongen de Russen naar vrede te vragen. Tsaar Nicholas II had geen andere keuze meer dan

een vredesverdrag te aanvaarden. Hij moest dat trouwens ook doen in de naweeën van de Bloedige Zondag op de 9de januari van 1905, en in de chaotische toestand waarin het land verkeerde, geteisterd door zware, interne conflicten.

Japan en Rusland namen het voorstel aan van de President Theodore Roosevelt van de Verenigde Staten van Amerika om de mediator te worden. Vergaderingen werden belegd te Portsmouth, New Hampshire. De Russische delegatie werd geleid door Serguei Witte, de Japanse delegatie door Baron Komura. Op de 5de september van 1905 ondertekenden zij het Verdrag van Portsmouth in de marine Scheepswerf van die Noord-Amerikaanse haven.

De tsaar van Rusland weigerde enige schadevergoedingen te betalen. Rusland aanvaardde om Korea in de invloedssfeer van Japan te laten. Rusland aanvaardde ook om zich terug te trekken uit Mandschourije. Het resultaat daarvan was, dat enige tijd later Japan gewoon Korea annexeerde, in 1910, in een Japans-Koreaans Verdrag. Rusland aanvaardde ook haar 25-jaar huurcontract voor Port Arthur over te dragen aan Japan. Dit hield zowel de marinebasis in als het schiereiland. Rusland stond eveneens de zuidelijke helft van het Sakhalin Eiland af aan Japan.

President Roosevelt bekwam de Nobelprijs voor zijn inspanningen. Het Japans publiek echter, bleef uiterst verontwaardigd over het Verdrag van Portsmouth. De Verenigde Staten kregen in Japan het verwijt om Japan te hebben opgelicht voor eisen van veel meer. Gedurende drie dagen braken in Tokyo anti-Amerikaanse rellen uit.

Men kan de Russisch-Japanse oorlog aanzien als een kleine prelude tot de latere, nog veel meer vernietigende oorlogen. Toch duurde ze slechts anderhalf jaar, met lange periodes in de tijdspanne zonder bijna geen actie. En ze gebeurde aan de andere kant van de aarde. Toch waren de aantallen gesneuvelden bijzonder hoog! Het aantal doden in het Russisch Leger werd geschat op tussen 34.000 en 53.000 mannen, met bijkomende verliezen aan ziektes die konden oplopen tot 10.000 meer doden. Meer dan 75.000 soldaten werden gevangen genomen door Japan en kregen een uiterst onfortuinlijk lot. De Japanners leden 59.000 doden en 27.000 nog meer doden aan ziektes. Tussen 6.000 en 12.000 soldaten werden gewond of verminkt. China betreurde 20.000 doden onder haar burgers.

De Russisch-Japanse Oorlog was de eerste grote overwinning in moderne tijden van een Aziatische mogendheid op een Europese macht. De nederlaag van Rusland wierp het westen in schok. Het prestige van Japan rees plots torenhoog, op merkwaardige wijze. Het Japans Leger was in het offensief gebleven tijdens het grootste deel van de oorlog. De veldslagen te land tussen de Japanse en Russische Legers konden voorlopers genoemd worden van de strijd in de loopgrachten in de latere Eerste Wereldoorlog.

Rusland had volledig twee van haar drie vloten verloren. Haar reputatie een zeemogendheid te zijn verdween direct in het niet. Het respect voor Rusland in Duitsland en in Oostenrijk verminderde fel, een prestigeverlies dat de vreedrempel kan verlaagd hebben voor de effectieve Russische militaire macht in haar naastliggende landen. In Rusland zelf, verminderde de toegebrachte vernedering door wat nog beschouwd werd als een achterlijke Aziatische Staat, zeer erg de faam van het Russische Keizerlijk Hof en haar Leger. De ontevredenheid over de doden goot olie op het vuur van de revoluties van 1905, en leidde

Rusland naar de definitieve februari-revolutie van 1917. Het Russisch regime kon wel nog in 1905 de revolutie een laatste maal stoppen, door de leiders ervan zoals Lenin, Trotski en Stalin naar Siberië te verbannen.

Op hetzelfde ogenblik sudderde ook de onrust in Polen. De Polen herinnerden zich weer hun onafhankelijkheidsoorlogen. Rusland moest een groot leger van 300.000 soldaten naar Polen zenden om opstanden daar in de kiem te smoren.

De andere mogendheid in de Stille Oceaan, de Verenigde Staten van Amerika, besepte nu wel dat ze rekening moest houden met een nieuwe, gevaarlijke aanwezigheid in de Stille Oceaan. De aanwezigheid van de Verenigde Staten in China en Japan zorgde voor de verhoging van haar macht als een grote natie, niet meer als slechts een kolonie van Groot Brittannië.

De moderne bewapening werd al gedemonstreerd in de Russisch-Japanse oorlog in al haar verschrikking. Snel vurende machinegeweren, nauwkeurig schietende geweren, zeer grote kanonnen die op meer dan 15 tot 20 kilometer ver konden schieten, werden voor het eerst volop gebruikt in deze oorlog. De toepassing van die wapens liet ook nieuwe tactieken toe in de slagvelden. Zowel Japan als Rusland konden in afkeer gebleven zijn bij het aantal slachtoffers die de nieuwe oorlogstechnologieën konden veroorzaken. De geavanceerde wapens hadden geleid tot massieve verliezen in korte tijd. Vermits ook de oorlogen konden gevoerd worden over ontzaglijke afstanden, werd de logistiek een belangrijk onderwerp van veel kopbreken. De Russische slagschepen voeren op kolen en stoom. De Russen hadden een reusachtige inspanning moeten leveren om hun slagschepen te voorzien van kolen. Ze moesten transportschepen toevoegen in hun vloot, met slechts kolen aan boord, om de reusachtige vloot te voorzien van voldoende energie. Het belang van een keten van marinebasissen te bezitten over de ganse wereld, zoals slechts waar Groot Brittannië en haar Gemenebest konden op rekenen, werd bijgevolg zeer duidelijk.

Frankrijk leverde gedeeltelijk de fondsen voor de Russische oorlogsinspanning. Rusland verzekerde zich zelfs van een Duitse lening! Duitsland financierde trouwens ook een deel van de Japanse oorlogsinspanning!

Ongeveer 20 belangrijke veldslagen en zeeslagen werden bevochten, zowel in condities van hete zomers als van zeer koude winters. De gruwel van duizenden matrozen die in de zee verdronken, en zelfs 's nachts, zoals in de Zeeslag van de Tsushima Zee-engte, was een verschrikkelijk voorbeeld van de moderne oorlogsvoering, die gewoon niet in te beelden bleef, tot ze gebeurde.

La Belle Époque. Verdere Conflicten. 1905-1912

1905

De Duits-Franse wrijvingen bleven aanwezig op het internationaal toneel. In maart van 1905 was Keizer Wilhelm II van Duitsland met zijn schip te Tangiers. Hij weigerde om Marokko herleid te laten worden tot een Frans protectoraat. Als hij toch geen nieuwe kolonies kon krijgen, dan kon hij minstens de Fransen weghouden van het winnen van nieuwe territoriums. Duitsland zocht een wig te slaan tussen Londen en Parijs, door de inspanningen te ondergraven van Frankrijk om de Franse controle te bekomen over Marokko. Doch in de clausules van de *Entente Cordiale*, werd Groot Brittannië verplicht Frankrijk bijstand te verlenen. De Duitse acties dwongen de Franse Minister van Buitenlandse Zaken, Delcassé, die ook sterk anti-Duits gezind was, af te treden. Niemand in Frankrijk wou trouwens op dat ogenblik een oorlog.

In mei publiceerde de nationalistische en anti-Joodse schrijver Maurice Barrès zijn anti-Duits boek *In dienst van Duitsland*. Dit werd een bestseller in Frankrijk, en Barrès een gekende vormer van publieke opinies.

In juli gaf Frankrijk toch een beetje toe aan Duitsland. Om de meningsverschillen bij te leggen op een vredelievende wijze, werd een conferentie georganiseerd over het thema in Marokko.

In dezelfde maand ontmoette de Tsaar Nicholas II de keizer Wilhelm II te Björkö in Finland. Ze ondertekenden een defensief verdrag, dat nooit geratificeerd werd. In augustus dan, ontmoetten Edward VII, Wilhelm II en Nicholas II elkaar te Bad Ischl in Oostenrijk. Een nieuwe verzoening tussen die landen leek in de maak.

In Rusland was het jaar 1905 was het jaar van de Bloedige Zondag in St Petersburg, toen in januari al Groothertog Sergius zijn wacht het vuur liet openen op een pacifistische manifestatie van arbeiders. De druk van de arbeiders op de regerende macht groeide.

In oktober van dat jaar moest dan Tsaar Nicholas II de wetgevende macht beloven aan de *Duma*. Hij sloot nog zijn ogen voor de Joodse *pogroms* in het land. In St Petersburg werden de eerste *Sovjets* of arbeidersraden opgericht door de linkse organisaties. Het Russisch Leger, ondanks muiterijen in haar rangen te Sevastopol en Kronstadt, reageerde met geweld op die *Sovjets*. Het vernietigde de raden die opgezet waren door Trotski en door de Mensjewisten in de hoofdstad van Rusland. In Moskou riepen de Bolsjewisten op tot de gewapende opstand. Maar dan ook onderdrukte de Russische Garde de *Sovjets* aan het einde van december 1905 en het begin van 1906. De *Sovjet Revolutie* leek gefaald te hebben. Nicholas II slaagde er ook in te weigeren de *Duma* dan toch een constituerend, wetgevend parlement te laten worden, ondanks zijn vroegere beloftes.

In september van 1905 braken weer gewelddadige opstanden uit in de Balkan Landen, in Macedonië, en eveneens tussen de Turken en de Bulgaren. De Balkan bleef een vat dynamiet, dat op eender welk ogenblik kon ontploffen.

In oktober vergaderden 50 Kroatische vertegenwoordigers en 50 Servische vertegenwoordigers in de stad Fiume om hun politieke, culturele en economische autonomie af te kondigen. Hun resoluties waren gericht tegen het Ottomaans Sultanaat van Turkije. Die Kroatische en Servische politici werden nadien beticht van hoogverraad door Oostenrijk. Hun proces opende

te Zagreb op de 5de maart van 1909. Het proces verliep zeer moeilijk, zodat het even later al geannuleerd werd.

1905 was ook al een belangrijk jaar in de ontwikkeling van de wetenschappen en de technologieën. In november steeg een tweede Zeppelin ballon de lucht in. De uitvinder ervan overtuigde de leiders van het Duits Leger over het nut van luchtballons in militaire operaties. In 1905 ook, publiceerde Alfred Einstein zijn Relativiteitstheorie en verkreeg Robert Koch de Nobel Prijs voor Geneeskunde.

1906

De controverse over Marokko bleef duren. In januari van 1906 opende de Algeciras Conferentie over Marokko. De conferentie werd een diplomatiek succes voor Frankrijk. Dit was niet wat Wilhelm II graag hoorde. Rusland steunde Frankrijk. Dat was niet in het minst omdat na de oorlog met Japan, Rusland nieuwe leningen verwachtte van Frankrijk. De nood aan een nieuwe conferentie was ontstaan in 1905. Het bezoek van de Duitse Keizer aan Tangiers op de 31ste maart van 1905, toonde aan dat Duitsland zich niet neerlegde bij de overeenkomst afgesloten tussen Frankrijk en Groot Brittannië betreffende Marokko. De Franse Minister Delcassé had al zijn ontslag ingediend over die kwestie op de 6de juni van 1905. De Britse vertegenwoordiger, Sir Arthur Nicolson, redde de *Entente Cordiale* doorheen de Marokkaanse crisis. Te Algeciras werd weer de integriteit van Marokko erkend, maar ook de de facto Franse overheersing over het gebied.

In februari van 1906 lanceerde Groot Brittannië een nieuw, groot, bepantserd slagschip dat de naam H.M.S Dreadnought kreeg. Dit was het eerste schip van een reeks die de norm werd voor de grootste slagschepen ter wereld. Ze waren sneller, en zwaarder bewapend dan alles wat tot nog toe bestond. Nadien werden alle nieuwe, grootste slagschepen gebouwd door de Europese mogendheden volgens deze *Dreadnought* klasse.

De Marine Wet van de Duitse Admiraal von Tirpitz in 1908, liet de Duitse Marine toe 4 van die nieuwe *Dreadnought* slagschepen per jaar bouwen. De reactie van Groot Brittannië werd om 8 nieuwe *Dreadnought*-klasse slagschepen in één jaar te bouwen! Na 1912 bouwden de Duitsers nog slechts 3 *dreadnought* schepen per jaar, zodat hogere bewapeningsbudgetten konden versluisd worden naar het Landleger. De Britten hadden toen al de marine competitie tussen de twee landen gewonnen.

Van 1906 tot 1913 was de President van de Franse Republiek Armand Fallières. In 1913 volgde Raymond Poincaré hem op.

In 1906, in Rusland, werden de verkiezingen tot de *Duma* een succes voor de *Cadet Partij*, en een grote nederlaag voor Graaf Serguei Witte. Twee-derde van de vertegenwoordigers waren leden van de *Cadet Partij*, de Constitutionele democraten, die hun voorkeur voor een parlementaire monarchie niet onder stoelen en banken staken. De Graaf Witte moest zijn ontslag indienen; hij werd vervangen door Goremykin. De Minister van Binnenlandse Zaken werd Stolypin, en Isvolsky kwam op Buitenlandse Zaken. De Duma eiste dadelijk de civiele gelijkheid voor alle burgers, de autonomie van het volk, en agrarische hervormingen.

In augustus reeds, gebeurde een poging tot moord op Stolypin uitgevoerd door de Socialistische Revolutionairen.

De tsaar ontbond opnieuw de *Duma*. Haar verkozen vertegenwoordigers ontmoetten elkaar dan toch te Vyborg in Finland, niet ver van St Petersburg, in een flagrante uitdaging van het Keizerlijk hof. De vertegenwoordigers riepen het Russisch volk op te staken tegen de taksen, en hun militaire dienstplicht te weigeren tot de bijeenroeping van de volgende *Duma*, de Tweede *Duma*. De Sociaaldemocraten van Rusland reageerden aldus op de pogingen van Stolypin om de autocratie van de tsaar in eer te herstellen.

1907

In maart van 1907, steeds in Rusland, na de verkiezingen tot de *Tweede Duma*, werd een grote meerderheid van vertegenwoordigers verkozen die tegenstanders waren van de autocratie van Nicholas II.

Vanaf november 1906 organiseerde Rusland haar Pan-Slavische propaganda. Die propaganda deed de haat tussen de Christenen en de Moslims aanwakkeren. De eisen voor de verbetering van de levensomstandigheden van het gewoon volk in de Balkan en voor de onafhankelijkheid van die Landen van Moslim Turkije verhoogde. In Roemenië, in februari van 1907, kwamen de boeren in opstand tegen de grootgrondbezitters die hen uitbuiten. Het Leger onderdrukte de revolte. De Liberalen wonnen daarna in het Parlement, en stemden maatregelen ten voordele van de boeren.

Op de 6de juni in Rusland, sloot ook Tsaar Nicholas II zijn *Tweede Duma*! In 1907 veranderde er niet veel, wanneer na de verkiezingen voor de *Derde Duma*, de oppositie tot de autocratie toch weer de verkiezingen won.

In juli van 1906 had de Oostenrijkse Keizer, daartoe aangeraden door de Baron von Berk, het Kroatisch Parlement opgeheven. Toch verleende hij ook het universeel stemrecht aan de volkeren van het keizerrijk. In december van 1907 verkregen de Servische en Kroatische nationalistenvan samen 57 van de 88 vertegenwoordigers in de Kroatische *Sabor*, het Parlement van Kroatië, vooral op binnenlandse kwesties.

Ondertussen dreigden de Griekse, Servische en Bulgaarse groepen het fragiel evenwicht te verbreken in Macedonië, zoals het ingericht werd door het Congres van Mürzsteg.

In Europa bleef de zoektocht naar sterke bondgenootschappen voortduren in 1907. Duitsland leek daarin meer en meer geïsoleerd te moeten blijven, met slechts Oostenrijk-Hongarije als haar bondgenoot. Keizer Wilhelm II ontving Koning Edward VII van Groot Brittannië te Kassel. De Britten leken toch een ietsje te willen stijgen uit hun *splendid isolation*, hun prachtige isolatie. Wilhelm II zou naar Londen reizen in november. De Duitsers zochten tevergeefs de bindingen met Groot Brittannië te verbeteren. Het tegengestelde gebeurde!

Op de 31ste augustus van 1907 leidden de onderhandelingen tussen de Russen en de Britten tot de *Triple Entente* tussen Frankrijk, groot Brittannië en Rusland. De Russen konden voor hun land de noordelijke delen van Perzië, Iran, inlijven.

1908

Keizer Wilhelm II reisde dan naar Venetië aan het einde van maart 1908. Hij zocht de relaties tussen Italië en Duitsland te verbeteren. Het Italiaans Koninkrijk was inderdaad een onstabiele, onbetrouwbare bondgenoot gebleven. Hoe kon Wilhelm II werkelijk de relaties met Italië verbeteren, na de Italiaanse-Franse toenadering van 1904? Wilhelm slaagde grotendeels niet in zijn inspanningen.

Het Keizerlijk Hof van Rusland raakte in de problemen met Finland. In december 1905 had de Finse senaat de Russische taal verlaten als de administratieve taal in Finland. Dat was een hevige slag toegediend aan de russificatie van Finland, zoals gewenst door Rusland voor haar grensprovincies. In maart 1907 verleende Finland ook het stemrecht aan alle mannen en vrouwen ouder dan 24 jaar. Vanaf die datum konden dus de Finse vrouwen voor het eerst het Fins parlement intreden.

Rusland hield helemaal niet van dit voorbeeld. Finland zocht een politieke evolutie, onafhankelijk van Rusland. Nochtans behoorde het tot het Russisch Keizerrijk. In april van 1908 ontbond Nicholas II bijgevolg het Fins Parlement. Hij riep op tot orde en gehoorzaamheid. De russificatie van haar territorium bleef een prioriteit van de Russische overheersing van heel wat landen. Zo zocht Rusland eveneens Polen te russificeren. In september van 1908 bedreigde Tsaar Nicholas II de Poolse leraars, die de Russische keizerlijke bevelen tot russificatie niet wilden uitvoeren, met zware sancties.

In de internationale politiek bleven de Balkan Landen vooral zich in de kijker plaatsen, vooral van Oostenrijk, Rusland en Turkije.

Aan het einde van juli 1908 begon een opstand van de Jonge Turken in Macedonië. Die Jonge Turken waren progressisten die Turkije wilden Europeaniseren en de Liberale Grondwet van 1876 weer in voege wilden brengen. Die Grondwet was opgeheven door de Sultan Abdul Hamid. De Jonge Turken waren essentieel een nationalistische lekgroep, die moderne tendensen in de politiek wilden invoeren. De opstand begon in Salonika en werd geleid door een Majoor Niazi. Na een tijdje verbroederden de Turkse troepen met de rebellen. Ze namen de macht over in Turkije. Sultan Abdul Hamid zag zich genoopt de grondwet weer volledig wettelijk in te voeren. De sultan maakte de vroegere vrijheden weer van kracht op de 1ste augustus van 1908. Een Nationale Vergadering werd samengeroepen te Istanbul op de 15de januari van 1909.

In Groot Brittannië, in april van 1908, gebeurde er een verandering van regering na het ontslag van en het overlijden van Sir Henry Campbell Bannerman. De nieuwe Eerste Minister werd Herbert Grey Asquith, met Sir Edward Grey op Buitenlandse Zaken, David Lloyd George op Financiën en Richard Burdon Haldane als Minister van Oorlog. De Minister voor Indië was John Morley. Winston Churchill was Minister van Handel en na 1911 de Minister voor de Britse vloot.

In juli van 1908 begon in Bohemen, in Tsjechië, in de hoofdstad Praag, een gewelddadige opstand. Driftige incidenten braken uit tussen de Germaanse en de Boheemse vertegenwoordigers tijdens een Pan-Slavisch Congres te Praag. De Regering van Oostenrijk-

Hongarije verklaarde direct Praag in de Staat van beleg. Ze onderdrukte de mogelijk daarop volgende gewelddadige revolte.

Verdere onrust groeide in de Balkan toen, in oktober van 1908, Oostenrijk-Hongarije de landen Bosnië en Herzegovina annexeerde.

Bulgarije sprak zich uit tegen het Verdrag van Berlijn voor het land, en verklaarde haar volledige onafhankelijkheid.

Diezelfde maand brak Kreta totaal met Turkije. Het eiland zegde al haar bindingen met het sultanaat op en voegde zich bij Griekenland.

Ongeveer op hetzelfde ogenblik, op de 15de november van 1908, hekelden de Italiaanse nationalistes Oostenrijk-Hongarije voor haar aanhechting van Bosnië en Herzegovina, landen die aan de andere zijde van de Adriatische Zee lagen, tegenover Turkije. In Rome hadden woeste anti-Oostenrijkse betogingen plaats.

In december mobiliseerde het steeds agressieve Servië haar troepen tegen Oostenrijk-Hongarije. De Oostenrijkse generaals wilden een preventieve oorlog beginnen tegen Servië, maar Aerenhal, de toenmalige Oostenrijkse Minister van Buitenlandse Zaken, wou daar niets over horen. Frankrijk ook weigerde in het conflict tussen te komen. Rusland voelde zich weer vergeten en misbruikt. Groot Brittannië protesteerde tegen de inlijving. Italië vroeg compensaties. De tegenstand die het meest had moeten tellen, had die van Turkije moeten zijn. Doch Turkije vaardigde slechts de boycot af op alle goederen die binnen kwamen vanuit Oostenrijk-Hongarije. Oostenrijk zou ten slotte toch compensaties betalen voor het Turks verlies van Bosnië-Herzegovina in januari 1909. Een gewapend conflict werd zo weer vermeden.

In november van 1908 verleende Keizer Wilhelm II een zeer controversieel interview aan journalisten van het Londense nieuwsblad *The Daily Telegraph*. Hierin bevestigde de keizer zijn vriendschap met Groot Brittannië. Hij erkende dat de verslechtering van de relaties tussen Londen en Berlijn volledig de schuld was van Berlijn. Hij bevestigde een voorstel van Rusland en Frankrijk om tussen te komen in de Boerenoorlog in Transvaal geweigerd te hebben. Hij zei aan Koningin Victoria zelfs een plan voorgesteld te hebben volgens hetwelk de Britse strijdkrachten veel gemakkelijker de Boeren hadden kunnen verslaan. Wilhelm II stelde nu voor de Duitse vloot zich te laten voegen bij de Britse vloot in het Verre Oosten. De keizer leek daarmee volledig vergeten te zijn dat in die tijd, in die wateren, Groot Brittannië al de bondgenoot was van Japan.

In september van 1908 begon een nieuw probleem in Marokko het hoofd op te steken. Het Frans Leger arresteerde drie deserteurs van het Duits Legioen. De Franse autoriteiten weigerden die mannen uit te leveren. Frankrijk en Duitsland aanvaardden de arbitrage van het Internationaal Gerechtshof te Den Haag om de zaak op te lossen. Op die wijze werd weer eens een nieuwe oorlog tussen Frankrijk en Duitsland vermeden.

1909

In februari van 1909, in de Marokkaanse kwestie, gingen Frankrijk en Duitsland nog een stap verder in hun zoeken naar compromissen. Ze ondertekenden een economische overeenkomst, waarmee ze in een samenwerkingsverband de Marokkaanse metro zouden uitbaten. De Duitse

onderneming Krupp verbond zich zelfs met de Franse onderneming Schneider voor 20% van het kapitaal in het project. Die poging bracht echter weinig succes mee.

In maart bleef de jacht op de overheersing in de zeeën razen tussen Groot Brittannië en Duitsland. De regering van Groot Brittannië besloot toen om 8 nieuwe *dreadnought*-klasse slagschepen te bouwen. De Duitse ambassadeur te Londen, Paul von Wolff-Metternich waarschuwde Berlijn voor een mogelijke breuk van Groot Brittannië met Duitsland, mocht de bewapeningswedloop van de marine verder duren. Hij sprak over de vastberadenheid van het Brits volk om zich sterk te houden aan hun wens de grootste vloot ter wereld te bezitten.

In april van 1909, in Turkije, verving Sultan Mehmed V de Sultan Abdul Hamid. Het leger van de Jonge Turken had een mars op Istanbul uitgevoerd, en de sultan afgezet. Mehmed leek meer redelijk en volgzaam, en dus meer aanvaardbaar als monarch voor de Jonge Turken. De Jonge Turken werden nu direct en eveneens geconfronteerd met de eisen van de minderheden in Turkije, zoals die van de Bulgaren en van de Albaniërs. Ze reageerden als onbuigzame nationalistes! Ze losten dergelijke problemen op, net zoals voordien was gebeurd, door vervolgingen en bloedbaden tegen die volkeren uit te voeren.

Op de 24ste juni, in de Duitse *Reichstag*, duwden de vertegenwoordigers de *Reichskanzler* Hans von Bülow in de minderheid. De vertegenwoordigers verweten hem zijn falende buitenlandse politiek, die geleid had tot de isolatie van Duitsland in Europa. Ze verweten hem eveneens zijn falende binnenlandse politiek, die heel wat interne conflicten had veroorzaakt. De *Daily Telegraph* geschiedenis met het interview van de keizer had eigenlijk gezorgd voor het einde van de opdracht van von Bülow. Het was inderdaad duidelijk geworden hoe de keizer zijn toespraak eerst naar von Bülow gezonden had, die het interview had laten gebeuren. Vanaf juli 1909 werd de opvolger van de kanselier Theobald von Bethmann-Hollweg.

In Frankrijk ook, gaf Georges Clémenceau zijn ontslag als Voorzitter van de Raad van Ministers. Aristide Briand werd zijn opvolger.

De leiders van Europa bleven multinationale besprekingen houden. In oktober van 1909 kwamen Tsaar Nicholas II van Rusland en Koning Victor-Emmanuel II van Italië overeen de status quo te behouden in de Balkan Landen. Ze voelden zich beiden de slachtoffers van de Oostenrijkers in de *Triple Alliantie*. Even later stelde Oostenrijk-Hongarije dan hogere compensaties voor aan Italië. Oostenrijk beloofde geen andere, nieuwe aanwinsten van Balkan landen meer te zullen zoeken in de Balkan, zonder compensaties te verlenen aan Italië. Op dat ogenblik nog, bleef Italië lid van de *Triple Alliantie*.

In november van 1909, nabij de stad Köln aan de noordelijke Rijn, heel dicht bij België en Nederland, begon Duitsland een reeks oorlogsmanoeuvres waarin Zeppelins gebruikt werden. Dit veroorzaakte nogal wat deining in Frankrijk. Frankrijk raakte bevreesd over de vooruitgang van de Duitsers op het gebied van nieuwe oorlogswijzen. In maart van 1910 steeg het eerste vliegtuig op van het *Lac de Berre* in Frankrijk, dat vanop het water opsteeg en weer op het water landde. Het watervliegtuig was geboren! Het was niet nodig om zeer dure luchthavens te bouwen voor dergelijke watervliegtuigen!

1910

In januari van 1910 vroeg de Sociaaldemocratische Partij van Pruisen de universele stemwet voor de *Landtag*. Bethmann-Hollweg kon er wel voor gevonden worden die te aanvaarden, maar de toenmalige *Landtag* zelf weigerde ze!

In januari van 1910 braken er anti-Turkse opstanden uit in Albanië, een ander Balkan Land. In Istanbul verklaarden de 25 vertegenwoordigers van Albanië de voorkeur te geven aan de onafhankelijke ontwikkeling van hun land.

In mei van 1910 vroeg Kreta officieel om deel uit te kunnen maken van Griekenland. Kreta verwierp alle bindingen met Turkije. In oktober, benoemde Koning George I van Griekenland de politicus Elefterios Venizelos tot President van de Raad van Ministers. Het groots idee van Venizelos was de vereniging van alle Balkan Landen tegen het Ottomaans keizerrijk. Hij won ook de volgende verkiezingen voor het Grieks Parlement. Venizelos wou hervormingen invoeren en de heropbouw van zijn land naar Europese voorbeelden. Hij zocht naar samenwerking met Frankrijk en Groot Brittannië.

In de maand juli van 1910 stierf Koning Edward VII van Groot Brittannië. Zijn opvolger werd zijn zoon, George V, die een heerschappij zou kennen van 26 jaar lang.

Duitsland bleef ondertussen grote, lokkende ogen maken naar Rusland. In juli van 1919, op de verjaardag van de historische Veldslag van Tannenberg, verklaarde de Kanselier Bethmann-Hollweg in de *Reichstag*, dat Duitsland meer aandacht zou moeten besteden aan het Oosten. Dit, inderdaad, was de laatste gelegenheid een nieuwe, machtige bondgenoot in te rijven. In augustus maakte Keizer Wilhelm II van Posen, van Poznań, zijn keizerlijke residentie, onder meerdere andere. Posen ontving hem triomfantelijk, maar de Poolse en Russische dagbladen spraken van een provocatie.

In november 1910 ontmoetten Wilhelm II en Nicholas II elkaar weer, ditmaal te Oranienburg. Ze probeerden tot een conventie te komen die de vrede in Centraal Europa kon garanderen.

In Duitsland zowel als in Rusland, bleef de sociale onrust, één van nefaste resultaten van de snelle industrialisatie, de Regeringen bezorgd maken. In september hadden grote stakingen plaats in Duitsland, die ook opgevolgd werden in de grote Duitse havens van Hamburg, Bremen en Stettin. De eigenaars van de ondernemingen poogden de stakingen te breken door Britse mekaniekers en matrozen in te huren. Dat lukte niet goed. De stakers dreven die mannen weg. In Rusland begonnen de opstanden zelfs een meer politiek karakter aan te nemen. In St Petersburg en in Odessa rebelleerden de studenten. Ze protesteerden vooral tegen de lijfstraffen die toegepast werden door de politie op politieke gevangenen.

1911

In mei van 1911 was Keizer Wilhelm II in Londen, op bezoek bij Koning George V. De monarchen bespraken de spanningen in verband met Marokko. Vanaf mei 1911 waren de belangenconflicten en de verschillen in zienswijze weer opgedoken, nu eerst tussen Frankrijk en Spanje. Een expeditionaire strijdkracht van Frankrijk bezette Fez, terwijl Spanje troepen zond naar Larrachi en El-Ksar.

Op de 1ste juli van dat jaar 1911 zond de Duitse Regering een slagschip van de *dreadnought*-klasse, de *Panther*, naar tot vóór Agadir. De Duitsers waren bitter gebleven om zo weinig eigen kolonies te bezitten. Ze hekelden wat ze de Tunisificatie noemden, de Franse overheersing van Marokko en van de ganse Magreb, het noorden van Afrika. Duitsland wou met haar interventie aanvaardbare onderhandelingsresultaten bekomen van Frankrijk voor haar eigen eisen. De Duitsers vroegen een territoriale compensatie voor de Franse aanwezigheid in Marokko. Lloyd George spoorde de Fransen aan strak te blijven. In het geval van een hard conflict, de oorlog, zou Groot Brittannië Frankrijk terzijde staan, verzekerde hij. Het Duits slagschip dreigde slechts, en voer dan weer naar Duitsland.

De industriële evolutie had grote rijkdommen gebracht aan de meeste West-Europese landen. Op een receptie georganiseerd door de Bank van Engeland, verklaarde de Minister van Financiën van Groot Brittannië dat slechts één grote gebeurtenis de ontwikkeling van zo veel voorspoed kon tegenhouden: een gebeurtenis die de internationale vrede kon vernielen. Hij voegde er aan toe, dat een algemeen verder durende en algemeen aanvaardde vrede ook zeer vernederend kon zijn.

De parlementen van Europa en hun politieke partijen leken die boodschap goed begrepen te hebben. Bij het begin van september 1911, sprak de Duitse Sociaaldemocratische Partij zich uit voor de algemene staking in het geval van een dergelijk conflict. De Socialisten wilden geen oorlog! De mening van minstens één andere, grote leider van het Frans Socialisme, Jean Jaurès, ontwikkelde zich langs dezelfde lijnen. De Socialisten wisten zeer goed wie zou lijden in zulk een uitbarsting van geweld! Niet de politici, niet de generaals, niet de zeer rijken! De gewone mensen zouden sterven, zij alleen, en dat in zeer grote aantallen.

Duitsland bereidde zich voor op een dergelijk conflict. In augustus van 1911, versterkte de Duitse Regering haar eiland van Heligoland als een voorwaartse basis in de Noordzee.

Zeer plots, op de 29ste september van 1911, verklaarde Italië de oorlog aan Turkije. Zonder veel redenen te geven had het drie dagen eerder een ultimatum gezonden aan Istanbul. Italië verklaarde de rechten van haar burgers te moeten beschermen. Rome had besloten Cyrenaica te bezetten, met de haven van Tripoli. Italië gebruikte dit precies ogenblik, omdat de autoriteit van de Sultan van het Ottomaans Keizerrijk ondermijnd was geworden door de Jonge Turken. Italië wou aanvallen, vooraleer de Jonge Turken het Ottomaans Leger hadden kunnen reorganiseren naar de moderne gevechtsprincipes en de moderne technologieën. De aanhechting van het genoemde territorium werd door Italië aanzien als haar laatste kans op een uitbreiding in Afrika. Het was natuurlijk een zuivere daad van de meest cynische agressie! Italië bezette Tobruk en Tripoli, het herdoopte Cyrenaica tot de naam van Libië. Maar op de 9de november van 1911, onder de druk van de andere mogendheden, werd Libië toegewezen aan Frankrijk! Italië kon wel enige kuststreken behouden, maar die konden voortaan aangevallen worden door de woeste stammen van de Sahara.

Op de 4de november van 1911, aan het ander eind van de Middellandse Zee, onderhandelden de Fransen en de Duisters een vredesovereenkomst over Marokko. Frankrijk kon vrij handelen, naar wens, in Marokko. Het moest wel een grote streek in Afrika van 275.000 km² aan Duitsland afstaan, zijnde Ruanda-Urundi, die ten oosten van Belgisch Congo lag. Het Frans

parlement ratificeerde die overeenkomst in december van 1911. Het verdrag bracht een einde aan de Marokkaanse crisis. De vrede tussen Frankrijk en Duitsland was weer hersteld.

In oktober 1911 benoemde de Koningin van Groot Brittannië de vroegere Minister van de Britse kolonies, Winston Churchill, tot de functie van Eerste Lord van de Admiraliteit, tot het hoofd van de Britse Marine. In Groot Brittannië had de Minister Asquith het universeel stemrecht voor het Parlement voorgesteld, doch enkel met stemrecht voor de mannen. In november 1911, begonnen de *Suffragettes*, de vrouwen die ook in het Parlement wilden vertegenwoordigd worden, en dat dan door vrouwelijke kandidaten, grote manifestaties te houden tegen dit stemrecht voorbehouden aan mannen.

1912

Op de 13de januari 1912 werd een nieuwe Regering gevormd in Frankrijk. Raymond Poincaré werd de nieuwe Eerste Minister. Hij was een gematigde senator voor de Meuse streek. Minister van Oorlog was Millerand, en Aristide Briand kreeg Justitie. Poincaré behield Buitenlandse Zaken.

In Groot Brittannië, einde januari, weigerde het *House of Lords*, de senaat, de *Home Rule*, de onafhankelijkheid, aan Ierland. Ierland kreeg wel een eigen Parlement, maar Buitenlandse Zaken bleef in Britse handen. Het *Home Rule* voorstel werd tweemaal aanvaard door de *House of Commons*, de volksvertegenwoordigers, maar tweemaal verworpen door de *House of Lords*, de senaat. De lords hadden echter slechts een opschortend recht, voor een periode van twee jaar. Het project moest teruggetrokken worden, wat gebeurde op de 15de juli van 1912.

Tot dusver hadden de Europese mogendheden hun conflicten opgelost door gesprekken en onderhandelingen. De volkeren van Europa werden gewoon aan dit scenario voor de behandeling van conflicten. De Britse Lord Haldane, toen de Minister van Oorlog, reisde naar Berlijn in 1912, om de bewapeningswedloop in de zeeën te bespreken. De Britse Minister van Oorlog bekam van Keizer Wilhelm II de terugkeer naar de norm van 2 Britse *dreadnoughts* voor 1 in Duitsland, in plaats van de verhouding van 3 tot 2. De besprekingen over de neutraliteit van Groot Brittannië in het geval van nieuwe Frans-Duitse oorlog werden voortgezet in Londen. De Britse Regering aanvaardde niet om neutraal te blijven in alle gevallen wanneer Duitsland zou verwickeld worden in een belangrijk conflict in Europa.

Julian Vincius en Dora Gomol. Parijs 1910

Julian Vincius keerde naar Berlijn weer in 1911. Hij had zijn studies in Freiburg beëindigd. Hij zond eerst zijn boeken over de geneeskunde, de meeste waarvan hij in Freiburg gekocht had, in drie grote koffers naar Berlijn. Hij waarschuwde de Vincius die in dezelfde straat als hij woonden, de *Landgrafenstrasse*, van die aankomst. Nog meer koffers bevatten de rest van zijn zaken. Hij ook verliet dan Freiburg per trein. Hij zou nooit terugkeren naar de mooie stad en naar de universiteit waar hij gelukkig geweest was. Freiburg had hem geleerd hoe een echte dokter te zijn. Hij had daar Frans geleerd. Hij had weinige vrienden gemaakt, maar zijn lief, Dora Gomol was jaren met hem samen geweest. Die liefde werd uiteindelijk een pijnlijke ontgoocheling. Een nieuw leven wachtte hem in Berlijn. Hij was aan het inslapen in de trein die hem bracht van Frankfurt naar Berlijn. Automatisch, brachten zijn gedachten van tussen droom en werkelijkheid hem Dora weer in het geheugen. Ja, hij had zeer gelukkige dagen doorgebracht met Dora, tot hij ontdekte welk tweede leven ze naast hem leidde. De beelden in zijn geest kwamen ogenblikkelijk naar de meest aangename dagen die hij met haar had doorgebracht.

In de zomer van 1910 voelde Julian Vincius zich zeer vermoeid, uitgeblust in zijn interesse voor de wetenschap van de geneeskunde. Hij had dringend een vakantie nodig! Hij was nu al blijven studeren en werken aan de universiteit en in het hospitaal van Freiburg gedurende vijf jaren. Dat werk had hij slechts onderbroken om korte bezoeken af te leggen aan Thorn. Die beschouwde hij ook niet bepaald als periodes van kalmte en rust! Hij voelde zich werkelijk moe, niet zozeer fysisch, als psychisch. Zijn geest voelde hem nu als afgestompt aan.

Dora Gomol kwam naar voor met de suggestie om iets dol te doen, zoals de trein te nemen en naar Parijs te reizen. Julian wierp dan al zijn geduld de lucht in, en stemde toe. Hij hield van het idee. Hij had steeds gewenst om Parijs te zien. Hij was verbaasd van Dora te horen dat ze hem wou vergezellen. Tegen die tijd waren ze al grondig uit elkaar gegroeid. Hij wist dat hij voor haar gezelschap de reis zou moeten betalen, maar hij was akkoord met haar. Ze pakten dus licht in, net voldoende om één grote valies elk te vullen. Ze reden naar Strasbourg, dan naar Metz, en ze hadden er geen probleem mee om van daar tickets te bekomen voor een trein naar Parijs. De reis was lang, ingewikkeld, ook al vermoeiend, maar Julian en Dora maakten er het beste van. Julian had geld kunnen sparen van wat zijn moeder hem regelmatig zond. Dat was voldoende voor de reis, voor een dubbele kamer, twee onderling verbonden aparte kamers, in één van de betere hotels in de stad.

In plaats van zich direct te gooien in een uitzinnige toer van de grootste en meest grootse museums, monumenten en paleizen van de stad, slenterden ze de straten in, praatten, en lieten hun geesten vrij van wat hen kon scheiden meer dan hen verbonden. Julian had niet twee kamers moeten huren. Eén kamer werd zelden gebruikt. Het leek alsof Dora ervan hield nacht na nacht naakt in zijn armen te slapen. Ze keerden steeds naar hun hotel terug 's avonds, laat, zeer laat soms.

Julian had nog nooit zoveel auto's samen gezien als in de Franse hoofdstad. Auto's begonnen zelfs volledig de paarden te verdringen! Het resultaat was een trafiek die minder chaotisch leek, maar even frenetiek. De auto's bleven alle netjes aan de rechterkant van hun rijrichting rijden.

De tweede verrassing van Julian waren de grote cinemazalen van Parijs. Bewegende beelden werden daarin geprojecteerd op reusachtige, witte schermen. De cinemazalen van de *Studios Gaumont*, of de *Cinémas Pathé*, lagen langs de boulevards. Ze toonden korte scènes van liefde en van ruzies, beelden van de Franse kolonies, exotische beelden opgenomen in de jungles van Afrika, en bewegende beelden van olifanten en giraffes en allerhande soorten apen, vogels en andere wilde dieren. Dora en Julian zagen kamelen stappen in de woestijn en brede, wijde landschappen van dorpen en rijstvelden in Cambodja, Annam, in de Franse Indochinese provincies. Ze gingen ook naar een speciale projectie van de nu reeds oudere, eerste bewegende beelden die nog gemaakt werden door de Gebroeders Lumière, over vrouwelijke arbeidsters die hun fabriek uit kwamen. Ze bewonderden zelfs beelden van Madagascar! Ze zagen ook de eerste film met het verhaal van Fantomas, de meester van de misdaad! De grootste cinemazaal waar ze in stapten was de *Gaumont Palace* op de *Place Clichy*.

De mensen van Parijs droegen mooie klederen. De mannen werkten hard, 72 uren per week, maar dat was aan het veranderen! Vrouwen werkten 12 tot 13 uur per dag. De duur van een werkdag werd nu grotendeels beperkt tot 8 uur per dag. Een Franse wet van 1906 verleende aan alle arbeiders een dag vrij per week. De mannen en vrouwen gingen dan samen naar plaatsen bij de zee, zoals te Deauville en Etretat. Julian en Dora bezochten die oorden ook een paar maal, en ze genoten van het water en de zon.

Tijdens de weekenden heerste er veel plezier en blijdschap in Parijs. Julian en Dora dansten en gingen op picknick, zoals veel andere mensen deden, langs de Seine stroom en op het Kanaal St Martin. Ze bezochten de reusachtige hallen van Parijs, de markten van de stad, die er samengetrokken waren tot één groot complex. Daar vonden de kleinere winkels en de keukenchefs van de hotels hun voedselproducten, hun beste vis en vlees.

Julian en Dora schreeuwden samen op de boksmatches die welbekend waren in de Franse hoofdstad. Ze zagen fietswedstrijden beginnen en eindigen. Per fiets rijden kon de belangrijkste populaire sport worden in Parijs.

's Avonds gingen ze naar concerten. Ze zagen Félix Mayol en andere populaire zangers hun nieuwste liedjes zingen van liefde en leed in Parijs. Het was geen probleem in Parijs lange afstanden af te leggen in de reusachtige stad. De taxidiensten, de *Paris Taxis*, waren al goed georganiseerd met Renault wagens, en ze waren niet zeer duur! Of Dora en Julian konden de snelle tramlijnen gebruiken die ook ondergronds lagen, geïnstalleerd sinds 1908. Elke dag nu, werden nieuwe, ondergrondse stations en metrolijnen geopend.

Parijs was een stad waar het leven steeds opwindend was en uitstekend kon zijn. Er werd veel plezier gemaakt. De gerechten in de vele restaurants waren uitstekend verzorgd. De beste wijnen werden opgediend, voor wie ze kon betalen. Julian kocht in Parijs zijn eerste fotocamera, om beelden te maken van wat ze zagen. Natuurlijk was zijn eerste model Dora Gomol. Hij fotografeerde haar overal waar ze heengingen.

Dora en Julian ontdekten snel dat de rijkere families in de westelijke wijken woonden, ver van de fabrieken en hun slechte lucht. De armere kwartieren lagen in het noorden en aan de oostelijke kant, ook al in het kwartier van de Bastille. Het *Marais* kwartier eveneens, was eerder arm. Ook het kwartier *Les Halles* was een populair kwartier, waar mensen woonden die slechts lage lonen verdienden. Een industrieel kwartier was de *Faubourg-Saint-Antoine*.

Julian en Dora zagen hoe men daar niet steeds in blijdschap, goed humeur en van plezier leefde. Ze verlieten die delen van de stad redelijk snel, en keerden er niet naar weer.

De Parijzenaren leefden inderdaad niet alleen en steeds in plezier en met een lach rond de mond. Nooit ophoudende regens waren in de laatste winter uit de hemel gevallen. De straten van het centrum waren onder water gelopen, overstroomd door de Seine. Toen Julian en Dora reisden en wandelden in de hoge zomer van 1910, kon men nog weinig zien van de catastrofe. De hoogste pieken van de waterniveaus waren gekomen aan het einde van januari. In sommige straten en pleinen van het centrum, had het water tot 2 meter 50 hoog gestaan! De mensen spraken nog steeds van het gevaar met Julian en Dora, over wat Parijs te verduren had gekregen gedurende vele maanden.

Een groot probleem groeide in Frankrijk in dat jaar van 1910. De prijzen van goederen stegen snel, maar de lonen bleven op hetzelfde niveau. De armoede nam toe in de buitenwijken. Julian en Dora zagen de tekenen van grote ellende toen bijna overal. Ze zagen meer dan eens mensen uit hun huizen getrokken worden, uit de huizen waarvan ze de huur niet meer konden betalen. De mensen werden gewelddadig uit hun huis gezet. Kinderen weenden in de straten terwijl de meubels van hun ouders en andere weinige eigendommen naar buiten gesmeten werden, zelfs vanuit vensters, boven.

Het leven was eigenlijk duur in Parijs, en dikwijls wreedaardig. Julian en Dora zagen de manifestaties, de optochten van de armere arbeiders. Ze waren getuige van een staking van spoorwegarbeiders. Net vroeger had Aristide Briand, de Franse President, de spoorwegstations laten bezetten door het Leger. Dit baarde enige zorgen aan Julian en Dora, omdat ze weldra zouden moeten terugkeren naar Freiburg. Grote groepen arbeiders stapten op in de straten, zwaaiend met borden van de CGT, de *Centrale Générale du Travail*, de grootste vakbond van de arbeiders.

Julian en Dora hadden ook het geld om hun plezier te zoeken in de Parijse muzieksalen en om naar de bars en de concerten te gaan. Ze zagen de voorstellingen in de *Moulin-Rouge* en in de *Folies-Bergères*, om te genieten van de spectaculaire taferelen. Ze applaudisseerden voor de vrouwelijke sterren van de shows, voor Cléo de Mérode en voor *La Belle Otero*, en de comédienne *La Polaire*. Ze hadden gezworen zich niet te laten droevig worden door de donkere beelden van de situatie van de echt armen in de stad.

In de armste kwartieren woonden ook de dieven en bandieten van Parijs. Dit waren meestal nog jonge delinquenten. Ze werden de *Apaches* genoemd.

Op een namiddag, huurden Julian en Dora een taxi in om hen te brengen naar een deel van de reusachtige versterkingen van Parijs. Daar vonden ze de echte kwartieren van de allerarmsten van Parijs. De mensen woonden er in krotten, samen geworpen uit enige planken. De kinderen liepen op blote voeten in de modder, nauwelijks gekleed. Dit moest de schaamte van Parijs zijn! Julian en Dora kwamen daar zelfs niet uit de auto. Dora was bevreesd in deze omgeving. Ze reden snel terug naar het centrum van Parijs.

Julian en Dora bleven een maand in Parijs. Daarna keerden ze terug naar Freiburg, en hernamen hun eerder vervelende en depressieve relatie. De wondermooie glimlach van Dora Gomol verdween snel. Haar gemoed veranderde constant. Ze was erg wispelturig met Julian. Julian

kon slechts observeren hoe Dora weer van hem wegtrok en misschien haar best deed om zich te doen haten door hem. Hij merkte haar weer op in Freiburg, wandelend en lachend in de armen van andere mannen. Ze zag hem wel, maar ze negeerde hem, bespote hem, en daagde hem uit. Ze trok dan haar zonder twijfel nieuwe minnaar dichterbij haar lichaam, en gaf Julian zelfs niet de minste glimlach.

Julian wierp zich weer in zijn werk en studie.

Verdere Conflicten. De Balkan Oorlogen. 1912-1913

Ondertussen waren de spanningen weer gerezen in de Balkan.

De Balkan Landen waren Servië, Bosnië en Herzegovina, Kroatië, Slovenië, Bulgarije en Montenegro, Albanië en Macedonië, Roemenië, Griekenland, en de Europese streken die al lang rechtstreeks behoorden tot Turkije, ook genoemd Turks Thracië. De ganse streek had haar naam van de Balkan Bergketen, die zich uitstreckte doorheen gans Bulgarije, van de Servische-Bulgaarse grens tot de kust van de Zwarte zee. De grenzen van het Balkan Schiereiland waren de Adriatische Zee in het noordwesten, de Ionische Zee in het zuidwesten, de Aegeïsche Zee in het zuiden, de Turkse Zee-engte in het oosten en de Zwarte Zee in het noordoosten. De noordelijke grens van het Balkan Schiereiland was verschillend gedefinieerd. De term van het Balkan Schiereiland was een synoniem voor Rumelië of Oost Turkije in de 19de eeuw. De landen daar waren de vroegere provincies van het Ottomaans Keizerrijk in Zuidoost Europa.

In maart van 1912 ondertekenden Servië en Bulgarije een alliantie gericht tegen Turkije. Turkije was toen nog betrokken in haar oorlog met Italië. In deze maand maart dan, dreef Italië haar acties tegen Turkije op, om ten slotte de Dardanellen te bedreigen. De Turkse troepen waren ver van gedesorganiseerd. Ze lanceerden expedities in de Aegeïsche Zee. Ze bezetten Rhodes en de Dardanellen met heel wat troepen.

Twee Frans gebouwde schepen met Turkse soldaten aan boord, die van Tunesië voeren naar Tripoli, werden aangevallen door de Italiaanse Marine. Frankrijk protesteerde slechts zwak.

Op de 29ste mei van 1912, sloten Griekenland en Bulgarije een defensief bondgenootschap af, en ondertekenden tevens een militaire conventie voor onderlinge steun. Dat bondgenootschap was vooral gericht tegen de Turkse interventies in de Balkan Landen. Bulgarije had ook al een dergelijke overeenkomst met Servië. De Balkan Landen consolideerden zo hun verdediging. Ze versterkten hun grenzen. Het bondgenootschap werd de Balkan Liga genoemd. Rusland had eveneens geholpen om die Balkan Liga te creëren.

Frankrijk en Poincaré werden verontrust door die ontwikkelingen. Frankrijk had heel wat financiële belangen in de Ottomaanse Staat! De Franse Eerste Minister was toen te St Petersburg. Daar kreeg hij de verzekering dat Rusland de vrede zocht te bewaren in de Balkan. Op de 13de juli 1912 ondertekenden Frankrijk en Rusland een militair protocol. In het geval van een oorlog van Frankrijk met Duitsland, zou Rusland binnen de 15 dagen na de opening van de vijandelijkheden 100.000 soldaten tegen Duitsland werpen. Op de 15de juli ondertekenden de twee landen ook een marine-overeenkomst. De Russische vloot zou de Franse vloot bijstaan in een dergelijk conflict. Frankrijk beloofde ook de Russische belangen in de Balkan te zullen verdedigen.

Duitsland kon nu wel vergeten verdere bondgenootschappen te vormen met Rusland. In het geval van een oorlog met Frankrijk, of met Rusland, zou het moeten strijden op twee fronten, in het westen en in het oosten! Het Frans-Russisch militair pact kon beschouwd worden als een vrede-bevorderend pact, een afdreiging tegen de bedreiging van een hard, globaal conflict in de eventualiteit van een dreigende oorlog, als juist een oorlog op twee fronten. Duitsland zou zich moeten voorbereiden op zulke mogelijkheid.

De gebeurtenissen volgden elkaar dan op in de Balkan Landen met verhoogde snelheid.

Op de 22ste juni diende de Regering van de Jonge Turken haar ontslag in. Ahmad Mouktar Pacha vormde een nieuwe Regering. Einde augustus kwam Turkije tot een overeenkomst betreffende de opstanden in Albanië. Het beloofde Albanië te beschermen tegen aanvallen vanwege de andere Balkan Landen, zoals Servië, Bulgarije en Montenegro.

In september eiste Bulgarije van Turkije de autonomie toe te kennen aan Macedonië. Bulgarije dreigde ermee zich te mobiliseren, indien haar eis niet aanvaard werd.

Die ontwikkelingen verontrustten Berlijn. Het Keizerlijk Hof zag de implicaties van een nieuwe explosie in de Balkan. Het zou Oostenrijk-Hongarije moeten steunen in een oorlog met Turkije! En Rusland kon tussenkomen in zulk conflict. In het geval van een oorlog met Rusland zou dan ook Frankrijk moeten ingrijpen.

Berlijn waarschuwde wel de andere Europese mogendheden niet tussen te komen wanneer er een conflict zou uitbreken in de Balkan. Maar zou dat ook werkelijk gebeuren?

Ondanks de internationale dreigingen bleef het Balkan conflict zich uitbreiden! Op de 8ste oktober van 1912, verklaarde Koning Nicholas I van Montenegro de oorlog aan Turkije. Servië en Bulgarije hadden zich toen al gemobiliseerd, onder het voorwendsel Turkse troepenbewegingen te hebben opgemerkt aan hun grenzen. Op de 13de oktober zonden Servië, Griekenland en Bulgarije samen een ultimatum naar Turkije om constitutionele hervormingen in Turkije te eisen, alsmede de onmiddellijke demobilisatie van het Turks Leger.

Turkije kon geen twee oorlogen tegelijk strijden, één tegen Italië en een andere in de Balkan! Daarom ondertekende Turkije op de 15de oktober een Vredesverdrag te Lausanne in Zwitserland met Italië. Dit eindigde de Turks-Italiaanse Oorlog. Italië kreeg wat het had gezocht, Libië en Tripoli. In ruil daarvoor zou Italië de eilanden in de Aegeïsche zee die bezet bleven door haar troepen, verlaten.

Op de 17de oktober van 1912 kon aldus Turkije het Balkan ultimatum van de 13de oktober afwijzen, en de oorlog verklaren aan Servië en Bulgarije. De Eerste Balkan Oorlog was ontketend!

Servië, Bulgarije, Griekenland en Montenegro bestreden nu openlijk het Ottomaans Sultanaat. Ze wierpen hun troepen tegen het Turks Leger. De Turken leden vroege nederlagen. Op de 24ste oktober 1912 werd Turkije verslagen door de Serviërs te Koumanow, en te Kirk-Kilisse door de Bulgaren. In november viel Monastir aan de Serviërs. De Bulgaren legden een beleg aan Adrianopolis. Op de 19de november drongen de Serviërs door tot in de Albanese stad Alesso.

Het getij keerde zich echter langzaam. De Turkse troepen stopten de Bulgaren vóór Tchatalja, op niet meer dan 150 kilometer van Istanbul.

De Serviërs en de Bulgaren hadden het status quo in de Balkan verbroken. Zou Oostenrijk-Hongarije hen verder laten de volledige Balkan te veroveren? Dat risico was groot!

Op de 20ste oktober van 1912, sprak de Koning van Bulgarije zich uit ten voordele van de Orthodoxe Christenen van Macedonië. Op de 4de november dan, vroeg Turkije officieel in Londen een uitweg te zoeken voor het conflict, voor alle landen die in de Balkan Oorlog betrokken waren.

In Rusland geraakten de rechtse partijen het meest vooruit in de verkiezingen voor de *Vierde Duma* in november 1912. Lenin en Stalin moesten de Bolsjewiek Partij herorganiseren! Ze breidden hun acties in Rusland uit.

Frankrijk en Groot Brittannië wisselden hun meningen uit over hun strategie ter zee. Churchill en Delcassé coördineerden hun inspanningen. Groot Brittannië zou haar vloot concentreren in de Noordzee, Frankrijk in de Middellandse Zee. Parijs en Madrid bespraken samen hun belangen in Marokko.

Turkije en de Balkan Liga der Naties ondertekenden op de 3de december 1912 te Londen een overeenkomst om de oorlog tussen Turkije en de Balkan landen te stoppen. Niettemin, in januari 1913, faalde de conferentie van Londen tot een finale oplossing te komen in de oorlog. Oostenrijk had zich eveneens nu gemengd in de kwestie, want Servië wou de Haven van San Giovanni di Medusa annexeren, wat het zou toegestaan hebben een toegang tot de Adriatische Zee te bekomen. Oostenrijk weigerde dit categoriek. Het wou een bufferland tussen zichzelf en Servië en Albanië. In maart van 1913 bezetten de Servische troepen echter toch San Giovanni! Servië weigerde het neen van Oostenrijk-Hongarije! De Servische troepen marcheerden reeds naar Scutari, dat tot dan Turks gebleven was, hoewel Londen bepaald had dat die stad tot Albanië most blijven behoren. Vanaf de 11de april voerde Rusland de druk op Servië hoger op.

Rusland wierp een halt toe aan de gevaarlijke verergering van de situatie in de Balkan. De Servische troepen stopten bijgevolg hun opmars naar Scutari. Ze verlieten later volledig Albanië. De Oostenrijkse Minister van Buitenlandse Zaken Leopold Berthold, dreigde de Oostenrijkse strijdkracht in te zetten, tenzij de bondgenoot van Servië, Montenegro, Scutari zou afstaan aan Albanië. Later nog eiste hij zelfs van Servië het volledig Albanees territorium te verlaten. Servië nam dat met grote tegenzin aan.

De leiders van de landen die een rol speelden in die ontwikkelingen veranderden in de maand januari van 1913.

Raymond Poincaré werd verkozen tot President van Frankrijk.

Enver Pacha veroorzaakte een machtsovername in Turkije. Hij was een officier in het Ottomaans Leger. De nieuwe Regering van Turkije werd gevormd uit extreme nationalist en strijdlustige ministers, die de situatie in de Balkan zo mogelijk nog meer ingewikkeld maakten. Turkije eiste dan de controle terug over Adrianopolis, Janina en Scutari. Enver Pacha zei de wapenstilstand van Londen op, zodat in februari 1913 een nieuwe oorlog kon beginnen.

In maart werd Koning George I van Griekenland te Salonika vermoord. Zijn zoon Constantijn volgde hem op.

In diezelfde maand maart 1913, gaf Adrianopolis, een strategische stad voor de Turken, zich over aan de Servische en Bulgaarse legers. Turkije ondertekende een nieuwe wapenstilstand in het midden van april. In Londen waren de vredesonderhandelingen gewoon verder gegaan. Turkije moest al haar Europese regio's opgeven. Ze kon slechts Istanbul en de Bosphorus behouden. Alle andere landen van de Balkan zouden onafhankelijk worden. In mei van 1913 opteerde de Conferentie van Londen ook voor de autonomie van Albanië, zij het nog onder Ottomaans protectoraat. Oostenrijk en Italië verzaakten om Albanië met hun troepen te

bezetten. Dit Vredesverdrag tussen Turkije en de Balkan Landen werd ondertekend op de 30ste mei. Nu konden de Balkan Staten onder elkaar beginnen te strijden voor meer terrein! De Balkan landen wonnen dus officieel hun onafhankelijkheid door de overeenkomsten tussen de Europese mogendheden. Voortaan kon elk land autonoom haar expansionistische ambities in de Balkan nastreven. De landen werden nu elk gedreven door nationalistische partijen, die onder elkaar begonnen te strijden.

Kreta had al lang geleden aangekondigd zich te willen voegen bij Griekenland. De vertegenwoordigers van Kreta hadden reeds plaatsen bekomen in het Grieks Parlement. Het lot van Kreta werd dan overgedragen aan een internationale commissie. Die commissie zou ook moeten beslissen over het lot van een aantal eilanden in de Aegeïsche Zee en over Albanië.

De nieuwe onrust in de Balkan begon al op de 1ste juni van 1913 met de ondertekening door de Serviërs en de Grieken van een onderling verdedigingspact tegen Bulgarije. Bulgarije wou Salonica en Karola inpalmen. Griekenland wou ook die oude Thracische gebieden om de Bulgaren te kunnen afsluiten van de Aegeïsche Zee. Servië verbond zich met Griekenland om territorium te winnen van Bulgarije. Ondanks Russische pogingen om de vrede te bewaren, viel Bulgarije Servië aan.

Bulgarije begon aldus de Tweede Balkan Oorlog, door zich te keren tegen haar vroegere bondgenoten.

Het Bulgaars offensief werd gestopt toen Griekse troepen over de Donau trokken. Op de 10de juli voegde Roemenië zich bij Servië en Griekenland. Roemenië wou Silistria recupereren op Bulgarije. Op hun beurt dan, vielen de Turken Bulgarije aan op de 20ste juli. De Turkse troepen onder het bevel van Enver Pacha bereikten snel Adrianopolis.

Bulgarije had een zeer slechte beslissing genomen door de Tweede Balkan Oorlog uit te lokken! De haar omringende landen wierpen zich op Bulgarije als roofdieren op een prooi. Op de 13de juli stak ook het Roemeens Leger de Donau over.

Sofia smeekte voor een wapenstilstand op de 28ste juli van 1913. Een dag later vergaderden de afgevaardigden van de Europese mogendheden zich weer te Londen, om de volledige onafhankelijkheid van Albanië te erkennen. De grote mogendheden verklaarden het land tevens neutraal in de Tweede Balkan Oorlog.

Bulgarije lag overwonnen. Op de 10de augustus 1913 werd een Vredesverdrag besloten te Bucarest. De grootste havens van Macedonië werden overgedragen aan Griekenland en Servië, ondanks vroegere beslissingen tot het tegendeel. Roemenië verkreeg kuststreken rond de Zwarte Zee. De Turken kregen Adrianopolis weer. Het vroegere Thracië ging naar Griekenland. Montenegro kreeg heel wat gebied bij in het zuiden, delen die vroeger tot Albanië behoorden. Ze verkregen eveneens streken in het oosten, naar Novi-Bazar toe.

De grote winnaar in de Tweede Balkan Oorlog was Servië! Haar bevolking verhoogde plots van 2,9 miljoen zielen naar 4,5 miljoen! Haar oppervlakte vergrootte van 48.300 naar 87.000 km². Servië kon zich nu opwerpen als een rivaal in de Balkan voor het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk.

Turkije moest dringend haar Leger reorganiseren. Het tekende daartoe een militaire overeenkomst met Duitsland. Een grote groep Duitse officieren, geleid door Generaal Liman von Sanders, werd naar Turkije gezonden. Von Sanders kreeg het direct bevel over het Eerst

Turks Legerkorps te Istanbul. Natuurlijk begonnen Frankrijk en Groot Brittannië daartegen te protesteren. Turkije benoemde dan prompt als tegengewicht de Engelse Admiraal Limpus tot opperbevelhebber van de Turkse vloot in de Bosphorus.

Ook de Balkan Landen begonnen zich te reorganiseren. In december 1913, te Firenze in Italië, legde een internationale commissie de exacte grenzen vast tussen Griekenland en Albanië. Griekenland aanvaardde wel dit verdict, maar het bleef kwaadaardige terreuracties leiden in de streken die het land niet had verkregen.

De Europese mogendheden begonnen hun legers te versterken.

In Duitsland, in juli van 1913 al, werd de indruk van een oorlog op komst erg besproken. Op de 13de juli keurde de *Reichstag* een nieuwe wet goed om de bewapening verder te zetten. Duitsland zou nu 850.000 mannen onder de wapens houden, klaar om op elk ogenblik in actie te treden, in plaats van de 700.000 die het land vroeger al op de been had gekregen. Wanneer men de reservisten bijtelde, kon Duitsland zeer snel rekenen op een Leger van 1.500.000 soldaten.

In augustus brak er een schandaal uit rond de Krupp wapenfabrieken. Directeurs van Krupp werden ervan verdacht meerdere hogere officieren te hebben omgekocht om wapens van Krupp voor het Leger te kiezen.

Italië en Oostenrijk ondertekenden een overeenkomst om hun vloten samen te doen werken in de Middellandse Zee.

Op de 7de augustus 1913 ratificeerde de Franse Senaat de wet op de 3-jaar duur van de oproeping van jonge soldaten. Vanaf dat ogenblik kon Frankrijk in vreedstijd 780.000 soldaten onder de wapens houden. In juni 1914 had het parlement al een lening van de Staat van 800 miljoen Franse Franken goedgekeurd om de bewapening te verbeteren.

Voor Rusland was het aantal mannen onder de wapens in vreedstijd 1.800.000 in totaal! Maar Rusland bezat niet de transportmiddelen om zo veel soldaten samen snel in een conflict te gooien. In maart van 1914 had Rusland al haar strijdmacht in vreedstijd van 460.000 op 1.700.000 gebracht.

In november 1913 had de Russische Keizerlijke Raad de gemeenteraadsleden in Polen verboden nog de Poolse taal te gebruiken in haar besprekingen. Ten aanzien van een groot conflict dat kon komen, was dit geen wijze beslissing. Had Rusland niet moeten kunnen tellen op soldaten van al haar landen om de mogelijke vijanden te bestrijden? Het had enige speling moeten toelaten in Polen!

Enkel Groot Brittannië moest tellen op een nog steeds klein vrijwilligersleger. Winston Churchill kreeg veel meer geld om de Britse vloot beter te bewapenen.

Wanneer aldus de meest moderne bewapening opgebouwd werd in Europa, en zo veel soldaten bewapend werden, moest men wel rezen dat de aantrekkelijkheid om die te gebruiken aan het stijgen was.

De spanning in de Balkan Landen verminderde niet, ondanks het voorlopig einde van de directe, gewapende conflicten. De Albanese Koning Wilhelm von Wied, besloot de mobilisatie van Albanië uit te vaardigen, om klaar te zijn voor een oorlog tegen Griekenland. Griekenland

had inderdaad die eventualiteit gezocht. Het had de onafhankelijkheid van Albanië niet erkend! Het ging verder met acties uit te voeren tegen de regering van Albanië. Albanië moest wel het gevaar in de ogen zien. Het weigerde onder Griekse overheersing te vallen.

En dan, ten slotte, kwam de gebeurtenis die al de kleine conflicten zou beëindigen en zou leiden tot de algemene oorlog in Europa.

De grote Brand. 1914

Op de 28ste juni van 1914, werden de Aartshertog Franz-Ferdinand von Habsburg en zijn echtgenote vermoord in een terroristische aanslag te Sarajevo, in de Slavische provincie van Bosnië. Bosnië was toen al volledig ingelijfd in het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk. Ferdinand was bestemd om de opvolger te worden van Keizer Franz Joseph I, de Habsburg Keizer van Oostenrijk-Hongarije. Franz Ferdinand was een weinig aantrekkelijke, erg autoritaire man, cholerisch van karakter, en xenofobisch. Hij had zich wel algemeen uitgesproken ten voordele van de vrede, meer zelfs dan het Oostenrijks Hoofd van de Militaire Generale Staf Franz Conrad von Hötzendorff. De terrorist die Franz-Ferdinand neerschoot heette Gavrilo Princip, een Bosniër van Oostenrijkse nationaliteit, slechts 19 jaar oud. Het werd snel bekend dat Servische nationalistisch gezinde officieren, onder wie sommigen misschien leden waren van een geheime Servische organisatie genaamd De Zwarte Hand, geholpen hadden om de aanslag voor te bereiden. De Legerleiding van Servië en haar geheime dienst, die ook betrokken waren in de nationalistische organisaties, hadden gehandeld buiten de controle van de koning en de Regering.

Oostenrijk was erg verontwaardigd. Het was tijd voor de Habsburgers om Servië aan te pakken, haar een les te leren die ze niet zo snel zou vergeten, en misschien dat Slavisch land te veroveren en te annexeren!

Op de 5de juli 1914 vroeg Keizer Franz Joseph aan Berlijn of het zich kon verbinden met Oostenrijk-Hongarije in de bestraffing van Servië.

Keizer Wilhelm II van Duitsland had al twee jaar geleden geweigerd om tegen Servië op te treden. Thans kon hij en wou hij niet zich onttrekken aan het Oostenrijks pleidooi. Hij vroeg aan zijn Generaal von Falkenhayn, de Minister van Oorlog, om een gewapend conflict met Servië voor te bereiden. Op dat ogenblik kon Wilhelm II nog steeds geloofd hebben dat noch Rusland noch Frankrijk zouden tussenkomen om zich in het conflict te werpen met de wapens. Wilhelm II en zijn hof meenden dat Frankrijk nog niet goed voorbereid was op een oorlog. De Fransen moesten bijvoorbeeld nog beslissen over de aankoop van meer en zwaardere kanonnen. Het probleem was nog niet opgelost.

Duitsland riep in de conscriptie een lager percentage van haar bevolking op dan Frankrijk. Duitsland gaf traditioneel minder geld uit volgens haar nationaal product aan de bewapening en verdediging dan Frankrijk en Rusland. De laatste jaren, echter, was die zelfgenoegzaamheid wel ingevuld. Duitsland had een bevolking van ongeveer 60 miljoen inwoners, Frankrijk slechts 39 miljoen. Duitsland kon dus relatief gemakkelijker mannen onder de wapens roepen. Keizer Wilhelm II toonde zich niet echt bezorgd over een algemene oorlog tussen de bondgenootschappen! Hij bleef trouwens verder met zijn schip een pleziertochtje maken in de Baltische Zee!

De Duitse keizer geloofde tevens dat Rusland te zwak was voor een oorlog. Het had problemen in het binnenland met de groeiende onrust vanwege de Socialistische bewegingen. Het was nog meer verzwakt door haar recente, tragische nederlaag in de Russisch-Japanse Oorlog. Rusland ontbrak de voldoende fondsen om met moderne wapens nu tussen te komen.

Toch had sinds 1910 Rusland haar Leger gereorganiseerd, zodat het veel sneller dan vroeger oproepen jongemannen tot oorlogsbekwaamheden kon brengen. Onlangs had het begin 1914 begonnen zogenaamd Groot Programma tot doel gehad het Leger in een periode van 3 jaar met

40% te vermeerderen. In de zomer van 1914 was dit programma nog in haar eerste stadium. De Russische inspanningen tot herbewapening zouden nog 3 tot 4 jaar moeten in beslag nemen. In januari van 1914 ook, tegenover een lening om een commerciële spoorweg aan te leggen, waren de Russen met de Fransen overeengekomen een militaire, strategische spoorweg te leggen in Polen naar het Russisch binnenland. Dit verhoogde het potentieel om de Russische militaire beweeglijkheid sterk te verhogen. Die spoorweg lag er nog niet.

De Duitse militairen meende het bijgevolg beter was eventueel nu een oorlog met Rusland te riskeren dan later! Wilhelm II dacht dus nog steeds dat Rusland een stap opzij zou zetten in het toch eerder slechts lokaal conflict tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië. De SPD, de Duitse Socialistische Partij, ondanks haar antikapitalistische retoriek, bleef tevens meestal eerbiedig voor de wet en was niet-revolutionair.

Dat was niet het geval in Rusland! Zelfs zo laat nog als in het begin van 1914, hadden grote stakingen plaats in Rusland. Barricades werden opgeworpen in St Petersburg. De vroegere Russische Minister van Binnenlandse Zaken, Peter Durnovo, had een memorandum naar de tsaar gezonden om hem te waarschuwen dat een oorlog kon leiden tot een nederlaag van Rusland, en eveneens tot een catastrofale sociale revolutie. Dat memorandum was erg vooruitziend. Nicholas II schijnt er niet veel aandacht aan gegeven te hebben. De tsaar en zijn hof besloten dat de tijd gekomen was om een sterke positie in te nemen, wat ook de risico's van een oorlog konden meebrengen. Er waren risico's inderdaad, en die verwezenlijkten zich snel.

De vrede lag toch nog meer en dieper nog in de geesten van de mannen die deze keuzes bespraken dan de oorlog! De uitgaven voor de Legers werden meer aanzien als maatregelen ter afschrikking en verdediging dan als offensieve acties. Ze werden zelfs zo meer aanzien dan als maatregelen om gewapende vijandelijkheden te beginnen. De twee grote blokken, de *Triple Entente* en de *Triple Alliance*, hadden hun oorlogsmogelijkheden verhoogd als een middel van afweer. Naarmate het vertrouwen in hun Legers echter groeide, leken ze meer stoutmoedige standpunten te durven aannemen, een oorlog in overweging te nemen als een alternatief voor de eindeloze bedreigingen, het zaaien van angst en de eindeloze palavers in het *Concert van Europa*.

Gavrilo Princip was een Bosniër. Veel Bosnische Serviërs waren natuurlijk ver van voorstanders van de Habsburgse overheersing in hun land. De Serviërs vormden toen ongeveer 42% van de totale bevolking van Bosnië. Ze waren de belangrijkste etnische groep in het land.

In Servië zelf, ondersteunden groepen zoals de *Narodna Odbrana*, of de Verdediging van het Volk, de Servische minderheden buiten Servië. Een andere Servische organisatie was de Zwarte Hand, of de Unie van de Dood, een geheime organisatie die alle Serviërs wou één maken, desnoods door gebruik van geweld. De moordenaars van Sarajevo hoorden tot een groep die Jong Bosnië genoemd werd. Zij waren meestal studenten zoals Princip, die de Habsburg autoriteit over het land wilden vernietigen en al de Zuid-Slaven en alle Serviërs, Kroaten en Slovenen wilden verenigen in één Nieuwe federatie.

In de enige weken van juli 1914 versnelden zich de diplomatieke initiatieven en het ongelooflijke werd harde realiteit. Hier volgt de kalender van de gebeurtenissen in de 2de helft van 1914.

Juli, 5: Oostenrijk-Hongarije had Graaf Hoyos als een speciale gezant naar Berlijn gezonden om hulp te vragen. Keizer Wilhelm II meldde aan Graaf Hoyos dat Oostenrijk Servië kon en moest innemen, met Duitse steun, zelfs als dat een oorlog met Rusland zou veroorzaken. Keizer Wilhelm II had steeds Aartshertog Franz-Ferdinand in vriendelijke verhoudingen ontmoet. Voor hem was de moord een verschrikkelijk affront aan eender welke dynastieke autoriteit, waarop ook zijn regime gebaseerd was. Die boodschap werd later de blanco cheque genoemd, gegeven door Duitsland aan Oostenrijk-Hongarije. De volgende dag herhaalde de Duitse Kanselier Theobald von Bethmann-Hollweg die boodschap. Keizer Wilhelm II ging op zijn gemak een cruise houden in de Baltische Zee!

Juli, 6: Duitsland zond een officieel telegram naar Wenen, waarin het meldde akkoord te gaan met de steun aan Oostenrijk-Hongarije. Oostenrijk kreeg de Duitse belofte van steun voor de drastische vergelding op Servië.

Juli, 7: Wenen besliste tijdens de Ministerraad om tussen te komen in Servië. De Hongaarse Eerste Minister was een tegenstander van dit plan, maar hij kon de stemming niet veranderen.

Juli, 12: Berlijn hoorde van een toekomstig Oostenrijks ultimatum aan Servië.

Juli, 15: de Franse President Poincaré en zijn Voorzitter van de Raad van Ministers, Viviani, waren toen juist in Rusland. De vergadering was al gepland sinds mei, en was in principe dus niet verbonden met de gebeurtenissen van Sarajevo. Frankrijk en Rusland bevestigden nu hun wederzijdse steun in geval van oorlog.

Juli, 23: Oostenrijk-Hongarije verzond haar ultimatum aan Servië. Het Oostenrijks ultimatum verweet de *Narodna Odbrana* te hebben geholpen in de moord op de kroonprins van Oostenrijk. Eigenlijk was de ware schuldige de Zwarte Hand organisatie. Het hoofd van die organisatie was Kolonel Dragutin Dimitrievich, ook genoemd Apis, de chef van de Servische militaire intelligentie! Het ultimatum eiste aan Servië zich te onthouden van alle separatistische activiteiten, alle publicaties te stoppen die vijandig waren tegen Oostenrijk, alle organisaties die zich vijandig opstelden tegen Oostenrijk te verbannen uit het land, en Oostenrijkse inspecteurs toelaten een gerechtelijk onderzoek in te stellen naar de implicatie van Servische onderdanen in de terreuractie.

Servië kan eerder uitgeput gebleven zijn na de vorige Balkan Oorlogen. Het aanvaardde de voorwaarden van het ultimatum, en zelfs die voor de toelating om Oostenrijkse politie-experten te laten deelnemen aan het onderzoek naar de moord op de troonopvolger van Oostenrijk. Het liet slechts die deelname toe als het onderzoek onderhevig bleef aan de grondwet van Servië en aan de internationale wetten. Het antwoord van Servië werd gegeven binnen de 48 uren, zoals geëist. Oostenrijk verwierp dadelijk dit Servisch antwoord.

Juli, 25: Groot Brittannië poogde tevergeefs te mediëren in het dreigend conflict.

Juli, 26: de Russen begonnen hun pre-mobilisering maatregelen uit te voeren. Vóór deze datum was Duitsland eerder inactief gebleven. Nu werd Duitsland plots uit haar slaap getrokken.

Juli, 27: een nieuw aanbod tot mediatie van Groot Brittannië werd publiek gemaakt. Die vroeg aan Duitsland om tussen te komen bij het Oostenrijks hof, om het Servisch antwoord op het ultimatum te aanvaarden, of om het slechts te verwerpen als de basis voor een onderhandeling. Dat voorstel zou Wenen te laat bereiken, de dag nadat Oostenrijk-Hongarije de oorlog al aan Servië had verklaard.

Juli, 28: Oostenrijk-Hongarije verklaarde de oorlog aan Servië. Oostenrijk-Hongarije begon een gedeeltelijke mobilisering in de Balkan.

Juli, 29: Oostenrijkse slagschepen voeren de Donau af en begonnen de hoofdstad van Servië te beschieten. Belgrado werd door de Serviërs geëvacueerd.

Juli, 29: Rusland mobiliseerde haar troepen. Poincaré en Viviani waren al terug in Parijs. Het was te laat voor Frankrijk om verdere mediatie initiatieven te nemen.

Juli, 29-30: Groot Brittannië stelde voor de 3de maal de mediatie en onderhandelingen voor. De *Triple Entente* van Frankrijk, Groot Brittannië en Rusland leken overeen te komen om Oostenrijk een les te leren in Servië. Rusland, echter, vroeg om alle vijandelijkheden te stoppen vooraleer onderhandelingen te beginnen over Servië.

Juli, 30: Tsaar Nicolas II ondertekende het bevel tot mobilisering. Eens de Russen zo hun mobiliseringsmaatregelen afgekondigd hadden, was het lot van Europa bezegeld. Duitsland moest nu sneller reageren.

Juli, 30-31: de Russische algemene mobilisering bracht ook de mobilisering mee van Oostenrijk-Hongarije. St Petersburg en Wenen sloten alle verdere inspanningen tot mediatie uit. Berlijn had ook een ultimatum aan Rusland gezonden. Duitsland begon haar intensieve militaire voorbereidingen. Het zond een onvoorwaardelijk ultimatum aan Rusland om de mobilisering in dat land te doen stoppen.

Juli, 31: Jean Jaurès werd gedood in Parijs. De Sociaaldemocratische anti-oorlog stemming in Frankrijk werd daardoor verder verzwakt.

Juli, 31: Groot Brittannië vroeg Frankrijk en Duitsland hun respect voor de neutraliteit van België te bevestigen. Geen concrete antwoorden werden ontvangen. Het Brits hof voelde zich nog verantwoordelijk voor de Saksen-Coburg dynastie die in België aan de macht was sinds Koningin Victoria ze had geplaatst in het klein doch zeer voorspoedig koninkrijk. Duitsland gaf weinig om de 6 divisies die Groot Brittannië op dat ogenblik naar het continent wou zenden. De rechtervleugel van het Duits Leger door België werpen was een integraal deel van het Plan von Schlieffen-von Moltke, het Duits oorlogsplan.

Juli, 31: Duitsland vroeg aan Frankrijk om neutraal te blijven in het conflict. Viviani antwoordde dat Frankrijk niet in oorlog was met Duitsland, en dat ze zou handelen in haar eigen belang.

Aug, 1: Duitsland verklaarde de oorlog aan Rusland, en begon zich te mobiliseren. Frankrijk ook mobiliseerde. Oostenrijk-Hongarije eveneens begon haar algemene mobilisering. In Rusland waarschuwde Minister Sazonov de Tsaar Nicholas II dat tenzij hij Servië volledig steunde, hij de revolutie in zijn land riskeerde en de troon kon verliezen. In Groot Brittannië bleven de reacties eerder koud. Sir Grey moest aan de Franse ambassadeur in Londen meedelen dat Frankrijk maar zelf moest beslissen hoe te antwoorden op het ultimatum van Duitsland, ook zonder de verzekering van Britse steun. Dat Brits standpunt zou niet lang houden.

Aug, 2: de Duitse troepen vielen Luxemburg in. Duitsland vroeg aan België om haar de vrije doorgang te verlenen door het Belgisch grondgebied. België verwierp dit. In drie nogal dramatische Britse cabinet zittingen, besloot Groot Brittannië te reageren tegen elke inbreuk op de Belgische neutraliteit, en de Duitse vloot te stoppen wanneer ze Franse schepen of de Franse kust zou aanvallen.

Aug, 3: onder het voorwendsel van bombardementen op Nürnberg en Karlsruhe door Franse vliegtuigen, alsmede het indringen van Franse troepen over de grenzen van Duitsland te willen wreken, hoewel dit een bedrieglijke bewering was, verklaarde Duitsland de oorlog aan België en aan Frankrijk. Italië en Roemenië verklaarden hun neutraliteit in de oorlog. Keizer Wilhelm II leek nu meer gespannen dan voorheen. Parijs bleef passief en niet provocerend.

Aug, 4: Groot Brittannië verklaarde de oorlog aan Duitsland.

Aug, 5: Oostenrijk verklaarde de oorlog aan Rusland. Groot Brittannië besloot de BEF, de *British Expeditionary Force*, naar Frankrijk te zenden.

Aug, 6: Servië verklaarde de oorlog aan Duitsland.

Aug, 11: Frankrijk verklaarde de oorlog aan Oostenrijk-Hongarije.

Aug, 16: Het Duits Leger nam Luik in België in. Luik was het eerste slachtoffer ooit van een bombardement vanuit de lucht, vanuit Zeppelin luchtballons. Het von Schlieffen Plan voor de oorlog tegen Frankrijk trad volledig in voege.

Aug, 20: België lag verslagen. Het Duits Leger viel Frankrijk binnen.

Aug, 23: Japan verklaarde de oorlog aan Duitsland.

Aug, 25: Oostenrijk-Hongarije verklaarde de oorlog aan Japan.

Aug, 26: De binnenvallende Russische troepen werden door de Duitse Legers verslagen te Tannenberg in Oost-Pruisen.

Sept, 6-13: de Fransen stopten de Duitse vooruitgang na de Veldslag aan de Marne. Generaal Alliéri wierp zijn troepen tegen de Duitse flanken. Von Moltke leed een inzinking aan de Marne rivier. Hij werd vervangen door von Falkenhayn. De Duitse troepen trokken zich terug tot aan de Aisne. De twee tegenstanders probeerden rond elkaar te draaien, wat een verplaatsing

van het front naar het noordwesten veroorzaakte, een wedloop naar de Noordzeekust van het Duits Leger.

Sept: In Rusland, vormden de *zemstvos*, de lokale Russische vergaderingen, samen een nieuw comité, de *Zemgor*, om de fouten van de Regering recht te zetten of te verminderen op lokaal vlak. Het Russisch Leger ondervond de eerste, grote verschrikkingen van de oorlog.

Nov, 3: Frankrijk en Groot Brittannië verklaarden de oorlog aan Turkije, dat een geheim bondgenootschap had afgesloten met Duitsland op de 2de augustus.

Nov, 4: de Franse Veldmaarschalk Joffre legde uit aan Generaal Foch hoe hij de verdedigingen in Vlaanderen kon opbouwen om de Franse reserves te reorganiseren. Op dit front zou geen beslissing snel vallen! De hoop op een kort conflict verzwond.

Dec, 6: Zeer gewelddadige gevechten ontwikkelden zich aan het oostfront. De veldslagen kregen de namen van 4 rivieren: de Bzura, Ravka, Pilica en Nida. De Russen trokken zich terug tot de Bzura. Het Russisch front hield dan stand. De wapens zwegen. Dit duurde slechts enkele weken, maar de veldslagen hadden zeer zware verliezen teweeggebracht aan beide zijden.

Groot Brittannië had haar onenigheden met de Verenigde Staten van Amerika bijgelegd sinds de eeuwwisseling. In 1902 had ze een bondgenootschap afgesloten met Japan. In overeenkomsten van 1904 en 1907 had het de meeste van haar meningsverschillen met Frankrijk en Rusland opgelost. In 1911, kwamen de Generale Staffen van Frankrijk en Groot Brittannië overeen een BEF, een *British Expeditionary Force* van 6 divisies te zenden naar de Franse noordflank. De bindingen tussen België en Groot Brittannië, beide beheerd door dynastieën van Saksen-Coburg, bleven solidair.

Vanaf de laatste vermelde datums, raasde de Eerste Wereldoorlog - vooral zo genoemd in Duitsland - overal in Europa, en ook in de kolonies van de grote mogendheden, net zoals in de landen die naast hen lagen. Noch het Concert van Europa, noch de Tweede Internationale, konden de oorlog nog doen stoppen. Al de zijden waren bereid de oorlog te riskeren, eerder dan een stap terug te nemen. De Europese landen zouden de beste krachten van hun volkeren vernietigen, hun jeugd, hun economie, hun financiën, en henzelf, tot nieuwe machten de overhand in de wereld bekwamen.

De Kleinbergers en de von Chrapitz. 1900-1914

Max Vincius had er niet enkel voor gezorgd de Vincius familie verder te zetten in de Pruisische stad Thorn. Met zijn tweede echtgenote, Leandra von Chrapitz, had hij een zijtak van de Vincius gecreëerd, de von Chrapitz-Vincius. De leden van de von Chrapitz familie hadden een andere religie dan de hoofdtak, de Joodse kern van de Vincius. Ze waren Pruisische Evangelisten, meer Lutheranen dan Calvinisten, en zelfs voor een klein deel Rooms Katholiek. Zoals de centrale, Joodse kern van de Vincius, waren de von Chrapitz niet zeer vroom en ijverig in hun godsdienst. Ze geloofden. Ze namen deel aan de feestdagen en de feesten met hun ganse familie volgens de rites van hun religie, maar ze waren geen mannen en vrouwen die erg praktiseerden. Naar hun mening waren het vooral de vrouwen die de godsdienst konden eren, de godsdienst waarin de vrouwen de kinderen moesten opvoeden, en waarin de vrouwen af en toe zonder al te veel aandrang de mannen wezen op hun plichten aan God.

Leandra von Chrapitz gaf aan Max Vincius, haar echtgenoot, een dochter en een zoon. De eerstgeborene was een zoon die de naam Julius kreeg. Welke betere naam voor een jongen die een grote man moest worden, een man van waarde en van waardigheid, die de edele titel van graaf zou erven en die de rijkdom van de familie moest bewaren? Julius zou grote delen van het nu reusachtig fortuin van de von Chrapitz en van de Vincius erven, een keizerrijk aan terreinen en aan goudstukken en aan fondsen geïnvesteerd in bedrijven. De jongen was dan ook genoemd naar de grote Julius, de eerste van de Caesars. Misschien had zijn moeder wat te veel van haar trots geplaatst in haar kleine keizer.

Julius had zijn naam van von Chrapitz-Vincius behouden, omdat zijn moeder zo hard gewerkt had om de edele Pruisische naam eerst te houden, maar dan de Vincius toch had toegevoegd, maar niet vooraan. Eigenlijk had de jonge Julius Vincius moeten genoemd worden, wat toch ook wel een triomfantelijke, prestigieuze naam geweest was in Thorn. Maar die naam was Joods! Zijn moeder wou de von Chrapitz naam laten voortduren. Max Vincius, de vader van Julius, was daarmee akkoord gegaan uit liefde voor zijn vrouw. De kinderen uit zijn tweede huwelijk kregen dus die von Chrapitz naam toegeschoven. Max had ook gewenst het verschil tussen zijn twee soorten kinderen zo te benadrukken.

De Vincius zouden Joods blijven, op enige scheurtjes van uitzondering na, zoals de zoon van Max, Michael, die zich ook bekeerde naar het Christendom.

De von Chrapitz behielden tevens zo de edele, Teutoonse titel van von Chrapitz, de naam van de nakomelingen van de lijn van de Teutoonse Ridders. Wie zou vermoeden met zo'n naam, dat de zonen van Max Joods bloed in hun aderen konden hebben? Met de tijd, doch in één generatie, viel trouwens de Vincius naam in onbruik in die familietak. De kinderen van Julius werden gekend enkel bij de naam von Chrapitz.

Julius von Chrapitz was een hoofse, elegante man van grote intelligentie en met een waardige, imponerende gestalte. Zijn rug was recht, zijn hoofd hield hij hoog. Julius behoorde tot de hoogste adel van Pruisen, maar hij bleef een handelaar. Hij had een officier in het Leger kunnen worden, maar dat lag niet in zijn karakter. Na de dood van zijn ouders, beheerde hij zijn domeinen met veel succes. Hij werd de nieuwe patriarch van de von Chrapitz tak van de kinderen van Max Vincius.

Julius bewonderde zijn vader. Hij had heel veel van hem geleerd, maar zoals zijn moeder, bleef hij toch meer de Pruisische edelheer dan de zoon van de Joodse zwerver die zijn origine had ergens in het verre Palestina en die Litouwen ontvlucht was.

Julius studeerde in de juiste scholen van Thorn, laatst in het Duits Gymnasium. Hij was volledig opgevoed in het beheer en in de handel, dat laatste in privé en door de beste professoren die zijn moeder kon vinden. Zijn vader had hem een reeks van de beste boeken gegeven over alle aspecten van de economie, de financiën en de rechten, alsook over gevorderde wiskunde. Max had aan zijn zoon geleerd hoe zijn weg in die boeken te vinden. Julius las de boeken in drie talen. Wanneer de vader van Julius stierf in 1900, was hij nog jong en onstuimig, 35 jaar oud. Hij was reeds getrouwd en had al zelf kinderen. Zijn moeder bleef hem vergezellen en haar eigen waardevolle raad geven. Julius apprecieerde meestal die raad en duldde die met een klein glimlachje.

Leandra stierf in 1907, toen Julius 42 jaar oud was. Dan werd hij de patriarch van de groeiende von Chrapitz tak te Thorn. Zijn ouders hadden ook zijn echtgenote naar hem gebracht. Ze deden dat in alle discretie, zonder hem tot een huwelijk te willen dringen. Julius hield van het eerste meisje dat zijn ouders hem voorstelden. Dat was de mooie Anna von Fiebris.

Julius trouwde toen hij nog maar net 18 jaar oud was. Zijn echtgenote, geboren in 1867, was toen nog maar 16. Ze was een prachtige, levendige en slimme jonge vrouw. Het paar trouwde in 1883. Max en Leandra bouwden voor hen al een groot herenhuis, kleiner dan het von Chrapitz Kasteel, maar beter aangepast aan het modern leven met een goed georganiseerde centrale verwarming en gaslicht. Het herenhuis stond te midden een groot stuk land, omgevormd tot een heerlijke, grote tuin. Na de dood van de vader van Julius verhuisde het koppel toch naar het paleis von Chrapitz. Julius had de zin van grootsheid.

Anna von Fiebris was een intelligente en goedgehartige persoon. Ze aanbad haar kinderen. Haar gezondheid bleef wat delicaat. In haar latere jaren ontwikkelde ze een longontsteking, die haar ultieme dood zou veroorzaken.

Het huwelijk van Julius en Anna was gelukkig. Julius hield oprecht van zijn Anna. Hij respecteerde zijn vrouw. Anna von Fiebris respecteerde ook Leandra von Chrapitz. Anna was een zeer waardige vrouw, die zich goed bewust was van haar stand. De twee vrouwen schoten goed op met elkaar. Ze zorgden voor elkaar wanneer ze ziek werden.

Julius en Anna hadden twee kinderen, twee jongens. Die kinderen waren niet lang na het huwelijk van hun ouders gekomen. Anna bracht hen gemakkelijk tot leven, al bleven ze beiden zware kindjes. De eerste werd Philipp gedoopt, en dan kwam Otto. Julius liet het achtervoegsel Vincius uit hun namen weg. Hij behield slechts de referentie naar de Teutoonse edele naam. De klerk die de naam in de registers schreef, deed alsof hij de verandering niet opmerkte, vooral nadat heel wat bankbriefjes discreet over zijn tafel werden geschoven.

Philipp von Chrapitz had de scherpe intelligentie van de Vincius en de energie van de von Chrapitz geërfd. Toen hij nog een klein kindje was, hield hij er al van copieus te eten en te drinken. Hij groeide op en werd een sterke jongen, zoals ooit Haim Vincius was geweest. De jongen had een aangenaam karakter. Hij lachte veel, met een hartelijke, luide lach die door het von Chrapitz herenhuis klonk en later door het paleis. De muren konden zijn lach niet

tegenhouden. Philipp hield tevens van Thorn. Hij beëindigde zijn studies niet met zeer schitterende resultaten, maar werkelijk voldoende om steeds te kunnen vorderen in de klassen. Als jongeman al leek hij volledig op zijn gemak als de landelijke jonkheer die ooit kon beschouwd worden als de waardige erfgenaam van de titel van zijn vader, van het fortuin van zijn ouders en van hun grote domeinen. Hij trouwde eerder laat, na de dood van zijn grootouders Max en Leandra, maar hij had zijn bruid zelf gezocht, en trouwde goed. Zijn echtgenote was een meisje van goede, oude, Poolse, edele afkomst, een lustig meisje genaamd Charlotte Lisnewski. Charlotte was 4 jaar ouder dan Philipp! Ze trouwden in 1908, toen Philipp reeds 24 was en Charlotte al 28. Charlotte was op weg een oude vrijster te worden, niet te mooi en ook niet lelijk, maar een vrouw die waarachtig en lief paste bij het karakter van Philipp von Chrapitz. Zij ook leefden een zeer gelukkig samenzijn. Charlotte hield evenveel van lachen als haar beer van een man. Ze beheerde de huishouding en haar echtgenoot tot in de perfectie, en drilde enige Pruisische discipline, ondanks haar Poolse afkomst, in haar gezin. Philipp had de gewoonte te zeggen dat alle moeilijke onderwerpen zouden behandeld worden door zijn sergeant-majoor, wijzend naar zijn vrouw. Toch zou ze geen beslissing genomen hebben zonder zijn goedkeuring.

De tweede en jongste zoon van Julius von Chrapitz was als van een totaal verschillende kweek. Dit was een jongen die niet zoveel at toen hij jong was. Hij werd niettemin groot en bleef slank. Met de tijd en met de vele wandelingen die hij maakte met zijn ouders in de bossen, ontwikkelde hij zich tot een sterke, goedgespierde jongen. Julius had zijn jonge Otto genoemd naar de politicus die hij het meest bewonderde, naar Otto von Bismarck!

Otto von Chrapitz was een heel verschillend kind dan Philipp. Niemand begreep goed van welke voorvader of voormoeder Otto zijn karakter gekregen had. Als Philipp geleet op een beer, dan geleet Otto eerder op een wezel. Hij sprong rond in het herenhuis en in het kasteel naar alle plaatsen waar men hem niet in verwachtte. Hij bleef zelden op dezelfde plaats gedurende meer dan enkele minuten. Groot, slank, met lange, steeds hangende armen. Otto groeide op als een zeer ernstige, angstige jongen. Hij was ver van een lafaard, maar Otto moest alles weten over waar hij naartoe ging of gebracht werd, vóór hij besloot de ene voet vóór de andere te willen zetten. Toen hij 20 jaar oud werd, wist hij beter dan eender wie wat er gebeurde en wat er lag in de domeinen van zijn vader. Hij moest gewoon alles weten van zijn omgeving vóór hij zich gemakkelijk kon voelen. Otto bezat ook niet het joviaal karakter van zijn ouders. Otto kon pijn doen, bedacht, opzettelijk, berekend, in woorden en in daden, en het kon hem weinig of niets schelen. Hij vocht regelmatig met de andere jongens op school. Hij bedroog iedereen in zijn klas, maar eindigde zijn Gymnasium toch met mooie resultaten. Het enige wat hij voorzeker van zijn Vincius voorvaderen had geërfd was een scherpe, berekenende geest. Maar de geest van Otto kon kwaadaardig keren, en wreed, en niet gericht naar het goede te doen rond hem. Nadat Otto zijn Gymnasium beëindigd had, vroeg Julius von Chrapitz aan Otto wat hij in zijn leven wou doen. Julius moest zijn zoon, om ernstig met hem te kunnen praten, zelfs bijna opsluiten in dezelfde kamer als hij.

‘Ik zal soldaat worden,’ riep Otto von Chrapitz eenvoudig uit. ‘Mijn grootoom, de Generaal Haim Vincius, beloofde me een fijn regiment voor me te vinden. Ik zal natuurlijk rijk moeten trouwen, omdat ik slechts de kruimels van het von Chrapitz fortuin zal krijgen om van te leven. Het zij zo. Ik ben slechts de tweede zoon, de reserve zoon als het ware. Wees maar niet bezorgd, vader, ik weet al met wie ik zal trouwen. Je hoeft niet iemand voor me te zoeken.’

En dat werd dan ook gedaan. Niemand vond ooit uit hoe Otto von Chrapitz het had bekommen, maar hij won een zeer eerbiedwaardige Edelvrouw Elisabeth von Grabia om mee te trouwen. Von Grabia was zo mogelijk één van de fijnste, zo niet de allerbeste naam in het District Thorn. De naam von Grabia was ouder en meer prestigieus dan de von Chrapitz naam. De von Grabia waren tweemaal rijker en eigenaars van domeinen die zowat overal in Pruisen lagen, niet slechts in Thorn. Hun naam was één van de meest gerespecteerde grote namen van de Poolse *szlachta*, de oude adel van Polen.

Elisabeth von Grabia kwam met een zeer, zeer grote bruidsschat, die in één slag van Otto een *Landjunker* had kunnen maken. Even merkwaardig was, dat deze Elisabeth zo mooi als een engel was, en zo hard en berekend kon zijn als haar echtgenoot. Elisabeth had ook al een herenhuis geërfd, waarin het koppel besloot in te trekken. Het herenhuis lag nogal verwijderd van Thorn, eerder dicht bij Marienwerder, dicht bij de plaats van de regionale macht van Midden Pruisen. De echtgenoot van Elisabeth verbleef echter niet dikwijls op zijn nieuw bekomen landbezit, en dat paste ook Elisabeth goed. Ze hield ervan het domein en het huis voor zichzelf te hebben. Het was voor die onafhankelijkheid van haar familie dat ze gehuwd was. Ze steunde volop de loopbaan van haar echtgenoot, en ageerde in de beste kringen om zijn promoties te verzorgen. Ze moest daar trouwens niet veel inspanning voor doen, want Otto was een uitstekende soldaat en officier.

Otto was helemaal niet geïnteresseerd in een loopbaan inde stafbureaus en in de staftenten. Hij werd bijna ogenblikkelijk een luitenant, maar hij hield van niets ander dan van op patrouille te rijden tussen de vele meren van Pruisen, langs de grenzen met Rusland, om deel te nemen aan grootse oefeningen, en om zijn mannen te pesten wanneer hij in een garnizoensstad moest blijven. Zijn hogere officieren merkten ook hoe goed hij enkele Russische officiers kende! Ze hoorden van hun gezamenlijk, onstuimige avondgelagen, waaraan Otto deelnam aan de andere zijde van de grens, in Russische tenten. Er werd weldra verteld dat Otto von Chrapitz de enige Pruisische officier was die de Russische officiers onder de tafel kon drinken. Het was steeds nuttig voor de Generale Staf van Pruisen een paar van dergelijke officiers bij de hand te houden, maar promoties voor die mannen werden slechts langzaam uitgedeeld.

Aan de andere zijde van de von Chrapitz-Vincius familie waren er slechts meisjes met die naam! In die tak zouden de namen van von Chrapitz en Vincius totaal verdwijnen.

Maria von Chrapitz trouwde met een Graaf von Gomolenski, die eveneens een Pruisische edelman was, doch van verre Poolse afkomst. Ze trouwde jong. Ze was slechts 17 jaar oud, wat inderdaad jong was voor een vrouw die trouwde in die tijd en in de adel. Haar echtgenoot was trouwens slechts één jaar ouder. Beiden wisten dat ze elkaar moesten hebben, en ze verdwenen onder de dekens samen, nog vóór hun huwelijk. Het huwelijk moest niet onderhandeld worden. Het was een gelukkig huwelijk nadien, ook. Andrej was wel van Poolse afkomst, de zoon van een familie van Poolse grootgrondbezitters. De Gomolenski hadden heel wat terreinen naast Thorn verloren in de Pruisische germanisering plannen. Ze hadden niet veel geklaagd daarover, want Pruisen liet hen toe nog veel rijker te worden dan vroeger! Ze wierpen zich in industriële samenwerkingen. De familie beheerde veel grond ook elders in Pruisen, en zelfs in Polen, buiten de grote steden, buiten de ogen van de hebzuchtige handen van zowel de Pruisische als de Russische ambtenaren. Andrej en Maria konden leven zoals ze wilden, een leven van nietsdoen zelfs. Ze waren beiden wat men nu intellectuelen zou noemen. Ze lazen veel, reisden

veel en ver, praatten met geleerden, bleven geïnteresseerd in de vooruitgang van de wetenschappen, en werden zowat overal geapprecieerd als aangename mensen die conversaties konden voeren en steeds geld klaar hadden. Ze leefden rustig, beheerden hun fortuin, breidden het uit met goede beleggingen, zo gemakkelijk als ze een boek lazen. Zij hadden twee dochters.

De eerste dochter die geboren werd van Andrej en Maria was de Dorothea von Gomolenski die Julian Vincius zo goed kende. Zij was het meisje dat hij Dora Gomol noemde en zo intens liefhad. Ze had de titel van gravin kunnen aannemen, maar ze vermeldde zelden die titel. Dora was een hartstochtelijk meisje en later een werkelijk prachtige vrouw, die meer van de Poolse zwier had dan van de traditionele Pruisische vastberadenheid. Misschien was dat waarom Julian Vincius zich zo zeer tot haar aangetrokken voelde. Hij bewonderde steeds de mensen die zeer verschillend waren van hem in karakter en in houding. Dora bleef hem fascineren. Waarom kon zulk een openhartig, wonderbaarlijk, mooi meisje aangetrokken worden tot hem, die zo verschillend en saai was? Toch had ze hem dadelijk met haar charme overwonnen, en dat al van toen ze nog jong waren. Ze had hem ook steeds weer opgezocht. Dorothea von Gomolenski was inderdaad prachtig, intelligent, zeer aanwezig in de wereld, nieuwsgierig vurig, sensueel zoals slechts Slavische meisjes konden zijn. Ze was eentje die wel hield van jongens rond haar. Ze kon zichzelf niet weerhouden te flirten met eender welke man, van eender welke ouderdom. Ze was zeer populair bij oudere mannen, en ook de jongere mannen vlogen rond haar zoals motten rond een helle lamp.

Toen Dora nog jong was, zeer jong, misschien nog maar net 13, vond Maria von Chrapitz haar dochter al half naakt op zolder, met een volledig naakte schurk van een Pruisische jongen van een andere edele familie van Thorn aan haar voeten, haar aan het kussen waar Maria nooit haar echtgenoot zelfs had toegelaten haar aan te raken. Maria en Andrej konden toen zeer geschandaliseerd geweest zijn, maar hun karakter was niet sterk genoeg voor deze felle, vinnige, zeer wilskrachtige dochter van hen. De jongens bleven naar Dorothea Gomolenski flikkeren zoals bijen rond een mooie bloem. Ze was hun koningin. Toen ze slechts een klein beetje ouder werd, had Dora al minnaars, echte minnaars, meerdere minnaars, snel meer dan ze op haar vingers kon tellen. Daarna, heel plots, stopte ze met dat allemaal, en ze vond troost bij één jongen van haar eigen familie, hoewel de Gomolenski niet echt frequent die andere tak van de Vincius familie ontmoetten.

Die jongen was niemand anders dan Julian Vincius.

De Gomolenski aanzagen Julian eerder als een koude, onopvallende jongen zonder speciale charme. Hij had geen bijzondere talenten, en was zelfs niet erg knap. Toch ging Dorothea gedurende lange tijd slechts uit met die Julian. In plaats van te tolleren in het hooi, wandelde ze kuis rond met hem, klaarblijkelijk tot rust gekomen. Natuurlijk kon die genegenheid ook niet duren. De ouders van Dorothea bemerkten wel met enige achterdocht en bezorgdheid hoe die Julian hun dochter kalm kon houden en haar tot betere gedachten kon brengen. Het was voor deze jongen, een zeer gevoelige en toch zinnige, verstandige jongen, dat Dorothea de wens had geuit verder te studeren aan een universiteit, geneeskunde misschien. Ze wou naar hetzelfde instituut waar ook de Vincius kerel naar verhuisd was om te studeren, naar Freiburg-im-Breisgau!

Eigenlijk waren Maria en Andrej Gomolenski blij wanneer hun dochter Thorn verliet en al de aanlokkelikheden die ze gekend had in haar thuisstad. Maria en Andrej verwachtten hun dochter weldra naar Thorn te zullen zien terugkeren met een volle buik. Ze zouden niet geprotesteerd hebben tegen een mooi huwelijk met een Vincius jongen, hoewel ze wat bezorgd bleven over de nabijheid van bloed van de twee jonge mensen. Veel later waren ze zeer verbaasd te horen hoe Dorothea ook die jongen de bons had gegeven. Maar ze bleef langer dan verwacht in Freiburg, en maakte haar studies af. De jonge Vincius had haar wellicht toch tot wat ernstiger gedachten gebracht.

In 1913 was dan Dorothea Gomolenski plots met Albrecht von Papau getrouwd, niet met Julian Vincius. Dorothea was 26 jaar oud toen ze trouwde. Dorothea was nog steeds zeer mooi, zeer sensueel, nu een rijpe vrouw in wording. Ze was volledig tot bloei gekomen als een prachtige en toch nog jonge vrouw, tot mooie, zeer zichtbare vormen. Waarom had ze een oudere man getrouwd? Maria en Andrej herkende geen tekenen van genegenheid tussen hen. Albrecht von Papau wist dat zijn bruid hem geen kinderen zou brengen, en zelfs dat zijn echtgenote hem niet speciaal zelfs maar mocht. Hij wist niet waarom, maar Dorothea had het feit niet gelogen en geheim gehouden voor hem.

Von Papau was een cynische man in die zaken. Hij hield niet bijzonder van kinderen. Ze maakten veel lawaai, hielden hem af van wat hij zelf wou doen, en brachten slechts zorgen mee. Hij wou de buitengewone Dorothea von Gomolenski aan zijn zijde omdat hij haar begeerde en met haar wou pronken. Hij wou haar bezitten, haar mengen in de kringen van de Pruisische adel en benijd worden. Dorothea deed zoals hij vroeg. Ze paradeerde.

Enkele jaren na hun huwelijk verliet Albrecht het district van Thorn voor Berlijn. Hij ging weg met zijn vrouw en kon een functie innemen als een voornamen ambtenaar van hoge rang in het diplomatiek departement van het rijk. Hij was nog weinig thuis. Zijn vrouw begon te werken als een verpleegster en als een dokter. Ze werd bekend in de stad. Ze leefden te Berlijn in aparte kamers, goed beseffend dat er geen liefde tussen hen lag.

De andere dochter Gomolenski, de jongere zuster van Dorothea, werd Micol genoemd. Micol was een oude Joodse naam, maar de Gomolenski wisten dat eigenlijk niet, en het kon hen ook niet veel schelen. Ze hielden gewoon van hoe de naam klonk. Micol ook was mooi en een meer gereserveerde persoonlijkheid dan Dorothea. Ze studeerde in Thorn. Toen ze 17 jaar oud was geworden, trouwde ze met een jongeman die Rudolph von Witszke heette. Von Witszke was eveneens van oude, Teutoonse afkomst. Hij was een landeigenaar, natuurlijk, en ook een handelaar. Hij werkte nogal wat samen met Albrecht von Papau. Hoewel enkele jonger dan Dorothea, trouwde Micol vroeger.

Het huwelijk van Micol was een verbinding uit liefde. Micol en Rudolph waren beiden Pruisische Evangelisten van godsdienst, al waren ze geen naarstige kerkgangers. Von Witszke was niet zeer rijk. Hij kon toch voldoende goed leven met zijn vrouw. Na enkele jaren huwelijk trokken ze samen in een herenhuis van de von Witszke nabij Thorn, nog in Midden-Pruisen. Ze moesten ook wel het huis verfrissen, het verbouwen, maar ze konden het transformeren tot een zeer ruim, comfortabel, groot, modern herenhuis waaraan grote stallen bijgebouwd werden. Ze voelden zich in de familie het dichtst in vriendschap met het koppel Philipp von Chrapitz en Charlotte Lisnewski. De von Witszke werden rustige, lieve en gelukkige mensen.

Nog een andere familie in Thorn was verbonden met de Vincius. Zij, veel meer dan de von Chrapitz-Vincius, waren fier de naam Vincius te dragen. De von Chrapitz gingen praktische nooit om met deze Vincius mannen en vrouwen. De anderen familie was eveneens van de Pruisisch Evangelische godsdienst, niet Joods. De leden ervan waren geboren uit een onwettelijke, overspelige relatie, al was die relatie één van grote liefde die een gans leven duurde. De von Chrapitz noemden hen hun Kleinberger verwanten. Toch droeg niemand in die familie de naam van Kleinberger, behalve dan het vrouwelijk gezinshoofd. Zij heette Esther Kleinberger, en ze was de levenslange minnares van Kurt Vincius. De vader van Esther was één van de beste, zo niet de beste, vriend en vertrouweling van Max Vincius geweest. Kurt was één van de zonen van de overleden Max Vincius en zijn eerste echtgenote, Sara Benavicius. Esther Kleinberger had twee kinderen van Kurt, officieel erkend door haar minnaar. Die kinderen heetten Richard en Marlene Vincius.

Marlene trouwde met een Poolse handelaar genaamd Anders Lipinski. De Lipinski droegen geen adellijke titel, wat al de trotse von Chrapitz mannen op hem deed neerkijken. Anders Lipinski had ook geen groot fortuin. Hij was echter gedegen in het zaken doen, naar het Pruisisch voorbeeld, en had snel voldoende geld bijeen gescharreld om zijn vrouw en kinderen een fijn, comfortabel leven te bezorgen. Ze woonden eerst heel rustig in een huis in het centrum van Thorn. Na enkele jaren, toen de kinderen van Marlene en Anders nog klein waren, verhuisden ze naar Königsberg om dichterbij de plaats waar Anders in een textielfabriek had geïnvesteerd. De fabriek breidde zich uit en liet het gezin toe veel gemakkelijker te leven. Hoewel Anders van Poolse afkomst was, kon hij goed opschieten met de Pruisische investeerders van Königsberg. Hij deed zaken met meerdere ware Pruisische handelaars en financiers van de hoofdstad. Zij namen hem op in hun kringen.

De Lipinski hadden twee jongens, Joseph en Erich. Zij trouwden met respectievelijk Regina Schmied en Bettina Danksa. Anders Lipinski was een Rooms Katholiek. Marlene nam de godsdienst van haar man aan. Dit gezin leefde en bleef wonen in Königsberg.

De broeder van Marlene, Richard Vincius, trouwde met Rosa Danemann. Beiden waren van het Pruisisch Evangelisch geloof. Richard was een jongen van de Kleinberger familie. Hij handelde vooreerst. Hij werd zeer succesvol als handelaar, zelfs nog beter dan zijn vader Kurt. Hij erfde de winkels van de Kleinbergers. Dit werd een keten van gelijkaardige grote winkels, geïnstalleerd in verscheidene steden van Pruisen. De grootste winkel bleef die in Thorn. Richard kreeg heel wat fondsen van zijn ouders. Hij investeerde het gewonnen geld in grote ondernemingen. Dat bracht hem meer geld op. Hij investeerde dat geld opnieuw, en zo verder, tot hij weldra ook beschouwd kon worden als een magnaat. Zijn echtgenote was een drijvende kracht naast hem. Hij investeerde in spoorwegen en in fabrieken. Heel wat mensen kwamen regelmatig naar hem toe om hem te vragen voor hen te investeren in nieuwe ondernemingen. Hij werd zo ook al een privé bankier! Richard Vincius won reusachtige winsten in zijn meest gedurfde ondernemingen. Hij werd heel erg rijk in de vredevolle jaren van 1890 tot 1910.

Richard en Rosa hadden drie kinderen, achtereenvolgens Peter, Frieda en Ernst.

Peter was een ernstige jongen. Hij kende een meisje uit Thorn genaamd Michaela Kohle. Hij trouwde laat met haar, want hij werkte hard tot hij haar een mooi huis kon kopen in Thorn. Michaela bleef hem trouw. Ze beminden elkaar en hadden een fijn gezin.

Frieda Vincius trouwde met een handelaar uit Königsberg die dikwijls afzakte naar Thorn. Hij merkte haar delicate schoonheid en haar aangenaam, gelijk karakter op. Zij ook verhuisden naar Königsberg na hun huwelijk. Ze kwamen goed overeen met de familieleden van de Vincius-Danemann tak.

De jongste zoon van Richard heette Ernst. Hij had er eerst geen idee van, werkelijk, wat hij met zijn leven wou doen. Hij was eerder sloom in handelen, maar allesbehalve dom. Hij was nog jong toen de Wereldoorlog uitbrak in 1914. Hij werd opgeroepen onder de wapens. Zijn lot zou dan verbonden worden met dat van Julian Vincius op een eerder onverwachte wijze.

In het verhaal dat moet komen, waren slechts drie personen belangrijk rond Julian Vincius. De eerste daarvan was natuurlijk Dorothea von Gomolenski, zijn onvergetelijke Dora Gomol. Julian kon Dora nooit vergeten. Wie kan zijn eerste, grote liefde vergeten? Zijn hart bleef pijn doen wanneer hij aan die eerste liefde dacht. De andere personen die rollen speelde in het leven van Julian waren Otto von Chrapitz, die Julian weer ontmoette na enige tijd tijdens de oorlog, en dan ook Ernst Vincius, die zijn beste vriend werd.

De oorlog was verklaard! Die oorlog zou gevochten worden over gans Europa, in het westen en in het oosten, in het zuiden en zelfs in de zeeën ten noorden van Duitsland. Sinds de nederlaag van Keizer Napoleon I van Frankrijk in 1815, had zich zo'n grote oorlog, waarin al de mogendheden van Europa aan deelnamen, niet meer voorgedaan. Al de oorlogen die daarna begonnen, hadden niet een lange tijd geduurd. Ja, de oorlog in de Krim had zich lang getrokken van 1854 tot 1856, maar dat gebeurde ver van het centrum van Europa. Al de andere oorlogen, de Italiaanse Oorlog van 1859, de Oostenrijks-Pruisische Oorlog van 1866, de Frans-Pruisische van 1870 tot 1871, en zelfs de Russisch-Japanse Oorlog van 1905-1906, de Russisch-Turkse Oorlog van 1877-1878 en de Boerenoorlog in Zuid Afrika van 1899 tot 1902, de Turks-Italiaanse Oorlog in Libië van 1911-1912, en de Balkan Oorlogen van 1912-1913, waren alle zeer intens gebleven, maar toch relatief kort, al waren sommige gevolgd door verder durende conflicten tussen kleine landen dan nu kon verwacht worden. De grote inslagen van reusachtige legers op elkaar hadden niet langer dan 6 maanden of zo geduurd, en slechts zelden langer dan een jaar.

Zou de oorlog die nu zou volgen ook een dergelijke korte oorlog worden, een intens conflict, dat dan snel gestopt zou worden door het *Concert van Europa* na enkele weken of maanden? Iedereen in Europa, of toch bijna iedereen, verwachtte dit.

Deel II. De Wereldoorlog. 1914-1918

De Aanvang van de Oorlog. 1914

Julian Vincius keek steeds eerst naar wat er gebeurde op het Westelijk Front, op het front met Frankrijk. Het Duits Leger viel België in op de 4de augustus van 1914. De Duitse Generale Staf zond drie Legers naar België, die als doel kregen de Franse legers van het noordwesten in de flanken aan te vallen. Het von Moltke-von Schlieffen plan dicteerde die bewegingen. Alles was klaar om het plan uit te voeren, al maanden zo niet al jaren geleden. De bewegingen moesten een prachtig succes worden. Niets minder werd verwacht.

Het 1ste Leger onder Generaal Alexander Heinrich Rudolph von Kluck marcheerde uit de noordoostelijke grens van België met Duitsland. Tienduizenden soldaten trokken voorbij Luik naar Tongeren, Leuven en Brussel, om de rivier de Dender dan zuidwaarts te volgen naar de stad Mons, en dan recht Frankrijk in, zuidwaarts, naar Maubeuge, Aulnoye en Avesnes.

Von Kluck was een man uit Münster in Westfalen, geboren in 1846 en dus nu 68 jaar oud. Hij had zich al vroeg bij het Pruisisch Leger gevoegd. Hij nam deel aan de zeven weken durende Oostenrijks-Pruisische Oorlog van 1866, en ook aan de Duits-Franse Oorlog van 1870. Hij werd dat jaar tweemaal gewond in de Veldslag van Colombey-Neuilly. Hij had het IJzeren Kruis voor dapperheid gewonnen. De Pruisische koning promoveerde hem dan tot generaal. In 1906 werd hij Inspecteur-Generaal van het 7de Legerdistrict. In de revisies van het von Schlieffen Plan van de Leider van de Generale Staf, de LGS, door de jongere Helmut von Moltke, moest hij met zijn troepen de versterkingen van Luik innemen.

Vanaf Brussel en Mechelen, moesten de troepen van von Kluck dienen als een westers schild tegen eventuele sterke tegenaanvallen vanuit het westen van de Franse soldaten.

Die konden proberen de sterke Duitse centrale aanval te stuiten van het 2de Duits Leger, dat snel vooruit stootte onder Generaal Karl von Bülow. De bevelen voor von Kluck waren om von Bülow te vergezellen in diens flank, wanneer von Bülow een rechtstreekse, machtige aanval richtte op de Franse hoofdstad, de wondermooie stad van Parijs.

Generaal von Kluck streed meedogenloos hard en snel in die allereerste dagen van de oorlog. Zijn troepen vermoordden honderden Belgische burgers tijdens hun opmars. Ze vernielden volledige dorpen en liepen door de Waalse en Vlaamse steden waarin ze alle tegenstand neersloegen. Het leger van von Kluck was bevreesd van individuele strijdende mannen die met een geweer in de hand zich verborgen hielden in de bossen of achter muren in de steden en dorpen om de aanrollende Duitse bataljons te teisteren. Die mannen waren in het Frans *franc-tireurs* genoemd, vrijeschutters. Het was voldoende voor de Duitsers om een burger te zien die verdachte bewegingen maakte, hoe klein ook, om die man dadelijk neer te schieten. De soldaten van von Kluck brandden de wereldberoemde, mooie universiteitsbibliotheek af van de eeuwenoude Katholieke Universiteit van Leuven. Von Kluck wordt nog steeds in Leuven herdacht voor die schandelijke, oneervolle daad.

Von Kluck moest naar Parijs optrekken aan de westelijk kant van de centrale aanval, terwijl von Bülow hetzelfde moest doen vanuit een meer oostelijke richting. Op de 23ste augustus, nabij Mons, slaagden de Britse Expeditionaire Troepen erin tijdelijk de storm van von Kluck te doen stoppen. De *British Expeditionary Force*, de BEF, moest zich echter terugtrekken. De mannen van von Kluck marcheerden onverstoord en agressief verder.

Von Kluck duwde ook het 5de Frans Leger van Generaal Lanrezac terug in de episode die later door de geallieerde Britse en Franse strijdkrachten als de Grote Terugtocht bestempeld werd. Von Kluck kwam duidelijk sneller vooruit dan von Bülow! Generaal von Bülow bleef voorzichtiger vorderen. Hij had zijn 2de Duits Leger juist ten zuiden van von Kluck gebracht, over de stroom de Maas, langs de steden op die stroom van Namur en Huy. Namen, Namur in het Frans, werd sterk verdedigd, zij het iets minder indrukwekkend dan de tegenstand te Luik. Het landschap van de Maasvallei was hier indrukwekkend. Von Bülow trok voorbij Namur en dreef zijn troepen naar de stad Charleroi, ook verder zuidwaarts.

Von Kluck bleef verder stormen! Hij kreeg het bevel van het Duits hoofdkwartier om op von Bülow te wachten. Tevens kreeg von Bülow het bevel over de volledige westelijk aanval van de Duitse strijdmacht, inclusief over het Leger van von Kluck.

Von Kluck protesteerde heftig tegen dit bevel. Hij wou agressief en snel verder voorwaarts duwen, naar het zuiden, tegen de linkervleugel van Generaal Lanrezac, waarvan hij meende die gemakkelijk te kunnen verpletteren. Helmut von Moltke overstemde hem en herhaalde zijn bevel voor de troepen van von Kluck te wachten op von Bülow.

Het 1ste Leger van von Kluck was echter al gevorderd tot op een 20-tal kilometer ten noorden van Parijs! Von Kluck had zelf besloten het von Schlieffen Plan niet meer te volgen en zijn troepen naar het zuidoosten te doen afwijken. Dit gebeurde op de 31ste augustus 1914. Door die beweging had hij echter een opening gelaten in de Duitse aanval, tussen zichzelf en het 2de Leger van von Bülow. Zijn snelle vooruitgang had zijn rechterflank blootgesteld aan het 6de Frans Leger van de Franse Generaal Joseph Maunoury. Op de 5de september begonnen de troepen van Maunoury de rechterflank van von Kluck aan te vallen, om zo een nieuwe veldslag te beginnen, die de Slag van de Marne rivier werd genoemd. Von Kluck kon wel gemakkelijk de opening sluiten door 2 Legerkorpsen in de open ruimte tussen de Duitse 1ste en 2de Legers te brengen.

Op de 8ste september wierp de andere Franse Generaal Franchet d'Esperey, die Lanrezac vervangen had, zijn troepen in een verrassingsaanval tegen de strijdkrachten van von Bülow, zodat de opening tussen de twee Duitse Legers wijder opengetrokken werd. Daarin dreigden de Britse Expeditionaire Strijdkrachten te dringen om de situatie uit te buiten!

Op de 9de september daarom, meende de Duitse Generale Staf de snelle vooruitgang van de Duitse Legers te gevaarlijk om ze verder te laten gebeuren. De Staf beval de terugtocht van al de Duitse Strijdkrachten. De BEF was dan al de Marne overgetrokken.

Duitse aanvallen op de soldaten van Maunoury faalden! De Duitse troepen trokken zich in goede orde terug, tot achter de rivier de Aisne. Daar zouden de Duitse soldaten in uitgegraven stellingen blijven voor de rest van de oorlog.

Het groots Duits offensief was dus zeer snel tot over de Marne geraakt, maar moest zich daarna terugtrekken tot aan de Aisne! De controverse over de vraag of Generaal von Kluck de problemen die de Franse troepen toen vormden had kunnen oplossen of niet, en verder had

kunnen vorderen tot een heel andere soort van Slag aan de Marne, blijft tot heden ten dage een open vraag.

Julian Vincius hoorde over wat er gebeurde aan de Marne rivier in de Waalse stad van Gembloux, juist ten westen van Namur. In zijn mening had von Kluck best de situatie in zijn voordeel kunnen brengen, om zijn onverstoorbare mars of storm naar Parijs te kunnen voortzetten, met von Bülow naast hem. Maar wie kan zegger wat er echt had kunnen gebeuren?

In maart van 1915, tijdens een inspectie ronde, werd Generaal von Kluck getroffen door schrapnels, die hem zeven wonden toebrachten en een ernstig getroffen been opleverde. Hij kreeg de *Ordre pour le Mérite* van de keizer, de hoogste beloning voor diensten bewezen aan het keizerrijk. In die vroege maanden van 1915 werd zijn zoon, Eugen von Kluck, gedood in actie. Von Kluck terug zich terug in Duitsland.

Karl Wilhelm von Bülow, ook al geboren in 1846, even oud als von Kluck, was geboren in Pruisen. Hij werd zelfs geboren in Berlijn, in een voorname Pruisische militaire familie met voorvaders uit Mecklenburg. Hij kreeg jong een plaats bij de prestigieuze Garde Infanterie in 1864, en nam hiermee deel aan de Oostenrijks-Pruisische Oorlog van 1866. Hij werd een veteraan van de meer dan beroemde Slag bij Königgrätz. Hij diende eveneens in de Frans-Duitse oorlog van 1870, en kreeg eveneens een IJzeren Kruis onderscheiding voor moed in actie.

De Duitse generaals die Frankrijk binnen vielen met hun legers waren allen oorlogshelden, mannen die de oorlog van nabij kenden, en die niet zo snel terugdeinsden voor vuur in directe acties. Von Bülow werd gepromoveerd tot majoor-generaal, diende nog een tijdje in het Ministerie van Oorlog, werd opnieuw in 1900 gepromoveerd tot luitenant-generaal, en kreeg het bevel over de Garde Divisie. In 1912 werd hij inspecteur-generaal van het 3de Duits Leger. Het waren von Bülow en zijn soldaten die Luik binnenvielen op de 7de augustus van 1914, en wiens troepen ook de forten rond Namur overrompelden op de 23ste augustus. Iets later, op de 24ste augustus, versloegen zijn troepen de Franse Generaal Lanrezac te Charleroi, en ook op de 30ste van dezelfde maand nog nabij de Franse stad van Saint-Quentin.

Ook zijn soldaten volbrachten oorlogsmisdaden op burgers tijdens hun optocht doorheen de Ardennen. De stad van Andenne op de Maas kreeg 260 burgerlijke slachtoffers te verduren. Ook zijn troepen waren zeer zenuwachtig en bevreesd voor de *franc-tireurs*, de individuele schepschutters die zich onder de bevolking konden verschuilen.

Von Bülow en von Kluck, hoewel von Kluck meer dan von Bülow, kregen later de blaam van de Duitse publieke opinie om gefaald te hebben in hun opdracht door te stoten tot in Parijs. Niettemin promoveerde de Duitse Keizer von Bülow tot veldmaarschalk in januari van 1915. In maart van 1915 kreeg von Bülow een hartaanval. Hij moest zich dientengevolge terugtrekken uit de actieve dienst in het begin van 1916. Vanaf dan woonde hij in Berlijn, tot aan zijn dood in 1934, 88 jaar oud.

Een derde Duits Leger trok door de Ardennen en marcheerde naar de Maas, ten zuiden van de hoofdmacht van von Bülow. Generaal Max von Hausen leidde dit leger. Dit 3de Leger nam de verdedigingen rond de Maas in, rond de Belgische stad van Dinant en rond de Franse stad van Givet, beide aan de Maas. In een chaos en om weerwraak te nemen op zogezegd gevaarlijke

franc-tireurs, stelden zij ongeveer 600 burgers terecht te Dinant, onder wie ook vrouwen en kinderen. Ze brandden de vreedevolle, lieflijke stad af. Daarna vorderde het leger van von Hausen verder naar het zuiden, langs de Maas, constant strijdend tegen het Frans 5de Leger, op naar Verdun.

Max Clemens Lothar Freiherr von Hausen, eveneens geboren in het jaar 1846 zoals zijn twee collega's von Kluck en von Bülow, was een Sakser. Hij ook had deelgenomen aan de Oostenrijks-Pruisische Oorlog van 1866, maar dan aan de andere zijde, aan de zijde van de toenmalige vijanden van Pruisen. Hij nam eveneens deel aan de Frans-Duitse Oorlog van 1870, ditmaal aan de correcte, de Duitse zijde. Hij was een *Generaloberst* van het gevreesde Saksisch Leger. In 1914 was hij de Oorlogsminister van het Saksisch Koninkrijk. Hij ook had getreden te Königgrätz, maar dan samen met de Oostenrijkers en de Saksische troepen. Na 1871 gaf von Hausen les aan de Pruisische Militaire Academie van Berlijn. Hij diende even in de Keizerlijke Generale Staf. In Saksen werd hij gepromoveerd tot *Generaloberst* of tot kolonel-generaal, in 1910. Hij leidde het 3de Duits Leger tijdens de invasie van België, dat eigenlijk het Saksisch Leger was. Hij nam deel aan de Slag van Charleroi tegen het 5de Frans Leger. In het begin van september 1914 waren zijn troepen verantwoordelijk voor de vernieling van Reims.

Von Hausen nam volledig met zijn troepen deel aan wat genoemd werd de Slag om de Grenzen. Wanneer tijdens de Eerste Slag aan de Marne het leger van von Bülow zich terugtrok, werd de flank van de troepen van von Hausen opengereten, zodat ook hij de terugtocht moest doen blazen. Dat gebeurde op de 9de september van 1914, toen het front zich stabiliseerde aan de Aisne rivier. Hij moest daar van zijn bevel ontheven worden. Generaal von Einem verving hem. Max von Hausen kreeg geen ander bevel in de oorlog. Hij stierf in 1922 in de hoofdstad Dresden van Saksen.

Julian Vincius naar de Oorlog. 1914

Tot op enkele dagen vóór de oorlog echt in alle geweld uitbrak, bleef Julian Vincius in het *Charité* Hospitaal van Berlijn werken. Hij voelde zich zeer gelukkig in zijn job. In de tijd dat hij bij de *Charité* bleef, en hoewel hij een grote interesse bleef houden in de internationale politieke ontwikkelingen, werd zijn meeste aandacht en zijn inspanningen in het onderzoek genomen door het beheer van een klein, doch belangrijk deel van het hospitaal. Hij had veel te doen, moest constant aan zijn patiënten denken, en ook aan de reorganisatie van de procedures in de barakken die hij leidde. Hij ging voort in zijn laboratorium met de studie van de bacteriën die verantwoordelijk waren voor de tuberculose. Hij probeerde de onderzoeken van Robert Koch uit te breiden. Hij zocht een middel om de bacteriën te vernietigen in het menselijk lichaam, of om hun effect te doen verminderen.

Het resultaat van dat alles was, dat hij tot rust kon komen, kon vergeten, redelijk gelukkig leefde. Hij dacht slechts aan de *Charité*. Zijn werk was een hele uitdaging. Zijn nieuwsgierigheid naar de wereld van het onmetelijk kleine werd nooit volledig bevredigd, en verzadigde hem nooit. Zijn leven werd nu een rustige routine, netjes gepland in de tijd, verdeeld tussen zijn huis in Berlijn en de gebouwen van de *Charité*. Julian bleef in zijn laboratorium tot zeer laat in de avond of zelfs de nacht. Niemand wachtte op hem in zijn huis. Of hij nu in het laboratorium werkte of zat in een zetel van zijn appartement en las over de geneeskundige wetenschap, was hem praktisch eender. Zoals Max Vincius had gedaan, las hij thuis meerdere dagbladen. Hij studeerde nog steeds de Bijbel, nu met het Nieuw Testament toegevoegd. Hij geloofde geen seconde dat enige macht hem kon intrekken in de dreigende toekomst van een oorlog. Julian was geen chirurg en geen algemene dokter. Hij was zo opgenomen door zijn microscopen en in de voorbereiding van zijn glaasjes, in zijn studie ook van de organische scheikunde en in de biologie, dat hij zich niet kon inbeelden enig nut te kunnen hebben in een reële oorlog. Hij begon na te denken over hoe wonden moesten behandeld worden, las daar weer over, en kon aan niets anders denken dan aan hoe de micro-organismen uit de wonden te houden. Hij had al wel de wonden gemaakt door zwaardslagen behandeld tijdens zijn universiteitsjaren, als dokter in de duels, maar die wonden waren niet veel meer dan oppervlakkige kwetsuren geweest.

Laat in juli van 1914, riep de leider van het *Charité* complex van hostpitalen en laboratoria Julian naar zijn bureau. De leider was de *Geheimer Regierungsrat* Ernst Pütter, de Geheime Regeringsraadgever en de *Verwaltungsdirektor*, of de beherende directeur van de vele instituten die het grootst, meest beroemd en ontzagwekkend hospitaal met de onderzoeksfaciliteiten die toen het universiteitshospitaal van Berlijn vormden. Pütter was de man die het dichtst bij God stond in de hospitalen! Julian vroeg zich af wat de grote man kon willen van een nog niet zo lang geleden aangekomen jonge dokter en onderzoeker.

Pütter was tevens een man van weinig woorden! Hij was in Westfalen geboren, zoveel wist Julian wel, in Greifswald, in januari 1864. Pütter was nu juist 50 jaar oud. Hij was benoemd tot een functie van zo hoge verantwoordelijkheden als die van Leidende Directeur van een groot complex van meer dan 50 gebouwen, die Julian zelfs nooit had geprobeerd te tellen! Pütter was de zoon van een jurist. Hij had dus ook rechten gestudeerd en had al meerdere functies in de regeringsadministratie opgenomen, vóór hij benoemd werd in 1904 tot de leiding van de *Charité*.

Dat was een wijze beslissing geweest, want Julian moest toegeven dat dokters zelden ook goede beheerders waren. Over de dokters van het hospitaal was Julian één van de weinigen om die opinie te hebben. Pütter was geen dokter. Hij had toch ook heel wat geleerd van de daad van het genezen, en hij was snel een uitstekende organisator en beheerder geworden. In meerdere departementen die geleid werden door dokters had Julian een gebrek aan goed beheer zeer duidelijk bemerkt.

Pütter had tevens de aandacht van de hospitalen direct gericht naar de ziektes van de gewone mensen. Hij vond het welzijn van de mensen belangrijk, en had zo de waardering van Julian gewonnen.

Pütter privilegeerde de instituten die de ziekten van de longen verzorgden, waaronder de tuberculose, ook de resultaten van de misbruiken van alcohol, en van allerhande soorten kankers. Pütter had al helemaal de wijzen van verzorgen van patiënten veranderd, en de nadruk gelegd op properheid en orde. Hij had vrouwelijke verpleegsters binnengebracht in de *Charité*. Hij had rechten gestudeerd. Dus transformeerde hij de *Charité* tot een wettelijk onafhankelijke eenheid. De institutie hing bijgevolg niet meer rechtsreeks af van de autoriteit van de universiteit. De *Charité* kon autonoom beslissen hoe het beste te werken, en ze kon haar eigen financiën beheren. Ze werd niet langer aanzien als een bron van inkomsten voor de universiteit in haar geheel.

Op een morgen in het midden van de week, wandelde Julian Vincius met een zwaar hart en enige vrees het *Verwaltungsgebäude* in, het huis waar het beheer van de *Charité* werd uitgevoerd. Een vrouwelijk secretaresse liet hem binnen. Ze keek indringend naar hem van achter de grote lenzen van haar bril met ietwat vreemde, aftastende ogen. Die maakten Julian het ergste vrezen.

Hij had inderdaad geen grote, spectaculaire ontdekkingen of andere resultaten bekomen met zij labotesten tot nog toe. Was hij zelfs aan het zoeken in de goede richting? De wereld onder de microscoop bleef nog meer gesloten dan open voor hem. Hij kon de bacterie zien, maar hoe veroorzaakte ze tuberculose? Hij had geen manier ontdekt om te strijden tegen de bacteriën. De chemische producten die hij uitgeprobeerd had doodden ook de naastliggende menselijke cellen! Eigenlijk had hij al de zeer kostbare uitrusting van de universiteit gebruikt om absoluut geen vooruitgang te boeken in de strijd tegen de tuberculose. Hij verwachtte eerder ontslagen te worden dan hier een dank u te krijgen.

Wanneer Julian binnen ging in het bureau zat de *Geheimrat* Pütter achter zijn grote, zware eiken tafel. Hopen papier bedekten het hout, op een kleine plaats na, die net zo groot was als de witte bladzijde waar Pütter aan het schrijven was, of waar hij zijn verslagen kon op lezen. Pütter zat zoals een Boeddha, een groot, inert lichaam op een stoel achter de tafel, onbeweeglijk behalve dan de vingers die de pen vasthielden die over het papier leek te glijden, de hand praktisch onbeweeglijk, en slechts bewogen door de geest van de man. De stilte woog in de kamer. De directeur keek Julian niet aan. Hij mocht niet gestoord worden, of afgeleid. Julian zat en wachtte. Hij ook was geen dunne man, maar nog jong en bruisend van energie, terwijl dit monument niet bewoog. Julian wachtte.

Ten slotte bleek de man achter het papier te beseffen dat er nog iemand anders dan slechts hij zelf in de kamer aanwezig was. Hij keek op. Een sterk hoofd, hoekig, kaal wordende kop, haar dat terugweek boven een breed voorhoofd, een zware, zwarte snor onder een arendsneus. De

man kon een standbeeld zijn, een brons, van Julian zelf, dertig jaar later. Julian ook was al zijn haar vooraan aan het verliezen en op zijn hoofd. Hij ook had zich een snor, een eerder wilde, onverzorgde snor, laten groeien te Berlijn, komende van Freiburg. Weinig haren op de scalp. Haar, had één van de professors van Julian gegeven, groeide zeer welig op een mesthoop, niet op de huid van intellectuelen! Julian en Ernst Pütter scheerden de rest van hun gezicht kort en grondig. Julian voelde zich weinig op zijn gemak wanneer de kleine varkensoogjes van de formidabele man hem begonnen te onderzoeken, en nog minder toen de man hoorbaar zuchtte. Pütter voelde zich waarschijnlijk verrast bij de weinig indrukwekkende jongeling, één van zijn jongste dokters, één van diegenen die hun waarde nog helemaal moesten bewijzen.

‘Aha, *Herr* Julian Vincius, neem ik aan,’ begon Pütter met een sterke stem. ‘Een goede naam voor een dokter, moet ik bekennen. Moge je je tegenstanders en je problemen steeds verslaan. Ik volgde je wat, omdat je werk in de domeinen waarin ik me bijzonder interesseer me bevalt. Ik had en heb nog steeds grote hoop op je! Weet je hoe belangrijk je werk is? Ik wed van niet. Je werk is cruciaal, jongeman, voor het welzijn van onze burgers, weet je. Aandoeningen van de longen, kankers, ziekten ten gevolge van drankmisbruik, zijn de ziekten waartoe ik mijn zorg en werk richt in de eerste plaats aan de *Charité*. Stel me dus niet teleur! Ik had grote hoop op je als onderzoeker. Ik nam een speciale interesse in je, en wat je wou doen, in de richting waar je ook blijkbaar je weg wou in trekken.’

‘Daar heb je het al,’ vreesde Julian. ‘Ik heb de verwachtingen van de *Geheimrat* niet ingevuld.’

‘Je hebt me verrast. Wist je dat?’ vervolgde Pütter. ‘Ik had eerder verwacht je in het laboratorium te zien duiken om er slechts af en toe uit te komen om naar je patiënten te kijken. In de plaats daarvan, deed je beide. Het eerste wat je deed was de barakken te bestuderen en je begon ze te herschikken. Je veranderde volledig de manier waarop de verpleegsters naar de patiënten keken. Je hervormde het programma voor de zorg van de zieken volledig. Enkel al maar daardoor, is het aantal doden in de tuberculose afdeling gedaald. Nog niet spectaculair veel, maar toch al voldoende zinvol voor mij. Wat zouden wij niet doen voor één dode minder? Ik heb de statistieken gezien. Merkwaardig! Ik wed dat jij ze nog niet bekeken hebt, de cijfers! Je deed verder. De toestand waarin onze patiënten nu vertoeven is sterk verbeterd. De verpleegsters lijken van je te houden, hoewel je er uit ziet zoals ik en niet zoals een elegante, slanke, eerbiedwaardige jongeman die uit een romantisch theaterstuk is ontsnapt. Ik begrijp dat zeer goed. Je hebt nog niet de baanbrekende ontdekking gedaan van het definitief geneesmiddel voor tuberculose. We wachten allen zo erg op dat geneesmiddel! De hele wereld! Praktisch alle dokters op aarde zoeken ernaar! Maar je bent nog maar aan het begin van je onderzoek. Je zult er geraken, daar ben ik zeker van, zelfs moest het je twintig jaar of meer van je leven kosten. Zo zijn wij nu eenmaal! Mijn opinie is, je begon nog maar nauwelijks aan een zeer lange, heel moeilijke weg. Met de wetenschap alleen kan men wel geraken waar men wil komen, maar slechts een goddelijke ingeving of een dom toeval maakt de medische wetenschappen vorderen met bijna ongelooflijke sprongen! Een gelukkige gebeurtenis kan nog steeds komen, één van het soort die je zal doen opspringen en Eureka beginnen roepen! En, wie weet, naakt de straat zal in doen lopen, zoals onze oude vriend Archimedes deed. Het kan een volledig leven duren, weet je? Wees niet te snel ontgoocheld. Onze soort van geneeskunde komt meestal slechts vooruit met jaren van hard werk. De jaren van de gemakkelijke ontdekkingen zijn voorbij! Intuïtie, instinct, talent, voorgevoel, goed weten te observeren en heel veel geduld, leiden nu slechts naar de grote ontdekkingen van onze tijd. Ik blijf dat herhalen aan de jongemannen die

nu aankomen bij de *Charité* en van wie we de meest briljante snelle mirakels verwachten. We zijn slechts mensen van vlees en bloed ook!’

Pütter pauzeerde even, kruiste zijn vingers en ging dan verder, ‘ik riep je naar hier om je uit te leggen wat je beter dan ikzelf weet. Jij weet dat, anderen niet. Ik riep je in voor iets helemaal anders.’

De blik van Pütter werd bijna grim.

‘Een oorlog is op komst. Hij zal nu snel komen. Ik weet dat goed. Generaals praten met me. Ze hebben ook al gevraagd om dokters van de *Charité* naar het Leger te zenden. Het schijnt dat het Leger zelf te weinig dokters heeft voor een oorlog. Ik heb hen al namen gegeven. Dokters heb ik in voorraad, hoewel toch nooit voldoende, in de *Charité*. Er werd mij ook gevraagd om enige dokters te zenden met bekwaamheden van organisatie in ons domein. Ik zou hen dokters moeten geven die geneeskundige diensten kunnen opzetten achter het front.

Dokters worden aanzien als specialisten in het Leger, mannen die doen wat men hen geleerd heeft aan de universiteiten. De meest wijzere generaals van de Generale Staf willen ook mannen met alle wetenschappelijke kennis van medicijnen en chirurgie, van de moderne processen van het behandelen van ziekten, en van de toestellen die er nu komen om de mensen te helpen genezen. Maar ze benadrukten eveneens mannen te willen die het charisma van het leiderschap kunnen tonen en die bekwaam zijn moeilijke situaties te beheersen. Ze zoeken mannen die kunnen organiseren. Dat was zelfs vooral wat ze me vroegen! Maar van dat soort dokters heb ik er ook heel weinig!

Julian Vincius, ondanks mijn grote hoop in je als zuivere onderzoeker, heb ik je naam ook op een heel korte lijst staan, een zo korte lijst dat ik nauwelijks er een naam in zou kunnen schrappen en toch nog aan de generaals de quota zou kunnen sturen zoals ze me gevraagd hebben. Niettemin, wil ik ook een man niet naar de oorlog zenden zonder zijn persoonlijke goedkeuring. Dat zou toch niet lukken. Hier is dus mijn vraag! Kun je de toestemming geven in mijn lijst te blijven, en naar de oorlog te gaan in de functie van organiserende dokter, om geneeskundige diensten van nul af te creëren in een Leger of in een bepaalde streek? Je land heeft je natuurlijk nodig. Het heeft iedereen nodig in het Leger. Ik moet je verwittigen. Dit kan een lange oorlog worden! Een oorlog, veel langer, veel vuriger, veel wreder dan eender welke oorlog die we tot nog toe in onze geschiedenis hebben gekend.

Duitsland is nu niet de tegenstander van Oostenrijk of Frankrijk alleen! Duitsland zal Frankrijk, Groot Brittannië en Rusland tegen zich in het geweer krijgen, en mogelijk uiteindelijk ook nog Italië en enige landen in de Balkan als vijand. Wie weet krijgen we ook nog de Verenigde Staten van Amerika tegen ons, een groeiende economische en belangrijke industriële macht die toegang heeft tot immense hulpbronnen aan mensen en materieel, die wij helaas niet hebben! Iedereen aan het Keizerlijk hof lijkt er enthousiast over te zijn, over de oorlog. We kunnen winnen in een korte, machtige campagne, zeggen ze. Ik vraag me af of dat zo zou kunnen zijn! Ik heb nog meer zeer offensieve, aanvallende mannen achteruit zien gedreven worden! Het enige wat ik kan garanderen zijn verschrikkingen zoals je ze nog nooit op je weg hebt gezien. Afschuwelijk! Hoe dom toch is de mensheid om meer instrumenten te hebben ontwikkeld om te doden, geweren, pistolen, granaten, kanonnen, explosieven, en wat nog meer, eerder dan om levens te redden!’

Ernst Pütter pauzeerde weer. Hij keek uit zijn vensters, over het kanaal, naar Berlijn toe. Julian bleef zwijgen. Pütter sprak verder.

‘Wel dan. Hoelang ook de oorlog kan duren, en zolang ik directeur van de *Charité* zal blijven, is je plaats in ons instituut en aan de universiteit veilig. Als je terugkomt, zal je plaats en werk zoals voorheen op je achten. Als je nu aanneemt om te gaan, dan heb ik de toestemming en de macht gekregen om je onmiddellijk te promoveren tot professor aan de *Charité*. Na de oorlog zal je dus je vroegere functie weer kunnen opnemen. Ik kan echter slechts je promotie ondertekenen onder de voorwaarde dat je voortaan zult dienen in de geneeskundige dienst van het Leger. Voor wat betreft je rang in het Leger, bekwam ik die van *Oberststabarzt*. Dat is het equivalent van een *Oberst*, een kolonel, maar natuurlijk slechts in de medische staf, in de staf van de medische diensten, wat dat ook moge betekenen. Niemand zal je een geweer in je handen duwen en je uitzenden om onze vijanden te doden. Het is de hoogste functie die ik voor je kon bekomen. Je zult benijd worden! De dokters die al in het Leger zijn, diegenen die al een lange tijd geleden voor de legerdienst kozen, zullen je als een indringer beschouwen. Maar een rang is een rang, de *Charité* is de *Charité*, en in ben ervan overtuigd dat je die zult verdienen. Het Leger heeft haar eigen dokters en officiers. Enkel ambitieuze mannen dienen in de Medische Generale Staf. Ik twijfel eraan of je veel van die staf zult zien, Vincius! Ze zullen je willen waar de actie is, niet waar snelle promoties gemaakt kunnen worden. Maar een hoge rang is nuttig om dingen gedaan te krijgen, om mannen tot gehoorzaamheid te doen springen, om gemakkelijk toegang te krijgen tot wat je nodig kunt hebben. Vergeet ook niet, de *Charité* zal nog steeds bestaan. Als je instrumenten of geneesmiddelen of wat dan ook nodig hebt, dan kun je op ons beroep doen. We kunnen je zenden wat je nodig hebt. Schrijf naar mij persoonlijk, en ik zal je sturen wat ik kan.’

De keel van Julian Vincius knoopte zich dicht. Hij kreeg hier tegelijkertijd een gouden gelegenheid en een gouden kooi voorgesteld. Het aanbod, het bevel, kon hij niet weigeren. Hij moest naar de oorlog! Hij zou waarschijnlijk nooit een schot moeten lossen. Hij had trouwens nog nooit een geweer of een pistool in zijn handen gehad, zelfs niet een zwaard of degen, al wist hij wel hoe die te gebruiken. Na de oorlog, als hij die overleefde, zou hij naar de *Charité* terugkeren met de aura van een veteraan, van een held, misschien zelfs met een IJzeren Kruis of een ordeteken *Pour le Mérite*. Hij zou een professor zijn aan de *Charité*! Van meer had hij zelfs nooit kunnen dromen. Wat meer kon hij verlangen? Of, hij kon gedood worden en helemaal niet terugkeren. Maar een *Oberststabarzt*! Zelfs Haim Vincius had niet zo snel dergelijke promotie gekregen! Het garandeerde hem toch een plaats, ver van het eigenlijk front. Te blijven leven was wat hij verlangde. Er was nog zo veel te doen in de wetenschappen. Als hij door deze beproeving kwam, dan zou hij een professor zijn! Eén van de jongste bij de *Charité*! Hij zou geen opgelegd huwelijk moeten zoeken met een lelijke vrouw uit het hoger gezelschap van Berlijn, niet moeten sjacheren voor de titel, geen oude, moede mannen die de macht hadden, moeten vleien, niet moeten kruipen en smeken! Hij kon blijven zoals hij was en wou, of toch bijna. Het aanbod was hard, gevaarlijk, doch onverhoopt en eerlijk voorgesteld door de directeur.

‘Ik zal natuurlijk aanvaarden wat u voorstelt, excellentie. Men weigert niet zijn land te dienen!’ antwoordde Julian zonder te aarzelen.

Natuurlijk bemerkte hij de blijdschap en opluchting van Pütter op.

De *Geheimrat* Pütter glimlachte. Hoe goed kende hij zijn mannen! Het antwoord was snel gekomen. Hij had niets minder verwacht. Hij kende zijn dokters. Deze hier, wist zeer goed waar zijn belangen lagen. Deze Vincius was zeer intelligent en zeer ambitieus. Hij had een

briljante geest, en was een man die kon dienen in de meest efficiënte en directe wijze. Hij zou er steeds in slagen te doen wat de generaals wilden als resultaat, niet als middelen. Hij zou niet falen, deze Vincius. De jongeman wist duidelijk hoe te groeien in de gemeenschap! Dat was steeds nodig om te bekomen wat nodig was, de middelen voor een medische dienst, zelfs aan de *Charité*! De jongeman was ook geen lafaard. Kon Pütter met de tijd een directeur van hem maken? Gewis!

Pütter had een volledig dossier over deze Vincius in de lade van zijn bureau liggen. Hij had nog meer informatie verzameld over de man van Freiburg. Dat was de enige barst in zijn profiel. Waarom had deze Vincius niet in Berlijn gestudeerd? Het was een beetje ontypisch. Deze getalenteerde dokter had zo ver weg gestudeerd, en uit eigen keuze, weliswaar aan een school met de meest uitstekende reputatie in Duitsland. Was dat geweest om dichterbij te zijn waar ook Koch zelf gestudeerd had? Het was dan niet noodzakelijk een negatief punt! Pütter moest maar een open geest tonen. Hij kon toch ook niet slechts enkel jongemannen die afgestudeerd waren van de Friedrich Wilhelm Universiteit van Berlijn naar de oorlog zenden. Pütter wist ook hoe deze Vincius van een Joodse achtergrond kwam, de eerste van generaties om zich te bekeren tot het Christendom. Maar deze Julian had dat inderdaad al gedaan vóór hij aan zijn studies begon. Hij woonde regelmatig de Evangelische ceremonies bij, ook in Berlijn, en gaf alle garanties voor een fatsoenlijk, welvoeglijk leven. Freiburg had wel opgemerkt hoe deze Vincius enkele jaren rondgehost had met een verre nicht, een eerder losjes levende vrouwelijke studente, ook al geboren in Thorn. Maar de Vincius was nooit getrouwd met dat meisje. Die jonge vrouw van Thorn, de thuisstad van deze Julian, was dus geen speciaal probleem. Dom was die meid ook niet, want ze was afgestudeerd als dokter te Freiburg. Zij was ook dokter, nu! Wie had van zoiets al gehoord? Pütter dacht even aan zijn eigen eerste liefde, de zachte Johanna. Waar was zij nu?

Julian Vincius onderbrak de losse gedachten van de Heer Pütter.

‘Wanneer zou ik moeten vertrekken, Excellentie? Naar wie moet ik me wenden in het Leger?’ vroeg Julian.

‘Wees bereid om eender welke dag, nu, te vertrekken,’ antwoordde Pütter. ‘Je zult nog van me horen. Ik zal je een briefje zenden. Het enige wat ik weet, is dat je naar het westen zult gestuurd worden, naar het front met Frankrijk. Je kunt per trein reizen, of met je eigen auto. Je kunt een eigen chauffeur kiezen, ook. Dat zal een soldaat van hier kunnen zijn, iemand die je kent, of iemand die je aan het front zelf kunt vinden. De man moet een soldaat zijn. Als je iemand in het hoofd hebt, geef me dan de naam. De man zal automatisch opgenomen worden in het Leger als een *Gefreiter*, een korporaal.’

‘Goed, dank u, excellentie. Ik zal dan wachten op mijn verdere bevelen. Tot die tijd zou ik verder willen blijven werken in de *Charité*. Ik zal me klaar maken. Ik kan vertrekken zodra u me mijn marspapieren geeft.’

‘Dat zal ik doen,’ gaf Pütter koudweg. ‘Je zult een paar weken hebben, niet veel langer. Tenzij iemand toch nog een weg vindt om dit alles te stoppen, misschien in het *Concert van Europa*, om deze domheid vooralsnog te eindigen.’

Ernst Pütter zweeg weer even.

Hij zei nog, ‘ik heb eigenlijk slechts één raad voor je, want ik weet dat je je plicht zult doen. Je bent verstandig. Je hebt een goed brein. Je kunt dingen doen gebeuren. Ik zou je dus terug

willen zien, Vincius, veilig en wel. De *Charité* is een erenswaardige plaats, waar, met wat geluk, je nog grote dingen kunt realiseren. We hebben je hier nodig. Ik wens je het beste toe. Neem geen risico's, in geen geval. En maak zeker dat je heelhuids terugkomt. Ik zend je niet uit omdat ik je kwijt zou willen, integendeel. Kom terug!'

Julian salueerde bijna na die woorden.

Pütter stak zijn arm en zijn hand naar voren. De mannen schudden de handen. Het pact was verzegeld. Julian draaide, en verliet het bureau. Toen hij de secretaresse even verder voorbij stapte, glimlachte ze meewarig. Ze was op de hoogte. Ze wist. Was het medelijden of een soort van bewondering die hij in haar ogen meende te herkennen? Was hij in een val gelokt?

Julian begon zijn pakken te maken. Hij verzamelde alles wat hij meende handig te kunnen gebruiken op een militaire campagne. Dingen om in te leven, dingen om in te slapen en zich warm te houden, dingen om te dragen in de hevige koude, in de harde regen, dingen om in te schuilen, dingen om zich in te verbergen, dingen om te dragen in grote hitte, dingen om te eten en dingen om te drinken, dingen die niet gemakkelijk konden breken, essentiële geneesmiddelen, basisinstrumenten voor chirurgie. Verrekijkers. Een beter horloge dan het mooi ding dat hij om zijn pols droeg en in Berlijn gekocht had. Een zakhorloge. Een kompas. Een man met geld was overal koning. Hij had een mechanische drill. Met die boorde hij een geheim compartiment in het chassis van zijn auto om er gouden en zilveren munten in te verstopten.

Binnen de week was hij klaar om naar de Noordpool te vertrekken en naar de jungles van Afrika. Elke dag dacht hij aan andere nuttige dingen. Alles stond nu goed ingepakt in zijn garage, in een hoek, verstopt onder een geteerd, watervrij zeildoek, klaar om in enkele ogenblikken in de auto geplaatst te worden. Binnen een half uur kon hij steeds vertrekken. Zijn bezorgdheid was nog zijn uniform. Zou hij een uniform krijgen van het Leger, of zou hij er één moeten laten maken door een gespecialiseerde winkel in Berlijn? Het was beter twee uniformen te hebben! Een gewoon en een parade-uniform. Hemden en ondergoed. Hij besloot die alle te kopen in Berlijn, kousen ook. Dat alles nam nog een paar dagen. Dan wachtte hem een verrassing.

Op een avond van de tweede week na zijn gesprek met de Directeur Potter, klopten twee mannen aan op de deur van Julian in de *Landgrafenstrasse*. De ene man was zijn grootoom Haim, de generaal. Met hem, achter de grote man, stond een nog jonge man, die vaag bekend leek voor Julian. Oom Haim stelde Julian de jongere man voor als Ernst Vincius, 17 jaar oud, de jongste zoon van Richard Vincius. Richard was de zoon van Kurt Vincius, de broer van Haim. Kurt Vincius was niet getrouwd met Esther Kleinberger, de moeder van Richard, maar Kurt had Richard als zijn zoon erkend. Haim Vincius was dus ook de grootoom van deze jongen Ernst. Wat dat als familiegraad maakte voor Julian, had niemand van de drie enig idee, maar ze waren toch en inderdaad familie. Ernst en Julian waren afstammelingen in twee verschillende mannelijke lijnen van de familie van de grote Max Vincius van Thorn.

De Vincius familie toonde nu zoveel lijnen en afstammelingen van Max, dat zelfs Julian met zijn groot geheugen twijfelde of hij nog alle namen kende. Julian had wel een tekening in een kast liggen, door hem gemaakt. Op die tekening had hij al de namen van de Vincius leden geplaatst die hij wist. En ja, Ernst Vincius stond in kleine letters op die tekening, onderaan in de linkse hoek. De jongen leek pienter en van een goed humeur.

Haim had willen praten met Julian over deze Ernst. Julian liet de twee binnen. Hij verontschuldigde zich voor de wanorde waarin elk vrijgezellenhuis zich in kon bevinden op een gewone dag in de week. Hij duwde de twee mannen in grote zetels vóór zich, rond een tafel, en haalde een fles van zijn beste witte wijn. Oom Haim, na de gewoonlijke kleine praat over de familie, kwam snel tot het onderwerp waarom hij naar Julian was gekomen.

‘De jonge Ernst hier, heeft woord ontvangen dat hij naar het Leger moet! Ze halen de mannen jong in, deze dagen. Binnen de 3 dagen moet hij naar een verzamelplaats in Königsberg. Hij is nog zo jong! Zijn moeder is erg geschokt. Zijn vader kon hem nog niet een goede plaats vinden om zijn dienstplicht in te vervullen, in een fijn regiment dichterbij hem thuis. Hij zond bijgevolg de jongen snel naar mij om hem een veilige plaats te vinden in het Leger, want het ziet er naar uit dat een oorlog elk ogenblik kan losbarsten. Ik heb nog wel enige vrienden met wie ik vocht te Königgrätz! Ik heb die contacten met andere generaals en kolonels van de vroegere Keizerlijke Staf wat onderhouden.

Ik ken ook de *Geheime Regierungsrat* Pütter. Hij vroeg me een paar keer hoe het je beviel in de *Charité*. Hij vertelde me onlangs dat je bij het Leger aan het Westelijk Front zult dienen. De oorlog is begonnen. Je weet dat. Je zult je papieren voor je missie drie dagen van nu ontvangen. Het spijt me diegene te moeten zijn die je dit moet aankondigen, maar je verwachtte de oproep wel, zoals Pütter me in vertrouwen zei.

De jonge Ernst, hier, zal binnenkort ook al een soldaat zijn. Pütter zei me ook dat je een chauffeur en een ordonnans zocht. Ik vroeg me dan af of je de jonge Ernst soms kon nemen, als die ordonnans en chauffeur. Hij is familie. Hem zul je kunnen vertrouwen. De jongen weet nog niet hoe een auto te besturen, maar ik hoorde van mijn broeder dat de jonge Ernst een snelle leerder is en een verstandige jongen. Ik zette twee en twee samen! Het zou zijn moeder troosten te weten dat hij niet alleen is in de oorlog, en bij jou in veilige handen is. Kan hij bij je blijven? Het zou ook een zorg minder zijn voor zijn vader, voor Richard, en voor zijn grootvader Kurt. Ik ook zou me rustiger voelen te weten dat twee jonge mensen van onze familie tenminste samen zijn in deze beproeving, en elkaar kunnen helpen. Ik kan er wel voor zorgen om de jonge Ernst te laten overplaatsen van welke dienst ook hij thans toegewezen is, naar jou als ordonnans. Wat denk je ervan? Heb je misschien al een keuze gemaakt?’

Tot dusver had Julian er niet het minste idee van wie hij kon aannemen als chauffeur. Hij had gewoon gedacht naar zijn regiment zelf te rijden, en daar naar een verstandige jongeman te vragen. Het kon hem nu eigenlijk weinig schelen wie met hem diende, of die iemand jong of oud zou zijn. Hij zocht slechts een aangename gezelschap. Deze jonge Ernst kon volstaan. Hij kon al even goed familie meenemen, als iemand die hem totaal onbekend was. Hij was niet van plan iets te doen dat zijn familie niet mocht weten. Hij wou wel iemand die hij kon vertrouwen. ‘Natuurlijk kunnen we dat doen,’ antwoordde Julian ogenblikkelijk. ‘Ernst kan meerijden met mij. Maar de jongen zal zeer snel van de ene bestemming naar de andere moeten overgedragen worden. Ik heb er geen idee van waar te beginnen met zoiets!’

‘Maak je geen zorgen over details,’ glimlachte Haim. ‘Laat dat deel maar aan mij over. We zullen hem in een uniform krijgen, hier in Berlijn. In een paar dagen kan ik hem wel naar je getransfereerd krijgen. De nieuwe toewijzing zal officieel later volgen. Verzonden worden zal ze, dat kan ik jullie beiden verzekeren. Niemand ook, zal het woord van een *Oberststabarzt* contesteren! Ja, daar ook weet ik alles over. Je hoeft slechts een beetje verontwaardigd beginnen te roepen. Het papierwerk zal volgen! Ik zal een paar zinnen toevoegen, en een paar

brieven van generaals meezen. Ik ken de generaals die de Legerkorpsen in het westen zullen leiden. Ik ontmoette hen allen te Königgrätz! Een oude oorlogskameraad weigeren ze niets!’

Julian nam zijn glas wijn weer in de hand, presenteerde het hoog, en zei, ‘Ernst, mijn vriend, beschouw je voortaan als een chauffeur en een *Gefreiter*, een korporaal. Je werd net gepromoveerd op je eerste dag van dienst. Ik hoop dat je je goed kunt schikken met mij!’

Ernst lachte dan ook, een hartelijke lach, ‘ik zal dan wel eerst moeten leren met een auto te rijden! Ik wou altijd al wel een auto besturen!’

Julian kon beter dadelijk beginnen met Ernst te leren rijden met een auto.

De volgende dag al, leerde Julian aan de jongen de pedalen van zijn Audi, en Ernst zat aan het stuur. De eerste enkele seconden gingen wild, maar dan richtte Ernst de auto heel gewoon en recht de grote boulevard in die naar de *Brandenburger Tor* leidde. De jongen leerde snel. Hij was een ernstige jongeman, die echter ook hield van een goede mop. Julian vroeg hem zijn dingen te pakken. Hij praatte met de jongen over wat hij best kon meebrengen en stelde voor de jongen de volgende dagen zijn intrek te doen nemen in zijn eigen appartement. Hij had een gastkamer. Zo werd gedaan. Ernst en Julian kochten daarna ook voor Ernst wat Julian allemaal nodig achtte. De jongen had ook al muntstukken genaaid in een anders al zware mantel. Geld was geen probleem voor hem. Maar Julian betaalde.

Een paar dagen later, nam Julian afscheid van de enkele mensen in Berlijn die hij het best kende, ook in de *Charité*, inclusief de *Geheimrat*, van wie hij uiteindelijk zijn marspapieren kreeg. Julian gaf het bevel over de tuberculose barakken over aan zijn assistent. De laatste dagen bleef hij in zijn huis, en bracht zijn zaken in orde. Haim zou zorgen voor zijn huis en iemand sturen om de kamers proper te houden. Haim was zeer tevreden over de oplossing die gevonden was voor Ernst. Hij kon zeer goed nieuws zenden naar de familie van Richard.

De laatste papieren kwamen aan voor Julian aan het einde van de week. Hij vertrok onmiddellijk. Hij en Ernst waren volledig klaar met hun pakken. Julian moest zich melden aan de Staf van Generaal von Bülow, ergens in België, in de Ardennen, of verder in Frankrijk. Hij en Ernst reden uit Berlijn in de Audi van Julian. Op wegen die niet te zeer vol waren, reed nu al Ernst. Hij deed dat zeer goed! Julian was heel tevreden met de jongen, die een fijne metgezel was. De Vincius jongen leerde snel, en reed zeer goed.

Het Begin van de Oorlog. 1914

Julian Vincius had van Haim Vincius een kleine, ruwe schets gekregen van het von Moltke-von Schlieffen Plan van de Duitse opmars naar en in Frankrijk. Het doel van het Duits Leger was rond de Franse strijdkrachten te vorderen door de invasie van België. De belangrijkste aanval van de Duitse troepen zou gesteund worden door superieure artillerie. Het Leger bezat ook snel vurende, lichte Krupp veldkanonnen, houwitsers die zwaardere obussen met hogere hoeken konden lanceren dan de veldkanonnen, uitstekende Mauser geweren voor de infanterie, en nieuwe granaten.

De Franse troepen meenden dat de belangrijkste Duitse aanval ten zuiden van de Maasvallei zou blijven, maar het 1ste Leger van von Kluck dreef voorbij Luik, dan dieper België in, door Limburg, en duwde de dappere Belgische divisies achteruit. Dan bewoog het Duits Leger zich zuidwaarts, recht Frankrijk in. Duitsland gebruikte meer dan 20.000 treinen om haar soldaten naar dit front te sturen, met alles wat nodig was. De Duitse strijdkrachten trokken België in op de 4de augustus. De organisatie van de aanval was tot in de puntjes voorbereid, een meesterwerk van planning. Julian reed slechts uit Berlijn op de 20ste augustus, heel wat later.

Van de 4de tot de 18de augustus boden de forten van Luik weerstand aan de Duitsers. Het Duits Leger bezat de plannen van de versterkingen van Luik, omdat de Belgen de forten van Luik hadden laten bouwen door de Krupp onderneming van Essen! En Krupp had nog niet de moderne kanonnen geleverd die besteld waren door het Belgisch Leger.

De verdediging van Luik bleef indrukwekkend. Ze bestond uit 12 versterkte forten, gebouwd uit gewapend beton. De grotere forten hadden 8 of 9 geschutstorens met kanonnen. Ze vormden een grote barrière van vuurkracht. De torens van de forten waren echter nog niet versterkt zoals het hoorde, en ze waren nog niet intrekbaar. De forten moesten verdedigd worden door een lijn van infanterie bestaande uit 24.000 Belgische soldaten, bevolen door de Belgische Generaal Leman. Deze moesten de Duitse veldkanonnen beletten te dicht te komen nabij de eigenlijke forten.

De Operationele Chef van von Moltke was Erich Ludendorff. Ludendorff, in de agressieve stijl die hem eigen was, bestormde de versterkingen en de citadel van Luik rechtaan, recht door. De Duitse troepen gebruikten zware houwitsers, geleend van het Oostenrijks Leger, om de forten te vernielen. Generaal Leman moest weldra zijn infanterie in allerijl terugtrekken naar het Belgisch binnenland, en Luik overlaten aan haar lot. De Duitse artillerie vernietigde de forten en bracht hen tot zwijgen.

De Franse 75 mm veldkanonnen konden superieur genoemd worden aan de Duitse veldartillerie, maar het Frans Leger bezat geen houwitsers! Ze brachten wel zwaardere kanonnen mee, die ze hadden weggehaald uit hun eigen forten, verder achteraan. Ze hielden die kanonnen op het gescheiden legergroep niveau, eerder dan verdeeld over de divisies die de oorlog direct voerden, zoals de Duitsers die gebruikten.

Het Belgisch Leger bracht ongeveer 100.000 soldaten in het veld. De BEF, de Britten, hadden ongeveer evenveel soldaten, en het 5de Frans Leger van Lanrezac had 250.000 mannen. Tegen die strijdkrachten lanceerde von Moltke het 1ste Leger van von Kluck met 320.000 mannen, het 2de Leger van von Bülow met 250.000 mannen. Het 3de Leger van von Hausen volgde met 180.000 soldaten. Dat was een ware Duitse pletwals! De Duitse stormaanval kon niet gestuit worden.

Van de 20ste tot de 25ste augustus vernietigde het Duits Leger volledig de forten van Namur, 9 forten in totaal, doch slechts verdedigd door één Belgische divisie.

De Duitsers vielen tevens aan ten zuiden van Mulhouse in de Alsace, en dat reeds op de 20ste augustus. Wanneer ook de Franse troepen daar optrokken, volgde de Veldslag van Morhange-Sarrebourg. Een Duitse tegenaanval wierp de Franse troepen terug, waarbij al dadelijk meer dan 20.000 Franse soldaten gevangen genomen werden. De Duitsers wonnen ook al 150 veldkanonnen op de Franse troepen.

De Franse tegenaanvallen, geleid door de Generaal Joffre, faalden en werden een catastrofe voor de Geallieerden. Het 5de Frans Leger van Generaal Lanrezac voerde eveneens een vroege tegenaanval uit te Charleroi. Die faalde ook, met zeer zware verliezen toegediend aan de Fransen. Op de 23ste moest Lanrezac zich terugtrekken. Hij liet de forten van Namur in Duitse handen.

Op de 23ste augustus al, moest Lanrezac zich terugtrekken. Het BEF, de Britten, bevonden zich toen eerst te Maubeuge in Frankrijk. Ze trokken op naar Mons in België. Het BEF vocht daar met 2 divisies tegen 6 aanvallende Duitse divisies! Het BEF had wel enig succes en kon de Duitse troepen enigszins vertragen, maar dit klein positief nieuws werd snel naar de achtergrond verwezen door de nederlagen van de Franse troepen in de Slag van de Grenzen, die plaats had van de 20ste tot de 24ste augustus.

De tegenaanvallen van het Frans 5de Leger van Lanrezac te Charleroi faalden, met zware verliezen toegebracht aan de Franse troepen. Lanrezac liet de forten van Namur aan de Duitsers, en creëerde zo een grote opening in de Duitse aanval, een opening tussen Lanrezac en de Britse strijdkrachten. Het BEF was eerst te Maubeuge gebleven, was dan naar Mons getrokken, om daar ook te moeten toegeven aan de Duitse aanval.

Tegen de 24ste augustus, moest de opperste bevelhebber van de Franse troepen, Generaal Joffre, reeds 74.000 Franse soldaten dood melden. De verliezen aan gedode en gewonde mannen samen liep al op tot 260.000 mannen! Deze oorlog was als geen andere ooit voordien in verliezen aan mannen en materieel. Joffre moest eveneens melden dat geen van zijn massieve tegenaanvallen geslaagd was. De veldslag aan de Franse grenzen was een totale mislukking geworden voor de Franse divisies. Joffre schreef dat de Geallieerden slechts nog verdedigende posities konden innemen.

Tegen die tijd was het Duits Leger echter ook in de problemen geraakt. Het leger van von Kluck was 500 kilometer gevorderd in minder dan een maand. De Duitse troepen hadden slechts 4.000 vrachtwagens mee, waarvan er al 60% in panne lagen vóór de Duitse troepen de Marne rivier bereikten, toen ze nog naar Parijs trokken. Ongeveer 84.000 paarden trokken de veldkanonnen van von Kluck. Die paarden hadden 1 miljoen kilogram veevoeder nodig per dag. Zijn soldaten vielen bijna omver van uitputting. Stervende mannen en dieren lagen langs de weg van zijn vooruitgang. Zijn eenheden waren tot halve sterkte teruggevallen. Tevens moesten de Duitsers al heel wat stellingen veilig houden.

Het Belgisch Leger had zich teruggetrokken naar Antwerpen, daar gedekt door een scherm van versterkingen. De Duitsers gaven niet veel voor die strijdkrachten die hun weg niet beperkten, maar toch moest wel een Duits Legerkorps naar Antwerpen gezonden worden om de Belgen te beletten de Duitse Legers in de rug te vallen. Een brigade ook, moest als garnizoen dienen in de ingenomen stad Brussel. Een ander Legerkorps moest een beleg plaatsen aan Maubeuge.

Dat alles verminderde de overweldigende macht die de Duitsers getoond hadden toen ze hun invasie van België waren begonnen, toen ze de Franse en Britse strijdkrachten vóór zich uit duwden. Hun aanvallen aan het Noordwestelijk Front werden nu zwakker!

Tegen het einde van augustus verplaatste Helmut von Moltke, de Chef van de Duitse Generale Staf, zijn hoofdkwartier naar Koblenz. Dat was toch nog ver achter de aanvallende troepen. Von Moltke versterkte zijn rechterflank nog niet, waar von Kluck met meer en meer moeite vooruit trok, tot de 5de september. Hij schatte de eerste, globale aanval op het Westelijk Front reeds gewonnen. Hij zond zelfs twee Legerkorpsen weg, om Oost Pruisen te versterken. Vóór deze troepen daar aankwamen, waren de Russische aanvallen er reeds teruggeworpen.

Von Moltke was een even voorzichtige leider als von Bülow. Hij wou eerst en vooral het territorium van het Duits Keizerrijk houden, zowel in het westen als in het oosten. Toch aarzelde hij niet om de vijand aan te vallen wanneer hij die zwakker meende dan zijn eigen legermacht.

Op de 27ste en 28ste augustus beval Generaal Helmut von Moltke nog steeds zijn 1ste en 2de Legers voorwaarts tegen de Franse vijand, en gericht naar de lagere Seine streek en naar Parijs. Dit groot offensief had niet als uiteindelijk doel Parijs in te nemen, zoals Clausewitz had geleerd, maar om het Frans Leger te blijven verschalken en te omsingelen, en om een Duits Leger te kunnen duwen tussen Parijs en de zee.

Op de 26ste augustus probeerde het BEF onder Horace Smith-Dorrien een tegenaanval met 55.000 Britse soldaten tegen de nu nog 140.000 soldaten van von Kluck. Bij de Veldslag van La Cateau faalden de Britten. Het BEF kon zich terugtrekken, maar moest toch 8.000 verliezen in het veld laten.

Op de 29ste augustus dan, versloeg von Bülow het 5de Frans Leger in de Veldslag van Guise. De Britse Generaal John French weigerde aan deze strijd deel te nemen. De Franse bevelhebber Joffre deed beroep op Henry Wilson in Londen, de Britse opperste *Operations Officer*, en het Brits Cabinet zond Generaal Kitchener naar België. Kitchener kon John French bevelen geven. Hij was ook meer genegen aan Joffre te geven wat die wou.

Op de 2de september van 1914 vluchtte de Franse Regering al naar Bordeaux, omdat de Duitse strijdkrachten een grote uitstulping gevormd hadden in de Franse verdedigingen, die van het noorden van Parijs naar Verdun liep, en die als ze zich uitbreidde, Parijs vanuit het oosten kon bedreigen. Een andere, dergelijk uitstulping had zich gevormd tussen de Aisne rivier en de Marne. Von Kluck was al beginnen te spreken van een grote overwinning. Hij lonkte naar Parijs.

Maar dan bemerkte de Franse Generaal Joffre opportuniteiten om de twee flanken van de Duitse vooruitgang aan te vallen. Hij wou de tegenaanval lanceren vanuit de richting van Parijs, in het noordwesten van de Duitse macht, en vanuit Verdun in het noordoosten, terwijl hij een sterke defensieve positie in het centrum kon houden. Aan de beide zijden van de Duitse legers kon hij aanvallen! Zijn geweldige slag gebeurde over een breed front van meer dan 150 kilometer lang. Dit werd later de Slag van de Marne genoemd.

Vanaf de 6de september 1914 beval Generaal Joffre de tegenaanval tegen de Duitse drang naar Parijs. Generaal Galli  nis hield Parijs. V  r hem viel het 6de Frans Leger onder Generaal Maunoury ten westen van M  aux aan. Ten oosten van die stad, tussen M  aux en Château-

Thierry, stond de *British Expeditionary Force*. Het Frans 5de Leger van Generaal Franchet d'Esperey viel de Duitsers aan te Château-Thierry. Nog verder in het oosten stopte het Frans 9de Leger van Generaal Foch de Duitse aanvallen. Nog verder oostwaarts, nabij Vitry-le-François, deed het 4de Frans leger van Generaal de Langle de Cary net hetzelfde. De Duitse troepen daar, geleid door de Duitse kroonprins, waren nog volop in het offensief.

Nabij Verdun poogden de Duitse troepen geleid door de Prins von Württemberg de aanvallende troepen van het Frans 4de Leger van de Langle de Cary terug te duwen. Ze vielen het 3de Leger van Generaal Sarraill aan, hopen de troepen te omsingelen en hen te dwingen zich over te geven. Het front ten oosten van Verdun had dan al Nancy bereikt. Daar probeerde het 2de Frans Leger onder Generaal de Castelnau Nancy te verdedigen en te houden. Van Nancy liep de frontlinie naar het zuiden van Lunéville en naar St Dié, ten zuiden van de Maas. Die steden werden gehouden door de Duitsers.

Generaal Sarraill stond niet toe aan de Duitse troepen om Verdun in te nemen! Met de forten van Troyon en Géricourt ten oosten van de Maas, en hoewel zwaar gebombardeerd, hield hij Verdun en versterkte hij nog de stad. De Duitsers konden de Maas niet oversteken vanuit het oosten. Ze slaagden er ook niet in dat te doen vanuit het westen. De weg naar Bar-le-Duc, die van een zo groot strategisch belang was voor Verdun, bleef open voor de Franse soldaten. Langs daar konden eventueel versterkingen en materieel aangevoerd worden. Ten oosten van Verdun, stopten de Franse sterk verdedigde posities van Géricourt over Troyon tot St Mihiel de Duitse aanvallen. Ten noordoosten van Verdun lagen de vlaktes van de Woëvre, die al in Duitse handen waren en dat bleven. Aan de verdere zijde van de Woëvre nog lag Metz op de Moezel rivier, de grootste stad van Lorraine, die al sinds 1871 volledig in Duitse handen was.

Rond Verdun bijgevolg, bereikte de omsingeling van de Franse troepen geen spectaculaire overwinning of doorbraak. De veldslagen echter, hoe hevig ook, weigerden aan de Duitsers verder vooruit te geraken!

In het westen, ontwikkelden de gevechten zich langs de rivier Ourcq. Het 2de Leger van von Bülow hield een heuvelkam ten noorden van Méaux. De Duitse soldaten duwden er de aanvallen van de Franse Generaal Maunoury terug. Die Franse strijdkrachten kregen versterkingen die in de uiterste nood vanuit Parijs, aangevoerd werden in de Parijse taxi's! In het centrum lagen de moerassen van St Gand. Daar stopte het 2de Leger van von Bülow ook het offensief van het 9de Frans leger van Generaal Foch. Tegen de 8ste september evolueerde zo de reusachtige Slag aan de Marne zich ten voordele van het Duits Leger. Joffre en het Britse BEF hadden er een voordeel van 30 divisies! Toch konden ze wel de Duitsers tegenhouden, maar niet hen terugdrijven.

Op dat ogenblik geraakten de beide strijdkrachten op een punt waarop ze een gebrek kregen aan obussen voor hun veldkanonnen. Von Moltke kon zijn aanval nu hebben voortgezet en de Franse weerstand daar en dan volledig gebroken hebben aan de Marne. Maar de toestand van zijn leger was kritisch geworden. Hij wist niet dat ook de Franse troepen dat punt bereikt hadden. Von Moltke was net iets voorzichtiger! De staf van Generaal von Bülow was van mening dat als nu de BEF ook de Marne overstak, het 2de Leger van von Bülow zich onder de druk zou moeten terugtrekken. Als dat gebeurde, dan zou het 1ste Duits Leger van von Kluck moeten volgen.

Van de 8ste tot de 9de september besloot von Moltke zijn offensieve acties om naar Parijs door te stoten, af te breken. De 1ste en 2de Legers van Duitsland trokken zich terug! Tussen de 9de en de 14de september bereikten ze een zeer hoge, heuvelkam van krijt, die wel 150 meter hoog reikte boven de rivier de Aisne. Die kam heette de *Chemin des Dames*. Ze zou later beroemd worden in nog meer wrede gevechten. De Duitsers versterkten die positie.

Op de 12de september gaf Generaal Joffre nog het bevel van een algemene aanval over de Aisne rivier, maar zijn troepen faalden daarin overal. Herhaaldelijke woeste offensieven van de Fransen tegen de zich ingegraven Duitse verdedigers werden tegengehouden en teruggeslagen. Ze lieten grote aantallen Franse verliezen in het veld.

De Franse strijdkrachten konden nog Reims en Amiens bevrijden en de Duitse uitstulping terug duwen, weg van Parijs. Het resultaat was dus een patsituatie op de Aisne. De Franse troepen werden bijna overal verslagen. Maar de Franse druk had Parijs gered. De Duitse opmars was gestopt. Het effect kan toch beschouwd worden als een belangrijke nederlaag ook voor de Duitsers. De OHL, de *Obere Heeresleitung*, het Duits hoofdkwartier, zag toch de Marne tegenslag slechts als weliswaar een ernstige, maar tijdelijke en niet onherstelbare vertraging. Men kan nadenken over wat er in Europa en in de oorlog verder zou gebeurd zijn, wanneer von Kluck Parijs bereikt had en de stad had ingenomen!

Eén man die zich de verloren gelegenheid zeer zeker realiseerde, was Generaal Helmut von Moltke, de Duitse opperbevelhebber. Het hoofd van de Duitse Algemene Staf, de HAS, leed een zenuwinkering na de Slag aan de Marne, zo erg dat hij niet meer bekwaam was het westelijk theater van de operaties voor de Duitsers te leiden. De keizer verving hem prompt door Generaal van Falkenhayn, die toen nog de Duitse Minister van Oorlog was, en die dan de twee functies van Minister van Oorlog en van het Hoofd van de Algemene Staf, HAS, zou moeten combineren. Voor Falkenhayn ook echter, had de Slag van de Marne de onvermijdelijke Duitse overwinning uitgesteld, ze niet verhinderd.

Rond de 15de september ontving Julian Vincius zijn laatste duidelijke bevelen om de medische diensten van de Duitse troepen die Verdun aanvielen te organiseren. Constante aanvallen hadden tevens plaats aan de westelijke zijde van Verdun, in de Argonne streek. Zeer hevige gevechten hadden plaats in de omringende wouden, naar Vienne-le-Château toe en Le Four de Paris. Het Duits Legerkorps van Generaal von Mudra nam Bagatelle en St Hubert in, na verschrikkelijke gevechten vanaf oktober 1914. De diensten van Julian waren in feite al gedeeltelijk opgezet, maar zouden een veel groter oorlogstheater moeten dekken, ten westen en ten oosten van Verdun.

Op de 19de en 20ste september van 1914, beval von Falkenhayn de Duitse offensieven verder te vorderen ten westen en ten oosten van de Franse stad Verdun.

Ten westen van Verdun sneden de Duitse troepen de spoorweg naar Toul af. Ze brachten de spoorweg van Parijs naar Nancy binnen het bereik van hun artillerie. Slechts één lichte spoorweg bleef nog open voor de Fransen om versterkingen en proviesies naar Verdun te zenden.

In het oosten, kwamen de Duitse divisies vooruit om een zuidwaarts wijzende vinger aan land te veroveren, dat ook nadien in Duitse bezetting bleef. Dit werd de St Mihiel inham genoemd, naar het dorp aan de Maas dat aan het einde van de Duitse verovering stond. De Duitsers bleven

die uitstulping aan de oostkant van de Maas nog lange tijd bezetten. De aanvallen van beide zijden bleven daar steken aan de oostkant van de Maas.

De offensieven stopten bij dit evenwicht van machten. De Duitse strijdkrachten wilden niet nog meer mannen verliezen dan ze reeds opgeofferd hadden. Verdun bleef Frans!

De zwaarste gevechten van die herfst van 1914 raasden langs het groot, open territorium dat lag tussen de Marne en het Noordzee kanaal. De twee Legers hadden zich vooraf gegooid in een wedstrijd om het eerst de zee te bereiken. Op de 17de september al, poogde het Frans 6de Leger de Duitsers te slim af te zijn langs de Oise rivier. Die aanval slaagde echter niet. Op de 27ste van die maand, werd een zware veldslag geleverd in de omgeving van de stad Albert op de Somme stroom. Op de 2de oktober dan, vielen de Duitsers de grotere stad Arras aan. De laatste open plaats aan de westelijke flank nabij de zee, bleef diegene die bezet bleef door het Belgisch Leger. Dit was in Vlaanderen. Generaal von Falkenhayn besloot dan een nieuw, groot offensief in Vlaanderen te beginnen. De Duitsers bezetten al Brugge en Gent, en ze bereikten de kust te Nieuwpoort.

Eind september 1914 begonnen de twee vijandelijke Legers aan transportproblemen te lijden. Aan Duitse zijde waren de spoorwegen vernietigd door kanonvuur. Het Britse BEF begon een gebrek te hebben van obussen. Op de 24ste september had Generaal Joffre zich al beklagd bij de Franse Regering. Aan zijn huidig verbruik van obussen, zou zijn leger binnenkort onmogelijk nog haar artillerie kunnen inzetten!

De nieuwe Franse Minister van Oorlog, die slechts vanaf de 26ste augustus in functie was getreden, heette Alexandre Millerand. Millerand organiseerde noodvergaderingen met de Franse industriëlen die obussen produceerden. Hij noopte hen aan om sneller en meer obussen te leveren. De Franse industrie richtte zich dan inderdaad op de productie van meer obussen, maar tot goed en wel in 1915 zouden de Franse troepen een tekort lijden aan hoog explosieve obussen. De Duitsers consolideerden ondertussen hun verdedigingen langs een lijn van de Oise naar de zee.

Vanaf oktober 1914 zette zich zo een mat positie volledig in aan het Westelijk Front. Vlaanderen in België werd nu het centrum van de hevigste gevechten, maar het front bleef eigenlijk overal zeer actief. Vlaanderen vormde de laatste open flank.

In die tijd bleven belangrijke Belgische strijdkrachten gevangen te Antwerpen. Op de 28ste september lanceerde het Duits Leger een aanval op de grote havenstad. De Duitse artillerie schoot op de Antwerpse forten en vernietigde hen. De Belgische Koning Albert vluchtte met een groot deel van zijn Leger de stad uit, langs de kust, onder de neus van de Duitse troepen. Het Belgisch Leger vluchtte naar de rivier de IJzer in de uiterste zuidwestelijke hoek van Vlaanderen. Een ander deel van het Belgisch Leger vluchtte naar het neutrale Nederland. Nederland wou niet tussenkomen in de oorlog. Het land ontwapende de Belgen en interneerde de soldaten. Antwerpen zelf gaf zich over aan de Duitse troepen op de 9de oktober 1914.

Op de 20ste oktober begon von Falkenhayn aan zijn offensief in Vlaanderen. De Duitse soldaten vielen aan ten zuiden van de stad Ieper. Te Armentières en te La Bassée probeerde het BEF een tegenaanval. De Britse troepen slaagden erin de Duitsers terug te slaan. De Belgen openden dan de sluispoorten van het draineringssysteem dat de polders, de laaggelegen vlakten van

Vlaanderen achter de IJzer, droog hielden. Ze vormden aldus een onder water gelopen vlakte, waar geen enkel leger door kon.

De Duitse strijdkrachten vielen aan in de streek van Ieper, tot wat de Eerste Slag van Ieper werd.

De Geallieerde Machten konden de Ieper zone houden, hoewel de Duitse aanvallen steeds hardnekkiger werden, met meer soldaten en grotere vuurkracht. Om de Duitse troepen te stoppen, gebruikten de verdedigers loopgrachten en borstweringen. De ondergrond in die zone bestond uit klei, lagen die het water tegenhielden dieper in de grond te sijpelen. Klei lag zeer zwaar op de schop. De loopgrachten konden dus niet zeer diep uitgegraven worden, en ze vulden zich met water. Borstweringen aangelegd boven de grond, gemaakt van twijgen en zandzakken en modder boden bescherming.

De geallieerde troepen, Belgen, Britten en Fransen, konden hun posities houden.

De Duitse troepen vielen in verspreide orde aan van de 21ste tot de 30ste oktober van 1914. Ze slaagden er niet in door de verdedigingen te slaan. Van de 31ste oktober tot de 2de november concentreerde de Duitse vijand dan verdere offensieven tegen Ieper zelf. Ze duwden de Britse soldaten van de Messines heuvelrug af, en braken bijna het BEF, maar nog net niet!

Op de 11de november faalde weer een laatste, grote Duitse aanval. Nadien lanceerden de Duitsers nog slechts sporadische aanvallen, die weinig resultaten behaalden. Die aanvallen kostten zware verliezen aan het Duits Leger en een groot gebruik aan obussen. Von Falkenhayn stopte ten slotte de nutteloze aanvallen. Het voordeel lag hier bij de verdediging!

In de voorbije slachtingen verloor België ongeveer één derde van haar overblijvend Leger, ongeveer 20.000 verliezen aan gedode en gewonde mannen. Frankrijk verloor nog 50.000 soldaten meer, en het BEF 58.000 mannen. De Duitse verliezen liepen op tot 130.000 soldaten! Ieper was een echt slagveld geworden, en meer moest nog komen.

Na die veldslagen was de originele, oude BEF bijna volledig vernietigd. Het Duits Leger had veel studenten als vrijwilligers moeten inzetten. Deze jongens waren grotendeels niet getraind voor de oorlog. De veldslagen werden daarom in Duitsland de *Kindermord* genoemd, de moord op de kinderen. Het einde van deze zeer verschrikkelijke veldslagen aan het westelijk einde van de loopgrachten in de natte, winderige en in het dikwijls barslecht regenweer in de herfst van Vlaanderen, betekenden een belangrijk keerpunt in de oorlog, samen met de Slag aan de Marne. De Geallieerde verdedigingslijn liep nu van de zee tot in de Lorraine! En vooral, die frontlijn hield!

Vanaf dat ogenblik, vanaf het einde van 1914, werden loopgrachten uitgegraven of met borstweringen opgehoogd, van de kust tot voorbij Verdun. Het jaar 1914 eindigde na 5 maanden van zeer intense, heel veel mensenlevens kostende Duitse offensieven en Geallieerde tegenaanvallen. Het front stabiliseerde zich dan. De legers hadden zich ingegraven, en de mannen versterkten hun loopgrachten. Een nieuwe soort oorlog begon.

Julian Vincius te Longwy. 1914

Julian Vincius werd door de andere medische stafleden van het Duits Leger van von Bülow beschouwd als iemand anders dan zij. Hij was gezonden door de prestigieuze *Charité*, het beroemd Berlijns hoofdstedelijk hospitaal. Hij was bijna de jongste dokter en de jongste hogere officier onder hen, en hij leek met speciale privileges hier gekomen te zijn. Maar hij hoorde hier niet!

In de stad Gembloux, nabij Namur in België, had Julian onderkomen gekregen in een groot huis van de belangrijkste notaris van de stad. Hij had de beste wijn van de notaris kunnen drinken, rode en witte wijn. Hij werd er ontvangen met respect en hij had kunnen praten met de familie in zijn beste Frans. Waar haalde deze pronker, deze paradepauw, zijn Frans vandaan? Was hij wel te vertrouwen? Wat was dat voor een naam, Vincius? Julian kon al een hele tijd te Gembloux blijven, om een groot doch tijdelijk lazaret of Duits veldhospitaal op te zetten in de voormalige abdij van de stad. Die abdij was al hervormd tot een landbouwkundige hogeschool. Julian Vincius moest eigenlijk weinig doen, zodat hij ook begon te zorgen voor de gewonden en hen opereerde als een chirurg. Toch duwden de Duitse legerdokters die in de abdij werkten hem snel opzij voor het meer ingewikkelde werk. Julian werd meer dan eens helemaal met bloed bedekt dat uit meerdere aders kwam gespoten van zeer zwaar beschadigde doch nog levende lichamen. Julian keek ook zeer naar hoe de andere dokters opereerden. Hij was enigszins verbaasd te zien dat hij geen moeilijkheden had hetzelfde te kunnen doen als zij. Hij werd er zelfs meer van overtuigd dat hij beter kon, properder en meer nauwkeurig. Soms had hij gewild te kunnen beschikken over een Siemens X-stralen machine. Hij zei daar allemaal niets van, hier. Wie wist waar zijn opmerkingen en commentaren naar konden leiden? Hier wou niemand slechts goed met hem. Hij had geen studies van chirurg gedaan! Hij wou zijn eigen baas ergens worden, zijn eigen veldhospitaal leiden.

Ernst Vincius had de toelating gevraagd aan de notaris om zijn Audi in de tuin te plaatsen, een tuin omringd met een hoge muur. Hij plaatste de auto op een plaats van slechts aangestampte aarde. Hij leerde steeds meer over de auto van Julian, van de motor, van de aandrijfas, van het chassis, van de banden, de zetels. Hij hield van motoren en wist een beetje hoe die werkten. Nu durfde hij de motor te bestuderen, draaide aan een schroef hier en daar, haalde stukken weg en plaatste ze weer terug.

Julian liet de jongen doen. Zijn kennis en kunde zou met de tijd handig worden. Ernst hield ook de auto zeer zuiver. Hij had een gemakkelijke job in de oorlog, waarvan hij wel hoorde hoeveel slachtoffers die maakte. Ernst was heel blij met zijn verwant, Julian. Julian was wel een zwijgzame man, streng, maar hij kon toch een opgeruimde, aangename gezel zijn ook. Voor zover Ernst betrof, was al goed voedsel krijgen, correcte en droge plaatsen om in te slapen, een dokter naast zich te weten in geval van catastrofes, ver achteruit kunnen blijven van het front waar al het schieten en bombarderen gebeurde, bijna de hemel op aarde. Wat kon men zich meer en beter wensen in een oorlog?

Nadat ze ongeveer een week en een half meer te Gembloux waren gebleven, verlieten Julian en Ernst de nogal saaie, kleine stad. Ze reden zuidwaarts, de troepen volgende.

Half september kreeg Julian zijn werkelijke bestemming. Tegen die tijd was het front min of meer gestabiliseerd. Het Frans Leger hield Verdun en liet het niet meer los, hoewel de stad en haar versterkingen praktisch gans omsingeld lagen. Verdun lag in een diepe vallei. Ten noorden ervan kwam het Duits leger aan. De hoogtes van de vallei, links en rechts, ten westen en ten oosten, werden belegerd door de Duitse troepen. Veel gewonde mannen leden aan de lelijkste kwetsuren. Verdun kon elke dag vallen aan de Duitse troepen. Maar verbazingwekkend, het Frans 3de Leger van Generaal Sarraill hield de hardnekkige verdediging.

Julian en Ernst werden naar de stad Longwy gezonden. Ze kregen er een appartement in het huis van de Maieur van de stad, de hoogste ambtenaar, de burgemeester. De man heette Théophile Baraine.

Baraine probeerde zijn rechten op eigendom te verdedigen, maar Duitse soldaten dwongen hem te aanvaarden zonder verdere protesten, een geladen Duitse revolver aan zijn hoofd. Hij kon zich gelukkig achten dat niet gans zijn huis opgeëist werd! Het Duits commando vroeg hem slechts een appartement! Baraine wou niet een Duits officier aan één van zijn geburen opdringen. Dus nam hij grommend de Duitse officier in zijn eigen huis in.

Het huis van de burgemeester was groot. Het hield meerdere kamers, die de burgemeester toch niet gebruikte. Het appartement dat Julian Vincius kon betrekken was eigenlijk een toegevoegde vleugel, gebouwd achter de leefkamers van de Baraine. Die annexe had haar eigen ingang langs waar Julian en Ernst konden binnenkomen, omdat Baraine en zijn vrouw al vroeger gedacht hadden het apart te verhuren. Dat geld zouden ze nu verliezen.

Een luitenant van de Duitse Staf bracht Julian en Ernst naar de plaats, hopen dit kon de Kolonel Dokter Vincius wel bevallen. Julian had niet veel verwacht. Voor hem en Ernst kreeg hij nu twee grote slaapkamers boven, een badkamer, kleiner maar goed uitgerust. Beneden was er een zitkamer, luxe, een grote keuken met een tafel om te eten en stoelen voor vier. Een kleine kamer kon als voorraadkamer gebruikt worden. Achter het huis lag een grote tuin. Ernst kon die tuin inrijden via een poort die ook kon gebruikt worden door de Baraine familie, al hadden zij nog een toegang wat verder.

De gang van de kamers van Julian en Ernst liep door tot in de Baraine kamers, maar de deur tussen de twee ruimtes was dik en sloot met een sleutel die Julian niet kreeg en ook niet vroeg. Ernst kon hun Audi onder een afdak plaatsen naast een plaats die hij als garage kon gebruiken. De auto bleef zo tenminste beschermd van bovenaf tegen de natuurlijke elementen van te felle zon, wind, regen, hagel en sneeuw.

Julian wou beleefd blijven. Hij begreep goed dat de Baraines hem niet graag zouden hebben in hun huis. Hij ging zich voorstellen aan Monsieur Baraine, en klopte aan de voordeur. Toen hij uitlegde wie hij was en wat hij kwam doen te Longwy aan Monsieur Baraine, leek de man hem niet speciaal wraakzuchtig of grimmig. Baraine had al wat tijd gekregen om zijn woede te laten afkoelen en zich neer te leggen bij de feiten. Baraine reageerde nu eveneens beleefd. Hij was niet groter dan Julian, had een rood wordend rond gelaat en een mooie buik, die eerder aanduidde dat de man gewoon was goed en rustig te leven. Hij was een handelaar in wijnen. Zijn opslagplaats en kelders lagen aan de westelijke zijde van het Baraine huis. In andere omstandigheden had dit een herenhuis kunnen genoemd worden, in het centrum van Longwy. Madame Baraine kwam ook de zitkamer in toen Julian een zetel kreeg. Ze was de typische Franse huisvrouw van een gegoede burger. Haar verschijning duidde aan Julian direct aan dat ze goedhartig was. Ze stond goed in het vlees, zoals haar echtgenoot, en ze toonde al een

eerlijke glimlach die Julian aangenaam vond. Zij ook scheen geen agressiviteit te hebben voor de Duitse officier die haar kamers in beslag had genomen en die enige gastvrijheid gedwongen moest opbrengen. De Baraines aanvaardden met elegantie in woorden het gebaar van Julian om hen te verzekeren van zijn respect. Hij beloofde hen zo weinig mogelijk te willen storen.

De Baraine familie was een gezin met drie kinderen. De Baraines hadden een zoon van twintig, die niet in het huis aanwezig was. Hij was de Duitsers aan het bestrijden in het Frans Leger. Julian zei direct hoe zeer het hem speet dat de twee landen oorlog moesten voeren tegen elkaar. Hij had de voorkeur gegeven aan de vrede. Hij sprak zo goed Frans, dat de Baraines zich snel eerder op hun gemak voelden. Julian legde uit dat hij gestudeerd had te Freiburg-im-Breisgau, niet in Pruisen. Hij kende de Alsace en de Lorraine streken. De Baraines hadden nog twee dochters die op dit ogenblik elders bezig waren, want ze werden niet voorgesteld aan de Duitse officier. Madame meldde slechts dat de ene zeventien jaar oud was, bijna achttien. De andere was vijftien.

Monsieur Baraine en Julian bespraken hoe ze zouden samenleven. Julian beloofde de familie zo weinig mogelijk te storen. Julian zou de Baraines verwittigen wanneer hij kon en wou zijn ontbijt, zijn middagmaal en zijn souper nemen. Julian had niet gevraagd met de Baraines te eten, maar dat leek deel te zijn van enige overeenkomst afgesloten met de Duitse staf. Julian nam dit dan ook als afgesproken aan. Julian meldde wel dat zijn chauffeur en ordonnans samen met hem zou komen eten. Hij legde uit wie Ernst was, familie van hem, en een vriend.

Théophile Baraine was de burgemeester van Longwy. Julian begon uit te leggen dat hij verscheidene gebouwen zou nodig hebben om er zijn lazaretten in op te zetten, zijn veldhospitelen voor de gewonde Duitse soldaten die in de omgeving vochtten. Monsieur Baraine begon aan Julian te zeggen dat er niet in Longwy één huis was dat kon dienen als hospitaal voor allen. Hij toonde wel zijn goede wil aan de eminente professor van het grootste hospitaal van Berlijn. Hij vermeldde al meerdere plaatsen, exact wat Julian wou.

Het belangrijkste lazaret kon georganiseerd worden in het thans leegstaande *Hôtel des Récollets*, net tegenover het huis van de Baraines. Dit was een gebouw opgetrokken door de gemeente Longwy om er een water spa van te maken, een hotel voor waterkuren, een kuuroord. Het had moeten ingehuldigd worden de dag van de verklaring van de oorlog, en dus was de inhuldiging uitgesteld. Baraine legde uit hoe het gebouw zowel kleine als grote kamers bevatte, die handig konden gebruikt worden als zalen voor de gewonden en de zieken. Baraine onderhandelde een beetje om minstens één hal vrij te houden voor de Franse gewonden en zieken, of dat nu Franse oorlogsgevangenen van het Duits Leger zouden zijn, of burgers van Longwy. Julian Vincius kon zich daarmee gemakkelijk akkoord verklaren, hoewel hij zich afvroeg of er werkelijk Franse burgers zouden opdagen. De Duitsers waren toch hun vijanden! Julian drong aan op de medewerking van Baraine bij al de problemen die hij kon tegenkomen. Baraine knikte daarop. Hij wees met een vinger naar Julian en dan naar zichzelf, zeggend dat zij voor elk probleem samen zouden moeten praten. Julian hield daar wel van. Ze schudden de handen op dat pact, om de hoeken af te ronden en om vertrouwen te creëren. Baraine zou zorgen voor de relaties met de hogere Franse autoriteiten of met woedende burgers, en Julian zou hetzelfde doen met het Duits Leger. Julian had zo in feite mee beloofd de burgers van Longwy te beschermen, zo goed hij kon, tegen de Duitse inbreuken en tegen Duits geweld in Longwy.

Een ander gebouw met vrije kamers was de privé school van Longwy. Het moest mogelijk zijn om alle kinderen naar de openbare school van Longwy te zenden. Julian vermoedde wel direct dat Baraine de privé school die hem waarschijnlijk toch al een doorn in het oog bleef, wou elimineren. Baraine had nu een uitstekende gelegenheid om dat te kunnen doen, door te zeggen dat de Duitsers de school opeisten. Daar kon hij toch geen blaam voor krijgen, niet? Julian glimlachte al wetend, en gaf toe. Baraine bleef heel ernstig, en ging akkoord. Met het groot hotel en de nabije school in de *Rue de Metz*, had Julian een goede concentratie van ruimtes voor een hospitaal. Hij had altijd al twee locaties gewild, hopend wanneer er één beschoten wed het andere te kunnen houden.

Van de andere sites die de twee mannen in bescherming namen, lag er één te Longuyon, een verre voorstad van Longwy. Julian kon daar een groot huis bezetten op een plaats genaamd *La Machine*. Dit ook was een herenhuis dat leek op een klein kasteel, thans min of meer verlaten, hoewel behorend tot een man genaamd Cochard, die de plaats nog slechts zeer zelden bezocht en dat waarschijnlijk in de oorlogsomstandigheden nog veel minder wou doen. Dit stond aan het einde van Longuyon, op de weg naar Marville. Andere gebouwen die konden gebruikt worden waren de school van Ste Chrétienne, de bakstenen gebouwen van de houtwerkplaatsen van de *Manufacture Ganlier*, en een groot huis op de plaats genaamd *La Gayette*. Nog andere, kleinere veldhospitelen konden opgezet worden te Montmédy.

Julian zei aan Monsieur Baraine dat hij die sites alle wou bezoeken. Ernst bracht dus de Vincius Audi tot aan de deur van het Baraine huis. Met hun drieën bezochten ze kort de plaatsen. Julian keek naar hen van buiten, wandelde rond de gebouwen waar hij kon, en gluurde door de vensters. Baraine legde de geschiedenis uit van elk van deze gebouwen, zei hoe ze er binnen uitzagen, gaf ongeveer aan hoeveel kamers konden gebruikt worden. Julian verklaarde zich akkoord met al die plaatsen. Hij zou het één na het ander gebouw voorzien van hospitaal uitrustingen, en een oproep doen tot dokters en verplegers van het Duits leger.

Tijdens die bezoeken bemerkte Julian dat Baraine geen slechte of kwade man was. Hij detecteerde geen open vijandigheid, ondanks het feit dat de man een zoon in het Frans Leger had. Baraine zei dat zijn zoon in de staf van een Franse generaal werkte aan het front in Vlaanderen. Julian knikte, en drukte zijn meeleven uit.

Julian Vincius ontdekte nadien Longwy met Monsieur Baraine. Baraine kende zijn stad en ontpopte zich tot een uitstekende gids.

Longwy was één van de kleinere steden van de lagere Lorraine streek. Ze was Frans gebleven na 1871, toen het Duits Keizerrijk de Alsace en Lorraine had geannexeerd. De grootste stad van Lorraine was Metz, maar Metz lag te ver weg van Verdun dan Julian comfortabel vond en gerechtvaardigd voor de gewonde mannen. Eén goede weg liep ten noorden van Verdun recht naar Longwy, en Longuyon lag naast die weg.

Longwy kon trots zijn op een zeer complexe geschiedenis, legde Monsieur Baraine uit onderweg. De stad dateerde al van de 9de eeuw! Ze was eerst deel van het Hertogdom Lorraine, werd vroeg verkocht aan de hertogen van Bar, dan afgestaan aan de hertogen van Luxemburg, en later weer teruggegeven aan de hertogen van Bar. In 1648 was de stad veroverd door de

Franse koning, doch weer overhandigd aan de hertogen van Lorraine in 1660. Opnieuw aangevallen door Franse legers, werd de stad definitief Frans in 1670. Koning Lodewijk XIV versterkte de stad. De werken werden uitgedacht en uitgevoerd door de beroemde militaire architect Sébastien le Prestre, Markies van Vauban, gewoonlijk slechts Vauban genoemd. De grote Vauban!

Longwy bestond uit twee heel verschillende delen, Longwy-Haut en Longwy-Bas, of Hoger en Lager Longwy. In Longwy-Haut voordien, een hele tijd geleden, woonden de notabelen van de stad, de handelaars en de autoriteiten. De heuvel werd min of meer verlaten door hen, zodat nu de bevolking meer woonde in Longwy-Bas. De stad leefde van de zware industrie. De eerste hoogoven werd er geïnstalleerd in 1848.

De belangrijkste vennootschappen van de ijzerindustrie van Longwy waren de *Société des Hauts-Fourneaux de Longwy et de la Sauvage*, en de *Société des Hauts-Fourneaux du Chiers*. De Chiers was de naam van de rivier die door Longwy-Bas vloeide. In een grote bocht van die rivier stond het spoorwegstation van de stad. De hoogovens bevonden zich op het gebeid van Longwy-Bas en in de voorstad van Gouraincourt.

Nog waard te vermelden was de email industrie van de stad. De aardewerk fabriek van Longwy produceerde kopjes, schotels, vazen en tafelbestek dat geëmailleerd was in zeer felle kleuren van kleine émail oppervlakken. Julian hield van alle kunst. Na een tijdje, en nadat hij de fabriek bezocht had, kwam Julian ertoe ook fel te houden van dit geëmailleerd aardewerk en porselein. Hij kocht meerdere kostbare stukken en zond die naar zijn woning in Berlijn.

De stad had een belangrijke afdeling van de *Banque de France*, de Franse Staatsbank, hier gebracht om te zorgen voor de investeringen in de belangrijke ijzerindustrie. Julian kon al voorspellen dat dit gebouw duchtig zou bezocht en benijd worden door al de Duitse regimenten die de stad kwamen bezetten. Hij verwachtte problemen tussen de bevolking en de soldaten vooral daar. Haar directeur was een Monsieur Boyer. Julian hoorde al vroeg dat de meeste fondsen van de bank verborgen waren in een kelder van de *Société des Aciéries* op de Mont Saint Martin. Hij zei nooit aan iemand, ook niet aan Duitsers, dat hij daarvan op de hoogte was.

Longwy-Haut bevatte het oorspronkelijk centrum van de stad. Dit was de *Longus Vicus*, de Latijnse naam voor 'lang dorp'. Ze was gebouwd op de rotsachtige, hoge en lange heuvel die troonde boven de rest van de later zich verspreidende stad. De versterkingen van Longwy, waaronder haar citadel, omringden Longwy-Haut in de typische Vauban ster-vorm. Toen Julian Vincius er aankwam, was de stad al erg beschoten, zodat er van de gebouwen van Longwy-Haut, die de vallei beheersten, niet veel overbleef! De oude stad binnen de Vauban muren was praktisch totaal verwoest. De wrede hand van de oorlog had de meeste huizen neergeworpen, inclusief het stadhuis van Longwy. Het oud stadhuis van Longwy had in Longwy-Haut gestaan en was totaal vernietigd tijdens de beschieting van de stad door het Duits Leger tijdens het beleg. Longwy-Haut kon nu nog slechts een versterking genoemd worden, doch een vernielde versterking.

De stad had tramsporen aangelegd en had trams gehad. Die waren nu als openbare dienst gestopt en opgeëist door het Duits Leger.

Longwy-Haut lag in ruïnes, inclusief haar versterkt fort en haar citadel. De oude muren hadden niet lang weerstaan aan het modern zwaar geschut van het Duits Leger. De stad had zich

overgegeven aan de Duitsers op de 25ste augustus van 1914, nadat de vlammen ook al een kwartier van Longwy-Bas vernield hadden. Longwy was nu een zwaar geteisterde stad! Julian Vincius vreesde dat hij niet veel kon rekenen op de sympathie van de bevolking.

De Duitse soldaten waren Longwy binnengetrokken op de 26ste augustus. Het Regiment 122 van de Saksische *Landwehr* bezette de stad, hield haar hoofdkwartier in het klein kasteel, een herenhuis eigenlijk, van Monsieur Emile Thomas. Op de 10de september al werd het Regiment 122 vervangen door het Regiment 102. De Duitse *Kommandantur*, de hoogste militaire autoriteit in elke bezette stad, eiste toen al direct de som op van 400.000 Franse Franken als schadeloosstelling voor de vernietiging van een konvooi van 18 Duitse camions die in brand werden gestoken door een Franse patrouille. De stad moest betalen. Het geld werd uiteindelijk overhandigd door de *Société Nancéienne*, de bank van Nancy, waarin de wijk een rekening had.

Nog later, op de 8ste november van 1914, verliet ook het Regiment 102 Longwy om deel te nemen aan de constante Slag voor Verdun. De volgende dag kwam een bataljon van de *Landsturm* van Württemberg 54, van Biberach, de stad binnen. De militaire autoriteiten werden dan de Kapitein Baron von König en een kolonel van de Uhlanen, von Hule. Hun belangrijkste hulpje was de Adjudant Kraft. Kraft vond uit waar het geld van de *Banque de France* werd verborgen gehouden. Hij eigende zich het geld toe dat in de tak van de bank te Longwy bleef, en ook de fondsen verborgen op de Mont Saint-Martin. Nog later, zette het Duits Leger hun postbureau op in het gebouw van de *Banque de France*. Die Duitse bezettingstroepen verlieten eveneens Longwy tussen de 20ste en de 25ste januari van 1916. Een bataljon van de Saksische *Landsturm* van Rochlitz verving hen, en deze bleef te Longwy tot aan het einde van de oorlog.

De stad leed zeer onder de Duitse bezetting! In het begin van 1915, eisten de Duitse autoriteiten meerdere huizen van Longwy op. Ze plunderden die. Monsieur Baraine deed beroep op Julian Vincius. Julian kwam tussen om te voorkomen dat ook de Baraines geplunderd zouden worden. Vanaf de 15de oktober 1914 eisten de Duitse bezetters alle auto's op, en nog even later alle fietsen, de telefoons en de telegrafietoestellen. In de zomer van 1915 vroegen de Duitsers ongeveer 80% van de oogst van granen en 75% van de oogst van aardappelen. De hongersnood begon in de stad. Maar de bevolking keerde zich massaal tot het smokkelen van goederen. Julian en Ernst Vincius brachten dan veel voedsel naar het Baraine gezin. De Duitsers hadden al het meeste vee aangeslagen, en de kippen, zodat de stad zonder eieren viel. Ook de deportaties van jonge mannen die konden werken, begon. De jongeren werden naar Duitsland gezonden om er te werken in de Duitse industrie. Veel van hen kwamen na de oorlog niet terug.

Op hogere bevelen ontmantelden de bezettende Duitse soldaten de industrie van Longwy. Daarna plaatsten de Duitsers mijnen in de fabrieken, om de gebouwen op te blazen. De plunderingen en de ontmanteling werden bevolen door de *Schutzverwaltung der Französischen Bergwerke und Hüttenbetriebe*, ook genaamd de *Schutz*, die als doel had juist die plundering van de veroverde Franse metaalindustrie. De *Rohstoff und Maschinenverteilungsstelle des Kriegsamtes*, of de *Rohma*, had ongeveer hetzelfde doel. Deze legden de hand op de machines, de werktuigen, en op de voorraden van ijzer en kolen in Longwy. Terwijl die plundering plaats had, durfde Julian Vincius zich niet te veel te laten zien in de stad of in het huis van de Baraines. Hij beschouwde zijn schaamte gerechtvaardigd. Maar een zware oorlog was aan de gang, een

zeer hardnekkige oorlog, en dit was de buit van de overwinnaars! Alles wat Julian kon doen was zorgen dat de Baraines niet geplunderd werden en niets verloren.

Het hart van de stad klopte nu in Longwy-Bas, waar ook het *Hôtel des Récollets* stond. Dit was een waarlijk groot gebouw in U-vorm met een centrale, eerder monumentale ingang, aan het einde van een majestueuze koer en met twee grote zijvleugels. Het gebouw was echt indrukwekkend toen Julian en Monsieur Baraine er voor de eerste maal vóór stonden. Het zou zeer goed passen als een prestigieus *Kriegslazarett* voor Julian en het Duits Leger. Het zou direct aan de gewonden de indruk geven dat ze hier goed zouden behandeld worden, met alle respect voor hun daden. Julian vermoedde toen reeds, dat het Duits Leger een hele tijd zou geblokkeerd blijven te Verdun. Zijn vermoedens brachten hem tot verschrikkelijke bedenkingen over de loop van de oorlog. Het *Hôtel des Récollets* stond in de *Avenue de la Grande-Dûchesse Charlotte*, waar ook het huis van de Baraines kon in gevonden worden. Wat als de oorlog duurde en bleef duren?

Verder naar beneden stonden de industriële gebouwen. Longwy had kolenmijnen en iets meer naar het zuiden toe, in de stad Briey, was ijzererts gevonden. De combinatie van kolen als energie en ijzererts gaf leven aan de ijzerindustrie van Longwy. Het Duits Leger begeerde natuurlijk vooral de ijzererts velden van Briey. De voorstad van Gouraincourt bestond uit straten van kleine, smalle huizen die gebouwd werden voor de mannen die in de ijzerfabrieken van Longwy werkten. De bevolking van Longwy was ongeveer 12.000 mensen. Die mensen waren allen op één of andere manier betrokken bij de productie van ijzer en staal.

De organisatie die Julian opzette voor zijn medische diensten bestond op basis van het normaal, standaard systeem van drie niveaus van veldhospitalen in het Duits Leger. Julian zou dat principeschema niet veranderen.

In de loopgrachten konden de gewonde soldaten een eerste, directe hulp vinden in de *Sanitätsunterstand*. Gebroken beenderen konden daar in de juiste stand geplaatst worden voor de genezing, morfine kon toegediend worden om de pijn te verminderen, snijwonden werden in haast proper gemaakt. Wonden waren meestal besmeerd met modder en gecoaguleerd bloed, waar bacteriën weelderig konden in bloeien en zich vermenigvuldigen.

De gewonde werd dan op een draagberrie of op de schouders van andere soldaten gebracht tot net achter de lijnen in de *Feldlazaretten*, de veldhospitalen. Hier bevond zich gewoonlijk al een dokter die de wonde beter kon classificeren en snel moest tussenkomen, voor zover hij kon. Was de wonde een breuk of was het slechts een vleeswonde die kon ontsmet worden en snel toegenaaid worden, of was de soldaat in een toestand van zware psychologische schok gevallen, was de wonde voldoende gezuiverd, had hij een gasziekte of erger. Goede eerste zorgen konden hier al toegediend worden. Met Pruisische grondigheid werd hier dus al een eerste diagnose gesteld.

Daarna, zo nodig, werd de gewonde overgebracht naar een *Kriegslazarett*, georganiseerd als een eerste klasse hospitaal. De bijzonder gekwetsten konden overgebracht worden naar een nog beter hospitaal in een grote stad van de omgeving. Dat betekende voor Julian naar Metz, naar Stuttgart of naar Frankfurt of Köln. Om naar die steden vervoerd te worden, zouden de gewonden moeten wachten op een *Lazarettzug*, een hospitaal trein, om hen verder te brengen.

Dit laatste deed Julian slechts in zeer, zeer zeldzame gevallen. Dat alles moest hij organiseren, hoogstens met de hulp van Ernst.

Een *Sanitätsunterstand* bevond zich in elke loopgracht. Het *Feldlazarett* moest georganiseerd worden op één tot twee kilometer achter de eerste frontlijnen. Julian gebruikte ook de plaatsen van Longuyon als dit soort veldhospitalen.

Het *Kriegslazarett* kon van 7 of 8 kilometer tot 15 kilometer achter het front liggen. Julian gebruikte daartoe het *Hôtel des Récollets* en de Privé School van Longwy. Hij had drie weken nodig om al de meubelen te krijgen die hij nodig achtte. Komen deden ze, en even later stroomden ook de dokters en de verplegers in. Daarna kwamen de verpleegsters. Dit gebruikte al de energie van Julian in de eerste maanden, want hij moest aandringen en smeken en volharden, en zelfs mensen en materieel zelf gaan halen, om alles te bekomen wat hij vroeg. Wanneer hij uiteindelijk alles voor de hospitalen had, de toestellen, de dokters en het ander personeel, en alle nodige medicijnen, dan voelde hij zich totaal uitgeput. Maar zijn drie niveaus van hospitaal en verlenen van zorgen konden beginnen te werken. Daarna volgde de controle, opdat de niveaus naar behoren bleven werken.

Julian en Ernst probeerden in die dagen te eten op regelmatige tijdstippen met het Baraine gezin. Vooral Julian slaagde er heel dikwijls niet in de overeengekomen tijdstippen te respecteren. Wanneer dit op de middag of 's avonds gebeurde, had hij aan Théophile Baraine gevraagd om niet langer dan een kwartier op hem te wachten. Hij zou dan een eetmaal overslaan, of een stuk hard brood vinden waar hij kon. Hij was dan de loopgrachten aan het inspecteren, of aan het klagen bij de Staf over de slechte voorwaarden waarin de soldaten moesten leven, eten en strijden in het veld en in die loopgrachten. Hij vroeg zelfs regelmatig betere versterkingen op plaatsen in de oorlogslijnen. Hij eiste her en der loopgrachten uit te diepen zodat minder slachtoffers vielen, of hij vroeg hogere borstweringen waar de loopgrachten over rotsen liepen en niet dieper konden uitgegraven worden. Hij deed de soldaten meer werken om de verpleegplaatsen in de loopgrachten beter te beschermen, of zuiver te houden. Hij praatte over oorlogsbewegingen van troepen op de Staf van de generaals, zodat hij wist welke veldhospitalen hij kon en moest versterken met verplegend personeel. Julian wist in het algemeen redelijk goed waar de volgende aanvallen zouden komen. Vanaf het einde van 1914 echter, verminderden ook zijn middelen. Hij moest zijn personeel meer en meer bewegen. Hij organiseerde zijn medische hulp zodanig, dat zijn personeel samen met de troepen konden bewegen, eerder dan op vaste plaatsen te blijven.

Wanneer Julian at met het Baraine gezin, bleef de oorlogstoestand steeds het eerst onderwerp van de gesprekken. Julian en Théophile hadden geleerd elkaars brein af te tasten tot zover mogelijk, met woorden die konden gezegd worden en andere die niet konden geuit worden, en om hoeveel van het patriotisme van ieder te aanvaarden zonder tot woede of handgemeen te komen. Ze konden praten en hoofs beleefd blijven, zo objectief en beleefd als ze durfden, ondanks hun diepste overtuigingen, zonder direct de andere te zien en te behandelen als een hatelijke vijand. Ze vonden elkaar als mensen.

Het tweede onderwerp waar ze konden over praten, waren de afpersingen van de Duitse bezettingstroepen en over de nieuwste, dikwijls zeer restrictieve of bestraffende regels die uitgevonden werden door het Duits Leger te Longwy. Op dit onderwerp was Julian dikwijls akkoord met Monsieur Baraine. De officiers die dienst deden in de goede leiding van de stad

waren niet steeds goedgehartige mensen, of mensen met een opleiding. Sommige officieren waren ronduit schurken, dieven, mannen die konden verkrachten, afpersen, die hun macht misbruikten, of die over-reageerden van angst en dus dadelijk naar blind geweld grepen bij elk protest of tegenslag. Monsieur Baraine begreep dat dit soort mensen gevonden konden worden in elke gemeenschap. Julian en Théophile hadden dan gezamenlijke vijanden in dit soort mannen, aan beide kanten, en ze misprezen die exemplaren samen. Ze vonden zich zo gezellen in dezelfde afkeer van slechte mensen.

Buiten deze onderwerpen, waarover ze wederzijds begrip konden vinden en zonder woorden samen vochten, konden Julian en Théophile praten over eender wat, van de kwaliteit van de opgediende wijn tot het weder buiten. Ze lieten zich nooit gaan tot woedende, kwade, schampere of agressieve opmerkingen. Met de tijd, bereikten ze een intimiteit van gedachten die als zeer zeldzaam kon bestempeld worden in deze oorlog. Ze respecteerden elkaar. Julian vroeg waar hij kon helpen, wat dikwijls zeer lastig en moeilijk was. Agressieve, vermoeide en geprikkelde Duitse soldaten of officiers konden soms hard zijn te overhalen of zich tenminste een ietsje te laten manipuleren door de redeneringen van Julian en de goede wijn van Baraine. Théophile Baraine bleef aan Julian zeggen waar hij kon helpen, en hoe. Julian beschouwde Baraine weldra als iemand die intelligent was, soms sluw en omslachtig om zijn doel te bereiken, maar eerlijk en efficiënt in wat de man aan oplossingen voorstelde, door Julian er af en toe bij te halen. Julian begreep de moeilijke positie van de man. Baraine was een Fransman die een Duitse hogere officier hielp. Hij zou niet erg populair blijven in zijn stad door op het scherp van de snede te lopen tussen zijn eigen volk en de vijand. Ook Julian merkte eens op dat hij niet naar hier gekomen was om met iedereen populair te blijven. Baraine zuchtte dikwijls, maar hij deed wat zijn geweten hem oplegde.

De twee dochters van het Baraine gezin, en natuurlijk ook Mevrouw Baraine, aten samen met de Duisters in de avond. Julian en Ernst lachten bij de energie, het goed humeur en de nooit ironische, kwade, gewoonlijk nogal onschuldige en naïeve opmerkingen van de jongste dochter. Ze legden dan beter uit.

De oudere dochter van de Baraines werd een heel andere zaak voor Julian Vincius. Ze bleef gewoonlijk eerder afstandelijk zwijgen tijdens de gesprekken van haar vader met Julian. Ze sprak slechts zeer zelden over wat er in de stad was voorgevallen. Ze hield commentaar voor zichzelf. Ze zat en at nauwkeurig, en praatte slechts over haar school, het *lycée*, in korte zinnen en wanneer haar vader haar vroeg ook iets te zeggen. Ze bleef een zeer gereserveerd meisje. Julian bezat veruit de hoogste kennis, eruditie en opleiding aan tafel. Hij kon meerdere talen spreken. Zijn kennis van Latijnse en Franse schrijvers ging dieper dan die van de Baraines. Hij legde hen soms uit wie de beste Duitse auteurs waren. Hij hield zich dikwijls in om niet pedant over te komen. Ernst luisterde naar hem zozeer als de Baraines. Ernst had veel sneller de Franse taal opgepikt dan Julian voor mogelijk had gehouden. Julian sprak over Berlijn, over Königsberg en Thorn. Hij probeerde zijn enthousiasme te beheersen, te temperen, zich niet te laten meeslepen.

Charlotte Baraine was zeventien, nog in haar secundaire school en studente. Het kwam zelfs niet op in het hoofd van Julian om zich meer geïnteresseerd te tonen in een adolescent meisje van haar leeftijd dan als de kind-dochter van een vriend. Toch, tijdens de avondmalen, wanneer hij iets uitlegde, zou ze naar hem glimlachen en hij lachte terug. Zijn uitleg was dan aan haar

gericht, niet meer aan Monsieur Baraine of aan diens echtgenote. De ogen van Charlotte kruisten dan zijn blik, kort, zonder enig speciaal gevoel van interesse, maar een intimiteit begon zich ook tussen hen te ontwikkelen, zoals Julian met haar ouders had bereikt. Julian weigerde de ogen en de blik van het meisje te zoeken met speciale aandacht. Toch had hij wel al bemerkt dat die ogen van het zuiverste grijs waren dat hij ooit had opgemerkt.

Charlotte Baraine zou zich duidelijk nu snel ontpoppen tot een ongewone schoonheid, een ware Franse schone, met een waardigheid en aantrekkingskracht die enkel door de fijnste, beste, goed opgeleide Franse jonge vrouwen van de eeuwenoude, Franse bourgeoisie kon getoond worden. Ze was niet de grote, slanke, blonde, atletische, Duitse jonge vrouw! Het leek wel alsof ze op de wereld gekomen was om aan te trekken, om te troosten, om sensueel begeerd te worden, om aanbeden te worden, bemind, verzorgd door rijke mannen in alles, en om trots mee gepronkt te worden door die mannen. Ze was al bijna volledig de prachtige Franse moeder die enige kinderen ter wereld zou brengen en zou zorgen voor het nageslacht van een man van hoogst aanzien in de Franse gemeenschap.

Charlotte was intelligent en geestig. Ze had een eigen karakter, sterk en standvastig, en zou twijfelloos haar wil kunnen opdringen aan mannen in bepaalde aspecten, geholpen door wat ze zeer goed wist wat mannen van haar wilden. Haar gezicht was voornaam, rond, allesbehalve hoekig in kenmerken en trekken, aangenaam om naar te kijken, snel klaar voor een lach die ook de blijdschap plots in haar ogen deed glinsteren. Ze had overvloedig bruin haar, dat haar gelaat kroonde. Haar ogen waren van het lichtste grijs, zeer licht, bijna doorzichtig. Dergelijke ogen konden mannen achtervolgen en daarna gevangen houden, in elk geval mannen doen verbazen telkenmale ze naar haar keken en zij naar hen. Haar neus was recht, haar wangen bleek en vlekkeloos, niet zwaar, haar lippen gul en dik en roze, haar mond noch te smal noch te breed. Haar tanden kenden geen gebrek in vorm. Ze toonden een ononderbroken lijn.

De inwoners van het Grieks eiland Melos konden iemand zoals haar gekozen hebben om te dienen als model voor een klassiek, wit, marmer beeldhouwwerk van Aphrodite.

Gedurende maanden echter, kon Dokter Julian Vincius niet naar deze Charlotte kijken als naar een vrouw die kon bewonderd worden. Was ze niet nog een kind? Julian kon wel nadenken over hoe ze er zou uitzien als een rijpere schoonheid, maar dan niet verder denken, en vooral niet zijn fantasie laten spelen over haar lichaam. De gedachte om haar als iets anders te zien dan als een zeldzaam kunstwerk, ongenaakbaar en mooi, kwam toen zelfs niet in zijn geest.

Dit kwam ook niet in de geest van Monsieur en Madame Baraine. Dus lieten zij in alle onschuld hun dochters aan dezelfde tafel zitten als de Duitse soldaten, met Julian en Ernst. Tevens was Julian Vincius al heel wat ouder in geest geworden door wat hij van de oorlog gezien had. Zijn hoofd was gevuld met zijn werk, met de taferelen ook van verwoesting en troosteloosheid die hij zag in de loopgrachten rond Verdun en in zijn hospitalen. De beelden van de oorlog vergiftigden zijn gedachten tot een eerder somber gemoed in die dagen. Julian bleef toen een droevige heer, een toch wat gesloten, zwijgzame Duitser, en dat zelfs meer en meer. Hij hulde zich in de stilzwijgendheid van de leider. Hij had snel geleerd dat een man die zelden sprak meer charisma inspireerde in de soldaten, meer autoriteit ook. De soldaten keken zo naar hem met meer achting dan naar een ruwe, verwaande, hooghartige, praatzieke, pronkende Duitse officier. Het werd zijn normale houding. Hij beperkte zijn gesprekken in het veld tot wat beter moest georganiseerd worden. Alleen bij de avondmalen met het Baraine gezin opende hij zich

een beetje tot de noden van een normale, vriendelijke persoonlijkheid, zoals de mensen verwachtten in een gezin.

Aan het Oostelijk Front. 1914

Julian Vincius voelde zich geïnteresseerd in nog meer dan wat slechts zijn alledaags leven was, hoezeer ook zijn werk te Longwy zijn gedachten bezig hield. Van wat hij hoorde tijdens zijn stafvergaderingen, wist hij dat Duitsland ook in het offensief gegaan was tegen de Russische strijdmacht. Het Duits Leger was eerst aangevallen door het Russisch Keizerlijk Leger in het oosten. Duitsland vocht zowel in het oosten als in het westen tegen de Geallieerden. In het oosten lag Thorn, dicht aan de grenzen met Rusland. Hij bleef dus willen weten wat er in Pruisen gebeurde. Dat deed ook Ernst Vincius.

De oorspronkelijke strategie van de Duitse Generale Staf, wat nog steeds meestal betekende de plannen van Generaal Helmut von Moltke, was om enkel aan het Westelijk Front aan te vallen om eerst Frankrijk te verslaan. Het Duits Leger zou onderwijl een verdedigende houding aannemen tegen de Russische Keizerlijke Legers.

Van wat Julian hoorde in de staf van de Duitse generaals die in Frankrijk streden, raasde de oorlog nu ook in vurige veldslagen in het oosten, met de streken van Oost Pruisen in de eerste linie.

Het Keizerlijk Rusland had 21 infanterie divisies gegooid tegen de slechts 13 Duitse divisies in het oosten. Het eerste conflict van Rusland was echter met Oostenrijk-Hongarije, en dus had de tsaar ook 53 divisies geworpen tegen de 37 divisies van Oostenrijk. Tevens waren de Russische divisies in het algemeen veel groter dan de Oostenrijkse, en dat zowel in aantallen soldaten als in uitrusting. Het Russisch Leger was dus heel wat groter dan de legers van de Centrale Machten van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije.

Bijvoorbeeld, de Oostenrijkse *Landwehr* divisies of de gewone Hongaarse *Honvéd* divisies, trokken slechts 42 veldkanonnen met zich mee. De Russische divisies brachten 48 kanonnen mee elk. Daarentegen hield de typische Duitse divisie 72 veldkanonnen mee! De Russische divisies kwamen met 60% tot 70% meer soldaten dan de Oostenrijkse, met 30% meer zware artillerie en met 8 maal meer machinegeweren.

In totaal kwamen de Russen met niet minder dan 750.000 soldaten in 4 Legers, het 3de, 4de, 5de en het 8ste, tegen de Duitssprekende Centrale Machten. Het Russisch opperbevel tegen Oostenrijk lag bij Generaal Nikolai Ivanov. Zijn stafchef was generaal Alekseyev.

Oostenrijk-Hongarije moest op drie fronten tegelijk strijden! Het moest vechten tegen Italië, dat tot nog toe neutraal was gebleven, maar dat weldra de Geallieerde zijde zou vervoegen. Het moest Servië confronteren en nog andere Balkan Landen. Het moest weerstand bieden aan het machtig Rusland. Oostenrijk-Hongarije had daarom drie Legergroepen gevormd.

De *A-Staffel* was een Legergroep die de noordoostelijke grens van het Habsburgs keizerrijk moest verdedigen, langs de grens van Galicië.

De *B-Staffel* zou in de Balkan, maar ook en vooral de noordelijke aanvallen van Rusland moeten opvangen.

Ten slotte moest de *Minimalgruppe Balkan* strijden tegen Servië, het zo mogelijk veroveren, en de Oostenrijkse weerwraak bewerkstelligen voor de constante conflicten van het land met Oostenrijk, alsook voor de moord op de Oostenrijkse Aartshertog Franz-Ferdinand, de kroonprins, waarvoor Oostenrijk eerder Servië de blaam gaf dan Bosnië.

De Duitse strijdkrachten, het Duits 8ste Leger met haar 13 infanterie divisies en 1 cavalerie divisie, trok in totaal 774 kanonnen mee. Generaal Max von Prittwitz droeg er het bevel over. De bevelen die hij van hogerhand gekregen had, waren om niet in het offensief te gaan, en slechts Oost Pruisen te verdedigen. De Duitse Staf ontplooidde in dit oosten trouwens slechts troepen van tweede categorie! Het 8ste Leger vormde ongeveer één derde van de globale Duitse strijdkrachten. De bedoeling van von Moltke was duidelijk eerst slechts te verdedigen, niet om aan te vallen buiten Oost Pruisen.

De Russische Generaal Paul von Rennenkampf leidde het 1ste Russisch Leger. Rennenkampf was van Duitse afkomst, al was hij in dienst van de tsaar. Hij had 6,5 infanterie divisies, 5,5 cavalerie divisies, en 492 kanonnen. Zijn leger viel de zone aan van de Grote Meren in Pruisen. Ondertussen viel het Russisch 2de Leger onder Generaal Alexander Samsonov het noordwesten van Pruisen aan. Hij kwam met 14,5 infanterie divisies en 4 cavalerie divisies, met 1.160 veldkanonnen. Het was strategisch nooit een goed idee je krachten te verdelen in een aanval. Daarbij hadden de Russen niet bemerkt dat de Duitsers de Interbrug-Osterode noord-zuid spoorweg konden gebruiken om de twee Russische strijdmachten afzonderlijk te verslaan. Ook de Duitse troepen leken eerst die mogelijkheid niet veel aandacht te hebben gegeven, ook niet de Duitse Generale Staf. De Russische troepen hadden geen toegang tot lokale spoorwegen. Ze bleven dus traag in hun bewegingen. Ze hadden ook geen telegraaflijnen, geen telefoonverbindingen, geen draadloze communicatiediensten. Zelfs de Duitse troepen hadden niet meer dan 25 telefoons in hun gans leger. En de Russische Legers hadden al van bij het begin van hun campagne elkaars communicatiecodes verloren!

De opperbevelhebber van het Russisch Leger was de oom van de tsaar, Groothertog Nicholas. Zijn stafchef was een man genaamd Janushkevich. De Russische Generale Staf, genoemd de *Stavka*, het Generaal Hoofdkwartier, had de Generaal-Kwartiermeester Yuri Danilov, het brein achter de bewegingen van het Leger en van de Russische aanvalsplannen. De leider aan het Noordwestelijk Front was Generaal Yehou Zhilinski. Met Samsonov van het 2de Leger was hij een lid van de fractie in het Leger die de voorkeur gaf aan de politicus Sukhomlinov. Rennenkampf echter, de andere leider, van het 1ste Leger, was dat niet. Die mannen vertrouwden elkaar niet noodzakelijk. Ze voelden er niet noodzakelijk veel voor om samen te werken, tenzij ze er een persoonlijk voordeel in zagen om dat te doen.

Het groot Russisch offensief begon op de 11de augustus van 1914. De Russische Legers kwamen langzaam vooruit en pauzeerden al snel op de 20ste van de maand. De Duitse Generaal Hermann von François, de bevelhebber van het 1ste Korps van von Prittwitz, viel die Russen aan. Bij de Veldslag van Gumbinnen leden de mindere Duitse troepen een catastrofe, die resulteerde in verliezen van 8.000 Duitse soldaten in een totale strijdmacht van 30.000. De Duitsers moesten zich terugtrekken. In feite, vluchtten ze eerder snel achteruit!

De Russische Generaal Samsonov volgde hen, en viel de achterhoede van von Prittwitz aan. Von Prittwitz kon in paniek geslagen zijn in die zeer slechte start. Hij liet von Moltke weten, dat hij zich wou hergroeperen op de Weichsel, op de stroom die in het Pools de Vistula genoemd werd. Most dat inderdaad gebeurd zijn, dan zou Duitsland al direct Oost-Pruisen verloren hebben en ook al een groot deel van Midden-Pruisen! De Russische troepen zouden in één beweging tot de stad Thorn geraakt zijn. Von Moltke mocht en kon een dergelijke verschrikkelijke nederlaag niet aanvaarden.

Daarom, op de 22ste augustus, verving hij von Prittwitz door Generaal Paul von Hindenburg en hij gaf hem Erich Ludendorff als zijn stafchef, in de plaats van Georg von Waldensee, die de positie ingenomen had onder von Prittwitz. Het leiderschap duo van von Hindenburg en Ludendorff verrichte wonderen! Het bleek een zeer geniale combinatie, en dat niet slechts op het oostelijk front met Rusland.

Ondertussen blokkeerde de Russische Generaal von Rennenkampf de Pruisische hoofdstad Königsberg. Twee grote veldslagen beslisten dan over het lot van het Russisch offensief.

Van de 24ste tot de 31ste augustus had de grootste omsingeling plaats van de oorlog. Ze leidde tot de Slag van Tannenberg. Ja, weer Tannenberg!

Generaal Hermann von François, agressief als niemand anders in de oorlog, viel de linkerflank van Samsonov aan, bevreesd voor niets. Hij duwde steeds dieper in de Russische troepen op de 27ste augustus, zodat de Russische officieren en hun soldaten hun vroeger enthousiasme in de strijd verloren, gedemoraliseerd werden, en zich aangevallen voelden vanuit alle zijden door hun vijanden.

In die grote veldslag verloren de Russen 92.000 gevangenen en 500 veroverde kanonnen. Ze lieten 50.000 mannen dood of gewond in het veld. De Duitse verliezen liepen op tot 10.000 of 15.000 soldaten.

De spectaculaire uitkomst van Tannenberg schokte zelfs de staf van de strijders in het westen. De Russische Generaal Samsonov realiseerde zich de catastrofe. Hij beschouwde zijn eer verloren. Hij zocht de uitweg in zelfmoord.

Tannenberg was weliswaar een zeer belangrijke Duitse overwinning. Ze was ver van de beslissende overwinning in de oorlog!

De tweede veldslag werd geleverd van de 4de tot de 13de september 1914. Deze werd genoemd de Slag van de Mazuriaanse Meren. Die meren lagen in de weg van de troepen in het centrum van Oost Pruisen. Ludendorff moest daar strijden tegen het 1ste Russisch Leger. Maar hij had hier het numeriek voordeel. Opnieuw liet Ludendorff Generaal Hermann von François begaan. Von François brak opnieuw doorheen de linkerflank van de Russische troepen, en duwde hen op de vlucht.

Hier namen de Duitse troepen 30.000 Russische gevangenen. Toch slaagde Ludendorff er niet in het gans Russisch centrum te vernietigen, zodat von Rennenkampf zich kon terugtrekken en het Russisch Leger kon redden. Ludendorff beval wel zijn divisies in de achtervolging te gaan, maar hij kreeg problemen met zijn toevoer van provisies in die uitgestrekte regionen, en moest zijn troepen stoppen.

Op de 25ste september van 1914 dan, voerden de Russen een tegenaanval uit. De Duitse troepen moesten zich in allerijl terugtrekken tot aan de Angerapp Lijn, waar ze een nieuwe, defensieve positie innamen.

In die september gewapende conflicten, verloor Duitsland meer dan 100.000 soldaten. De Russen verloren nog veel meer mannen. De twee Legers stopten dan, en zoals aan het Westelijk Front, zette zich een pat situatie in. De legers bewogen niet meer.

Meer zuidelijk vielen de Russen het Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije aan via Galicië. Hier sloegen nog veel grotere legers in tegen elkaar dan in Oost Pruisen. De Oostenrijkse opperbevelhebber was Aartshertog Friedrich. Zijn *Armee Oberkommando* of AOK, zijn staf in de operaties, werd geleid door Generaal Franz Xaver Joseph Graaf Conrad von Hötzendorf.

Conrad had de algemene mobilisatie van de Oostenrijkse strijdkrachten afgekondigd op de 31ste juli van 1914. Hij vertraagde de concentratie van zijn troepen van de 19de naar de 23ste augustus. De concentratie gebeurde in Galicië. Conrad had eerst 31 divisies samengebracht in Galicië, met ongeveer 500.000 soldaten. Hij verhoogde dat tot 37 divisies op de 4de september, toen de B-Staffel groep aankwam. De Oostenrijkse 1ste, 2de en 3de Legers groepeerden zich samen van oost naar west, van ten noorden van Lublin naar de Dniester rivier. Maar de Russen hadden dan al 45 infanterie divisies en 18 cavalerie divisies verzameld! Die troepen moesten nog verhoogd worden met 8,5 Russische infanterie divisies. Dit waren enorme strijdkrachten.

Aan het einde van augustus leverden dan de Oostenrijkers en de Russen de titanen veldslagen van Krasnik op de 23ste en 24ste augustus, en van Komorov van de 26ste tot de 31ste augustus. Beide veldslagen werden als Oostenrijkse overwinningen bestempeld.

Ondertussen rukte het Russisch 9de Leger tegen de Oostenrijkers op, en tussen de 26ste en de 30ste augustus ook het Russisch 8ste Leger geleid door de uitstekende Generaal Alexei Brusilov. Deze versloegen de Oostenrijkers in de Slag van Gnula-Lipia.

Op de 3de september namen de Russen Lemberg in, Lwów, de hoofdstad en de grootste versterkte stad van Galicië. Conrad von Hötzendorf voerde natuurlijk een tegenaanval uit. Het Habsburgs Keizerrijk kon zich niet zo gemakkelijk overwonnen geven!

Dit leidde van de 3de tot de 10de september tot de Slag van Rawa Russka. Conrad von Hötzendorf besloot zich terug te trekken in de Karpaten in het zuiden, en naar de versterkingen op de rivier de Denajec, ten oosten van Craców. Hoewel de oostelijke legers van Conrad ook achteruit gedreven werden door de massieve Russische opgang, stabiliseerde zich daar het front. De Russische Legers leden aan bevoorradingsproblemen. Ze stopten te Przemyśl, de grootse stadsversterking. Die stad had een Oostenrijks garnizoen van 100.000 mannen. De Oostenrijkse soldaten konden haar verdedigen in 50 kilometer loopgrachten rond het reusachtig fort.

Het groots opgezet Russisch augustus offensief, uitgedacht door Yuri Danilov, had haar doeleinden bereikt! De Oostenrijkers verloren de Bukovina Regio, met de versterkte steden van Lemberg en Jaroslav. Dit was zeer vruchtbaar land, ook rijk in olie. De Oostenrijkse-Hongaarse verliezen bedroegen tot 100.000 soldaten gedood, 222.000 mannen gewond, en 100.000 soldaten gevangen genomen. Oostenrijk verloor 216 kanonnen en 1.000 locomotieven. De Russische verliezen waren heel wat kleiner, tot 250.000 verliezen, inclusief 45.000 gevangenen. Dergelijk reusachtige verliezen betekenden voor het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk, dat het nu onbekwaam was nog te winnen van de Russen zonder Duitse hulp.

In de Balkan, had Servië ook al de grote macht van 350.000 soldaten kunnen verzamelen, waarin 185.000 soldaten van goede kwaliteit. Die werden georganiseerd in 11 infanterie divisies en 3 Legers. Tevens verklaarde Montenegro zich aan de zijde van Servië. De koning van Montenegro, Nikita, was bijna bankroet. Hij had van 30.000 tot 40.000 soldaten onder zijn bevel, maar moest wachten tot Servië hem 100 kanonnen kon leveren om zijn troepen in het veld te jagen.

Het Oostenrijks bevel in de Balkan, het bevel over de *Minimalgruppe Balkan*, droeg Generaal Oskar Potiorek. Potiorek was eigenlijk een rivaal van Conrad von Hötzendorf. Hij rapporteerde niet aan Conrad, maar wel rechtstreeks aan Keizer Franz Joseph, en dat ook onafhankelijk van het AOK.

Potiorek droeg het bevel over 2 Legers van elk 140.000 mannen, elk grote machten op hun eigen, maar niettemin kleiner dan wat Servië had kunnen verzamelen.

Een grote veldslag werd geleverd tussen die Legers van de 18de tot de 19de augustus, genaamd de Veldslag van de Cer Berg.

De strijdkrachten van Potiorek drongen door het Servisch centrum, maar moesten zich later terugtrekken. Potiorek viel terug tot in Oostenrijk op de 24ste augustus. De Oostenrijkse verliezen waren toen al opgelopen tot 24.000 soldaten, inclusief de 4.500 gevangenen die in Servische handen bleven. De Servische verliezen bedroegen tot 17.000 mannen.

Het plan van Potiorek was in alle haast ontwikkeld. Zijn strijdmacht was niet groot genoeg voor de Servische verdediging die bijzonder sterk was gebleken, en in terrein lag dat goed gekend was door de Serviërs, en niet door de Oostenrijkers.

Tegen het midden van september 1914 moest het Oostenrijks Hof erkennen dat de invasie van Servië gefaald was. En de Oostenrijks-Hongaarse strijdkrachten hadden nauwelijks de Russische doorstoot in Galicië kunnen tegenhouden, met belangrijke verliezen van terrein. Hier ook, zoals in Pruisen, waren de aantallen verliezen verbazingwekkend hoog. De oorlog in het oosten was een waarlijk slagveld geworden. Dit was de verbazende conclusie, die slechts voorzien was geworden door de beste militaire analisten van Europa.

Aan het einde van september gaf von Falkenhayn het bevel tot een beperkt offensief door de Duitse strijdkrachten van Midden Pruisen gericht zuidwaarts langs de Vistula en naar Warschau. Tegen die tijd had Rusland al 98 divisies in het veld, tegen de 80 Duitse en Oostenrijkse divisies! De Russen waren gestopt, maar ze besloten tot twee nieuwe offensieven.

In het eerste Russisch offensief moest de Russische Generaal Ruzski, in vervanging van Zhilinski, Oost Pruisen binnenvallen aan het Noordwestelijk Front. De Duitse divisies stopten die aanval in de Veldslag van het Augustowa Woud in de periode van de 29ste september tot de 5de oktober 1914.

In het tweede Russisch offensief bewoog Groothertog Nicholas zijn troepen om Warschau te verdedigen. Hij viel de aanstormende Duitse invasie van Polen aan. De Duitsers versloegen de Russische divisies, geleid door de Generaal Ruzski. Ruzski had de Duitse troepen de Vistula laten oversteken, met als doel hen met de rug tegen de stroom volledig te vernietigen, maar zijn eigen divisies konden de strijd niet winnen tegen de Duitse, goed gedisciplineerde troepen.

Ok de verliezen in deze veldslag waren verschrikkelijk. De Duitsers verloren weer 100.000 soldaten, van wie 36.000 gedood werden. Het Leger van de Russische Generaal Ruzski verloor ongeveer 50.000 soldaten.

Op de 30ste oktober ontmoetten von Falkenhayn en Ludendorff elkaar te Berlijn. Ze kwamen overeen het opperbevel van het oosters oorlogstheater over te dragen, exclusief en volledig aan von Hindenburg en Ludendorff. Dit zou nu genoemd worden *Ober Ost*. Vermits von Hindenburg het bevel opnam, verving Generaal August von Mackensen von Hindenburg aan het hoofd van het 9de Duits Leger.

Op de 11de november ging dit 9de Leger in het offensief vanuit de omgeving van Thorn. Onmiddellijk wierp het een Russisch Siberisch Legerkorps terug. De Duitsers bleven vooruit komen en ze namen Łódź in op de 18de november. Ze maakten daarbij niet minder dan 136.000 Russische gevangenen. Dergelijke cijfers werden nu gewoon, maar ongehoord groot.

De Russen stelden hun eigen offensief uit, vielen terug naar Łódź en namen een beleg aan door de Duitsers van die versterkte stad. Von Hindenburg en Ludendorff kregen dan 4 nieuwe Legerkorpsen bij, weggehaald uit Vlaanderen aan het westers front. In begin december namen de Duitsers Łódź in!

In december probeerde het Russisch Leger dan een ander, nieuw offensief om Craców in te nemen en van daar Duits Silezië te bedreigen. Dit offensief werd gestopt door de Oostenrijkers. Na de Veldslag van Limanova-Lipanow, trokken de Russische troepen zich terug naar de rivieren de Nida en de Sunajec. De Russische bevoorradingsproblemen werden dan erger, zodat de Russische troepen weer voor maanden moesten stoppen met strijden, en zich een nieuwe patsituatie installeerde. De Russische soldaten groeven loopgrachten uit.

Ondertussen, aan het Balkan front, lanceerde de Oostenrijkse Generaal Potiorek zijn tweede invasiepoging van Servië. Dit offensief begon in november van 1914. Het was groter dan het vorige. De Oostenrijkse troepen staken de Donau over. Potiorek kon de discipline in zijn troepen bewaren. Van de 3de tot de 15de december werd de Slag van Kolubara gestreden. Uiteindelijk wonnen eerder de Serviërs de veldslag. Ze konden hun hoofdstad Belgrado weer innemen. Maar de kost was ontzaglijk.

De Servische verliezen bedroegen 22.000 soldaten gedood, 12.000 mannen gewond en 19.000 gevangen genomen of vermist. Die verliezen waren vergelijkbaar met de Oostenrijkse verliezen van 28.000 soldaten gedood. Maar Oostenrijk leed 120.000 gewonde mannen en 76.500 soldaten gevangen genomen.

Het Oostenrijks débâcle in de Balkan kostte Potiorek zijn bevel. Vanaf dan, was het Servisch leger te zwak om nog behoorlijk Oostenrijk te kunnen bedreigen, zoals het voordien aangedurfd had door diepe raids of aanvallen in Hongarije uit te voeren en door een invasie in Bosnië te leiden. De Serviërs kwamen tot op ongeveer 30 kilometer van Sarajevo, maar werden dan gestopt.

Duitsland faalde er voorlopig in om op haar oostelijk front beslissend te overwinnen. Het had echter veel beter gedaan dan zich slechts te verdedigen met inferieure troepen. Aan het Westelijk Front stonden de Duitse soldaten op vijandelijke grond, op Frans terrein, wat een absoluut voordeel was tijdens onderhandelingen. De Duitse troepen bleven daar ook de volgende drie jaar!

In het oosten, hadden de Duitse militairen de Russische offensieven gestopt. De Russen bleven nu liggen op hun posities, geplaagd door problemen van provisioning aan obussen voor hun kanonnen, en andere uitrustingen.

De winter van 1914 naar 1915 was één van de koudste in mensenheugenis. De herfst van 1914 had al veel regenweer meegebracht. De legers telden hun doden en andere verliezen. Frankrijk had nu 528.000 soldaten dood, gewond of vermist op het slagveld gelaten. Meer dan 265.000 Franse soldaten waren gedood. België had de helft van haar leger verloren. De *British Expeditionary Force* betreurde 90.000 soldaten gedood. In het oosten, had Rusland nu 1,8 miljoen verliezen geleden, onder wie bijna 400.000 mannen gedood waren, en 486.000 soldaten gevangen werden gemaakt. In totaal verloor het Oostenrijks-Hongaars Keizerrijk 1,25 miljoen soldaten. Duitsland had 800.000 verliezen, onder wie 116.000 doden, van wie 85.000 aan het Westelijk Front. En toch was deze periode slechts het begin van de slachting in Europa!

In Oost Pruisen gedroegen de Russische troepen zich correct tegenover de burgerlijke bevolking. In Galicië echter, stalen ze veel en doodden ze tientallen burgers, meestal Joden. De Duitsers doodden 5.521 Belgische burgers in augustus van 1914, en 906 nog meer in Frankrijk, in vage vermoedens dat die mannen partizanen of vrijeschutters geweest waren, of mannen die geholpen hadden de passerende troepen verraderlijk te beschieten. Voor de eerste maal was een stad, Luik, vanuit de lucht gebombardeerd, vanuit Duitse Zeppelin ballonnen.

Turkije had zich gevoegd bij de Centrale Mogendheden van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije.

De fronten lagen in patsituaties. De oorlog in de loopgrachten kon beginnen.

De Wereldoorlog. 1915 en 1916

Het Westelijk Front

Bij het begin van 1915 had het Westelijk Front aan de Franse grens met België en Luxemburg zich gestabiliseerd. Zware strijd bleef niettemin voortduren van december 1914 af tot in maart van 1915 in de Champagne streek van Frankrijk, waar Generaal Joseph Joffre in het offensief ging tegen de Duitse loopgrachten en hun versterkingen.

Deze aanvallen veranderden weinig aan de situatie, doch ze kostten het Frans Leger meer dan 100.000 bijkomende verliezen. De strijdende Geallieerde Legers moesten erkennen dat de Duitse troepen, zoals gevreesd, veel grotere tactische en operationele efficiëntie vertoonden dan enige andere natie van Europa. Hun generaals kenden de kunst van het oorlog voeren als geen anderen. Voor iedereen kwamen de gebreken in de toevoer van oorlogsuitrustingen, in de eerste plaats van munitie voor de geweren, voor de machinegeweren, en voor de kanonnen van alle kalibers, naar de oppervlakte. De industrie van de Europese landen moesten in allerijl hun middelen richten naar de oorlogsinspanning. Dat was ook het geval voor de financiering van de oorlog.

In 1915 kende vooral het Russisch Leger een verrassende herstelfase. Andere landen traden ook in de oorlog. Japan had zich reeds in augustus van 1914 bij de geallieerden gevoegd. Italië was neutraal gebleven tot in oktober van 1914. Hoewel het een bondgenootschap had afgesloten met Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, verklaarde Italië dan voortaan aan de zijde van de Geallieerden te zullen strijden. In oktober van 1915 koos Bulgarije de zijde van de Centrale Mogendheden, van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, tegen Rusland.

Duitsland dacht reeds aan vredesonderhandelingen in 1915! Het front had zich gestabiliseerd, en een snelle overwinning leek ver af. De Duitse politieke en militaire leiders rond het Keizerlijk Hof wilden in de eerste plaats de hegemonie van de Hohenzollern over het keizerrijk bewaren, en dan ook de status van het land als een wereldmogendheid geconsolideerd en bevestigd weten.

Kurt Riezler, de privé secretaris van Kanselier von Bethmann-Hollweg, stelde de tekst op van het zogenaamd 'September Programma', de Duitse eisen voor een vredesverdrag. De Duitsers wilden gans Luxemburg annexeren, de Belgische steden Antwerpen en Luik, de Franse ijzererts zone van Briey nabij Longwy, het westelijk deel van de Vogezen in Frankrijk, alsook in Frankrijk delen van de kust langs het Kanaal, met Duinkerken en Boulogne. De Belgische Spoorwegen moesten overgedragen worden aan Duits beheer, zodat België herleid zou worden tot een staat ondergeschikt aan Duitsland, zelfs onder Duitse militaire bezetting. Duitsland wou de oprichting van een Europese Douane-Unie. Polen moest bijkomende terreinen afstaan, Rusland moest Litouwen en Koerland afstaan.

Vooraf von Hindenburg en Ludendorff zochten meer annexering. Ze werden in die eisen gesteund door de Duitse publieke opinie. De Duitsers en de generaals bleven geloven in de uiteindelijke, prachtige overwinning van Duitsland in de oorlog. De geallieerde mogendheden, Frankrijk, Groot Brittannië en Rusland, verwierpen die aanspraken. In hun Verklaring van 1916, gemaakt te Sainte Adresse, beloofden de geallieerden elkaar om verder te strijden tot

België haar onafhankelijkheid weergevonden had en gecompenseerd werd voor de toegebrachte oorlogsschade. De geallieerden bevestigden hun samenhang tegenover Duitsland.

De politiek onmeedogend zijnde zoals ze steeds is, bleven onuitgesproken doelen van Groot Brittannië toch om Duitsland ook niet zo volledig te vernielen dat het niet langer op het continent in staat zou zijn de macht van Frankrijk en Rusland in toom te houden. Lord Kitchener was de Staatssecretaris voor Oorlog nu in Groot Brittannië. Hij wou de Duitsers en de Fransen zich gezamenlijk zien uitputten in uitzichtloze aanvallen. Hij was de belangrijkste Britse strateeg. Kitchener wou Rusland en Frankrijk de grootste inspanning van de oorlog laten ondergaan. Dan, op het hoogtepunt van het geweld, in de uitputting van hun middelen, wanneer de ene en/of de andere zijde naar onderhandelingen snakte, kon Groot Brittannië haar grootste invloed op de vredesconferentie uitoefenen. Tot in de zomer van 1915 aldus, beperkte het Brit Keizerrijk haar aanwezigheid aan het Westelijk Front. Toch bleven de Britten nog tonen hun deel te willen doen in het conflict, en hard te willen strijden.

Op de 10de maart 1915 lanceerde de BEF een offensief te Neuve Chapelle. Zware beschietingen moesten voor de algehele verrassing zorgen aan het front. Daarna vielen Britse en Indische troepen de Duitsers aan. Ze braken zelfs door de eerste Duitse loopgrachten in de verdediging. Maar reeds in de avond, stopten de Duitse reservetroepen de Engelse vooruitgang.

Van mei tot juni vielen de Franse Legers aan in de Artois streek van Frankrijk. Dit zou hun enige, grote inspanning blijven van 1915! De Franse strijdkrachten van Generaal Philippe Pétain braken door de Duitse lijnen, maar bijkomende Franse troepen bereikten te laat de plaats van de doorbraak. De Duitse troepen hadden net de tijd de opening in hun gelederen weer te sluiten. Generaal Joffre meende dan dat de geallieerden de vijand met gerichte aanvallen moesten blijven teisteren, omdat slechts in de verdediging blijven strijden het moreel van de troepen kon ondermijnen.

De Geallieerden vielen een uitstulping in hun lijnen aan, de Noyon Zak, waar de Duitse troepen het verst vooruit waren gestoten om naar Parijs op te trekken. Generaal Joffre gebruikte daartoe zeer zwaar geschut om de Duitse verdedigingen de grond in te slaan. Joffre had die zware kanonnen gehaald uit de Franse verdedigingsforten. De Franse aanvallen geraakten echter nooit tot dicht bij een beslissende doorbraak. Nog meer aanvallen van dat soort in de Champagne, faalden evenzeer.

De *British Expeditionary Force*, de BEF, moest tegelijkertijd aanvallen te Loos. Zij echter, trok onvoldoende artillerie met zich mee. De BEF gebruikte in de plaats daarvan gifgas, uitgeworpen uit cilinders die naar de loopgrachten moesten gebracht worden. Op de dag waarop het gas uitgestoten werd, en in de lucht verspreid, begon een windstilte! Het gas bleef hangen in de lucht tussen de loopgrachten. Later verspreidde het zich zelfs terug tot in de Britse lijnen. Dit soort van gebruik van gifgas als een offensief wapen was dus verre van beslissend. De BEF nam wel Loos in, slaagde er zelfs in de eerste Duitse verdedigingslijn te overweldigen. Wanneer de volgende dag twee nieuwe Britse reservedivisies opnieuw aanvielen echter, liepen ze recht in tot nog toe onbeschadigde, niet doorgeknipte of vernietigde prikkeldraad, en op zeer goed getrainde Duitse schutters met machinegeweren. De aanval van de Britten faalde. In slechts één uur van stormaanvallen, verloren de Britten duizenden mannen op het slagveld.

Ondertussen veroorzaakte in Frankrijk een militaire intrige grote furore. De Opperbevelhebber Generaal Joffre, had de Generaal Maurice Sarrail ontslagen. Sarrail was een goed gekende officier in Franse linkse politieke kringen. Vooral geen tweede affaire Dreyfuss! Sarrail moest naar Salonika gestuurd worden om de zaak in Parijs te doen vergeten. Vanuit Salonika moest Sarrail een aanval op Bulgarije leiden. De Franse politici zouden hem zo uit de publieke opinie van Frankrijk verwijderen. Sarrail trok inderdaad op vanuit Salonika naar Bulgarije, maar hij kwam te laat aan om de Serviërs te helpen en te redden, die aangevallen werden door de Oostenrijkse en Duitse strijdkrachten. Hij viel terug naar Griekenland, waar hij snel begreep een ongewenste gast te zijn. De Griekse Koning Constantijn wou zich uit een vernietigende oorlog houden. Hij weigerde ook al te erkennen dat hij verplicht zou worden Servië te hulp te moeten komen.

In Frankrijk, gedurende het gans jaar 1915, was nog steeds Raymond Poincaré de president. René Viviani was de Eerste Minister en Théophile Delcassé de Minister van Buitenlandse zaken voor het grootste deel van het jaar. Die configuratie veranderde slechts in november. Als Eerste Minister kwam dan Aristide Briand, die ook de functie van Minister van Buitenlandse Zaken hield. De Minister van Handel was Étienne Clémentel, die tot 1918 de Franse economische planning zou regelen. De Franse Minister van Koloniën was Gaston Doumergue. Aristide Briand wou Frankrijk een voet aan wal doen houden te Salonika. Hij liet het Frans Leger daar groeien tot er in 1917 wel 500.000 soldaten daar verbleven. De belangrijkste vijand van die troepen waren niet de Centrale Mogendheden, maar de malaria! Het kan een geweldige verkwisting van middelen geweest zijn een zo groot Frans Leger in de regio te hebben gehouden.

In december van 1915 hielden de Geallieerde Mogendheden een conferentie te Chantilly in Frankrijk. De hoogste bevelhebber van de legers bespraken daar de oorlogsinspanning in het grandioos kasteel en in de prachtige paardenstallen van de voormalige hertogen van Condé en Aumale. Ze gingen akkoord met nieuwe offensieven voor 1916. Hun belangrijkste idee was een uitputtingsoorlog te veroorzaken aan Duitsland, tot de Duitse troepen zich uit Frankrijk zouden moeten terugtrekken. Duitsland was hun belangrijkste vijand.

Iedereen wist toen wel wat verdere offensieven en de uitputtingsoorlog zouden betekenen: honderdduizenden soldaten zouden dood of zwaar gewond op de slagvelden blijven liggen. De bevelhebbers besloten tot betere coördinatie van hun offensieven en tot betere communicatie onder hun legers. De aanvallen op de Duitse verdedigingslijnen zouden dus nog meer hardnekkig moeten uitgevoerd worden, met nog meer geweld, vooral van kanonvuur, machinegeweren, vernietiging en steeds hogere verliezen aan soldaten. Maar de beslissing viel, en werd goedgekeurd. Ook over belangrijke veranderingen in de leiding werd er gepraat.

Reeds in september verving de Russische tsaar zelf Groothertog Nicholas. Hij nam het opperbevel in eigen handen. Dit was allesbehalve een wijze daad. Eender welk gebrek aan doorbraak, van grote beslissing op het oostelijk front, eender welke nederlaag, zou nu rechtstreeks kunnen toegewezen worden aan de leiding van de tsaar!

In december van 1915 werd Sir Douglas Haig de nieuwe BEF Opperbevelhebber. Haig duwde Kitchener naar de achtergrond. Haig was een krachtige, koele, ongevoelige man, die uit was

op de overwinning door rechtstreeks het Duits Leger te verslaan. Zijn Chef van de Generale Staf in Londen was Sir William Robertson. Een andere soort van oorlog zou voortaan de BEF sturen.

Het jaar 1915 was aldus een periode waarin het beest de adem inhield, pauzeerde, sterkte vergaarde, en zich leek klaar te maken om naar voren te springen. Aldus zou 1916 een jaar worden van grotere veldslagen, en van een verschrikkelijke kost aan leven en bloed van manschappen. In 1916 zouden de twee veldslagen komen die tot de grootste, langste veldslagen behoorden die de mensheid ooit gekend had: de Slag van Verdun en de Slag aan de Somme.

De Slag van Verdun

Het Duits offensief te Verdun duurde van februari 1916 tot augustus van 1917, met zeer intense en meer rustige periodes in die tijdspanne. Het was een slag die meer dan een jaar duurde. Maar belangrijke schermutselingen, beperkte offensieven, duurden langer dan anderhalf jaar, inclusief de Franse tegenaanvallen van oktober tot december 1916, en nog meer dergelijke aanvallen in augustus van 1917.

In februari van 1916 ging het Duits Leger opnieuw in het offensief. De uitval op Verdun was niet echt bedoeld als een massieve, nieuwe stoot voorwaarts. Het oorspronkelijk Duits offensief was bedoeld als een beperkte aanval. Uiteindelijk echter, groeide het uit tot de grootste gewelddadige confrontatie tussen de mogendheden van Europa aan het Westelijk Front.

In 1916 alleen al, kostte de veldslag te Verdun aan Frankrijk meer dan 379.000 soldaten, van wie ongeveer 160.000 gedood werden. De totale cijfers variëren naargelang men ook de verliezen telt van de constante schermutselingen die buiten de ware veldslagen nog uitgevochten werden in de loopgrachten, of niet, en of men de slachtoffers bijtelt van de latere slag in augustus van 1917, of niet.

De Duitse verliezen liepen op van 337.000 tot 434.000 soldaten, van wie ongeveer 143.000 gedood werden. Tijdens de lange periode van strijd, aan elke zijde, Duitsland aan de ene kant en Frankrijk en Groot Brittannië aan de andere, verloren de vijanden hun dapperste, meest moedige en intelligente mannen in een chaos van wreedheid.

In dit conflict ook, werden nieuwe technologieën voor het eerst gebruikt: vlammenwerpers en fosgeen gifgas, en nieuwe, zware artillerie. Elke belangrijke aanval werd voorafgegaan door ongezien artillerievuur, dat gedurende meerdere dagen kon voortduren en maar bleef inslaan met ongekende intensiteit op de terreinen bezet door de vijand. Net zoals de Geallieerde bevelhebbers te Chantilly waren overeengekomen, meende de Duitse Opperbevelhebber van de Generale Staf Erich von Falkenhayn dat het Frans Leger nog kon verslagen worden als het een voldoende hoog verlies leed aan soldaten. Verdun werd door de beide zijden als een uitputtingsslag beschouwd, als een slijtageslag.

Wanneer echter de artillerie haar duizenden obussen had uitgespuwd, dan stonden nog steeds mannen in de loopgrachten recht, het geweer aan de schouders, mannen bedekt in modder en bloed, in de grachten, in een landschap van reusachtige, diepe trechters rond de stellingen. Die mannen stonden dan weer klaar om de vijandelijke stormaanvallen te absorberen en daarna terug te werpen. Tienduizenden stormtroepen van de vijand vielen aan. Elke zijde schatte de verkracht en de weerbaarheid van de tegenstanders verkeerd in, onderschatte ze schromelijk, en moest daar de zware gevolgen van ondergaan.

Het hoofddoel van de Chef van de Duitse Generale Staf von Falkenhayn voor het jaar 1916 was dus de Franse legers te Verdun uit te putten, om zulke grote verliezen aan Frankrijk te veroorzaken, dat het land wel naar vrede moest snakken en onderhandelingen moest aanvragen. Hij beschouwde de *British Expeditionary Force*, de BEF, slechts als een kleine uitbreiding, een toevoeging aan de Franse strijdkrachten.

Uiteindelijk zou von Falkenhayn de wil van Frankrijk tot strijden en haar veerkracht, onderschatten. De Duitse generaals vonden zich vóór een vijand die zo hardnekkig kon strijden als zij zelf. De Franse soldaten ook, stonden in de verdediging.

De Duitsers werden wel verplicht terug te denken aan de tijd toen de Franse legers van de Keizer Napoleon I al de andere legers van continentaal Europa had verslagen. De furie, de discipline, de moed en de glorie van die legers was nog niet vergeten in Frankrijk! De Duitse generaals konden zich superieur voelen in alle aspecten van de oorlogvoering. Hier, moesten ze de Franse hardnekkigheid ondergaan, de macht van Frankrijk om te kunnen terugslaan en de Duitse stormaanvallen te weerstaan. Dat kwam als een verrassing! Het bleek een verrassing die ze eerst probeerden terzijde te schuiven, weg van hen, tot nadat de veldslagen beëindigd waren. Toch trokken ze niet de logische conclusies: deze oorlog kon door niemand meer gewonnen worden!

Verdun! Een kleine stad in een vallei. Versterkte forten omringden de stad op de beboste hoogtes, ten oosten en ten westen van de Maas, in cirkels van verdediging. De hoogtes rond de vallei waren in de eerste plaats wat de Duitse officiers begeerden. Als ze de hoogtes van de vallei konden veroveren, dan konden ze de volle kracht van hun artillerie naar beneden zenden, op de stad en haar verdedigers. De Franse bataljons zouden daarna heuvelopwaarts moeten stormen om de Duitsers en hun artillerie van zo hoog te verjagen, een titanische taak die wellicht onmogelijk was om te realiseren. De echte slag zou dus daarboven op de heuvels moeten gebeuren! De wouden op de heuvelruggen gaven ruimschoots de gelegenheid om verrassingsaanvallen uit te voeren.

De Duitse Legers gebruikten meerdere maanden in 1915 om hun voorbereidingen te verstoppert. Ze staken hun stormtroepen weg in betonnen bunkers en in een netwerk van ondergrondse schuilkelders die in het Duits *Stollen* genoemd werden, stevig gebouwd doch in haast opgetrokken, in de wouden. De Duitse bevelhebbers verborgen hun verzamelde zware artillerie tussen de dichte bomen. Om hun divisies van proviand en munitie te voorzien, bouwden de Duitse troepen bijkomende spoorwegsporen en zelfs hele spoorwegstations. Ze legden duizenden kilometer telefoonkabels. Herstellingsplaatsen voor hun materieel werden gebouwd en bemand.

De Opperbevelhebber van het Duits 5de Leger was de kroonprins Wilhelm zelf! De Duitsers zonden slechts 5 divisies in de eerste aanval, waar waarschijnlijk voor ogenblikkelijk succes het dubbele nodig ware geweest. Het Duits 5de Leger viel rechtstreeks in het centrum aan, ten noorden van Verdun. Ze streden tegen de strijdkrachten van de *Région Fortifiée de Verdun*, de Versterkte Regio van Verdun, en ook tegen de strijdkrachten van het 2de Frans Leger aan de oostelijke oevers van de Maas. Het Duits Leger had de relatieve kalmte van 1915 gebruikt om massieve hoeveelheden zware artillerie en hoog-explosieve obussen naar Verdun te brengen. De ontploffende obussen konden ganse delen van de Franse versterkingen doen invallen. De wapens van de ondergang werden naar de sector van Verdun gebracht in een tijdspanne van net meer dan 2 maanden door ongeveer 1.300 munitietreinen. Vanaf de 21ste februari gebruikten de aanvallende Duitse troepen meer dan 1.200 kanonnen, mortieren, houwitseren en nog meer zware artilleriestukken. Deze vuurden meer dan 2 miljoen obussen af in de 8 uren van de opening van het vuur dat voorafging aan de eerste stormloop van de infanterie langs een front van 13 kilometer. Op het laatste ogenblik was de aanval zelfs moeten uitgesteld worden gedurende 9 dagen wegens het slecht weer, zonder dat de Franse Legers ook maar iets vermoed hadden van de beproeving waar ze het hoofd aan zouden moeten bieden.

Verdun had voor Frankrijk een rustige sector moeten blijven aan het ver uiteinde van het front. De Franse troepen daar waren licht gebleken, en de verdedigingswerken ook licht, dat vooral wegens het moeilijk terrein te midden van wouden en rotsen. De loopgrachten waren er eerder onvolledig gebleven en niet diep, want het was een zwaar werk gebleven om te graven tussen de boomstronken en hun dikke wortels. De forten hadden de meeste van hun zware kanonnen verloren, omdat Generaal Joseph Joffre die weggehaald had om ze als veldartillerie aan andere fronten te gebruiken.

Verdun lag ver van Parijs. De Franse Legers voelden zich dus relatief op hun gemak nabij Verdun. Aanvallen zouden er voorzeker komen, in het centrum, recht vanuit het noorden.

De assistent van de Opperbevelhebber Joffre, was Generaal Noël Edouard Curières de Castelnau. Hij had de sector de laatste maal nog geïnspecteerd in januari van 1916, zonder wat dan ook ongewoons te bemerken. Hij had wel enige waarschuwingen ontvangen, maar hij en zijn officiers hadden de Duitse inspanningen van concentratie aan troepen erg onderschat.

Uiteindelijk zond Duitsland 46,5 divisies in de vuurproef!

De Franse divisies werden elke twee weken in rotatie omgewisseld ten gevolge de intensiteit van de strijd. In totaal waren al 70 Franse divisies van de voorhanden 96 in de zone van Verdun geweest. De Franse generaals zonden nieuwe soldaten naar de forten ten westen van Verdun om naar het oosten te schieten, naar de tegenoverliggende zijde van de Maas, van waar de Duitse aanvallen de meeste successen konden behalen.

De Franse strijdkrachten hadden nog één weg open en bruikbaar in de vallei. Die weg werd snel de Heilige Weg genoemd, de *Route Sacrée*. Franse camions reden daar 's nachts af en aan in de beide richtingen, één camion ongeveer elke 15 seconden.

De Duitse aanval kende vroege successen.

Het groot fort van Douaumont, het machtigste fort ten oosten van de Maas, viel al bijna dadelijk, praktisch onverdedigd, tijdens een gelukkige aanval, reeds aan het einde van de eerste golf in de eerste week.

In maart en april van 1916, benoemde Generaal Joseph Joffre de Generaal Philippe Pétain tot bevelhebber van het 2de Frans Leger te Verdun. De Franse Eerste Minister Aristide Briand verzocht Joffre om te alle prijs Verdun te houden. Joffre wist zeer goed dat als Verdun zou vallen, hij ook zou vallen.

In diezelfde maanden van 1916 probeerde Erich von Falkenhayn de westelijke oevers van de Maas en de hogere heuvels van de vallei daar, volledig vrij te maken van het Frans geschut en van de Franse soldaten. Hij had daarbij gerekend op de verschrikkelijke beschieting van de bossen, maar de bomen verleenden meer beschutting aan de Franse troepen dan hij al gevreesd had. De vernietigingsgraad van de Franse soldaten bereikt slechts half en half wat hij gehoopt had en verwachtte. De *Obere Heeresleitung*, OHL, realiseerde zich snel dat de inname van de forten van Verdun niet zo snel kon vervuld worden. Hun tweede doel was zoveel mogelijk verliezen toe te brengen aan de Franse strijdkrachten in de kortst mogelijke tijd. Maar in de aanval verliest men steeds meer dan in de verdediging, zeker wanneer men aanvalt tegen evenwaardige strijders! Wat voor het Duits Hoofdkwartier begon als een beperkte veldslag, ontwikkelde zich snel tot een prestigeslag. De Duitse troepen slaagden er wel in de hoogtes van de westelijke oevers van de *Mort Homme* en de zogenaamde *Côte 3.4* in te nemen, niet zonder grote moeite. Dan keerden ze zich naar het oosten.

In maart van 1916 lag de kleine stad van Verdun aan de Maas stroom in een Franse uitham in territorium gewonnen en al bezet door het Duits vooruitkomend Leger. Die uitham strekte zich in het noorden van aan het dorp Étain tot aan het fort van Douaumont en het nabijgelegen dorp van Vaux. In het westen zakte het front zuidwaarts van het dorp Avocourt tot aan Vienne-le-Château. Varennes, net ten noorden en in het centrum van de frontlijn, was reeds in Duitse handen. Iets verder in het noordwesten lag Montfaucon.

Aan de oostkant liep het Duits front ten zuiden van Étain naar de dorpen van Les Éparches, Combres en Vigneulles, tot aan St Mihiel. Al die dorpen lagen ten oosten van de Maas. St Mihiel lag net op de stroom, maar de Duitsers bleven steeds op de oostelijke oever van de Maas. St Mihiel vormde zo een andere uitham in het terrein bezet door de Franse troepen. De oostkant van de uitham liep van Apremont over Fleury naar Pont-à-Mousson in Frans gehouden terrein, behalve dan Apremont zelf. Tijdens de strijd verdween Fleury volledig van de kaarten. Geen twee stenen bleven er op elkaar staan.

Tot februari van 1916 hadden meerdere aanvallen, zowel Duitse als Franse, gepoogd die frontlinie te veranderen en ze waren alle op ellendige wijze mislukt. Duitse aanvallen op de oevers van de Biesme rivier hadden geprobeerd het dorp van *Le Four de Paris* te bereiken, ten noorden van het Verdun Frans bezet gebied, maar die hadden alle gefaald. De Duitse troepen hadden wel enige vooruitgang zuidwaarts gewonnen.

Duitse aanvallen in juni en juli van 1915 in die plaatsen hadden eveneens gefaald. Veel gifgas en enorme beschietingen hadden plaats gehad in oktober van 1915 aan het front genaamd van de Argonne, ten westen van Verdun.

Eén weg was nog steeds open voor de verdedigers van Verdun, de *Voie Sacrée* naar Bar-le-Duc, en ook één spoorweg in het midden van de vallei, die van Verdun over Souilly eveneens naar Bar-le-Duc leidde, en van daar naar Commercy.

De eerste Aanval. 21 tot 26 februari 1916

In en rond Verdun hielden de Franse troepen het 30ste Legerkorps ten noorden en ten noordoosten. Het 2de Korps hield de oostelijke delen van de hoogtes rond de vallei. Generaal Frédéric-Georges Herr was de bevelhebber van de strijdkrachten. Herr had 8,5 divisies infanterie aan het front en 2,5 divisies in reserve. De Generaal de Langle de Cary had het 1ste Korps en het 20ste Korps met 2 divisies elk in reserve, plus de 19de Divisie in zijn *Groupe d'Armées du Centre*. Generaal Joseph Joffre hield 25 divisies in de Franse strategische reserve. Verdun bezat in totaal ongeveer 388 veldkanonnen en 244 zware kanonnen, tegen meer dan 1.000 Duitse kanonnen, waarvan twee derde zwaar of super zwaar geschut kon genoemd worden, en met meer dan 200 mortieren. De Duitse troepen hadden 8 gespecialiseerde vlammenwerper compagnieën en hun 5de Leger.

De eerste Duitse aanval, uitgevoerd van de 21ste tot de 25ste februari 1916, bedreigde Verdun ernstig. Slechts de aankomst van Franse versterkingen kon de stad redden. Elke dag van die week stootte de Duitse infanterie een beetje verder door. Op de 21ste februari openden de

Duitsers hun kanonvuur vroeg in de morgen langs een front van 40 kilometer lang. Verdun zelf werd ook beschoten, en haar forten, door superzware artillerie.

De Duitse beschieting bouwde zich langzaam op tot wat de Duitsers het *Trommelfeuer* noemden, een beschieting zo intens, dat slechts een constant, overdonderend gerommel kon gehoord worden. De beschieting duurde 10 uur. Dan trokken de Duitse troepen naar voren.

De artillerie bleef schieten tot net vóór de aanrukkende troepen, om alle weerstand vóór hen te verpletteren. De Duitse artillerie schoot uit meer dan 800 kanonnen meer dan een miljoen obussen op de Franse frontlijnen.

Tegen de middag evacueerde het Frans Leger de laatste inwoners van de stad. De Duitse stormaanval van de infanterie begon iets later dan 17h00. Drie Duitse legerkorpsen, het 7de, 18de en het 3de, vorderden tegen de Franse 51ste en 72ste divisies en tegen het 30ste Korps. De Duitse soldaten gebruikten hun vlammenwerpers. Stormtroepen gewapend met handgranaten vooral, moesten de laatste Franse weerstand vernietigen. Toch, gedurende drie dagen, slaagden de Franse strijdkrachten erin de Duitse aanvallen te vertragen, tot Franse versterkingen konden aankomen. Op de eerste dag al namen de Duitse soldaten het bos en het dorp van Haumont in, na felle gevechten.

Generaal Joseph Joffre geloofde niet meer in de macht van vaste, versterkte verdedigingsposities. Hij had bevolen de 54 artilleriebatterijen van de forten rond Verdun te ontdoen van hun kanonnen! Plannen waren zelfs opgesteld om de forten van Douaumont en Vaux te vernietigen, om hen te ontzeggen aan de Duitse troepen. De Fransen hadden daarom al meer dan 5 ton explosieven in de forten geplaatst om hen te kunnen opblazen. Verdun werd beschermd door 18 dergelijke grote forten rondom de stad, en nog veel meer versterkte batterijen. De Franse forten hadden minder dan 300 kanonnen over, en slechts de allernodigste garnizoenen om hen te bedienen en te onderhouden. De kanonplaatsen waren wel zo geplaatst dat ze elkaar met vuur konden overkruisen, om elkaar te steunen tijdens Duitse aanvallen.

Op de 22ste februari, in de sneeuw, zonden de Duitse troepen weer hun kanonvuur tegen de Franse posities. Aanvallen gebeurden in de *Bois des Caures*, in het woud van Caures. Kolonel Emile Driant had het bos al gedurende twee dagen behouden. Nu werd hij teruggedreven door de overmacht, en iets later gedood.

Op de 22ste februari ook werden de Duitse stormaanvallen van de infanterie nog erger. In de nacht namen de Duitsers de ruïnes van het dorp Samogneux in. De Duitse troepen namen het dorp Brabant in en in het oosten vielen de bossen van Herbébois in hun handen. De frontlijn liep toen van Samogneux over Beaumont tot aan Ornes. Franse troepen slaagden erin een Duitse stormaanval in het woud en het dorp van Herbébois terug te slaan.

De volgende dag, op de 24ste februari, ten oosten van Samogneux, nam de Duitse infanterie de bossen van Fosses in, van de Chaume, en ten slotte volledig het dorp van Ornes. Maar dan kwamen de Franse versterkingen aan, geleid door Generaal Maurice Balfourier. Hij stormde ook vooruit! Tegen dan hadden zich al 20,5 Franse divisies verzameld in en rond Verdun. Generaal Balfourier nam eveneens het bevel over het gans Maas district aan de oostzijde, met de Woëvre streek. Op dezelfde dag kon de Generaal Noël Edouard de Curières de Castelnau aan Joseph Joffre de raad geven het bevel over het volledig Leger van Verdun te overhandigen aan Generaal Philippe Pétain. De Duitse infanterie nam nog de dorpen van Champneuville en Beaumont in, alsook het *Bois des Caurières* en het *Bois des Fosses*.

De Duitse aanval bleef ook op de 25ste februari duren. De Duitse infanterie van het 24ste Brandenburgs Regiment trok vooruit, vermeerderd met andere bataljons. Die Duitse aanval werd speciaal sterk. De Duitsers vorderden en namen het dorp van Louvemont in, in het centrum van het front. Ze bezetten het woud van Vauche. Ze trokken dan op tegen het groot fort van Douaumont, dat ze bij verrassing veroverden. Het fort werd slechts bewaakt door een officier genaamd Chenot. Zelfs de posten met machinegeweren waren onbemand gebleven! De Franse strijdkrachten moesten nadien de *Côte du Talou* prijsgeven. Te Douaumont begon de sneeuw te vallen.

Generaal de Langle de Cary twijfelde er toen aan of de oostelijke oever van de Maas kon gehouden blijven door de Franse eenheden, maar Curières de Castelnau was het daarmee niet eens. Hij beval Frédéric-Georges Herr, de bevelhebber van het Korps daar, de oever ten allen kost te behouden. Herr haalde een divisie weg van de westelijke oever. Hij gaf het bevel aan het 30ste Korps het front te houden van Bras tot aan Douaumont en Vaux. Generaal Herr deed dit ook op heroïsche wijze, tegen alle verwachtingen in.

Generaal Philippe Pétain nam effectief het bevel over tijdens de nacht. Hij reorganiseerde de Franse weerstand in vier groepen. Zijn stafchef was de Kolonel Maurice de Barescut, en zijn Operationele Chef was de Kolonel Bernard Serrigny. Pétain kreeg direct al zorgwekkende toestanden te horen. Douaumont was gevallen. Hij beval de overblijvende forten opnieuw te bemannen. Hij plaatste Generaal Georges Bazelaire van Avocourt ten westen van de Maas, Guillaumat van de Maas naar Douaumont, Generaal Maurice Balfourier van Douaumont naar de Woëvre streek, en Duchêne op de hoogtes van de Maas aan de oostkant.

In het bebost terrein waren er praktisch geen loopgrachten aangelegd. Pétain beval de forten minstens te verbinden met een ononderbroken verdediging. Hij gebruikte 13 bataljons om de goede orde te bewaren op de weg van Verdun naar Bar-le-Duc. Pétain zette ook een tweede, ultieme verdedigingslijn op door de forten van Belleville, St Michiel en Moulainville te bemannen met versterkingen. Hij kreeg tevens nog de 1ste en 20ste Korpsen in de periode van de 24ste tot de 26ste februari, zijn aantal divisies zo verhogend tot 14,5. Later, tussen de 26ste februari en de 4de maart, kon hij de verdediging van Verdun zelfs op 20,5 divisies brengen.

Op de 26ste februari stopte de Franse verdediging het Duits offensief. De Generaal Nourisson hiel de *Côte du Poivre* in het centrum. De Franse troepen recupereerden Douaumont. Op de 4de maart veroverden de Duitse troepen echter weer Douaumont! Maar dan werden de Duitse aanvallen zo fel vertraagd, dat de Duitse legerleiding hen stopte. De Duitsers waren slechts 3 kilometer verder gekomen, aan een front van 10 kilometer lang. Tot zover waren de Franse verliezen gestegen tot 24.000 soldaten. De Duitse verliezen waren ongeveer even groot, ongeveer 25.000 soldaten. De Franse versterkingen begonnen het verschil te maken.

Het Duits Leger had haar aanvalsfront verlengd. Het probeerde om de Franse weerstand aan de zijden van Verdun te overvleugelen, maar slaagde daar niet in. De Franse verdedigingen versterkten zich met nieuwe strijdkrachten en provisies van wapens en munitie die over de weg en met de spoorwegen aangebracht werden. Zoals in zovele veldslagen van deze oorlog volgden dan uitputtingsaanvallen. De Duitse druk bleef verder duren, maar Verdun bleef in Franse handen.

Op de 1ste juli van 1916 gingen het Frans Leger en de BEF in het offensief aan de Somme. Dit leidde tot andere, grote veldslagen, die meer ten westen van Verdun gevoerd werden. De Duitse druk op Verdun verminderde, maar gaf nooit volledig toe. De Duitse aanvallen faalden echter. De Franse strijdkrachten konden zelfs enige van hun verloren terreinen terugwinnen, en wel in drie bewegingen. Die waren de gevechten van de 24ste oktober rond Douaumont en Vaux, van de 15de december 1916 te Louvemont en Besonvaux, waar de Fransen nog wat meer naar het noorden konden trekken om de Duitsers achteruit te werpen, en ten slotte op de 20ste augustus bij de Slag van Samogneux en Mort-Homme in het noordwesten. Deze drie operaties joegen de Duitse troepen weg van terreinen die ze gewonnen hadden in het begin van 1916.

Longwy en Julian Vincius in 1915

Julian Vincius had tot dan toe niet het woord opgenomen van de *Geheimrat* Pütter om niet te aarzelen hem bij de *Charité* te schrijven wanneer hij wat dan ook nodig kon hebben van alles medisch en dat het Duits Leger niet kon leveren. Julian kon de hand leggen op alle medicijnen die hij nodig had, inclusief de vele dosissen morfine om de pijn te verminderen van de zeer erg gewonde soldaten. Hij moest slechts de vraag stellen aan het hoger bevel van de medische afdeling van het Leger om alles te krijgen wat hij nodig had, en afgeleverd te Longwy. Zijn titel was hem een grote hulp hierin.

Julian plaatste de geneesmiddelen in een speciale kamer van zijn *Kriegslazarett* in het *Hôtel des Récollets* van Longwy, in een kamer waar hij alleen de sleutels van had. Af en toe zelfs, lijmde hij een haar over de bovenkant van de deur om zich ervan te vergewissen dat niemand anders dan hij de kamer was binnen gekomen. Geen haar was ooit gebroken. Op de zeldzame dagen dat hij niet te Longwy was, gaf hij de sleutels aan één van de dokters die ook in het hospitaal werkte en die hij het meest meende te kunnen vertrouwen.

Heel veel wonden waar de soldaten aan leden werden veroorzaakt door de schrapnels, de metalen balletjes die als kogels uit de obussen werden geworpen met grote kracht, van de stukken ijzer van de exploderende obussen, en van de geweerkogels die de mannen troffen. Die alle veroorzaakten lelijke vleeswonden, erg gebroken beenderen, of erge schade aan vitale organen. Zelfs schedels moesten geopereerd worden om de scherven uit de lichamen te halen en om de beenderen weer zo goed mogelijk te reconstrueren en in plaats te krijgen.

Julian merkte snel op dat een X-stralen apparaat, zoals hij in de *Charité* gezien had, uiterst behulpzaam kon zijn om de operaties van dit delicaat chirurgisch werk veel beter te doen slagen. Voor vele wonden met schrapnels of kogels was het cruciaal te weten waar exact die in het lichaam of onder de beenderen staken, of de beenderen en organen wel getroffen waren, of gelukkig niet. Apparaten met X-stralen waren zeer nieuw. Julian sprak met dokters te Longwy die er zelfs nog niet van gehoord hadden. De dokters wisten niet dat dergelijke apparaten reeds bestonden, noch hoe ze konden gebruikt worden. Julian had er al van gehoord toen hij nog te Freiburg-im-Breisgau studeerde!

De X-stralen werden ontdekt in 1895 door Professor Wilhelm Conrad Röntgen in het laboratorium van de universiteit van Würzburg. Röntgen was aan het experimenteren met Crooke lampen, een elektrische ontladingslamp, uitgevonden door de Engelse fysicus William Crooke van 1869 tot 1875. Röntgen was aan het werken met een dergelijke kathodestraal lamp, wanneer hij keek naar kristallen die op een tafel naast de lamp lagen. De kristallen gloeiden groen op. Hij moest wel besluiten dat een onzichtbare straling uitgezonden werd door de lamp, zodat die de fosforescente deeltjes in het kristal stimuleerden licht uit te stralen. Hij ontdekte snel dat die straling zelfs door solide materialen heen ging, en dus ook door de menselijke huid. Wanneer ze dit deden, gooiden de stralen een schaduw van de meer solide objecten in hun weg, bijvoorbeeld onder de menselijke huid. X-stralen, besloot hij, waren een vorm van elektromagnetische straling, doe goed door de zachtere delen van het lichaam kon, zoals door menselijke huid en het menselijk celweefsel, om een beeld te vormen van de beenderen die in het weefsel lagen. Röntgen kende niet de exacte natuur van die stralen. Hij noemde ze daarom gewoon de X-stralen, met de X de ongekende, nog niet bepaalde voorstellend. Wanneer hij die stralen paarde met foto-sensitieve platen, kon het proces bewaard worden als een beeld, een

foto. Röntgen maakte al een wondermooi beeld van de linkerhand van zijn vrouw! De beenderen van haar vingers, haar trouwring ook, waren duidelijk zichtbaar op de fotografische plaat. Met de ontdekking behaalde Röntgen de Nobel Prijs voor Geneeskunde in 1901. Röntgen nam geen patent op zijn ontdekking. Later gaf hij zelfs het geld van zijn Nobel Prijs aan de universiteit van Würzburg in Beieren. Het eerste patent van een volledig X-stralen apparaat werd gepubliceerd in maart van 1896 door de Duitse Siemens & Halske onderneming. In 1896 werd al een dergelijk apparaat getoond door Henry Louis Smith. Een werkelijk goed werkend apparaat werd aan het publiek getoond op de Wereldtentoonstelling van 1904 door Clarence Dally. Daarna, in 1913, vond William Coolidge een X-stralen vacuüm lamp uit, die hogere elektrische spanningen verdroegen zodat steeds helderder beelden konden bekomen worden.

Toen hij aankwam te Longwy, had Julian Vincius dergelijke X-stralen toestellen gezien in de Charité hospitalen van Berlijn. Hij had al heel wat beelden gezien, gemaakt door die apparaten in het departement van de chirurgie van beenderen, in de kanker afdelingen, en in het gebouw van de tandartsen. Hij was zich zo al een hele tijd bewust van hun goed gebruik. Hij had hen beschouwd als veel meer dan een gadget, zelfs al duurde het meer dan één uur van blootstelling aan de stralen om beelden van hoge kwaliteit te bekomen. Hier in Longwy, twijfelde hij niet. De toestellen konden erg behulpzaam zijn om de kogels of schrapnels te lokaliseren in het menselijk lichaam. Dat kon de chirurgen bijzonder helpen. Julian had over die toestellen herhaaldelijk gepraat met officiers van de hogere rangen in het Leger, maar ondanks zijn aandringen kreeg hij nooit een dergelijk apparaat.

Ten slotte schreef Julian aan de *Geheimrat* Pütter in Berlijn, om wat aan de koordjes te trekken bij de militaire autoriteiten. Pütter kende hooggeplaatste heren aan het hof, en generaals in het Leger. Als Pütter er niet kon in slagen om Julian een dergelijk apparaat te bezorgen, dan zou Julian wel zijn zoektocht in wanhoop moeten opgeven.

Julian kreeg geen snel antwoord. Maar dan, op een mooie dag, reed een legerkamion Longwy in en stopte bij het huis waar Julian woonde. Hij was niet thuis. Hij bevond zich op een inspectieronde in de *Feldlazaretten* aan het oostelijk deel van het front van Verdun. Maar Ernst Vincius en Théophile Baraine waren wel thuis. Ernst legde in zijn gebroken Frans uit wat het toestel was, en vooral hoe het met grote zorg moest behandeld worden. Het was een instrument waarmee men binnen in het menselijk lichaam kon kijken, zei hij. Baraine dacht eerst dat Ernst gek geworden was, of de dingen verkeerd had uitgelegd, en Ernst kon geen andere uitleg verschaffen. Wat gebracht werd was slechts een reusachtige houten kist met veel etiketten erop geplakt van ‘met zorg behandelen’ in het Duits. Dat tenminste, kon Ernst vertalen. Baraine kende een kleine kamer in het *Hôtel des Récollets* die perfect geschikt leek om het toestel erin te plaatsen. Hij en Ernst durfden de kist niet te openen. Nog andere etiketten duiden aan dat dit een Siemens & Halske toestel was.

Toen Julian in de late namiddag aankwam, kon Ernst hem aankondigen dat zijn X-stralen toestel uiteindelijk aangekomen was. Het was zelfs al geïnstalleerd. De dokters hadden geholpen. In een folder met uitleg over hoe het apparaat te gebruiken, was een brief gevonden aan het adres van Julian Vincius. Ernst gaf nu die enveloppe aan Julian. De brief zei niet veel. Pütter meldde dat hij blij was Julian nog in leven te weten. Pütter had hem zijn X-stralen toestel bemachtigd! Hij vroeg wel aan Julian om er mee op te passen. De stralen, legde hij uit, leken

ook lelijke effecten te hebben op mensen die te veel met hen werkten. Pütter voegde toe, en herhaalde, dat Julian hem alles kon vragen wat hij dringend nodig had aan het front.

Julian moest bijna wenen van dankbaarheid. Hij wou dadelijk uit het huis lopen, naar het hospitaal, maar Ernst en de Baraines hielden hem terug. Hij moest eten en slapen. Er was tijd, morgen, om naar de machine te gaan kijken, ze correct te installeren, waarvoor trouwens Julian toch nodig was. Ze moesten maar eerst het avondmaal nemen en rusten.

Het nieuws dat Longwy een X-stralen apparaat had, bereikte snel de Duitse veldhospitalen en de Duitse militaire dokters in de omgeving. Ook de Franse, burgerlijke dokters van Longwy en omgeving hoorden ervan. De machine moest snel van 's morgens tot 's avonds werken!

Julian moest zich beter organiseren rond zijn toestel! Wanneer de militaire dokters van de Feldlazaretten moeilijke gevallen hadden van gewonde mannen, gevallen waarin complexe breuk van beenderen gevreesd werd, of van niet-gevonden doch wel vermeende stukken metaal in lichamen, staken, dan zonden ze die gewonde soldaten veel meer dan vroeger naar het centraal veldhospitaal van Longwy om er X-stralen foto's van te laten nemen, en de mening van Julian te bekomen. De militaire dokters die te Longwy werkten, waren aanzien als ware specialisten!

Julian moest grote hoeveelheden fotografisch materiaal bestellen. De toevoer volgde. De gewonde mannen werden daarna ofwel geopereerd in de hospitalen van Longwy zelf, of doorgezonden naar de hospitalen van de grotere steden van Duitsland, maar nu vergezeld van hun X-stralen foto's! Meer chirurgische operaties dan ooit werden verricht te Longwy zelf.

Julian reserveerde tijd 's avonds voor de lokale, civiele bevolking en patiënten van de stad. Hij beperkte het aantal uren dat het apparaat kon werken, en hij verving ook regelmatige de verplegers en dokters ermee werkten. Rond het apparaat werd een hele dienst opgezet met zelfs een wachtkamer en een gesprekszaal om te beslissen met meerdere dokters hoe de patiënten het best konden geholpen worden, de X-stralen foto's in de hand, en de operatiezalen dichtbij.

Meer patiënten die geen X-stralen foto's nodig hadden, werden gezonden naar de privéschool van Longwy, die ook langzamerhand vol geraakte. Het X-stralen apparaat en de directeur ervan, de Professor Dokter Julian Vincius nu, werden beroemd in de *lazaretten* van de frontlinie. Andere dokters aan het front begonnen de toestellen aan te vragen.

Het leven aan het gestabiliseerde front duurde verder. Julian woonde te Longwy en ging in die oorlogsjaren nooit naar Berlijn of naar Thorn. Dat deed ook Ernst niet. Ze konden wel een bijna normaal leven leiden, al werkten ze van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zonder ophouden. Ernst was nu een geëerde assistent voor Julian, een duivel-doe-al. Ze vonden beiden ook iets van het leven van een gewone familie met de Baraines. Het grootst verdriet van Julian was dat hij zo zeer opgenomen werd door zijn administratieve plichten en taken in de *lazaretten*, dat hij ternauwernood nog de tijd kon vinden zelf als een dokter te dienen. Hij probeerde veel van die administratieve taken ook taken van beheer, over te dragen aan Ernst, en dat werkte uitstekend!

Julian zag de ellende van de lelijkste wonden, toegebracht aan de Duitse soldaten. Hij vond de loopgrachten en de versterkingen de gruwelijkste plaatsen op aarde. Hoe konden de Generale Staffen en de kanseliers van de Europese landen niet in afschuw reageren op de gruwel, en op de pijn die zo vreselijk toegediend werd aan zo grote aantallen mannen in de veldslagen? Toch

duurden de oorlog, de offensieven, de aanvallen, de bombardementen en de honderdduizenden slachtoffers die in pijn en leed bleven binnengebracht worden in de *lazaretten* aan het front verder duren!

Julian wist van de zeer grote hoge aantallen verliezen, overal aan het front. Gedode mannen bleven liggen in de velden en in de wouden rond Verdun, in de wind en de regen, en dat gedurende vele dagen tot ze gevonden werden. Veel mannen ook, bleven levend begraven onder de aarde die opgeworpen werd door de ontploffende obussen.

Wanneer Julian met Ernst naar het front reed, reden ze eerst op de *Route Nationale 8* die van Longwy naar Verdun leidde. Ze konden slechts langzaam vooruit geraken op die weg, omdat die constant vol zat met alle soorten van voertuigen. Camions beladen met kisten en munitie reden aan hen voorbij of langs hen, vóór en achter hun auto. Camions beladen met soldaten reden naar Verdun. Soldaten stapten in colonnes langs de weg. Dikwijls konden Julian en Ernst al van ver het gerommel horen van zware beschietingen rond Verdun.

Ernst vroeg niet wat steeds in de geest van Julian hing. Waarom was deze oorlog begonnen? Waarom bleef hij duren, wanneer alles toch vast zat, geblokkeerd? Werden zovele jonge mannen nu gedood enkel omdat één onachtzame, arrogante, frivole man, al was hij dan een Oostenrijkse prins, gedood was in een plaats waar er geen nut was voor hem aanwezig te zijn? Waarom zou Duitsland Parijs moeten innemen? Duitsland had niets gedaan, totaal niets, met Parijs, in de oorlog van 1870 en 1871! Het Leger was toen zelfs niet de stad in gemarcheerd nadat Frankrijk zich had overgeven! Werd deze oorlog enkel gestreden om de hoogmoed van enkele mannen te verzadigen? Was Duitsland niet al groot genoeg om het te doen aanvaarden als een mogendheid? Moest het Leger werkelijk de trots van één persoon verzadigen, zelfs al was die man een keizer? Wou het Duits volk echt nog meer wraak en bevrediging, wanneer al tienduizenden mannen gedood waren en nog veel, veel meer mannen gewond en verminkt waren? Zo velen zouden de littekens meedragen op hun lichaam, in hun hart en in hun geest! Levenslange, zware handicaps in lichaam en geest zouden de overlevenden van de veldslagen, van de aanvallen, de offensieven, hun gans leven meedragen. Waarom deze domheid niet doen stoppen? Waarom haat de wereld laten overheersen? Julian kon geen antwoord vinden op die vragen. Julian had het leven van zijn medemensen meer draaglijk en beter willen maken door dokter te worden, in plaats van hen nu te moeten oplappen in allerhaast tot de droevige schaduwen van wat ze ooit geweest waren, vernietigd in geest en lichaam in een vreemd land dat ze nooit bezocht hadden vóór ze er in kwamen strijden.

Duitse soldaten kwamen en gingen in de omgeving van het front van Verdun in 1915. De kanonnen en de mortieren bleven in dit deel van het front bijna nooit stil. Julian Vincius inspecteerde de sanitaire en de rechtstreeks medische installaties in de loopgrachten en hun versterkte plaatsen, in de eerste, tweede en zelfs nu derde verdedigingslijnen. Hij zag de eindeloze batterijen uitgerust met Krupp kanonnen. Hij zag hoe ellendig het leven kon zijn in de loopgrachten. Niemand kon de constante druk lang ondergaan zonder er door geaffecteerd te worden. Aanvallen konden op elk ogenblik verwacht worden, in de dag en nog meer 's nachts. Het gevaar van de scherpshutters die steeds op de loer lagen aan de andere zijde en die schoten naar elk tipje van een hoofd dat boven de loopgrachten of de borstweringen met slechts een paar centimeter eventjes uit kwamen, was zeer reëel.

Zelfs in de beste seizoenen regende het dikwijls in deze streken van hoge heuvels en diepe valleien. De bomen bleven steeds vochtig. Mos hing op hun stammen. De weiden hielden plassen water, en waren halve moerassen. Staan of zitten in loopgrachten hier, maakte het leven zuur. Doornat, bibberden alle soldaten gedurig van de koude, hoe zwaar ook hun wollen mantels. Ze gingen steeds in de modder. Alles wat ze droegen of wat rond hun stond was vuil. De modder hing op hen, van hun botten tot aan hun helmen. Julian wist al te goed het gevaar van vuil in lelijke, open wonden.

De officiers konden nog onderdak vinden in de *Stollen*, in de bunkers, die gemaakt waren van wat aan los materieel ook maar kon gevonden worden, meestal van houten planken slechts. De geïmproviseerde daken lekten natuurlijk bij hevige regenvlagen, de dauw kwam ook binnen in de *Stollen*, en raten leken speciaal te houden van die oorden. Toch waren die schuilplaatsen nog veel, veel beter dan buiten te moeten slapen, dikwijls staande zelfs, zoals de gewone soldaten moesten doen. Veel soldaten werden daar ziek van.

De loopgrachten bleven steeds gevaarlijk. Men kon recht staan, zich uitstrekken ‘s morgens, wat naar het landschap of naar een ondergaande zon kijken. Maar de Duitse soldaten leerden snel dat hun Franse tegenstanders ook zeer goede scherpschutters onder hun soldaten hadden. Die lafaards van mannen verborgen zich in de loopgrachten aan de andere zijde, goed beschermd, gecamoufleerd, wachtend tot een onvoorzichtige vijand van hen een hoofd of een arm of een helm toonde. Goed gerichte kogels, afgeschoten vanaf de korte afstanden, konden zelfs door stalen helmen boren! Scherpschutters konden gedurende vele uren op de uitkijk loggen zonder te bewegen, tot ze een nietsvermoedend slachtoffer in het vizier kregen. Men werd gemakkelijk onvoorzichtig, nalatend wanneer men dagenlang in loopgrachten verbleef zonder er zich wat speciaals dan ook voordeed en wanneer men gedurende enkele weken geen stormaanval meer te verduren kreeg. Eén kogel van een scherpschutter was dan voldoende om gedood te worden.

Julian had gehoord van kogelwonden in hoofden. Hijzelf had weinig van die patiënten in Longwy gezien. Ze stierven ogenblikkelijk, waar ze stonden, of zeer snel, wat verder in de loopgrachten. Julian zag wel veel mannen die verschrikkelijk toegetakeld werden door kogels in de kin, in de wangen, in de neus. Dergelijke wonden brachten afgrijselijke pijnen, zodat heel veel morfine nodig was in de verdedigingszones. Julian en zijn dokters konden ook slechts weinig doen voor die mannen, tenzij dan hen in de eerste trein naar de grotere stedelijke hospitalen van Duitsland te plaatsen. Mannen die zo in het gezicht getroffen werden, zouden voor het leven verminkt blijven, hun lijden groter in hun geest dan in hun gezicht. Dikwijls vroeg Julian zich af of het niet beter was dergelijke gemutileerde mannen te laten sterven door een kogel recht in het brein. De dood kon ook wanordelijk zijn. Maar moeten leven met een afgrijselijk verminkt gezicht, was veel erger. Wie wou lang verder leven op die wijze? De graad van zelfmoorden onder die mannen was zeer hoog.

Tijdens de schermutselingen en de kleine veldslagen of aanvallen, vulden de *lazaretten* van Julian zich snel met dergelijke mannen. Wanneer al de bedden die hij had volzet lagen, moesten de minder lijdende soldaten weer naar de loopgrachten gezonden worden, of in de betere gevallen, naar plaatsen in andere steden van de omgeving. Veel mannen hielden ervan doorgezonden te worden naar Metz. Julian vond wel steeds hulp van mannelijke verplegers om hen daar naartoe te begeleiden, in groep. Julian had enige vrouwelijke verpleegsters. Hij

gebruikte heel wat mannen om tenten op te zetten te Longwy, om geen bedden in de open lucht te moeten plaatsen. Zo nodig kon hij zijn aantal bedden in één dag verdubbelen. Hij probeerde er steeds voor te zorgen dat hij voldoende hulp kreeg in zijn hospitalen. Zijn mannen en vrouwen kwamen zelden tot een toestand van totale fysische en psychische uitputting.

In 1915 slaagde Julian er nog goed in die doelstelling te bereiken. Wat de toekomst kon brengen, en dan inderdaad bracht in de grote offensieven van 1916, wist hij toen ook niet. Hij probeerde zich voor te bereiden, dacht steeds aan uitbreidingen en hoe die te realiseren. Hij legde voorraden aan van tenten en bedden. Het leek met de tijd of hij en zijn staf van ervaren dokters een steeds groeiende escalatie van afgrijselijkheid moesten ondergaan. Ook Julian leed dan aan periodes van depressies. In het algemeen echter, volstond een avond met de steeds zeer realistische Ernst en met de Baraines om hem vernieuwde moed en nieuw geloof in de menselijke aard te geven.

Op een dag, nadat Julian een veldlazaret nabij Longuyon bezocht had, meende hij een gezicht te herkennen. Dit was voor hem al meerdere malen voordien voorgevallen. Het kwam steeds als een schok! Julian was niet goed in het herkennen van mensen die hij voorheen had gekend. Dikwijls dus, was hij ofwel opgelucht, ofwel teleurgesteld zich te hebben vergist. Ditmaal keek hij nauwkeuriger. De signalen werden sterker. De man die op een geïmproviseerd bed lag in een hoek, bijna nog volledig gekleed, was een officier. Hij was een *Hauptmann*, een kapitein. Julian Vincius bemerkte het IJzeren Kruis van speciale moed dat aan de nek van de man hing, kort op zijn borst aan een driekleurig lint. Zijn hemd was nog volledig toegeknoopt, zijn uniform stak echter onder de modder, maar leek anders nog in goede staat. Het gelaat van de man was lang en hoekig, aristocratisch, een adelaarsgezicht, waarin twee lichtblauwe ogen schitterden.

Julian stapte nog dichterbij, en meende te herkennen Otto von Chrapitz, een ver lid van zijn familie. De officier bleef hem ook aankijken. De ogen bleven met verwondering naar Julian staren met dezelfde verbazing, alsof ze een spook uit lang vervlogen tijden hadden gezien. Een korte, bijna zelfvoldane, dan grijzende, spottende lach, een grijns, kwam op het gezicht van de man. Hij leek ook Julian te herkennen, maar zijn eerste blik van herkenning leek er één van een zeker misprijzen.

‘Otto von Chrapitz. Ben jij dat?’ vroeg Julian mompelend.

‘Otto is het, Oberst, von Chrapitz inderdaad,’ wierp de officier uit in een scherpe, maar vaste, krachtige stem. ‘Het was lang geleden! We speelden samen toen we nog klein waren. U bent verre familie. U bent dus een dokter, hier?’

‘Vergeet de rang. We kennen elkaar te goed, Otto,’ gaf Julian terug, nu zelfs eerder hard. ‘Ja, ik ben dokter, geen strijdende officier. Hoe ging het met je? Wat gebeurde er? Hoe kwam je naar mijn lazaret? Waar ben je gewond?’

Otto trok zich wat hoger op in zijn bed en antwoordde, ‘op dezelfde wijze als alle mannen hier, Julian, diegenen die streden, uiteraard. De Fransen zonden ons weer een paar tonnen obussen op het hoofd, deze morgen, om ons wakker te schudden. Een obus ontplofte zelfs wat te dichtbij. Dergelijke dingen gebeuren!’

‘Waar ben je gewond geraakt, Otto?’

‘Schrapnels. Beide benen, een hoop kleine scherven, linker schouder, hoofdwonde. Slechts gesneden en vertrokken vlees. Geen beenderen getroffen, meen ik tenminste, dank God. Ik denk niet dat een schrapnel in mijn beenderen raakte. Te harde knoken! Slechts verlies van veel bloed. De schok van geraakt te zijn. Ik voel me nu een beetje zwak, Julian. Verdomde Franse kanonnen! De Franse jongens leerden ondertussen ook al hoe te schieten. Ze hebben hun artillerie fel vermeerderd en verbeterd, de laatste tijd. Het zou me niet verbazen als ze één van deze dagen een aanval zouden wagen. Ze worden nogal zenuwachtig de laatste tijd. Je kunt maar beter beginnen meer bedden klaar te maken!’

‘Heb je pijn?’

‘Wonden doen gewoonlijk pijn, Julian. Je zou dat moeten weten. Pijn is goed. Het is wanneer de pijn verdwijnt, dat men zich zou moeten beginnen zorgen te maken. Het kan betekenen dat men binnenkort helemaal nergens niets meer kan voelen.’

Julian bemerkte dan de bloedvlekken en de gaten in het uniform. Niemand had tot nog toe zich bekommerd om Otto. Andere gewonde mannen lagen op de bedden naast Otto. Mannen van de groep van Otto? Al die mannen waren nieuwe gewonden. Bloed sijpelde nog uit wonden en windsels.

‘Kun je op je benen geraken?’ vroeg Julian.

‘Ik kan staan en ik kan zelfs gaan. Niet ver. Ik voel me zwak. Verloor heel wat bloed tot hier. De wereld draait rond me. Wanneer komen die verdomde verplegers om me op te lappen, me windels opleggen, me desinfecteren?’

‘Weet ik niet. Ze zullen wel komen. Ze moeten meer dringend werk elders hebben. Ik heb buiten een auto staan. Als je kunt staan, kan ik je tot daar brengen. Ik kan je hier weghalen. In een half uur kunnen we dan in het *Kriegslazarett* geraken. Dat is mijn hospitaal. Niet echt nodig, maar je zult sneller geholpen worden. Ik zou zelf wel naar die wonden kijken. Laat me je uit dit bed helpen. Je kunt neerliggen in de auto, achteraan. Je zult beter verzorgd worden en beter voedsel krijgen, een half uur van hier. Aanlokkelijk? Kom dan mee!’

Julian plaatste zijn schouder onder de rechterarm van Otto en trok de gewonde man op. Otto liet hem begaan, hielp zelfs. Samen, Julian de zwaardere soldaat ondersteunend, kwamen ze met korte stappen langzaam de kamer uit. Ze gingen door een korte gang. Een verpleger protesteerde.

‘*Hauptmann* Otto von Chrapitz wordt naar Longwy gebracht,’ meldde Julian. ‘Op bevel van *Oberst* Vincius! Doe die mond dicht!’

De verpleger was een *Gefreiter*, een korporaal. Hij sprong in de houding en bracht de militaire groet.

Julian riep nog, ‘zorg ervoor *Hauptmann* von Chrapitz in te schrijven als het *lazaret* verlaten te hebben voor het hospitaal van Longwy.’

De man knikte en verdween snel.

Julian bracht Otto naar zijn auto, zijn grijze Audi legerauto. Hij reed weg. Hij reed deze auto zelf, vandaag. Otto lag achter hem, zo lang als hij was op de met leder overtrokken zetels. Otto kreunde van de pijn telkens Julian door een ondiep gat in het wegdek reed.

Julian bereikte Longwy snel. Hij reed naar het *Hôtel des Récollets*, overhandigde Otto aan andere dokters. Hij riep dat hij de kapitein wou uitgekleeft worden, gewassen, zijn wonden behandeld. Hij draaide zijn hoofd weg van Otto en verliet het hospitaal. Hij kwam zelf een half uur later terug. Hij vond Otto in een aparte kamer, in een zeer proper bed, nabij een venster, en

gekleed in het standaard, lang, wit hemd en broek van het hospitaal. Dat was snel gebeurd! Een verpleger was nog bezig aan sommige wonden verband te leggen. Een dokter kwam in, zag Julian, kwam naast Julian staan, en keek tevreden naar Otto.

‘Hoe gaat het met hem?’ vroeg Julian.

De dokter keek even op naar Julian en zuchtte. Hij was een man van weinig woorden, maar een zeer bekwame dokter.

‘Hij zal wel weer beter worden. Hij was zesmaal getroffen door schrapnels. Ik haalde al het metaal uit hem. Het was in hem gebleven. We desinfecteerden de wonden grondig. Ik moest hem toenaaien op bepaalde plaatsen. Ik vraag me af hoe lang hij al gelegen had vóór hij hier geraakte. Te lang naar mijn idee. Daar zou iemand moeten aan denken. Een harde vent, deze! Hij schreeuwde zelfs niet toen we hem moesten bewegen. Knarste slechts even met de tanden toen ik hem toenaaide! Verdient een borrel. We gaven hem wat morfine, naderhand. Hij zal er wel door geraken, op zijn gemak zelfs. In bed gedurende zes dagen. Hij verloor veel bloed. Zijn ondergoed was doordrenkt. Harde vent, deze! Hij zal nu snel in slaap vallen. Hij was te gespannen om goed voor hem te zijn. Sterk hart!’

‘Hij is een gespannen man, ja,’ glimlachte Julian, en aanvaardde dat van de dokter.

Hij zag Otto langzaam de ogen sluiten, als kalmer, maar toch nog tegen zijn wil. Hij leek Julian en de andere dokter niet meer te willen zien. Of was hij werkelijk te moe?

‘Ik zal morgen naar hem terugkeren. Zorg goed voor hem,’ waarschuwde Julian.

Het werd laat in de dag. Julian werd verwacht in het Baraine huis. Hij knikte naar de dokter, gaf hem een dankende glimlach, en verliet het hospitaal.

De volgende dag, in de morgen, keerde Julian weer naar zijn hospitaal. Otto lag nog in bed. Hij had al een klein ontbijt gekregen, en bleef nu nippen met kleine, veel slokjes aan een grote tas Franse koffie. De koffie was zeer goed in het hotel van Longwy!

‘Aha,’ verwelkomde Otto Julian. ‘De *Herr Oberst* in eigen persoon! De baas komt me bezoeken. Tevreden? Houd je van wat je ziet?’

Otto werd weer sarcastisch, zijn gewone toon blijkbaar.

‘Inderdaad, alles goed,’ glimlachte Julian. ‘Je bent al veel beter dan gisteren. Bijtend en hard. Je wonden gingen diep, maar ze bleven oppervlakkig. Geen spieren geraakt. In enkele dagen kun je terug naar Verdun vertrekken. We willen zeker zijn dat je wonden niet besmet werden. Houd maar enige rust en vrede hier.’

‘Dank je. Ja. Mijn mannen wachten op mij.’

‘Hoe geraakte je te Verdun?’ wou Julian weten, de kouterpraat nu welkom.

‘Oh wel, ik ben steeds al een soldaat geweest, geen salonsoldaat, zoals je wel weet. Ik was voordien in het Leger van von Kluck, en dan aan het front van Vlaanderen. Ik vond het daar echt te nat. Wanneer je in een loopgracht in Vlaanderen gestaan hebt, waar de regen op je spettert gedurende weken, je voeten steeds in het water, en die verdomde Belgen je steeds voor schietoefeningen als doel nemen, omdat je onmogelijk kunt aanvallen over honderden meters zeewater, waarvan je niet weet hoe diep het ergens gaat, dan kun je inderdaad wel uitgelachen worden, ook. Het enige wat dan in je hoofd komt, is hoe je zo snel als mogelijk uit dat verdomd land kunt geraken, zo ver weg mogelijk. Dat is natuurlijk een vaststelling van een zeer persoonlijke nederlaag, nooit gemakkelijk aan te nemen door een man van eer. Ik vroeg dus om overgeplaatst te worden naar het ander eind van het front. Toen ik Verdun kreeg, sprong ik de hoogte in van blijdschap. De andere officieren waren jaloers op mij, maar ik vertrok. Ik liet

mijn kameraden in de steek. Zo kwam ik nabij Verdun aan. Maar ik heb nog steeds mijn voeten in het water, en het regent nog steeds, en de kanonnen schieten hier veel meer. Scherpschutters zijn er ook. Doch hier, tenminste, kan ik af en toe echt een soldaat zijn. En er zijn bommen. Ik houd van bommen.'

'Wat betekent het dan een ware soldaat te zijn?' wou Julian weten.

'Ik kan terugschieten. Ik kan mijn mannen in de aanval leiden. Ik kan terugschieten wanneer er op mij geschoten wordt. Ik kan een prijs behalen. Ik wil naar mijn goed, oud Pruisen terugkeren met een paar medailles. Ik wil naar Pruisen terugkeren met enige reputatie op mijn naam. En ik wil minstens de rang van *Oberst*, zoals jij er één bent.'

Otto was eerlijk. Waarom zou hij dat niet zijn?

'Je hebt hier dus meer plezier?'

'Neen, neen,' ging Otto akkoord. 'Dit is niet de oorlog die ik verwachtte. De verdomde Fransen zijn sterker en hardnekkiger dan we verwachtten. Ze zijn geen Pruisen, maar ze kunnen schieten! Het zijn geen lafaards. Ze zijn aan ons gewaagd. Ik leerde hen te respecteren, op de harde wijze. Ik verloor veel mannen. Ze moeten wat van ons geleerd hebben in 1870. We verliezen deze oorlog niet, maar zoals de zaken er voorstaan, kunnen we hem ook niet winnen. Ik begrijp nu ook beter hoe die man Napoleon al de legers van Europa vroeger verslagen heeft. De Fransmannen zijn niet briljant in de oorlog, noch hun generaals noch hun gewone soldaten, maar ze zijn zo verdomd koppige, standvastige, hardnekkige venten! Ze hielden hun stukje land! En ze hebben meer soldaten dan wij, en machinegeweren bij de honderden. Ze laten die gewoon over het terrein maaien, ratata, ratata, en ze gooien ons naar de grond met een paar gaten in ons lijf. Onze artillerie is natuurlijk beter, zwaarder ook, meer doeltreffend, en we hebben meer kanonnen dan zij. Ondertussen is dat ook al aan het veranderen. Tegen het einde van het jaar, zeg ik je, zullen de Fransen meer artillerie in het veld brengen dan wij. Ze hebben gifgas ontdekt. Onze fout natuurlijk, wij en de Engelsen begonnen eerst daarmee. Verdomd slecht, weet je, gas! Onmenselijk! Verschrikkelijk! Ze zullen meer gas gebruiken in de toekomst, meer nog dan die verdomde Engelsen.'

Otto hield een stilte aan en bewoog zich pijnlijk in zijn bed. Hij bleef dan praten.

'Zo is het. Duitsland kan nu een wapenstilstand aanvragen en vredesonderhandelingen beginnen. We hebben onze objectieven niet bereikt, en zullen dat ook nooit doen. We moeten uit deze verdomde patsituatie van krachten geraken. Maar hoe? Zo niet, blijven we elkaar maar doden, gedurende jaren nog. Waar is er enig nut daarin? Of we moeten al ons gewicht in één keer tegen het front gooien, wat we natuurlijk niet kunnen en niet willen. Wat als we dan nog niet vooruit geraken? We hebben de Russen aan onze poorten in het oosten, en de Oostenrijkers zijn te zwak en hebben te weinig zin om verder te strijden zonder ons om hun hand vast te houden. De ganse wereld op je schouders en rug hebben kan binnenkort te zwaar gaan wegen! Ik zie ook niet in hoe wij, politiek gesproken, uit dit moeras kunnen geraken. Te veel trots en te veel zucht naar weerwraak is overal aanwezig!'

Ze pauzeerden weer. Dat was defaitistische praat, praat van moedeloosheid. Julian zou voorzichtiger moeten zijn om een verbitterde veteraan nu, zoals Otto von Chrapitz, uit te horen. Gelukkig lag Otto alleen in een kamer. Otto was een zeer trotse man. Von Chrapitz was nooit een pacifist geweest. Hij bleef zeer fier op de realisatie van de Pruisen in de oorlog. Wat als zo'n man brak? Wat bleef er dan over van het Duits Leger? Ogenschoijnlijk waren ook sommige van de opinies van Otto over zijn hogere officieren veranderd!

‘Hoe kun je blijven strijden?’ wou Julian dan weten.

‘Ik ben een soldaat, Julian. Ik doe mijn plicht. Ik geef niet op. Niet ik! Een echte soldaat geeft nooit op. Nooit! Hij vecht tot aan het einde, maar hij geeft nooit op. Ik probeer zelfs te winnen, nu meer dan ooit. Niet dat het veel betekent. Ik zal in de loopgrachten staan en naar de vijand lopen tot ik gedood zal worden, of tot er een soort van wapenstilstand zal ondertekend worden.’

‘Hoe denkt je echtgenote daar allemaal over?’ ontsnapte aan Julian.

‘Elisabeth? Elisabeth wil een held en een rang om trots op te zijn. Ze heeft een man op haar rug nodig, en een man die diep in haar duwt. Om de rest geeft ze niet veel. Ze is rijk, weet je, zeer rijk! Ze wil slechts met mij kunnen pochen tussen haar vriendinnen, of ik nu dood of levend ben doet er niet veel toe. Geramd worden, dat kan ze elke dag. Of ik nu levend of dood ben, is allemaal gelijk voor haar, en waarschijnlijk is het gemakkelijker voor haar als ik dood ben dan levend.’

Grote bitterheid klonk ook in die woorden. Julian dacht niet dat er veel liefde lag tussen Otto en zijn echtgenote. Of was Otto verblind en cynisch door de bitterheid van de oorlog? Wel, Otto was met Elisabeth getrouwd voor haar geld en prestige. Had hij niet ook Elisabeth von Grabia getrouwd omdat ze van de oude, zeer aristocratische familie van de Pruisische adel afkomstig was, rijk was, een grote naam meebracht, en zeer uitgestrekte domeinen van wouden en velden bezat, kastelen en herenhuizen, bossen vol zeldzame eik en rivieren en meren met vissersrechten? Lagen er warme gevoelens tussen Otto en Elisabeth? Waarschijnlijk niet! Kon Otto wel gevoelens opbrengen voor iemand behalve zichzelf?

‘Wel,’ wou Julian besluiten, ‘we zullen je terug op je voeten en in fijne vorm krijgen binnen ten hoogste een week. Ik had je liever iets langer hier gehouden. Ik heb de andere littekens gezien op je lichaam, zelfs brandwonden. Maar ik veronderstel dat je hier zult uit willen zo snel je kunt. We zullen je dat gunnen.’

‘Dat is verdomd wat ik wil, ja. Zet me op mijn voeten, bind me samen, en ik zal weer op weg zijn. Je zult me wel snel terugzien, vrees ik. Maar het is mijn werk, en ik doe dat als de beste. Ik dood. Elke vent zou iets moeten hebben waar hij goed in is. Hoe was Freiburg? We hebben ons gedurende jaren niet meer ontmoet sinds je Thorn verliet, niet? Ik hoorde dat je in Berlijn werkte vóór de oorlog. In de *Charité*, niet?’

‘Ja. Freiburg was rustig. Vredevol. En ja, ik ben, of eerder was, een dokter aan de *Charité*, een professor zelfs. Ik ontmoette Dorothea in Freiburg. Je kent toch Dorothea!’

Otto draaide plots zijn hoofd weg en zei niets. Daarna leek hij uit diepe gedachten op te duiken, langzaam. Hij zuchtte.

‘Dorothea! Ja. Ze vertelde me dat ze je ontmoet had. Je was haar minnaar in Freiburg, niet? Ze volgde je. Jij ook bent geen engel, Professor *Oberst* Vincius! Dat kun je niet ontkennen. Ze is getrouwd, weet je. Ze trouwde met een rijke vent, die 17 jaar ouder is dan zij. De vent kon haar vader wel zijn. En hij ziet er zelfs ouder uit dan hij is. Waarom in ’s hemelsnaam deed ze dat?’ ‘Geen idee,’ fluisterde Julian.

Julian trok naar de deur. ‘Ik moet gaan. Ik kom nog wel langs. Blijf rustig, haal kracht bij. Je zult goed genezen.’

Otto keek verbaasd op. Was het zo duidelijk dat Julian niet wou spreken over Dorothea Gomolenski? Waarom had hij dan Dorothea er bij gehaald in het gesprek? Instinct, intuïtie?

Julian vluchtte, zijn hoofd gevuld met tegenstrijdige, pijnlijke gevoelens.

Ongeveer op hetzelfde ogenblik als Julian Vincius zijn familielid Otto von Chrapitz weerzag, vroeg Théophile Baraine om met Julian te spreken. Het was laat in de avond. Madame Baraine en haar kinderen hadden de tafel verlaten. Julian hoorde dingen in de keuken rammelen.

‘Fijn, tot zover,’ zuchtte Julian.

Hij wist niet en kon niet raden waarover Baraine met hem wou praten. Eén zorg meer, en hij zou neervallen.

‘We kunnen nu praten, als je wil,’ zei Julian. ‘Ik kan Ernst vragen ons een tijdje alleen te laten.’

‘Nee, nee,’ weigerde Monsieur Baraine. ‘Ik zie wel dat je totaal moe bent. Morgen. Eerste uur. Om 9 uur in het *Hôtel des Récollets*?’

‘Ja. Kom naar mijn bureau. Ik zal er zijn. Iets speciaals?’

‘Misschien,’ antwoordde Baraine mysterieus. ‘Niet nu. Morgen.’

Baraine goot zijn *Marc de Gewurtztraminer* in één slok in zijn keel en verliet de tafel. Julian vroeg zich af wat er gaande was. Hij ook verliet de tafel. Baraine had een donker gezicht getrokken. Gewoonlijk was hij de laatste om de tafel te verlaten. De zaak moest ernstig zijn als Baraine zich zulke zorgen maakte.

De volgende morgen, exact om 9 uur, kwam Théophile Baraine het bureau van Julian in. De deur stond open. Baraine kon van de gang rechtstreeks binnen komen. Hij klopte op de deur om de aandacht van Julian te trekken. Aan het ontbijt, dat de mannen nochtans samen genoten hadden, hadden de twee geen woord gewisseld. Théophile Baraine was niet in het gemoed om over alledaagse dingen te praten.

‘Ik wou je spreken over mijn vrouw,’ begon hij.

‘Ja.’

Julian zat, maar had de deur van zijn bureau achter Baraine dichtgetrokken. Hij was weer gaan zitten, vóór de wijnhandelaar. Julian was verrast. Waarom wou de man praten over Madame Baraine? Hadden ze gekibbeld met elkaar? Was Mevrouw Baraine het moe om Duitse soldaten in haar huis te hebben?

‘Wat is er met Madame Baraine?’ vroeg Julian een ietsje ongeduldig.

‘Ze is ziek,’ riep Baraine.

Julian keek op. Misschien, ja. Hij ook had opgemerkt dat de vrouw van Théophile minder dan vroeger sprak aan tafel. Ze zag er bleek en getrokken uit. Ze bleef meer stil dan maanden geleden. Ze ging trager. Ziek? Van wat?

‘Wat bedoel je?’ wou Julian weten.

‘Ze is ziek. Ze heeft haar evenwicht al enkele malen verloren. Gisteren opnieuw. Ze viel. Niet erg. Maar één dezer dagen gaat ze zich echt pijn doen. Een paar dagen geleden geraakte ze zelfs niet meer op haar benen nadat ze weer gevallen was. Ze kon niet recht blijven staan. De kamer danste rond haar, beweerde ze. Je nam die dag niet het avondmaal met ons. Je was aan het front. Ze stond weer op de volgende dag en deed haar werk zoals vroeger. Ze kan hard zijn. Maar ze moest overgeven. Ze heeft sindsdien niets meer gegeten. Ze is niet in orde. Ik vrees dat ze één dezer dagen weer zou kunnen vallen en helemaal niet meer op kan geraken!’

‘Ze verloor het evenwicht,’ dacht Julian hardop na. ‘Ze moet aan bloeddruk verloren hebben. Ze gaf over. Ze kon in verwachting zijn. Maar nee, niet meer op haar leeftijd. Ze heeft misschien een moeilijke microbe of zoiets binnen gekregen. Een voedselvergiftiging?’

‘Nee. Het is meer ernstig dan dat, vrees ik,’ gaf Baraine terug. ‘Ik kan het voelen. Ze is al ziek langer dan een maand. In het begin merkte ik niet veel op. Microben of andere dergelijke dingen, bacteriën, haalden haar niet zo naar beneden. Gans beneden is ze nu. Kun je naar haar kijken? Ze is ermee akkoord. Wil je?’

Théophile leek zeer bezorgd. Plots kreeg Julian het koud. Hij realiseerde zich dat dit erger kon zijn dan hij direct had gedacht. Met voorgevoelens spotte hij niet. Ook zouden andere mannen dan Monsieur Baraine hun echtgenote naar een andere dokter gezonden hebben, niet naar een Duitser.

‘Natuurlijk,’ antwoordde Julian snel. ‘Wanneer wil je dat ik haar zou onderzoeken?’

‘We willen niet echt een dokter,’ weende Théophile bijna.

‘Ik ben geen dokter. Ik ben een vriend. Ik ben een professor, Théophile.’

Julian drong aan. ‘Ik zal met haar praten. Deze namiddag? Ik zal bij je thuis zijn om 2 uur. Kun je haar dan in het huis houden? Zeg haar niet op voorhand dat ik zal komen. Laat me een ogenblik met haar alleen. Ik moet haar kunnen onderzoeken!’

Baraine aarzelde.

Dan zei hij, ‘is er iets tussen jullie twee? Ze houdt van je.’

Julian begreep eerst niet goed wat Baraine gemeend had.

Dan werd hij gans rood in zijn gezicht, voelde de warmte, en riep uit, ‘goede God, Théophile, neen, neen, neen! Er is niets tussen madame en mij. Helemaal niets! Durf zelfs zoiets niet te denken! Waar neem je me voor? Dat zou ik niet doen, nooit! Madame is getrouwd. Je bent zeer vriendelijk geweest voor mij en Ernst. Neen! Ik aanzie je als een vriend. Neen!’

Baraine leek opgelucht. Julian bemerkte dan dat Théophile Baraine, die steeds zo dapper bleef, nu op het punt stond ineen te storten. De man leek geschrompeld, zeer oud, veranderd tot een oude man, in zijn zetel gekropen.

‘Théophile,’ zei dan weer Julian met een zachte, troostende stem, ‘wat aan madame gebeurt is hoogstwaarschijnlijk niets dat niet kan genezen worden. Ik heb niets tegen je aanwezigheid wanneer ik haar zal onderzoeken, maar je vrouw zal zich gemakkelijker uitspreken tot een dokter. Patiënten zien meestal in een dokter slechts iets zoals een neutraal object, niet een andere man. Ik weet hoe me neutraal uit te drukken. Ze zal me hoogstwaarschijnlijk meer vertellen dan aan een echtgenoot. Dat is met alle patiënten zo. Het beste zou zijn, dat je een stap opzij zette wanneer ik haar onderzoek. Ik ben het ook gewoon met vrouwelijke patiënten allen te praten. En ik beloof je, ik zweer, niets anders te zijn dan een dokter. Ik zou er zelfs niet van dromen iets anders met haar voor te hebben.’

‘Wel, ik vroeg me af, jij een soldaat zijnde, alleen, ver van huis,’ stamelde Baraine.

‘Ja. Neen! Ik ben soldaat, ja, maar ik heb een lange en pijnlijke geschiedenis met een vrouw achter me, in Duitsland, een droevig verhaal, Théophile. Ik wil het daar liever gewoon niet over hebben. Het zal deze oorlog duren om me er overheen te helpen. Een oorlog woedt rondom ons, Théophile. Mijn enig en eerste doel is om levend uit deze oorlog te geraken. Is dat niet wat we allen willen? Ik houd daar allemaal niet speciaal van. Ik verafschuw de oorlog. En ik ben niet iemand die rondtolt met getrouwde vrouwen!’

Baraine grinnikte dan, ‘ik merkte al wel dat je niet van de oorlog hield. Dat doen wij ook, niet, bedoel ik. Er is iets met jou. Iets dieps. Je bent geen Duitser zoals de anderen. Waarom dat is,

weet ik niet. Misschien is het omdat je een dokter bent. Je lijkt me verstandiger te zijn dan de anderen.'

'Dat ben ik niet, verzeker ik je, Théophile. Als we dezelfde zaken zouden doen, dan zou ik al lang geruïneerd zijn! Elk zijn kunde en kennis! Nu. Ik zal je vrouw onderzoeken. Discreet, om twee uur. In je huis. Na het middagmaal. Zorg ervoor dat je ons wat tijd geeft om alleen te zijn. Maak je niet te veel zorgen te vroeg. Ik begrijp hoe zeer je bezorgd bent. Ze is waarschijnlijk nog nooit in haar leven ziek geweest? Laat mij haar even onderzoeken. Dan kunnen we praten. Het is hoogstwaarschijnlijk geen erge kwaal. Haar ziek zijn moet je als zeer ongewoon overkomen, en het is een grote schok geworden. Nu, weg met je, en zet niet dat somber gezicht op. Ze zal het bemerken. Glimlach. Ik zal het kort houden.'

Baraine was duidelijk niet erg gerustgesteld. Hij bleef toch nog een beetje zitten, zuchtte dan, maar had geen vragen meer, plaatste zijn hoed op, realiseerde zich dadelijk dat dit niet iets was om te doen in het midden van een hospitaal, en verdween. Hij zag er ellendig uit. Julian bleef in zijn bureau. Hij ging naar een kast en nam er een stethoscoop en een thermometer uit. Hij plaatste die op zijn tafel om hen niet op de middag te vergeten.

'De wapens van de dokter zijn zo nietig,' dacht Julian.

Hij keek weer naar de instrumenten op de tafel.

'Hoe kan ik ontdekken wat haar scheelt? Haar vragen waar ze pijn heeft?'

Dan herinnerde Julian zich dat hij een X-stralen toestel had.

Julian nam zijn middagmaal met de Baraines. Dat werd zelden, deze dagen. Madame Baraine en haar meid hadden de schotels klaar gemaakt.

'Ze kan niet zo erg ziek zijn,' beschouwde Julian even.

Julian zond Ernst weg. Dat was een teken voor Monsieur Baraine om zijn twee dochters te vragen met hem de tuin in te gaan. Hij moest aandringen. Het was nochtans zonnig weer, buiten.

Julian bleef een paar ogenblikken alleen met Madame Baraine. Ze stond op om de laatste schotels weg te halen.

'Neen, madame Baraine,' stopte Julian haar.

Hij hield haar arm vast. 'Blijf even zitten, alstublieft. We moeten praten.'

Mevrouw Baraine leek plots te moe om nog te protesteren. Ze ging weer zitten, plaatste de handen in haar schoot, en boog haar hoofd.

'Je bent vermoeid, en je ziet er ook moe uit,' begon Julian zachtjes. 'Je verloor kleur. Je voelt je niet goed, dat weet ik wel. Alstublieft, wat gebeurt er?'

Zoals dikwijls gebeurde met zijn patiënten, was Madame Baraine eigenlijk opgelucht dat iemand met haar wou praten over waarom ze zich niet voelde zoals voorheen.

'Ik voel me ziek,' gaf ze toe.

Julian wachtte. Hij wou haar verder laten praten.

'Ik ben ziek,' herhaalde ze. 'Ik weet niet wat er met me gebeurt. Ik verloor mijn eetlust. Ik eet slechts omdat ik me er verplicht toe voel, maar ik zal waarschijnlijk alles moeten overgeven vóór de namiddag voorbij is. Ik voel me dikwijls duizelig, en soms zeer duizelig. Dan val ik. Ik heb maagpijn.'

'Goed. Ik bracht een thermometer mee. Plaats die onder je arm, wil je?'

Julian gebruikte nu een meer bevelende toon, hopend dat ze hem zou volgen.

Ze deed zoals hij vroeg. Julian haalde zijn stethoscoop uit zijn zak. Hij opende haar hemd, wat ze hem liet doen, en hij luisterde naar haar hartslag. De pulsen waren aanwezig, en regelmatig, maar zwak. Hij nam de thermometer weg. Ze had geen hoge temperatuur. Hij kon haar bloeddruk meten in het hospitaal. Maar hij wist al dat die laag zou zijn. Waarom? Julian nam haar mee naar de sofa. Hij vroeg haar neer te gaan liggen.

‘Waar heb je pijn?’ vroeg hij haar.

Ze wees naar haar buik. Hij trok haar hemd en haar jurk hoger op, zelfs haar ondergoed. Hij gleed zijn handen over haar buik. Hij was direct in afschuw over wat hij voelde, harde knopen onder haar huid, op verschillende plaatsen, niet het gewoon aanvoelen van huid, weefsel en vet. Er kon zelfs geen vet meer zijn, hier! Hij plaatste haar kleren onmiddellijk weer in orde. Hij keek naar de klok. Het was al wat laat in de namiddag. Hij had er vertrouwen in dat geen andere dokter thans nog de X-stralen machine aan het gebruiken was. Hij had de agenda nagekeken vóór hij kwam eten. Hij nam een besluit.

‘Ik wil een foto nemen van hoe het er binnen in je uit ziet, Madame Baraine. Ja, ik kan dat doen. Ik heb een machine daarvoor, aan de andere kant van de straat. Je moet met me meekomen naar het hospitaal, naar het *Hôtel des Récollets*. Je echtgenoot kan meekomen. Zou je dat willen?’ Ze knikte.

Julian riep Monsieur Baraine naar binnen. Met hun drieën gingen ze naar de andere zijde van de straat, naar het domein van Julian. De X-stralen machine was vrij. Julian, geholpen door een angstige Monsieur Baraine, ontkleedde Madame. Hij nam drie X-stralen foto’s van haar buik. Dat nam hem meer dan twee uur. Hij deed het zelf. Daarna vroeg hij een andere militaire dokter hem te assisteren. Hij wou een tweede opinie. Nadat de foto’s genomen waren, leek Madame Baraine uitgeput. Julian en Théophile hielpen Madame Baraine weer te keren naar haar huis.

Julian keerde dan weer naar het hospitaal. Wanneer hij de X-stralen kamer binnen trad, zag hij de andere dokter de X-stralen foto’s al bestuderen. De dokter zat aan een kleine tafel. Hij hield de foto’s naar het licht. Hij zei eerst niets aan Julian, die achter de man kwam staan. De dokter bewoog zijn vinger over meerdere vage oppervlakken op de eerste foto. Hij deed hetzelfde met de twee andere beelden. Julian knikte telkens.

‘Zouden we haar moeten openen?’ vroeg Julian.

De dokter antwoordde eerst niet. Hij keek weer aandachtig naar de foto’s.

“Zou jij haar willen opereren?” drong Julian aan.

De andere dokter schudde zijn hoofd voor ‘neen!’

‘Uiterst gevaarlijk’, zei hij dan, ‘en ik geloof nooit dat we alles er uit zouden kunnen halen. Tevens, kijk hier. Het verspreidde zich vanuit de pancreas, geloof ik, of vanuit daar, de dikke darm. Je weet wat dat betekent. Het werkte zich op naar boven langs de dikke darm, of naar beneden. Wat ligt er daar achter nog verborgen? Neen, hopeloos! We riskeren zeer vele bloedingen overal als we haar openen en hieraan beginnen te snijden. Daar ben ik zelfs zeker van. Chirurgie zal ze niet overleven. Hopeloos!’

‘Hoeveel tijd heeft ze nog?’ vroeg Julian, al kende hij ook het antwoord al. Hij zocht slechts bevestiging van wat hij al wist.

‘Twee weken, misschien drie. Dit moet zich zeer snel verspreid hebben. Ze liet het te ver komen.’

Julian knikte. Hij had één maand, maximaal twee gedacht.

De andere dokter zei dan, ‘dat was je huisbazin, niet?’ Een Franse vrouw.’

‘Dat is ze,’ knikte Julian weer. ‘Haar echtgenoot is de burgemeester van Longwy. Hij heeft me veel geholpen om me de gebouwen van onze hospitalen te tonen. Hij is geen slechte man.’

‘Wou je dat ik het haar meldde?’ vroeg de dokter.

‘Neen,’ weigerde Julian. ‘Ik moet dat doen. Haar echtgenoot is een vriend, nu. Meen je werkelijk dat chirurgie op haar niet meer mogelijk zou zijn?’

‘Je kunt zelfs niet meer het onderscheid zien tussen de normale, gezonde weefsels en de andere,’ antwoordde de dokter. ‘Ik heb al heel wat dergelijke gevallen gezien, niet onder X-stralen, maar in de werkelijkheid. De drie malen dat ik toch probeerde te opereren, heb ik me nadien erg beklaagd. Ik was nog jong en onervaren. Ze zal erg lijden, en hoogstwaarschijnlijk al onder het mes sterven. Niet menselijk.’

‘Ik ga akkoord met je,’ besloot Julian.

‘Heel droevig. Was ze iets voor je? Wou de militaire dokter toch weten.

‘Ze was mijn huisbazin. Ze bereidde de maaltijden voor ons. Ze waste. Iets anders, neen. Ze gaf me een bed, een onderdak, maakte er een blijde plaats van, klein, maar gezellig. Ze zorgt heel goed voor haar kinderen. En ze sprak met mij als met een gewone mens, vriendelijk zelfs, niet zoals andere mannen in de stad met ons doen, soms. Onder vijanden was dit een zeldzaam voorbeeld van eenvoudige, menselijke vriendelijkheid.’

Zijn stem brak. Ze was niet een gewone patiënt. Hij wou voor haar zorgen, zo goed hij kon. De dokter knikte op zijn beurt.

Hij zei, ‘we doen haar dan geen chirurgie aan. We hebben morfine. Ze zal veel morfine nodig hebben. Ze is ongeneesbaar. Zo nodig kunnen we haar te veel morfine geven. Dat ook is slechts menselijk medeleven. Het spaart haar lijden. Ik kan je assisteren. Zo zie ik het, tenminste. Je zult haar het slecht nieuws moeten meedelen, dan.’

‘Dat weet ik.’

Julian keerde weer naar het Baraine huis. Hij ging eerst naar Monsieur Baraine. Die was aan het frommelen met zijn flessen wijn in zijn opslagplaats. Baraine keek op, hopen op goed nieuws. Hij zag het gezicht van Julian.

‘En?’

‘Zit neer. Wees sterk. Kanker. Maag en er rond. Ver uitgespreid. Chirurgie niet mogelijk. Het zou haar waarschijnlijk doden onder onze instrumenten. Jullie hebben nog twee, misschien nog drie weken ten hoogste. Jij en zij, zouden jullie zaken in orde moeten brengen. Ik wou het nieuws sparen aan je dochters. De laatste dagen zal ze beter doorbrengen in het hospitaal, weg van hen. Ze zal zeer ziek worden. We hebben verpleegsters die gewoon zijn stervenden te bedienen. We zullen voor haar zorgen. We zullen haar pijn kunnen besparen. Je zult haar kunnen bezoeken, dan, wanneer je wilt. We hebben nog genoeg morfine om er te kunnen voor zorgen dat ze niet te erg lijdt. Het is veel beter voor haar te sterven in een bed dat steeds proper is, jou aan haar zijde, niet lijdend, maar ze kan in een waas van verwarring geraken en je uiteindelijk niet meer herkennen, niemand meer, trouwens. Ze zal slapen. Dat zal het beste zijn dat we kunnen doen.’

Baraine ging neerzitten op de koude, vochtige grond van zijn kelder en opslagplaats. Julian kon nog net de fles rode wijn opvangen die uit de handen van Baraine gleed.

Madame Baraine stierf in januari van 1916, enkele dagen later dan de drie weken die Julian haar nog gegeven had. Ze stierf in het hospitaal, nadat ze daar nog een kleine week gebleven

was. Ze stierf met Monsieur Baraine in een zetel naast haar, steeds haar hand vasthoudend. Ze stierf niet alleen.

Madame Baraine werd drie dagen later begraven in het kerkhof van Longwy. Julian was niet aanwezig op de begrafenisplechtigheid. Een Duits uniform zou niet welkom geweest zijn onder de rouwenden van Longwy.

De volgende dagen viel Monsieur Baraine in een periode van diepe depressie. Niets kon hem blijkbaar nog echt wat schelen. Julian organiseerde dan het huis zo goed hij kon, samen met de oudste dochter Charlotte. Zij twee spraken met de notaris. Hij en Charlotte zorgden voor de erfenis. Zij ging naar de bank en Julian zei haar waar op te letten. Hij zei haar aan te dringen op hoeveel betalingen nog moesten gebeuren. Ze vonden aan wie haar vader nog wijn had verkocht en hoeveel. Ze bezocht die mannen, aandringend op betaling, en ze zei dat zij voortaan de zaken zou verder zetten in de naam van haar vader. Julian sprak in die tijd veel met haar. Hij bewonderde haar moed en haar intelligentie. Ze werden zeer intiem in die dagen. Julian zei haar dat Monsieur Baraine tijd nodig had, maar dat hij wel beter zou worden. Théophile zou langzaam uit zijn lethargie stijgen, maar wanneer, wist Julian ook niet. Baraine zou weer tot zijn verstand komen wanneer hij zijn vrienden en dochters naast hem zag staan. De rouw en het verdriet van Monsieur Baraine duurde maanden. Dan zou hij zijn gezond verstand weervinden in de realiteit van elke dag. De dochter, Charlotte, knikte. Ze begreep en deed wat van haar kon verwacht worden.

Wanner Charlotte niet zeker was van wat ze kon of moest doen, dan refereerde ze naar Julian of naar Ernst, niet naar haar vader. Ernst bleef meer in het huis dan vroeger. Julian reed nu meestal alleen. Charlotte sprak voor de meeste, praktische zaken met Ernst. Ernst verdiepte zich in de boekhouding, begreep de principes ervan, en legde ze uit aan Charlotte. Voor alle zaken van betalingen, inkomende fondsen en dergelijke, vroeg ze Ernst en Julian.

‘Mijn vader is niet goed in zijn hoofd,’ zei ze aan Julian, met grote droefheid.

Julian moest met haar praten, of zij ook zou breken.

‘Hij is getroffen door het verdriet, je vader,’ probeerde Julian. ‘Hij verloor zijn evenwicht sinds je moeder overleed. Hij weet niet meer hoe nog te leven. Maak je niet te veel zorgen. Hij zal wel weer tot zijn gezond verstand komen. Ondertussen doe je alles zeer goed. Laat de moed niet zinken. Alles komt wel goed!’

Julian troostte haar. Aan het einde liet ze haar hoofd op zijn schouder zakken, en weende ze. Hij hield haar in zijn armen. De oorlog was ook hard voor haar. Hij streelde haar lang haar, haar schouders. Hij zweeg verder.

Er was iets anders gebeurd dat hem geschokt had en dat hij niet aan Charlotte durfde te vertellen.

Vóór ze stierf, had Mevrouw Baraine aan Julian gefluisterd, ‘mijn echtgenoot zal wel over mijn dood heen geraken. We hielden veel van elkaar. We deden dat echt. We trouwden uit liefde, en ik was zeer gelukkig met hem. Hij heeft iemand nodig om voor hem te zorgen, voor zijn wereld in dit huis en in de stad. Het zal wel meevallen. Hij zal wel iemand vinden. Het is Charlotte waar ik me zorgen over maak. Ze is verliefd op je. Ze begrijpt nog niet haar gevoelens voor wat ze echt zijn, maar ik heb haar ogen gezien. Ze bewondert je, hoewel je geen Fransman bent. Je zou veel slechter kunnen doen dan door met haar te trouwen. Ze is een schoonheid,

een zeldzame schoonheid. Ze is slim. Ze is bekwaam tot warme gevoelens. Ze is goedhartig. Ze zal een uitstekende moeder zijn. Dat is hoe we haar opbrachten, Théophile en ik. Je hebt mijn toestemming. Ik voel dat ik haar aan je kan toevertrouwen. Ik kan nu vooruit zien, over mijn graf heen. Je zult een goed huwelijk hebben met haar. Ik heb meerdere kinderen gezien. Ze is meer waard dan je denkt. Ze zal goed voor je zijn. Alstublieft, zorg voor haar, zelfs als je niet met haar wilt of kunt trouwen.’

‘Ik zal voor haar zorgen,’ beloofde Julian, ‘maar ze is zo veel jonger dan ik. En ik ben een Duitser! Binnenkort zal ik niet meer gevreesd worden in Longwy, maar beschouwd worden als een vuile vijand. Ik kan haar toch niet willens en wetens blootstellen aan de haat van haar eigen volk!’

‘Haal haar naar Berlijn vóór de oorlog eindigt. Je moet haar uit Longwy verwijderen, vóór geburen die weten en andere mensen nog hun wraak op haar zullen willen nemen. Leer haar je taal. Ik betreur slechts één ding: mijn kleinkinderen niet te zullen kennen. Beloof me vriendelijk te blijven met haar. Wees niet cynisch met haar. Ze zal zich goed vinden aan je zijde.’

‘Natuurlijk wil ik vriendelijk met haar zijn. Maar ik ben een Duitser!’

‘En dan wat?’ had Madame Baraine gehoest. ‘Ik dacht dat een man zoals jij je gemakkelijk zou kunnen zetten over de haat van de wereld. Ik ben er zeker van dat Théophile dat zal doen, als hij het al niet gedaan heeft. Het zou een droevige wereld worden, inderdaad, als we de haat tussen ons laten komen en er aan toegeven. Je bent een Duitser, maar dan ben je het ook niet. Er zit iets anders in je, iets waar ik niet de handen kan op plaatsen. Je bent een vreemde Duitser. Je bent meer menselijk en meer intelligent en meer complex dan de gewone mannen. Hoe is dat mogelijk? Toch houd je nog van je vaderland. Hoe dat mogelijk is, weet ik niet. Maar ik voelde het, net zoals ik weet dat je een goede man bent. Het kan me niet schelen wat je verleden was. Maak mijn meisje gelukkig! Trouw met haar! Het vraagt veel aandacht om een vrouw gelukkig te maken. Geef haar dat! Je zult je er rijker door maken, je gans leven!’

Julian had niet opgebiecht aan Madame Baraine dat hij geboren was als een Jood. Dat had hij ook niet gedaan aan Théophile Baraine, en zeker niet aan Charlotte. Op een bepaald ogenblik zou hij het hen wel moeten vertellen. Hij wist dat. Maar op dit ogenblik had hij voldoende andere problemen om aan te denken. Hij was verrast gebleven te horen hoe Madame Baraine hem met haar dochter wou zien blijven. Gedurende enige tijd bleef hem dit een eerder zelfs obscene gedachte. Charlotte was nog zo jong! Later echter, veranderde zijn opinie wel wat. Of volledig! Charlotte was ouder geworden de laatste maanden. Niet in hoe ze er bleef uitzien, maar in haar geest. Ze leek hem nu zo rijp in gedachten als een volledig opgegroeide vrouw. Misschien was ze zo al een hele tijd geweest. Ze praatte met hem alsof zij nu de vrouw des huizes was. En ja, natuurlijk was ze een schoonheid, een ware schoonheid, die alsmaar groeide in lieflijkheid. In Berlijn, in het hoger gezelschap waar Julian zich ook kon in thuis voelen, zou ze de koningin van elke avond kunnen zijn. Duitsers bleven toch onder de indruk van de Franse elegantie, voor Franse sensualiteit, voor de feilloze goede smaak van Franse vrouwen voor hun houding en hun kleding. Charlotte was de personifiëring van de verblindende elegantie die Franse vrouwen konden tonen. Ze kon eender welke Duitser aantrekken, van welke rang of stand ook. Haar elegantie en haar schoonheid intimideerde zelfs Julian Vincius.

Ze konden goed opschieten, hij en het zeventien jaar oud meisje. Ze bleven ook heel veel samen! Julian besprak zelfs met haar wat ze de volgende dagen zouden eten met de andere leden van de familie, op de middag en in de avond, alsof hij en Ernst nu leden waren van dat nieuw gezin. Ze werden zeer intiem. Dikwijls vergat hij het verschil in ouderdom, zelfs al

duurde het meerdere maanden van samenzijn om tot dat punt te komen. Meer dan voorheen slaagde hij erin vroeg in de avond thuis te komen. Hij was verbaasd van zichzelf zo gemakkelijk te horen praten over het Longwy huis als zijn thuis.

Het jaar 1915 eindigde. De winter begon met erge koude, regen, wind en dan sneeuw. Longwy zag er zo mogelijk nog grijzer en donkerder uit dan toen Julian voor het eerst zijn voeten in de straten had geplaatst. Julian vond de stad zo typisch als sommige steden van de Wuppertal regio's van de Duitse industriële sites. De industrie van Longwy was echter bijna volledig gestopt. De fabrieken werden al meer en meer ontmanteld door Duitse ingenieurs. Alles van enig nut werd naar Duitsland gezonden. Julian vond dit erg spijtig. Duitsland was toch geen dievenbende, geen plunderende natie! Dat kon niet zijn, en zou niet mogen zijn. Hij voelde zich beschaamd bij de vele lelijke daden van vernieling en plundering die hij zag gebeuren door de Duitse officieren en onderofficieren in de stad. Soms waren echt slechte mannen, hebzuchtige en wraakgierige mannen aan de macht in Longwy! Wanneer hun zucht tot stelen en misbruiken ook de hospitalen van Julian raakten, of zelfs het huis waar hij in woonde, dan werd hij zeer woedend. De officieren leerden snel dat hij aan touwtjes kon trekken in Berlijn. Officieren die hem het leven wilden moeilijk maken, werden overgeplaatst naar meer gevaarlijke hoeken van het front. Zijn reputatie was zeer snel gemaakt! Het motto dat hij hoorde was, doe wat je wilt in Longwy, maar raak niets aan dat van kortbij of veraf wat te maken heeft met *Oberst* Julian Vincius. Hij lachte daar wel mee, maar de reputatie maakte hem ook voorzichtig. De officieren gingen hem uit de weg, en hij de officieren. Julian kon niet voor alles tussenkomen, echter, en niet wanneer de eerste families van Pruisen in het gedrang kwamen. Hij viel dan terug op zijn werk.

Julian had de lazaretten van Longwy georganiseerd tot voorbeelden van goed beheerde instituten, waarin de beste zorgen van de beste kwaliteit werden toegediend aan de zieken en de gewonden. Zijn centrum, zijn *Hôtel des Récollets*, verkreeg de reputatie één van de beste oorlogshospitalen aan het front te zijn. Zelfs officiers die genoten van een grote autoriteit gaven er de voorkeur aan naar Longwy gebracht te worden dan naar andere centra.

Dan, aan het einde van februari 1916, begon de grootste gruwel. Aan elke zijde lanceerden Duitse troepen en Franse troepen aanvallen en tegenaanvallen, de ene snel na de andere. Beschietingen met honderden kanonnen werden schering en inslag. De hospitalen van Julian geraakten volzet. Toch moesten ze nog meer slachtoffers opnemen. Julian moest bedden installeren in alle dringendheid in de gangen van het gebouw. Zijn klein laboratorium en zijn X-stralen toestel werkten bijna dag en nacht. De machine was gelukkig zeer robuust. Julian moest vragen naar reserve kathodestraal lampen. Hij kreeg er 2 toegezonden. De X-stralen machine was een grote aanwinst om kleine, metalen fragmenten op te sporen in lichamen doorheen 1916. In dat jaar at Julian bijna nooit op de middag. Ernst werd uitgestuurd om proviand in te slaan waar hij ze kon vinden. Wanneer Charlotte hem iets bracht op de middag om toch te eten, veroorzaakte ze telkens een sensatie in het hospitaal! Julian at meestal slechts laat in de avonden, wanneer iedereen al sliep in het Baraine huis. Gewoonlijk warmde Charlotte dan iets op voor hem. Hij sprak zelden veel. Hij was te moe en te zeer vervuld met afschuw van de wonden die hij die dag weer gezien had, om haar daarover te vertellen. Hij keerde nog meer in zichzelf.

De geestestoestand van Monsieur Baraine evolueerde gelukkig in de andere richting. Hij werd beter. Hij begon opnieuw te werken en de zaken van zijn huis weer in handen te nemen. Hij probeerde weer wijn te verkopen. Hij was een rasechte handelaar van karakter, en bezat alle talenten van een goede verkoper. Ware handelaars vonden altijd wel iets om handel in te drijven, om te kopen en te verkopen. Voor Monsieur Baraine werd dat nu minder en minder wijn. Slechts een zeer goedkope wijn kon hij nog kwijt. Baraine handelde in vlees, in groenten en in fruit. De prijzen stegen. Julian wist zeer goed dat Baraine met de dag rijker werd. Baraine kon zo veel verkopen omdat hij leveranciers had waar de Duitse autoriteiten geen greep op konden plaatsen. Baraine werkte zeer handig op de zwarte markt. Hij was actief in smokkelwaren. Maar hij leverde ook aan het hospitaal van Julian! Er gebeurde zoveel aan frauduleuze activiteiten in Longwy, dat slechts een onooglijk deel daarvan kon gevat worden door de Duitse militaire politie. De Franse politie bestond ook nog, gedeeltelijk, maar keek met lede ogen toe, en zweeg. Er waren ook voldoende Duitsers in uniform voorhanden om met slimme, sluwe mensen zoals Baraine zaken te doen, en eveneens rijk te worden in de samenwerking.

Baraine was nog steeds de burgemeester van de stad. Hoewel de Duitse bevelhebbers konden beschikken over leven en dood, en konden grijpen wat ze wilden, wisten ze zeer goed dat ze ook moesten rekenen op enige samenwerking met de inwoners van de stad. De Franse autoriteit die wanorde en weerstand kon zaaien in Longwy waar hij maar wilde, was Baraine! Veel meer Fransen woonden er in Longwy dan Duitse soldaten in de stad sliepen. De Duitsers wandelden gewapend rond in de stad. Ze stonden op wacht. De Duitse officiers wisten echter al te goed dat er meer wapens, geweren en granaten, verborgen lagen in de stad, al waren die dan misschien nog van de vorige oorlog afkomstig, dan zij in de handen hielden. Het was beter Monsieur Baraine niet te zeer kwaad te maken! Een evenwicht van wederzijds begrip, van leven en laten leven, doordrenkte Longwy in die oorlogsmaanden. Het evenwicht werd toen zelden verstoord, behalve dan wanneer nieuwe Duitse officiers het bevel overnamen in de stad. Dat gebeurde zelden, nu.

Julian Vincius bracht heel wat meer tijd door in de loopgrachten en in de *Feldlazaretten* dan vóór februari 1916. Gans dat jaar bleven vurige gevechten razen in de heuvels rond Verdun. Hij zag veel ellende. Het gebeurde ook dat hij zelf diep in de modder moest blijven liggen wanneer een Franse verrassingsaanval gericht werd op de sectie van het front dat hij net had willen inspecteren, of waar hij toevallig aan het helpen was, wachtend tot een Franse beschieting stopte. Hij stond in een loopgracht, niet een zeer diepe, wanneer een Franse aanval direct gelanceerd werd op zijn deel van het front. Kogels en schrapnels vlogen hem rond de oren. Hij ervaaarde ook dan de angst om tientallen Franse infanteristen te zien lopen net naar de plaats waar hij stond. Hij hoorde de kreten van doodsangst even later van die mannen, wanneer ze in de niet vernielde prikkeldraad liepen, net vóór de Duitse loopgrachten en borstweringen bemand met verborgen posten van machinegeweren. Hij zag de aanstormende Fransen neergemaaid worden, zonder medelijden, harteloos, gevoelloos, door de Duitse machinegeweren die rechts en links hen in kruisvuur namen. Het was hier doden of gedood worden.

Julian zag ook Duitse soldaten gedood worden door handgranaten die 's nachts in de Duitse posities geworpen werden. Hij zag Franse vliegtuigen bommen neerwerpen op dorpjes die in rustige plaatsen achter de frontlijnen door Duitse troepen bezet bleven. Hij zag huizen ontploffen, daken hoog geworpen worden en in puin weer neerkomen, niet ver van waar hij

werkte aan gewonde soldaten. Meerdere malen hielp hij gewonde mannen naar veldhospitalen te brengen. Meestal echter, was hij gewoon op inspectie in de veldhospitalen, vragend welke geneesmiddelen of verbanden het meest nodig waren. Of hij bracht geneesmiddelen in met zijn auto van Longwy, met Ernst dikwijls als chauffeur. Hij gebruikte zijn camion slechts zelden, slechts wanneer hij en Ernst zwaarder materiaal naar het front moesten brengen, zoals bedden of draagberries of tenten.

Julian werkte ook aan chirurgische ingrepen op gewonde soldaten, doch dat dan slechts in de hospitalen van Longwy. Hij had eerst niet veel ervaring als chirurg toen hij in de *Charité* van Berlijn aankwam. Het was ook niet zijn voorkeursspecialiteit. Nu kon hij zichzelf een ervaren chirurg noemen. Geen dag ging er voorbij waarin hij niet één of andere chirurg assisteerde in Longwy, of waarbij hij zelf de hoofdchirurg was in moeilijke gevallen. Hij leerde de chirurgie de harde wijze.

Tijdens één van zijn tochten in de verdedigingen van de Duitse troepen, terwijl hij de verplegingsplaatsen inspecteerde op een lang deel van de versterkingen ten oosten van Verdun, meestal slechts lange lijnen van opgeworpen borstweringen hier, achter dewelke de soldaten lagen, lanceerden de Franse troepen een hevige verrassingsaanval. Julian had in een deel van de loopgrachten gestaan toen de aanval begon. Hij plakte zich in een hoek van de loopgracht, tegen de houten planken die de wanden vast hielden. Hij kon gedurende meerdere uren niet bewegen, omdat obussen aan alle zijden explodeerden in fonteinen van water en modder. De bommen waren gevaarlijk, want lange, scherpe, puntige stukken pijnhout vlogen overal in het ronde. Eén dergelijke lange scherf kon in of door je lichaam vliegen en je doden!

Op een bepaald ogenblik, toen hij meende dat de kanonnen zwegen, op een plaats waar de borstweringen volledig vernield waren, vond Julian het tijd om uit de loopgracht te ontsnappen. Kanonnen en mortieren hadden te erg doel gekozen op zijn stuk en hem vastgepind in een vloed van vuur en lawaai. Hij sprong weg, achteruit, en wierp zich in een aarden trechter achteraan, die bijna volledig gevuld was met bruin, vuil, modderig water. Soldaten hadden hem voorheen al wel verteld niet te diep in dat soort trechters te springen, in trechters opgegooid door de explosies van de zwaarste obussen. Het was waar, beweerden ze, dat obussen zelden vielen op dezelfde plaats. Maar in het water konden lichamen drijven, of afgescheurde ledematen of rompen van soldaten. Veel van die trechters hielden dan rood water, waarin het bloed zich mengde met de modder. Dit waren poelen van bacteriën.

Julian wierp zich neer nabij de rand, in de trechter, zijn voeten wel in het water, zijn hoofd net lager dan de rand rond de trechter. Naast hem, sprong de ene na de andere soldaat ook de trechter in. Ze vonden zich allen beschaamd daar zo dicht tegen elkaar te liggen, nabij een kolonel zelfs, maar ze bleven. Julian grinnikte naar hen. Hij was er bijna zeker van dat de mannen enige troost vonden van zo dicht te liggen bij een medische officier.

Julian moest daar nog lang blijven liggen. Hij hoorde de ontploffingen, de aarde die beefde, elke minuut voor zijn leve vrezend. Hij bleef liggen, hoorde de explosies, tot het schieten stopte. Hij kon slechts de volgende dag naar Longwy terugkeren. Hij had niet één seconde die nacht kunnen slapen. Julian voelde zich nog gelukkig niet gewond te worden door de schrapnels die hij hoorde fluiten wanneer ze net boven zijn hoofd door de lucht kliefden.

Op een ander ogenblik, dagen later, bereikte Julian een dorp waarvan niets anders dan lage ruïnes overbleven. De kanonnen hadden hier verschrikkelijk thuisgehouden. Een groep storm

troepen ging voorbij. Plots begonnen obussen te regenen op het dorp. Obussen ontploften overal, met een sarrende regelmatigheid en vurigheid, niet de ene ontploffing na de andere, maar werkelijk in vlagen van explosies op bijna dezelfde plaatsen. Van de misschien wel twintig Duitse soldaten die Julian had zien stappen, overleefden weinig mannen. Obussen waren ontploft midden in de groep. Granaten die aan gordels gedragen werden, ontploften samen met de obussen. De beschieting duurde niet zeer lang. Maar het verbruik van hoog-explosieve obussen was geweldig geweest. Wolken schrapnels hadden alles getroffen dat hoger stond of lag dan een paar bakstenen. Julian was na de eerste ontploffing direct achter een muur die niet hoger dan vijf bakstenen lag gesprongen. Hij bleef daar liggen, volledig uitgestrekt, zijn gezicht zijwaarts in de modder, de handen op de oren om niet volledig doof te worden van de drukveranderingen in de lucht. Hij overleefde ook deze beschieting.

Wanneer het lawaai langzaam ophield en de inslagen van ontploffende obussen verminderden, stond Julian recht en ging van man tot man. De ganse groep en nog andere soldaten lagen als inerte lichamen op de grond, in de straat, tussen het puin van de geraakte boerderijen. Hij vond drie gewonde mannen die nog niet dood waren, maar ook niet meer bewogen. Hij trok hen terzijde, achter een vernielde muur van nog geen meter hoog, hopende dat de gewonden daar toch iets meer bescherming kregen als er een tweede golf van beschietingen zou komen. Een paar andere soldaten, verder af, schrompelden nu weg.

Een officier had de groep geleid. De man had enkele passen vóór zijn groep gestapt, voldoende vooruit om zich dadelijk in een trechter van opgeworpen aarde te kunnen werpen die door eerdere beschietingen gevormd was. De beschieting van nu net, uitgevoerd met hoog-explosieve obussen, had slechts vijftien minuten of zo geduurd. Ze had Julian een eeuwigheid geleken. Ze was voldoende geweest om meerdere groepen soldaten die net door het dorp vorderden, van de grond te vegen. Een Franse infanterie aanval kon de beschieting volgen, die verder naar achter bewoog met haar vernielende kracht op de huizen. Voldoende Duitse soldaten kwamen echter al aanlopen om naar de grens van het vernielde dorp te komen, zich daar gereed makend om de aanval te stoppen. Machinegeweren werden achter hopen steen opgesteld. Nadien, na iets meer dan een uur, lagen veel dode lichamen van soldaten op de paden en wegen van het volledig vernielde dorp. Kon hier nog ooit een mens wonen? Hij begreep, wanneer hij de naam van het dorp zag: dit was Fleury!

Julian dook op van achter de beschermende muur waar zijn gewonden lagen. Hij legde eerste verbanden zo goed en zo kwaad hij kon. Hij liep dan naar de resten van een kamer in wat vroeger een boerderij was geweest. Boven de hoop stenen die van het huis overbleef, stond geen dak meer. Wat restte waren nog slechts enkele lage muren, een paar dozijn bakstenen hoog, zeker niet meer, waarachter hij misschien wat meer bescherming kon vinden tijdens de volgende aanvallen en beschietingen. Julian droeg een revolver in een holster aan zijn riem. Hij had niet de bedoeling ooit dit wapen te gebruiken. Het was ook slechts een teken van zijn rang. Wanneer het lawaai van de schermutseling aan de andere zijde van het dorp stopte, stond hij recht. Dan ging hij op zijn stappen terug, naar waar de stormtroepen verdwenen waren. Hij wou verder zoeken naar gewonde mannen. Een beetje verder vond hij de officier.

De man lag op zijn buik, het hoofd naar beneden, in een poel zeer vuil water gemengd met bloed. Hij was zelf uit de trechter geraakt. Minstens twee andere mannen lagen naast hem in een kleine trechter, half in de trechter, half op de begane grond. Hun bloed druppelde welig uit

meerdere wonden. Die mannen waren dood. Julian bereikte de officier, en draaide hem rond. De man lag nu op de rug. Julian voelde aan de nek van de man. Hij meende nog een hartslag te voelen. De officier leefde nog. Julian bemerkte twee bloedende wonden in de borst van de man, doch aan de rechterzijde. Een long kon geraakt zijn, niet het hart. Waren de kogels of de schrapnels in de linkerkant van de man ingeslagen, dan was hij bijna ogenblikkelijk gedood geworden, zijn hart ontploft. De wonden die de man nu had waren voldoende erg om direct in te grijpen.

Julian riep niet naar hulp. Hij wist dat niemand zou komen. Hij trok de man heel moeilijk over zijn schouders, kon met laatste, buitengewone energie nog langzaam op zijn knieën geraken, en dan op zijn voeten, en hij begon te stappen, moeizaam met de man op de rug, op de wijze die hij al gezien had van de soldaten zelf. Hij ging langzaam naar de andere zijde van het dorp, richting noorden. De man die hij droeg bleef gelukkig bewusteloos. Het lichaam, getrokken over de schouders van Julian, woog zeer zwaar. De officier was groot. Julian strompelde verder, boog onder het gewicht. Hij bereikte zo het einde van het dorp, waar hij hoopte nog zijn auto te vinden. Hij was alleen gekomen, maar hij had zijn auto in een klein bos gelaten, juist aan het begin van de huizen. Dat was een wijs besluit geweest. De auto stond daar nog steeds, één zijde tegen de resten van een heel oude, met mos bedekte stenen muur. Julian kreeg dan hulp van twee andere Duitse soldaten, die het lichaam van hem overnamen. Julian dankte kort, zei dat hij naar het hospitaal zou rijden, draaide de auto, en reed weg om de Route Nationale te zoeken die naar Longwy leidde. De weg stak vol met camions en andere auto's die haastig in de beide richtingen reden. Achter hem, begon een nieuwe beschieting. De kanonnen of de ontploffingen rommelden als in een hevig onweer. De oorlog was weer gestart.

Julian reed Longwy in slechts een uur later. Hij stopte aan het *Hôtel des Récollets*, waar hij andere sterke armen en handen vond om de gewonde man naar binnen te dragen. Julian zei hen de man naar de chirurgische afdeling te brengen. Julian liep naar zijn bureau, zweepte het vuil en de modder van zijn gezicht en van zijn uniform, zo goed en zo kwaad als hij kon. Hij besloot uit dit nat grijs te komen en trok een witte broek en een hospitaalhemd aan. Hij ging dan ook naar de chirurgische afdeling. Hij wist al dat hij ver in het inert lichaam zou moeten zoeken naar kogels of schrapnels. X-stralen foto's nemen om de laatste, kleinste stukjes metaal te verwijderen, kon slechts nadien gebeuren. Deze man zou waarschijnlijk minstens tweemaal onder het mes moeten. Ondertussen hadden al twee verplegers gewerkt aan het lichaam, het gewassen. Ze hadden de man uitgetkleed en hem op de operatietafel geplaatst.

Julian had de officier al herkend in het dorp, toen hij de man had omgedraaid. De officier was Otto von Chrapitz!

Otto bleef bewusteloos, wat Julian apprecieerde, want zo bleef de man tenminste rustig. Hij zou ondraaglijke pijn hebben geleden in het dorp. Julian moest geen tijd verliezen aan morfine. Een dokter kwam al wel de kamer ingelopen om de officier in slaap te houden. Julian had die dokter eerst weggewuifd. Nu wenkte Julian toch naar hem. De dokter grijsde en begon de patiënt in slaap te houden.

Julian werkte gedurende het gans volgend uur om de schrapnels uit Otto te halen. De longen waren gespaard gebleven, maar een schouderblad was zwaar getroffen en was versplinterd op een paar plaatsen. Julian kon de kleine stukjes aan elkaar plaatsen om Otto weer een min of meer volledige schouder te geven. De schouder zou een hele tijd nemen om weer bruikbaar te

worden. Julian plaatste de beenderen samen tot ze bij elkaar pasten, zo goed hij kon. Dit was heel moeilijk werk tussen de spieren en het bloed.

De verplegers hielpen hem de vuile wonden te desinfecteren. Julian sloot de wonden en met de hulp van een verpleegster naaide hij de wonden toe. Julian voelde zich dan totaal uitgeput. Hij ging de zaal uit, liet de verpleegster de rest van het werk beëindigen. De verplegers zouden Otto nadien wel naar een proper bed brengen in een kamer van het hospitaal.

Julian ging naar het Baraine huis en waste zich volledig. Hij trok een ander, proper uniform aan. Hij bracht de avond door met Monsieur Baraine, Ernst en Charlotte. Monsieur Baraine had zijn andere dochter naar familie in Metz gebracht.

De volgende dag, eerder laat in de morgen, ging Julian zien hoe Otto von Chrapitz uit de operatie was gekomen. Otto lag in een bed, in een kleine kamer voor hem alleen. De verplegers zeiden hem dat de man een kolonel was, een *Oberst*, wat Julian reeds wist. Hij had de kentekens van de rang opgemerkt. Hij knikte. Een *Oberst* van de stormtroepen moest met veel respect en zorg behandeld worden! Toen hij de kamer binnentrad, zag Julian dat Otto bij het bewustzijn was, zwak, maar zeer levendig. De vurige ogen van de man namen zijn nieuwe omgeving in. Hij was nog een ontbijt aan het nemen van brood en ham. Hij had zelfs echte koffie gekregen, een genot opgezonden door de *Charité*.

‘Ik verwachtte je niet al zo vroeg terug te zien,’ riep Julian uit.

‘Ik ook niet,’ gaf Otto ironisch terug. ‘Ditmaal was het dichtbij. Je droeg me naar de veiligheid,’ hoorde ik. Het spijt me je niet te hebben kunnen helpen!’

‘Zand erover,’ zei Julian op dezelfde toon. ‘Ik wist zelfs niet wie ik uit de ruïnes van dat dorp trok. Je zat onder de modder en ander vuil.’

Otto kon daarmee lachen, ‘dat was ik, niet? Ik realiseerde me te laat dat ik in de resten van een varkensstal dook. Die zijn gewoonlijk omringd door een bakstenen muurtje. De verpleegsters knijpen nog steeds hun neus dicht als ze me zien. Ik kon bemerken dat het een varkensstal was in de laatste seconden vóór een obus niet ver naast me ontplofte, zelfs terwijl ik dook. Ik zal andere mannen moeten opleiden, nu. Verdomde Franse kanonniers! Ze leken toch wel geleerd te hebben hoe ze moesten schieten. Hun nauwkeurigheid is verbeterd. Ze werden ook al veteranen in het doden. Wel, alles voor het beste! Ik geef er de voorkeur aan te strijden tegen mannen waar ik respect voor kan opbrengen. De Fransen hebben onze maat genomen!’

‘Ik veronderstel dat ze dit deden,’ antwoordde Julian droogjes.

Julian wachtte. Otto at.

Dan zei Julian, ernstiger, ‘het was een slachting, in dat dorp! Ik was er getuige van. Ik was toevallig daar, op zoek naar een veldhospitaal dat al lang geleden diep in de grond moet geschoten zijn. Is het elke dag zo, nu, nabij Verdun?’

‘Dat is het sinds een tijdje al,’ ging Otto akkoord. ‘Ik doe mijn werk verder, dat is, met doden. We kunnen de Fransen nog amper tegenhouden, moet ik toegeven. We zijn niet meer echt de sterksten, hier. Troepen van ons zijn ook al weggetrokken. Wij, Duitsers, lanceerden toch nog een aanval. Ik ben echter niet meer zeker over wie nog aanvalt en wie verdedigt. We moorden elkaar gewoon uit. We kunnen niet meer winnen van hen. We houden stand. Ze hebben te veel kanonnen, te veel mannen. Zij zitten in hetzelfde moeras als wij. Zij ook kunnen niet van ons winnen, wat ze al proberen en doen, hoewel ze steeds maar blijven komen in grote aantallen

en met zoveel obussen als er keien op hun stranden moeten liggen. Onze diplomaten kunnen maar beter beginnen te praten. We doden, maar waartoe dient het nog?’

‘De diplomaten zijn nog niet klaar daarvoor,’ fluisterde Julian nogal hardvochtig terug.

‘Onze soldaten wel,’ gaf Otto terug. ‘Ze worden wanhopig. Ze begrijpen niet meer welk nut er nog is in dit soort van oorlog. Maar de mannen van Berlijn zijn er inderdaad nog niet klaar voor, om te praten, meen ik. Ze blijven van de overwinning dromen! Ze zoeken de onbereikbare overwinning, die mannen! Het volk wil al de doden en de gewonden nog wreken.’

Otto haalde even adem en sprak dan verder.

‘De beide zijden zoeken wraak. Welke wraak kunnen ze vragen, welke wraak kunnen ze krijgen? Elke aanval van eender welke zijde ook, eist meer slachtoffers! Dat vraagt nog meer wraak. Dus moeten nog meer mannen gedood worden. Hoe kan de spiraal ooit eindigen? Wat kan de spiraal doen stoppen? Ik doe dus maar verder met mijn beroep, dat is met doden. Ik werd er een hele expert in!’

Julian knikte slechts, ‘wel, ditmaal vreesde ik je er niet te zien uitkomen. Ik ben zeer verbaasd je nu al te zien recht zitten en bereid om meer slagen uit te delen. Heb je nog voorheen jezelf in dergelijke nauwe situaties gevonden? Hoeveel maal? Hoeveel maal ben je nog zo gewond geweest? Ik heb de littekens niet geteld. Dit moet minstens al de vijfde maal zijn of zo, dat je weken in een hospitaal moest doorbrengen. Ditmaal ook, zal het je enkele weken kosten om terug te recupereren. Doe je dat niet, dan zal die schouder van je het niet meer willen doen!’

‘Ik ben een soldaat. Ik moet mijn promoties verdienen. Ik voel me slechts thuis tussen andere soldaten. Mijn vrienden. Ik vind vrienden nog slechts onder mijn soldaten. Nergens anders. Wij denken niet meer aan hoeveel Fransen we doden, niet meer aan hoeveel van onze kameraden de Fransen doden. Ik zoek eer voor mijn volk. Geen wraak, echter. Wraak is steriel en dom.’

‘Hoe is het in de oorlog?’ vroeg Julian. ‘Ik zie de oorlog slechts in de gevolgen, in de wonden en in de verminkingen waaraan de soldaten lijden die hier binnengebracht worden. Ik doe mijn best om die mannen op te knappen, maar waarvoor is dat goed? Ik zend hen slechts terug naar meer wonden of naar de dood, de volgende maal. Is dat waarom ik een dokter geworden ben? Een dokter zou moeten verzorgen, helen, en mensen weer gelukkig maken. Niet hen helen en dan hen terugzenden om nog meer te doden. Maakt dit dan ook een moordenaar van mij? Doe ik er niet beter aan de spiraal door te knippen, in plaats van mannen zoals jij op te knappen? Het zou voor de menselijkheid in het algemeen een goede daad zijn om je te laten liggen in de varkensmest. De spiraal van het doden zou ophouden.’

Naarmate Julian die woorden uitte, had hij er al spijt van ze gezegd te hebben.

Hij boogde zijn hoofd en hervatte zich, ‘dat meende ik niet. Vergeet dat. Soms geraak ik ook nogal ontmoedigd en bitter. Dan zeg ik allerhande domme dingen. Iedereen wil blijven leven. Zelfs ik.’

‘Zo staan de zaken er inderdaad voor,’ was Otto het niettemin eens. ‘Wij, mannen zoals ik, wij doen ons deel. Zonder ons zouden de Fransen en de Britten in Berlijn aankomen. Is het dat wat je wilt?’

‘Neen,’ antwoordde Julian, ‘neen, zeker niet. Er moeten andere middelen bestaan om tot een oplossing te komen.’

‘We hadden zelfs niet moeten beginnen met strijden,’ zei Otto met bitterheid in zijn stem.

Otto voegde geen andere argumenten toe aan hun wrang gesprek.

Plots, zonder enige overgang, alsof iets al die tijd in zijn geest was blijven knagen, zei hij, ‘ik had geluk dat jij, onder alle mensen, dichtbij was. Opnieuw had ik veel geluk. De volgende maal kan ik niet zo gelukkig zijn. Dat weet ik. Wat anders kan de Fransen nu nog tegen houden? Als ik sterf, en je hoort erover, kun je dan een boodschap overbrengen aan Dorothea? Ik kan die niet neerschrijven en naar haar zenden.’

‘Aan Dorothea? Ik heb Dorothea al sinds jaren niet meer gezien,’ zocht Julian te vluchten. ‘Ik zou ook haar liever niet weer willen opzoeken.’

‘Ze zal naar je terugkomen, vroeger of later. De oorlog kan vreemde dingen weer op hun plaats brengen. We waren meer dan louter familie, Dora en ik,’ bevestigde Otto dan. ‘Wij ook waren minnaars, ooit. Zeer jong! Echte minnaars. Helemaal. Ik was nogal wild toen ik jong was, en ben dat waarschijnlijk nog steeds! Kon enkel een soldaat worden. Ze verliet me voor jou, voor niemand anders. Misschien werd ze echt verliefd. Misschien was ik te wild en te trots op mijn aristocratische afkomst en dus te dom voor haar, te zeer de jongen, te zeer de dominante persoon, te gewelddadig, te opvliegend, weet ik veel. Ze droeg mijn kind.’

Julian keek op. Hij had zoiets al verwacht. Hij had het idee al lang verworpen. Hoe bitter hij ook was geworden, hij bleef verrast. Hij voelde zich erg geschokt. Zijn spieren trokken zich samen. Hij kon nu wel op Otto springen. Hij hield zich ternauwernood tegen.

‘Ik wist,’ gaf Julian toe, ‘dat ze ooit een kind had gedragen. Ze verloor het. Ik wist niet van wie ze een kindje had.’

‘Ik denk dat het van mij was. Ik denk niet dat ze andere minnaars had op dat ogenblik. Maar ze dreef naar jou toe. Jij kwam nadien, als haar minnaar, bedoel ik. Jullie kenden elkaar al vóór ik naar haar begon te kijken. Ze verloor haar baby, ja. Ik was niet gereed voor een huwelijk, zal dat waarschijnlijk nooit zijn. Je kunt je nu verbazen, maar alle soorten van mensen leven op onze planeet, weet je!’

Dat wist Julian al. Hij knikte slechts.

‘Ze verloor het kindje op één of andere manier,’ vervolgde Otto. ‘Ik vermoed dat ze een abortus pleegde. Er bestaan vrouwen in Thorn die alles weten over baby’s, over boorlingen, en die kruiden en middelen kennen om abortussen te veroorzaken. Vreemd! Vreemd ook, dat toen ik hoorde wat er gebeurd was, toen ze me vertelde dat er geen baby meer was, ik zeer kwaad werd. Misschien vertelde ze me slechts een leugen. Misschien verloor ze het kindje wegens onze bloedverwantschap. Dora is de enige die de waarheid kent! Het meest waarschijnlijke is, dat ze het kindje op natuurlijke wijze kwijt raakte. Misschien deed ze het voor jou. Zo ja, dan vuurde de daad terug naar haar. Want uiteindelijk wou je niet van haar. Ze vertelde me later dat ze zwaar ziek was gevallen en geen kinderen meer kon hebben. Een straf wacht op ons allen! De straf wacht om ons ofwel te oordelen en ons de schuld kwijt te schelden, of om ons nog meer te straffen voor onze zonden. Als je haar ooit terugziet, zeg haar dan dat ondanks al mijn domheid, ik toen werkelijk van haar hield. De rest is bijkomstig.’

Otto lachte ruw.

‘Ik vraag me af welke mijn straf zal zijn. Het is hier, te Verdun, wel heel gemakkelijk om te straffen! Dood in een beerput? Daar was ik dan dichtbij, gisteren. Waarom heb je me er uitgehaald? Maar het kan me niet schelen waar ik zal sterven. Dood is dood. Al de manieren

van dood gaan zijn me gelijk. Ik wil enkel dat het snel zou gebeuren. Er zijn veel zwaardere straffen dan een snelle dood op een slagveld!’

‘Werkelijk?’ vroeg Julian zich sarcastisch af. Wat zou zijn straf en dood kunnen worden?

‘Ach,’ zei Otto nog, wellicht meer tot zichzelf dan tot Julian, ‘ik heb lelijke doden gezien, in tegenstelling tot snel gedood worden. En langzame wijzen ook. Ik heb mannen naast me zien staan met afgescheurde ledematen, en die in verbazing keken naar wat er met hen gebeurd was. Ik heb armen en benen door de lucht zien vliegen, en blijven hangen in de bomen. Ik heb al zo vele, vele mannen in de loopgrachten zien staan, nog met het geweer in de hand, om dan ze plots zien achteruit geworpen worden en daar de andere zijde vliegen, het geweer nog in de hand, met een mooi, klein gaatje in hun voorhoofd. En natuurlijk met een groot gat achteraan hun schedel, hun hersenen uit die schedel gegooid in de modder op de planken. Veel, veel komt de dood zo in de loopgrachten! Slachtoffers van scherpschutters! Verdomde lafaards, die scherpschutters! Scherpschutters liggen daar op hun gemak de ganse dag, droog, warm, en ze doden maar zonder zelf enig risico te lopen zelf gedood te worden in hun vuil werk. Ze hebben de moed zelfs niet om uit hun hol te kruipen en met je te vechten. De Heer bouwde veel soorten mensen op aarde.’

Otto pauzeerde. Hij vond nieuwe adem, en ging dan verder. Hij praatte langzamer, nu.

‘Ik heb mannen nog zien rondlopen met de inhoud van hun buik in hun handen. Bij één van die mannen gleden zijn darmen meters achter hem aan tot hij bij mij kwam voor hulp. Dan viel hij neer en stierf hij. Sommige mannen schreeuwen en tieren, roepen luid, zoals varkens in een stal. Anderen zeggen geen woord meer, gaan gewoon zitten, en sterven evenzeer. Ik heb mannen vlak naast mij zien staan, hoewel op enige afstand van mij. Het volgende ogenblik hoorde ik een bang en dan een tijdje helemaal niets meer. Ik kon dan van die man helemaal niets meer vinden, tot één van mijn soldaten me wees op één hand en stuk arm dat in een boom gevlogen was.

Ik ben een stormtroeper, Julian! Wij stormtroepers, wij vallen aan met revolvers en granaten en met machinegeweren en vlammenwerpers om secties vijandelijke loopgrachten vrij te maken van Fransen en Britten. Offensieve granaten brengen verschrikkelijke wonden toe. De granaten barsten open en zenden dan honderden schrapnels, rood-hete ijzeren stukjes metaal, overal in het ronde. Zware stukjes! Zoals kogels raken ze je huid, maar die kogels van granaten hebben scherpe kanten overal, die snijden. Heb je al ooit een man gezien die gevallen is omdat er een granaat naast hem ontplofte? Ik wel. Dikwijls. Ooit het resultaat gezien van een vlammenwerper recht in het gezicht van iemand? Ik wel. Meer dan eens. Slechts een hoop verbrand, zwart geblakerd vlees en beenderen blijven over. Een werkelijk afschuwelijk wapen, een vlammenwerper! Een smerig wapen! Het had nooit mogen uitgevonden worden. Maar wij, Duitsers, gebruiken het met grote kennis en kunde.

En heb je al een landschap, een mooi, vlak landschap gezien na drie opeenvolgende dagen van beschieting? Je ziet dan alleen nog diepe trechters in dat landschap! De natuur bestaat niet meer op die gronden. Ik heb die landschappen meer dan eens gezien. De generaals komen die natuurlijk ook bezichtigen, lange tijd nadat de lichamen verwijderd werden. Ik heb een man gezien, nog een jonge man, die lag in een diepe trechter vol vuil stof, stenen, modder, houtscherven, een man van wie nog slechts een romp overbleef. Geen benen, geen armen, slechts een romp en een hoofd erop. Ik wou die resten doodschieten, de arme jongen doden, zodat hij niet meer leed. Toch zag hij zichzelf sterven. Kun je me geloven? Hij stierf snel bij

het verlies van bloed. Niemand van ons wou het bloed stelpen. Ik moest die vriend van mij niet doden, Julian. Hij was al dood net vóór ik mijn revolver kon bovenhalen. Ik draaide dan slechts mijn hoofd en streed verder.

Gelukkig zijn de mannen die hun hoofd direct verliezen. Letterlijk verliezen! Ik heb zo enige soldaten zien sterven, ook. Jij bent een militaire dokter? Je moet al gezichten gezien hebben waarbij kogels doorheen de slapen gingen, wangen doorschoten werden, neuzen afgerukt. Wel, ik heb dat allemaal gezien. Uiteindelijk word je er gevoelloos van! Je wordt iemand voor wie gevoelens hebben een luxe is die je beter niet kunt hebben! Ik heb voldoende gruwel gezien om eender welke man gek van te doen worden.

Ooit mannen gezien in een gasaanval? Er is altijd wel iemand in een groep die zijn gasmasker net die dag vergeten heeft of ergens heeft laten liggen in de loopgracht. Pech! Die mannen sterven dan heel, heel langzaam, hun longen verbrand of vergiftigd. Ze sterven in vreselijke pijnkrampen. Ze spuwen bloed uit. Ik hoor nog steeds die mannen schreeuwen om hun moeder in mijn nachtmerries. Ik ben een stormtroeper! Ik was steeds bij de eersten om verliezen te zien tijdens aanvallen. Wanner je die dingen gezien hebt, en je bent met wapenkameraden, dan heb je broeders voor het leven. En je verliest dan broeders bijna elke dag.

Deze oorlog is monsterachtig, Julian! Dit zou moeten gestopt worden. En toch zijn er mensen zoals ik, die er alles aan doen om de oorlog te verlengen. Wanneer zal deze waanzinnigheid eindigen? Ik ben een soldaat, een zeer goede soldaat. Ik heb ook een geluksster. Ik leef nog! Zo velen zijn al gestorven! Toch kan ik elke dag gedood worden. Ik denk zelfs niet meer of ik deze oorlog nog kan en zou willen overleven. Mijn soldaten denken net zoals ik. Ze denken dat ik geluk breng. Ze denken dat samen met mij, hetzelfde aan hen zal gebeuren: we overleven. Wel, gisteren werd die gedachte ook gedoemd. Ik verloor hen allen! Mijn ganse groep! Ik veronderstel dat ik snelle reacties heb. Ik overleefde. Zij niet.

Er is zeer weinig overgebleven van de godsdienst in de loopgrachten, Julian. Zeer vreemd! God is niet in de loopgrachten. We bidden niet meer. We geloven niet meer in een God.'

Julian bleef uiterst verbaasd luisteren naar Otto. Hij had een dergelijke, striemende, verschrikkelijke biecht niet verwacht van een man zoals Otto von Chrapitz. Otto was meer een mens dan hij had gedacht. Hoe kon eender welke man blijven verder strijden nadat hij dergelijke afgrijselijke gruwel had gezien? Julian kon slechts knikken en zijn hoofd buigen.

Hij dacht lang na, en zei dan, 'Dorothea en ik, we braken onze relatie honderdmaal af, en we begonnen telkens opnieuw. Ik meen niet op te kunnen tegen een vrouw zoals zij. Veel betere en meer onstuimige, trotse, interessante, indrukwekkende mannen veroverden Dora steeds weer. Ik wist zelfs niet dat ze getrouwd was, tot je me het vertelde. Ze is een wanhopige vrouw. Ze wierp zich op zoveel mannen al! Ik kan en kon haar dat niet vergeven!'

'Ja. Je was een man van deugd. Je was een zeer harde man daarin, al besef je dat niet,' vervolgde Otto. 'Je kunnen zien en toch niet met je kunnen leven was een constante marteling voor haar. Dora realiseerde zich dat je zuiverder waart dan zij en dan iedereen van ons die rond haar wervelde. Ze meende zich bevlekt al na haar eerste minnaar, ik. Maar daar vergiste ze zich in, zie je? Jij brengt slechts mannen weer op de been, hoezeer ze ook verwond werden, om ze weer de hel in te zenden. Je bent een acoliet van moordenaars, net zoals wij. Je stuurt de soldaten weer de hel in om nog meer te doden! Hoeveel mensen heb jij dus gedood, Julian, door dergelijke mannen weer naar de oorlog te jagen? Het heeft allemaal geen zin! Ja, iedereen wil

weer op de been gebracht worden en leven bij noodzaak. En doden uit noodzaak. Jij doet deze oorlog en deze gruwel verder duren, zozeer als wij dat doen. Je bent helemaal niet zuiverder dan wij. We doen allen onze plicht en we willen alleen nog even verder leven. Dora heeft zich ook in jou vergist. Maar dat is hoe ze meende. Jij was de enige. Ze zag een heilige in je, en heiligen kon ze niet waarlijk te na komen, laat staan trouwen!’

Otto had dan veel gepraat. Hij zag er bleek en uitgeput uit. Hij was moe van in het bed te liggen, met de medicijnen die zijn macht wegnamen. Hij wou nu slapen.

‘Ga,’ zei Otto zachtjes, ‘ga! En kom niet terug. Je vernietigt mijn moed en mijn hoop. Ik ben liever op een slagveld dan dicht bij jou.’

Julian stond op en verliet de kamer. Hij bezocht Otto inderdaad niet meer.

Twee weken later werd Otto ontslagen uit het hospitaal, uit het *Kriegslazarett* van Longwy. Julian hoorde niet meer van hem, tot jaren later en dan in heel andere omstandigheden. Hij hoorde wel dat Otto gevraagd had om weer naar Verdun gezonden te worden. Dat gebeurde echter niet. Veel jaren later hoorde Julian dat Otto von Chrapitz de oorlog overleefd had, de Duitse orde *Pour le Mérite* inderdaad ontvangen had, en teruggekeerd was naar Pruisen. Hij woonde dan met zijn familie, zijn vrouw en kinderen, in het Kasteel von Grabia in het district van Thorn, en nog later zelfs ver van Berlijn.

Verdun van maart tot in de herfst 1916

In maart en april van 1916 vielen de Duitse troepen Frankrijk aan in het oosten en in het westen van de nog niet veroverde zones rond Verdun, waar ze vooral gestreden hadden van de 21ste tot de 26ste februari van 1916.

Het 5de Duits Leger vroeg meer troepen om aan te vallen, maar von Falkenhayn weigerde dit. Op de 29ste februari kon de Stafchef van het 5de Leger, Konstantin Schmidt von Knobelsdorf, er toch in slagen om twee meer divisies van de OHL reserves af te pingelen. Hij argumenteerde dat hij met die troepen de hoogtes op de westelijke oever van de Maas kon veroveren. En daarna zouden ook de aanvallen aan de oostelijke zijde lukken.

Het 6de Duits Reservekorps en het 10de vielen zo een lijn aan die ging van Avocourt naar de Côte 304, *Mort Homme* en de Côte 205, om daar de Franse artillerie te vernietigen. De Franse batterijen met veldkanonnen waren echter versterkt geworden. Ze behielden hun posities. Meerdere Duitse, hevige aanvallen, faalden! De Duitse troepen stopten dan hun mokerslagen vóór de door de Fransen verdedigde lijn van Avocourt naar de Côte 304 of *Mort Homme* en naar het zuiden van de dorpen Corbeaux tot Cumières. Daar, ten slotte, stopten de Duitse offensieven.

Van de 6de maart tot de 9de april 1916 bleven de Duitse troepen nog verder vorderen. Ze veroverden meerdere dorpen ten westen van Verdun. Meerdere aanvallen van de Duitse troepen, die duurden van de 11de maart tot de 14de maart, lieten de Duitse strijdkrachten maar weinig vooruitgang boeken. Op de 30ste maart namen ze wel het *Bois de Malancourt* in. Maar ze leden daarbij 20.000 verliezen! Op die 30ste maart ook, nam Generaal Max von Gallwitz het bevel van een nieuwe aanvalsgroep. Die veroverde het dorp. Op de 5de april viel eveneens het dorp van Haucourt in Duitse handen, en op de 8ste april zelfs ook Béthincourt. Andere Duitse aanvallen geraakten niet vooruit. Tegen einde maart, had het Verdun offensief het Duits Leger al 80.000 verliezen gekost. Erich von Falkenhayn begon er aan te denken het offensief werkelijk te beëindigen, want te kostelijk. Op de 4de april dan, zei von Falkenhayn aan het 5de Leger definitief te stoppen. Zijn middelen in de Duitse Legers lieten hem niet meer toe nog meer soldaten en munitie te verliezen rond Verdun en toch niet vooruit te kunnen stoten.

Op de 9de april dan, lanceerden de Duitse troepen hun laatste aanval van die periode. Ze vielen weer aan in het westen. Ze werden daar weer gestopt te *Mort Homme*, zelfs al wonnen ze nog wat terrein. Ze begonnen een andere aanval in het oosten, nabij de *Côte-du-Poivre*, doch ook die bleef in Frans bezit. De twee vijanden hadden weer een evenwicht in vuurkracht bereikt. Er rezen dan twisten op in de Duitse Generale Staf tussen von Falkenhayn en sommige van zijn bevelhebbers rond Verdun en in de Argonne streek. Deze laatsten wilden de strijd verder zetten, maar ze wilden meer troepen, die von Falkenhayn niet wou lossen. Von Falkenhayn en von Knobelsdorf bevalen wel nog beperkte aanvallen, uitgevoerd door stormtroepen. De legerleiders die nog protesteerden tegen die bevelen, werden op staande voet ontslagen uit het Leger! Dat was het geval voor Generaal von Mudra, de bevelhebber van de Aanvalsgroep Oost. De stormtroepen bestonden uit twee infanteriegroepen en één technische groep, bewapend met automatische machinegeweren, handgranaten en vlammenwerpers, om aan te vallen vóór de eigenlijke infanterie.

Daarna kwam het einde van het groot, volledig offensief rond Verdun. De Duitse troepen plaatsten zich in de verdediging.

Op de 30ste april nam Generaal Robert Nivelle het Frans bevel voor Verdun over van Generaal Philippe Pétain. Pétain kreeg het bevel over de Franse Legers van het centrum, de *Groupe d'Armées du Centre*.

Van mei tot augustus 1916 duurde dan een werkelijke uitputtingsslag tussen de Duitse en de Franse troepen te Verdun. Nog in april veroverden de Duitsers het dorp van Vaux, en vielen ze daar het Frans fort aan. Het nam hen een volle week om het fort ook te veroveren, aan het begin van juni. Ongeveer 10.000 Duitse soldaten vielen Fort Vaux aan op de 1ste juni, om het in te nemen op de 2de. De laatste Franse overlevenden gaven zich slechts over op de 7de juni!

Einde mei bezat het Duits Leger nog meer dan 1.700 zware kanonnen te Verdun. Het Frans Leger had er slechts 550. Die laatste batterijen volstonden om Verdun te houden en de Duitsers af te weren. De Fransen hadden niet voldoende kanonnen echter, om ernstige, belangrijke tegenaanvallen te riskeren.

Het doel van de Duitse Staf om het tot een uitputtingsslag te laten komen te Verdun, realiseerde zich nooit, omdat de Duitse troepen hier evenveel soldaten verloren als de Franse! En Erich von Falkenhayn was ertoe gedwongen om veel meer strijdkrachten rond Verdun in te zetten dan ooit zijn bedoeling was geweest.

Ten westen van de Maas, onder constante Duitse aanvallen, bleef het front substantieel liggen zoals bereikt einde april. Aanvallen en tegenaanvallen, de verovering van enig terrein dat de volgende dag weer verloren werd, strijd tussen tienduizenden vijandige soldaten, veranderde bijna niets aan de Duitse vooruitgang.

In het noordoosten van Verdun, van de 9de juni tot de 12de juli, kwamen de Duitsers wel wat vooruit, van het fort van Douaumont tot aan Fleury, en voorbij dit totaal vernietigd dorp tot aan het fort van Souville. Dit laatste fort konden ze niet veroveren. Ze namen wel het fort van Vaux in, in juni. Nog heel wat meer forten bleven in Franse handen: Souville, St Mihiel, Tavanès, Moulainville en Belleville. Deze bleven alle Verdun verdedigen.

De Duitse troepen kwamen vooruit tot op 4 kilometer van de citadel van Verdun, maar in juli moest de Duitse Generale Staf haar troepen te Verdun verminderen om ze naar andere slagvelden te zenden aan het Westelijk Front. De aanvallen bleven hard toeslaan. Van de 23ste juni tot de 17de augustus bijvoorbeeld, veranderde Fleury niet minder dan 16 maal van handen! In een driedaagse tegenaanval op het fort in de Bois Caillette, leden de Franse troepen 5.640 verliezen onder de 12.000 soldaten die ze vooruit gestuurd hadden. De Duitse troepen verloren er 4.500 mannen, gedood of gewond. De Duitse generaals wisten wel hoe kostelijk de aanvallen nu werden. Het Duits offensief te Verdun was bedoeld als een beperkte aanval, maar alle Franse reserves werden naar dit deel van het front getrokken.

Tot in juni van 1916 was er praktisch geen gifgas gebruikt in de strijd. Op de 22ste juni vuurde de Duitse artillerie 116.000 gifgas obussen neer op de Franse artillerie posities. Ze veroorzaakten ongeveer 1.600 verliezen in de Franse lijnen, en brachten de Franse batterijen tot zwijgen. Tijdelijk.

De Duitse infanterie viel dan aan, en vormde een kleine uitstulping in de Franse verdediging. De Duitse aanval bereikte bijna het Fort Souville. Dorpen zoals Fleury en Chapelle-Ste-Fine werden ingenomen. De Duitse troepen stonden op 5 kilometer van Verdun. Maar de Franse generaals waagden een tegenaanval de volgende dag, en de nieuwe Duitse vordering werd in toom gehouden. Fleury veranderde weer van handen. Op de 24ste juni ontvingen de Franse troepen versterkingen. De Franse batterijen werden weer in paraatheid gebracht. De Franse troepen sneden de Duitse lijnen af vanuit hun rug. Op de 25ste dan, moest von Knobelsdorf ook die Duitse aanval stopzetten. Tegen het einde van juni hadden de twee legers al elk ongeveer 200.000 soldaten verloren.

Verdun lag dan al meer dan 5 maanden onder beleg! Op de 1ste juli begon de Slag aan de Somme. De Duitse generaals moesten delen van de Duitse artillerie weghalen van Verdun om ze naar de Somme te brengen. Verdere aanvallen van infanterie, terrein gewonnen en verloren, duurde verder in de maanden van juli tot september. Verdun was gered. De stad bleef Frans. De patsituatie zette zich weer in te Verdun, omdat de Duitse generaals hun krachten concentreerden aan de Somme. Op de 29ste augustus 1916 werd Erich von Falkenhayn vervangen door Generaal Paul von Hindenburg en zijn Stafchef, toen de Kwartiermeester-Generaal Erich Ludendorff. Een nieuwe periode begon in de offensieven aan het Westelijk Front. Een tragische periode.

Julian Vincius in Longwy tijdens de Slag om Verdun. 1916

Praktisch gedurende het volledig jaar van 1916, werkte het *Kriegslazarett* van Longwy dag en nacht op volledige kracht. Verplegers en verpleegsters bleven steeds op wacht, dag en nacht. Niet zo de dokters.

Wanneer zich een dringende gewonde aanbood 's nachts, wat één of tweemaal per week gebeurde, dan liep een verpleegster van wacht gewoon naar de andere zijde van de straat om Julian Vincius wakker te maken. Julian werkte bijgevolg ook aan eender welke kwetsuur die mogelijk was aan Duitse strijders. Hij kwam ertoe wonden te respecteren. Hij wist nu bijna uit het hoofd hoe welke te behandelen. Wonden ook openden zich 's nachts, wanneer soldaten wild in hun slaap rond zich sloegen. Gangreen kon zich inzetten op eender welk uur van de dag of de nacht, en het leven van patiënten op het spel zetten. Julian weigerde nooit om op te staan in het midden van de nacht, en mee te gaan om hulp te verlenen. De verpleegsters en verplegers kenden hem als de kalmste dokter van het hospitaal. Hij sloeg nooit in paniek. Hij kon alles wel oplossen. Wanneer verplegers zeer zenuwachtig werden als ze naast hem stonden, steeds echt gevend voor het leven van een soldaat, dan bleef Julian kalm en hij leek zijn tijd te nemen. Hij weigerde zich te laten leiden door paniek. Dat was nooit voor iets goed.

Hoe kritiek ook soms de situatie was, wist Julian goed, dat hij zijn hoofd koel moest houden in de eerste plaats, goed moest blijven observeren, nadenken, voelen, en vooral de inschrijvingen nauwkeurig moest lezen op de formulieren die hij ingeleid had en die aan het bed hingen. Op dat papier las hij de naam van de patiënt, zijn veranderingen van temperatuur, zijn agenda van ingenomen medicijnen, de interventies, en zelfs aanduidingen over het karakter van de man, zoals opvliegend of stoïsch. Slechts dan begon hij te werken, en tegen dan ook wist hij al exact wat te doen. De rest was routine. Soms was hij van zichzelf verbaasd, hoeveel hij eigenlijk toch kon doen, soms hoe weinig. Hij redde veel soldaten, en patiënten stierven ook onder zijn handen. Hij voelde het harder aan de jonge mannen te zien gaan dan de ouderen. Elk verlies voelde hij aan als een nederlaag.

Na elke aanval in die maanden, werden zoveel soldaten gewond, dat het hospitaal bijna steeds overvol lag. In de plaats van een andere site te zoeken, liet Julian bedden plaatsen in de gangen, het ene bed tegen het andere. De ingangszaal stond vol bedden. Hij vond grote tenten en plaatste die vóór het gebouw. Julian bleef ervan overtuigd dat zijn hospitalen, ook zijn *Feldlazaretten* in de tweede frontlinies, onder diegene waren die de beste overlevingskansen gaven aan de soldaten. Beter kon niet. Camions beladen met gewonden reden aan en af.

Na meer dan 6 maanden van dit regime, voelde Julian zich meer dan uitgeput, niet slechts in lichaam, ook en vooral in geest. Onlangs had hij zich echt met tegenzin nog naar zijn *lazaretten* laten slepen. Hij wist dat hij rust nodig had. Maar de aanvallen bleven voortduren nabij Verdun. Hij kon zich er niet toe brengen enkele dagen te stoppen. Hij moest het voorbeeld blijven geven, en volhouden. Hij liet zich niet naar Berlijn rijden om zijn familie en vrienden daar te bezoeken. Hij stapte niet in een trein die hem naar Thorn kon brengen om zijn ouders te bezoeken, zijn ooms en tantes. Hij dacht niet meer aan Dora Gomol. Hij werd een zeer, zeer eenzame man, die zou werken tot hij er bij zou vallen.

In die tijd ook, was Monsieur Baraine nog niet voldoende in orde van geest om alleen gelaten te worden. Baraine kwam wel langzaam uit zijn apathie, maar hij zorgde weinig voor zijn

dochters, al was er één al in Metz. Hij dreef handel met een vreemde furie, om niet te moeten herinnerd worden aan zijn overleden vrouw.

Op één van die bijzonder vermoeiende dagen in de vroege herfst van 1916, zag Julian geen einde meer aan de uitzichtloze strijd rond hem, ofwel op het slagveld, als in zijn werk te Longwy. De hongersnood had zich ingezet in Longwy, onder de bevolking. Hij had tot laat gewacht in het *Hôtel des Récollets*, en ging naar huis, zeer laat, om toch wat te slapen. Die avond zag hij zelfs niet Monsieur Baraine, noch Ernst, noch de Baraine dochter op hem wachten. Hij vond wat koud eten in de keuken van de Baraines, at wat, bleef nog hangen in een zetel van de grote eetkamer, en zat daar met zijn hoofd in zijn handen aan tafel. Hij stond dan uiteindelijk op en ging naar zijn deel van het huis.

Wanneer hij daar aankwam, hoorde hij de deur die tussen de twee delen van het huis stond, zich langzaam openen.

In kwam Charlotte Baraine, gekleed slechts in een bijna doorzichtig nachthemd. Voldoend licht van de volle maan kwam uit de vensters in de kamer van Julian. Charlotte ging op naakte voeten zoals een witte nimf in de nacht. Ze kwam naar hem toe zonder aarzelen, sloeg langzaam haar armen rond hem, en kuste hem. Ze kuste Julian ook op de mond, iets wat ze tot dan toe nog nooit gedaan had.

Julian kon niet meer de moed opbrengen haar te weigeren. Ze kusten. Charlotte duwde haar lichaam tegen hem. Zijn armen gingen rond haar. De kus duurde. De omhelzing werd sterker. Zijn handen ontdekten haar. Haar begeerte warmde op. Wanneer ze elkaar weer loslieten, nam Charlotte de hand van Julian en ze trok hem verder de slaapkamer in. Ze duwde hem naar binnen, maar ze volgde hem. Ze sloot de deur. Ze opende de lakens van het bed en de dekens. De blankheid verhoogde de verleiding. Charlotte begon hem uit te kleden. Julian liet haar doen. Wanneer hij naakt in de kamer stond, trok ze haar nachthemdje over haar schouders. Daarna gleed ze op het bed en noopte hem naar haar. Hij lag. Ze kwam naast hem liggen en trok de lakens en dekens over hen. Charlotte bewoog zich nader tot ze in zijn schoot lag. Ze trok zijn linkerarm over haar en zijn hand naar haar rechterborst. Ze bewogen zich niet meer. Ze sliepen snel.

De volgende morgen bewoog zich iets in het bed en Julian ontwaakte. Hij vond zich in bed met het naakt meisje, de vrouw, nog steeds volledig huid tegen huid, naast hem. Zijn hand lag nog steeds op haar borst. Julian was dan plots zeer wakker. Toch sprong hij niet weg van haar. Hij snakte naar haar. Hij draaide zijn hand rond haar borst, voelde de tepel hard worden en stijgen, de borst zwellen. Hij meende dat Charlotte nog in slaap lag, maar ze plaatste een hand op zijn hand en deed die hand verder rond haar borst kneden en vormen. Ze zuchtte en kreunde even. Ze draaide zich in het bed en ging op haar rug liggen. Ze keek naar hem en trok hem op haar. Ze beminden elkaar. Hij duwde diep in haar, en voelde haar naar adem snakken. Hij wist dat ze nog maagd was. Hij voelde een pijn van verdriet, dan. Maar het was voor hen beiden te laat te stoppen. Ze beminden elkaar. Ze bereikten het nadir van hun begeerte samen, sterk en snel. Ze trok hem dan verder en dieper in haar.

Daarna bleven ze een lange tijd heel stil liggen. Ten slotte stond de vrouw, geen meisje meer, op. Ze zei niets. Ze boog zich over zijn gezicht en kuste hem even op de lippen, de neus en de mond met lichte, snelle kussen, lippen gesloten. Ze trok haar nachthemd over haar, en verliet de slaapkamer. Niet één woord werd gezegd.

Julian bleef nog even in bed. Hij voelde zich zeer moe, maar ook zeer gelukkig. De spanning was weg. Hij moest opstaan, nu. Hij waste zich, kleepte zich in zijn uniform en een nieuw hemd, en ging naar beneden voor het ontbijt. Hij voelde zich nog meer verbijsterd dan de vorige dagen. Wat had hij gedaan? Hij had geslapen met een jong, Frans meisje! Dat meisje was nog zo jong. Dit feit alleen al maakte van die nacht een volledig onconventioneel ogenblik. Meer dan één man of vrouw kon hem nu veroordelen om van haar genoten te hebben, een jong meisje te hebben verleid. En dat meisje was Frans! Ze was een vijand. Hij kon zich wel met woorden verdedigen, maar was dat correct? Kon Charlotte zich verdedigen tegen én Franse én Duitse aantijgingen? Haar Franse burens, haar vrienden en verwanten, de inwoners van Longwy die haar kenden, hoe zouden zij oordelen over haar? Een verkracht meisje? Had ze samengehokt met de vijand? Had ze gecollaboreerd? Ze kon opgehangen worden voor verraad door minder verstandige inwoners van de stad! Haar haren konden van haar hoofd afgesneden worden. Ze kon een hoer genoemd worden en bespot, naakt door de stad gedreven worden. Ze was een verdorven, liederlijke vrouw, een verrader van het vaderland. Ze had met een Duitser geslapen, zich een verrader van het land getoond en van het lijdend volk van Frankrijk.

Charlotte was bijzonder mooi. Ze was waarschijnlijk de meest verrassend mooie vrouw van de stad. Veel vrouwen waren jaloers op haar. Die allen, zouden speciaal genot willen nemen in haar te vernederen, in haar pijn te willen doen. Veel mannen begeerden haar. Wat had hij gedaan? Dat alles was nu in gang gebracht. Hoe aan Théophile Baraine zeggen dat hij de gastvrijheid van de man misbruikt had om het hoogste van wie Baraine hield, zijn dochter, van hem weg te nemen in oneer? Baraine en zijn echtgenote hadden Julian zoveel vriendelijkheid gegeven! Hij, Julian Vincius, was de verrader, de verkrachter, de vuile verleider.

Aan het ontbijt bediende Charlotte allen aan tafel in de eetkamer. Ze deed dit nu elke dag sinds het overlijden van haar moeder. Ze keek niet naar Julian. Hij ook draaide zijn ogen weg. Julian herinnerde zich dan de laatste woorden van de stervende moeder van Charlotte. Madame Baraine zou niet geschokt geweest zijn van wat Julian Vincius en haar dochter gedaan hadden. Aan tafel, nu, probeerden noch Charlotte noch hij iets anders te doen van wat ze de vorige dagen gedaan hadden. Hun ogen kruisten zich toch. Charlotte gaf hem een triomfantelijke en zeer tedere blik. Dan stond hij op uit zijn stoel en maakte hij zich klaar om naar het hospitaal te gaan. Hij beantwoordde haar ogen toch kort, en had haar willen omhelzen. Neen, dit zou niet een enige gebeurtenis blijven, wist hij. Haar ogen zeiden hem dat nu bij elkaar hoorden. Die ogen pleitten, en zouden ontvangen.

Julian ging weg. Hij kwam slechts laat terug, zo laat als de vorige dag. De strijd om Verdun duurde hevig verder. Het gerommel van de kanonschoten en de ontploffingen kon tot in Longwy gehoord worden. Hij ging in de eetkamer even zitten. Charlotte kwam naar beneden. Ze waren samen, en alleen in de eetkamer. Julian at iets, weinig, gretig. Ze aarzelde niet. Ze kwam op zijn knieën zitten en ze kusten weer, zoals ze de avond voordien gedaan hadden. Julian at slechts een kort, licht, koud avondmaal. Hij had ook 's middags niet kunnen eten. Daarna gingen ze samen, hand in hand, naar zijn kamer. Charlotte bleef in zijn slaapkamer ook die nacht. Toen hij wakker werd, was ze alweer weg.

Hij hoorde haar beneden in de keuken werken. Ze maakte het ontbijt klaar. Hij hoorde haar eieren in een pan slaan. Hij had koffie meegebracht. Ze draaide dan zelfs aan de knop van de radio om iedereen wakker te maken.

Vanaf toen sliepen Julian Vincius en Charlotte Baraine de meeste nachten samen. Ze werden minnaars. Soms bleef ze in haar eigen kamer en sliep ze wanneer Julian in het huis kwam. Haar vader kon dan aangedrongen hebben dat ze naar boven moest gaan en rusten. Soms zei ze dat ze niet naar zijn slaapkamer zou komen omdat ze haar regels had. Julian herinnerde zich dan de afkeer van de Joden voor vrouwen die onzuiver waren in hun menstruatie periodes. Hij ook verkoos dan niet samen te zijn met haar in die nachten. Maar enige nachten later kwam ze terug.

Julian was een dokter. Hij wist beter dan iedereen wat er zou volgen als hij en Charlotte zo samen bleven. Ze hadden geen contraceptieve middelen gebruikt. Charlotte zou in verwachting komen. Ze was te zeer vrouw, en veel te gelukkig ook, om niet snel in verwachting te geraken. Als hij tenminste niet steriel was. Hij was zeker van één ding: hij wou niet dat Charlotte een abortus zou zoeken. Hij hield te veel van haar. Hij zou erg houden van het kindje. Alleen het idee al om af te geraken van een ongeborn kindje was wat hij verafschuwde. Hij zou dus met Charlotte moeten trouwen. Ze was heel onschuldig en lief. Hij wou het kindje zijn naam geven. Julian moest absoluut met Charlotte praten. Het gesprek zou lang kunnen duren, want belangrijke beslissingen moesten genomen worden.

En dan ook, zou hij moeten praten met Théophile Baraine, en met Ernst. Hij moest ook nadenken over wat moest gedaan worden op het ogenblik van de geboorte van het kind, zelfs lang voordien! Kon Charlotte geboorte geven in Longwy? Zou hij een andere oplossing voor haar moeten vinden? Wel, dat alles lag nog in de toekomst.

In de herfst van 1916 echter, werden de zaken dringend. Charlotte fluisterde hem toe op een avond in oktober, dat ze hoogstwaarschijnlijk zwanger was. De baby zou nu snel in haar groeien. Het zou voor iedereen duidelijk worden dat ze zwanger was. Julian zou moeten vertellen wat er gebeurd was, aan Ernst en aan Monsieur Baraine.

Julian sprak eerst met Ernst. Hij legde uit. Ernst was snel om te reageren.

Hij zei, 'ik wist dat toch al, natuurlijk! Ik ook hoorde de deur van de gang open en toe gaan, 's nachts. Ik zag jullie twee gezichten in de dag. Ze heeft je goed gedaan!'

Ernst lachte, 'maar ze is een Franse vrouw en nog jong. Je kon veel slechter gedaan hebben. Ze is charmant. Jullie zouden moeten trouwen. Maar hoe kun je nu een Franse vrouw trouwen? In het midden van een oorlog? Laten de militaire autoriteiten dat zelfs toe? Het Hoger Bevel kan in de verleiding komen je een verrader van het vaderland te noemen, en je verbieden met haar te trouwen. De militaire dokters hebben niet allen verkropt dat je met een hoge rang naar hier gezonden bent om hen bevelen te geven. Oh, ik weet wel dat niet iedereen dergelijke gedachten zal koesteren. De betere generaals en kolonels zullen dat niet doen. Maar vergeet niet dat je een professor van de *Charité* bent, en van Joodse afkomst. Dat alleen al zou een uitstekend argument zijn voor wie je ook maar enigszins benijdt. Velen benijden je! Je hebt al enkele van hun lelijkste daden gestopt om rijk te worden in deze oorlog. Je hebt heel wat officieren ervan weerhouden groots en schandalig te stelen in Longwy en in het hospitaal. Je hebt werkelijk slechte mannen ervan weerhouden om banken en huizen te bestelen. Je was ook

zeer succesvol in het beheer van de *lazaretten* in Longwy en omgeving. Dat ook zal enige van je collega's jaloers gemaakt hebben. Ik denk dat je meer dan één stilzwijgende vijand gemaakt hebt in het Duits Leger, gewoon door een rechtschapen mens te zijn. Eén druppel meer kan je doen verdrinken. Het is natuurlijk heel lelijk, in ons eigen Leger, maar het is zeer menselijk en zeer reëel. Ik ken zelf al wat mensen die je niet veel goeds zullen toewensen. En dan, Duitsland zal waarschijnlijk deze oorlog niet winnen! Zoveel doden heeft deze oorlog al geëist, dat de Fransen niet slechts goed zullen willen doen aan vrouwen die met Duitsers collaboreerden, en nog veel minder met vrouwen die sliepen met de vijand. Wat? Eerder slapen met een Duitser dan met hen? Wat zullen die mannen haar willen aandoen? Je zult haar van Longwy moeten weghalen vóór deze oorlog eindigt! Ze kan haar leven op het spel zetten door hier te blijven, of in haar gezicht verminkt worden, of andere dergelijke vreselijke wraaknemingen moeten ondergaan. Haar naar Duitsland overbrengen zal ook niet zo gemakkelijk zijn. Ze spreekt geen Duits!'

Ernst vermeldde al veel van de zorgen die ook Julian zich maakte voor Charlotte.

Ik heb daar allemaal al aan gedacht,' zei Julian. 'Ik kan haar niet officieel trouwen tijdens de oorlog om de militairen niet te erg voor de borst te stoten. Ik kan wel discreet het kindje erkennen dat Charlotte draagt. Het kind zal dan de Franse nationaliteit dragen. Dat is juist wat Charlotte wil. Ze zei me dat al. De Franse nationaliteit zal haar en het kindje beschermen. Tenminste, dat is wat ik denk. Wanneer de zwangerschap duidelijk wordt, dan kunnen we haar in het huis houden. We kunnen een verhaal verzinnen van enige Franse verre verwant van haar waar ze verliefd op geworden is, of zoiets. Ze kon hier geboorte geven, in Longwy. Wanneer de oorlog eindigt, hopend op een Duitse overwinning, zal ik toch naar Berlijn moeten terugkeren. Ik kan haar met mij meenemen en gewoon verdwijnen, samen met de laatsten, met de terugkerende troepen. Een alternatief als de oorlog eerder tragisch voor ons afloopt, is haar eerst naar België te brengen, misschien naar de stad Spa. Daar bevindt zich het hoofdkwartier van de Duitse keizer. Ik kan haar wel een appartement vinden, bijvoorbeeld in Spa zelf, of er nabij. Men spreekt daar heel wat Frans. Later, kan ik haar overbrengen naar Berlijn. Er wacht me werk aan de *Charité* hospitalen. We kunnen goed leven in Berlijn.'

'Ja. Zoiets zal gedaan moeten worden,' ging Ernst akkoord. 'Ik zal helpen, natuurlijk. Ik zal haar brengen naar waar nodig. Je kunt op mij rekenen.'

'Daar twijfelde ik nooit aan, Ernst. Ik had graag je verder in Berlijn gehad. Ik kan een chauffeur gebruiken en een helpende hand in alles, iemand om op Charlotte te passen, misschien haar de taal leren, het appartement bewaken. Er zijn kamers voor jou. Ik heb een ganse verdieping van een groot appartementsgebouw, weet je. Wel, je was er.'

'Goed. Ik aanvaard de job. Het zal goed zijn om al direct na de oorlog een job te hebben. Later, moet ik nadenken over wat ik op mijn eigen kan doen. Ik ook heb handelaarsbloed in mijn aderen!'

Enkele dagen later, ook op een avond, had Ernst al de tafel verlaten. Blevен slechts zitten Théophile Baraine, Charlotte en Julian. Monsieur Baraine vroeg of Julian de avond met hem over een brandewijn wou doorbrengen. Julian nam het aanbod aan. Hij kon een brandewijn gebruiken voor wat hij moest aankondigen.

Toen Théophile weer neer ging zitten aan de tafel, begon hij, 'Monsieur Baraine, ik wou u spreken over iets, al een hele tijd. Het gaat over een ernstige zaak. Over mij en Charlotte. We

zijn van elkaar gaan houden. Ik wou van haar mijn echtgenote maken. Ze ging daarmee akkoord. We willen niet gescheiden worden.’

Théophile Baraine keek verrast op.

‘Vraag je me haar hand of ben je me gewoon aan het meedelen dat je in elk geval met haar zult trouwen?’

Het antwoord klonk eerder agressief. Julian kwam op zijn hoede.

‘Ik had gehoopt dat de twee konden verzoend worden, Monsieur Baraine.’

‘De voorspelling die mijn vrouw me al lang geleden gaf zou dan waarheid worden,’ mompelde Baraine rustig. ‘Ze waarschuwde me op haar doodsbod. Jullie twee beminden elkaar, zei ze, maar jullie wisten het zelf nog niet, zei ze. Ik heb nooit geloofd wat ze voorspelde. Ik dacht dat ze al een beetje ijde van de morfine, maar ik weerlegde haar niet. Ja, vrouwen hebben een zesde zintuig voor die dingen. Ik heb dat niet. Het is dan echt waar?’

‘Dat is het,’ bevestigde Julian met een vastberaden knik.

Charlotte bewoog haar stoel naar dichterbij Julian. Hij had met haar eigenlijk nog niet over trouwen gesproken, maar hij vond dat evident. Ze greep zijn hand.

‘Monsieur Baraine,’ vervolgde Julian, ‘wanneer twee mensen, een man en een vrouw, van elkaar houden, dan is het moeilijk hen gescheiden te houden. Ik vraag u de hand van uw dochter in huwelijk.’

‘Ja, je vraagt slechts,’ antwoordde Baraine verbitterd, ‘maar als ik weiger zal je haar toch nemen. Je bent een Duitser op Frans grondgebied. Je neemt maar wat je wilt.’

De gezichten van Julian en van Charlotte werden bleek.

Baraine schreeuwde plots uit, ‘hoe kan ik dat doen, Kolonel Dokter Julian Vincius? Zeg me hoe, in ’s hemelsnaam! Charlotte is zoveel jonger dan jij. Ze zou een jongen van Longwy moeten trouwen, een jongen van haar ouderdom. Wanneer deze oorlog over is, zal ze beschouwd worden als een verraderster als ze met jou zou meegaan. Het verhaaltje van Romeo en Julia is mooi, maar het eindigt heel slecht! Ik durf er niet aan te denken hoe erg Charlotte kan gestraft worden door de bevolking van Longwy, legaal of niet legaal. Al de collaborateurs met de vijand zullen gestraft worden, tegen een boom of een muur geplaatst worden en terechtgesteld, als ze niet eerst gemarteld zouden worden. Charlotte zal beschouwd worden als een hoer en een verraderster van Frankrijk. De menigte zal verschrikkelijk handelen met haar. Ze zal doorheen de ganse stad gesleept worden, misschien verkracht worden door velen. De menigte zal tot haar geraken, ondanks mij. Ze zal geen genade krijgen. Ik zal meegesleept worden, ook als een verrader bestempeld worden. Onmogelijk!’

De daarop volgende stilte in de kamer kon gesneden worden.

‘Monsieur Baraine,’ pleitte Julian zachtjes, ‘we willen trouwen. We moeten trouwen. Oplossingen, wel, er zijn steeds oplossingen om het ergste te vermijden!’

Baraine schreeuwde weer, ‘waarom zouden jullie moeten trouwen?’

Baraine leek meer te willen roepen. Maar plots, leek hij te begrijpen, te vermoeden. Hij stopte. ‘Jezus, Maria, Jozef,’ riep Baraine uit, ‘zeg me niet dat je mijn kind zwanger hebt gemaakt! Is ze met kind?’

‘Dat ben ik, vader, en ik ben zo trots!’ wierp Charlotte tussen, vóór Julian iets kon zeggen. ‘En ik wil met hem trouwen. Hij is een goede man. Ik wil niemand anders. Geef ons uw zegen, vader!’

Opnieuw viel de kamer in een stilte.

Baraine schonk zich opnieuw een glas brandewijn in. Hij keek naar Julian en vulde ook het glas van Julian. Julian voelde daarmee dat hij en Charlotte het pleit gewonnen hadden. Baraine was bezorgd, niet echt kwaad.

‘Je bent niet het soort man om een vrouw te verkrachten,’ zei Baraine aan Julian, ‘en ook niet iemand die haar met fijne woorden zou verleiden. Je bent een man van eer. Iemand anders had ik ook niet geholpen. Maar nu, zul je meer problemen moeten trotseren dan je er plezier aan zult beleven!’

Baraine zei na een tijdje, ‘heb je al aan al de problemen gedacht? Ik wed van niet.’

‘Dat heb ik,’ zei Julian dan, meer vastberaden. ‘Ik weet wat te doen. Laat me alles uitleggen.’

Baraine vulde de glazen een derde maal. Julian zou de volgende morgen met enige hoofdpijn ontwaken. In Lorraine distilleerde men ook zwaar spul.

‘Charlotte wil geboorte geven aan een Frans kind. Daarom moet ze hier geboorte geven, in Longwy. Het is haar liefste wens. Ik kan daar niets op tegen hebben. Maar we kunnen nu niet trouwen, met een ceremonie en zo alles. Het zou de bevolking tegen haar in het verweer brengen. We kunnen ook niet vluchten, want ik ben een Duitse soldaat. Charlotte moet dus te Longwy blijven, minstens tot aan de geboorte. Ik zal het kind onmiddellijk erkennen. Jij, Théophile, zou discreet het kind moeten inschrijven in de registers van de stad, en het kind mijn naam geven. Dat moet geheim blijven. Ik denk dat je zoiets kunt doen, gemakkelijk. Je hebt toegang tot de stadsregisters. Je kunt er inschrijvingen in plaatsen.

Vóór het einde van de oorlog, en dit is het moeilijkste deel, zal ik moeder en kind in veiligheid brengen. Charlotte moet ergens kunnen wonen tot de oorlog definitief en officieel over is. Dan zal ik moeder en kind naar Berlijn brengen. Ernst stemde toe om te helpen. Charlotte en ik zullen dan officieel in Berlijn trouwen. Er zal een religieus huwelijk zijn. Misschien zal Charlotte zich moeten bekeren tot het Pruisisch Evangelisme. We zullen wel zien. Ik moet Protestant, Evangelisch blijven in Duitsland. Er is niet echt een andere keuze daarover als we willen trouwen. Maar Evangelisten, zoals ik, zijn ook Christenen.

Ik ben reeds een professor aan de *Charité* van de Berlijnse universiteit, en ik kan me een privé praktijk opbouwen in Berlijn. We zullen gemakkelijk kunnen leven in Berlijn. Mijn familie heeft geld. We zullen je komen bezoeken, ook de zuster van Charlotte. Of jullie kunnen meekomen naar Berlijn.’

‘En wat als de oorlog eindigt eerder dan de geboorte?’ wou Théophile Baraine weten.

‘Dan net hetzelfde, maar vroeger,’ gaf Julian kalm terug. ‘We hebben eigenlijk slechts één probleem. Dat is Charlotte ver houden van de begrijpelijke woede, de haat en de wraaklust van een deel van de bevolking van Longwy. Ik meen dat velen zullen begrijpen. Dat alles om er voor te zorgen dat het kindje de Franse nationaliteit zal hebben. We moeten haar uit Longwy smokkelen dan, vóór de oorlog eindigt, ergens in een veilige plaats in Frankrijk, waar ze geboorte kan geven. Als de Lorraine en de Alsace streken naar Frankrijk overgaan, kunnen we haar eerst naar Metz of Straatsburg of zelfs naar Colmar overbrengen. Niemand zal haar daar kennen. Eens het kindje geboren, kan ik Charlotte wel naar Berlijn brengen, met mij. Ze zal Duits leren. We trouwen. Ze zal de Duitse nationaliteit met haar huwelijk meekrijgen. Dat zou geen groot obstakel moeten zijn. Het kind zal een Frans paspoort hebben.’

‘Je hebt de zaken goed uitbedisseld,’ ging Baraine akkoord. ‘Ja, een andere oplossing is er niet. Ik zou er natuurlijk trots op moeten zijn om jou als schoonzoon te hebben. Ik vreesde al dat één of andere domoor van hier haar zou willen hebben. Het is waar, ik had er misschien de voorkeur aan gegeven haar te zien trouwen met een degelijke, Franse vent. Van wat ik hoor, is dat onmogelijk. Wanneer Charlotte iets in haar hoofd heeft, dan kan ik geen middel vinden het idee weer uit haar hoofd te halen. Het kind heeft een vader nodig, de ware, natuurlijke vader, en een vader die van het kindje houdt! Dat kan nu slechts jij zijn. Kom hier, kind, kom nog even bij mij zitten! Je bent diegene die ik lief heb. Je hebt mijn zegen.’

‘Laten we daarop drinken,’ zei Julian, volledig opgelucht.

Julian nam eveneens de hand van Charlotte. Baraine plaatste zijn hand op hun handen.

‘Gezegend zijn jullie, mijn kinderen, alle drie.’

Julian sprak dan direct tot Charlotte, ‘je zult dus nog even moeten wachten om met mij te trouwen, liefste Charlotte. Maar trouwen zullen we! Ik weet alleen nog niet juist wanneer!’

Charlotte lachte. Ze trok met één arm het hoofd van Julian nader tot haar, met haar andere hand het hoofd van haar vader.

Verdun van oktober tot december 1916, in 1917 en 1918

Op de 18de oktober van 1916 begon een nieuw Frans offensief om Verdun te ontzetten, geleid door de Generaals Nivelle en Mangin. De Franse strijdkrachten te Verdun verzamelden 290 veldkanonnen en 300 zware artillerie stukken. De Fransen noemden hun offensief de *Première Bataille offensive de Verdun*. Inderdaad, de Fransen gingen voor de eerste maal echt en werkelijk in de aanval. De voorafgaandelijke artillerie barrage schoot gedurende 6 dagen! Het Duits Leger wachtte aan het front met nog 7 divisies.

De Franse aanval van de 24ste oktober begon te 11h00, na lange beschietingen door de machtige Franse kanonnen. De Franse infanterie bestormde dan de Duitse posities van Fleury tot Douaumont, in het centrum. Twee Franse enorme spoorwegkanonnen vuurden superzware obussen af op de Duitse verdedigingen. Die obussen raakten ook het Fort Douaumont. Ze bliezen het fort bijna volledig op, nadat de obussen ook vielen in de Duitse munitievoorraden. De Franse troepen stopten weer op de 2de november 1916, praktisch op de posities waarop de vroegere Franse divisies hadden gestaan op de 25ste februari. Douaumont werd opnieuw veroverd, maar alle pogingen ook het fort van Vaux in te nemen, mislukten jammerlijk. De Fransen namen meer dan 6.000 Duitse soldaten gevangen en 15 kanonnen vielen later in Franse handen.

Op de 12de december van 1916, kreeg Generaal Nivelle het opperbevel over het Frans Leger, na Generaal Joseph Joffre. Generaal Guillaumat verving Nivelle aan het hoofd van de Franse strijdmacht te Verdun.

Generaal Mangin had reeds het volgend Frans offensief voorbereid. Dit begon op de 15de december 1916. Het offensief kreeg logischerwijze de naam van de *Deuxième Bataille offensive de Verdun*, het tweede Frans offensief. De Franse troepen vielen aan met 4 divisies, terwijl ze nog 4 meer divisies in reserve hielden. Ze brachten nu echter 740 zware kanonnen ter ondersteuning! Ze stonden tegenover 5 Duitse divisies en 533 kanonnen in de verdediging. De Duitse divisies waren echter al onder de normale sterkte.

De Franse stormaanval was een succes. Vacherau en Louvemont werden weer Frans. Het Frans Leger wou ook Hardaumont terug en de *Côte du Poivre*. De Franse divisies maakten meer dan 11.000 Duitse gevangenen, onder wie 300 officieren. Ze veroverden 115 Duitse kanonnen en honderden machinegeweren. Toch wonnen de Franse soldaten niet meer dan 5 kilometer terrein noordwaarts. Op de 18de december hadden de Duitsers al het terrein verloren dat hen 6 maanden zware strijd genomen had om ze te veroveren in 1916.

Gedurende meerdere maanden nadien, zwegen de kanonnen rond Verdun. Andere grote veldslagen trokken alle aandacht van de vijandelijke Legers: de Slag aan de Somme, de Slag van de *Chemin-des-Dames*, en de Slag aan de Isonzo rivier in Italië.

Generaal Philippe Pétain beval slechts een nieuw initiatief te Verdun in augustus van 1917, veel maanden later. Die aanval begon op de 13de augustus van 1917. De Franse artillerie opende toen weer massaal het vuur. De Duitse troepen te Verdun wisten dat een groot offensief van infanterie zou volgen. Op de 20ste augustus gingen 8 Franse divisies, dubbel zoveel als eerder, in het offensief. Ze namen veel van de terreinen in die ze voorheen verloren hadden ten noorden

van Verdun, zoals de *Mort Homme*, Cumières, en de *Côte du Talou*. Ook Samogneux en Régneville werden weer ingenomen door de Franse troepen. De Fransen bereikten Béthincourt in het noordwesten van Verdun, en Forges. In het noordoosten werd uiteindelijk Beaumont bereikt. De Franse troepen wierpen toen de Duitsers 11 kilometer terug naar het noorden. Op de 22ste augustus echter, stopten de Franse divisies hun offensief.

Verdun was één van de plaatsen langs de westelijke frontlinie waar de Duitse offensieven faalden. De Duitse strijdkrachten stonden tot bijna in Verdun. Ze vielen het hinterland van de stad aan. Ze leden van de Franse tegenaanvallen. Ze moesten op bepaalde ogenblikken wel 80 divisies naar de plaats brengen, in een totaal van 1.800.000 soldaten. Ze deden dit alles om voorbij de stad in de vallei te geraken, maar in dat objectief halen slaagden ze nooit. De veldslagen rond Verdun putten het Duits Leger uit zozeer als op andere plaatsen langs het Westelijk Front. Het was de langste slag van de oorlog.

Na augustus van 1917, en tijdens de winter van 1917 naar 1918, bleef het front van Verdun stil. Ten slotte, in september van 1918, zouden de Franse en nu ook Amerikaanse Legers, geleid door de Franse Generaal Gouraud, de St Mihiel uitstulping in Frans terrein reduceren, en de Duitse soldaten terugduwen tot aan de rechte lijn die liep van Éparges tot aan Pont-à-Mousson, de vlaktes van de Woëvre in.

Aan het Oostfront van 1915 tot Einde 1916

1915

De oorlog aan de fronten ten oosten en ten zuiden van Duitsland bleef eveneens zonder ophouden voortduren, in volle kracht, in de jaren 1915 en 1916.

In de winter van 1914 naar 1915, wierp het Russisch Leger Turkse aanvallen in de Caucasus terug. Britse troepen stopten een Turkse aanval op het Suez Kanaal. Turkije had de Centrale Mogendheden, zijnde Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, vervoegd in oktober van 1914.

De Duitse oorlogsschepen de *Goeben* en de *Breslau* voeren Turkse wateren in, waar de Ottomanen aanvaardden die schepen te kopen. De Turken hielden zelfs de Duitse bevelhebber van de kleine vloot, Admiraal Wilhelm Anton Souchon, als hun eigen, Turkse bevelhebber van de vloot.

Souchon was een Saks, geboren in Leipzig in een oude Hugenoten familie. Op de 29ste oktober van 1914 had Souchon het initiatief genomen voor een raid in de Zwarte Zee, die het Ottomaans Keizerrijk in de oorlog bracht. Zijn schepen legden meerdere mijnevelden. Ze hadden ook de Russische Zwarte Zee havens van Sevastopol, Odessa en nog andere, beschoten. Ze vernietigden daar tevens Russische schepen. Britse slagschepen sloegen als represaille terug door Turkse handelsschepen tot zinken te brengen vóór Izmir.

Op de 2de november 1914 verklaarde Rusland de oorlog aan het Ottomaans Keizerrijk. Op de 5de november verklaarde Rusland de oorlog aan het Ottomaans Keizerrijk. Op de 5de november verklaarde Groot Brittannië de oorlog aan Turkije. Dan, op de 12de november 1914, verklaarde de Ottomaanse Regering officieel de oorlog aan de Geallieerden.

Tijdens de volgende drie jaar probeerde Souchon de Turkse vloot te hervormen. Hij beval meerdere aanvallen op Russische schepen, op Russische havens en installaties rond de Zwarte Zee. Hij werd gepromoveerd tot Viceadmiraal in Duitsland en kreeg de *Ordre Pour le Mérite*, de hoogste Duitse militaire onderscheiding op de 29ste oktober van 1916.

De oorlog van de Geallieerden tegen Turkije begon in de Dardanellen. De Geallieerden vielen daar aan met een Brits-Franse vloot. Troepen gingen er aan land en begonnen te strijden tegen het Turks Leger. De campagne slaagde allesbehalve goed voor de Geallieerden! Ze duurde van februari 1915 tot januari van 1916. De Geallieerden leden 205.000 Britse verliezen en 47.000 verdere verliezen in de catastrofe. De Ottomaanse troepen verloren veel meer soldaten, ongeveer 350.000 verliezen, maar ze hielden de Geallieerden tegen om nog verder naar het binnenland te trekken.

De campagne in de Dardanellen was gestart met een beschieting vanaf de Engelse en Franse vloten op de Turkse forten. Tijdens de daaropvolgende invasie te Gallipoli, faalden vooral de Britse troepen een doorbraak te forceren. Het Russisch Leger bracht drie vierde toe van alle Ottomaanse verliezen.

De Russische Generaal Nikolai Nikolayevich Yudenich overweldigde Armenië in de lente van 1916. In april veroverden de Russische troepen de haven en de stad van Trebizonde aan de Zwarte Zee.

In totaal waren de Britse en Indische troepen in Mesopotamië ongeveer met 890.000 soldaten. De Turkse strijdkrachten die tegenover hen stonden, waren nauwelijks de helft daarvan.

Van januari 1916 tot mei van dat jaar, kwamen François-Georges Picot, een vroegere Franse consul te Beirut en die nu de vertegenwoordiger was van Aristide Briand voor de toekomst van het Ottomaans Keizerrijk, en sir Mark Sykes voor Groot Brittannië, tot een overeenkomst over welke natie welk deel bezet door Turkije zou overheersen in het Nabije Oosten. Dit werd bekend als de Sykes-Picot Overeenkomst. Ze definieerde de Franse en Britse invloedssferen in het Nabije Oosten.

In Duitsland onderhandelde de Kanselier von Bethmann-Hollweg met Paul von Hindenburg en Erich Ludendorff om Erich von Falkenhayn van het opperbevel over het Westelijk Front te verwijderen. Falkenhayn had geen doorbraak kunnen verwezenlijken aan dat front. Als Minister van Oorlog had de kanselier al de assistent van von Falkenhayn benoemd, Adolph Wild von Hohenborn. Von Hindenburg en Ludendorff waren wel zeer succesvol geweest in hun oorlogscampagnes, in tegenstelling tot von Falkenhayn. In de Winter Veldslag van de Mazuriaanse Meren in Oost-Pruisen, hadden ze meer dan 200.000 verliezen aan soldaten toegebracht aan het Russisch Leger, en de Duitse grond van Russische soldaten bevrijd. Het Duits Leger had ook wel zeer, zeer zware verliezen geleden, maar hoe belangrijk waren die, vergeleken bij een grote overwinning?

De Keizerlijke Oostenrijks-Hongaarse Legers waren niet zo succesvol geweest! Het Habsburgs Leger was nu relatief klein, slecht uitgerust, en het werd slecht geleid. De Tsjechische en Ukrainse troepen hadden in de Balkan en tegen de Russen gestreden, maar ze hadden zich snel onbetrouwbaar getoond tegen hun eveneens Slavische tegenstanders.

In januari van 1915, lanceerde de Oostenrijkse Opperbevelhebber Generaal Franz Conrad von Hötzendorf een offensief tegen de Russische troepen in de Karpatische Bergen. Hij ontzette de belegering van Przemyśl. De winter was hard! De vorst, de bijtende koude, veroorzaakte aan beide zijden overal grote verliezen.

Van januari 1915 tot april, verloor het Oostenrijks Keizerrijk ongeveer 800.000 mannen. In maart van 1915 al, gaf Przemyśl zich met haar 117.000 mannen tellend Oostenrijks-Hongaars garnizoen toch over aan haar Russische belegeraars. De Russen begonnen daarna ook vurige tegenaanvallen over de passen in de Karpaten heen. Ze bedreigden dan de vlakten van Hongarije. Erich von Falkenhayn vond toen nog voldoende soldaten om een 11de Duits Leger aan het Oostfront te vormen. Dit zou geleid worden door Generaal August Mackensen.

Met dit nieuw leger viel Mackensen het Russisch front vanuit het zuiden aan, terwijl nog von Hindenburg en Ludendorff vanuit het noorden oprukten. De Duitse aanval en de Veldslag van Gorlice-Tarnow braken de Russische weerstand en sloegen het Russisch front in diggelen.

Duitsland en Oostenrijk-Hongarije wierpen dan 352.000 soldaten tegen Rusland. Ze beschoten het front met bijna 1.300 veldkanonnen, 330 zware kanonnen en 16 mortieren. Rusland had 220.000 soldaten in die zone, met slechts 675 veldkanonnen en slechts 4 eenheden zwaar geschut. Rond einde juni hadden de Centrale mogendheden weer Przemyśl ingenomen! Ze bevrijdden zo ook het Habsburgs Keizerrijk volledig van Russische soldaten. De Centrale Mogendheden namen zeer veel Russische soldaten gevangen.

Van juli tot augustus viel het Duits Leger ook de Russische troepen in Polen aan. Ze namen Warschau in! Tegelijk werd een offensief in het noorden ingezet. De Duitsers veroverden daar gans Russisch Polen en Litouwen. De Russische verliezen liepen op tot 1,4 miljoen soldaten. De Russen moesten zich 500 kilometer naar het oosten terugtrekken! De Duitse en Oostenrijks-Hongaarse verliezen aan dit front verhoogden tot ongeveer een miljoen mannen! Maar alle Russische vooruitgang werd gestopt. Von Falkenhayn had toegestaan aan von Hindenburg en Ludendorff om Litouwen binnen te vallen.

Na hun terugtrekking konden de Russische troepen wel even recupereren. Ze stopten verdere Duitse aanvallen ten oosten van Riga. Von Falkenhayn zocht dan een gescheiden vrede met slechts Rusland af te sluiten. Maar hoe groter de nederlaag van zijn troepen, des te minder wou Tsaar Nicholas II praten over een wapenstilstand!

Vanaf de 15de september van 1915 had Erich von Falkenhayn zijn aandacht gericht op de Balkan. Bulgarije beloofde de troepen van de Geallieerden te helpen. De troepen van de Centrale Mogendheden namen snel Belgrado in, terwijl noch de Russen, noch de Geallieerden konden tussenkomen in de strijd. Enige hulp uitgezonden vanuit Salonica kwam te laat.

De Servische troepen trokken zich in een verschrikkelijke mars in volle winter aan het einde van 1915 doorheen de Albanese Bergen naar de Adriatische Zee. Daar namen Geallieerde schepen hen aan boord om hen naar Salonica te brengen. De Servische Regering trok zich terug naar het eiland Corfu.

De Oostenrijkers marcheerden vooruit, en ze bleven marcheren. In het begin van 1916 veroverden ze Montenegro en ze bezetten het noorden van Albanië. Het Duits doel in hun wens om de Balkan Staten te overheersen, en vooral Servië, werd zo verwezenlijkt. Turkije werd in de regio ontzet. Maar de tsaar van Rusland bleef weigeren vredesonderhandelingen te beginnen.

In december van 1914 reeds, had het Italiaans Leger zich gemobiliseerd en verzameld in haar concentratieplaatsen. Het was zeer traag zich te ontplooiën. De opperbevelhebber van de Italiaanse strijdkrachten was nu Generaal Luigi Cadorna. Cadorna lanceerde met zijn troepen een offensief in de bergen van de Trentino Streek. Hij wou ook een rol spelen in de Balkan. Hij deed zijn soldaten de Isonzo rivier oversteken en hen doen optrekken naar Ljubljana.

Van einde mei tot einde augustus 1915, zouden dan niet minder dan 4 belangrijke veldslagen gestreden worden aan de Isonzo. De Oostenrijkers verzamelden een leger van 300.000 soldaten om de Italianen tegen te houden. De strijdkrachten die naar hen toe vloeiden waren driemaal hoger in aantal! Toch slaagden de Oostenrijkers er in hun vijanden terug te stoten! De Italianen verloren al in dat ene jaar van 1915 meer dan 62.000 gedode soldaten en 170.000 gewonde of zieke mannen.

De inspanningen om de vordering van de Duitse en Oostenrijks-Hongaarse troepen te stoppen, faalden. Eveneens faalden de Brits-Franse expedities gezonden vanuit Salonica.

In de herfst van 1915 vormden Servië en Griekenland een bondgenootschap. De Eerste Minister Eleftherios Kiriakou Venizelos van Griekenland beloofde te hulp te snellen van Servië met 150.000 soldaten, onder de voorwaarde dat de Geallieerden met evenveel mannen in het veld zouden treden.

1916

In 1916 veranderde de situatie in de oorlog weinig. Van mei tot juni 1916, in het conflict rond Verdun, namen de Duitsers het fort Vaux in. Ze trokken zich tot op de hoogtes van de Maasvallei. Generaal Joffre bracht Philippe Pétain er tot het opperbevel. Hij gaf het verloop van de Slag van Verdun aan de meer offensief gerichte Generaal Robert Nivelle. Maar in juni begon het moreel van de Franse troepen rond Verdun af te brokkelen. De Franse leiding was op een punt gekomen van zo hevige strijd, dat ze nog slechts één frisse brigade had overgehouden om nieuwe pogingen tot doorbraken van het Duits Leger tegen te houden. De vraag was welk Leger het eerst zou instorten, dat van Duitsland of dat van de Geallieerden.

Op de 12de juni moest Erich von Falkenhayn het bevel geven zijn offensieven te stoppen. Hij nam 3 divisies weg van het Westelijk Front om ze naar het Oostfront te zenden. Zijn offensief te Verdun verminderde dan duidelijk in kracht. De wanhoop kon ook bemerkt worden in het gebruik van wapens door het Duits Leger. Op de 23ste juni van 1916, in een ultieme inspanning, lanceerden de Duitsers nog een aanval op de Franse troepen. Ze gebruikten daarvoor het eerst met fosgeengas gevulde obussen. Toch bleef de aanval te zwak. Ze konden de Franse troepen niet overweldigen. Generaal Joffre merkte wel hoe zijn troepen zwakker en zwakker werden, en naar hulp smeekten, naar de hulp van de Geallieerden die afgesproken was in de besprekingen te Chantilly.

De Russen reageerden, als enige strijdkracht om dat te doen! De Russische troepen vielen aan nabij het Naratch Meer. Ze hadden nog een twee tegen één numeriek overwicht in soldaten. Ondanks hevige gevechten tegen de Duitse troepen, kwamen ze niet vooruit, en ze leden al 100.000 mannen verliezen in de inspanning. De Duitse Legerleiding moest zelfs geen divisies van het Westelijk Front naar daar bewegen om het Russisch offensief te stoppen.

Aan het Italiaans-Oostenrijks front plande de Oostenrijkse Opperbevelhebber Franz Conrad von Hötzendorf een offensief dat weer vanuit de Trentino Streek moest aanvallen om de Italiaanse troepen uit de Alpen en in de Lombardische vlakten te stoten.

Conrad vroeg om 5 meer Duitse divisies bijstand. Hij argumenteerde dat de ineenstorting van het Italiaans Leger tot 250.000 Oostenrijkse soldaten kon toelaten tegen de Russen te strijden, of in de Balkan. De Duitse Kanselier von Bethmann-Hollweg merkte op dat Duitsland niet in oorlog was met Italië! Hij wou dat ook niet worden.

Erich von Falkenhayn had ondertussen 5 nieuwe divisies gevormd aan het Westelijk Front. Falkenhayn moest die dus nu noch tegen de Russen werpen, noch aan de Isonzo tegen Italië. Hij verkoos hen naar Verdun te sturen, om zijn troepen daar te consolideren.

De Oostenrijkse Opperbevelhebber Franz Conrad kon daarom het Italiaans Leger aan de Isonzo slechts aanvallen met een kleine numerieke overmacht, al had hij wel een voordeel van drie tegen één in zwaar geschut.

Het Oostenrijks-Hongaars offensief tegen de Italiaanse troepen begon op de 15de mei 1916. De Oostenrijkse troepen verrasten Generaal Luigi Cadorna, die geen Oostenrijkse opflakeringen meer had verwacht. Cadorna haastte zich met succes om zijn reservetroepen naar het front te zenden. Hij gebruikte daartoe zijn spoorwegen en zijn Fiat camions. De Italianen werden verplicht achteruit te trekken. Ze konden echter al een tegenaanval inzetten op de 2de juni van 1916, en de helft van het territorium dat ze verloren hadden terugwinnen.

Zoals de Franse troepen al hadden gedaan, vroeg Koning Victor Emmanuel van Italië dan aan de Geallieerden om hulp en initiatieven aan andere fronten, volgens de Chantilly overeenkomsten. De Russische tsaar was weer de enige, ook ditmaal, om te reageren en de Oostenrijkse troepen aan te vallen. Het Russische Leger had daar wel succes mee. Het resultaat was dan een reeks initiatieven vanwege de andere Geallieerden, enige tijd later, hoewel die vroeger al in voorbereiding waren geweest.

Op de 4de juni van 1916 begon het Russisch leger een vernietigende stormaanval tegen de Oostenrijkse posities. Die aanval werd gekend als het *Brusilov Offensief*. Op de 1ste juli, begonnen ook de Britse en Franse Legers aan het Westelijk Front een aanval aan de Somme in Frankrijk. Op de 6de augustus dan, voegde Roemenië zich bij de Geallieerden. En Roemenië beschikte over een groot Leger! In september van 1916 nog, bewoog Generaal Sarrail ook zijn troepen naar het binnenland van de Balkan, vanuit Salonica. De Geallieerden hadden weer het initiatief genomen tegen hun vijanden!

Eerst, het nieuw Russisch initiatief. De generaals in de Russische Tsaristische Staf waren eigenlijk helemaal niet geneigd de Italianen die een nieuw front vroegen dat genoeg te verlenen!

De Russische Generaal Alexei Kuropatkin en de Generaal Alexei Evert hadden tegen de Duitse troepen gestreden nog na de nederlaag van het Naratch Meer in Belarus, in Wit Rusland. Ze waren er nu niet op gebrand nog meer soldaten op het spel te zetten in een nieuwe Russische aanval. Maar dan kwam aan het woord de sinds slechts maart nieuwe bevelhebber van het zuidwestelijk deel van het Russisch front, Generaal Alexei Brusilov.

Brusilov was een geboren Georgiër van Tbilisi, een briljante strategist en tactische leider. Hij voelde zich klaar en bekwaam om een aanval te leiden.

Op de 14de april van 1916, tijdens een Russische *Stavka* vergadering van de Generale Staf, liet Tsaar Nicholas II aan Brusilov toe om een offensief te beginnen. Brusilov zou de eerste aanval leiden. Na hem zou een zware hoofdaanval aangevoerd worden door Generaal Alexei Evert.

Brusilov was een nieuwe man, met originele, eigen, nieuwe ideeën. Hij wou aanvallen over een zeer lang front, hopen tenminste ergens door te breken. Zijn tactiek verraste de Oostenrijkse legerleiders. Hij viel aan op een front van minstens 400 kilometer lang, met zware gevechten in het noorden, om Evert te steunen, en ten zuiden langs de Karpaten. Hij gebruikte bunkers om zijn mannen en materiaal te verbergen. Zijn aanval kwam als een volledige verrassing aan zijn vijand, zoals hij had gehoopt.

Het *Brusilov Offensief* begon met een korte doch zeer hevige beschieting van de Duitse versterkingen met kanonnen, houwitseren en gifgas, om de Oostenrijkse artillerie te overweldigen en tot zwijgen te brengen, en ook om hun gevreesde machinegeweren zo veel mogelijk te vernietigen. Brusilov beval niet te schieten langs het gans front, doch slechts op de betekenisvolle plaatsen langs de lijn, op de bevelcentra, op batterijen, en zo verder. Op nauwkeurig gekozen plaatsen! Daarna beval Brusilov zijn massieve, offensieve en hevige aanval.

De soldaten van Brusilov veroorzaakten al bijna direct een doorbraak van 20 kilometer breed en 75 kilometer diep in het Oostenrijks front. Daardoor riskeerde de ganse Oostenrijkse

frontlijn het te begeven! Om de snelle vooruitgang van Brusilov te doen stoppen, konden de Oostenrijkers slechts een beroep doen op de Duitse troepen.

Op de 15de september van 1916 bewogen de Duitsers dan 15 divisies van het Westelijk Front naar het Noordoostelijk front, om Oostenrijk te hulp te snellen. Die divisies stopten zowel de vooruitgang van Brusilov, als de hoofdaanval van Evert. Brusilov sloeg de frontlijn wel 30 kilometer naar het westen, en hij nam 400.000 Oostenrijkse soldaten gevangen, een spectaculair aantal.

De Russen hadden de smaak van de overwinning te pakken. Ze lanceerden nog een nieuwe aanval op Korvel, met zware beschietingen en infanterie aanvallen.

Maar dergelijke offensieven werkten niet meer tegen de Duitse Legers! De Duitse divisies absorbeerden de schok. Na oktober 1916, keerde Brusilov zijn troepen om. Hij wist toen al at een beslissende doorbraak niet meer kon verwacht worden. Brusilov gebruikte zijn troepen verder om Roemenië te steunen.

Het Brusilov Offensief was een spectaculair geallieerd succes. De Russische troepen dreven de Oostenrijkse en Duitse troepen terug tot het diepste punt van 100 kilometer verder! Toch was de enige grote stad die de Russen veroverden de stad Czernowitz. De verliezen waren verschrikkelijk. De Russische verliezen waren hoger dan 1 miljoen soldaten gedood, gewond of gevangen gemaakt. In totaal dienden de Russen 600.000 verliezen toe aan de Oostenrijkers, verliezen aan gedode, gewonde en gevangen gemaakte soldaten. Bijna de helft van alle Keizerlijke Oostenrijks-Hongaarse strijdkrachten gingen verloren! En Roemenië had zich mee in de oorlog geworpen. En toch, aan het einde van de herfst 1916, begonnen veel mannen aan het Russisch hof van St Petersburg te twijfelen aan de vraag of het Russisch Leger de oorlog nog kon winnen.

Het resultaat van het Brusilov Offensief was, dat de Oostenrijkse Generaal en Bevelhebber Franz Conrad von Hötzendorf geen verdere aanvallen meer kon beginnen tegen Italië in de Trentino Streek. De Duitse opperbevelhebber Erich von Falkenhayn moest stoppen nog bijkomende divisies in de zone van Verdun te zenden. Men kan tevens opmerken, dat de Russische offensieven en de weerstand ook elders van de Russische Legers Frankrijk gered hadden van een zeer moeilijke situatie.

De Veldslag aan de Somme. 1916

De Slag aan de Somme was al in voorbereiding geweest sinds februari 1916, wanneer de leidinggevende Generaals Joffre en Haig samen besloten hadden een groot offensief te beginnen aan de stroom de Somme in Frankrijk. Joffre en Haig wilden het offensief beginnen in de zomer van 1916.

De bevelhebbers van de Geallieerde troepen hadden dus al het Somme initiatief gepland vóór de Duitse aanval op Verdun was begonnen. Ze hadden een datum overeengekomen, een belofte die gehouden werd, van einde juni 1916. Tegen mei echter, werd Joffre verplicht zijn oorspronkelijke afgesproken 39 Franse divisies te verminderen tot slechts 22. Haig kon 19 divisies in het offensief werpen.

De Somme was een goed idee voor Joffre, omdat de aanval zou gebeuren waar zijn eigen divisies en die van Haig samenkwamen. Een gezamenlijke aanval zou ook veel groter en meer verschrikkelijk komen voor de Duitsers. Joffre en Foch dachten weer aan een uitputtingscampagne tegen het Duits Leger, bestaande uit herhaalde, eerder beperkte aanvallen. Frankrijk zou haar nieuwe, versterkte artillerie in de weegschaal werpen.

Generaal Haig had de voorzichtige plannen van de bevelhebber van zijn 4de Leger, Sir Henry Rawlinson, verworpen. Hij duwde het initiatief nu door. Haig wou aanvallen over een lengte van 30 kilometer aan het front. Erich von Falkenhayn, ter vergelijking, had te Verdun slechts aangevallen over een lengte van ongeveer 13 kilometer. Haig verdubbelde daarmee de zone om doelwit op te nemen van het oorspronkelijk voorstel van Rawlinson. Zijn 1.000 veldkanonnen en 400 zware kanonnen waren echter onvoldoende om zulk een grote oppervlakte met beschietingen te bedekken. Tevens hadden de Britse kanonnen weinig nauwkeurigheid getoond. Half hun obussen waren schrapnel munitie, in plaats van de hoog explosieve obussen die veel meer effectief waren om loopgrachten te vernielen. Veel Britse obussen ook, hadden in het verleden bewezen zelfs niet correct of helemaal niet te ontploffen! De Britten zouden geen gifgas gebruiken in de initiële aanvallen. De Duitse soldaten droegen nu efficiënte gasmaskers. De eerste gasaanvallen hadden geen groot effect gehad op de vijand, en gifgas was grillig in gebruik, afhankelijk van de windrichting en de windsterkte, die onvoorspelbaar konden veranderen.

De eerste fase en de eerste Slag aan de Somme begon op de 1ste juli van 1916. Het werd de Slag van Albert genoemd, naar de kleine stad in de streek. De slag duurde tot de 13de juli.

De Britse en Franse Legers vielen het Duits 2de Leger aan van Generaal Fritz von Below. Ongeveer 13 Britse divisies en 5 Franse divisies stormden vooruit. De plannen voor de aanval waren echter verraden door twee politiek vergramde soldaten van Ulster in het Brits Leger! De Duitse troepen kende de plannen al weken op voorhand. Ze hadden de tijd gekregen hun weerstand te versterken. De eerste geallieerde beschieting van de Duitse stellingen duurde van de 24ste juni tot de 1ste juli.

De initiële beschieting door de Franse troepen was tweemaal zo erg als de Britse, die op de eerste dag van de Britse aanval niet indrukwekkend werd. De Duitse eerste frontlijn bleef bijna volledig intact! Toch zonden de Britten hun infanterie van het Nieuw Leger dat de BEF opgevolgd was en het vervangen had, vooruit, in golven van aanlopende mannen. De Britse soldaten liepen ook niet. Ze stapten slechts vooruit. Dit veroorzaakte een verschrikkelijke slachting onder de Britse troepen.

Van de 120.000 Britse soldaten van het Brits Nieuw Leger die de Duitse loopgrachten in die eerste fase van de Somme Slag aanvielen, werden al 19.000 mannen gedood op de eerste dag. In totaal bleven 57.000 verliezen onder de soldaten op dit slagveld liggen. De Britten konden ook geen betekenisvolle terreinwinsten bekomen in die eerste aanval. De Britse aanval was een catastrofe!

In vergelijking, verloren de Franse troepen in de eerste aanvallen slechts 10.000 tot 12.000 soldaten.

De eerste dagen van het offensief moesten wel een nederlaag voor de Duitsers genoemd worden. Het Duits 2de Leger werd teruggeworpen door het 6de Frans Leger, van Foucaucourt-en-Santerre aan de zuidelijke oever van de Somme tot naar Maricourt aan de noordelijke oevers van de rivier. Uiteindelijk was de Slag aan de Somme een meer geconcentreerde aanval zelfs dan die van Verdun. De twee zijden samen schoten 30 miljoen obussen naar elkaar! De cijfers van verliezen en doden per vierkante meter rivaliseerden met die van Verdun.

Aldus verliep de eerste fase van de Slag aan de Somme. Drie opeenvolgende fasen zouden gebeuren. De veldslagen duurden van de 1ste juli 1916 tot half maart van 1917. Het was de grootste reeks veldslagen die aan het Westelijk Front uitgevoerd werden, en waarin 3 miljoen mannen streden. Meer dan 1 miljoen soldaten vielen als gedood, gewond, verminkt, of gevangen genomen. De cijfers variëren van geschiedkundige tot geschiedkundige. Ten slotte, vorderden de Britse en Franse troepen ongeveer 10 kilometer diep over een front van 26 kilometer lang. Toch slaagden de Britse en Franse Legers er niet in de stad van Péronne in te nemen. Ze stopten hun aanval op 5 kilometer van de stad Bapaume. De strijd gebeurde grotendeels in een terrein begrensd door de dorpen en steden van Gommecourt, Bapaume, Péronne, Bray en Albert.

De totale kost was ongehoord, verschrikkelijk. De Britse legers leden 432.000 verliezen, de Fransen 204.000 verliezen, en de Duitsers verloren 435.000 soldaten! Dat maakte van de Slag aan de Somme één van de kostelijkste serie veldslagen van de oorlog!

Met die cijfers, kon de slag ook beschouwd worden als een Duitse defensieve overwinning. De Duitse Generale Staf zond versterkingen naar de streek. In juli van 1916 had Duitsland 112 divisies aan het Westelijk Front en 52 divisies aan het Oostfront. Rond het einde van november 1916, had Duitsland 126 divisies aan het Westelijk Front en 76 divisies aan het Oostelijk front. Na november van 1916 waren de defensieve posities van de Duitse troepen in zeer slechte toestand. De Duitse soldaten waren de uitputting nabij. De troepen begonnen zich dan terug te trekken in een beweging genoemd de *Halberich Operation*, naar de nieuwe *Siegfried Stellung*, ook genaamd de *Hindenburg Lijn*, een meer moderne en iets kortere frontlijn, gebouwd ter verdediging. Die terugtocht gebeurde grotendeels van de 28ste januari 1917 tot de 24ste februari van 1917, en daarna nog van de 16de tot de 20ste maart van 1917.

De tweede fase van de slag begon in de loop van juli 1916. Op de 14de juli lanceerden Joffre voor Frankrijk en Rawlinson voor Groot Brittannië een nieuw offensief, dat weer voorafgegaan werd door zware beschietingen. Die aanval ook bereikte haar doeleinden niet. Ze wordt genoemd de Slag van de Heuvelkam van Bazentin, geleverd van de 14de tot de 17de juli 1916. De Geallieerde soldaten stapten achter een kruipende barrage van ontploffende obussen ten aanval.

De strijd aan de Somme bleef verder duren met minder grote snelheid en energie van de 15de juli tot de 14de september 1916. De veldslagen waren zagezegd kleinere operaties. Maar de Britse verliezen rezen regelmatig.

De mannen die door de Britse generaals in de aanval gezonden werden, kwamen niet allen uit de Britse eilanden. Regimenten van Newfoundland, Australië en Nieuw Zeeland, ook van Zuid Afrika, namen aan de offensieven deel. Maar de Duitse troepen konden schema's en plannen ontwikkelen om de offensieven van de Geallieerden af te slaan.

Op de 19de en de 20ste juni streden de Geallieerden de Slag van Fromelles. Van de 14de juli tot de 15de september vochten de Britse soldaten de Slag van het Delville Woud om hun rechterflank te beveiligen. Hier speelden de Zuid-Afrikaanse 1ste Brigade en een contingent van de *Southern Rhodesian* een grote rol. Van de 23ste juli tot de 7de augustus had de Slag van Pozières plaats, ondanks zeer slecht weer, ondanks communicatie uitvallen onder de Geallieerde strijdkrachten en in de falende toelevering. De Duitse troepen voerden een tegenaanval uit en ze beschoten op hun beurt de Geallieerde posities. Het Brits Reserve Leger veroverde de hoogvlakte die over het versterkt dorp van Thiepval aan de achterzijde keek. Van de 3de tot de 6de september werd de Slag van Guillemont gehouden, gezamenlijke offensieven van de Geallieerde strijdkrachten. Al die aanvallen braken zich tegen de grootse tegenaanval uitgevoerd door de Duitse Legers. Daarna, op de 9de september, gebeurde nog een andere aanval van het Frans 6de Leger in de Veldslag van Ginchy. De 7de Divisie van dat Leger nam het dorp Ginchy in na hevige gevechten.

Het Brits Nieuw Leger drong aan met de Slag van Flers-Courcelette. Tussen de 15de en de 25ste september van 1916 besloten de generaals tot twee offensieven waarin voor de eerste maal tanks gebruikt werden. De tanks kwamen als een verrassing, zodat de Britten uiteindelijk de 1ste Duitse frontlijn konden innemen. De Duitse troepen hielden echter hun 2de en 3de frontlijnen! Ze bouwden tevens 4de en 5de lijnen, tussen het eigenlijk front en Bapaume. In die maand van september brachten de Duitse troepen meer en meer artillerie aan. Ze brachten nog meer versterkingen aan soldaten naar het front. Deze slaagden erin de Franse aanvallen te stoppen.

In het 3de en laatste offensief van de Britse soldaten namen de Geallieerden Morval in, Lesboeufs en Gueudecourt. De Franse soldaten vielen Frégicourt en Raucourt aan. Het 4de Frans Leger drong door tot diep in de door de vijand gehouden terreinen.

Van de 26ste tot de 28ste september gebeurde ook de Slag van de Heuvelkam van Thiepval, een aanval nu van het Reserve Leger geleid door Luitenant-Generaal Hubert Gough. De heuvelkam bleef echter zeer sterk verdedigd.

Aan het einde van september verslechterde het weer erg.

Van de 1ste oktober tot de 11de november 1916 woedde de Slag van de hoogtes van de Ancre. De Geallieerden veroverden de dorpen van Beaumont-Hamel en Beaucourt. In die strijd gebruikten de Britten opnieuw nieuwe technieken in de strijd met gifgas. Ze gebruikten ook weer tanks en vliegtuigen. September 1916 werd zo de slechtste maand met de hoogste verliezen in de Duitse rangen. Tegelijk had de Slag van de Transboy heuvelkammen plaats. Ook rustperiodes werden ingelast, natuurlijk, meestal ten gevolge het bar slecht weer. Dit gebeurde van de 8ste tot de 11de oktober en van de 13de tot de 18de van die maand.

Grotere offensieve operaties kwamen slechts in januari van het volgend jaar 1917. Verse Duitse divisies voerden regelmatige tegenaanvallen uit. De Geallieerden namen nog loopgrachten in ten noorden van Courcelette, in zeer slecht weer.

De Slag van de Ancre had plaats van de 13de tot de 18de november 1916. Het was de laatste Britse operatie. Het Brits Reserve Leger, nu genoemd het 5de Leger, viel aan in de vallei van de Ancre rivier.

Na die gevechten stopten de Britse aanvallen aan de Somme, ten gevolge van het slecht weer. De veldslagen hernamen nog tot de 23ste februari 1917. De Duitse troepen werden achteruit gedwongen, eerst 8 kilometer diep aan een 6,5 kilometer lang front, en dan 5 kilometer diep aan een 24 kilometer lang front. Maar van de 23ste februari 1917 tot de 26ste maart van dat jaar, trokken de Duitse troepen zich langzaam terug naar hun Hindenburg Lijn, hun formidabele nieuwe verdedigingen.

De Britse troepen veroverden de hoogtes van de Somme vallei. Ze konden naar de stroom afdalen. Ze waren 10 kilometer vooruit gekomen vanwaar ze gestart waren. Was het waard om zoveel doden en gewonden te verliezen voor slechts 10 kilometer grond voor de Geallieerden? Dit, inderdaad, was de uitputtingsoorlog geweest, maar was de uitputting niet even erg aan de beide zijden?

De Slag aan de Somme had tenminste de Slag van Verdun wat verlicht. Ze bracht zware verliezen toe aan het Duits Leger, dat zo verzwakt werd. De slag maakte aan de Duitse heersers duidelijk dat alle aanspraken op de uiteindelijke overwinning evenveel illusies betekenden. Op de 11de juli van 1916 al, durfde Eric von Falkenhayn geen verdere druk van zijn troepen op Verdun te wagen. Hij beval de Duitse divisies een sterke verdedigende, defensieve positie te behouden. Maar het Geallieerde Somme Offensief weerhield Duitsland er niet van nog troepen te verzenden van het Westelijk Front naar het oosten, om het *Brusilov Offensief* tegen te houden. Het resultaat kostte aan von Falkenhayn zijn functie. De Duitse keizer verving hem door het triomferend duo van de oostelijke veldslagen, Paul von Hindenburg en Erich Ludendorff. Tegen november van 1916 werd het duidelijk ook voor de Geallieerden dat hun inspanningen in hun offensieven van Verdun en aan de Somme enorme verliezen in manschappen hadden gekost, verliezen die niet in verhouding stonden tot hun eerder povere terreinwinsten.

Aan Duitse zijde dan, vroegen von Hindenburg en Ludendorff de productie van wapens, vooral kanonnen, drastisch te verhogen. In de zeeën plaatsten ze hun vertrouwen in de Duitse *U-Boot* of *Untersee Boot*, in de campagne van de onderzeeërs. In Frankrijk trokken ze een nieuwe frontlijn om hun verdedigingen in het westen te verkorten en te verstevigen.

Aan het einde van augustus 1916, werd Paul von Hindenburg benoemd tot de nieuwe Chef van de Generale Staf of de CGS, en Ludendorff tot zijn belangrijkste assistent als Eerste Kwartiermeester-Generaal. Dit gebeurde, hoewel Keizer Wilhelm II helemaal niet hield van Ludendorff. Hij voelde zich zelfs bedreigd door de man! Ludendorff was al te zeer het archetype van de niet-aristocratische strijder. Erich van Falkenhayn werd ontslagen.

Aan het Balkan front en de Conclusie

In de zomer van 1916 trok ook Roemenië zich in de Europese Oorlog. Roemenië was een interessante aanwinst voor de Centrale Machten, tot het de zijde van de Geallieerden koos. Ongeveer 30% van de granen die Oostenrijk-Hongarije in 1914 en 1915 verbruikte kwam van Roemenië. Het Roemeens Leger was redelijk groot, ongeveer 600.000 soldaten. Maar de Roemeense troepen werden slecht geleid, misten moderne uitrustingen, en zelfs de obussen voor hun kanonnen, aan de snelheid waarop die toen verbruikt werden.

De Roemenen waren erg geïnteresseerd in de delen van Hongarije waar veel Roemenen woonden en leefden, eerst en vooral in Transsylvanië. De Hongaarse grens in Transsylvanië was praktisch onbewaakt gebleven door de Oostenrijkers. De belangrijkste generaal van Roemenië, Generaal Bratianu, vertraagde zijn offensief tot na de massieve aanvallen van de Russische Generaal Brusilov. In de plaats van aanvallen te leiden tegen Bulgarije, zoals de Russen voorgesteld hadden, vielen de Roemenen aan voor wat hen het meest direct interesseerde, Transsylvanië.

Van augustus tot december 1916 vielen Duitsland en Oostenrijk-Hongarije het grondgebied van Roemenië in met een indrukwekkend aantal soldaten, met 33 infanterie en 8 cavalerie divisies. Sommige van die divisies kwamen van Verdun, andere van het Russisch front, dat tegen die tijd weer kalm bleef. De Duitse Generaal von Mackensen viel vanuit het zuiden aan. De Duitse en Oostenrijkse troepen samen dreven de Roemeense aanvallen in Transsylvanië achteruit. Het Roemeens Leger marcheerde terug tot aan de rivier de Sereth.

De Russen reageerden weer. Ze zonden 11 cavalerie divisies naar Roemenië om te helpen het Roemeens front te versterken. Maar dan hadden de Centrale Mogendheden, Duitsland en Oostenrijk, reeds drie vierde van Roemenië veroverd! Dit hield ook in de hoofdstad Bucuresti, of Boekarest, en de haven van Constanza, de Ploesti olievelden en de meest vruchtbare, graan producerende streken. Roemenië was in een recordtijd veroverd geworden door de Centrale Machten.

Op ongeveer hetzelfde ogenblik, in juli 1916, stopte ook Generaal Luigi Cadorna zijn offensief in de Trentino streek. Opnieuw bracht hij zijn zwaarste artillerie naar de Isonzo rivier. In augustus kon Cadorna Gorizia innemen. Andere Italiaanse aanvallen aan de Isonzo faalden jammerlijk. Toch bleef in september het Italiaans Leger in het offensief.

De Slag aan de Somme van de Geallieerden was er niet in geslaagd enige beslissing af te dwingen aan Duitsland, en ook niet om veel winst van grond te winnen. Verdun lag in die periode min of meer in rust, na ongelooflijk verschrikkelijke gevechten. Het jaar 1916 eindigde zo met de Centrale Mogendheden nog steeds meer terreinwinst veroverd dan aan het begin van het jaar!

Tegen eind 1916 was de tijd gekomen voor politieke veranderingen.

In Groot Brittannië, in december van 1916, werd David Lloyd George de Eerste Minister. Hij was zeer kritisch gebleven over de resultaten van het Somme Offensief. Dat was zo pijnlijk zonder grote doorbraken gebleven, en zo kostelijk geworden aan Britse levens! Lloyd George durfde luidop te menen dat het Frans militair leiderschap beter was gebleven dan de Britse leiding! Lloyd George richtte daarom een *War Cabinet* op, waarvan slechts hij en vier andere ministers lid van zouden worden.

Onder die leden bevond zich Bonar Law, een Canadese zakenman die een fortuin gewonnen had in Engeland. Law had ook de Conservatieve Partij geleid sinds 1911. Een ander lid was Lord Curzon, een vroegere Viceroy van Indië. Curzon kon beschouwd worden als de vertegenwoordiger van de Engelse adel. Nog een ander lid was Lord Milner, een zeer verstandige en ervaren Britse politicus, een vroegere Gouverneur-Generaal van de Unie van Zuid-Afrika. Ten laatste was nog een lid ook Arthur Henderson, een vertegenwoordiger van de *Labour Unions*, de syndicaten van de arbeiders.

In Frankrijk maakte Aristide Briand van Maurice Joffre een maarschalk van Frankrijk en de militaire technische adviseur van de Franse regering. Joffre werd zo op een eervol zijspoor geplaatst, zonder enige effectieve macht nog in de oorlogsbeslissingen. Toen hij zich dit wel moest realiseren, diende Joffre zijn ontslag in voor die functie.

Het opperbevel aan het Westelijk Front werd overgedragen aan Generaal Robert Nivelle. Nivelle kreeg echter niet het volle opperbevel dat Joffre had ingenomen en kon uitvoeren in alle domeinen van de oorlog. De echte, strategische en opperste autoriteit over het leger zou voortaan gehouden worden door een Oorlogscomité van ministers.

Generaal Nivelle dankte zijn promotie aan zijn efficiënte oktober tot december 1916 aanvallen op de Duitse frontlijnen nabij Verdun. In die acties had hij de forten van Vaux en Douaumont veroverd, en enig gebied ten oosten van de Maas.

Nivelle was een kalme man, die veel zelfvertrouwen toonde, en zeer overtuigend klonk in zijn argumenten en in zijn wil om de oorlog verder te zetten. Een voordeel van Nivelle was, dat hij vloeiend Engels sprak.

In de politiek onderhield hij degelijk linkse connecties in het Frans Parlement. De tactiek die hij had gebruikt te Verdun in zijn aanvallen, zoals de kruipende barrages van kanonvuur net vóór de aanstormende troepen, barrages van ontploffingen die voorwaarts trokken naarmate de troepen vooruit kwamen, en de organisatie van groepen van aanvallende soldaten in verspreide orde, alsook het gebruik van nieuwe, mobiele 155 millimeter kanonnen, hadden voor succes gezorgd.

Nivelle begon aanvallen met zeer hevige beschietingen van de vijandelijke frontlijnen, waarin hij eveneens superzware kanonnen van 400 millimeter obussen gebruikte, gemonteerd op spoorwegstellen. Dat leek een nieuwe tactiek te zijn, die bewondering opwekte. Nivelle had die nieuwe tactiek voorgesteld en veel bijval gekregen van het gezamenlijk Brits-Frans hoger bevel.

Britten en Fransen zouden samen een aanval inzetten tegen de Franse stad Arras. De Britten zouden een eerste aanval uitvoeren nabij die stad, gevolgd door een massale doorstoot van de Franse troepen tegen de *Chemin des Dames* heuvelrug ten noorden van de Aisne rivier, naar waar de Duitsers zich hadden teruggetrokken.

In het Duits Leger bracht ook het duo von Hindenburg en Ludendorff nieuwe energie en nieuwe ideeën naar de *Obere Heeresleitung* of OHL. De Duitsers stopten verdere aanvallen te Verdun. Aan de Somme hadden de Duitse generaals al een ander verdedigingssysteem ingevoerd. Dat bestond uit een dunnere eerste frontlijn en stormtroepen er achter. De stormtroepen konden tegen aanvallen ingezet worden, waar ook ze nodig waren. De Duitsers hielden daarom nu meer troepen achter het eigenlijk front, in reserve, hen sparend tijdens de eerste beschietingen, en met troepen die gespecialiseerd waren in het uitvoeren van tegenaanvallen.

De Duitse troepen planden geen nieuwe offensieven te land, maar ze kozen wel voor een nieuwe, agressieve onderzeecampagne. Ze wilden niet echt een compromis aangaande de oorlogsdoeleinden van Duitsland. Ze wilden nog steeds de oorlog winnen! Maar tegelijk plaatsten ze zware eisen aan de mogelijkheden van het land betreffende de productie van wapens. Von Hindenburg weigerde eveneens nog verder troepen te verzenden naar de Oostenrijkse Opperbevelhebber Franz Conrad voor nieuwe Oostenrijkse offensieven in de Trentino streek. In overeenkomst met hun nieuwe inzichten in de strijd in Frankrijk, trokken ze in februari 1917 naar de 500 kilometer lange verdedigingslijn die ze de *Siegfried Stellung* noemden. De Britten noemden dit de Hindenburg Lijn.

Het Westelijk Front was nu volledig nieuw gebouwd met een origineel, reusachtig loopgrachtensysteem en ingerichte verdedigingsplaatsen. De Hindenburg Lijn verkortte het front met minder dan 50 kilometer, maar de organisatie liet toe 10 Duitse divisies uit te sparen. Von Hindenburg en Ludendorff konden die divisies gebruiken voor tegenaanvallen. De Duitse legerleiding bouwde ten slotte een strategische reserve op van 1,3 miljoen soldaten!

Op de 13de november van 1916 ontmoetten de Geallieerden elkaar weer te Chantilly in Frankrijk, ten noorden van Parijs. Ze bespraken daar hun gezamenlijke inspanningen die vooral aan het Westelijk Front zouden plaats hebben, hoewel ondersteund door Russische en Italiaanse offensieve initiatieven. Ze besloten nieuwe aanvallen aan de Somme te beginnen! De Geallieerden wilden daar weer aanvallen op een breed front.

In februari van 1917 ontmoetten de Geallieerden elkaar weer, ditmaal te Calais. Daar aanvaardden Aristide Briand en David Lloyd George de aanvalsplannen van Generaal Robert Nivelle. Voor de campagnes werd zelfs Sir Douglas Haig onder het bevel geplaatst van Generaal Nivelle. Het plan van Nivelle betekende wel dat de Franse troepen ditmaal de zwaarste verliezen zouden lijden in de aanvallen.

In Rusland besprak de *Stavka*, de Russische Generale Staf, nieuwe initiatieven in de sector van de vijand die reeds fel verzwakt werd door de Generaal Brusilov. Ten gevolge de zware verliezen van 1916, was het moreel van de Russische troepen en officieren zeer laag gevallen. In februari van 1917 organiseerden de Geallieerden een vergadering te St Petersburg. De Geallieerden moesten daar horen dat het Russisch leger niet klaar zou zijn voor nieuwe offensieven aan hun front vóór de 1ste mei van 1917. De geallieerden begrepen dat de reserves en de strijd lust van het Russisch Leger heel wat lager was gevallen dan een jaar geleden. Ze konden moeilijk voorspellen dat binnen één maand al, in maart 1917, de Tsaar Nicholas II verplicht zou worden af te treden! Een revolutie in Rusland veranderde drastisch alle verwachtingen en uitzichten van de oorlog voor Rusland. De hoop op meer Russische ondersteuning zou dus on vervuld blijven!

Frankrijk en Groot Brittannië keken dan naar het Italiaans front. Vóór de oorlog had het Italiaans Leger, geleid door Luigi Cadorna, nog bestaan uit 2,2 miljoen soldaten. Maar het Italiaans enthousiasme tot strijden was ook al weggeblazen in de wind van de oorlog en met de zware verliezen aan soldaten. Tijdens een vergadering in Rome, weigerde ook Cadorna nieuwe offensieven te beginnen vóór mei 1917.

In maart van 1917, in Frankrijk, werd Aristide Briand vervangen als Eerste Minister door Alexandre Ribot. Paul Poincaré werd de nieuwe Oorlogsminister van Frankrijk. Hij bleef zeer sceptisch tegenover de nieuwe aanvalsplannen van Generaal Robert Nivelle. Daarin zou hij gelijk krijgen. De ster van Nivelle begon reeds te tanen.

Aan het einde van 1916 maakte Keizer Franz Joseph I van Oostenrijk-Hongarije een wandeling met de Koning van Beieren in het zeer mooi park van het Schönbrunn Keizerlijk Paleis van Wenen. Hij kreeg een verkoudheid. Die ontwikkelde zich tot een longontsteking aan zijn rechter long. Franz Joseph I stierf op de 21ste november 1916 in het Schönbrunn Paleis van Wenen. Hij was 86 jaar oud en hij had geregeerd gedurende 68 jaar! De klokken van Wenen klonken voor zijn begrafenis. Klonken ze ook voor de miljoenen doden, gevallen wegens zijn beslissing een oorlog te voeren tegen Servië?

Zijn opvolger werd zijn achterneef, Karl I. Karl was de zoon van de Aartshertog Otto van Oostenrijk en van de Prinses Maria-Josepha van Saksen. Karl werd geboren op de 17de augustus 1887 in het Kasteel of Persenbeug, in Lager Oostenrijk. Hij was 29 jaar oud. In 1911 had Karl I de Prinses Zita van Bourbon-Parma getrouwd. Karl I was een devote Rooms-Katholiek en een eerder aangename, intelligente man. In de lente van dat jaar 1916 had hij het bevel gekregen over het 20ste Legerkorps van Oostenrijk. Hij werd gepromoveerd tot veldmaarschalk in de lente van 1916 tijdens een offensief tegen Italië. Karl zou de laatste Habsburg Keizer van Oostenrijk worden en de laatste Koning van Hongarije. Hij stierf al in 1922 op het Eiland Madeira. Maar dat alles lag in de toen nog ongekende en verrassende toekomst.

De Wereldoorlog in 1917

De Russische revolutie

De meest opmerkelijke gebeurtenis van het jaar 1917 was de Russische Revolutie, die een einde maakte aan het Tsaristisch Regime. Volgens de westerse kalender had de gebeurtenis plaats in maart, maar de datum volgens de Russische kalender was in februari van 1917. De Russische kalender was toen nog de Juliaanse. Onze kalender was en bleef de Gregoriaanse. Toen de Bolsjewisten, de revolutionaire Communisten van Rusland de macht grepen, vervingen zij de Juliaanse kalender ook met de Gregoriaanse. Ze lieten niettemin hun versie van de Gregoriaanse kalender 13 dagen achter de onze lopen.

De Russische Revolutie gebeurde in twee fasen. De eerste fase begon op de 23ste februari in de Bolsjewistische kalender, voor ons op de 8ste maart. Een golf van protestbetogingen en stakingen troffen toen St Petersburg, of Petrograd zoals de stad toen genoemd werd. De 2de fase was de datum van de eigenlijke greep naar de macht van de Bolsjewisten. Die gebeurde in oktober volgens de Russische revolutionaire kalender en eigenlijk volgens onze westerse kalender in november. Daarom wordt de revolutie gewoonlijk genoemd de Oktober Revolutie, hoewel de datum volgens onze plaatsing in november viel. Om voor de rest van dit boek de verwarring te vermijden, zullen verder alle datums die hier gegeven worden onze gewone kalender volgen.

Julian Vincius volgde de gebeurtenissen zo goed en zo kwaad op als hij kon. Zoals Max Vincius las hij meerdere dagbladen, gewoonlijk 's avonds, liggend in zijn bed. Hij ontving nog de Duitse nieuwbladen, en las ook de Franse bladen die nog steeds op mysterieuze wegen door de Duitse frontlijnen geraakten tot bij het huis van Monsieur Baraine.

Julian zag direct het belang in van de Russische revolutie. Hij voorspelde eerder dan velen, dat de Bolsjewisten de oorlog in het oosten zouden willen stopzetten. Dat zou toelaten tientallen Oostfront Duitse divisies naar het Westelijk Front te sturen. Die divisies zouden opnieuw de numerieke meerderheid bezorgen aan de Centrale Mogendheden in de loopgrachten oorlog van Frankrijk. Julian herkende ook duidelijk nieuwe, vroege tactieken van aanvallen door de Duitse infanterie en door de artillerie. Die tactieken waren ontwikkeld aan het Oostfront! De nieuwe methoden van aanvallen konden de Franse en Britse Legers op het Westelijk Front verrassen, en doorbraken verzekeren voor het Duits Leger in het westen. Konden ze ook de overwinning bezorgen? Wie kon thans nog voorspellen hoe de rest van de wereldoorlog zou aflopen?

Op de 8ste maart van 1917 hadden er dus enorme stakingen en begeleidende protestbetogingen plaats in St Petersburg, Rusland. Deze dag was de Internationale Vrouwendag! Duizenden vrouwen stapten samen op in één grote massa in de hoofdstad van Rusland. Ze protesteerden tegen het gebrek aan voedsel en tegen de stijgende prijzen. Gebrek aan bloem en aan kolen hadden veel bakkerijen doen sluiten. De grote steenkolen producerende streken en ook de grote graanschuren van Rusland lagen in de Oekraïne, ver van St Petersburg en Moskou.

Het Russisch Leger had de spoorwegen en het transport ermee bijna exclusief opgeëist voor de oorlogsinspanning. De troepen eveneens, kregen prioriteit voor de leveringen van granen, terwijl zowel de oogst van de granen als de transporten ervan geparalyseerd bleven. Vermits de mannen aan het front vochten, werd in het algemeen ook al minder geproduceerd. De koopkracht van de huishoudens daalde. Graan mocht dan nog verkocht worden, er was niet

voldoende geld meer voorhanden in de gemeenschap om het te betalen! Het papieren geld werd meer en meer waardeloos door de inflatie. Het Ministerie van Landbouw kon ook niet langer de grote stedelijke concentraties bevoorraden. Reusachtige voorraden van granen bleven liggen, gereserveerd voor het Leger, opgeslagen in reusachtige opslagplaatsen, of ze werden gevoed aan vee en opgegeten door de boeren. De landelijke dorpen leden niet veel van de honger. De steden deden dat wel, en zeer! De hongersnood dreigde.

St Petersburg had een bevolking nu van ongeveer 2,4 miljoen inwoners. De stad was sterk overbevolkt! Vrouwen werkten meer dan 40 uren per week en moesten 's avonds nog in lange wachtrijen gaan staan om enig voedsel te bemachtigen. Het moest zo niemand verwonderen, wanneer de kindersterfte verdubbelde tijdens de oorlog, en zich toevoegde aan de algemene nood. In januari en februari van 1917 staakten bijna 700.000 Russische arbeiders uit protest het werk. De oorzaak van die stakingen waren vooral de politieke protesten.

De opstand van St Petersburg ten slotte, had haar origine in de Vyborg zijde van de stad, een voorstad van mensen van de werkende klasse, van metaal- en bewapeningsarbeiders in de industrie langs de Neva rivier. De opstand kwam als een spontane beweging, niet echt georganiseerd door en opgeroepen door de Socialistische of Communistische groeperingen. Deze, natuurlijk, baatten wel gretig de crisissituatie uit. De meesten van de Bolsjewistische leiders waren toen zelfs niet in de stad. Ze verstopten zich nog in hun ballingschap in het buitenland of in Siberië!

Na de 12de maart volgde een meer gevaarlijke ontwikkeling. Het garnizoen van St Petersburg begon te muiten! De soldaten werkten dan samen met de stakers om de controle over te nemen van de machtscentra in de stad. Het Volynski Regiment sloeg aan het muiten. De onderofficiers namen de leiding van hun mannen om de officiers uit te dagen. Ze weigerden op de stakers te schieten. Ze leedigen de opslagplaatsen van het Leger en verdeelden de wapens over de stad. De arbeiders van de Vyborg wijken voegden zich bij de muitende militairen. Ze konden grote delen van de stad bezetten. Ze sneden de nog trouw gebleven strijdkrachten van de regering af van wapens en munitie.

Toen die rellen gebeurden, bevond Tsaar Nicholas II zich in zijn hoofdkwartier van het Leger te Moghilev. Hij telegrafeerde naar de soldaten van St Petersburg met het bevel de oproeren direct te stoppen. De toenmalige militaire bevelhebber van St Petersburg was de generaal Khobalov. Hij stelde openbare verzamelingen van inwoners buiten de wet. Schoten, gelost tussen trouw gebleven en revolutionaire groepen maakten al over de honderd slachtoffers. Twee dagen later, had Khobalov geen troepen meer over die hem nog trouw bleven.

De menigte en de garnizoen soldaten vormden toen al ongeveer 180.000 bewapende mannen in de stad, met wellicht nog maar dan 150.000 mannen in de randsteden. Khobalov had slechts 3.500 politieagenten nog in dienst! De opstand van het stadsgarnizoen leek veroorzaakt te zijn door het gegeven bevel om te schieten op de mannen, vrouwen en kinderen die in massa door de straten stapten. Het garnizoen van St Petersburg bestond uit oorlogsveteranen, die teruggekeerd waren naar de bewapende diensten, nadat ze aan het front gewond werden, en die moe waren van de verloren veldslagen en van de levens gelaten in de loopgrachten en in de koude van de eindeloze vlakten. Jonge rekruten dienden ook in het garnizoen. Die konden gemakkelijk beïnvloed worden, en ze volgden de raad van hun oudere collega's op. Ze vormden allen een zeer gedesillusioneerde groep, die hun buik vol hadden van de ontberingen en de tegenspoed in de oorlog, en van de dreigende hongersnood in de stad. St Petersburg was tevens een stad vol van eveneens moedeloze eigenaars of van opgeleide, maar vervreemde

mensen. Dezen geloofden nu dat slechts drastische veranderingen de grootsheid van Rusland konden helpen.

Na vier dagen van opstand, met de arbeiders en de soldaten die samenwerkten, vormden zich twee nieuwe machtscentra in de stad.

Het ene was reeds een nieuw gevormde Provisionele Regering, georganiseerd vanuit de *Duma* vertegenwoordigers, dus door parlementariërs.

Het andere was gevormd uit de St Petersburg *Sovjets*, de Arbeidsraden, meestal geleid door de Socialistische Revolutionairen. De St Petersburg *Sovjet* groeide tot 3.000 of 4.000 leden. *Sovjet* is een Russisch woord voor raad.

In de Provisionele Regering verzamelden zich de Cadetten, de vroegere Dekabristen van aristocratische revolutionairen, en de meer gematigde Socialisten. De Socialistische Revolutionairen, de SRs, de Communistische Bolsjewisten en de Mensjewisten hadden de volksraden of *Sovjets* gevormd. Deze zetten dan een *Provisioneel Executief Comité* op, de *Ispolkom*, dat meestal bestond uit en geleid werd door Mensjewisten. Deze hadden de militaire, gewapende commissie gevormd om het bevel over te nemen van het garnizoen van St Petersburg, met de bedoeling toch enigszins de wet en de orde te handhaven in de hoofdstad. De Provisionele regering en het Provisioneel Comité waren een dubbele autoriteit onder de President van de *Duma*, Mikhael Rodzianko. De Provisionele Regering stond echter onder het gezag van de *Sovjets* in het Tauride Paleis van St Petersburg, waar de *Duma* in samengekomen was, en dan omsingeld was geworden door de opstandelingen. Ze beval nu een reeks liberale maatregelen. Alle politieke gevangenen werden vrijgelaten. Vrijheid van vergaderen, van spreken en van de vorming van groeperingen werd toegestaan. Al de soldaten die deelgenomen hadden aan de revolutie konden hun wapens behouden, en ze zouden niet meer naar het front gezonden worden.

De Prins Georgy Yevgenyevich Lvov leidde de Provisionele regering. Hij was geboren in Dresden, in Duitsland, en stamde af van de prinsen van Jaroslavl. Hij was geen Romanov. Hij werd voorzitter van de Russische Vereniging van *Zemstvos*, de lokale besturen, in 1914. In 1915 werd hij een leider van de Unie van *Zemstvos*, en een lid van de *Zemgor*, een gezamenlijk comité van de *Zemstvos* en de Vereniging der Steden, die de militairen hielpen om hen te bevoorraden en om de gewonden te verzorgen van de oorlog met de Centrale machten. Hij was een lid van de Russische Constitutionele Democratische Partij.

Tsaar Nicholas II hoopte toen nog de opstand in St Petersburg te kunnen onderdrukken door zijn regimenten van trouw gebleven troepen in te zetten. Hij zond Generaal Ivanov tegen de stad. Binnen in zijn Generale Staf echter, in de *Stavka*, bespraken zijn generaals de toestand om die een heel andere richting te geven!

De *Stavka* beschouwde de monarchie niet waard meer om gered te worden! Sommige generaals gaven de voorkeur aan een constitutionele monarchie in Rusland, anderen wilden een regering die slechts verantwoording moest afleggen aan de *Duma*, en nog anderen wilden de republiek uitroepen. Onder die laatste mannen bevonden zich de invloedrijke generaals die bevelhebbers waren van volledige sectoren van het front. De Generaals Brusilov en Ruzski, met Generaal Alekseyev ook, behoorden tot deze groep.

De tsaar probeerde dan zich te voegen bij zijn gezin in het Tsarskoe Selo Paleis. Hij werd echter gedwongen zijn traject te veranderen en te rijden naar het hoofdkwartier te Pskov van Generaal Ruzski. Daar vroegen drongen de generaals van de *Stavka* aan bij de tsaar om hem een regering

te doen aanvaarden die nog allen verantwoording moest afleggen aan de *Duma*. De tsaar aanvaardde dit. Ondertussen echter, rapporteerde Generaal Rodzianko vanuit St Petersburg dat de revolutionairen enkel nog de troonsafstand van de tsaar wilden aanvaarden. De generaals van de *Stavka* drongen dan die uitweg op aan de tsaar, die dit opnieuw aanvaardde.

Tsaar Nicholas II ging akkoord met het voorstel om troonsafstand te doen ten voordele van zijn broeder, de Groothertog Michael. Later nog, waarschuwde de Provisionele Regering de groothertog dat willen vasthouden aan de monarchie kon leiden tot de burgeroorlog, waarin zijn leven niet kon gegarandeerd worden. Michael ook dan, gaf de voorkeur om afstand te doen van de troon. De twee troonsafstanden werden gepubliceerd op de 15de maart van 1917.

De soevereiniteit van Rusland lag voortaan in de handen van de Provisionele Regering. Rusland was een republiek geworden!

In het begin van maart 1917 al, was het duidelijk geworden dat er geen systeem van regeren over Rusland door twee verschillende organen mogelijk was. De *Ispolkom* van de *Sovjets* kondigde volledig onafhankelijk af dat de gewapende strijdkrachten ondergeschikt waren aan de *Sovjets*, die al de instructies gepubliceerd door de Provisionele regering kon nietig verklaren. Alle militaire eenheden op compagnie niveau moesten comités kiezen voor de controle van de wapens en de militaire uitrustingen. De *Sovjets* decreteerden dit, zonder zelfs de Provisionele Regering te consulteren. Deze laatste kon slechts toestemmen. Men wist zo wel snel in Rusland wie aan de macht was in het land!

De *Sovjets* wilden snel de vrede. De Russische soldaten begonnen daarom al in grote aantallen aan het front te deserteren. Meer dan 150.000 soldaten verlieten het front direct. Ze keerden terug naar huis. Daardoor kwamen hele sectoren van de grenzen van Rusland zonder soldaten te liggen. De Duitse troepen hadden vooruit kunnen stoten zoals een heet mes in een pot vet. In het midden van maart ook, werd de doodstraf afgeschaft in het Leger. De macht om te beslissen over summiere terechtstellingen werd overgedragen aan gekozen rechtbanken, die bestonden uit soldaten. Aan de soldaten werd het van nu af aan ook toegestaan om zich vrij met politieke activiteiten bezig te houden. De autoriteit van welke aard dan ook, van officiers in het Leger tot van ploegbazen in fabrieken, leken in de vuilnisbakken te verdwijnen.

De Russische *Sovjets* publiceerden een decreet waarin ze beweerden de oorlog met de Centrale Mogendheden te willen beëindigen. De comités en het volk stonden inderdaad meer en meer vijandig tegen de verder gaande oorlog. Het was echter steeds op het politiek vlak een slecht idee om openlijk zijn bedoelingen te verklaren vóór de eigenlijke onderhandelingen! De arbeidersraden, de *Sovjets*, leenden zo een zeer goede rechtvaardiging aan de deserteurs en aan het verminderend moreel in het Russisch Leger, en dat tegenover een zeer harde vijand, die nog steeds nieuwe offensieven kon doen starten.

In mei van 1917 breidde de Prins Lvov zijn regering uit. Hij nam meer linkse personaliteiten op, leden van de Socialistische Revolutionairen en van de gematigde Communisten, van de Mensjewisten. Aldus kwam Alexander Fyodorovich Kerensky als Minister van Oorlog in het Cabinet van ministers.

Kerensky was een Russische advocaat en een revolutionair. Hij was geboren in de stad Uljanovsk aan de Volga. De vader van Kerenski was de leraar van Vladimir Ulyanov, de latere Lenin. De leden van de Kerensky en de Ulyanov familie waren vrienden. Alexander Kerensky had een reputatie gewonnen als een advocaat in de verdediging tijdens een aantal processen

van revolutionairen. In 1912 werd hij verkozen tot de Vierde *Duma* als een lid van de gematigde, niet-Marxistische Arbeiderspartij gesticht door Alexis Aladin. Deze *Trudoviks* waren verbonden met de Socialistische Revolutionaire Partij. Kerensky vervoegde ook een gemeenschap van Vrijmetselaars die de anti-monarchistische verenigingen verbond. Deze vochten voor de democratische vernieuwing van Rusland. Kerensky was een briljante spreker en een bekwame parlementaire leider. Zijn ster rees in de *Duma*. Zijn toespraken waren indrukwekkend. Nu werd hij lid van de Provisionele Regering van de *Duma*, en werd ook verkozen tot vicevoorzitter van de nieuw gevormde *Sovjet* van St Petersburg.

In dezelfde tijd als Kerensky de Provisionele Regering intrad, werd de Generaal Alekseyev vervangen door Generaal Brusilov. De nieuwe regering, daartoe aangezet door de Geallieerden, besloot een nieuw Russisch offensief tegen de Centrale Mogendheden te beginnen. Dit werd later het Kerensky Offensief genoemd. De Russen zeiden dat ze voor de vrede aanvielen.

De Bolsjewisten waren toen nog de enige groep die zonder compromissen de oorlog veroordeelden. De geestestoestand van de arbeiders bepaalde hun sterke weerstand tegen verdere strijd aan het front. Belangrijke muiterijen braken uit in juni in Rusland.

Het nieuw en laatst Russisch offensief moest starten op de 18de juni van 1917. Het was gericht tegen de Oostenrijks-Hongaarse troepen in het zuidwesten van Rusland. Het begon met hevige beschietingen, waarna de Russen 84 divisies soldaten wierpen tegen de 53 divisies van Oostenrijk-Hongarije aan dit front. Bijna ogenblikkelijk gaven de Tsjechische eenheden in het Oostenrijks Leger zich over, een toen normaal en te verwachten reactie in het Keizerlijk Leger. De Russen vorderden tot 20 kilometer diep. Maar dan weigerden hun troepen in de achterste gelederen, die meer geraakt waren door de pacifistische en Bolsjewistische propaganda, het succes op te volgen. Verdere aanvallen faalden bij gebrek aan energie en wil om de vijand te overrompelen. Elke dag ook deserteerden veel soldaten.

Minder dan een week later reorganiseerden de Oostenrijkse troepen zich. Ze lanceerden een tegenoffensief. Dit veroorzaakte een belangrijke verrassing in het Russisch hoofdkwartier. Het Oostenrijks Leger drong dan niet minder dan 160 kilometer vooruit! Het bevrijdde volledig de Habsburgse grond van Russische bataljons. Rusland verloor zelfs al de terreinwinsten gemaakt door de Generaal Brusilov tijdens zijn spectaculair offensief van 1916. Nieuwe tegenaanvallen, uitgevoerd door het Russisch Leger, faalden volledig. Het Kerensky Offensief eindigde als een totale flop.

Naarmate het evenwicht aan het Oostelijk Front snel evolueerde ten gunste van de Centrale Mogendheden, beval Ludendorff nog meer aanvallen van de Duitse strijdkrachten in het noordwesten van Rusland. Het Duits Leger viel Riga aan, plaatste een beleg aan de stad, marcheerde verder, en bedreigde zo St Petersburg. Ludendorff was zijn geduld aan het verliezen! Hij had de divisies van het Oostelijk Front nodig om aan het Westelijk Front aan te vallen. Zijn doel met de offensieven tegen Rusland was om St Petersburg in paniek te brengen, en zo nog meer chaos en tweedracht te zaaien onder de Russische revolutionaire partijen omtrent het lot van de hoofdstad.

De gebeurtenissen in Rusland beroerden ook de arbeidersorganisaties in andere landen, waaronder zelfs Duitsland. In augustus van 1917 pleegden Duitse zeelui muiterijen aan boord van 5 slagschepen en een kruiser te Wilhelmshafen. De opstand was een reactie tegen de pesterijen vanwege de officiers. De opstand werd wel snel onderdrukt. Enige muiters werden terechtgesteld, en anderen beschuldigd van verraad.

Op de 17de mei 1917 herstructureerde de Provisionele Regering van Rusland zich. De Prins Lvov versterkte het Cabinet van Ministers door leden van de Mensjewisten en van de Sociale Revolutionairen op te nemen. De toenmalige Minister van Buitenlandse zaken Pavel Nikolayevich Miliukov diende zijn ontslag in. Ondertussen schreeuwden de Bolsjewisten meer en meer de slogans uit die ze wisten dat het volk wou horen: een einde aan de oorlog! Hun formule en slogan werd: geen annexeringen en geen schadeloosstellingen in geld! Ze wilden een vredesovereenkomst gebaseerd op het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren. De Meicrisis die volgde in het Russisch Cabinet van Ministers, leidde tot de aanname van die onderhandelingsprincipes met Duitsland in een programma dat van ‘revolutionaire verdediging’ werd genoemd. Polen bijvoorbeeld, dat tot dan toe nog deel uitmaakte van het Russisch Keizerrijk, kon volledig onafhankelijk worden, hoewel nog in militair bondgenootschap met Rusland. De tijden van het imperialistisch Rusland leken voorbij.

Van maart tot juni 1917 zochten Russische diplomaten contact met de Centrale Mogendheden via Stockholm in Zweden. Matthias Erzberger voor Kanselier von Bethmann-Hollweg sprak met Kolyushko, de Russische gezant.

Erzberger was de rechterhand van de Duitse Kanselier von Bethmann-Hollweg. Hij was een journalist en schrijver, lid van de Centrumpartij, de Katholieke Partij in Duitsland.

Generaal Erich Ludendorff hoorde van de zaak. Hij kwam hard tussen! Duitsland moest volgens hem uitbreiding zoeken langs de Baltische Zee. Dat was waarvoor de troepen hadden gestreden en waren gestorven, en waar de Russen de nederlaag hadden gekend. Hoe zou hij, Ludendorff, aan zijn soldaten kunnen uitleggen dat die streken, ingenomen met verlies van zoveel Duits bloed, nu kon overgedragen worden zonder het minste schot afgevuurd te hebben tegen Rusland? De meningsverschillen tussen de OHL en de kanselier verscherpten zich.

In Rusland werd ondertussen Mikhail Ivanovich Tereschenko de nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken, ter vervanging van Miliukov. Hij was een grote landeigenaar uit de Oekraïne, de eigenaar ook van meerdere suikerfabrieken, en een financier. Hij was ook de eigenaar van een privé uitgeverij in St Petersburg, genaamd Sirin. Hij was eerst aangeduid als Minister van Financiën onder Kerensky. De belangrijkste tegenstanders tot de oorlog bleven de Bolsjewisten. Lenin was uit zijn ballingschap teruggekeerd, zodat hij in 1917 de belangrijkste persoonlijkheid was geworden om een onbuigzame anti-oorlog stand aan te houden. De Russische arbeiders hadden niet de minste interesse in een Geallieerde overwinning! Het conflict zou gewoon moeten stoppen, vonden ze, om de levens van het proletariaat te redden.

Het werkelijk basisconflict, riep Lenin, was de internationale burgeroorlog tussen de bourgeoisie en het proletariaat!

Tegen dan zonk Rusland weg in een diepe, economische crisis. De monetaire problemen en de inflatie verergerden met de dag in Rusland, en versnelden nog. Soldaten deserteerden in honderdtallen, spoorwegverbindingen werden onderbroken, en de voedselbevoorrading naar de grote steden, vooral naar Moskou en St Petersburg, verminderde sterk de druppelsgewijze toevoer. Proteststakingen tegen de kritisch moeilijker wordende levensomstandigheden braken zowat overal uit. De Provisionele Regering had niet een vroege wapenstilstand en het einde van de oorlog kunnen brengen. Veel te veel Russen waren gestorven voor het tsaristisch regime. De oorlog moest stoppen! Het Kerensky Offensief had ook gefaald. Het offensief had slechts de autoriteit van de Provisionele Regering ondermijnd. St Petersburg bewoog zich weer

naar een sterke revolutionaire atmosfeer. Die sloeg over in een andere, nieuwe, gewapende opstand.

Van de 3de tot de 16de juli van 1917, omsingelde een menigte van soldaten en milities van de arbeiders, de zogenaamde Rode Wacht, de *Sovjet* vertegenwoordigers van de provisionele Regering in het Tauride Paleis. De menigte verspreidde zich wel en loste zich op toen troepen die trouw gebleven waren aan de Provisionele Regering toekwamen. Lenin moest in allerijl vluchten naar Finland. Hij vreesde de represailles van de Regering. Leidende Bolsjewisten werden inderdaad overal aangehouden, hun organisaties opgebroken en verboden.

Na die turbulente juli dagen, moest de Prins Lvov de macht overgeven aan de sterke man van het ogenblik, aan Kerensky. Kerensky beperkte dadelijk alle openbare verzamelingen. Hij verving in de Regering de linkse sympathisant Generaal Brusilov door Lavr Kornilov.

Kornilov, een man die doordrong tot de voorste gelederen van de Russische politiek, hoopte de nieuwe revolutie te kunnen gebruiken om zijn eigen autoritair regime te kunnen installeren. In augustus zond de Russische generale Staf van het Leger echter troepen onder de leiding van Generaal Krymov om zowel de Provisionele Regering als de *Sovjet* organisaties omver te werpen. Die opstand sloeg ook ineen. Het fiasco kostte Kerensky veel krediet bij het Leger, maar hij slaagde erin om Kornilov aan de kaak te stellen voor wat hij was en wou, en om de Generaal Alekseyev in zijn plaats aan te zetten.

In de herfst van 1917 grepen Russische boeren landerijen en ze begonnen nieuwe stakingen. Van juli tot oktober verloor St Petersburg meer en meer de controle over de administraties in de provincies. Finland en Ukraïne verklaarden hun onafhankelijkheid, zonder dat de centrale autoriteiten in Rusland bekwaam waren om die tegen te houden. Die chaos moest stoppen! Een nieuw en sterk autoritair regime was nodig om de orde en de wet te handhaven.

Tot oktober van 1917 waren de mannen die het meest gewonnen hadden door de verwarde situatie de Bolsjewisten. Hun ledenaantal groeide tot 350.000. In de verkiezingen in de twee hoofdsteden wonnen ze de controle over de *Sovjet* van St Petersburg. De mensen wilden meer en meer de boodschappen van Lenin horen, oproepen voor onmiddellijke vrede en socialistische revolutie.

In deze herfst van 1917, waren de grootste tegenstanders van de Provisionele Regering Lenin en de Bolsjewisten. Lenin was allesbehalve een pacifist, vooral wanneer het erom ging geweld te gebruiken om zijn zaak te doen overwinnen. Hij bleef vastberaden geloven in en houden aan de waarheden van zijn ideologische lijn. Slechts een totale overname van de macht door de arbeidende klasse kon zijn ideeën realiseren, en tot op het internationaal niveau de vrede bezorgen.

In het begin van oktober namen de Bolsjewisten de meerderheid in de *Sovjet* van St Petersburg. Vanaf dat ogenblik, overheersten ze de stad volledig. Lev Trotsky Bronstein werd de voorzitter van de *Sovjet* van St Petersburg. Lenin had al de machtsovername in Rusland gepland voor het einde van november. Trotsky was ook een leidende figuur in het Militair Revolutionair Comité van St Petersburg, de MRC. Op de 24ste oktober van 1917, werd aan Lenin de gelegenheid geboden om de macht te grijpen. Ze werd hem op een zilveren schotel aangeboden.

Het hoofd van de Russische Regering, Kerensky, kondigde een plan aan om het garnizoen van St Petersburg naar het front te sturen. Een dergelijke maatregel nu, kon slechts een nieuwe opstand inluiden! De soldaten van het garnizoen wilden helemaal niet hun leven laten zo laat

in de oorlog, waarvan ze wisten dat die nu zeer snel zou stoppen. Ze wensten vurig het einde van die oorlog! De troepen schonken daarom hun steun en trouw aan de Communistische MRC van Trotsky. De volgende dag beval Kerensky de sluiting van twee Bolsjewistische dagbladen. De interne strijd was daarmee aangevangen! Trotsky nam de leiding. De MRC bezette de spoorwegstations in de stad. Ze nam de Centrale Bank in, de post- en telegraafbureaus en de telefooncentrales.

Lenin beval ten slotte de aanval op het Regeringshoofdkwartier in het Winterpaleis. Het paleis was praktisch onverdedigd gebleven, en kon dus gemakkelijk veroverd worden. Lenin verkreeg de steun in die acties van het Congres van de Sovjets en van de Sociale revolutionairen. Hij was nu de nieuwe meester van St Petersburg.

Lenin stichtte de Raad van de Volkscommissies. Hoewel die raad volledig alle regeringservaring miste, alsook van de oorlog en van de buitenlandse relaties, begon ze decreten uit te vaardigen en zo te regeren. De ‘Commissaris van het Volk voor Buitenlandse Zaken’ werd Leon Trotsky Bronstein, de Ukraïense Jood die Communist was geworden. Trotsky openbaarde al de geheime verdragen van het tsaristisch Rusland, zoals de overeenkomsten over de verdeling van Turkije, het Verdrag van Londen met Italië, de Doumergue Overeenkomst, en wierp ze in de politieke, openbare sfeer. Hij publiceerde ook zijn eigen ‘Decreet voor de Vrede’, waarin hij verklaarde dat Rusland een democratische schikking moest treffen voor de oorlog, zonder annexeringen en zonder betaling van schadevergoedingen.

De Geallieerde regeringen van dat ogenblik, met democratische of constitutionele monarchieën als Staatsorganisaties, weigerden de nieuwe Russische Communistische Regering te erkennen. Ze sloegen ook het Russisch voorstel af om in te stappen in vredesonderhandelingen met Rusland en de Centrale Mogendheden. Niettemin zochten de Bolsjewisten een wapenstilstand met de Centrale machten. Lokale wapenstilstanden bedekten toen al praktisch het gans Oostelijk Front.

Rond het midden van december 1917, werd een algemene wapenstilstand tussen Rusland en de Centrale Mogendheden overeengekomen. Het Russisch Leger desintegreerde zich daarmee. De troepen keerden in massa terug naar huis. Een eerste officiële wapenstilstand werd afgesloten voor de duur van één maand. De overeenkomst stelde dat geen zijde in die periode strategische troepenbewegingen kon maken, maar de Duitse OHL was al druk bezig troepen over te brengen van het Oostelijk Front naar het westen.

Brest-Litowsk

Op de 20ste december 1917, in het midden van de winter, begonnen de gescheiden vredesbesprekingen tussen Rusland, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. De plaats was Brest-Litowsk, een hoofdkwartier van het Duits Leger. De vertegenwoordigers van de Centrale Mogendheden kregen hun bevelen vanuit de OHL in Duitsland.

De hoofdvertegenwoordiger voor Lenin was Adolf Abramovich Joffe. Joffe was geboren te Simferopol in de Krim, in een rijke Joods-Karaïtische familie. Hij sloot zich aan bij de Mensjewistische fractie binnen de Russische Sociaal Democratische Partij en werd er een lid van. Nadat hij echter verhuisd was naar Wenen in mei van 1906, naderde hij de ideeën van Lev Trotsky en hij hielp Trotsky zijn nieuwsblad, de *Pravda*, de Waarheid, uit te geven van 1908 tot 1912, terwijl hij geneeskunde bleef studeren en ook psychoanalyse bij Alfred Adler. Hij

werd gearresteerd in 1912 en bleef dat tot aan de Februari Revolutie van 1917. Later leidde hij de Bolsjewistische fractie in de *Duma*. Joffe diende nu als de Voorzitter van het St Petersburg Militair Revolutionair Comité, de MRC. Direct na de revolutie steunde hij Lenin en Trotsky tegen Zinoviev, Kamenev, Alexei Rykov en andere leden van het Bolsjewistisch Centraal comité die de macht wilden delen met andere Socialistische partijen.

De onderhandelingen voor de officiële ondertekening van een wapenstilstand en later van een Vredesverdrag, hadden plaats in de citadel van Brest-Litowsk, waar de Duitsers de verschillende delegaties in relatieve rust en luxe konden ontvangen.

De Russische plenipotentiaire leden van het Russisch Centraal Uitvoerend Comité van de Sovjets, van de boeren, arbeiders en soldaten ontmoetten de Duitse militaire vertegenwoordigers eerst, om een akkoord af te sluiten omtrent de wapenstilstand.

De vertegenwoordigers langs Russische kant waren Adolf Abramovich Joffe, voorzitter van de delegatie, en Leo Boris Kamenev. Verdere leden van de delegatie waren Grigori Jacob Sokolnikov-Brillant, Sergei Maslowski-Mitilowski en Anastasia Vizenko, de enige vrouw in de zaal. De vertaler voor de Russen was de Assessor Shokolov. Joffe had tevens en letterlijk mannen uit de straten opgepikt die het volk moesten vertegenwoordigen: Olitsch Fjodor Wladimir, een zeeman, Nikolai Kusma Belgakov, een soldaat, Roman Harion Staschkov, een boer, en Pavel Andrej Obuchov, een arbeider. De secretaris van de delegatie was Leo Karachan, een Armeniër.

De Duitse delegatie omvatte de Chef van de Generale Staf van het Opperbevel Oost, Majoor-Generaal Max Hoffmann, die de voorzitter van de delegatie was. Andere Duitsers nog waren de Majoor van de Generale Staf Brinckmann, de Zeekapitein Hey, die ook de vertaler voor de Duitsers zou zijn, de Zeekapitein Horn, de Rittmeister von Rosenberg, Luitenant-Kolonel Fokke en Eerste Luitenant von Bülow, de secretaris.

In de delegatie van Oostenrijk-Hongarije bevond zich de Luitenant-Kolonel van de Staf Pokorny, de Majoor van de Generale Staf Freiherr von Mirbach, de secretaris van de delegatie Graaf Szaky von Kereczek en Adorian.

De Bulgaarse delegatie bestond uit de Kolonel van de Generale Staf en Adjudant van de koning Sanschow, met de Staatsraadgever Anastasov.

De Turkse delegatie werd geleid door de Ruiters-Generaal en Adjudant van de Sultan Zeki Pascha. Lid ook was de Staatsraadgever Eden Bey.

De onderhandelingen verliepen relatief goed en een officieel document over de wapenstilstand werd ondertekend door Joffe en door de Duitse Prins Leopold von Bayern.

De daaropvolgende vredesbesprekingen hadden eveneens plaats te Brest-Litowsk, hoewel de Russen gedurende een tijdje vroegen de vergaderingen naar Stockholm te verhuizen. De Duitsers weigerden dit. De vredesbesprekingen werden gehouden door dezelfde personen als voorheen vermeld, hoewel enigen toegevoegd werden. Voor de Duitsers kwamen nog de Kanselier Kühlmann en de *Geheimrat* Nadolny. Voor Oostenrijk-Hongarije kwam ook de Minister van Buitenlandse Zaken Graaf Czernin, met de gedelegeerden von Merey en von Wiesmer, de Raadgever Graaf Colloredo, met Luitenant-Veldmaarschalk Csicseric.

Voor de Bulgaren kwam de Minister van Justitie Popow en de gedelegeerden Kasseren en Stopanowich.

Voor Turkije nam deel de Grootvizier Tallaat Pascha met Nessimir Bey, Ibrahim Hakka Pascha en de Secretaris Reshak-Hitmed Bey.

Oekraïne had haar onafhankelijkheid verklaard. De Duitsers aanvaardden daarom de Oekraïense delegatie, die bij de aanvang geleid werd door Cherlovich. De Russen voegden later hun eigen mannen toe voor Oekraïne, de Voorzitter van de Executieve Medwedjew en de Volkscommissaris voor Militaire Zaken Schachrai. De Duitsers hadden nog bij de Minister van de Staat van Beieren Graaf Podewils-Dürnitz.

De onderhandelingen begonnen op de 22ste december 1917.

Tijdens de onderhandelingen had Wenen te kampen met een catastrofe. De stad kwam zonder voedsel te liggen. De stadsbewoners hadden 30.000 wagens voedsel nodig, of de Oostenrijks-Hongaarse spoorwegen zouden volledig stoppen te rijden. Het Leger kon dan niet meer bevoorrad worden. Stakingen begonnen al Wenen te teisteren. Duitsland verklaarde categorisch niet te kunnen helpen. Het voedsel kon komen uit Oekraïne, de graanschuur van Europa, maar Trotsky deed zijn uiterste best om ook die leveringen te stoppen. Op dat ogenblik echter, onderhandelden de Oekraïners al niet meer met Rusland. Het waren zij die nu dicteerden! Oostenrijk kreeg haar graan.

De Russische gedelegeerden telegrafeerden dikwijls vanuit Brest-Litowsk om in communicatie te blijven met het Bolsjewistisch hoofdkwartier in het Smolnij Instituut van St Petersburg, nu herdoopt tot Leningrad. Lev Trotsky wou de oorlog beëindigen. Hij demobiliseerde daarom het Russisch Leger, dat steeds een gevaar kon worden voor het Bolsjewistisch regime, omdat veel officiers en soldaten nog trouw bleven aan de tsaar. Hij wou eigenlijk geen vredesverdrag ondertekenen, menend dat de Duitse troepen toch niet verder zouden voorwaarts trekken dan waar de Legers thans stonden.

Joffe was naar Brest-Litowsk gekomen met 6 basisprincipes: evacuatie van elkaars territorium, geen betalingen ter schadeloosstelling, geen onfaire handel, Finland behield haar onafhankelijkheid, Polen werd weer onafhankelijk, en de onafhankelijkheid werd terug verleend aan de naties die ze verloren hadden sinds 1914, zodat ze bekwaam zouden zijn over hun toekomst te beslissen met referendums. De besprekingen gingen dan ook in de eerste plaats betreffende die onderwerpen.

In Oekraïne nam het parlement, de *Rada*, de macht over. De Bolsjewisten probeerden wel een rivaliserende regering op te zetten te Kharkov. Het Oekraïns Leger kon het Russisch Rood Leger terugslaan. De Bolsjewisten riepen naar iedereen die wilde horen van hun ideologie, dat ze stonden voor het recht van de zelfbestemming van het volk. Natuurlijk, wanneer Finland en Oekraïne hun onafhankelijkheid verklaarden van de Bolsjewistische Russische regering, veranderde de Russische communicatie lichtjes. Trotsky wou er niet van weten die landen los te laten. Ze waren Russisch volgens hem, en moesten dat ook blijven.

Vanuit Kiev werden de vertegenwoordigers van de *Rada*, het Oekraïns parlement, dan naar Brest-Litowsk gezonden om te praten met de Russische delegatie. De leider van die zending was Alexander von Sevriuk, nauwelijks 21 jaar oud. Met hem kwamen de Professor Hruschewsky en het delegatielid Lubinsky. Ze reden per trein naar Brest-Litowsk, werden onderweg door de Bolsjewisten opgehouden, maar konden ten slotte hun reis verderzetten. Ze hadden de plenipotentiaire macht om de wapenstilstand te ratificeren in de naam van de *Rada*, en om de besprekingen betreffende het Vredesverdrag verder te zetten voor het Oekraïns volk.

Tijdens de onderhandelingen werd Trotsky in een hoek geduwd. Hij kon geen argumenten meer vinden om uit de hoek te geraken. Er werd geen overeenkomst bereikt!

Trotsky en Lenin meenden dat de Duitse troepen nu ter plaatse zouden blijven wachten. Dat deden ze niet! De Duitse militairen gaven een ultimatum aan de Russen: ofwel werd een overeenkomst bereikt op de 18de februari te 12h00, of de oorlog zou verder woeden. Er kwam geen antwoord. Het Duits Leger schreed dan heel logisch vooruit op 12h15 op de laatste dag van het ultimatum. Hun vooruitgang was spectaculair. Het Duits Leger vond niet de minste weerstand, omdat de meeste Russische troepen de verdedigingslijnen al verlaten hadden. De Duitse troepen namen Dünaburg in. In Estland namen ze Leal, Permigel en Lensal. Ze veroverden Menden, Wolmar en Hapsal. In Livland liepen ze over Ronneburg en Spandau. Ze namen Minsk en Rowno in. Ze maakten meer dan 10.000 Russische gevangenen, en later nog eens 6.800 officiers en 57.000 soldaten. Ze wonnen 2.400 kanonnen, 5.000 machinegeweren, 500 camions en nog meer gepantserde voertuigen, 128.000 geweren, 800 spoorweg locomotieven en 8.000 wagons.

Op de 18de februari verklaarden de Russische leiders, aldus tegen de muur gedrukt, zich bereid de vredesverklaring te ondertekenen. Ze erkenden de onafhankelijkheid van Finland en Ukraïne. Ze zouden Polen loslaten, Koerland, Litouwen, Kars en Batun.

Op de 9de februari 1918 vroeg de Ukraïne bij monde van de Attaman Generaal Krassnow, voor de bescherming van Duitsland tegen de Russen. Duitsland beloofde wapens te leveren. Finland, dat zich ook recent onafhankelijk had verklaard, riep eveneens de hulp in van Duitsland.

Joffe had een staakt-het-vuren overeenkomst ondertekend met de Centrale Mogendheden op de 2de december 1917. Nu steunde hij Trotsky, die geen permanent Vredesverdrag in februari 1918 wou ondertekenen. Wanneer het Bolsjewistisch Centraal Comité besloot dan toch het Verdrag van Brest-Litowsk te ondertekenen op de 23ste februari van 1918, bleef Joffe slechts een lid van de Sovjet delegatie onder protest en uitsluitend in een raadgevende functie. Grigori Yakovlovich Sokolnikov, de leider van de ondertekenende groep, zou inderdaad tekenen voor Rusland.

De Russische delegatie kwam weer te Brest-Litowsk aan op de 3de maart van 1918, om het Vredesverdrag officieel te ondertekenen. De uitdaging van Lenin en Trotsky was zo aangenomen en gestopt. Het Duits Leger hield direct op met vooruit te duwen. Later kozen de Finnen Prins Friedrich Karl von Hessen als hun staatshoofd. En later nog, werd Joffe naar Berlijn gezonden als Sovjet-Russische ambassadeur.

Op de 25ste december van 1917, besloten Duitsland en Oostenrijk-Hongarije in een gezamenlijke verklaring tot de vrede met de Geallieerden, zonder annexeringen en zonder betaling van oorlogsschuld, als de Geallieerden hetzelfde wilden doen. De Geallieerden beantwoordden die verklaring niet binnen de gevraagde periode.

De Keizer Wilhelm II besprak de verdere evolutie met zijn toenmalige Kanselier Kühlmann. Op de 9de februari ondertekenden de Centrale Mogendheden een verdrag met Ukraïne. Ukraïne beloofde aan de Centrale Mogendheden ongeveer 1 miljoen ton graan te leveren tegen augustus 1918. Het beloofde ook verdere aanvragen voor graan door Duitsland en Oostenrijk-Hongarije na te zullen leven.

Te Brest-Litowsk leidde dan weer Lev Trotsky de Russische delegatie. Hij onderhandelde over de grenzen van Rusland, nu bepaald als een lijn die van Brest-Litowsk naar Riga leidde. Rusland zou Polen, Litouwen en westelijk Letland verliezen. Trotsky weigerde die overeenkomst, die vanuit St Petersburg kwam van Joffe en Lenin. Hij verliet Brest-Litowsk definitief. Zijn eigen oplossing was geweest om geen oorlog en geen vrede te hebben. Dat was een vreemd voorstel, dat waarschijnlijk wel haar politieke zin had, maar Rusland had al haar leger gedemobiliseerd en bleef daardoor in een weinig comfortabele positie. De oorlog tussen Rusland en de Centrale mogendheden van Duitsland en Oostenrijk-Hongarije vond aldus haar einde.

Duitsland en de Verenigde Staten

In november van 1916 won Woodrow Wilson de Presidentiële Amerikaanse verkiezingen. De thema's van zijn campagne waren geweest de handel en de oorlogsleningen, de blokkade van Groot Brittannië en Europa, de raids van de Duitse *U-Booten* en de noodzaak voor de Verenigde Staten van Amerika om te mediëren in de oorlog. Wilson had in zijn geest het beeld van de ideale, democratische vrede die moest ingevoerd worden, gebaseerd op het respect van de grenzen, het zelfbeschikkingsrecht, de toestemming van de bevolking die geregeerd werd, en de vrijheid van de overzeese handel. In essentie bleef Wilson zeer wantrouwig ten aanzien van de politiek en van het imperialisme van al de Europese strijdende landen, zowel van de Centrale Mogendheden als van de Geallieerden. Op de 22ste januari van 1917 gaf hij een belangrijke redevoering over het onderwerp 'Vrede zonder Overwinning'. In de mooiste volzinnen stelde hij zijn idealistische zienswijzen voor. Hij stelde eveneens voor een 'Liga om de Vrede te bevorderen' op te richten, een Liga van de Naties, alsmede een internationale, progressieve agenda om de oorlog te beëindigen.

Iets later, op de 1ste februari van 1917, leidde Duitsland haar onbeperkte onderzee oorlog in, vooral gericht tegen Groot Brittannië, en bijgevolg ook gericht tegen de handel van de Verenigde Staten met de Geallieerden. Duitsland wou Groot Brittannië en de Geallieerden ervan weerhouden wapens van allerlei soorten in te voeren. Iets vroeger ook had Duitsland het zogenaamde Zimmermann Telegram verzonden.

Arthur Zimmermann was toen de nieuwe Duitse Minister van Buitenlandse Zaken. Op de 16de januari 1917 zond hij een telegram naar de Duitse ambassadeur in Mexico. Het telegram was weliswaar in code via verschillende kanalen verzonden, en zelfs over telegraaflijnen in de Verenigde Staten. Het telegram was dus in code gesteld, maar de verschillende Amerikaanse departementen die het zagen passeren, hadden het snel ontcijferd en de inhoud gelezen. Het telegram stelde voor om Duitsland de zijde van Mexico te laten nemen in het Mexicaans conflict met de Verenigde Staten. Als de Verenigde Staten zouden intreden in de oorlog in Europa, dan kreeg de Duitse ambassadeur in Mexico de toelating om aan Mexico een bondgenootschap voor te stellen gericht tegen de Verenigde Staten. Duitsland bood financiële hulp aan, en kon Mexico ook helpen het territorium te heroveren dat Mexico aan de Verenigde Staten verloren had in de Mexicaans-Amerikaanse Oorlog van 1846 tot 1848. De Duitse ambassadeur moest dan ook de Mexicaanse President Venustiano Carranza overhalen om Japan uit te nodigen van zijde te veranderen.

Woodrow Wilson zag het gedecrypteerde Zimmermann telegram op de 14de februari van 1917. De president was kwaad en geschokt. Grote extracten van het telegram werden in de Amerikaanse pers gepubliceerd, wat leidde tot een publieke kreet van verontwaardiging in de Verenigde Staten. Als resultaat van het telegram en van de dreiging der Duitse onderzeeboten, kwam het cabinet van President Wilson overeen op de 20ste maart van 1917 de oorlog te verklaren aan Duitsland. Wilson vroeg aan het Congres, het Parlement van de Verenigde Staten, samen te komen op de 2de april. Hij stelde zijn oorlogsverklaring voor en kon officieel de oorlog verklaren aan Duitsland op de 6de april van 1917.

Woodrow Wilson verklaarde de oorlog enkel aan Duitsland, niet aan de andere landen van de Centrale Mogendheden. Als belangrijkste oorzaak citeerde hij de onbeperkte onderzee oorlog. Het bericht van Wilson aan Duitsland hield in dat de Verenigde Staten voortaan al de producten

zou leveren die de Geallieerden wensten. Leningen zouden verlengd worden, en hun vloot tegen Duitsland zou verder uitgebouwd worden en ingezet. De erenigde Staten zouden ook 500.000 soldaten oproepen om ze naar Europa te zenden.

Duitse Acties in de Lente van 1917

Von Hindenburg en Ludendorff hadden de volledige leiding over de Duitse Legers en over alle Duitse militaire initiatieven in 1917. Ze verhoogden de oorlogsproductie van wapens en munitie in hun land, drongen aan om meer mannen op te roepen voor de Legers, en ze verbeterden de coördinatie met hun bondgenoten in de coalitie van de Centrale Mogendheden.

Aan het Westelijk Front bleven ze grotendeels in de verdediging, zoals een roofdier dat rustte na een jacht en dat weer sterkte verzamelde om de volgende maal met meer energie naar voor en verder te kunnen springen. De Duitse Legers bleven staan aan de zwaar versterkte Hindenburg Lijn, die ze onneembaar beschouwden. Aan het Oostelijk front bleven ze nu ook eerder passief, zich afvragend hoe het nieuw regime in Rusland zou reageren.

Duitsland begon wel een nieuwe vorm van oorlogsvoering in de lucht. Ze zond Gotha bommenwerpers met 1.000 pond bommen over Londen en naar de havens van het zuidoosten van Engeland. De bommenwerpers voerden ongeveer 400 raids uit over Engeland. De Gotha bommenwerpers en de Zeppelin luchtballonnen veroorzaakten de dood van ongeveer 1.500 burgers over de Kanaalzone. De aanvallen bonden meer dan 300 Britse verdedigende vliegtuigen in Groot Brittannië. De Britse jagers hadden wel succes. Tot 24 Duitse bommenwerpers werden neergehaald en 37 toestellen vielen uit de lucht in ongelukken of in mechanische falingen. De Duitse campagnes van bombardementen werden daarom gestopt in mei van 1918. De vliegtuigen veroorzaakten wel heel wat paniek en vernietiging in de Engelse hoofdstad.

Een ander nieuw wapen in het Duits offensief tegen groot Brittannië waren de onderzeeërs, de *Unterseebooten* of *U-Booten*. De Duitse Marine was in het begin zeer effectief in het zinken van Britse handelsschepen. De U-Boten waren de antwoorden van von Hindenburg en Ludendorff op de blokkade gelegd door de Britten aan de handelsschepen naar Duitsland en aan de blokkade van de Duitse vloot van slagschepen. De Britten reageerden door de handelsschepen, vooral dan de Britse en Amerikaanse schepen die de bevoorrading naar Groot Brittannië brachten, te doen samen varen in beschermde konvooien. Britse oorlogsbodems begeleidden de in groepen georganiseerde en zo varende handelsschepen. Gemiddeld bestonden die konvooien uit tot 20 handelsschepen. Het varen in beschermde konvooien bleek uiterst efficiënt in de afweer van de Duitse onderzeeërs. In 1917 alleen, werden van de meer dan 5.000 handelsschepen die in beschermde konvooien voeren slechts 63 op zee verloren. Ten slotte, in 1918, kon Duitsland het zich niet meer veroorloven nog meer onderzeeërs te bouwen, en werden de aanvallen stopgezet.

In 1917 weigerde een deel van de SPD vertegenwoordigers in de *Reichstag* verdere oorlogskredieten te stemmen. Ze waren allen tegenstanders van de oorlog. Ze vormden de *Unabhängige Sozial Demokratische Partei Deutschlands*, de USPD. Ze verlieten het SPD blok en verzwakten het zo. De USPD voegde zich bij de *Internationale Gruppe*, die reeds sinds 1915 actief was tegen de oorlogspolitiek van het Keizerlijk Duitsland, tegen de meerderheid in de *Reichstag*. Deze groep werd geleid door de linkse politieke activisten Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg. Het was een teken aan de wand. De protesten begonnen in Duitsland hevig te grommen tegen de oorlog. Karl Liebknecht was de leider van de Communistische, zogenaamde *Spartakusbund*, die later nog een rol zou spelen in de nieuwe politieke constellatie van Duitsland.

Het Westelijk front in 1917

De Geallieerde offensieven van het jaar 1917 begonnen op de 9de april van dat jaar.

De eerste aanval was deel van een Brits preliminair offensief te Arras. De BEF begon met een inleidende beschieting die tweemaal zo intens was als aan de Somme! Tijdens de Slag aan de Somme had het 30 obussen gekost om één Duitse soldaat te doden. Grote hoeveelheden gifgas doodden de meeste transportpaarden van de Duitse troepen en deden hun kanonnen zwijgen. De kanonnen en houwitsers die bleven, konden niet meer bewogen worden. De Britten vielen dan aan met 18 divisies tegen de 7 verdedigende Duitse divisies.

Aan de linkervleugel bestormden Canadese troepen de Vimy heuvelkam op heroïsche wijze. De infanterie kon 5 kilometer vorderen tegen de Duitse verdediging. Die aanval was op een even grote schaal als diegene van een jaar geleden op de 1ste juli 1916. De 2de dag had een cavalerie aanval plaats in een sneeuwstorm, en faalde. De Britse verliezen in de eerste drie dagen waren kleiner dan de helft van de verliezen geleden aan de Somme van voorheen. De aanval maakte 13.000 Duitse gevangenen, en de Duitsers verloren ook 200 veldkanonnen en houwitsers. Sir Douglas Haig liet de slag verder duren tot langer dan de oorspronkelijk geplande één week. Aan de Britse rechtervleugel gaf Haig het bevel aan zijn Australische soldaten om aan te vallen. Zij ook kwamen vooruit tot diep in de Duitse posities, bezetten nieuw terrein, maar ze verloren te veel mannen in de inspanning, veel te veel.

De ganse operatie kostte 150.000 Britse verliezen voor 100.000 Duitse verliezen. Het uiteindelijk débâcle van dit Brits Arras Offensief verzwakte ook de Britse Eerste Minister David Lloyd George. De Britse generaals trokken dan weer hun aandacht naar het voor hen belangrijker en meer dringend doelwit van Vlaanderen in België.

Op de 16de april lanceerde het Frans Leger aanvallen op de formidabele kam van de *Chemin des Dames*. Het Frans Leger bereidde de aanvallen voor met de artillerie, in enorme beschietingen. Over een lengte van 30 kilometer schoten de Franse batterijen ongeveer 11 miljoen obussen af! Maar het vuur was niet nauwkeurig, en niet geconcentreerd genoeg, en slechts gericht op de eerste frontlijn. Wanneer de Franse infanterie de stormaanval inzette, was de Duitse verdediging nog bijna volledig intact! De Duitsers hadden ook vooraf geweten wat ze konden verwachten. Ze hielden hun eerste lijn slechts zeer dun met soldaten bezet. Wanneer de Franse infanterie naar de Duitse frontlijn liep, vonden ze zich omringd door vuur gegeven vanuit betonnen posten van machinegeweren. De tanks die in de aanval gebruikt werden brachten weinig hulp of hoop en bescherming. De Franse Schneider tanks werden gestopt door de Duitse veldkanonnen!

Op die dag vielen ongeveer 10.000 Senegalese soldaten aan in de meest cruciale sector, en dat te midden van een sneeuwstorm! De Senegalezen waren niet gewoon te strijden in dergelijke omstandigheden. Meer dan de helft van hun mannen werden gedood of gewond in de eerste aanval. Na twee weken van zulke dodelijke strijd, nam wel Generaal Nivelle het grootste deel van de kam in, maar aan een buitengewoon hoge kost van levens. De Franse troepen verloren er 130.000 soldaten, gedood of gewond. De rest van de soldaten zag maar al te duidelijk met welke arrogantie zovelen van hun collega's en vrienden neergemaaid werden. Het Nivelle offensief werd snel de Nivelle Ramp genoemd! Na dit falen door Nivelle, kon het Frans Leger het zich niet meer veroorloven dergelijke massale verliezen te lijden, zelfs al waren de soldaten nog bereid geweest de aanvallen te herhalen, wat ze niet meer wilden.

De nieuwe Oorlogsminister Paul Painlevé nam zijn post in onder het Cabinet van Alexandre Ribot als Eerste Minister in maart van 1917. Hij handelde zeer beslissend. Hij verving Generaal Robert Nivelle door Generaal Philippe Pétain. Pétain stopte haastig de zo kostelijke offensieven. Maar dat kwam te laat om de eerste muerijen in het Frans Leger te kunnen vermijden.

De aanvallen van april 1917 en hun enorme verliezen aan soldaten deden de Geallieerden begrijpen dat ze een stijgende crisis in hun strijdkrachten moesten trotseren. Hoe konden ze de oorlog verderzetten met dergelijke grote verliezen? Ze hadden veel te veel verliezen aan soldaten geleden in een te korte tijdspanne!

Misschien was het ook omdat ze gehoord hadden van de Russische opstanden tegen de oorlog, dat de Franse troepen minder en minder bereid waren nog dergelijke offensieven door te drukken in 1917. De offensieven waren te kostelijk in mensenlevens. De Franse troepen waren de oorlog grondig beu. De oorlog duurde te lang! De oorlog kostte te veel levens om niets!

Wie zou dit tegengesproken hebben? De Franse soldaten wisten nu wel van het voorbeeld van de Russische bataljons die de wapens neergelegd hadden zonder veel weerstand te bieden aan de vijand, en ook van de Tsjechische troepen die hun wapens en geweren boven het hoofd hielden wanneer ze met Russische aanvallen geconfronteerd werden.

In 1917, in bijna alle Europese Legers, begonnen groepen soldaten de aanvallen te weigeren! Andere grieven volgden. Er was niet voldoende rust en verlof. Er waren te veel pesterijen door de officiers. De klachten over onvoldoend voedsel en over voedsel van te slechte kwaliteit vergiftigde de atmosfeer in de loopgrachten. Muerijen braken uit. De verbolgenheid over de toestand in de loopgrachten, het grommen van de soldaten, groeide met de dag. De soldaten wilden wanhopig de oorlog beëindigd weten. Ze zagen echter geen tekens dat dit binnenkort kon gebeuren. Waarom dan zoveel doden en gewonden, dagelijks? Waarom zoveel spanning, zo lang? Al de Geallieerde offensieven die tot dusver uitgevoerd werden, hadden geen definitieve beslissingen voor de oorlog gebracht.

De ontevredenheid groeide in de lente van 1917 in het Frans Leger als een parasiet. Dit leidde tot muerijen en ondermijnde de strijd lust van het Frans Leger. Geweld, onrust en stakingen bereikten ook de levens van de gewone burger in Frankrijk. Een poging werd zelfs georganiseerd voor een grote mars op Parijs! Meer dan 120 beginnende muerijen verminderden het moreel van de Franse soldaten. In die omstandigheden drongen een verandering van bevel en een nieuwe aanpak van de oorlogsvoering zich op.

Op de 15de mei van 1917 werd de Generaal Henri Philippe Benoni Omer Pétain, gewoonlijk genaamd Philippe Pétain, opgeroepen ter vervanging van Generaal Nivelle als bevelhebber van het Frans Leger. Pétain, de latere maarschalk die de bijnaam de ‘Leeuw van Verdun’ kreeg, was geboren in Cauchy-à-la-Tour in het noorden van Frankrijk. Zijn vader was een landbouwer. Pétain bleef een vrijgezel, alhoewel hij gekend was als een rokkenjager en zijn minnares van sinds lang zeer laat trouwde. Hij werd langzaam gepromoveerd, tot hij de leiding kreeg over het 2de Frans Leger te Verdun in 1916. Hij was een soldaat van de soldaten. Pétain diende kort als de Chef van de Generale Staf vanaf april 1917. Hij werd dan de opperbevelhebber van het volledig Frans Leger. Hij verving daarmee Generaal Nivelle, van wie het offensief tegen de *Chemin des Dames* uiteindelijk faalde, in april van 1917, wat heel wat muerijen provoceeerde in de Franse Legers. De muerijen besloegen, in verschillende graden, bijna de helft van alle Franse infanterie divisies die zich aan het Westelijk Front

bevonden. Pétain herstelde langzaam het moreel door zijn mannen toe te spreken, hen te beloven geen zelfmoordaanvallen meer te zullen organiseren, meer rust te voorzien voor uitgeputte eenheden, en ook door een meer moderne, gematigde discipline toe te passen. Pétain deinsde er niet voor terug ook de ware discipline toe te passen waar hij dat toch nodig vond. Hij liet meer dan 550 muiters veroordelen tot de hoogste straf. Maar hij verminderde bijna al de straffen naderhand. Naarmate het pacifisme groeide in de Franse Legers, beval hij voordrachten te houden aan de leidende officiers aangaande de gevolgen van de te snelle, ogenblikkelijke vrede. Dat was voor Pétain slechts een ander woord voor overgave! Hij beval meer rust te verlenen aan zijn soldaten per dienstperiode van 4 maanden. Ondanks alle klachten, ondanks enige weigeringen tot de aanval over te gaan, bleven de Franse soldaten over het algemeen steeds het respect voor hun officiers bewaren. Ze stelden ook nooit de legitimiteit van de Derde Republiek in vraag. De soldaten haatten gewoon toen de offensieven, die zoveel mannen het leven kostten. Ze leken nog slechts verdedigend te willen strijden voor het vaderland. Ze vroegen naar regelingen, oplossingen voor de oorlog, en ze haalden de Russische slogans van geen annexeringen en geen schadevergoedingen aan.

Zeer langzaam, dankzij de inspanningen van Pétain om de discipline te herstellen, verbeterde het moreel in het Frans Leger gestaag. Pétain kon in 1917 geen grote Geallieerde offensieven meer aanbieden in de eerste helft van het jaar, en zelfs niet later. De projecten voor nieuwe aanvallen in april en mei in de Champagne veroorzaakten nog grote, nieuwe onrust. De onrust verminderde wel in juni, steeg weer in augustus over geruchten van een nieuw, massaal offensief rond Verdun. Tot op een bepaalde hoogte paralyseerden die de gemoedstoestand van het Frans Leger tijdens het volledig jaar 1917! In de tweede helft van 1917 kon Pétain daarna toch een reeks beperkte verrassingsaanvallen op de Duitse gelederen bevelen. Die begonnen ook met zeer grote, maximum artillerie voorbereidingen om de stormaanvallen te dekken. In die tijd was Paul Painlevé de Minister van Oorlog voor Frankrijk en Generaal Foch het Hoofd van de Generale Staf, de HGS.

Generaal Philippe Pétain gaf het bevel tot zijn eerste aanval op de 31ste juli van 1917, de operaties van het Houthulst Woud nabij de linkerflank van een Brits offensief in Vlaanderen. Pétain gebruikte heel veel artilleriebescherming voor de infanterie, en ook grotere ondersteuning van de vliegtuigen. De Franse troepen streden weer goed. Ze bereikten hun overeengekomen objectieven.

Van de 20ste tot de 25ste augustus beval Pétain een algehele Franse aanval te Verdun. Hier duwden de Fransen het front enkele kilometer terug en ze namen 10.000 Duitse soldaten gevangen.

Gedurende lange maanden was het front rond Verdun stil gebleven. Natuurlijk gebeurden er af en toe infiltraties van Franse soldaten in de Duitse loopgrachten of in delen van wouden, en vice versa, maar er hadden geen belangrijke aanvallen meer plaats gehad. Teisteringen met geweldige beschietingen waren eveneens uitgebleven.

Het fort van Douaumont werd weer veroverd door de Franse soldaten. De Duitse troepen hielden nog voldoende hoge plaatsen in de handen, observatieposten nu, op de *Côte du Talou* en op de linkeroever van de Maas, en ook nog de *Côte 304* en de *Mort-Homme*. Het Duits Leger had zelfs tunnels gebouwd om die posities te verbinden.

De Duitse regimenten observeerden snel de voorbereidingen voor een nieuwe, nakende, snel op komst zijnde aanval. Ze versterkten hun batterijen met meer dan 400 kanonnen en houwitsers. Ze haalden 9 divisies weg van Avocourt in het westen, en brachten die naar de

Woëvre hoogvlakte in het oosten. Ze hielden 5 divisies in reserve achter de frontlijnen om tegenaanvallen te beginnen wanneer de Franse troepen ergens langs hun verdedigingen doorbraken.

Vier Franse Legerkorpsen, het 19de geleid door Linden, het 16de door Corvisart, het 13de van Fontclare en het 32ste van Passoga, in totaal 8 divisies en 2 in reserve, zouden deelnemen aan de aanval.

De Franse artillerie voorbereidingen begonnen te vuren ten westen en ten oosten van de Maas, ten noorden van Verdun ook. Ze bleven vuren gedurende 7 dagen! Daarna, in de morgen van de 20ste augustus van 1917, stormden de 8 Franse divisies ten aanval aan de *Côte de l'Oie*, *Mort-Homme* en de *Côte du Talou*. Die plaatsen werden snel veroverd op de Duitse verdedigers. Slechts de *Côte 304* aan de westelijke zijde bleef in Duitse handen. Die *Côte 304* viel eveneens op de 24ste augustus.

De Franse troepen veroverden ongeveer 40 kanonnen, 100 mortieren, en maar dan 240 machinegeweren. Uiteindelijk werd Verdun ontzet. De vijandelijke Duitse frontlijn werd 11 kilometer naar het noorden verschoven, naar een lijn die de dorpen van Avocourt, Béthincourt, Foyes, Samogneux – dat nu volledig ingenomen werd -, Beaumont, Bezonvaux en Dambourg in het oosten verbond.

Vanaf de 26ste augustus waren de Duitse soldaten verjaagd van alle terreinen die ze sinds het begin van de eerste Verdun veldslagen bezet hielden. In de volgende maanden en tijdens de winter van 1917 naar 1918, bleef dan het front te Verdun weer stil en kalm. Verdun zou daarna zo blijven tot een nieuw Frans-Amerikaans offensief zou starten aan het einde van september van 1918.

Het laatste offensief van 1917 vanwege het Frans Leger kwam laat in oktober van 1917. Het gebeurde nabij het dorp van La Malmaison op de nu beroemde hoogte van de *Chemin des Dames*, opnieuw, ver ten westen van Verdun.

Na een sterke aanval ingeleid door de Renault tanks, ongeveer 60 tanks, en na zeer zwaar artillerievuur weer, namen de Franse troepen ongeveer 15.000 Duitse gevangenen, vóór ze het offensief stopten.

Julian Vincius bleef vooral verbaasd over de aantallen Duitse gevangenen te Verdun en later aan de *Chemin des Dames*, gemaakt door de Franse troepen. Nooit vroeger had hij vernomen dat het Duits Leger zoveel gevangenen achterliet in Franse handen! Was het een veeg teken aan de wand? Hij kon slechts aannemen dat de Duitse troepen bewust opgegeven hadden te strijden, en verkozen hadden de gevechten te stoppen, eerder dan te strijden tot de laatste man, omdat ze dachten dat hun zaak verloren was. Hij beschouwde die gevechten en hun resultaat als misschien de eerste tekens van de ontmoediging getoond door de Duitse soldaten. Hij begon dan al plannen op te maken voor de evacuatie van zijn hospitalen rond en in Longwy. Hij begon ook te denken aan zijn eigen vlucht uit de stad. Hij waarschuwde Monsieur Baraine, die het eens bleek met de conclusies waartoe Julian kwam. Ze bespraken samen maatregelen ter voorbereiding van de evacuatie. Monsieur Baraine wou onverwachte, bloedige rellen in Longwy vermijden.

Waarom zette Pétain de zo succesvolle aanvallen die hij bevolen had in 1917 te Verdun aan de *Chemin des Dames* niet door? Deze aanvallen leken slechts tests te zijn die hem moesten toelaten de bekwaamheden van zijn eigen Legers en van de eerste troepen van de Verenigde Staten te leren kennen. Pétain plande wel een belangrijke aanval in het oosten, die de Alsace

Streek moest veroveren en Lorraine ook, in massieve mokerslagen. Die moesten de eisen van Frankrijk voor vredesonderhandelingen of besprekingen voor de wapenstilstand kracht bijzetten. Voorlopig bleven massale offensieven van de Geallieerden uit.

Malou Vincius

Julian Vincius en Monsieur Baraine, nog steeds de burgemeester van Longwy, volgden de gebeurtenissen, de veldslagen geleverd aan het Westelijk Front door de Geallieerden tegen de Duitse troepen gretig in de nieuwsbladen. Ze vergeleken het nieuws en de opinies uitgedrukt door de oorlogsverslaggevers.

In de maand juni van 1917 hadden ze een andere gebeurtenis aan het hoofd, waar ze zich iets meer zorgen over maakten. Het ogenblik waarop de jonge Charlotte Baraine geboorte zou geven aan haar kindje kwam met de eerste warmte van de zomer!

Iedereen had aangevoeld, en dan ook ondervonden, dat de oorlog dit jaar 1917 weer zou opflakkeren. Iedereen bleef bevreesd voor nieuwe offensieven, waarvan men niets minder kon verwachten dan de uitbarstingen van geweld die veel erger zouden zijn dan vroeger.

Wanneer ten slotte de Geallieerde roepen aanvielen en niet het Duits Leger, verraste de energie van de vermeende in het nauw gedreven Duitse divisies iedereen. Voor Julian Vincius kwam de Geallieerde aanval daarentegen eerder onverwacht, en zelfs voor hem zeer onwaarschijnlijk. De Geallieerde divisies werden toch weer de laatste maanden afgetroefd!

Wanneer dan toch de offensieven begonnen, bleef Julian Vincius meer dan opgelucht op te merken hoe in deze angstige, moeilijke tijden van de eindigende zwangerschap van Charlotte, de zware gevechten begonnen waren en duurden ver van Verdun en van Longwy, ver zelfs van Lorraine.

Julian had niet meer verwacht nog aanvallen te zien gebeuren aan de uiteindelijk niet zo ver afgelegen Somme en aan de beroemde en beruchte *Chemin des Dames*. Was die niet onneembaar? Waarom dan, hadden de Geallieerden juist daar aangevallen? Meer gemakkelijk terrein, voorzeker, thans nog bezet door Duitse bataljons, konden aan het lang front gevonden worden! Julian hoorde natuurlijk slechts verspreid nieuws, gefluisterd onder de Duitse soldaten, betreffende de troepenbewegingen in de regio. Hij had de meest ervaren, gewonde veteranen in zijn hospitaal horen praten over Arras en Cambrai, die wellicht dichterbij Parijs lagen. Hij voelde zich eerder blij de Duitse divisies in defensieve posities te horen liggen. Laat het onheil liever overwaaien!

Langs het front van Verdun, bleven schermutselingen zich dagelijks afspelen. De vorige maanden brachten echter geen hogere influx van gewonde mannen aan in Longwy. Zijn personeel in zijn hospitalen was nu wel zeer ervaren en gewend om gewonde mannen op te nemen en op te lappen. Zijn militaire veldhospitalen hadden geen gebrek aan geneesmiddelen en wisten hoe gewonden te behandelen. Wonderen, mirakels, konden ze niet verrichten. *Oberst* Julian Vincius had zeer goede, professionele dokters en verplegers of verpleegsters kunnen samenbrengen, te beginnen met de Duitse dokters die te Longwy in zijn dienst waren getreden. Ze verlieten bijna nooit Longwy. De Longwy veldhospitalen waren plaatsen waar eender welke militaire dokter wou dienen! Ze genoten van een zeer goede reputatie. Longwy kon fier zijn op haar uitstekende hospitalen nu, open voor allen, of de mensen nu militairen of burgers waren. Julian had grote voorraden van geneesmiddelen en materialen opgebouwd, dankzij zijn connecties met de beroemde *Charité* van Berlijn. Longwy had zelfs een X-stralen apparaat! De hospitalen werkten in discipline en orde, methodisch, en de properheid van het *Hôtel des Récollets* was spreekwoordelijk geworden. De atmosfeer was er niet drukkend. Voor de

leidende dokters was Julian een begrijpende chef en mens, die heel goed de problemen kende van de zorg voor gewonden, op alle niveaus.

Het Duits Leger had geen vroedvrouw naar Longwy gebracht! Alleen al het idee zou de Duitse generaals tot lachen hebben gebracht. Niettemin, en vooral omdat Julian burgerlijke patiënten met alle soorten van ziekten niet weigerde, ook heel wat vrouwen met de tijd, had hij al vroeg gedacht minstens één vroedvrouw te kunnen gebruiken, verbonden aan zijn hospitalen. Hij had zo een Franse vroedvrouw gevonden, natuurlijk gekend en aangeraden door Monsieur Baraine, die akkoord gevonden werd om zo nodig naar de Duitse hospitalen te komen.

Monsieur Baraine hield zelf sinds het begin van de vijandelijkheden met Duitsland de inschrijvingen bij van de officiële geboortes in Longwy, daarbij geholpen door een oudere Franse klerk die mooi administratief kon schrijven. Baraine had reeds aan Julian opgemerkt hoe fel verbaasd hij bleef over hoeveel nieuwe geboortes in Longwy gebeurden het laatst jaar, onder wie veel geboortes van Franse vrouwen en Duitse soldaten. Baraine schreef veel kinderen in met Duitse namen en Franse voornamen!

Ook huwelijken hadden in stilte, in het geheim plaats, doch officieel ingeschreven. Monsieur Baraine hoorde steeds van die en deed wat administratief nodig was. Hij bleef in vriendelijke, gemoedelijke relaties met de Katholieke priesters in de stad. Hij schreef de huwelijken officieel in de registers, en leverde huwelijkscertificaten af. Hij schreef de namen van de kindjes in, noteerde de namen van de ouders, voegde toe of de moeders getrouwd waren of niet, en hij gaf de kindjes graag de Franse nationaliteit! Duitsers die hun kinderen aldus wilden erkennen en toch Frans laten, konden geen slechte mensen zijn! Heel wat zou na de oorlog moeten uitgezocht worden en beslist worden!

Baraine nam speciale zorg voor zijn boeken. In moeilijke tijden, verborg hij ze zelf in zijn eigen huis, in een kleine, sterk, in bakstenen opgetrokken gebouwtje, waar het zeer moeilijk zou zijn om vuur aan te steken. Hij deed dat ook met de boeken waarin zijn eerste kleinkind zou ingeschreven worden.

Van de veldhospitalen die Julian Vincius beheerde was het beste, het meest zuiver, waar de beste dokters en verplegers werkten, het *Hôtel des Récollets*. De meeste kindjes kwamen echter ter wereld in andere plaatsen, in privé huizen of in meer discrete *lazaretten* in de buitenwijken of zelfs totaal buiten Longwy. De ouders gaven daar dikwijls de voorkeur aan. Julian hield een paar kamers steeds vrij voor zijn ‘speciale cliënten’ in het hotel, voor vrouwen die hem of Monsieur Baraine toch kwamen opzoeken. Vanaf het begin van juni 1917, hield hij één van de kleinere kamers in het hotel vrij voor Charlotte Baraine.

In die maand van juni 1917, in volle oorlog, sliepen Julian en Charlotte vredevol in elkaars armen in het bed van Julian. Julian kwam nu dikwijls slechts zeer laat naar zijn kamer. Charlotte sliep steeds de nachten van de onschuld, van iemand die niets op haar geweten had. Julian verwachtte haar toen elke dag geboorte te geven. Hij had zelfs Ernst Vincius verteld wat te doen in het geval het kindje zich zou aankondigen terwijl hij, Julian, niet in Longwy was. Ernst moest Charlotte dadelijk naar het hospitaal brengen aan de andere kant van de straat. Naar de kamer, die hij ook aan Ernst getoond had. Ernst kende de dokters in het hospitaal. Minstens één dokter moest direct bij geroepen worden, en dan ook de ervaren vroedvrouw. Iedereen in het *Hôtel* kende Ernst wel. Ernst had cursussen in eerste hulp gevolgd, en Julian had hem uitgelegd en opnieuw uitgelegd wat te doen met gewonde mensen of met mensen die medische hulp nodig hadden, hoewel zwangerschappen in de loopgrachten en in de bossen rond Verdun

eerder zeldzaam waren! Er zou geen probleem zijn om Ernst toegang te verlenen tot het hospitaal. Ernst moest Charlotte naar haar kamer brengen. Eens Charlotte in het hospitaal, mogelijk met een dokter van wacht naast haar, moest Ernst een soldaat uitsturen om de vroedvrouw bij te roepen, maar zelf niet de zijde van Charlotte verlaten. Ze moest een goedgekend gezicht, iemand die ze kon vertrouwen naast zich voelen. Monsieur Baraine kon thuis zijn, maar hij ook nu, was dikwijls niet in.

Het gebeurde echter zo, dat Charlotte haar eerste krampen kreeg die tot de geboorte moesten leiden, in het midden van een nacht waarop Julian naast haar lag. Wanneer ze even uit het bed stapte om de pijnen te proberen te verminderen, brak haar water. Dat was snel!

Julian panikeerde niet. Hij plaatste Charlotte in een wat meer comfortabele positie, deed haar snel van klederen veranderen, en trok zijn uniform in alle haast aan. Hij bemerkte wel dat hij zich moest haasten. De geboorte van het kindje van Charlotte zou gemakkelijk gebeuren, en vooral snel! Julian moest haar zo spoedig mogelijk naar de andere zijde van de straat, naar het *Hôtel des Récollets* overbrengen.

Julian moest luid schreeuwen om Ernst wakker te krijgen. Ernst stond snel naast Julian, zeer slordig gekleed, maar in uniform niettemin, en zoals steeds met een revolver aan zijn zijde. Julian en Ernst ondersteunden dan Charlotte, stapten door de achtertuin, en liepen bijna naar het hospitaal met haar. Ze brachten haar naar de kamer die voor haar in gereedheid was gebracht. Julian vroeg dan aan Ernst met de auto de vroedvrouw te gaan halen. Die vroedvrouw woonde enkele straten lager in Longwy, naar de spoorwegen toe. Julian vroeg ook aan Ernst de vader van Charlotte te verwittigen.

De dokter van wacht stond al naast Julian. Met hun tweeën werkten ze aan Charlotte. Een klein uur later kwam ook de vroedvrouw aan. Het kindje toonde toen al het hoofdje. De vroedvrouw nam over. Ze duwde de twee mannen terzijde! Ze vroeg bekkens met warm water en veel handdoeken, heel veel handdoeken. De twee Duitse dokters glimlachten toen ze de assistenten werden van de Franse vroedvrouw. Een goed kwartier later, popte het kindje moeiteloos uit de baarmoeder van Charlotte. Het was een meisje, zoals Charlotte en Julian reeds gemeend hadden.

Het meisje was in goede gezondheid, haar gelederen perfect. Ze had al heel wat koperrood, fijn haar. Charlotte leek niet te erg geleden te hebben. De vroedvrouw bleef aan Charlotte werken om de laatste resten van de baarmoeder, de bescherming van het kindje, uit haar te halen. Ze bleef nog daarna. Ze waste Charlotte, veranderde de lakens zodat Charlotte droog en op haar gemak in het bed kon blijven. En nog steeds duwde en trok de vroedvrouw aan de buik van Charlotte.

Ondertussen hadden ook de twee dokters het kindje onderzocht, geluisterd naar de hartslag, de schreeuwen van het kindje pogen te bedaren. Ze plaatsten haar in witte windsels en toonden dan het klein meisje triomfantelijk aan Charlotte. Charlotte lag uitgeput, maar ze weende van vreugde. Julian kon het kindje op haar plaatsen. Het zocht dadelijk de borst van Charlotte en begon te zuigen. Monsieur Baraine stond dan ook al in de kamer. Hij had gezorgd voor een kindermisje voor Charlotte en het kindje in zijn huis, maar dat was voor morgen. Baraine omhelsde zijn dochter meerdere malen. Daarna kon niemand meer het kindje uit zijn armen nemen!

Het verhaal dat Monsieur Baraine begon te verspreiden, was dat Charlotte niet zo preuts was gebleven met een verre neef van haar, die in Metz woonde. Neen, het kindje was niet half

Duits! De vader was thans een soldaat in het Frans Leger, die aan het front vocht in Vlaanderen. Dergelijke verhalen waren nu schering en inslag in Longwy. Het verhaal werd snel aangenomen en het ontwikkelde zich nog even later een klein schandaal in Longwy. Sommige mensen van de stad konden al verwacht hebben dat van de twee Duitse soldaten die al zo lang in het paviljoen van het Baraine huis woonden, één de vader van het kindje kon zijn. Maar niemand meende echt dat een meer dan dertig jaar oude, eerbiedwaardige Duitse *Oberst*, die ook een weldoener moest genoemd worden, werkelijk geslapen kon hebben met een zo jong meisje, en dan aan haar zijde was gebleven! In het hospitaal sliep Charlotte. Julian en Ernst bleven in het Hotel tot de dageraad lichtte. Dan kwamen andere dokters en verplegers aan. Zij zorgden voor Charlotte. Julian, Ernst en Monsieur Baraine keerden weer naar huis.

Monsieur Baraine schonk brandewijn in zijn eetzaal. Ze konden allen een sterke drank gebruiken! Baraine vroeg onder welke naam het kindje zou moeten ingeschreven worden in de registers van Longwy. Hij haalde het boek direct al boven! De naam die gekozen werd was Malou Émilie Julienne Vincius. Malou was de eerste naam die Charlotte voor een meisje had gewild. Émilie en Julienne waren de namen van de twee grootmoeders. Wie zou ondertekenen als getuigen van de geboorte? Wie zou de peter en wie de meter zijn? Met hun drieën spraken ze over de namen.

Monsieur Baraine zou niet enkel de grootvader zijn, maar ook de peter. Ernst kon niet dienen als de meter! Ten slotte beslisten ze de vroedvrouw te gebruiken. Monsieur Baraine kende haar goed. Eigenlijk kende Monsieur Baraine de vroedvrouw een beetje te goed om nog een onschuldige relatie met haar te kunnen hebben! Hij zei daar wel niets over, glimlachte een beetje ondeugend, en Julian sloot even de ogen en glimlachte terug. Baraine zou haar wel laten ondertekenen.

Alles ging goed met moeder en kind. Er deden zich geen complicaties voor na de geboorte, ook niet aan de moeder. Het kindje werd gedoopt in de Katholieke Kerk. Na 2 dagen al, kon Charlotte het hospitaal verlaten. Julian deed dat discreet zeer vroeg in de morgen en bracht haar naar het huis van haar vader. Julian zou haar nu zelf regelmatig onderzoeken. Monsieur Baraine vooral zorgde nu voor goed voedsel voor moeder en kind, een hele realisatie in deze moeilijke dagen. Hij haalde nog de vroedvrouw bij, en de priester om het kindje ook in de kerkregisters in te schrijven.

Charlotte bleef zo nog twee maanden in het huis van haar vader. Weinig mensen van Longwy wisten zelfs dat ze geboorte had gegeven aan een meisje. De vroedvrouw tekende inderdaad als getuige van de geboorte, en ze aanvaardde met blijdschap de meter van het meisje te zijn. Ze bleef zeer dicht staan naast Monsieur Baraine tijdens de kleine ceremonie van de ondertekeningen in de eetzaal van Monsieur Baraine.

Aan het Italiaans Front

In 1917 leek het moreel van de Italiaanse troepen minder geleden te hebben dan dat van het Frans Leger. Nochtans hadden ze zeer veel verliezen geleden en weinig overwinningen behaald. De Italianen begonnen geen nieuwe offensieven tegen de Oostenrijkse vijand van november 1916 tot mei 1917. Generaal Luigi Cadorna beval een aanval slechts op de 20ste mei. In een strijd die een volle week duurde, wierp hij 38 divisies tegen slechts 14 Oostenrijkse divisies. Toch faalde zijn Leger door de hardnekkige Oostenrijkse verdedigingen te breken. De kost was zeer hoog: 128.000 Italiaanse verliezen, tegen 75.000 Oostenrijks-Hongaarse verliezen.

In juli van 1917 rebelleerden twee regimenten van de *Catanzaro*, soldaten van Calabrië, toen Italiaanse *carabinieri* hen hadden geïnfiltreerd en een groot complot tot muiterij hadden ontdekt. De Italiaanse generaals stelden 28 soldaten terecht. De repressie eindigde de voorziene muiterijen.

Daarna gingen de Italianen weer in de aanval aan de Isonzo, in de 11de veldslag in de regio. Het Italiaans Leger kwam 8 kilometer vooruit, veroverde delen van de Bainsizza Hoogvlakte, maar verloor ongeveer 100.000 soldaten tegen de 50.000 Habsburgse verliezen. Cadorna beweerde tevens dat in november van 1917 meer dan 100.000 Italiaanse deserteurs de streek waren ontvlucht. De oorlogsmoeheid had zich ook ingezet in het Italiaans Leger!

De 11de Slag aan de Isonzo rivier woedde van augustus tot september 1917. In totaal vielen 51 Italiaanse divisies 19 verdedigende divisies van de Centrale Mogendheden aan. Die laatste beperkten zich eerst tot de verdediging. In september bewoog de Duitse OHL 7 divisies van de westelijke en oostelijke fronten naar de Isonzo. De Oostenrijks-Hongaarse Legergroep Boroëvic, stond bereid het Italiaans offensief op te vangen. Oostenrijk voegde 5 meer divisies toe. Die troepen vormden een nieuw 14de Leger, samen met 10 Oostenrijkse divisies en de 7 Duitse divisies, geplaatst onder de leiding van Otto von Below. Von Below was geboren in Danzig. Hij was een ware Pruisische jonker, en een geboren soldaat. Zijn CGS, hoofd van zijn staf, was Konrad Krafft von Dellmensingen, een Beierse Majoor-Generaal. Von Below en Krafft von Dellmensingen waren twee professionele strijders.

In oktober van 1917 begonnen de Centrale Mogendheden dan hun tegenoffensief, dat later zou leiden tot de *Veldslag van Caporetto*, eigenlijk de 12de Slag aan de Isonzo. De aanval behaalde een verbazingwekkend, overweldigend succes. Dat was te wijten aan nieuwe tactieken, toegepast door de Duitse troepen. De nieuwe tactieken waren ontwikkeld door de Duitse Generaal Oskar von Hutier, die ook Riga genomen had. Hutier won de hoogste onderscheiding *Pour le Mérite* voor zijn verovering van Riga. Hutier had aanvallen met stormtroepen en infiltratie tactieken bedacht en gebruikt. Die nieuwe tactieken werden nu toegepast in de Slag van Caporetto. Het Leger van de Centrale Mogendheden, uiteindelijk van 33 divisies groot, bereikte een overweldigend succes tegen hun vijand bestaande uit 41 Italiaanse divisies. De Duitse troepen trokken in zeer korte tijd tot 8 kilometer vooruit.

Het Duits offensief begon met een nauwkeurig uitgevoerde beschieting die slechts 6 uur duurde. Daarna voerden de Duitse en de Oostenrijkse troepen een snelle, alles vernietigende aanval uit in twee valleien van 25 kilometer uit elkaar, de valleien van de Plezzo en van de Tolmino. De Duitse infanterie droeg niet allen geweren, doch ook de nieuwe, lichte Maxim 08/15 lichte machinegeweren. De Oostenrijkse Alpijnse troepen trokken lichte mortieren en

lichte bergkanonnen mee. Drie dagen later reeds, verschenen de soldaten van de Centrale Mogendheden triomferend uit de bergen om verder op te trekken in de zeer vlakke Veneto streek. De *Slag van Caporetto* was daarmee beëindigd, en bleek een volledig, overweldigend succes voor de Duitsers en de Oostenrijkers.

Duitsland en Oostenrijk samen leden wel 70.000 verliezen. Maar in 4 weken strijd hadden ze 294.000 Italiaanse soldaten gevangen genomen! Ze veroverden 3.136 kanonnen en de voorraden van reusachtige hoeveelheden munitie.

De snelheid waarmee deze ongehoorde doorbraak verwezenlijkt werd, liet zeer veel groepen Italiaanse soldaten totaal afgesloten van hun hoofdleger, en zonder leiders, zonder enige informatie over waar de strijd nog verder duurde, of niet. De Italiaanse bevelhebber, Generaal Cadorna, had zelfs geen alternatief of rampenplan voorzien voor een terugtrekking van zijn Italiaanse troepen. Hij en zijn staf hadden een terugtocht gewoon niet voor mogelijk gehouden!

Op de 28ste oktober van 1917 begon de regen neer te vallen in overvloed over de Legers. De manschappen werden het slecht weder moe. Op de 3de november weigerde Ludendorff van OHL een Oostenrijkse vraag voor nog meer versterkingen, dit ten gevolge de langdurende druk op zijn front in het westen vanwege de aanvallende Britse troepen nabij Passchendaele in Vlaanderen.

Op dezelfde dag besloten Frankrijk en Groot Brittannië wel Geallieerde troepen naar Italië te zenden. De druk van de vorderingen van de Centrale Mogendheden verminderde wel geleidelijk onder het nieuw, Geallieerd vuur, maar de Slag van Caporetto was tegen dan ook beëindigd. De Geallieerde strijdkrachten waren te laat gekomen en met te weinig soldaten en middelen beginnen strijden.

In september 1917 was Sir Douglas Haig, de Britse bevelhebber aan het Westelijk Front, wel akkoord gegaan met een vraag van Generaal Philippe Pétain om 100 van zijn zwaarste kanonnen naar Italië te zenden. Cadorna echter, stopte de 11de Slag aan de Isonzo zonder zelfs die kanonnen te kunnen gebruiken.

Cadorna besloot een laatste stand te maken aan de Piave rivier. Verder naar het zuiden terugvallen, zou Venetië hebben blootgesteld! De Piave Lijn volgde de hoogtes van de Monte Grappa en de Assaye Hoogvlakte, ongeveer over een lengte van 100 kilometer. De Italianen waren nu sterk in de minderheid, en overklast. Ze zonden nieuwe divisies naar de streek en kregen hulp van Geallieerde divisies. Toch verliepen de gevechten zeer slecht voor de Geallieerden.

Op de 7de november ontsloeg de Italiaanse koning de Generaal Cadorna. Hij verving hem door Generaal Armando Diaz. Diaz bracht wat overbleef van het Italiaans Leger weer samen. Hij organiseerde de weerstand op het Monte Grappa massief en langs de Piave rivier beter. Hij kon met succes het Oostenrijks-Hongaars offensief in de Eerste Slag van de Monte Grappa afslaan.

De maand september 1917 zag erge, hardnekkige gevechten dan aan de Piave. De Oostenrijkers en de Duitsers konden niet verder vorderen zonder de hulp van nieuwe, ervaren troepen. De Britten drongen aan op Italiaanse tegenaanvallen, die ook gebeurden.

In december van 1917 stopte de Oostenrijkse Generale Staf, de AOK, het offensief van Caporetto. Ze gingen akkoord met de OHL om geen nieuwe, verdere offensieven te beginnen zonder de toelating van de OHL. Ludendorff bracht de Duitse divisies weer van het Italiaans Front naar zijn westelijk theater van operaties.

In november van 1917 kwamen de Geallieerde bevelhebbers samen in de Conferentie van Rapallo, inclusief Italië. Ze stelden een Opperste Oorlogsraad, een OOR op, om alle nieuwe, grote initiatieven van offensieven samen te beslissen en te coördineren.

In december van 1917 verklaarden ook de Verenigde Staten de oorlog aan Oostenrijk. In maart van 1918 dan, zond het Vaticaan een geheime gedelegeerde naar Oostenrijk-Hongarije om af te tasten of een vredesvoorstel mogelijk was. Ten gevolge van hun recente, spectaculaire overwinningen tegen Italië, weigerde het Habsburgs Hof van Wenen te luisteren naar de voorstellen.

De Britse Offensieven van 1917

Tijdens de winter van 1916 tot 1917 had Sir Eric Geddes het spoorwegsysteem van de BEF gereorganiseerd. Dit verbeterde erg de vloed van provisies en toebehoren naar de Britse troepen.

In april en mei begon het Brits Leger een reeks aanvallen nabij Vlaanderen op Duitse doelwitten. De BEF viel eerst Arras aan. De troepen vielen aan, gesteund door dozijnen tanks. Ze probeerden de efficiëntie ook van hun nieuwste vliegtuigen, de S.E.5, de Sopwith Camels en de Sopwith Pups te verbeteren. Ze konden zo de overmacht in de lucht verzekeren over de Duitse aanvallende vliegtuigen.

In juni 1917 trok de BEF voorwaarts om een hevige slag toe te dienen aan de Duitse troepen in de stad Messines. Van juli tot november vielen de Britten geweldig aan rond Ieper. In november nog, vielen de Britten opnieuw aan te Arras. Dit was de grote aanval voor de herovering van Vlaanderen door de Britten.

Generaal Douglas Haig had beslist over die aanval in Vlaanderen, omdat het aan de Vlaamse kusten was dat de Duitse basissen lagen voor de Gotha bommenwerpers die hun raids op Londen uitvoerden. Ongeveer één derde van de Duitse *U-Boten* vloot opereerde ook vanuit Oostende en Zeebrugge! De havens van Vlaanderen werden gebruikt door de Duitse destroyers als thuishavens om de Britse schepen te teisteren die de Britse troepen overbrachten, over het Kanaal, naar Frankrijk.

De Britse Oorlogsraad ging akkoord met de plannen van Haig. Lloyd George twijfelde er wel aan of enige aanval tegen de Duitse troepen op het Westelijk Front enige bruikbare beslissing kon afdwingen, maar hij ook zag geen andere alternatieven om iets te verwezenlijken. En Haig bleef zo agressief en overtuigend als steeds. Hij gaf veruit de voorkeur aan de aanval, aan het offensief boven de verdediging. Veel Britse soldaten zouden dus sterven.

Haig was geboren in Edinburgh. Hij was een Schot, wiens vader rijk was geworden door whisky te distilleren. Haig kreeg niet voor niets de bijnaam van *Butcher Haig*! Ook de Franse leiders Foch en Pétain twijfelden aan het succes van de projecten van Haig. In die tijd was Pétain nog steeds bezig het moreel van zijn troepen proberen te verbeteren, en daarbij ijverig de dreigende muiterijen in zijn eenheden te verdoezelen. De BEF zou grotendeels alleen moeten aanvallen om een groots opgezet Brits offensief tegen de Duitse posities te doen lukken. Het *War Policy Committee* verklaarde zich echter akkoord met de plannen van Douglas Haig na veel palaveren en zonder groot enthousiasme.

Op de 17de juni van 1917 begon de BEF haar Slag van Messines. Dit was de tweede grote aanval van de Britse soldaten na hun offensieven in de omgeving van Arras. Tijdens de slag brachten de Britten 21 enorme ondergrondse mijnen tot ontploffing. Reusachtige hoeveelheden kisten dynamiet waren gebracht in lange, uitgegraven tunnels van tot 60 voet diep beneden de Duitse frontlijnen, onder de Messines-Wijtschaete heuvelkam ten zuiden van Ieper. Van deze mijnen ontploften er 19, zodat reusachtige kraters in het landschap van Vlaanderen gevormd werden. De explosies konden tot zo ver als Londen gehoord worden!

De voorbereidende beschietingen met kanonnen volgde. Die duurde niet minder dan 17 dagen! Daarna pas begonnen de bestormingen van de Britse infanterie.

De verdedigingen tussen de twee eerste Duitse frontlijnen werden ingenomen door de Britse soldaten tijdens het offensief. Generaal Haig had bevolen langs de flanken van de heuvels naar beneden te lopen. Maar daarop wachtte de Duitse artillerie juist! De bevelen van Haig verlengden de veldslag met een week. Ze kostten 25.000 verliezen aan het Brits Leger, bijna evenveel als aan de Duitse verdedigers.

Nadat de aanval stopte, gebruikten de Duitse troepen de volgende 6 weken van mooi, droog weer, om hun verdedigingen weer op te bouwen.

De resten van het 54ste Brits Leger werden toegewezen aan Sir Herbert Gough.

Op de 31ste juli begonnen de Britten hun 3de Slag om Ieper. Haig zond 9 Britse divisies in het offensief. Meer dan 100.000 Britse soldaten stormden ten aanval. In de allereerste dag al leden ze 27.000 verliezen. De aanval eindigde in een brutale slachting. De Britse soldaten wonnen wel wat terrein, ongeveer 40 vierkante kilometer, maar ze slaagden er niet in door de Duitse versterkingen te breken. De Duitse troepen stopten zelfs de Britse tanks! Ze hadden betonnen, lage palen geplaatst om de tanks tegen te houden. De Duitse artillerie kon de terreinen op de Gheluvelt hogere vlakte en de kam van Passchendaele bedekken met vuur.

De Duitse soldaten hadden heel wat voordelen over de Britten in hun verdediging! Erich Ludendorff had zijn meest ervaren specialist van de verdediging, Lossberg, benoemd als Stafchef van het 4de Duits Leger, bevolen door Generaal Friedrich Sixt von Armin. Lossberg, geboren in Hesse-Nassau, was de beste strategische expert in de verdedigende oorlogsvoering. Lossberg had de verdedigingen versterkt in voorbereiding van de Geallieerde aanvallen. Hij had niet minder dan 5 achtereenvolgende frontlijnen geëist! Zijn eerste frontlijn bestond uit niet veel meer dan buitenposten die trechters, gemaakt door ontplofte obussen, bezetten. De lijnen werden ondersteund door machinegeweer posten en veldkanonnen.

Die zeer eenvoudige verdedigingen waren opgeworpen na en uit de Britse beschietingen in de vlakte van kleigrond met hoge watertafels, in het Vlaams de Polders genoemd. Achter de lijnen wachtten de Duitse tegenaanval divisies, de zogenaamde *Eingreifdivisionen*. Die waren bewapend met de nieuwste machinegeweren. Nadien stonden de speciaal, georganiseerde stormtroepen klaar om met technieken van infiltratie diep in de vijandelijke strijdkrachten door te dringen.

De Duitse troepen schoten dan eveneens hun obussen af, gevuld met het nieuw ontwikkelde, zeer gevaarlijk mosterdgas, een gas dat veel meer dodend was dan het eerder gebruikte chloorgas. Het nieuw gas veroorzaakte zeer pijnlijke, verschroeiende blaren op de onbeschermdde huid. Het maakte de mannen tijdelijk blind. Het gas deed de Britse soldaten hun aanval afbreken. De obussen met het gifgas betekende ook dat de aanvallende troepen veel meer moesten zorgen voor grote aantallen slachtoffers. Het nam de Geallieerden meer dan één jaar om een gelijkaardig gas te ontwikkelen.

Tevens regende het erg in augustus van 1917. De intense Britse beschietingen vernietigden het dicht, complex ontwateringssysteem in de Polders. De vele, kleine beekjes werden vernietigd, het water steeg in de velden en daarna zette het de kleivlakten onder water. Het veroorzaakte grote plassen van modder, die het land tot moerassen maakten. In dit terrein konden tanks niet vorderen! Ze bleven steken in de modder, ze zonken halfweg in de waterige grond. Het evacueren van de gewonden nam een reusachtige inspanning van vele bekwame mannen die aan het strijden hadden moeten zijn, maar die nu moesten zorgen voor de gewonden, alleen al om hen van het slagveld weg te brengen. Eén man op een draagberrie wegbrengen, nam twee

tot vier andere mannen! In de regen blokkeerden, klemden de geweren, de machinegeweren en de kanonnen.

Sir Herbert Gough veroverde wel de Pilchem Kam, doch niet de Gheluvelt Hoogvlakte. En in de algemene chaos en hel, voerden de Duitse troepen nog succesvolle tegenaanvallen uit! Vlaanderen werd een hel, inderdaad, voor de Britten. Maar Sir Herbert Gough volhardde! Op de 16de augustus gaf hij het bevel om een nieuw offensief te beginnen! Hij nam nog Langemarck in, maar werd daarna gestopt en teruggeworpen door de Duitse tegenaanvallen.

Aan het einde van augustus gaf Sir Douglas Haig de aanval op de Gheluvelt Hoogvlakte weer terug aan het 2de Leger een aan haar vorige bevelhebber Sir Herbert Plumer. Plumer nam zijn tijd, twee weken van voorbereiding, weer met zware beschietingen vóór hij zijn infanterie deed aanvallen.

De grond droogde enigszins op in september. Dan volgden de aanvallen en veldslagen elkaar op. Op de 20ste september werd de Slag van de Weg naar Menen gestreden. Op de 26ste september volgde de slag van het door de Engelsen genaamd *Polygon Wood*. De 4de oktober dan weer volgde de Slag van Broodseinde. Sir Herbert Gough behaalde zo relatief weinige ambitieuze doelen. Naarmate de strijd lust van de Duitsers toch wat verminderde, maakte hij 5.000 gevangenen. Generaal Sir Herbert Plumer veroverde minder terrein en dat met nog hogere verliezen. Hij was er ten slotte op uit toch resultaten te tonen. Hij liet kortere intervallen tussen opeenvolgende aanvallen dan vroeger, en nam minder en minder tijd om zijn kanonnen te verplaatsen op andere stellingen.

Op de 9de en 12de oktober, in zeer zware regenvlagen, volgden twee aanvallen van de bataljons van Plumer op de Passchendaele heuvelkam. Deze werden evenveel falingen. Sir Herbert Gough wou dan die eerder onzinnige en zeer dure aanvallen in mensenlevens stoppen, maar Haig duwde hem voort. In de periodes van de 26ste tot de 30ste oktober, en dan weer van de 6de tot de 10de november van 1917, veroverden Canadese troepen Passchendaele. Aan een kost van 12.000 verliezen! De Canadese troepen stonden onder het bevel van Sir Arthur Currie.

Aan het einde van 1917 zag het slagveld van Vlaanderen er uit als een troosteloos maanlandschap, een land dat nog slechts bestond uit met water gevulde obussentrechters, de ene naast de andere, met totaal vernietigde bossen, en met vernielde dorpen waarvan slechts enkele lage muren overeind bleven.

In december van 1917 begon de Britse Opperbevelhebber Sir Douglas Haig een periode van defensieve gevechten voor te bereiden voor 1918. Haig moest zelf toegeven dat de Ieper instulping die de Britten gevormd hadden, omringd door Duitse troepen, op lange termijn onhoudbaar zou worden. Het doel van zijn eerder offensief, de stad van Roeselare, niet ver van de Vlaamse kust, in te nemen, was niet bereikt geworden.

Eén van de bedoelingen van Haig was geweest de Duitse verdedigers uit te putten. Uiteindelijk echter, veroorzaakte hij minder zware verliezen aan de Duitse verdedigers dan zijn belangrijkste officier van de Britse Geheime Dienst, Charteris, nodig had gemeend om de vijand te overwinnen! De Duitse verliezen liepen op tot ongeveer 200.000 soldaten, een groot, verschrikkelijk verlies, maar het Brits Leger had praktisch evenveel soldaten verloren!

Na de veldslagen van Messines en hun aanvallen, en na de 3de Slag voor Ieper, had de BEF ongeveer 275.000 soldaten verloren, wellicht de zwaarste tol in de jaren 1917 en 1918. Vooral de 3de Slag voor Ieper eindigde als een kostelijke faling.

Terwijl de veldslagen in Vlaanderen woedden, begonnen de Britse strijdkrachten al een andere aanval, ditmaal op de stad van Cambrai. Die acties duurden van de 20ste november tot de 7de december 1917. Opnieuw ontploften zware, ondergrondse mijnen en weer bereidden intense beschietingen van kanonnen de slag voor. Kruipende barrages van vuur uit veldkanonnen gingen de aanvallende infanterie vooraf. Tanks reden de prikkeldraad versperringen plat en de tanks lieten bundels twijgen in en over de vijandelijke loopgrachten vallen om de infanterie toe te laten die gemakkelijker te overschrijden.

Dit offensief begon over een lengte van meer dan 10 kilometer. Vijf infanterie divisies liepen voorwaarts tussen de 476 tanks van het nieuw Brits Mark IV model. Die tanks droegen betere bepantsering. Ze waren sneller en meer betrouwbaar dan de Mark I modellen die in de Slag van de Somme gebruikt werden. Meer dan 1.000 zware kanonnen werden in de voorafgaande beschieting toegepast. De tanks en de soldaten liepen vooruit achter de kruipende barrière van vernietigend kanonvuur. Een grote luchtaanval met vliegtuigen volgde op de beschieting. Al de machines die in de hel konden ontworpen zijn namen dus deel aan de aanval.

De Britse troepen gebruikten meer en meer de meest moderne middelen die de technologie thans toeliet om de vijand al uit te putten vóór ze aanvielen met de infanterie. Dit leek wel een succes te vormen! De Britse troepen sloegen een doorbraak in de Duitse frontlijn, een opening van 8 kilometer lang, bekomen al na slechts enkele uren van de aanval.

Maar dan. Opnieuw geraakten de tanks te langzaam vooruit! Ze leken nog steeds zeer kwetsbaar voor het Duits artillerievuur! Machinegeweren verschenen plots aan alle zijden uit het niet. Troepen, waarvan de Britten meenden dat ze van het aardoppervlak geveegd waren, voerden tegenaanvallen uit! De Britten verloren 179 van hun zogezegde onoverwinnelijke tanks. En Ludendorff slaagde er in 7 nieuwe divisies naar het front te sturen in minder dan 24 uur.

Na 2 dagen van zeer hardnekkige gevechten, stopten de Duitse verdedigers ook hier de Britse opmars. Cambrai eindigde als de zoveelste faling van de Britse troepen om door de Duitse lijnen door te breken. Voor praktisch geen meter gewonnen grond, liepen de Britse verliezen op tot 44.000 mannen, al verloor het Duits Leger naar toen verluid wel 51.000 soldaten.

Om de Britten volledig te verbazen en te ontmoedigen, begonnen de Duitse hogere officiers zelfs op de 30ste november van 1917 een allesvernietigende tegenaanval met niet minder dan 20 divisies! Als de Britse officiers tegen dan konden gemeend hebben dat de strijd beëindigd was, dan kwamen de Duitse tegenaanvallen als een volledige verrassing. De Duitse troepen duwden de Britten gewoon terug naar hun oorspronkelijke posities, en ze trokken zich dan terug! Ze hadden voldoende bewezen dat de patsituatie aan het Westelijk Front volledig aan de orde bleef. De *British Expeditionary Force* was getuchtigd, had verschrikkelijke verliezen geleden, voor niets. Het Duits moreel van de troepen scheen zo hoog als ooit. Het Duits Leger had droogweg gedemonstreerd dat Generaal Haig beter geen aanval was begonnen, en zijn troepen al even goed had kunnen laten voetbal spelen waar ze hadden gestaan!

In november van 1917 had daarentegen de *British Egyptian Expeditionary Force*, de BEEF, bevolen door Sir Edmund Allenby, meer succes in haar offensief in Palestina. In de 3de Veldslag voor Gaza, duwde hij de Turkse strijdkrachten gestaag achteruit. Op de 9de december, reden de Britse troepen Jeruzalem in. De Britse verliezen bedroegen 18.000 soldaten. De Turkse verliezen in die campagne bedroegen 25.000 soldaten. Allenby had aangevallen met 7 infanterie divisies en 3 cavalerie divisies. Met die troepen had hij een 2 tegen 1 numeriek

overwicht in de zone. Hij had eveneens zware kanonnen tot zijn beschikking, houwitser en vliegtuigen.

Na het begin van de lente van 1917 konden noch Rusland noch Frankrijk nog langer belangrijke offensieven opzetten. De Russische revolutie en haar nu volledige anti-oorlog houding beperkten dergelijke operaties praktisch totaal. Het Frans Leger ook werd geteisterd door de terughoudendheid van de officiers, het laag moreel en de herkenning van de patsituatie van de Legers, een wetenschap die enkel de Britten nog leken te betwisten en durfden uit te dagen – met verschrikkelijke gevolgen.

Generaal Pétain wachtte op de opbouw van de strijdkrachten uit de Verenigde Staten van Amerika aan het front. Hij bereidde zeer langzaam zijn Legers voor op nieuwe offensieven in 1918.

In Italië hielden de strijdkrachten onder Cadorna nog wel vol, toen, aan de Isonzo rivier, maar nieuwe Oostenrijks-Hongaarse strijdkrachten konden aan het Russisch front nu al vrijgemaakt worden om in zijn weg geworpen te worden.

Slechts de BEF dus, voelde zich nog voldoende sterk en vol vertrouwen om een beslissende doorbraak tegen de Duitse verdediging te kunnen bereiken. Uiteindelijk faalden zij ook daarmee in de tweede helft van 1917! Het Brits Leger kon niet alleen, zonder hulp, de Duitse soldaten aan het Westelijk Front verslaan. Groot Brittannië kon niet langer de fondsen vinden om haar import voor de oorlogsproducten zonder Amerikaanse hulp terug te betalen. Die hulp kwam er uiteindelijk wel.

Voor de Centrale Mogendheden had de Russische revolutie ook hun politiek landschap onder grote spanning geplaatst. De publieke opinie werd meer en meer verdeeld tussen extreem rechts en centrum-links. Op dezelfde wijze polariseerde de politiek zich in Frankrijk, Groot Brittannië en Italië tussen rechts, centrum-rechts en de linkse oppositie.

Het jaar 1917 zag stijgende investeringen in nieuwe wapens voor oorlogsvoering, in tanks, in *U-Booten*, in bewapening, in vliegtuigen, gifgas, vlammenwerpers, granaten, obussen, en in zwaardere kanonnen. Nieuwe wijzen van aanvallen zowel als van verdediging werden uitgedacht en toegepast door de Duitse troepen. De Generale Staffen van de legers van Duitsland, Groot Brittannië, Frankrijk en Italië, geloofden nog steeds in de ultieme, beslissende overwinning. Hun soldaten dachten daar anders over.

Het ene land zocht de middelen om het doel van een spectaculaire overwinning nog te behalen in de toepassing van nieuwe technologieën, het ander in nieuwe tactieken om de bestaande wapens beter te gebruiken. Zelfs als een beslissende overwinning veraf leek, dan nog bleven ze alle veldslagen beginnen om zich in een meer gunstige positie voor onderhandelingen te plaatsen. En inderdaad, velen begonnen ernstig te denken aan vredesonderhandelingen. Maar de opperbevelhebbers van de Legers, zowel in Duitsland als in Frankrijk en in Groot Brittannië, waren krachtige persoonlijkheden. Er bestond geen Bismarck in Duitsland meer! En de gewone mannen? De gewone mannen, die stierven nog!

Kolonel Otto von Chrapitz in Longwy

In het midden van november 1917, aan het begin van een harde winter, werkte Julian Vincius nog steeds in de Duitse veldhospitalen van en rond Longwy. Hij was nog steeds verantwoordelijk voor de Duitse veldhospitalen in de streek, in de hospitalen van de veldslagen van Verdun.

Tegen die tijd was hij zeer goed gekend door de officiers en de soldaten van het Duits Leger, dat nog steeds op de hoogtes van de wouden rond de Maas stroom en rond de stad Verdun stond. Men kon hem dikwijls zien rondneuzen in de frontlijnen van de Duitse verdedigingen. Hij inspecteerde vooral zijn eerste-lijn veldhospitalen die zo belangrijk waren voor de eerste, cruciale zorgen aan de gewonde soldaten. Hij was meer populair bij de soldaten dan hij had kunnen denken en willen. De soldaten respecteerden hem. Julian Vincius was geen grote man. Hij bleef kleiner dan de meeste soldaten. Zoals Napoleon Bonaparte die zijn troepen inspecteerde, wandelde hij meestal lichtjes gebogen, de handen ineengeslagen achter zijn rug. Julian droeg gewoonlijk ook een sjaal rond zijn nek, omdat hij van wat warmte daar hield en last had van keelontstekingen. Hij droeg ook dikwijls een nogal zware legermantel.

De soldaten in de loopgrachten en in de versterkte posities zagen hem soms staan bovenop de borstweringen, in gedachten verzonken. Meer dan eens riep een Duitse soldaat op hem om dekking te zoeken, want Franse scherpschutters konden hem in het vizier nemen. De ogen van Julian namen al de details van de taferelen in, die zich onder hem en rond hem afspeelden. Wanneer een officier hem vroeg of hij dit of dat bemerkte had, dan antwoordde Julian met een afwezig ja, en kon hij iets later aan de officier beschrijven wat de officier had gemeend. Julian had een goed geheugen. Hij was behept met een groot visueel geheugen, en hij bleef meer scherpzinnig en op zijn hoede waar hij dat moest, dan de meeste mannen. Hij kon uitleggen waar bepaalde posities konden en moesten versterkt worden, en waarom. Hij zei dit zo zacht mogelijk tegen de officiers, om hen niet belachelijk te laten schijnen vóór de soldaten, en hij drong nooit aan. Men kon echter weinige ernstige fouten voor hem verdoezelen.

In de *Stollen*, in de versterkte ondergrondse gangen en kamers van de loopgrachten, de plaatsen waar vooral de officiers en de soldaten sliepen, aten en hun oorlogsplannen bespraken, was *Oberst* Vincius een duivel van de hygiëne. Hij legde zeer levendig de effecten van tyfus uit. Hij beschreef de gruwel van ziekten zo duidelijk en levendig, dat na hem gehoord te hebben, geen soldaat nog zou gedronken hebben van ongekookt water. Men kon hem vinden de voorraden van de geneesmiddelen voor eerste hulp zelf te tellen, in de medische zorgcentra van de eerste lijnen, en bijvoorbeeld het aantal rollen verbanden te tellen.

Hij wou praten met de mannen van de medische hulp. Ook de verplegers hier waren soldaten. Hij praatte met hen, vroeg hen of ze voldoende geneesmiddelen hadden, en of ze voldoende draagberries hadden om de gewonde mannen op over te brengen naar de veldhospitalen. Hij vroeg of het moeilijk was of eenvoudig, veilig of gevaarlijk om gewonde mannen achter de lijnen van het front te brengen, waarom, hoe snel dat kon, en of de zones tussen de lijnen wel voldoende beschermd waren, transport met paarden of camions hadden, alle condities van de oorlog in aanmerking genomen. Julian vroeg naar de effecten van gifgas in de loopgrachten zelf, en naar hoe efficiënt welke soort gasmaskers waren. Wanneer iets ontbrak, mannen, verplegers, geneesmiddelen, draagberries, verbanden, maskers, dan zorgde hij ervoor dat die

de volgende dag ten laatste aangebracht werden. Hij leerde te schreeuwen, met zijn rechtersvoet op de grond te stampen, en naar zijn tekens van *Oberst* te wijzen.

Julian Vincius kon ook gezien worden in de veldhospitalen achter het front, dicht bij waar de echte oorlog woedde. Hij ontmoette er de dokters. Hij vroeg aan hen ook wat hen ontbrak, en schold hen uit niet eerder dit gevraagd te hebben. Natuurlijk was er steeds één ding waar hij zijn zin niet in kreeg, en dat was, hoezeer hij ook telkens aandrong, naar regelmatig en goed voedsel aan de verdedigingslijnen. Hij kon ook geen dagen voor meer vrijaf uitdelen, ook al een steeds terugkerende vraag, maar hij deed wat in zijn macht lag. Julian haatte achteloosheid en slordigheid. Hij probeerde echt zijn veldhospitalen van de kleinste tot de grootste aan het front beter uit te rusten, in de beste orde, en goed te voorzien van geneesmiddelen en medische uitrustingen.

In de namiddag keerde Julian dan weer naar zijn hoofdkwartier te Longwy, om er de andere dokters te helpen in de meest delicate chirurgische ingrepen.

De laatste maanden van 1917 bleven eerder kalm aan het front te Verdun, zo rustig als mogelijk was in een harde, meedogenloze oorlog. Twee grote Legers lagen in sommige plaatsen tot op een paar tientallen meters van elkaar. Incidenten gebeurden elke dag.

De winter kwam met vroege vorst en sneeuw. De officiers praatten met Julian over wat ze het meest dringend nodig hadden om de winter door te geraken. Goede schoenen, wollen handschoenen. Julian had uitgezocht hoe zware dekens, mantels, wollen sjaals, tot in de loopgrachten konden gebracht worden. De mannen vroegen ook naar meer en betere *Stollen*, diepere loopgrachten, meer bunkers in de bossen. De Duitse soldaten rond Verdun werkten bijna constant aan hun loopgrachten, om hen dieper en breder te maken, hen te versterken aan de wanden met houten planken, en zelfs wat beton waar die voorhanden was. Ze werkten zo doorheen de wintermaanden.

Wanneer Julian dan open en vrij met de soldaten sprak, dan waren de meest frequente vragen steeds dezelfde. Wanneer zou de oorlog eindigen? Wanneer zou de volgende aanval van het Duits Leger komen? Waar? Op veel van die vragen kon Julian geen correct en adequaat antwoord geven. Hij zag nog andere vragen komen in de ogen van de mannen. Zal ik dit overleven? Waarom werden we meegetrokken in de oorlog? Naar wat zou de oorlog van Duitsland ons leiden? Kon Duitsland nog winnen? Hadden we deze oorlog echt nodig? Ook voor die fundamentele vragen had Julian geen antwoord. Veel vragen waren trouwens evenveel beschuldigingen.

Julian had gedacht nu de gewone soldaten in een zeer neerslachtig gemoed te vinden in de loopgrachten, het moreel en de wil tot strijden zeer laag gevallen. Maar de meeste mannen hielden dapper het geloof in het Vaderland hoog! Ze bleven erop gebrand en alert om Duitsland te verdedigen, van welke streek ook hun regiment afkomstig was. Hun energie was niet gebroken, hun wilskracht om te strijden en te verdedigen bleef sterk. Zelfs hun bereidheid om weer aan te vallen bleef recht. Ze wilden winnen! Ze wilden de Geallieerden terugduwen, zoals hun kameraden in het oosten praktisch de Legers van de tsaar hadden verslagen. Hoelang nog kon de oorlog duren? Nog één jaar, twee jaar, drie? Het kon hen eigenlijk weinig schelen, zeiden ze, maar waarom dan de vraag? Ze wilden winnen. Ze verdienden te winnen! Na alles wat ze al doorgestaan hadden! Niet één soldaat hier, leek de competentie en het beslissingsrecht van de officiers van hogere rangen en van de politici in Duitsland te willen in vraag stellen. Niemand bekritiseerde hoe de oorlog begonnen was en geleid werd door Keizer Wilhelm II.

De burgerbevolking thuis kon zich verzamelen in demonstraties. Die waren gericht tegen het autoritair regime van Wilhelm en zijn staf. Dit waren slechts vragen, niet meer.

Wanneer de duisternis viel over Verdun verliet Julian gewoonlijk de versterkingen of de loopgrachten en keerde hij terug naar zijn militaire Audi, om te rijden naar wat hij nu meer dan ooit zijn thuis noemde, het Baraine huis, naar Charlotte en naar zijn kindje Malou, en naar Ernst en Théophile Baraine.

Het kindje Malou bleef in goede gezondheid. Ze was snel geen baby meer, maar al een mooi meisje. Ze danste op en neer op de knie van Julian en zocht afleiding al de tijd. Ze wou spelen, ze kon niet stil blijven. Malou was een vlammend roodhoofdje geworden. Ze toonde al overvloedig rode, kronkelende, gekrulde haren. Eerst had Julian verteld dat ze een Venetiaanse blondine zou worden. Maar het haar was donkerder geworden, en bleef van een vlamme, heldere rode kleur. Julian Vincius begon zich af te vragen of er Deense Vikings in zijn voorvaders zaten. Hij kon zich geen roodharige voorouders in zijn geheugen halen en dat kon Charlotte ook niet. Waar kwam Malou vandaan?

Julian bleef nu ook wel meer thuis dan vroeger, in het goed verwarmde Baraine huis. De drie mannen praatten 's avonds, glimlachten, en dronken wat sterke drank in grote, kristallen glazen. Monsieur Baraine klaagde over het algemeen, zoals hij nu al consistent gedaan had de laatste maanden, omdat de Duitse autoriteiten in de stad hem het grootste deel van zijn voorraad wijn hadden aangeslagen. Gestolen waren zijn eigen woorden. Baraine was er wel in geslaagd zijn oudere en betere voorraad wijnen in de donkerste hoek van zijn kelders te verstoppert. Maar de wijnen waarop hij had gerekend om zijn inkomsten van te halen, werden alle meegenomen, opgeladen in camions van het Duits Leger. Baraine had daar trouwens ook geen bewijs van gekregen op papier, geen bewijs om zijn gedwongen contributie tot het Duits Leger en de Duitse economie ooit te kunnen aantonen. Zou zijn opgeëiste wijn wel naar de Duitse soldaten aan het front en in de loopgrachten gebracht zijn, of gewoon niet zo veraf gedronken zijn geweest in de braspertijen van de officiers die te Longwy verbleven? Julian Vincius kon slechts melden dat hij niet veel bier had zien drinken in de Duitse loopgrachten, en nog minder wijn. Ja, er was lichte witte wijn, Frankenwijn, en zelfs geen zwaardere Duitse bieren.

Tijdens die avonden ook, vroeg Julian zich af wat er gebeurd was met zijn familie in Thorn en in Berlijn. Praktisch niemand, ook zijn ouders niet, schreven hem brieven. Wel, de brieven gingen misschien verloren onderweg. Hij schreef zelf wel brieven, en verzond die. Hij kreeg nooit een antwoord. Aan het einde, moest hij nu wel Charlotte en Malou als zijn enige, ware familie beschouwen, en Monsieur Baraine. Ook Ernst schreef brieven, en hij kreeg wel brieven terug, maar niet hij, Julian.

Er was nog steeds Monsieur Baraine, zoals steeds beleefd, goedmoedig, behulpzaam, de oudere handelaar en Franse waardige burger. Baraine leek zich uiteindelijk getroost te hebben met de dood van zijn echtgenote en met zijn toekomstige Duitse schoonzoon. Er lagen geen dispuuten tussen Baraine en Ernst ook. De drie mannen woonden in vrede samen. Ze vonden zich redelijk op hun gemak en gelukkig in Longwy, in de avonden. Ze konden nog goed eten koken en braden, en ze apprecieerden elkaars gezelschap. Ze spraken gewoonlijk Frans. Ernst begreep Frans voldoende goed nu, en hij kon wel enkele woorden plaatsen in een grammaticaal correcte Franse zin. Terwijl ze zo zaten, praatten, denken, samenzweerden, dronken, had Julian geen beter idee van het perfect geluk, ondanks de oorlog.

Het geluk en de rust van Julian werd wel weer een beetje door elkaar geschud, wanneer hij op de lijst van nieuwe patiënten van de dag in het *Hôtel des Récollets* de welgekende naam van *Oberst Otto von Chrapitz* zag staan. Otto was naar Longwy teruggekeerd!

Otto von Chrapitz lag in een kamer van het Longwy legerhospitaal, gewond in de buik. De lijst vermeldde niets meer, behalve dan de ouderdom van de man en een paar metingen zoals zijn lengte en gewicht. Julian wist niet goed wat te doen. Zijn laatst gesprek met Otto was eigenlijk in woede beëindigd, in bitterheid en in wederzijdse beschuldigingen. Julian had zich moeten in toom houden om niet harder en vuiler te schreeuwen dan Otto. Dergelijke woorden, zoals gezegd waren, kon Julian noch vergeven noch vergeten.

Hij begon met aan de dokter die Otto verzorgde te vragen betreffende de wonden van de man. De dokter legde uit dat de wonde wel ernstig was, maar niet dodelijk. Een kogel was zijwaarts door de buik van de officier gevlogen, maar zonder vitale organen als bij wonder te raken. Geen vitale organen waren getroffen, maar Otto had wel geleden van interne bloedingen. Die waren snel gestopt, en de zaak was minder zwaar dan de eerste verplegende soldaten hadden gevreesd. De dokter die Otto behandelde wou de man nog een week, misschien twee, in het hospitaal houden. Daarna kon de *Oberst* Chrapitz een welverdiende rust aanvangen, van twee weken meer misschien, minstens, thuis. De man was nogal een karakter, voegde de dokter toe. Een held! Hard als ijzer! Het IJzeren kruis hing aan zijn nek, en de *Pour le Mérite* was op zijn borst gepind. Hij was al minstens vijf- of zesmaal gewond. Littekens liepen over zijn lichaam. Hij had met prikkeldraad kennis gemaakt en meerdere schampschoten gekregen, die lange scheuren in zijn huid hadden veroorzaakt. De man was gepromoveerd tot een hoge rang, misschien omdat zeer weinig ware veteranen van officiers van de stormtroepen nog in leven bleven. Men kon moeilijk een *Oberst* in het slagveld zenden, maar deze deed dat blijkbaar wel, in de eerste lijnen strijden! De man zou blijven medailles voor heldendaden en agressiviteit tegenover de vijand verzamelen. Maar als hij al de *Pour le Mérite* behaald had, wat kon hij nog meer winnen? Hij kon nog verder gepromoveerd worden bij het einde van de oorlog. Als de oorlog ooit eindigde! Julian knikte. Hij besliste dan toch goede dag te gaan zeggen aan Otto, kome wat mocht. Otto kon niet veel meer doen dan hem de deur uit schreeuwen.

Otto von Chrapitz zat rechtop in zijn bed. Hij leunde tegen een reusachtig wit kussen, hem speciaal geleverd door de verpleegsters. Hij sliep niet. Hij rookte een sigaret met geel papier er rond, een Turkse waarschijnlijk. Hij zag er zo gemeen uit als vroeger, maar op het eerste gezicht bijzonder kalm. Hij keek ernstiger, meer in vrede dan de laatste maal toen Julian hem bezocht had.

Toen Julian de kamer binnentrad, observeerde hij twee dingen snel. Om te beginnen liet hij niet toe te roken in zijn hospitaal. Hij zou voor Otto een uitzondering moeten maken. Julian vermoedde dat tabak niet goed was voor de gezondheid van zijn patiënten, maar hij had er geen studie over gedaan.

Ten tweede meende Julian dat Otto er heel wat ouder en vreselijker uitzag, maar ook kalmer dan voorheen. De ogen schenen nog steeds doordringend. Die ogen leken nu weer Julian te bestuderen van boven tot onder.

Julian was de eerste die de mond open deed. Otto bleef slechts naar hem staren.

‘Wel dan, Kolonel Otto von Chrapitz, zo zien we elkaar terig! Met een prestigieuze medaille meer en een nieuwe rang. Tevreden?’

Julian las onderwijl de notities in het boek dat op de tafel lag. Hij volgde de inschrijvingen van de dokters, de grafieken al met de temperatuur, de geneesmiddelen voorgeschreven door de dokters, nota's over de verbeteringen van de toestand van gezondheid van de patiënt. De dokters, bijna zonder uitzonderingen, haatten het resultaat van hun werk te moeten opschrijven. De nota's waren ook slechts zelden nodig, en dezelfde dokters hadden Otto verzorgd in de Longwy hospitalen al meerdere malen. Het was niet echt nodig deze gewone nota's van de ene dokter naar de andere door te geven. De nota's waren dus dikwijls overbodig en zeer kort, behalve dan voor de temperatuur grafieken. En hoeveel hulp gaven de nota's om een patiënt zoals deze te behandelen? Maar Julian was wel sterk visueel gericht, en hij zag zoveel verschillende patiënten op één dag, dat hij de aantekeningen zeer nuttig vond. De dokters waren er gewoon aan geraakt.

‘Schot in de buik ditmaal zijdelings gelukkig,’ las Julian alsof hij de eerste maal enige informatie kreeg over de toestand van Otto. ‘Schampschot eigenlijk, maar aan de binnenkant,’ vervolgde hij.

‘Geen belangrijke organen geraakt. Vleeswonden, spieren geraakt en gescheurd, gedesinfecteerd, tendensen tot zwellingen gestopt. Geen zware verwondingen. We kunnen je hier wegstrijken in één tot twee weken. Hoe geraakte je ditmaal in Longwy? Wat gebeurde er? Ik heb gedacht dat je ver ten westen van Longwy streed, niet in onze sector.’

Otto stopte nonchalant met roken. Hij duwde zijn sigaret zorgvuldig uit in een geïmproviseerde asbak van aluminium papier. Hij deed dat tergend langzaam, alsof hij moest nadenken vooraleer met Julian te spreken. Slechts dan keek Otto terug naar Julian, naar de man die hij waarschijnlijk haatte. Hij wachtte nog, keek dan toch direct in de ogen van Julian. Julian schrok niet terug van die blik. Otto antwoordde, ook.

‘Wel, er is een oorlog bezig, Julian,’ spat Otto terug, zonder verder nog naar Julian te kijken. ‘Ik reis van hier naar daar. Ik was toevallig ver van hier met mijn troepen. Arras, Vimy, Bullecourt, Cambrai, als je van die plaatsen gehoord hebt. La Fère ook, Reims! Wanneer je een paar medailles gekregen hebt, dan brengen ze wel de hoffelijkheid op om je te vragen naar welk hospitaal je wilt overgebracht te worden. Ik vroeg naar Longwy om hen te testen en te pesten. Het deed hen even opkijken, ja, maar ik zei hen dat ik perfect wist wat ik wou doen. En ten slotte kregen ze me hier!’

‘Je deed dat omdat je zoveel van me houdt, familie rond je wilt om je te beklagen, en omdat ik zo’n goede dokter ben,’ ironiseerde Julian.

Otto grinnikte dan, ‘je hebt je humor nog niet verloren! Neen. Pax! Ik was een beetje te scherp de laatste maal toen we uit elkaar gingen. Ik wou me daarvoor verontschuldigen. Ik was in die tijd erg geïrriteerd van gemoed.’

‘Dat bemerkte ik. Verontschuldigen zijn niet nodig. Ik was zelf nogal scherp, toen.’

‘Neen. Je was niet scherp. Geduldig zelfs, zou ik zeggen. Ik bleef nadenken. Ik moest iets ontrafelen. Er bleef een onvoltooide zaak tussen ons. Wat gebeurde er tussen jou en Dorothea in Freiburg? Iets hing tussen ons drieën, tussen mij, Dorothea en jij! Ik kon er mijn vinger niet op leggen. Je was de minnaar van Dorothea. Zoveel kon ik wel raden en weten. Je was waarschijnlijk al haar minnaar van vóór ik met haar omging. Neen, dat betwijfel ik. Geen minnaars. Misschien verliefd. Iets speciaals gebeurde dan. Wat was het dat tussen ons hing, behalve dan dat we waarschijnlijk even verliefd geraakten op dezelfde vrouw? Waarom bleven we nadien nog verbonden, en waarom leken we elkaar te haten? We zijn familie!’

Julian bleef verbaasd met de man. Hoe kon Otto gevoeld hebben dat er inderdaad iets van belang hing tussen hen? Iets dat knaagde? Hij zuchtte. Hij wandelde op en neer in de kamer. Hij ging naar een muur en leunde er tegen.

Als Julian nu aan Otto vertelde wat in zijn hart en gedachten lag, wat hij meende dat er gebeurd was, hoe zou dat dan de man, de soldaat Otto, aangrijpen? Julian was bevreesd, nu, voor de reacties van Otto, niet in het hospitaal maar later. Kon de officier en de stormtroeper dieper in depressie getrokken worden? Was het tijd voor de waarheid, of konden nieuwe halve leugens helpen? Plots echter, had Julian een afkeer van de leugens. Dit was een ogenblik van de waarheid, wat ook de gevolgen konden zijn. Als deze Otto een arrogante krijger kon zijn, dan kon hij ook een paar nare woorden aan. Wat waren een paar woorden voor hem? Woorden konden geen pijn doen en hem intern snijden zoals schrapnels deden! Hij, Julian, zou niet verantwoordelijk zijn voor de gevolgen. Slechts Otto zelf kon verantwoordelijk zijn voor wat hij deed met de waarheid.

‘We hebben allen verantwoordelijkheden te dragen,’ begon Julian voorzichtig. Zijn mond en zijn lippen trokken samen. ‘Wroeging helpt niets en niemand. De waarheid is eenvoudig. Dorothea was in verwachting van een kind. Nog in Thorn. Niet van mijn kind. Van jouw kind. Ze zei me dat ze verkracht werd. Ik moest haar geloven. Ze pleegde een abortus. Ze ging naar de ene of de andere heks of kwakzalver. Ten gevolge de abortus kon ze geen kinderen meer krijgen. Ik had er niet de minste notie van wie de vader kon geweest zijn, tot ik jouw verhaal hoorde. Ik kon dan gissen.’

Julian stopte even, ging dan verder, ‘vanaf dat ogenblik kon het wellicht Dorothea niet meer schelen met wie ze nog naar bed ging. Sommige vrouwen pogen zichzelf te vernietigen. Of de normen en de regels, respect of zelfrespect kunnen hen niet meer deren. Dorothea gaf zich aan alle mannen die haar wilden. Hoe kon ik bij haar blijven? Ze zocht me op, maar nadat ze me in Freiburg weergevonden had, moet ik iets gezegd hebben dat haar schokte. Ze deed alles wat ze kon om me van haar met afschuw te doen vervullen. Ze slaagde daar netjes in, snel en simpel. Ik kon haar niet meer bereiken. Geen vergiffenis voor Dorothea! Ze wou me niet mijn leven aan haar binden, aan de herinneringen. Ze was nog slechts een halve vrouw.’

Julian zei nog, ‘of was het ons lot dat ons achtervolgde? Misschien, wellicht, lag mijn leven elders. Het lot! Wat een verschrikkelijk woord. We zouden de dingen nu op hun beloop moeten laten. Laat het verleden het verleden zijn. Jij kunt opnieuw beminnen. Ik kan weer beminnen. Wat Dorothea kan doen, daar heb ik geen idee van. Ze is getrouwd. De vrouwen lijden steeds het meest. Maar ze lijken wel sterker dan wij in geest. Het beste wat we kunnen doen is oprecht spijt te hebben over wat er gebeurd is, maar dat ook niet verder onze levens laten bepalen. De tijd heelt. En de spijt, het betreuren, het berouw, heelt. Ik neem aan en hoop dat Dorothea tot dezelfde conclusie kan komen. Ze trouwde. Ze heeft een plaats in de wereld. Ze kan troost vinden met wie ze wil.

Jij ook, had beter verder je leven geleefd, het niet laten vormen of vervormen door het verleden. Je kunt nog steeds een degelijk leven leiden met Elisabeth, je echtgenote. Eender welk levend wezen is het waard voor te leven. Je kunt nog kinderen hebben. Ik leef met een andere vrouw. Ik ben praktisch getrouwd, ook. Ik heb een kindje, een meisje. Ik heb dat kindje bij een Franse vrouw, maar vroeg of laat neem ik mijn vrouw mee naar Berlijn. We kunnen niet en mogen niet ons in schuldgevoelens blijven wentelen. Elk levend wezen zou zich moeten respecteren, wat er ook gebeurt of gebeurd is in het verleden.’

Julian stopte en boog zijn hoofd. Hij keek naar zijn vingers.

Otto zei dan iets wat hem het meest verbaasde. Het was een korte vraag.

‘En wat dan met een God?’

‘Kan een God gedijen op haat, op wraak, op verbolgenheid, op wrok? Ik denk het niet. Misschien wel een Joodse God. Niet de Christelijke,’ gaf Julian terug. ‘Nee! De wereld zou al lang geleden verdwenen zijn. Als God waarlijk ziet wat er met zijn schepping gebeurt, hier te Verdun bijvoorbeeld, dan moet hij tot in de eeuwigheid wenen. De schepping zou misschien nog niet beëindigd zijn, maar zeker de mensheid! De God van de Joden schijnt niet zeer te zorgen voor het Joods volk. Herinner je het Verbond. Maar de God van de Christenen heeft zijn leven gegeven om de mensheid te vergeven en te redden. Er is slechts één God in de Drievuldigheid, daar ligt de pijn en de zelfvergiffenis. Als Hij dat kan doen, dan kunnen wij dat ook. Tenminste is God mededogend en medelijdend. Is dat ook niet het belangrijkste kenmerk van de God van de Islam? De zin wordt herhaald en herhaald in de Koran. In de Christelijke godsdienst, zoals ons geleerd in het Nieuw Testament, is er iets dat de biecht genoemd wordt en de vergiffenis van God. Je biechtte. Je zonden zijn je vergeven. Hoe anders zou een leven verder kunnen geleefd worden?’

‘Misschien kan het dat niet,’ zei Otto. ‘We hebben een geweten. Het geweten blijft, en het knaagt!’

‘Inderdaad, dat hebben we. Maar het concept van de vergiffenis op het zich beseffen van schuld, en het berouw, zijn krachtiger dan de wroeging. De vergiffenis zuivert het geweten. De wroeging wordt erdoor opgelost. De verlossing zal wel niet de gevoelens van schuld volledig oplossen, maar wel ze overtreffen, ze sublimeren, ze transcenderen.’

‘Je zou een goede priester, een prediker of een rabbi kunnen worden.’

Julian lachte hartelijk.

‘Misschien kon ik dat wel. Dokters moeten deze dagen meer dan eens zo handelen. Maar wie ben ik om te vergeven? Onze godsdienst zegt dat slechts God ons kan vergeven. Daar moeten we dan maar op hopen. Wel, dat heeft Hij gedaan wanneer we ons zelf kunnen vergeven. Vergiffenis komt door begrip. Wat zul je verder doen?’

‘Ik zweerde trouw aan God en vaderland en aan de keizer,’ zei Otto direct. ‘Ik heb niets anders om me aan vast te houden. De eden zijn zaken van eer voor eender welke man. Ik zal dus verder blijven strijden voor het land waarin ik geboren ben, gesymboliseerd door de keizer, en ik zal aan God vragen me te vergeven.’

‘Wat hij natuurlijk al gedaan heeft. Daar ben ik zeker van. De God van de Joden is een zeer zwijgzame God. We zullen slechts weten of dat werkelijk zo is, of wat we zouden moeten gedaan hebben, na onze dood. En zelfs dan nog, vraag ik me af!’

Ze hielden een lange stilte aan.

Julian zuchtte en vroeg nog, ‘voor jij die zo dicht in de oorlog staat, hoe zal de oorlog eindigen?’

‘Het einde kan niet veraf zijn,’ antwoordde Otto zacht. ‘We beginnen alles te ontbreken. De Generale Staf lijkt dat nog niet bemerkt te hebben, of doet alsof, of weigert het te zien en er rekening mee te houden. Ons komt bijna alles te kort. We kunnen echter nog wel de posities gedurende lange tijd houden.’

Naar mijn mening zal Ludendorff weer willen aanvallen. Dat zit hem in het bloed. Het kan onze veerkracht verkorten, en misschien is het juist dat wat hij nu zoekt. Als hij een nieuw

offensief beveelt, en we onze nieuwe tactiek toepassen van aanval, dan kan hij de Geallieerden wel nog erg verrassen, maar niet meer hen verslaan. Dat denk ik.

Een laatst, groot offensief moet dan nu wel snel gebeuren, vóór de Amerikanen en de Britten enkele miljoenen mannen meer in de oorlog kunnen gooien, met nog betere machinegeweren, meer tanks en vliegtuigen, meer vernietigend gifgas, en vooral met meer mannen. Ik vrees dat de middelen van Duitsland in materialen, in productiemogelijkheden, in nieuwe technologieën van wapens, en vooral in mannen, uitgeput zijn.

Eén meer bijkomend offensief aan het Westelijk Front zal alle mannen zoals ik doden, al de ervaren, durvende, veterane strijders. En dan zullen wij, Duitsland, niet meer kunnen winnen. Er is slechts één uitweg dan: overwonnen worden. Zullen dan de Geallieerden inderdaad kunnen winnen? Dat denk ik ook niet! Er is geen volk op aarde dat kan strijden zoals wij! We zijn meer intelligent, meer hardnekkig, meer vindingrijk dan eender welk land op aarde. Maar niet bekwaam zijn om te winnen, kan ons volk hun vertrouwen in de militairen doen verliezen, in ons Leger, en onze leiders de schuld geven. Daar hoor ik al over praten! Dan, slechts dan, zullen we verliezen. En het is een uitweg!

In nog een offensief, zullen we al onze betere soldaten verliezen, en dan zullen de betere leiders van binnenin verslagen worden. Ik ben nu niet meer aan het doen dan de profeet te spelen, Julian, maar onthoud mijn woorden! Eén jaar nog, niet langer, en de Geallieerden zullen over ons heen kunnen lopen, omdat onze soldaten zullen ophouden te strijden. We zullen ons zelf vernietigd hebben, de enige uitweg. Geen Leger kan ons vernietigen, Julian. Dat kunnen wij slechts zelf doen. Wat dan, zullen de hordes van onze vijanden doen om te winnen van Duitsland? De Russen konden dat niet! De Geallieerden die blijven, de Fransen, de Britten, de Italianen, de Amerikanen samen, kunnen het doen, maar slechts nadat we ons zelf vernietigd zullen hebben. Misschien waren de Russen niet sterker maar wel verstandiger dan wij, wanneer ze stopten met strijden. Wij zijn koppiger, hardnekkiger, maar uiteindelijk zal exact hetzelfde met ons gebeuren. Ik ben er niet zeker over of ik zulk een einde niet zou verwelkomen! Wat er gebeurt met ons is niet meer menselijk. Het is een schande, een onttering van de mensheid!’

‘Nog één jaar,’ knikte Julian.

‘Ja. De cruciale vraag is, hoe ondertussen verder te leven. Als we ons vergeven kunnen voelen, dan moeten we wel verder leven! Ik weet nog niet of ik deze oorlog nog wel wil overleven, hoewel mijn gans wezen me daartoe noopt. Ik heb het vreemd gevoel dat ik zal overleven. Jij ook, denk niet te zeer na op het juist ogenblik. Handel, doe, en vlucht van hier vóór het te laat is.’

‘Eén jaar nog,’ vroeg Julian zich dan af. ‘Alles zou gedaan moeten zijn in 1918, dan?’

‘In 1918 zeker,’ ging Otto akkoord. ‘Ik zie je je weer in Thorn in 1919, het jaar daarna, in het von Chrapitz domein, of neen, in Thorn zelf. Laten we afspreken in Thorn, op de dag van Pasen, op de middag, vóór de Drievuldigheidskerk van Thorn. We zien wel waar we naartoe gaan nadien.’

‘Akkoord,’ besloot Julian. ‘Met onze vrouwen en kinderen.’

Opnieuw viel een stilte tussen hen. Julian moest gaan, maar hij bleef in de kamer.

Tenslotte zei hij, ‘ik zal je terugzien in Thorn in 1919. In enkele dagen ben je hier wel opgeknapt. We zullen je nog maximum twee weken houden. Dan zullen we je uit het hospitaal ontslaan. Doe geen domme dingen in de oorlog!’

‘Ik zeg je hetzelfde. Let op! De meest onschuldige, de meest eerlijke en bijgevolg diegene die meent dat de ganse wereld is zoals hij, is wel Julian Vincius. Je kunt daarmee vermorzeld worden. Zo nodig, voor één keer, wees onmeedogend. Je kart kan dat waarschijnlijk niet opbrengen, maar je geest toch wel. Denk aan mijn woorden!’

Julian knikte en ging de kamer uit.

In de volgende dagen kon Julian Otto nog verder slechts zien gedurende enkele ogenblikken. Dan, op een dag die Julian niet verwacht had, stond het bed en de kamer van Otto leeg. Julian ging naar de dokter van wacht.

‘Ja,’ zei de dokter, ‘Otto von Chrapitz wou weg gisteren namiddag. Hij weigerde nog langer te blijven. Hij zei dat hij goed en wel genezen was. Hij was een ongeduldige vent, maar ik vond geen goede reden om met hem te twisten. Hij was genezen, zo goed als hij kon. Ik zei hem op te letten. Ik wenste hem geluk. Hij zei me Julian Vincius te doen denken aan Pasen 1919. Ik weet niet wat hij daarmee bedoelde. De boodschap is met deze afgeleverd.’

‘Ik weet wat hij bedoelde,’ glimlachte Julian, en knikte.

Vredespolitiek

Oostenrijk-Hongarije

De Regering die het meest dacht aan het beëindigen van de oorlog omdat die hopeloos werd en meer dan ooit verder nutteloos, was waarschijnlijk die van het Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije. En toch had Oostenrijk dit alles in gang gezet! Keizer Karl I had Arz von Straussenburg, als zijn nieuw hoofd van de Generale Staf benoemd, zijn opperbevelhebber. Hij had Conrad von Hötzendorf wat in rang verlaagd om de Habsburg strijdkrachten in Tyrol te leiden. Hij liet gevangenen in vrijheid. Omdat hij er nogal idealistische opinies over de oorlog op na hield en over het beheer van het keizerrijk nadacht, verminderde hij de censuur in zijn landen.

In mei van 1917 riep Keizer Karl I weer de Oostenrijkse *Reichsrat* bijeen. Hij eindigde zo de repressie van 1915 en 1916 van de anti-keizerlijke krachten. De nationalistische partijen vroegen al snel de onafhankelijkheid voor al de volkeren die niet het Duits als hun moedertaal hadden, voor de Tsjechen, de Polen, de Hongaren en de Slaven. Veel arbeiders waren onder de wapens geroepen. Daardoor was de Oostenrijkse industrie bijna stilgevallen. De landbouw leverde ook al niet meer zoals vroeger de nodige, vitale producten. De wegen en spoorwegen waren slecht onderhouden. De productie van kogels en obussen daalde dramatisch laag. Stakingen hadden ook Oostenrijk en Hongarije geteisterd, zowel als Duitsland. Met Conrad von Hötzendorf terzijde geschoven aan het hof van Wenen, groeide dan de autoriteit en het aanzien van een andere figuur. Die man was Graaf Ottokar Czernin.

Ottokar Theobald Otto Marie Graaf Czernin von und zu Chudenitz werd in 1916 de nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken, na de troonsbestijging van Keizer Karl I. Hij was een conservatief en iemand die geloofde in de monarchie. Hij was geboren in een oude, edele Tsjechische familie. Czernin dacht er ernstig aan de oorlog te beëindigen, zo nodig voor Oostenrijk alleen. Op de 12de april van 1917 schreef hij een memorandum dat een droevige beschrijving gaf van de oorlogssituatie van het duaal Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije. Keizer Karl zond de nota naar Matthias Erzberger, een conservatief lid van de Duitse *Reichstag* met wie hij in verbinding stond. De keizer stelde dat de Oostenrijks-Hongaarse monarchie niet nog een nieuwe winter van strijd kon overleven. Dit resulteerde in een welmenende, doch ineffectieve vredesresolutie van 19 juni 1917 van de *Reichstag*. Tijdens een toespraak gehouden op de 2de oktober 1917 te Budapest, sprak Graaf Czernin zich uit voor de internationale gerechtigheid, voor de ontwapening, voor de arbitrage en voor de vrijheid van handel op de zeeën als een basis voor de vrede en als de wettelijke basis voor een nieuw Europa.

Een belangrijke vredesonderhandelaar voor Oostenrijk, toen nog in het geheim, was de broeder van de echtgenote van Keizer Karl, de broer van Keizerin Zita. Deze Sixtus wou Servië terug de status van de onafhankelijkheid verlenen. Hij sprak discreet met meerdere leiders van de naburige landen. Hij was vooral gekend aan het hof van Wenen. In zijn gesprekken botste hij dadelijk tegen de eisen van Italië! Keizer Karl wou de vrede, maar de Eerste Minister van Italië, Sidney Costantino Baron Sonnino, wou te veel van de goede dingen! Keizer Karl weigerde categoriek aan Sonnino zonder slag of stoot te overhandigen wat Italië volledig had gefaald te veroveren met de wapens! Sixtus gaf op in wanhoop, en brak zijn gespreksronde af.

In april van 1917 had Graaf Czernin al de toenmalige Kanselier von Bethmann-Hollweg gewaarschuwd over hoe uitgeput Oostenrijk lag en bijna de ineenstorting nabij. In Duitsland ook waren velen het met hem eens dat de vrede nu beter kon gezocht worden.

Duitsland

Niet zo Erich Ludendorff! Ludendorff, niet van edele maar van een middenklasse achtergrond, agressief in de oorlog, toegewijd aan offensieven, steeds willig om verder te strijden, een gedreven persoonlijkheid, doch dikwijls ook onzeker in hoe de oorlog verder moest gevoerd worden, zag nog steeds de ultieme overwinning als essentieel voor Duitsland. De overwinning was voor hem absoluut nodig om de politieke en de openbare orde in Duitsland te stabiliseren. Ludendorff kon zeer flexibel zijn in strategische zaken, maar hij bleef koppig aan zijn doeleinden houden. Eens hij in zijn geest tot een beslissing was gekomen, bleef hij daarbij. Hij moest dat ook doen, dat was wat men algemeen verwachtte van een echte leider.

Omdat hij niet van adel was, bleef Ludendorff steeds een outsider in het Duits officierskorps. De belangrijkste officiers in de Generale Staf konden fier zijn op het edele ‘von’ in hun naam. Ludendorff was verschillend! Hij moest daarom harder zijn, koppiger en verstandiger dan hij zich soms moest tonen, om zo zijn autoriteit in de Generale Staf te verwezenlijken. Hij was de assistent van von Hindenburg en trok een groot deel van zijn faam uit hoe dicht hij bij die man kwam te staan. Hij was echter een fijne strateeg, en het waar brein achter de Duitse militaire bewegingen.

Ludendorff weigerde officiële vredesonderhandelingen aan te vragen vóór alles verloren was op militair vlak. Hij wou niet dat Duitsland beloftes van democratisering zou moeten geven, waar Frankrijk en vooral de Verenigde Staten met haar idealistische President Wilson op aanstuurden. Dit, meende Ludendorff, daaraan toegeven, zou beschouwd worden als een fundamentele zwakheid in het autocratisch regime van de Duitse Keizer door de Geallieerden. Tot zover had Duitsland de oorlog gewonnen! Stonden de Duitse troepen niet op Franse grond, en niet andersom? Was Rusland niet verdeemoedigd?

Op de 23ste april van 1917 besloten de machtigste mannen van Duitsland over het geheim *Kreuznach Programma* van de Duitse eisen voor vredesonderhandelingen.

Duitsland wou Litouwen en Koerland langs de Baltische Zee annexeren. Het wou grote delen van Polen. In het westen, wou Duitsland vasthouden aan de Elzas en Lorraine. Het vroeg ook de streken van Longwy en Briey te annexeren, met hun koolmijnen en zware ijzerindustrie. Luxemburg moest in het keizerrijk ingevoegd worden. Duitsland eiste ook de stad Luik op in België, en de kust van Vlaanderen, en dit voor een periode van 100 jaar. Het wou de Belgische Spoorwegen besturen. Voor wat betreft haar koloniale eisen, verlangde Duitsland de stichting van een Centraal Afrikaans koloniaal keizerrijk, en een keten van overzeese marinebasissen van de Atlantische tot de Stille Oceaan.

Dit plan was uitgestippeld door de OHL, de *Obere Heeresleitung*, en door de Keizer Wilhelm II. De Kanselier von Bethmann-Hollweg aanvaarde dit.

Frankrijk

In Frankrijk, bleven de leidende politici nog trouw aan het idee van de vrede door overwinning, en aan hun solidariteit in de Geallieerde *Entente*. Dat leek ook de enige manier te zijn om weer aan de Alsace en Lorraine te geraken! Maar het land moest een periode van existentiële wervelingen doorstaan.

De maatregelen van Generaal Pétain bereikten langzaam de rehabilitatie van het Frans Leger. Kleine, beperkte overwinningen herstelden het vertrouwen van de soldaten in de bekwaamheid van het Leger om aan de Duitse agressie te weerstaan en eventueel zelfs de bovenhand te behalen op Duitsland.

Maar de voedselprijzen schoten omhoog in 1917. Dit veroorzaakte onrust onder de bevolking aan het thuisfront. De onrust van de arbeiders bereikte een hoogtepunt in mei en juni 1917. De arbeiders van Parijs en omgeving gingen in staking, de vrouwen eerst. Grote aantallen arbeiders organiseerden betogingen tijdens de Meidagen. De arbeiders riepen naar vrede, zoals eerder gebeurde in St Petersburg, maar ze bleven veel minder gewelddadig. Men praatte al van een Meicrisis! Het resultaat was de politieke onstabiliteit, net het laatste wat Pétain en zijn officiers juist nu nodig hadden. De onrust verminderde wel snel.

In december van 1916 werd de Regering Briand opnieuw geherconfigureerd. Maar Briand moest opstappen in 1917. Van maart tot september volgde de Regering van Alexandre Ribot, en daarna van september tot november 1917 de Regering Painlevé. Painlevé hield Ribot als Minister van Buitenlandse Zaken.

Er gingen stemmen op in Frankrijk om als de belangrijkste eisen voor een wapenstilstand en vrede de Franse aanspraken op de Elzas en de Lorraine streken hoog te houden, ook op de Saar steenkolenbekkens, en op een Rijnlandse bufferstaat tussen Frankrijk en België aan de ene zijde, Duitsland aan de andere. Die aanspraken, natuurlijk, stonden haaks op de Duitse wenslijst.

In november van 1917 viel ook de Regering Painlevé. De President Poincaré nam toen Joseph Caillaux als Eerste Minister. De Regering moest weer oppassen voor een grote linkervleugel minderheid in het Parlement. Alle partijen bleven zich uitspreken om verder te strijden tot aan de overwinning.

Groot Brittannië

In Groot Brittannië, in dat jaar 1917, kon de Eerste Minister David Lloyd George nog rekenen op een grote parlementaire meerderheid. Er waren ook geen muiterijen van enige betekenis in de BEF. Toch werd ook in Groot Brittannië de regering uitgedaagd door hevige linkse protesten.

In maart en mei gingen 200.000 arbeiders in staking! De stakers waren geducht voor de plannen van de Regering om het werk in de staatsfabrieken te laten gebeuren door privé bedrijven. Ook was er in Groot Brittannië een zogenaamde *trade card* in gebruik. Dit was een schema dat aan de arbeiderssyndicaten toeliet mannen aan te duiden die vrijgesteld werden van de oproepen om soldaat te worden. De Regering dacht er aan dit schema af te schaffen. Die arbeiders en anderen voegden zich bij de protestacties.

De arbeiderssyndicaten onderhandelden. De twee maatregelen werden ingetrokken. Er waren nog andere redenen voor stakingen, zoals weer de groeiende voedselprijzen in het land en het profiteren van de oorlog door speculaties, alsook de oproepingen tot de militaire dienst. Lloyd George nam als Minister van Munitie de overal aanwezige Winston Churchill in het Cabinet. Churchill vreesde erg de sociale onrust. Hij handelde om de protesten te doen verminderen.

Mei 1917 zag de *British Selective Service* geboren worden. Lokale bureaus zouden al de mannen die bekwaam waren om deel te nemen als soldaat in de oorlog inschrijven in een register. De namen van 2.758.000 mannen werden zo op lijsten geplaatst. Het Brits Leger zou geen gebrek aan mannen hebben! Groot Brittannië had echter voorheen geen systeem van oproeping van burgers om soldaat te worden gekend. Wat het land daarom nu ontbrak, waren de trainingskampen, meer officiers en meer wapens. De wapens waren niet echt een probleem. Ze konden geleverd worden door Frankrijk. Gelukkig had Frankrijk tegen dan al een grote oorlogsindustrie opgebouwd.

In mei van 1917 werden aan het Westelijk Front ongeveer 158 kilometer loopgrachten in de verdediging gehouden door de BEF met 65 divisies. Het Frans Leger dekte 580 kilometer met 109 divisies. Haig en Pétain verlengden het BEF front met 40 kilometer. Het Brits Hoog Bevel weigerde alle verdere verlengingen van het BEF front in januari 1918.

De Britse *Supreme War Council* had besprekingen gevoerd om een algemene reserve in te voeren. Robertson was gekant tegen dit plan, waarop hij prompt gedegradeerd werd, om vervangen te worden door Sir Henry Wilson. Haig echter, weigerde eveneens Britse troepen toe te wijzen aan enige algemene reserve. Hij wist dat dergelijke troepen konden vallen onder Frans bevel.

In 1917, tot november, had de BEF al ongeveer 790.000 verliezen geleden in Frankrijk. Om deze uitputting van de strijdkrachten te verminderen, was het geen wonder dat de Britse leiders zochten te investeren in een meer technologisch intensieve oorlog, zoals door het gebruik van tanks en vliegtuigen. Winston Churchill was een voorstander van die evolutie. Douglas Haig was er eerder tegen, vooral ten gevolge de mechanische onbetrouwbaarheid van de tanks. Het Brits Algemeen Hoofdkwartier bleef ook sceptisch, en probeerde zelfs de vooropgestelde verscheping van tanks naar Frankrijk te verminderen in 1918. Het Generaal Hoofdkwartier, de GHQ, werd toen gereorganiseerd met Kergall als Stafchef en Brigadier-Generaal Cox, in de plaats van Charteris, als hoofd van de intelligentie. Sir Douglas Haig werd voortaan meer nauwkeurig geïnformeerd over de bewegingen van de Duitse divisies van het Oostelijk Front tot aan het Westelijk Front.

Italië

Rellen begonnen ook in Italië uit te breken, vooral in de maand augustus van 1917, en natuurlijk eerst in de zeer industriële zone van Turijn. In die stad van het rijke noorden, liepen de anti-oorlog gevoelens zeer sterk. Na 5 dagen van betogingen en stakingen, werd het Leger ingeroepen. Dit opende het vuur op de betogers en onderdrukte de rellen. Meer dan 35 betogers verloren het leven.

In Italië ook, lag de Regering in volle crisis. De nieuwe Eerste Minister werd nu Vittorio Orlando, de vroegere Minister van Buitenlandse Zaken. De militairen begonnen een zeer groot offensief te plannen voor de herfst van 1917.

Duitsland later

In Duitsland formuleerde Matthias Erzberger een toespraak gericht tegen het beheer van von Hindenburg en Ludendorff. Erzberger was geboren in Württemberg als de zoon van een kleermaker en een postbediende. Hij was journalist en schrijver, en een prominente persoonlijkheid in de Katholieke Centrum Partij. Men beschouwde hem als een opportunist, als een man zonder waarlijke overtuigingen, met slechts begeertes, waaronder die van macht. Hij werkte in de duisternis, in de schaduwen, en in het vertrouwen van andere grote mannen met meer aanzien. In juli van 1917 bijvoorbeeld, tijdens een vergadering te Frankfurt, bracht Erzberger de inhoud van een pessimistisch rapport over de toestand van Duitsland aan de oppervlakte. Het was een geheim verslag van de Oostenrijks-Hongaarse Minister van Buitenlandse Zaken, Graaf Czernin, bestemd voor de Oostenrijkse Keizer Karl. Het werd nooit bewezen dat Erzberger dit had geopenbaard, maar heel wat rechtse politici beschouwden hem als een verrader van het vaderland! Erzberger zei onder andere ook dat de *U-Boot* campagne ver haar doeleinden had gemist.

Een tijd later wilden von Hindenburg en Ludendorff dat de Kanselier von Bethmann-Hollweg zou ontslaan worden. Erzberger zou geholpen hebben de kanselier te doen vallen. Von Hindenburg en Ludendorff dreigden ermee hun ontslag in te dienen als von Bethmann-Hollweg in functie zou blijven. Von Bethmann-Hollweg diende zijn ontslag in op de 13de juli van 1917. Als de opvolger van von Bethmann-Hollweg benoemde de keizer een Pruisische ambtenaar tot kanselier, een man genaamd Georg Michaelis, de vroegere voedsel-controleur van Berlijn. Michaelis miste de bekwaamheden om Duitsland te beheren. Hij was wel meer onafhankelijk in zijn opinies dan von Hindenburg en Ludendorff gewenst hadden.

Vanaf dat ogenblik verminderde de macht van de kanselier, terwijl de macht van de OHL toenam, ook in de politieke zaken van de Staat. Rond de 20ste juli werd een vredesresolutie gestemd in de *Reichstag*. Deze riep op tot de internationale verzoening en om de oorlog te beëindigen. In de resolutie weigerden de vertegenwoordigers nieuwe aanwinsten van territoriums, en alle politieke, economische en financiële eisen gesteld aan Duitsland. De nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken was toen Richard von Kühlmann. Deze Kühlmann was een ervaren diplomaat. Hij had in Londen gediend tijdens de oorlog.

In 1917 werd in Duitsland dan het *Kriegsamt* gecreëerd, een administratie die de economische politiek van Duitsland tijdens de oorlog moest beheren. Deze administratie moest ook de vice-oppperbevelhebber en generaal van de Militaire Staf Ludendorff controleren. Het hoofd van het *Kriegsamt* werd een man genaamd Wilhelm Groener. Groener had ervaring met de besprekingen met de arbeidersorganisaties tijdens industriële disputen.

In september van 1917 deed Kanselier Michaelis het werkelijk slecht in het behandelen van de *Reichstag* besprekingen aangaande munterijen in de vloot. De keizer ontsloeg hem en benoemde Graaf von Hertling als kanselier. Von Hertling was meer dan 70 jaar oud. Hij was de opvolger die de voorkeur wegdroeg van von Bethmann-Hollweg.

In september 1917 ook, werd een nieuwe politieke partij gevormd, de Vaderland Partij. Haar leiders waren von Tirpitz en Wolfgang Kapp. Deze Kapp zou later, na de oorlog, nog in het nieuws verschijnen. Tegen juli 1918 had de partij reeds 1,25 miljoen leden verzameld. Ze was ook autoritair en openlijk antisemitisch. Ze was een radicale rechtse associatie. Met haar kwam

het antisemitisme openlijk en sterk tevoorschijn in de Duitse politiek! Ze wilde een einde aan de oorlog door de militaire overwinning.

Andere Vredespogingen

In augustus van 1917 begon Paus Benedictus XV een nieuwe ronde van discrete onderhandelingen aangaande de mogelijkheid om vredesbesprekingen te beginnen. Zijn gezanten bereikten echter geen enthousiasme onder de oorlogvoerende partijen voor het einde van die oorlog.

Nieuwe Frans-Oostenrijkse vredespogingen slaagden eveneens niet. Die hadden vooral plaats in Zwitserland. Ze werden genoemd de Armand-Reverta gesprekken. De Franse vertegenwoordiger Armand stelde delen van Polen voor aan Oostenrijk, inclusief zelfs Silezië en Beieren, in ruil voor een onafhankelijke vrede. Dergelijke voorstellen waren totaal onaanvaardbaar voor Duitsland.

Op zijn beurt was in Groot Brittannië David Lloyd-George wel bereid om Duitsland zich te laten uitbreiden in Oost Europa, ten koste van het Bolsjewistisch Rusland, in ruil voor concessies in het westen.

Op de 25ste september 1917 ontmoetten de Franse President Poincaré en de Britse Eerste Minister Lloyd-George elkaar te Boulogne. Ze waren akkoord om elk geen aparte vredesonderhandelingen in te zetten. Lloyd-George verklaarde in het openbaar dat Groot Brittannië zou strijden tot Frankrijk de Alsace en Lorraine streken had heroverd. Alsace-Lorraine bleef aldus het fundamenteel probleem tussen Frankrijk en Duitsland, zoals ook de eisen op delen van België bleven tussen Groot Brittannië en Duitsland. Als mindere geschilpunten bleef Frankrijk aandringen op de bufferzone in het Rijnland tussen haar en Duitsland. Groot Brittannië wou tevens de Duitse kolonies in Afrika van Duitsland overnemen.

De Verenigde Staten van Amerika

De Verenigde Staten hadden de oorlog aan Duitsland verklaard wegen de Duitse *U-Boot* campagne. Het werd cruciaal in de oorlogsinspanning vanaf 1917, om bekwaam te worden soldaten en goederen van de Verenigde Staten naar Europa te brengen, zonder het risico te lopen die schepen gekelderd te zien worden. Het principe van de konvooien liet dit toe.

President Wilson van de Verenigde Staten van Amerika wou Duitsland de nederlaag toedienen. Hij weigerde tevens het Pact van Londen te ondertekenen. Dit zou van de Verenigde Staten een Geallieerde natie van Groot Brittannië, Frankrijk en Italië maken. Als een compromis werden de Verenigde Staten een Geassocieerde macht van de Europese Geallieerden.

De Amerikanen bleven nog steeds ontwijkend over de eisen van Frankrijk. Woodrow Wilson en zijn Regering organiseerden diplomatieke gesprekken om hun standpunt te versterken.

In april van 1917 braken de Latijns-Amerikaanse landen ook hun relaties met Duitsland af, of ze verklaarden zelfs de oorlog aan het Europees land. Als resultaat werden al de Duitse schepen die hun toevlucht in de havens van die landen gezocht hadden toen aan de ketens gelegd en werden ze bruikbaar voor de Geallieerden.

In augustus van 1917 voegde China zich aan de zijde van de Geallieerden in de oorlog.

In november dan, ondertekende President Wilson de Lansing-Ishii Overeenkomst met Japan om een Amerikaans-Japanse oorlog in de Stille Oceaan te vermijden. Toch stopten de Verenigde Staten ook de export van staal naar Japan. Woodrow Wilson en zijn raadgevers, onder wie vooral de Secretaris van de Schatkist Mc Adoo, die de schoonzoon was van Wilson, bleef steeds de particuliere, nationale belangen van de Verenigde Staten in het oog houden.

Onderwijl was de *American Expeditionary Force*, de AEF, op weg naar Frankrijk. Tegen november van 1917 hadden nog slechts 73.000 Amerikaanse soldaten Frankrijk bereikt. Ze waren uitgerust met ouderwetse geweren, veldkanonnen waarvan er veel defect waren, en slechts enkele vliegtuigen. Maar Amerikaanse soldaten vloeiden uiteindelijk toch Frankrijk in.

Na het niet geslaagde *Chemin des Dames* offensief, had de Franse bevelhebber Generaal Philippe Pétain geargumenteed dat een groot Amerikaans Leger nodig was en essentieel voor zijn strategie. Hij wou natuurlijk vooral tijd winnen. De Geallieerden zonden echter de AEF naar Lorraine. De Amerikaanse bevelhebber van de AEF was Generaal John Joseph ‘Black Jack’ Pershing. Pershing was akkoord met de Lorraine streek als zijn basis. Hij verkreeg de controle over een onafhankelijk spoorwegnet dat ten zuiden van Parijs liep vanaf de Atlantische Oceaan. Hij hield van een basis dicht bij Duitsland, om aanvallen te kunnen leiden recht het Saarland in dat door Duitsland gehouden werd.

Pershing weigerde natuurlijk ingelijfd te worden ook, in het Brits Leger, dat aan de andere zijde van het front ageerde. Hij wou slechts de belangen en de doeleinden van de President van de Verenigde Staten dienen! Maar de meeste van zijn wapens werden geleverd door de oorlogsindustrie van de Geallieerden. In de winter van 1917 tot 1918, liepen de Verenigde Staten regelrecht in een belangrijke crisis van de productie van wapens, waar ook de Geallieerde machten van Europa vóór gestaan hadden nu al jaren geleden. In 1917, hadden de Verenigde Staten de financiële en menselijke middelen niet om een groot, goed getraind Leger te leveren, noch een volledige ermee gepaard gaande oorlogsindustrie. Die creëren had tijd nodig, en zou slechts tot haar recht komen ver in 1918.

Aan het einde van 1917 dus, waren de Amerikaanse troepen nog veel minder dan verwacht. De Franse en Britse troepen waren ook nog niet gecoördineerd met de Amerikaanse soldaten. Van november 1917 tot maart 1918 vermeerderden de Amerikaanse troepen wel van 78.000 tot 220.000 mannen, maar van die waren slechts 100.000 soldaten klaar voor de strijd. Ze vormden 6 divisies, waarvan in maart 1918 nog maar één klaar was voor actie. President Clémenceau beklagde zich nog in december van 1917, dat de troepen van de Verenigde Staten onbekwaam waren in enige veldslag geworpen te worden. Dat was ook de mening van de *Supreme War Council*, de SWC, in Frankrijk. Ook Sir Henry Wilson, de belangrijkste Britse vertegenwoordiger in deze raad, was het daarmee eens.

Nieuwe Oorlogstactieken

De Centrale Mogendheden, toen slechts Duitsland en Oostenrijk, hadden ten slotte toch belangrijke objectieven bereikt in 1917! Ze hadden in juli de Russen uit Galicië verdreven, en Riga in september ingenomen. In september nog kon het Oostenrijks Leger het Italiaans Leger één van haar ergste nederlagen toedienen van de oorlog met de Veldslag van Caporetto. Niettemin lag Oostenrijk de uitputting nabij na 3 jaar van intense strijd, van slachtingen op de vele slagvelden. De Russen waren teruggeslagen en Rusland stuikte gans ineen, hoewel de

Russen nog wel bekwaam waren af en toe onverwachte doch beperkte prikken uit te delen. Toch kon de Duitse OHL veel troepen bewegen van het oosten naar het Westelijk Front, en beginnen te denken aan een massaal, laatst offensief om een gooi te doen naar de uiteindelijke overwinning. Hoewel uitgeput, was Oostenrijk-Hongarije volledig bevrijd van vijandelijke legers op haar territorium. Oostenrijk kon onderhandelen voor de vrede op een positieve basis. Het Keizerlijk Hof van Wenen hield nog vast aan haar bondgenootschap met Duitsland. De Graaf Czernin kon met enig optimisme beweren dat het keizerrijk van Oostenrijk-Hongarije nog verder vocht om Duitsland in de oorlog te helpen en om Alsace-Lorraine te verzekeren voor haar bondgenoot. We zullen zo hard houden aan Strasbourg als aan Triëste, riep Graaf Czernin uit. Zou hij dat werkelijk doen?

In de herfst van 1917, leek het Duits Leger in Vlaanderen aan de rand van de afgrond te staan. Het had volgehouden, met de soldaten steeds meer ontstemd tegen de officiers, vooral omdat de Britse troepen eerst braken en hun offensieven hadden gestopt vóór de Duitse troepen ineen stortten. De Duitse soldaten ook, waren de oorlog meer dan beu. Van de troepen die uit het oosten naar de slagvelden van het westen gezonden werden, deserteerden één op de tien wanneer onderweg.

In Duitsland zelf, bleven er nog steeds arbeiders vrijgesteld van de dienstplicht. Dat bleef een privilege van de syndicaten en van hun overeenkomsten met de ondernemers en de Regering. Het aantal van die arbeiders steeg van 1,2 miljoen arbeiders in 1916 tot 1,9 miljoen in 1917. De industriële productie in Duitsland daalde echter scherp. De prijzen stegen in 1917. De Geallieerde blokkering van de zeeën werd voelbaar. De leveranciers van olie, benzine, landbouwkundige kunstmest, van alle soorten van ruwe materialen, werden zeldzaam en verminderden. Desondanks kon Duitsland nog grote voorraden van munitie opbouwen in 1917. Allerhande soorten wapens waren nog voorhanden in grote hoeveelheden, ook al omdat de grootste arsenalen in het oosten geleidigd konden worden. Maar Duitsland was bijna op haar laatste adem aan het strijden!

Ludendorff plaatste zijn grootste hoop op de nieuwe tactieken van aanval, die bijna allen ontwikkeld waren geworden aan het Oostfront. Nieuwe aanvalsmethoden werd bedacht door een Luitenant-Kolonel Georg Bruchmüller. Ludendorff bracht zorgvuldig al de nieuwe methoden samen in een offensief systeem, dat hij wou toepassen in de volgende massale aanvallen aan het Westelijk Front, om in de strijd te werpen in 1918. Die nieuwe methoden en technieken bestonden uit:

1. Vooraf bepaalde beschietingen van de vijandelijke verdedigingslijnen met kanonnen en houwitsers, zonder enige registratie of waarschuwingen om voor de volledige verrassing te zorgen door totale geheimhouding. De zware Duitse kanonnen zouden schieten volgens kaart-coördinaten. Daartoe waren verkenningen uit de lucht en de luchtfotografie nodig, en nu mogelijk om te bekomen vanaf de Duitse vliegtuigen.
2. De Pulkowski Methode van beschieting werd toegepast. Pulkowski was een kapitein in het Duits Leger. Hij had nauwkeurig en langdurig de karakteristieken van elk kanon en houwitsers getest op correcte afstand in verschillende voorwaarden van weer en wind. Hij stelde vast hoe de vuurafstand van elk apart kanon varieerde met de windsnelheid, het soort regen, en het exact gewicht van de obussen. Dergelijke strenge voorbereidingen leverden per kanon individuele grafieken op, en bijgevolg veel meer nauwkeurige instellingen van de kanonnen naargelang het doelwit.

3. De controle van het vuur werd gecentraliseerd om de vijandelijke posities meer nauwkeurig, volledig en mathematisch te bepalen. Dit liet veel kortere, meer nauwkeurige en meer effectieve beschietingen toe.
4. Het doel van de beschietingen was de vijand te vernietigen, van de aarde te vegen. Tot nog toe was dat een illusie gebleven. Het doel werd nu slechts de vijand vóór, en zelfs net tijdens de aanval, te neutraliseren. De vijand kon dan geen reserves inbrengen doorheen de barrages van vuur. De troepen in de eerste lijn zouden dekking moeten zoeken, tot de Duitse gespecialiseerde stormtroepen zich reeds op hen bevonden.
5. Reeds in gebruik, doch nu systematisch toegepast, moesten de kruipende barrages van vuur en barrages in blokken de flanken van de Duitse aanvallen beschermen.
6. Gasobussen toegepast in grote aantallen, moesten vooral de vijandelijke batterijen, de kanonposities en de vijandelijke commandoposten bezig houden en tot zwijgen brengen.
7. Snelle aanvallen, aldus uitgevoerd, tot diep in de vijandelijke lijnen, moesten slachtingen veroorzaken tot ver in de vijandelijke verdedigingen, waar niemand hen zo vroeg verwachtte.
8. De stormtroepen tactiek. Aanvallen moesten gebeuren door dun bezaaide en open troepen voor schermutselingen vooruit te zenden, in de plaats van massale aanvallen in blokken te lanceren. Stormaanvallen door speciaal getrainde groepen waren de regel. De stormgroepen droegen geweren, maar ook enige zwaardere wapens in grotere hoeveelheden, zoals mortieren voor loopgrachten, vlammenwerpers, offensieve granaten, lichtere granaten, rookgranaten, en ook zwaardere machinegeweren. Die groepen moesten individueel zo ver vooruitstoten, zo snel als mogelijk, en wanorde en paniek in de vijandelijke lijnen veroorzaken.

Generaal Ludendorff organiseerde grote testen van die tactieken in september van 1917.

Eén van die testen gebeurde nog aan het Oostfront, uitgevoerd door Generaal Oskar von Hutier met zijn 8ste Duits Leger van 13 divisies. Het resultaat was vernietigend voor de vijand! Von Hutier en Bruchmüller werden prompt naar het Westelijk Front gestuurd.

Een tweede test was de Duitse tegenaanval nabij Cambrai, opgezet tegen de Britse troepen door Generaal von der Marwitz, bevolen aan diens 2de Duits Leger. Von der Marwitz stootte zijn bataljons recht door de Britse lijnen in uren in plaats van dagen, ondersteund door verkennende vliegtuigen en door bombarderende vliegtuigen.

In het begin van 1918 begon Ludendorff aan een belangrijk programma van training in speciale kampen om de nieuwe tactieken doorheen het Duits Leger aan het Westelijk Front te verspreiden en aan te leren. Het jaar 1918 zou ten slotte opnieuw een belangrijke reeks van offensieven kennen, uitgevoerd op een gans nieuwe wijze, door de Duitse troepen in Frankrijk. De oorlog was nog lang niet gestreden!

De laatste Offensieven en het Oorlogseinde

Het staakt het Vuren aan het Oostelijk Front

In Wenen, op de 14de januari van 1918, werd de toevoer van de voedselvoorzieningen aan Oostenrijk zo sterk verminderd, dat de Oostenrijkse Regering zelfs een sterke daling van rantsoenen van brood en bloem moest aankondigen. Natuurlijk braken er direct stakingen uit. Een eerste algemene staking begon in de Daimler fabrieken van de Wiener Neustadt. De staking breidde zich uit, tot er ongeveer 750.000 arbeiders aan deelnamen. De betogers eisten betere rantsoenen van voedsel, een einde aan de harde discipline in de fabrieken, en vrede aan het Oostfront. De Regering stond enige tegemoetkomingen toe aan de syndicaten. Na tien dagen eindigden de stakingen. Iedereen was de oorlog beu.

In de lente van 1918 keerden meer dan 400.000 Oostenrijkse gevangen weer uit Russische gevangenschap. Ze werden geïntegreerd in het Habsburgs Leger, maar ze bleven met afschuw en weerzin vervuld, en ook al vergezeld van nieuwe golven van muiterij.

Stakingen deden zich ook weer voor in Duitsland. Van 200.000 tot 250.000 arbeiders rond Berlijn en elders gingen in staking. De militaire leiders onderdrukten die. De stakingen stopten, en zonder wat dan ook van belang uitgevoerd te zien om de toestand van de arbeiders te verbeteren. De Duitse arbeidende klasse leek zich te berusten in haar lot tot de herfst van 1918.

Oostenrijk bleef discrete vredesbesprekingen verderzetten. Die hadden vooral plaats tussen de Graaf Mensdorff en de gezant van het Brits Oorlogskabinet van David Lloyd-George, Sir Smuts. Op de 5de augustus van 1918 gaf Lloyd-George een toespraak in Caxton Hall in Londen, aangaande de oorlogsdoeleinden van de Britse Regering. Zijn toespraak had de toestemming van het Cabinet gekregen. Hij had de inhoud ervan ook besproken met de leiders van de Liberalen en van Labour.

Lloyd-George stelde dat het Ottomaans Keizerrijk zou moeten beperkt worden tot de streken waarin de etnische Turkse mensen de meerderheid hadden. De Turken zouden dus Mesopotamië en Palestina moeten afstaan. De Duitse koloniën in Afrika zouden moeten beëindigd worden, op een basis die kon aanvaard worden door de bevolking. Lloyd-George steunde verder de territoriale eisen van Frankrijk op Elzas en Lorraine, alsook die van Italië op streken die thans in de handen bleven van Oostenrijk-Hongarije. Lloyd-George wou echter niet het duale Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije opbreken in stukken. Rusland kon haar eigen weg zoeken. Groot Brittannië leek zelfs Rusland te willen overlaten aan de Duitse invloed! België moest blijven wat het nu was, en onafhankelijk blijven zoals vóór de oorlog. De Caxton Hall toespraak liet ruimte voor onderhandelingen met Berlijn en met Wenen, en ze liet Duitsland essentieel intact, op het verlies van haar koloniën na.

Op de 9de januari van 1918 al, had de Amerikaanse President Woodrow Wilson zijn 14 punten voor het einde van de oorlog kenbaar gemaakt. Hij stelde open diplomatie voor, vrijheid van handel en van vaart op de zeeën – zowel in tijden van vrede als van oorlog-, geen economische barrières in de wereld, vermindering van bewapening, en de vorming van de Liga der Naties. Hij bleef toegewijd aan de territoriale eisen van de Geallieerde Mogendheden. België moest vrijgemaakt worden van troepen van de Centrale Mogendheden. Polen moest weer onafhankelijk worden en ook toegang krijgen tot de Baltische Zee. De grenzen van Italië

moesten getrokken worden volgens duidelijke lijnen van nationaliteit. Wilson liet enige dubbelzinnigheid toe op de eisen van Frankrijk op Elzas en Lorraine. Hij wou onbevooroordeelde, neutrale herzieningen van de eisen van de Geallieerden op de Duitse kolonies, en de autonome doch niet noodzakelijk de onafhankelijkheid van de volkeren beheerd en overheerst door Oostenrijk of Turkije in de Balkan.

Het was vreemd en merkwaardig hoe de 14 punten het territorium van de Centrale Mogendheden intact liet. Ze werden niet gedwongen te ontwapenen, en niet opgelegd financiële boetes te betalen.

In Berlijn aanvaardde de Kanselier Hertling met tegenzin de 14 Amerikaanse punten in het algemeen, als een basis van besprekingen. Oostenrijk, met Graaf Czernin, ontving ze een beetje warmer. In Rusland, plakten de Bolsjewisten de toespraak en de punten van Wilson op de muren van St Petersburg.

Op de 14de februari veroordeelde President Wilson koud de reactie van Kanselier von Hertling. Hij prees Graaf Czernin. Hij kondigde dan zijn 4 basisprincipes voor de vrede aan: zelfbepaling van de naties, territoriale akkoorden in het belang van de bevolkingen, nationale aspiraties die moesten voldaan worden, en de stopzetting van de internationale gewapende conflicten.

Ondertussen, in de internationale politiek, weigerden de Geallieerden betrokken te worden in de onderhandelingen tussen de Russen en de Centrale Mogendheden te Brest-Litowsk. Wenen wou niet breken met Duitsland. De Russische Revolutie leek zich niet te spreiden naar de landen van de Centrale Mogendheden.

Op de 13de februari van 1918, te Bad Homburg, reageerde de Duitse Kroonraad op de voorstellen van Lloyd George en van Woodrow Wilson. De vrede kon niet opgelegd worden aan Duitsland. De nieuwe Duitse overheersing over de veroverde territoriums was volledig gerechtvaardigd. Ze waren veroverd met de wapens in een gewapend conflict waar Duitsland ingetrokken werd. De Bolsjewisten moesten een vredesverdrag ondertekenen, en dat met hardere voorwaarden dan Trotsky reeds verworpen had!

In een vergadering van het Bolsjewistisch Centraal Comité dat duurde van de 8ste tot de 21ste januari van 1918, werd Lenin uiteindelijk gewonnen voor de middenweg van Trotsky om geen oorlog meer te hebben met de Duitsers, maar ook geen vrede. Lenin wedde dat de Duitse troepen niet zouden reageren op een dergelijke diplomatieke positie. Later echter, werden de Russen tegen de muur gedrukt, omdat ze op militair vlak in een zeer nadelige situatie terecht waren gekomen. Hun legers waren opgelost in het niet, en de Duitse Legers waren weer in opmars! Ze aanvaardden de zware Duitse voorwaarden.

De Vrede van Brest-Litowsk werd ondertekend op de 3de maart van 1918. De twee landen, Duitsland en Rusland, namen hun 1904 commercieel verdrag weer in voege. Rusland beloofde niet deel te nemen aan enige naoorlogse Geallieerde boycot van Duitsland. Elke zijde zou de andere schadeloos stellen voor het onderhoud van de militaire oorlogsgevangenen, wat een directe afwijzing betekende van de Russische eisen voor geen schadeloosstelling.

In totaal tekenden de Russische vertegenwoordigers niet minder dan één derde van de vooroorlogse Russische bevolking weg, de meeste van haar zware industrie en van haar productie van steenkolen, en ook van het beste van haar landbouwgrond! Rusland verloor de Caucasus districten van Kars, Kardahan en Batum aan Turkije. Het erkende de autoriteit van het Ukraïns Parlement, de *Rada*. Haar soldaten zouden de Ukraïne en Finland verlaten. Rusland

zou de soevereiniteit over de territoriums die ten westen van de lijn Brest-Litowsk naar Riga lagen overhandigen aan Duitsland. Het liet de Centrale Mogendheden beslissen over het lot van Polen, Litouwen, Koerland, Estland en Letland, tot de juiste en de gewenste nationale instituties in die landen gevestigd waren.

Het Bolsjewistisch regime had gezocht, door de macht over te nemen in Rusland, om de ogenblikkelijke en algemene vrede te bekomen, wat een eis van het volk was. Maar door de wapenstilstand te ondertekenen, had het de Legers ontbonden, en zo de Staat ontheven van alle macht. Rusland werd daardoor gedwongen om een aparte vrede af te sluiten met Duitsland, wat het land zeer zwaar kostte! Lenin en de Bolsjewisten hadden waarschijnlijk niet de bedoeling langer de overeenkomsten van Brest-Litowsk te respecteren dan ze moesten en konden! En dat had ook de Duitse OHL niet. Brest-Litowsk kon geen langdurige vrede in het oosten van Europa garanderen. De Duitse expansie naar het oosten was nog pas aan het beginnen.

De Duitse Kroonraad te Bad Homburg ging akkoord met de bezetting van Estland en Letland. Ze verklaarde de onafhankelijkheid van die staten, alhoewel onder Duitse bescherming. De Duitse hegemonie in de Baltische regio bedreigde aldus St Petersburg.

In Finland, keurde de Duitse OHL de interventies in de burgeroorlog daar goed. De Witte Milities, de rechtse troepen, vochten er tegen de door de Bolsjewisten gesteunde Rode Milities. Finland was een belangrijke bron van nikkel, meende de OHL. Duitsland zond 70.000 soldaten naar Finland om de Witte Brigades te helpen. Later, na de oorlog, werd een Vriendschapsverdrag ondertekend tussen Finland en Duitsland.

In Oekraïne had Duitsland de havens aan de Zwarte Zee overrompeld. Wanneer het Oekraïense Parlement zich opstelde tegen de Duitsers, verving het Duits leiderschap de *Rada* door het pro-Duits autoritair regime van Generaal Pavel Skoropadsky. De Duitse troepen reden de Krim in, dat zich onafhankelijk had verklaard.

In mei van 1918 ondertekenden Georgië en Duitsland gezamenlijke vredesovereenkomsten. Duitsland bekam het recht de Georgische havens en het spoorwegsysteem te gebruiken en te bezetten, en ook de rijke mangaan mijnen van het land uit te baten.

Ook een aparte Duitse-Roemeense vrede werd ondertekend. De Roemeense Regering werd toen ondergebracht te Iasi, in het noorden. Sinds 1916 was Generaal Bratianu de Eerste Minister van Roemenië. Hij had weer Bessarabië bezet na de Bolsjewistische Revolutie. Nu, in februari van 1918, diende hij zijn ontslag in.

Een coalitie van al de Roemeense partijen onder Generaal Aberesen begon onderhandelingen met de Centrale Mogendheden om een definitief statuut voor het land te bepalen. Roemenië moest geen territorium afstaan. Het kon ook Bessarabië houden. Het Verdrag van Boekarest van 1918 echter, was economisch zeer hard voor Roemenië. De Centrale Mogendheden behielden zich het recht voor om naar eigen zin de Roemeense oogsten te kopen, aan vaste, bepaalde tarieven. Ze controleerden de Roemeense Centrale Bank en de reserves aan geld en deviezen van het land. De Centrale Mogendheden behielden tevens de controle over de olievelden, over hun eigen ondernemingen, alsook over de verkoop van olie. Die eisen werden gedicteerd door de Duitse OHL, die de Roemeense olie nodig had om de oorlog in het westen verder te zetten.

De Bulgaren kregen de Dobrudja streek, zoals ze al steeds gewenst hadden. Turkije stelde zich op tegen die overeenkomst. Na onderhandelingen, werd de Dobrudja streek noch overdragen aan Bulgarije, noch aan Turkije, maar aan een condominium van vier mogendheden.

De Duitse offensieven aan het Westelijk Front. 1918

Als Duitsland de vrede afsloot zonder enige winst van territorium, dan had Duitsland de oorlog verloren! Erich von Ludendorff zei dit aan Graaf Czernin van Oostenrijk terwijl de Brest-Litowsk besprekingen aan de gang waren. Op zijn beurt zei Paul von Hindenburg aan Keizer Wilhelm II dat enige soort van vrede aan Duitsland grenzen zou moeten bieden die zo sterk waren, dat haar vijanden voortaan zouden aarzelen in de komende jaren Duitsland nog te durven aanvallen. Maar de oorlog kon niet gewonnen worden aan het Westelijk Front.

Van de 1ste november van 1917 tot de 21ste maart van 1918, viel het aantal Duitse divisies aan het Oostelijk Front van 85 naar 47, terwijl die aan het Westelijk Front stegen van 147 naar 191. Ook 8 Duitse divisies werden van het Italiaans Front weggehaald en naar het westen gebracht, en hetzelfde gebeurde met kleinere eenheden die tot dan toe in Macedonië gebleven waren. Zelfs een kleine Oostenrijks-Hongaarse eenheid kwam aan in Frankrijk.

In maart van 1918 bestonden de Duitse Legers in het westen uit meer dan 3.438.000 soldaten en 136.600 officiers. Ze hadden bijna 711.000 paarden. De Legers van het Oostelijk Front bedroegen nog slechts ongeveer 1.005.000 soldaten en 40.100 officiers. Dit aantal viel zelfs tot slechts 600.000 soldaten in juli 1918.

Aan het front bij de Oise rivier in Frankrijk waren al 30 van de 81 Duitse divisies uit andere oorlogstheaters overgebracht, en eveneens 8 van de 33 divisies in Vlaanderen. Aan het Westelijk Front stonden toen 191 Duitse divisies tegenover 178 Geallieerde divisies. Voor de eerste maal al sinds 1914, hadden de Duitse Legers opnieuw een numeriek overwicht tegenover de Geallieerden.

Op de 21ste maart van 1918 vielen drie Duitse Legers aan op het Westelijk front. Van het noorden naar het zuiden waren dit de 17de, 2de en 18de Legers. De Duitsers waren daarmee in het offensief.

1. Het 17de Duits Leger stond onder het bevel van Generaal von Below, de overwinnaar van Caporetto. Zijn artillerie werd bevolen door Behrendt, zoals tijdens het Caporetto Offensief.
2. Het 18de Leger stond onder de leiding van Generaal von Hutier, de overwinnaar van Riga. Zijn artillerie stond onder het bevel van Bruchmüller, beroemd van zijn nieuwe tactiek in het vormen van barrages met de artillerie.
3. Het 2de Leger werd geleid door von Marwitz, die ook de leider van de Duitse troepen rond Cambrai was geweest.

De Duitse OHL had de lessen geleerd van de tactieken toegepast te Caporetto, Riga en Cambrai. Het had een handboek opgesteld genaamd 'De Aanval in de Positie Oorlogsvoering', gedateerd van januari 1918. Dit werd verdeeld aan alle officiers van de Legers, tot op het niveau van de leiders van de bataljons. De troepen kregen een intensieve training in de nieuwe tactieken, in groepen van 56 divisies in rotatie. De mannen waren getraind in het marcheren van lange afstanden, in het strijden terwijl ze in beweging bleven, in het bestormen van vijandelijke loopgrachten onder echt vuur, en in het gebruik van artillerievuur samen met aanvallen van de infanterie, dat is in de toepassing van de kruipende barrages.

De basis aanvalseenheid nu was de *Gruppe*, de groep van 9 mannen bewapend met geweren en lichte machinegeweren, die geleid werden door een onderofficier. Die groep zou dicht gevolgd worden door gespecialiseerde teams die bewapend waren met vlammenwerpers en zwaardere wapens. Alle soldaten wisten hoe ze in groepen moesten aanvallen, volgens de methodes die hen speciaal aangeleerd werden. De hoofdaanval zou uitgevoerd worden door Aanvalsdivisies, de *Eingreifdivisionen*, van ongeveer een vierde van de infanterie, allen soldaten van tussen 25 en 35 jaar oud. Zij hadden goed voedsel gekregen en nieuwe uitrustingen in perfecte orde. Ze kregen nauwkeurige instructies, bevelen, van waar juist ze moesten aanvallen, hoe, en hoe vooruit te stoten. Ten slotte zouden de Positionele Divisies volgen. Die ook waren gevormd uit eerste klasse strijders, van slechts een iets lagere kwaliteit.

De Duitse Legers hadden goede, nieuwe wapens gekregen, waaronder de lichte machinegeweren MG 08/15, de zware machinegeweren MG 08, lichte mortieren in de voorste troepen. In elke divisie was er een gespecialiseerde, getrainde mortiercompagnie die middelgewicht wapens meebrachten. De Duitse Legers kregen ongeveer 2.000 vliegtuigen te hunner beschikking, alle metalen vliegtuigen met één vleugel aan elke zijde, niet meer dubbeldekkers.

De Duitse troepen beschikten niet over tanks, behalve dan de zeer langzame hoewel toch beweegbare A7V. Een zwak punt van de divisies ook was, dat ze slechts 23.000 vrachtauto's bezaten met stalen banden die de wegen openreten en die moeilijk in modderig terrein konden vooruit geraken. De geallieerden beschikten daarentegen over 100.000 vrachtwagens met rubberen banden.

Von Hindenburg had aangedrongen om in de offensieve plannen die reeds in april van 1917 ontworpen waren, niet één enkele aanval te beginnen, maar een reeks mokerslagen toe te dienen op verschillende plaatsen langs het front. Te langen laatste moesten die het gans vijandelijk front doen ineenstorten.

Dit offensief zou de laatste kaart worden van von Hindenburg en Ludendorff! Het moest een succes worden. Ze wisten dat beiden zeer goed. Als dit offensief faalde, dan had Duitsland de oorlog verloren! De laatste details werden meerdere malen besproken, en er was een akkoord over verkregen tijdens een conferentie in de Belgische stad van Mons. De ultieme bevelhebbers van de Legers waren de Kroonprins Ruprecht van Beieren en de Kroonprins Wilhelm van Pruisen. Hun respectievelijke Stafchefs waren Kuhl en Schulenburg. De Chef van de Operaties was Georg Wetzell.

De eerste aanval zou gericht worden tegen de Britse troepen nabij de Franse stad van St Quentin. De BEF was kleiner, zwakker, en minder getraind dan de Franse troepen, had Ludendorff uitgelegd. Hij meende ook dat zijn troepen niet sterk genoeg waren om de Franse divisies als eerste te verslaan. OHL had toegestemd met de St Quentin optie, en gaf de naam van *Operatie Michael* aan de aanval. Von Hindenburg gaf het uiteindelijk bevel tot de aanval op de 10de maart, om de bestorming te doen starten op de 21ste maart. Keizer Wilhelm II en zijn Kanselier Graaf von Hertling hadden eveneens het offensief goedgekeurd.

De eerste aanval had plaats op de door de Britten gehouden posities van Cambrai tot St Quentin-la-Fère. Dit was allemaal droog en vlak land. Reeds in december van 1917 had Sir Douglas Haig, de bevelhebber van de BEF, een nieuw Duits offensief verwacht. Hij beval de BEF, die nu volledig in defensieve wijze stond, een beter systeem van verdediging te bouwen, in de diepte. Haig voorspelde correct in februari 1918 dat een eerste Duitse aanval zou komen

in laat maart van 1918, tussen de Oise rivier en de stad Lens, alsook een tweede aanval in Vlaanderen, nabij Ieper, in april. Toch was de BEF niet gewend aan de defensieve oorlog!

Het Brits verdedigingssysteem bestond uit drie zones. De *Voorwaartse Zone* was een systeem van loopgrachten. Deze werd gevolgd door een *Slagveld Zone* van ongeveer 2,5 kilometer diep. Hierachter lag nog een *Achterhoede Zone* van 6 tot 10 kilometer breed! De *Voorwaartse Zone* moest tot de laatste man gehouden worden.

Ongeveer 85% van de Britse bataljons bevonden zich tot binnen 3 kilometer van de *Voorwaartse Zone*. Daar stonden ze meer blootgesteld aan Duitse beschietingen dan ze hadden moeten staan! Tevens, in tegenstelling tot de bevelen van het Brits Algemeen hoofdkwartier, had Generaal Gough zijn 5de Leger met de helft van zijn machinegeweren geplaatst in de *Voorwaartse Zone*! De 8 reserve divisies van Haig bevonden zich meestal in het noorden, terwijl de meer zuidelijke sectoren van het Brits Front dunner bemand bleven. En dat was juist waar de Duitse troepen hun aanval tegen richtten! Haig en zijn generaals voelden zich vol vertrouwen om de Duitse aanval te trotseren, zelfvoldaan zelfs. Zo gaf Haig zijn toestemming tot een speciaal verlof nog voor 88.000 soldaten net op de avond vóór de Duitse troepen effectief aanvielen.

Van de 9de maart 1918 af, convergeerden ongeveer een miljoen Duitse soldaten naar de streek van de aanval. Britse vliegtuigen begonnen de waarschuwende tekens te bemerken van een imminente aanval. Het Algemeen Hoofdkwartier verwachtte toen een aanval binnen de twee dagen, maar de echte aanval kwam niet zo vroeg.

De eerste echte beschietingen voor het Duits *Michael Offensief* begonnen op de 21ste maart te 4h40. Ze duurde 7 uur. De Duitse troepen gebruikten 6.473 kanonnen, waarvan 2.435 zwaar geschut waren, en 2.532 loopgrachten mortieren. Het bleek een zeer intense, korte en zeer nauwkeurige barrage van vuur te zijn! In de eerste 5 uur werden meer dan 1,16 miljoen obussen gedropt op de Britse lijnen. Het eerste vuur concentreerde zich op de Britse artillerie en op de Britse bevelposten, slechts later op de eerste frontlijnen. Wanneer de Duitse infanterie aanviel, ging een kruipende barrage van vuur de lopende soldaten vooraf. De aanval werd uitgevoerd door 76 van de 191 divisies van Ludendorff aan het Westelijk Front, met ongeveer 32 divisies in de eerste lijn en 30 divisies die volgden. De Britse 3de en 5de Legers moesten de schok opvangen met 26 infanterie divisies en 3 cavalerie divisies. De Britten hadden hier 2.804 kanonnen en houwitser.

De Duitse soldaten braken verbazingwekkend snel doorheen de Britse lijnen! De Duitse troepen geraakten bijna dadelijk 10 kilometer diep en daarna 60 kilometer diep in één dag! Dat was evenveel als de Geallieerden hadden gewonnen in 140 dagen strijd in de Slag aan de Somme!

De Duitse stormtroepen liepen overal over de Britse *Voorwaartse Zone* heen. In het zuiden, geraakten ze zelfs over de *Slagveld Zone*! Ze genoten het voordeel van een dichte mist die over de frontlijnen hing. Die verborg praktisch de aanvallers die over de Britse verdedigingen liepen, waar de Britten nochtans op hen zaten te wachten met 6.000 machinegeweren in de *Voorwaartse* en in de *Slagveld Zone*.

Veel Britse eenheden desintegreerden gewoon, terwijl in de mist de Britse artillerie die overbleef in de duisternis woelde om te weten waar de eigenlijke Duitse aanval vandaan kon komen. Toch vorderden de Duitse troepen niet voldoende snel om het doel van Ludendorff,

een volledige doorbraak op de eerste dag van het offensief, te verwezenlijken. Die eerste dag hadden de Duitse troepen het voordeel van de verrassing met hun nieuwe, offensieve tactiek. Generaal Gough moest snel de terugtocht bevelen voor de Britten tot achter de Somme en het Crozat Kanaal. Het Brits 3de Leger slaagde erin enige Duitse vooruitgang van de 17de en 3de Duitse Legers te vertragen, maar brede openingen zonder verdediging werden in de Britse lijnen getrokken. Tegen de 23ste maart braken de Duitse troepen zelfs door een opening van 60 kilometer breed, de open vlakte in.

Wanneer de aanval begon, stelde Generaal Philippe Pétain voor om 3 Franse divisies te zenden naar de slagvelden om de Britten te steunen. Hij stelde er nog 3 meer voor de dag daarna, en op de 23ste voelde hij zich verplicht om 14 meer divisies te beloven! De Duitse stormtroepen namen 3 dagen, wel meer dan voorzien, om door de Britse verdedigingen te breken, wat Haig en Pétain de tijd gaf om versterkingen te zenden naar het slagveld. Op de 23ste maart vroeg Haig nog 20 meer Franse divisies voor nabij Amiens. Pétain weigerde die. Hij vreesde nog meer offensieven langs de frontlijnen gehouden door de Franse troepen.

Op de 26ste maart kwamen de Geallieerde leiders samen in de stad Doullens. Haig en Henry Wilson gingen akkoord met de Franse oorlogsleiders om de Franse Generaal Foch te belasten met de coördinatie van de Geallieerde Legers aan het Westelijk front.

Haig kon zich enigszins opgelucht voelen met die beslissing, maar het Brits *War Cabinet* was woedend! Ze vonden het onmogelijk een Franse Opperbevelhebber te moeten dulden. *Shocking!* Tevens had Foch zelfs nog geen eigen staf! Op diezelfde 26ste maart, kwamen nog eens 7 meer Franse divisies op het slagveld aan. De Geallieerden moesten alle hens aan dek roepen.

Op de 3de april hielden de Geallieerden nog een andere conferentie te Beauvais. De situatie was ernstig! Generaal Foch kreeg de strategische leiding van de militaire operaties en daarmee ook de autoriteit om tegenaanvallen te bevelen. Haig en Pétain waren nog verantwoordelijk voor de tactische houding van de Legers.

De Duitse troepen verloren tegen die tijd al kracht in de aanval. Hun vooruitgang leek te vertragen. Langs meerdere sectoren van het front keerden de troepen al terug naar hun meer traditionele wijzen van het houden van een offensief. Het ontbrak hen nu aan de stootkracht om de vijandelijke lijnen nog verder open te breken. Niettemin behaalde de Duitse troepen hun grootste succes in de zuidelijke sector van de Britse verdedigingen, eerder dan tussen Cambrai en St Quentin. Ludendorff wierp 6 meer divisies in de strijd om het 18de Leger van von Hutier te versterken.

Op de 23ste maart had Ludendorff het bevel gegeven om vooruit te duwen langs 3 assen om de Britse en Franse troepen te scheiden. Hij wou de Britten naar de zee drijven, langs de oevers van de Somme. Twee dagen later beval hij de troepen van von Hutier nog meer te versterken. Hij begon ook het offensief genaamd *Mars* op de Britse stellingen nabij Arras! Dit offensief begon op de 28ste van de maand. Na enkele uren van intense strijd faalde deze aanval! De zone werd te sterk verdedigd door de Geallieerden.

Tegen die datum had Ludendorff reeds alle hoop op een algehele doorbraak van zijn Offensief *Michael* opgegeven. Hij riep de aanval een halt toe. Hij werd zeer zenuwachtig en onzeker dan, over wat hij in de gang had gezet. Hij liet nog een nieuwe poging tot doorbraak door de Geallieerde verdediging heen toe, ditmaal in Vlaanderen. Hij probeerde de noord-zuid

verbinding van de Franse spoorwegen door te snijden. Dit waren de spoorwegen die achter de Britse loopgrachten liepen, en die essentieel waren om versterkingen naar de Britten te zenden. Daartoe stuurde hij het 18de Duits Leger naar Amiens. Daarna probeerde hij de hoogtes van Villers-Bretonneux te veroveren, doch faalde in beide initiatieven.

Aan haar einde had het *Michael Offensief* een nieuwe, grote instulping gevormd in de Geallieerde lijnen. Ludendorff had echter geen beduidend objectief bereikt. De vijandelijke troepen waren achteruit geduwd, maar ze waren niet gebroken. De instulping bestond uit Franse grond, maar ze had niets van betekenis voor het verloop van de oorlog opgeleverd. Slechts een klein deel meer van Frans terrein was ingenomen, niets van strategisch belang. De Geallieerden waren al bezig hun verdedigingen te versterken. En zodra de Duitse troepen hun infiltratie tactieken spontaan verlaten hadden voor de aanvallen in gesloten, traditionele orde, kregen ze ook weer zwaardere verliezen te verduren van de vijandelijke verdediging.

In de dagen die volgden in maart, trok de mist meer weg, zodat de Britse kanonniers meer duidelijk doel konden nemen op de Duitse installaties van machinegeweren. De Geallieerde luchtmacht kon de vorderende Duitse bataljons in de open velden beschieten.

Ludendorff begon zich te voelen zoals in een nederlaag, ook al omdat zijn toeleveringen aan zijn aanvallende eenheden niet snel genoeg konden volgen. De Duitsers stonden bijvoorbeeld al meer dan 40 kilometer verwijderd van hun spoorwegnet.

De leidende stormtroepen, de troepen die verder hadden kunnen doordringen met slechts rantsoenen voor 2 dagen in hun rugzakken, begonnen uitgeput te geraken. Het gebrek aan slaap eiste haar tol. Ludendorff had geen cavalerie meer. Zijn logistieke zwakheid werd nu kritisch voor de voortzetting van de aanval. Het 17de en het 2de Duits Leger ondervonden dan ook sterke en meer koppige weerstand. Het Leger van von Hutier was zo ver vooruit geschoven, ver in een zak, dat het bijna een gevangen Leger leek!

De schade berokkend door dit ontgoochelend resultaat was erg voor het moreel van het Duits Leger. De Duitse troepen hadden doden en gewonden geleden tot iets minder dan 240.000 soldaten! In het offensief verloren de Geallieerde strijdkrachten ongeveer 212.000 gedode en gewonde mannen. Meer dan 90.000 van hun soldaten waren gevangen genomen en de Geallieerden verloren 1.300 kanonnen en houwitsers. Ludendorff verdedigde verder de posities die bereikt werden, vooral om Amiens te blijven bedreigen.

De Britse Generaal Douglas Haig had 48 van zijn 56 divisies van de BEF in de strijd moeten werpen. De Franse legerleiding had daar 40 divisies aan toegevoegd. Op de 3de april 1918 reeds, had Generaal Haig nog slechts 1 divisie in reserve overgehouden! Maar de *Operatie Michael* was gestopt vóór ze Parijs had kunnen bereiken!

Op de 9de en 10de april lanceerde Ludendorff al zijn tweede groot offensief, genaamd *Offensief Georgette*. Dit viel aan langs de rivier de Leie. De aanval werd ingeluid aan een front van meer dan 30 kilometer lang, met 12 stormdivisies in een totaal van 27 divisies, verwikkeld in de strijd. De Duitse Legers gebruikten 2.208 kanonnen en 492 vliegtuigen.

Georgette was eigenlijk kleiner dan origineel gepland, en begon met troepen van lagere kwaliteit. De *Georgette Aanval* werd geleverd eerst tegen een Portugese divisie aan een front van 10 kilometer lang. De Britse bevelhebber heette Horne. De Portugezen braken.

Op de 12de april stormden de Duitse troepen weer door op een front van 50 kilometer lang, langer dan zelfs gepland, zodat de Britten hun hard gewonnen uitstulping in de Ieper doorbraak

moesten opgeven en verloren. De Britse soldaten werden achteruit geduwd tot bijna aan de poorten van Ieper. Op de 18de april, een week later, kregen de Britse troepen versterkingen. Hun verdediging, toen in paniek geslagen, werd hersteld. Generaal Foch wou geen reservetroepen naar het noorden zenden. Haig had geen reserves meer over.

Op de 19de april begreep Foch dan toch ook het belang van deze aanval. Hij zond 12 Franse divisies om Haig te steunen. Zelfs nadat die troepen aangekomen waren en zich in de strijd wierpen, op de 25ste april, viel de Kemmelberg, een dominerende stelling voor gevechten rond Ieper, aan de Duitse troepen. Maar op diezelfde dag van de 25ste speelden de Franse troepen een cruciale rol in het afweren van verdere Duitse aanvallen, door zeer grote hoeveelheden obussen en munitie van machinegeweren op de vorderende vijand te werpen.

Opnieuw staakte Ludendorff ook deze aanval. Hij stopte *Georgette* zonder dat het offensief cruciale, oorlog veranderende doeleinden had kunnen bereiken. Het Duits Leger had nog slechts 8 kilometer te marcheren om de spoorwegverbinding van Hazebrouck te bereiken. Het offensief faalde Cassel in te nemen, de stad gebouwd op haar hoge heuvel, vanwaar de Duitse artillerie met hun lange afstand kanonnen hun obussen hadden kunnen schieten op Boulogne en Calais, twee havens die belangrijk waren voor de toevoer van de Britten. De Duitse OHL begon dan een nieuwe aanval op Villers-Bretonneux, dicht bij Amiens, die een meer beperkte operatie bleef.

Ook de kost van *Georgette* was zeer hoog. De Duitse troepen leden 109.000 verliezen aan mannen en de Geallieerden 146.000 soldaten. Aan het einde van april hadden de twee belangrijkste offensieven van Ludendorff aan het Westelijk Front ongelooflijk grote schade aangericht. Maar ten slotte slaagden de Duitse troepen er niet in de Geallieerde Legers in volledige wanorde en verslagenheid te brengen. De Duitse troepen stonden nog overal tegen een muur, een muur van vastberaden Geallieerde verdedigers op Franse grond, zeer bitter gezind wegens hun vele wapenkameraden die gedood waren. Die Geallieerde troepen waren nu gezind op weerwraak. Ludendorff moest een pauze inlassen in de vijandelijkheden.

Ludendorff besloot een pauze aan te houden van minder dan een maand. Van de 27ste mei tot de 4de juni van 1918 viel het Duits Leger dan aan in de Champagne streek. Tegen die tijd begon het moreel van de Duitse bataljons te verminderen. De beste soldaten en de beste officieren waren verloren, gesneuveld of gewond, in de *Operatie Michael*. Twee nieuwe, verse divisies kwamen wel aan op het Westelijk Front. Doch slechts twee! De Duitse infanterie kreeg nog meer lichte machinegeweren, granaten en geweren, antitank geweren, en ook zwaardere machinegeweren om de toevoerlijnen te beschermen tegen duikende Franse vliegtuigen.

De nieuwe aanval die ingezet werd op de 27ste mei van 1918 werd genoemd *Operatie Blücher-Yorck*. Eigenlijk was het een *Chemin-des-Dames* Veldslag over de heuvelkam ten noorden van de Aisne rivier, tussen Reims en Soissons. De kam leek thans nog slechts zwak verdedigd door het Frans Leger. De heuvelkam innemen zou weer een bedreiging vormen voor Parijs!

De Duitse artillerie startte met een intensieve barrage van kanonvuur, uit 5.263 kanonnen, die het vuur openden tegen de 1.422 Geallieerde kanonnen in de streek. In vier uur vuurde de Duitse artillerie meer dan 2 miljoen obussen af! Dan viel de Duitse infanterie aan met 15 divisies. En 25 verdere divisies volgden. Opnieuw sloegen de Duitse troepen toe in de mist. Ze stormden tegen 16 Geallieerde divisies van Britse en Franse soldaten.

De leider van het Frans 6de Leger, Generaal Duchêne, hield koppig vast aan zijn Voorwaartse Zone ten noorden van de Aisne rivier. Na een heroïsche veldslag braken de Duitse soldaten

toch door! De Geallieerden hadden de belangrijke Veldslagzone bijna zonder verdere verdediging gelaten. De Duitse troepen namen de hoogtes van de *Chemin des Dames* intact in! Ze renden doorheen de 2de Geallieerde verdedigingslijn het open, vlak land in. Ze trokken snel 20 kilometer vooruit, en bereikten hun doelwitten al in die eerste namiddag!

Ludendorff kon zijn geluk niet geloven. Was dit de finale doorbraak naar Parijs waar hij al zo lang op had gehoopt? Hij liet zijn troepen ditmaal vooruit vorderen. Aan het einde van de dag waren de Duitse troepen reeds meer dan 60 kilometer voorwaarts gekomen! De Duitse aanvalstroepen waren goed uitgerust met mortieren, machinegeweren en veldartillerie. Ze strenden tegen uitgeputte Britse troepen. Die stonden daar met slechts geweren en lichte machinegeweren.

Van de 27ste tot de 28ste mei riep Generaal Philippe Pétain tot 20 nieuwe Franse divisies bij, onder zijn eigen initiatief en controle. Foch weigerde echter ook de Franse divisies bij te halen die hij nog in reserve hield in Vlaanderen. Hij vreesde dat de Duitsers ook in die streek nog zouden aanvallen. President Clémenceau durfde hem niet tegen te spreken. Foch was nu een formidabele figuur in Frankrijk geworden, vooral wanneer de man in woede uitbrak! Clémenceau plaatste zijn heil in de handen van Foch.

Tegen de 29ste mei van 1918 stonden de Duitse troepen weer aan de Marne! En op de 3de juni lag Parijs nog slechts op 110 kilometer per weg, of 60 directe kilometers van tot waar de Duitsers opgetrokken waren. Tevens hadden de Duitse troepen 50.000 Geallieerde soldaten gevangen genomen. Ze hadden de spoorweg Parijs-Nancy opgebroken, de spoorweg die vitaal was voor de bevoorrading van het oostelijk deel van het front in Frankrijk. Het Duits Leger had ook veel kleinere verliezen geleden dan in vorige offensieven. Hun nieuwe tekstboek tactieken hadden perfect gewerkt in dit offensief! De situatie zag er zo donker uit voor de Geallieerde strijdkrachten, dat het Brits Cabinet zelfs de evacuatie van de BEF van Franse grond begon te bespreken!

De Franse zorgen waren nog niet ten einde. Van maart tot augustus schoten de Duitse troepen 238 obussen af op de stad van Parijs, van ongeveer 90 kilometer ver! Wel 256 burgers werden in de stad gedood. De schoten kwamen van een reusachtig kanon genoemd het 'Parijs kanon'!

De strategie van Philippe Pétain bestond er uit de hoogtes rond Reims en Soissons te houden om als obstakels te dienen voor verder aanlopende Duitse divisies. Hij plaatste een ring van verdedigingen met veel artillerie ondersteuning van het Villers-Cotterets Woud tot aan de Marne en Reims.

Op de 2de juni wierp Pétain dan plots 25 Franse divisies en 2 Amerikaanse divisies in een tegenaanval op de Duitse troepen. De Franse infanterie voerde een grote, moedige actie uit, die leidde tot de Slag van het Woud van Belleau. Dit stopte de impact van het Duits Leger! Ludendorff duwde echter von Hutier alsmaar verder vooruit, en zo reed von Hutier in een 60 kilometer diepe zak, waarbij zijn troepen kwetsbaar werden aan zijn beide flanken.

Tegen eind juni verminderde de Duitse tijdelijke marge van superioriteit. Dat was ook al omdat 15 nieuwe Amerikaanse divisies in Frankrijk waren aangekomen, sneller dan Ludendorff voor mogelijk had gehouden.

In de maand juni dan weer, begonnen een half miljoen Duitse soldaten te lijden aan de eerste van twee golven van een griepepidemie die de Amerikaanse soldaten mee naar Europa hadden

gebracht. De ondervoeding, de uitputting nabij, leden de Duitse soldaten meer van de ziekte dan hun tegenstanders.

OHL en Ludendorff stopten ook dit *Blücher-Yorck Offensief*, ook genaamd de Derde Slag aan de Aisne, aan het eind van juni. De Duitse troepen waren nooit gestopt met strijden tot dan!

Van de 9de tot de 11de juni was het Duits Leger reeds het volgend offensief begonnen, genaamd *Gneisenau*. Die leidde tot de Slag van de Matz.

De Duitse soldaten drongen vooruit in de vallei van de rivier de Matz. Ze moesten snel vorderen, in het vol daglicht, zonder mist om hen te beschermen of hun vooruitgang te kunnen verbergen. Ze hadden niet het voordeel van de verrassing. Foch haalde snel zijn Franse divisies weg uit de Britse sector. Hij kreeg wel nog 5 divisies bij van het Leger van de Verenigde Staten, divisies die op training waren bij de BEF.

Tezelfdertijd vreesde nu Generaal Douglas Haig Duitse aanvallen in Vlaanderen. Hij weigerde om enige Britse divisie in de strijd te zenden.

Het Frans 2de Leger wachtte op de Duitse storm. Het had haar verdediging goed georganiseerd. Tot de algehele verrassing, begon de Franse artillerie een tegen-beschieting ongeveer een uur vóór de Duitsers aan hun aanval begonnen! Daarna hing de mist weer over de omstreken. De Duitse artillerie begon met een Bruchmüller nauwkeurige beschieting, een efficiënte barrage. Ze vielen dan aan met 9 divisies, al waren die onder de sterkte nodig voor de taak die ze toegewezen kregen. De mogelijkheden van het Duits Leger in deze aanval leken te verminderen.

De Franse verdedigers hadden 7 divisies in de eerste lijnen geplaatst, 5 divisies in de 2de lijn, en ze hielden nog 7 divisies meer achter de hand, achteraan, als reserve.

De Duitse aanvalstactiek verzekerde opnieuw een snelle vooruitgang van ongeveer 10 kilometer. Maar dan stopten de Franse troepen hun vijand op beslissende wijze! En op de 11de juni viel Generaal Charles Mangin, één van de helden van Verdun, vanaf 3 zijden op de Duitsers aan.

Ludendorff werd erg verrast door de energie van de Franse tegenaanvallen! Hij stopte zijn eigen offensief. De Franse verliezen liepen op tot 40.000 mannen. De Duitse troepen verloren 25.000 soldaten. Toch was de Matz een veldslag van beperkte grootte.

Op de 15de juni riepen Generaal Foch en Generaal Pétain de halt toe aan hun tegenoffensief, teneinde manschappen te sparen. Maar de Slag van de Matz was erg beduidend. De Franse troepen hadden een ogenschijnlijk onstuitbaar Duits offensief snel gestopt door superieure inlichtingen te hebben vergaard. Ze brachten versterkingen op tijd naar het aanvalspunt van de Duitse troepen, onder de leiding van een Geallieerde superieure generaal, en ze hadden de Duitse aanvallen bevochten vanuit adequate defensieve posities. Dit succes verhoogde het moreel van de Franse troepen, exact wat de Geallieerde generaals nu nodig hadden om de Duitsers zonder paniekerige vrees te confronteren in toekomstige strijd.

In het globaal maart offensief van Ludendorff, dat ook de *Kaiserschlacht* genoemd wordt, de Keizerslag, veroverden de Duitse troepen ongeveer tienmaal meer terrein dan de Geallieerden hadden kunnen recupereren in 1917. Maar in totaal had Duitsland ongeveer een miljoen mannen verloren in de verscheidene offensieven!

Zowel de aantallen verliezen als het aantal nieuwe strijders evolueerde niet ten voordele van de Duitse Legers! Elke maand dan, kwamen ongeveer 200.000 nieuwe Amerikaanse soldaten aan op het Frans grondgebied. Tegen de 20ste juli van 1918 bevonden zich al meer dan één miljoen Amerikaanse soldaten in het land. Ludendorff moest niet slechts de traditionele Geallieerden bestrijden! Hij was ook aan het strijden met de tijd. Hij wist dat maar al te goed. Hij had ook problemen ervaren met zijn offensieven. De nieuwe Duitse instulpingen die door de aanvallen gecreëerd werden, bedreigden wel de Geallieerde communicaties met Parijs, maar de Duitse generaals waren onbekwaam hen verder uit te breiden. Ze waren kwetsbaar, zeer kwetsbaar voor tegenaanvallen. Het verlies van één of meer van die Duitse vorderingen riskeerde het moreel van de Duitse soldaten in de grond te boren.

Zo veel doden en verliezen voor praktisch niets als resultaat? Tegen het midden van Juni 1918, klonk duidelijk het einde van de militaire en politieke successen van de Centrale Mogendheden aan het Westelijk Front.

Uit het Dagboek van Otto von Chrapitz. Offensief Blücher-Yorck. Mei en juni 1918

26 mei 1918

We wachten op een nieuw offensief van onze strijdkrachten. Ik heb nog ongeveer 20 mannen, Duitse soldaten, moedige en solide, ervaren mannen. We zitten in de loopgrachten van Laon aan het Westelijk Front. We zijn klaar voor de zoveelste nieuwe strijd. We kregen veel nieuwe munitie voor onze geweren, nieuwe geweren ook om de oude, die bijna braken, te vervangen. We hebben nieuwe rugzakken, betere uitrusting, en heel, heel veel nieuwe offensieve granaten.

Na de *Operatie Michael* ten westen van ons, en *Operatie Georgette* op de Leie, verder in het noordwesten, hadden we niet verwacht zo snel al in een andere aanval geworpen te worden. Onze *Obere Heeresleitung*, OHL, stuurt ons nu in de ene storm na de andere, ondanks alle verliezen. De aanvallen hebben de vijand teruggedrongen. We bleven onstuitbaar, maar de strijd veroorzaakte ook grote verliezen aan onze en hun Legers. Ik veronderstel dat onze militaire leiders de Geallieerden willen uitputten tot ze kraken, en dat dan vooral de Britten. Van wat ik echter zag in onze eigen divisies, lijden wij, Duitsers, al evenveel zo niet meer van de vernietigingen. Wie zal dus eerst breken? We weten wat het betekent aan te vallen! Gewoonlijk zijn de verliezen in een oorlog steeds groter bij de aanvallende troepen dan bij de verdedigende Legers! Wie put dus wie uit?

Wij zijn de stormtroepen van het Duits Leger. We zijn gewend onze plicht te doen, zelfs als dat mocht betekenen recht de dood in te lopen. De dood, eigenlijk, is niet wat ons vrees aanjaagt. Alles is over dan, geen lijden. Je krijgt een kogel in je hoofd, en je sterft ogenblikkelijk. Gewond worden, of erger: gedysfigureerd of verminkt worden, is wat we vrezen. Wie wil verder leven met een half gezicht, zonder een been of een arm, zonder beide benen, met longen verbrand door gas, blind? Toch zijn wij de elite, niet?

De helft van mijn mannen zijn nieuwe jongens. Allen zijn wel goed getraind in de nieuwe wijzen van vorderen doorheen de vijandelijke lijnen. We strijden tot we doorbreken, of we sterven. Eenvoudig. De helft van de mannen die de nieuwkomers vervangen, goede vrienden, oude gezellen, stierven in de lijnen. Ze verloren hun leven in de streken van Bapaume en Albert, anderen ten zuiden van Ieper. In de *Operaties Mikhael* en *Georgette* kwamen we wel een beetje vooruit, en we brachten schade toe en verliezen van mannen aan de vijand, buiten alle verwachte proporties. Maar wat betekenen de winsten van enige tientallen kilometer op zijn best, in een land dat meer dan 1.000 kilometer vooruitgang zou nodig hebben om het te bezetten tot we de Middellandse Zee of zelfs maar de Atlantische Oceaan zouden bereiken? Waar denken onze meest intelligente officiers van de OHL eigenlijk aan? Wel, Parijs bereiken zou al mooi zijn, voor de verandering, en Parijs ligt wat, slechts honderd kilometer verder van onze huidige positie ten zuiden van Laon. Ik kon gisteren de kathedraal van Laon bezichtigen. Mooie stad, fijne en fiere kerk, straten een weinig vuil en onooglijk, maar wie kan beter verwachten in deze oorlog? Ik had meer tijd gewild om de stad te bezichtigen! Sommige van mijn soldaten bidden. Waarom? Er is hier al voldoende bewijs geleverd, naar mijn mening toch, dat God niet tussenkomt in deze oorlog. Hij heeft ons verlaten.

Wij wachten nu. Mijn nieuwe Ordonnans, de *Gefreiter Kleinschlägel*, zit naast me in de *Stollen*, de bunker van de loopgracht. Ik weet dat hij zenuwachtig is. Wie zou dat niet zijn? Wanneer je een aanval overleeft, dan dank je God. Wanneer je door twee aanvallen heelhuids geraakt,

dan begin je te denken aan mirakels, en van een speciale verhouding met je persoonlijke God. Na drie aanvallen, denk je nog slechts dat de oorlog een routine is, waarin de doden alleen maar op een zuiver toevallige wijze vallen. Je noemt dat dan geluk, doch enkel de wetten van de waarschijnlijkheid gelden hier. Misschien hebben we in wat zal gebeuren het geluk weer aan onze zijde. Het zuiver toeval, eerder! Waar komt geluk vandaan? Is het toch niet meer dan toevalligheid? Hangt het af van het lot, of eenvoudig van de theorie van de probabiliteiten?

De aanval van morgen draagt de naam van Blücher-Yorck. De naam van generaals! Geen naam voor ons, die eigenlijk de verwachte doorbraak moeten verwezenlijken. Waar de staf die namen vandaan haalt mag Joost weten. Ik heb er niet het minste idee van. Ik weet wie Blücher is, natuurlijk, de Pruisische generaal die Wellington redde van de Fransen te Waterloo. Ditmaal staan onze Legers anders tegenover elkaar. En Yorck was een andere Pruisische generaal die in het oosten vocht tegen de Franse legers van Napoleon, de Franse keizer. Overwinningen in het westen en in het oosten, een goede combinatie, en een hoop. Hoop houdt ons trouwens aan het strijden. Wat anders? Niemand in mijn eenheid denkt nog aan hoop! Wat zouden we nog kunnen hopen?

Het hoofddoel van deze aanval is voorbij de beroemde *Chemin des Dames* te komen, de hoge kam die loopt van het Fort van Malmaison, halfweg Laon en Soissons, tot aan de hoogvlakte van Craonne. Een monster! Die kam is een mannendoder! Zowel onze Legers als die van de Fransen hebben het op hun beurt veroverd en er hun tanden op gebroken! Waarom hebben we die uit de handen gegeven? Er is een gezegde dat stelt dat wie de *Chemin des Dames* wint, Parijs in twee dagen kan bereiken! We zullen wel zien. Elke aanval is bijna een zelfmoord deze dagen. Een aanval naar boven, naar de heuvelkam, zelfs vanaf de zijden, is gek en dom! Maar wij, mijn mannen en ik, wij hadden opnieuw geluk. We moeten slechts marcheren naar het einde van de kam, het oostelijk deel van de *Dames*, nabij Craonne. We moeten wel daar doorheen de geallieerde frontlijn, twee loopgrachten lijnen met een dodende vrije grond tussen hen, en dan ons naar het zuiden bewegen, naar de Aisne rivier. Een plezierreisje! Wie wil een kleine vakantie over de Aisne? We moeten gewoon het terrein ten noorden van de Aisne veroveren en aan de rivier zelf stoppen. Hoe noemen de Britten zoiets? *A piece of cake*! Als het geluk dan nog met ons is, dan moeten we verder naar het zuiden trekken, over de Aisne rivier te Beaurieux en Maizy naar Révillon, dan over Morval naar de iets grotere stad van Fismes op de Vesle rivier. Normalerweise zouden al onze troepen moeten stoppen op de Vesle. Allen in hetzelfde vakantieoord! Tegenaanvallen zouden dan moeten verwacht worden, komende uit het zuiden, over de Vesle. Wij moeten de noordelijke oevers van de rivier houden.

Hoeveel kilometer zouden we dan gewonnen hebben? Twintig of vijftig? Hoeveel verliezen zouden die kilometers gekost hebben? Over 100.000 mannen voorzeker. Dat is 4.000 mannen de kilometer, maal twee! Maar wat zijn 100.000 mannen? Ik wed dat ongeveer een half miljoen Duitse manschappen zullen aanvallen tegen waarschijnlijk een half miljoen Fransen en Britten meer, die moeten proberen ons tegen te houden aan de zijde van de vijand. Ja, ongeveer 20 divisies zullen aanvallen. Waarschijnlijk meer! Een half miljoen mannen aan elke zijde, misschien zelfs meer! En 10% tot 15% van alle aanvallers en verdedigers zullen sterven of in de velden blijven liggen en wat later sterven. Of meer? Nooit in de geschiedenis zijn er grotere slagvelden geweest dan hier! De gewone soldaten hebben dergelijke informatie natuurlijk niet.

Wat dan ook, we marcheren vanaf 04h00 in de nacht weg van Laon. Op hetzelfde ogenblik zullen de beschietingen aan het front beginnen. We zullen een *Feuerwalze* krijgen vóór ons, een rollend vuur of barrage van kanonvuur, om onze taak wat gemakkelijker te maken. Normalerweise zou die initiële kanonbeschieting alle Britse en Franse soldaten moeten doden in de eerste loopgrachten tegen wanneer wij daar ook zouden aankomen. We mogen dus niet sneller lopen dan het vuur ons meetrekt. We zouden slechts dode mannen vóór ons mogen vinden, en dode mannen schieten niet. Vreemd, want ze schieten telkens wel, natuurlijk! De ervaring leerde me dat een dergelijk rollend vuur nooit meer dan 20% van de wachtende vijand doodt, en 20% meer van die mannen kan verbouwereerd en verstijfd blijven staan, stijf van de angst om veel te reageren. Dat laat nog altijd 60% minstens van alle Geallieerde soldaten aan het schieten met alle hel, met geweren en machinegeweren, terwijl wij aan komen lopen. Mijn truc, een truc die ik op de harde wijze geleerd heb, is te kijken naar de plaatsen aan de loopgrachten waar het kruipend vuur de ergste schade heeft aangericht. Daarheen kan ik mijn mannen roepen om zo snel mogelijk te lopen en te blijven lopen, om snel op de verdedigende soldaten te komen. We rollen de overblijvende mannen in de loopgrachten op, daar, met granaten en met de lichte machinegeweren, vernietigen de vijandelijke *Stollen*, hun bunkers en hun bevelcentra die in de aarde uitgegraven zijn, misschien ook diegene die versterkt worden met beton en bakstenen, om werkelijke versterkte plaatsen te vormen.

Voor dat werk kan ik een andere groep gebruiken van slechts 20 mannen, onder de leiding van een sergeant. De man heet Haedermann. Ik ken die Haedermann goed. Het is niet de eerste maal dat ik in een aanval met hem loop. Goede man. Samen uit, samen thuis. De soldaten van Haedermann volgen ons op de voet. Zij zullen de vernietiging voor ons verder doen. Ze richten hun vlammen naar de vijand zoals zwarte duivels, de vlammenwerpers en de meer krachtige explosieven dan wij dragen. Die mannen zullen ook zwaardere machinegeweren brengen, alle heel nuttig om de loopgrachten te houden in tegenaanvallen. Verder achter ons hebben we nog eens zoveel mannen, die afkomen met drie veldkanonnen en mortieren. Zij moeten proberen ons in te halen terwijl we strijden, en eigenlijk eveneens op tijd aan te komen, om de eventuele Britse en Franse tegenaanvallen af te weren. Ze worden geleid door een jonge luitenant genaamd Kurt Kässler, een nog zeer jonge luitenant. Wel, hij moet ons alleen maar volgen en zorgen dat hij tot bij ons geraakt en zijn kanonnen over de loopgrachten krijgt. Hij beloofde me dat te doen, kome wat moge. Optimistische jongen! Hij toonde me een koerier die hij naar me toe wil zenden voor eventuele bevelen. Knappe jongeman, die Kässler! Zijn koerier is een jonge *Gefreiter*, een korporaal genaamd Wiessmüller. Wat er moge gebeuren als die Wiessmüller in de eerste meters al valt, dan heb ik geen idee van wie om bevelen kan komen. Ik vond het niet nodig dat aan Kässler te vragen. Het zou hem misschien slechts beschaamd maken. Kässler doet me denken aan *Sauerkraut*, aan gegiste, zure witte kool. Eigenlijk houd ik hiermee nog steeds slechts de job van een ervaren luitenant. Ik ben wel al een paar keer bevorderd, nu tot kolonel, maar de hogere officiers moeten dat ergens vergeten zijn in hun schema's. Mij deert het niet. Ik zal God alleen weet wanneer wel meerdere groepen zoals de mijne nu in het slagveld gooien. Het is nooit goed superieuren te vroeg wakker te maken. Ze houden er niet van je slimmer als zij te menen.

Vóór ons zal er waarschijnlijk slechts een Britse divisie staan. Ik ken de namen van de bevelhebbers. Tenminste, ik denk dat slechts. Vóór ons zullen de troepen staan van Brigadier-Generaal Hubert Rees, onder het bevel van Luitenant-Generaal Sir Alexander Hamilton-Gordon, en hij zelf onder het bevel van de Franse Generaal Denis Auguste Duchêne. Op de

uitleg gevende sessie voor de officiers, werd me gezegd dat de Britse troepen hier gezonden waren om uit te rusten na de strijd tijdens *Mikhael*. Ze rustten eerst zelfs boven op de *Chemin des Dames*, waar ze een mooi uitzicht moesten hebben. Wat een plaats om op te rusten! Wel, als ze uitgerust zijn, dan zullen ze maar al te graag schieten op alles wat ze in het vizier krijgen en dat niet Brits is! Ik had er de voorkeur aan gegeven te lopen naar een gracht gevuld met vermoeide venten! Het Brits Korps zal een erge verrassing te verduren krijgen! Die Britten kwamen naar hier om te bruinen in de vroege zon, maar ze zullen een regen van obussen op hun hoofd krijgen! Britse troepen onder het opperbevel van een Franse generaal? Dat kan niet juist zijn. Maar al te beter voor ons, als enige verwarring zich inzet en bevelen niet opgevolgd worden.

Ik zocht de luitenants op die aan mijn twee zijden de leiding hebben. Aan mijn westkant zal een gelijkaardige eenheid van stormtroepers strijden onder de Luitenant Wilhelm Käper. Pruis. Hard. Streng. Käper is wat jonger dan ik, en nog geen Eerste Luitenant. Maar hij is een betrouwbare, uitstekende soldaat. IJzeren Kruis aan zijn hals. Hij kent mij en ik ken hem. Hij is soms, laten we zeggen, te enthousiast om naar voren te stoten. Zijn enige zwakheid is ongeduld. Hij verliest daardoor mannen. Ten oosten van mij ligt Luitenant Hans Holder. Hannoveriaan, slim, geduldig. Hij is jonger, lijkt intelligent, het schoolse type, theoreticus, en hem ken ik niet goed. IJzeren Kruis ook. Hij moet dus goed zijn. Lelijk, gemeen gezicht. Hij vreet ijzer, die vent. Keek naar mij met wantrouwen en onrust. Vraagt zich waarschijnlijk af of ik kan leiden. Het kan moeilijk worden om die te overtuigen te doen wat ik wil. Misschien zal hij goede argumenten naar boven halen om tegen me uit te spelen, om de bovenhand te krijgen. Geen probleem, als de argumenten correct zijn. Zo niet, dan zal ik harder moeten schreeuwen dan hij. Hij ook is trouwens nog geen Eerste Luitenant. Ik ben zijn kolonel! Er moet nog een *Hauptmann*, een kapitein Köller ergens meer ten westen liggen en een *Oberst* Wildermann in het oosten. Ik ken die mannen niet, zal hen niet nodig hebben, tenzij ze met een hoger bericht komen dat we allen moeten volgen.

27 mei 1918

We liepen in de aanval toen het nog donker was. We stonden toen eigenlijk al heel wat meer ten zuiden van Laon, eerste eenheid, tweede eenheid, derde eenheid, elk de ene ongeveer een kilometer achter de andere. Gisteren ontmoette ik de Sergeant Haedermann, de leider van de sectie vlammenwerpers en mannen met machinegeweren. Hij lijkt betrouwbaar, een oudere professioneel. Hij kent me. Ik keek naar hem wat verrast, argwanend, maar hij lachte voldoende onschuldig. Wat weet hij van mij af? Een man uit Marienwerder, een Pruis zoals ik. Harde man ook. Hij beloofde mijn eenheid op de voet te volgen, wat er ook mocht gebeuren. Geen koeriers nodig. Ik geloofde hem ook nog. Hij zei dat hij liever vooraan zat in de aanval dan achteraan te bengelen. Ik hield daar wel van. Hij heeft gelijk.

Het rollend vuur begon vroeg. Alle hel brak los vóór ons. Meer dan 4.000 stukken artillerie schoten hun obussen en granaten naar de vijandelijke lijnen, waar we de Britse soldaten wisten. De eerste beschieting duurde 4 uur, langs de hele lijn van Soissons naar Reims. De *Chemin des Dames* barstte uit in vuur en rook. We waren al gelukkig dat wij een dergelijke beschieting in de loopgrachten niet te verduren hadden gekregen. Onze artillerie leek scherper dan ooit tevoren. Ze wierpen hun obussen netjes op de vijandelijke loopgrachten en op de Franse versterkingen. Ik veronderstel dat ze dat ook doen op de bevel-en-communicatiecentra van de

vijand. De beschieting werd gevolgd door een korte houwitser aanval van gifgas obussen. Die duurde een half uur. Het gifgas hing over de Geallieerde lijnen, en werd langzaam door de eerste wind verjaagd. Het werd moeilijk te zien waar het gas eindigde en de mist begon. Wit en grijze mist hing over de velden vóór ons. Goed. De Britten zullen ons niet zien komen! Verder naar achter werd meer gas gedropt. Daar lagen de Britse hoofdkwartieren, hun tweede lijnen en hun artillerie. Hun artillerie bleef trouwens niet stil, maar leek echt geen goed idee te hebben van naar waar ze moesten schieten! Fel uiteen liggende explosies! De vijand schoot ook nog naar ons, met geweren, wild vuur, slechts enkele stappen verder aan het front. Dat zei al iets van de efficiëntie van de beschietingen en de gasaanvallen. De Britten lieten ons weten dat ze nog wakker waren. En levend! Wij wachtten op het onheilspellende 08h30, wanneer het onze beurt zo zijn om vooruit te stappen. Wij schoten nu zelfs niet terug.

We hadden ook nog niet onze gasmaskers op in dat ogenblik. Ze bengelden nog steeds op onze rug. Ik gaf het teken om naar voren te springen. We deden dat in totale stilte. Ik zag enige schoten afgevuurd worden uit geweren vanaf een stuk loopgracht links vóór ons. Ik richtte mijn mannen met de hand naar die richting. We kwamen snel vooruit, al liepen we niet. We verloren bijna dadelijk twee van onze beste mannen. Ik zag hoe ze kogels kregen in hun lichaam en neervielen. Ze lieten zich vallen op de grond zoals soms lafaards deden. Geen lafaards, deze! We stapten verder, het vuur negerend. Geen machinegeweren! Een zeer goed voorteken was, dat een hele lengte prikkeldraad opgeblazen was en vervangen door enorme trechters diep in de aarde. We liepen over die langs de randen, en zagen dan duidelijk waar de loopgrachten begonnen, onder ons. Vóór we hen bereikten had ik al een aanval met granaten bevolen. Drie van mijn mannen en ikzelf ook, we wierpen elk twee granaten in de loopgrachten. Opnieuw werd één van mijn mannen getroffen door een kogel. Ik zag het bloed uit zijn borst spuiten. Geen tijd om hem te verzorgen! We sprongen in de loopgracht. Twee van mijn mannen die naast me sprongen, begonnen al te stappen naar rechts, naar het westen. We moesten een deel van de lijn daar zuiveren van vijanden, vóór mijn andere mannen ons vervoegden, konden aankomen en over het Brits eerste front heen konden geraken.

Een paar opmerkingen. Eerst, de Britse loopgrachten waren niet zeer diep, en relatief breed en comfortabel, goed gebouwd, steile randen, en droog. Aan ons deel lagen er meerdere bunkers. Ten tweede, vonden we meer soldaten in de loopgrachten dan we nog verwacht hadden, en tevens meer vernieling en schade veroorzaakt door de initiële beschieting dan we hadden durven hopen. Waarom hadden de Britten zoveel mannen in de eerste lijn samengebracht? Juist omdat er zoveel schade aangericht werd door de eerste, langdurige beschietingen van de kanonnen, plaatsten wij, Duitsers, minder en minder volk in de eerste linie! We hielden echter meer mannen achteraan, om effectieve tegenaanvallen te kunnen lanceren. Meer Britse soldaten in de eerste loopgrachten betekende veel meer doden tijdens de allereerste beschieting! Dom! Te veel totaal onnodige slachtoffers! Of werden er hier ook naar verhouding veel meer soldaten in de reserves voor de tegenaanval gehouden? In dat geval zouden wij, Duitsers, binnenkort in de aarde gestampt worden! Of hadden de Britten en de Fransen hun meeste mannen toch in de eerste frontlijn geconcentreerd? Dat was dan een fout, die hen zeer duur had gekost. Onze artillerie was zeer scherp geworden, zeer nauwkeurig om obussen te werpen recht in de loopgrachtenzone.

We vorderden redelijk snel in de Britse loopgrachten! Waar het deel van de loopgracht waar we in liepen stopte, om een hoek te vormen vanwaar een andere gracht met een andere hoek verder liep, keek onze eerste man snel in. Eventjes maar. Hij hield zijn vingers op met één

hand, of schudde zijn hand meerdere malen om aan te duiden hoeveel vijandelijke soldaten in het volgend deel zaten. Hier, toonde hij slechts vier vingers. We wierpen direct een paar granaten om de hoek, wachtten op de ontploffingen, en stapten dan resoluut in het nieuw deel. We schoten iedereen neer. In dat manoeuvre werd onze eerste man licht gewond, een schampschot, en daarna nog een tweede man. Ze leden geen diepe wonden. Een andere van onze mannen kreeg iets later een schot in de schouder, op een plaats waar een kogel recht door geraakte. Geen been op miraculeuze wijze verbrijzeld. We doodden. Onze tweede eenheid was toen ook al in de loopgrachten gesukkeld, recht achter ons. Hoezeer hielden we van hun machinegeweren!

We zuiverden drie *Stollen*, drie bunkers in dat deel van de loopgrachten met onze vlammenwerpers. De Britten huilden verschrikkelijk van de pijn! Eén van onze mannen werd getroffen door een kogel in het gezicht. Hij had geen gezicht meer nadat hij getroffen werd! Hij bewoog zijn armen en benen nog even, en lag dan stil en dood.

We keken niet in de *Stollen* die we behandelden met vuur. Niemand van ons kon de stank van verbrand menselijk vlees verdragen. Ik haat vlammenwerpers. Onmenselijke wapens! Ik zag ooit een volledig verbrand, geblakerd lichaam in een loopgracht liggen. Een verschrikkelijk zicht!

Onze granaten deden hun werk. Minstens vijf Britse lichamen lagen begraven in de modder aan de linkerzijde van de loopgracht. De zijde was door de druk van de ontploffing van een obus ingestuikt. Het was niet nodig hen nog te begraven! Het is vreemd, een dood gelaat naar je zien te staren vanuit een flank van modder en resten van houten planken. Op dezelfde hoogte als je eigen gezicht! Wie zou die mannen toch nog begraven? Wie zou ons begraven? Om op die wijze te sterven in een loopgracht, was een verschrikkelijke dood! Een Britse soldaat lag op zijn zijde. Hij leefde nog, ademde nog, maar zijn gezicht ook was volledig vernietigd. Hij lag in pijn en schreeuwde luid. Hij zou niet lang nog overleven, want we hadden geen verplegers mee, en geen soldaten om draagberies te hanteren. Dat was zo bij stormtroepen! Je ging vooruit, of je stierf. Drie van onze mannen gingen aan hem voorbij en keken naar de andere zijde. Ik doodde de man met een revolverschot in de hals. Ze schieten gewonde paarden ook dood, niet? De man keek me dankbaar aan. Hij knikte eerste, schreeuwde dan niet meer, en ik schoot.

We bereikten de eenheid van Luitenant Hans Holder na ongeveer 400 meter. We konden op het laatst ogenblik vermijden dat die Duitse soldaten nog twee van onze eigen mannen neerschoten. Iedereen in dat andere peloton was zeer zenuwachtig. Ik beval mijn mannen terug te keren, naar het ander eind toe van de loopgrachten. Daar ook klaarden we ons deel van het front op van vijanden, allen Britten. Dan beval ik even stil te staan. We klommen nadien weer op de zuidelijke kanten van de loopgracht, en begonnen weer vooruit te stappen, om de tweede Britse verdedigingslijn te vinden. De mist was aan het verminderen, en dat was gevaarlijk. We marcheerden vooruit in schermutseling formatie, verspreid, nogal wat ruimte latend tussen elkaar. We verwachtten elk ogenblik tegenaanvallen. Die kwamen er niet, wat ons sterk verwonderde. Vóór ons daverden nog de ontploffingen van de kruipende barrage. Die zouden, moesten nu wel snel stoppen! We vonden de tweede lijn zowat een kilometer dieper. We klaarden ook die sectie op. Minder vijanden verdedigden deze lijn, maar hier hadden de ontploffingen van onze obussen lelijker thuisgehouden. Opnieuw, enkel Britse soldaten. Zeer hard getroffen door de initiële beschieting! We verloren nog vier mannen, drie in een onfortuinlijke, kleine tegenaanval van enkele Britten op onze vorderende groep. Dan moesten

we door kanonvuur heen. De vijandelijke soldaten die we hier vonden, schoten we neer. Hoeveel van mijn mannen waren al achter gebleven? Ikn zou ze later wel tellen en een appel houden! Wanneer we ook dit deel van de tweede lijn van loopgrachten gezuiverd hadden, riep ik mijn mannen samen en telde hen. Tien van mijn mannen waren gesneuveld, de helft van wat ik had. Van sommigen wisten we zelfs niet dat ze gevallen waren, maar ze waren niet meer bij ons. We konden niet teruggaan om hen te zoeken. We moesten de aanval voortzetten, vooruit, steeds vooruit. Ik begon me af te vragen wat er overbleef van onze aanval. Was die gelukt, of waren wij de enigen die nog vooruit stapten? Een deel van onze tweede eenheid vervoegde ons dan. Ze droegen één van mijn gewonde mannen met zich mee. Die stormtroeper had een schot in zijn been gekregen. Hij kon nog verder strompelen, en wou met ons verder. Ik schudde mijn hoofd van neen. We zouden tijd verliezen door op hem te moeten wachten, tijd verliezen ook door hem te verzorgen. Ik probeerde hem te troosten, zei hem dat hij een zeer moedige man was geweest, maar dit offensief was over voor hem. Ik wees naar achter, en zei hem goedschiks, kwaadschiks, zeer langzaam, een *lazaret* achteraan te zoeken. We sneden hem een goede stok met een vork bovenaan, een soort kruk om op te leunen, en zonden hem terug, wel met een briefje van mij. We konden niemand geven om hem te vergezellen. Ik had elke man nodig die ik nu nog had. Hij was een moedige man, Alfred Müller was zijn naam, negentien jaar oud. Ik hoorde vier maanden later dat hij in een Franse aanval het leven had gelaten.

Wanneer we ook de tweede lijn opgerold hadden, riep ik mijn drie eenheden samen. Voortaan zouden we als één groep mannen vorderen. De stormtroepers zouden nog wel eerst stappen, als verkenner, en de aanvalsgroep met machinegeweren volgde direct, de lichte artillerie achteraan.

Waar zaten de Britse reserves? Waarom hadden ze ons nog niet aangevallen? Wanneer zou de sterke tegenaanval komen? Ik hoorde schieten links en rechts van ons. De andere luitenants waren ook niet gestopt. Misschien hadden ze scherpschutters ontdekt die in hinderlaag lagen. Wij hadden die nog niet geconfronteerd! Ik wachtte een vol uur in een georganiseerde, verdedigende positie. Dan joeg ik mijn mannen weer vooruit.

We kwamen redelijk snel aan te Beurieux en stapten zeer eenvoudig over een brug naar Maizy. We gingen door naar Fismes! We kwamen in de namiddag aan bij die stad. Geen burgers te zien! De Franse bewoners hadden zich verborgen, in kelders, in de heuvels, tussen de bomen. Niemand toonde zich achter de vensters. We marcheerden dan in kolom verder, de ene man na de andere. Twee verkenner vooraan, honderd meter vóór onze groep. We stapten op een smalle, niet met stenen belegde weg. Het landschap was hier zeer mooi. Beboest terrein! Enige bescherming, maar ook uitstekend land om in een hinderlaag te vallen. Elke scherpe bocht was een gevaar. We marcheerden zeer omzichtig verder. We draaiden rond Fismes. Ik houd niet van steden waarvan ik niet wist of ze van ons waren of niet. Elke straathoek kon een hinderlaag betekenen, en vanuit elk venster kon een idioot proberen naar ons te schieten. Ik draaide oost, dan zuid, dan weer naar het westen en naar het zuiden weer. Er was geen weerstand.

Geen Britse soldaten in zicht! Hadden zij al die velden verlaten? God! Waar bevonden zich de vijandelijke divisies? Ik meende dan dat die eerder in het westen lagen, misschien nog steeds de *Chemin des Dames* verdedigend. Als dat waar was, dan marcheerden wij in hun rug!

Het werd laat. Ik beval mijn mannen allen uit de velden, naar de rand van een klein bos. We vonden een dorp, daar. Slechts enige boerderijen. We zagen een paar oude mannen. Ze zeiden ons dat we op een plaats waren aangekomen die *La Bonne Maison* heette, het Goed Huis. Dat leek een goede naam voor een plaats om te rusten! Ik verspreidde mijn mannen. Ik zei hen stil

te blijven en de boeren en hun families niet lastig te vallen. Ik zou een ei in de morgen niet erg vinden, en misschien een stuk gebraden kip ook niet. Ik kon slapen in de boerderij, boven, in zelfs wat leek op een echt bed. Maar vóór dat, moest ik uit op nieuws, nu, in de vallende nacht. Ik moest weer naar Fismes, te voet, om van andere officiers iets te horen over wat er aan het gebeuren was. Tenminste, als ik iemand vond, en als die meer wist dan ik!

28 mei 1918

Ik kwam terug van Fismes rond 02h00 in de nacht, nog meer uitgeput dan voorheen. Ik vond daar de twee luitenants Käper en Holder. Ze bleven beide te Fismes, waarin ze geen Britse soldaten hadden gevonden. Misschien had ik ook maar Fismes moeten binnen stappen. De luitenants hadden enig nieuws, niet veel. De bevelen waren nog steeds vooruit te trekken. Het objectief, de Vesle rivier, moest snel bereikt worden. We zouden verder moeten trekken. We bepraatten de situatie samen, geleund over kaarten, hoe we naar het zuiden konden komen. Ik nam als doel voor mijn eenheden om naar de stad Dorman op de Marne rivier te stappen. Doel voor de anderen: de stad van Château-Thierry. Zij namen de grotere stad. Ik was direct akkoord een meer bescheiden doel te nemen. Ik was nu niet uit op nog meer onderscheidingen. Wat zouden die mij opbrengen? Een groter graf?

Te Fismes reden net de proviesies in. De mannen die met de camions reden hadden niet de bedoeling naar de kleinere dorpen te rijden, en zeker niet naar het verre *La Bonne Maison*. Ik had gelukkig mijn ordonnans mee. Ik kon zakken brood bemachtigen, en één zak van harde, gedroogde worsten. De worsten smaakten goed. We namen de drie zakken met ons mee, en we keerden terug naar *La Bonne Maison*.

Het leek erop alsof inderdaad de Britse soldaten aan het rusten waren in de frontlinie die we aanvielen en overweldigd hadden. De Franse generaal die in bevel was, had al zijn troepen naar de eerste lijn bevolen. Duchêne was nog een traditionele ijzervreter. De Britten gehoorzaamden, hoewel de algemene bevelen verschillend waren. Ze werden natuurlijk platgedrukt in de Duitse beschieting. Geen reservetroepen waren georganiseerd geworden.

We konden die nacht goed en ongestoord slapen. Onze infanterie aanval was een overweldigend compleet succes geworden. We hadden de Britten doorbroken zoals een mes door boter snijdt. Alles leek erop alsof er zelfs nu tussen waar we ons bevonden en Parijs geen Franse troepen van enige betekenis zaten! Dat laatste geloofde ik niet. Zelfs als het thans nog waar was, dan zouden de Franse generaals heel zeker reserve divisies tegen ons gooien. Misschien morgen namiddag, misschien iets later. Maar komen zouden ze. De Duitse Keizer zelf was de vooruitgang van de troepen komen inspecteren. Ik vergat bijna te vertellen, dat onze divisies hier geleid werden door de Kroonprins Wilhelm. Nooit gezien!

De luitenants Käper en Holder zouden voortaan samen vooruit bewegen. Ik hield hen niet tegen, liet hen begaan. Ze dachten waarschijnlijk dat ze minder te vrezen hadden met meer mannen. Toch valt een groep van meer mannen ook meer op. Ik had geen bevelen voor hen gekregen. De luitenants hadden ongeveer één man in drie verloren. Goed. Ik zei hen gewoon dat ik alleen verder zou stappen. Beter een kleine eenheid verbergen dan drie samen! De luitenants keken wel afwachtend naar mij. Ik bleef dom.

Ik deed alsof ik niet wist wat ze bedoelden. Ze wilden dat ik zou leiden en mijn eenheid samen met hun zou brengen. Daar had ik niet de minste zin in. Ik ben een eenzaat. Ben dat altijd al

geweest. Het is simpeler op die wijze te overleven. Ook, ik voelde me zeer moe in mijn geest. Ik was uitgestreden.

We kwamen uiteindelijk weer te *La Bonne Maison* aan, zeer uitgeput. De zakken waren zwaar. We trokken ze zelfs gewoon een tijdje achter ons aan. We verdeelden het brood en de worsten. Ze zouden ons goed doen in de morgen, misschien met een paar eieren. Ik ging slapen. Ik plaatste nog verkenneren rond het dorp, op de twee belangrijkste wegen naar de plaats.

Ik werd wakker in de morgen om 8 uur. Ja, ik had mijn tijd genomen. Mijn mannen waren al aan het eten. Ja, ze hadden me een ei overgehouden. Je kunt je niet inbeelden hoe goed een man zich kan voelen met een eenvoudig ei tussen de tanden! De oude vrouw van de boerderij sloeg het me in de pan. Ze voegde enkele kruiden toe. Waarom had ze medelijden met mij? Ze was een Franse vrouw. Misschien wist ze niet wat nationaliteit betekende. Ik had niet willen eten van het warm voedsel dat de camions van de provisioning mee hadden gebracht. Ik had wormen zien zwemmen in de soep die ze meebrachten. Heel wat aardappelen waren gans zwart. Men kon ziek worden van dat spul! Wie kon zoiets eten? Niet ik! Zo nodig zou ik nu wel vers voedsel stelen.

We gingen verder vanaf 09h00, tevreden en relatief gelukkig. Ik trok mijn mannen naar het zuidelijk gelegen dorp dat Crugny heette. Van daar namen we een smallere weg naar Lagery. Daar beval ik weer naar het westen te marcheren. We stapten naar de Abdij van Notre Dame d'Igny. Kwamen daar aan tegen de middag. We aten goed in de abdij. Zagen Franse verkenningsvliegtuigen boven ons.

We verlieten de abdij weer in de namiddag. We marcheerden voorzichtig naar Vézilly, nog meer zuidwaarts. Een beetje verder, vóór we te Villers-Agron-Aiguizy aankwamen, liepen we in tegen een groep Britse infanterie.

Als bij toeval! We marcheerden toen in kolom. Ze lieten ons voorbij marcheren, uit het woud waarin ze zich verborgen hielden, en schoten dan toch op ons. Dat was niet erg aardig of moedig van hen, en dom, maar dit was de oorlog!

Ze richtten hun boosheid vooral op ons peloton vlammenwerpers, en schoten daar één man neer. Niet tevreden met hem in de borst te schieten, namen ze ook doel op de containers op zijn rug. De man ontplofte in een geweldige steekvlam van rood en geel vuur. We hoorden onze gezel nog schreeuwen, maar het was al veel te laat voor hem. Hij werd het slachtoffer van de reuzenhoge vlammen. Ik zal zijn schreeuw tot aan het einde van mijn bestaan horen!

We namen onze weerwraak door hevig te vuren op het bos, al zagen we bitter weinig daar. De Britten moesten te ongeduldig geweest zijn. Ze schoten te vroeg. Ze hadden onze veldkanonnen niet gezien, getrokken door de paarden, en ook niet de mannen die hen bedienden. Mijn soldaten wachtten niet tot ik bevelen moest schreeuwen. Ze wisten wat te doen. Ze vielen allen even naar de zijde van de weg, waar de velden iets lager lagen. Ze kwamen weer tevoorschijn wanneer ze een goed zicht hadden konden nemen op de zone van waar de Britten op ons schoten. Onze veldkanonnen werden dan gericht, en onze enige, overblijvende mortier ook, en we zonden obussen naar de Britten tot ze zwegen. De obussen waren van een licht, klein kaliber, maar voldoende groot om het bos snel te veranderen in een hel van explosies, van vallende bomen, van vliegende stukken hout, van rook en aarde die omhoog vlogen. We openden tevens het vuur met alle machinegeweren die we hadden. Onze mannen schoten het bos totaal stuk gedurende een kwartier. Dan deed ik alle vuur stoppen. Wanneer het lawaai

ophield, hoorde ik ook geen schoten meer uit het bos komen. Ik nam dan mijn laatste stormtroepers en durfde dan de plaats in te gaan waar de Britten zich hadden verborgen. We schoten nog drie Britse soldaten neer.

De Britten hadden direct op ons geschoten, maar ze waren slechts een kleine groep van wellicht niet meer dan 15 tot 20 mannen. Ze hadden ons zeker niet verwacht zowat alle soorten van wapens mee te hebben, inclusief onze kanonnen. Enige vijanden hadden kunnen ontluchten. De rest lag dood of ernstig gewond. We gaven geen kwartier. De gewonden schoten we dood. Ze hadden in geen geval op hun eigen nog naar een veldhospitaal kunnen gaan. We zorgden dat ze geen pijnlijke dood stierven. Daarna vormden we opnieuw onze kolom. Ik werd nog meer voorzichtig dan vroeger. Waar deze vijandelijke eenheid vandaan gekomen was, konden er nog meer soldaten zitten! We zonden verkenners vooraan, twee meer aan elke zijde, we wachtten wat, en gingen dan weer vooruit.

We bereikten zo Anthenay vóór de avond viel. We vonden geen Britse of Franse troepen in het dorp. We gingen even terug, want we bevonden ons niet echt op de weg naar Dorman. Ik had me vergist in het lezen van de kaart. We namen een weg meer naar het westen, en gingen dan verder naar Passy-Grigny. Ik deed mijn mannen mooi rond dat dorp stappen, wat wel zeer rustig leek, maar misschien wat te rustig naar mijn zin. Ik vond een klein bos, bijna naast Verneuil. We stopten daar, verborgen ons tussen de bomen, en sliepen in de open natuur.

29 mei 1918

De volgende morgen aten we onze laatste proviand op. We hadden geen voedsel meer voor de volgende dag. Mijn mannen leken daarover bezorgd. Kogels konden ze begrijpen en weerstaan. Zonder voedsel zitten bracht hen aan het morren. Ze kregen honger, alleen al van eraan te denken!

Ik hoorde de mannen grommen achter mij, van waar gaan we naartoe? Steeds meer naar het zuiden! Heb je dat bemerkt? Waar denkt Chrapitz dat hij ons naartoe kan nemen? Naar het casino van Parijs? We hadden aan de andere kant van de rivier moeten blijven. We hebben toch geen bevelen! Niemand is komen zien waar we zitten. Wat is trouwens de naam van deze verdomde rivier? Breed! Waar zijn we hier?

‘De Marne,’ antwoordde een andere, ‘we passeerden de Marne!’

Dat bracht verwondering en verrassing bij allen. Het gefluister vloog als een vuurtje naar de achterste mannen. De Marne was een naam die klonk als een reusachtige klok. De stilte viel even nadien. De lome mannen keken plots heel wakker rond. De Marne!

Wel, ik voelde de stilte ook, en moest even glimlachen. Ik had er niet erg veel nota van genomen waar we thans stapten. Ik opende mijn kaart wat verder, en ja, in de linkerhoek, in klein, blauw, cursief schrift, las ik de Marne. Ik had niet voldoende goed naar mijn kaart gekeken. Een rivier leek op een andere, volgens mij. Maar de Marne! De Marne was een grens van grote beduiding. Dit was hoever onze aanvalstroepen gekomen waren in 1914! Waren we werkelijk zo ver vooruit geraakt? Ik stopte mijn mannen en deed hen even later terug marcheren naar Verneuil. Daar besloot ik om te stoppen en hoe dan ook nieuwe bevelen te gaan halen. We moesten tot op 60 kilometer of 70 kilometer van Parijs gekomen zijn! Ik had plots een dwaze zin om verder door te stappen en de Eifel Toren te gaan bezichtigen! Ik trok mijn schouders op. Tegen nu moesten er zeer veel Franse soldaten liggen tussen ons en de

buitenwijken van Parijs! Het was beter om wat geduld te oefenen en later terug naar Parijs te komen, vergezeld van Elisabeth.

Het verwonderde me dan nog meer dat ik dacht aan Elisabeth. Ik had haar gezien in mijn dromen, mooier naakt dan ze was, zeer zeker. Neen, ik kon niet zomaar verder trekken op mijn eentje, over de Marne heen! Ik stopte dus mijn mannen, en zei hen te rusten in Verneuil. Ik plaatste verkenners rond het dorp, en ging weer op zoek naar de luitenants die naast ons moesten vorderen. Ze zouden ergens ten westen moeten stappen. Ik was echter te moe om daaraan direct te beginnen. Ik wachtte enkele uren. Ik plaatste mijn mannen in verdediging, beval hen zich in te graven, en stapte resoluut naar het westen.

Ik stapte met mijn trouwe Kleinschlägel in de namiddag. We namen snel de weg naar Dorman, maar gingen dan naar het westen, na Vincelles, en dan nog verder westwaarts, door het Woud van Ris. Laat in de avond vonden we een sterke Duitse strijdkracht, half een divisie, of wat er overbleef van een hele divisie. Een *Oberst*, een kolonel, had daar het bevel. Hij kon me zeggen zeker niet de Marne over te steken. Ik hield mijn mond dan maar toe om niet te zeggen dat ik al aan de andere kant had gezeten! Ik moest dus aan de noordzijde van de Marne blijven, het best waar ik aangekomen was, te Verneuil. Ik moest daar maar wachten op verdere bevelen. Ik bleef een beetje sceptisch met die suggestie. Niemand had ons zo ver gevonden. Maar met mijn jonge *Gefreiter* ging ik terug, al hadden we enige aarzelingen betreffende de richting. We kwamen aan bij onze eenheden in het midden van de nacht. We waren uitgeput. We verborgen ons, vonden een goede plaats om te slapen, en brachten de nacht door in een half ingevallen hooischuur. We hadden geen vijandelijke troepen in de omgeving bemerkt.

30 mei 1928

In de morgen stonden al mijn mannen rond me, met vragende gezichten. Ik legde hen uit. Er lag een brug over de Marne nabij Verneuil, tussen Verneuil en Dorman. Daar moesten we halt houden en de brug bezetten. We aten, weinig. Ik had reeds het plan opgevat om hier niet langer dan 3 dagen te blijven, en dan terug naar het noorden te gaan, want we hadden geen voedsel meer. Ik positioneerde mijn mannen in defensie rond het noordelijk bruggenhoofd. Ik plaatste onze machinegeweren er rond en verborg onze veldkanonnen en onze mortier om de brug en welke vijand ook die mocht pogen over de brug te komen in een kruisvuur te houden. We hadden geen explosieven meer om de brug eventueel op te blazen. We zouden moeten strijden om de brug te houden.

Ik inspecteerde mijn mannen. Onze stormtroepen waren meer dan gedecimeerd. Ik had nog 5 van mijn twaalf ervaren soldaten over. Onze groep van 20 mannen vlammenwerpers en machinegeweren hadden 3 soldaten verloren. We waren allen uitgeput. We konden onze enige dagen rust goed gebruiken. Ik nam 5 meer van mijn mannen mee, wierp een vlammenwerper in een uitgedroogde put en deed het apparaat daar beneden ontploffen met een granaat. Daarna plaatste ik de mannen, die ook geweren droegen, in mijn groep stormtroepers. We hadden dan nog onze veldkanonnen, 5 zware machinegeweren en één mortier. De mannen die overbleven waren met te weinig om een strategische brug te houden. Ik plaatste hen op bepaalde punten achter de rivieroever, goed verborgen, van waar we onze kogels in golven over het platform van de brug konden zaaien. De Marne was hier een beetje nauwer dan wat we elders gezien hadden. Dat liet meer duidelijke doelen toe.

Ik ben vergeten te schrijven dat we drie Franse lichte legercamions vonden op onze weg naar het zuiden, twee daarvan in het bos van onze laatste schermutseling. Eén van die camions weigerde te starten, maar 2 van onze mannen bezaten enige mechanische talenten. Ze konden de camion herstellen. We hadden nu 3 goede Renault camions tot onze beschikking! We verborgen die in het woud ten noorden van Verneuil. Ik had geen zin om de terugweg weer te voet af te leggen. Als we ooit toch aangevallen zouden worden door een overweldigende Franse strijdkracht, dan konden we de brug ook niet lang houden. Mijn idee was dan eerst te doen wat we konden om de Fransen tegen te houden, en daarna te ontsnappen naar de camions. We zouden in hen naar het noorden rijden, naar Passy-Grigny, en zo snel we konden weer naar Vézilly rijden, en dan naar Fismes. We plaatsten stevige planken tegen de ruggen van onze camions achteraan, om onze laatste kanonnen in te trekken of te duwen. Zo mogelijk. Ik wou noordwaarts kunnen rijden aan hoge snelheid! Geen paarden meer voor ons! Het zou moeilijk worden om de veldkanonnen ergens te ontplooiën. Zo zij het! We hadden geen voedsel meer voor de dieren. We lieten hen vrij. We vonden nog enig voedsel door een groepje uit te zenden rond de boerderijen van Passy, en vonden nog wel genoeg eten, karig, voor 2 dagen. Ik telde er niet meer op dat enige Duitse provisioning ons nog zou vinden.

Het echt probleem was, dat, nadat we dat allemaal klaargespeeld hadden, onze artillerie jongens me kwamen zeggen dat ze niet meer dan 10 obussen voor elk kanon over hadden. Zonder munitie voor onze kanonnen konden we praktisch niets meer aanvallen, en verdedigen zou ook al snel een probleem worden. Hadden ze me dat niet eerder kunnen melden? Aanvallen zou zelfmoord worden. En we konden al niet veel maar dan niets doen in de verdediging ook! De verdediging van onze brug zou zeer kort blijven, of een merkwaardig pokerspel worden. We konden wellicht wel één aanval afslaan, maar dan zouden we moeten vluchten. We besloten slechts één veldkanon nog mee te nemen in onze camions en tien obussen, plus de mortier. Het kanon plaatsten we al in de camion. Een mortier was steeds een interessant wapen! We konden al de machinegeweren meenemen, ook de zwaardere, waarvoor we nog wel voldoende munitie hadden voor een paar dagen strijd. We wachtten en maakten het ons ondertussen gemakkelijk.

30 mei 1918

We groeven ons in en wachtten. Het was zeer mooi weder. Niets speciaals gebeurde er. We rustten. Voor mijn part konden we hier nog zo wel een maand wachten.

31 mei 1918

Een gemotoriseerde groep Duitse soldaten geleid door een *Hauptmann*, een kapitein, kwam naar onze brug aanrijden. We hadden hem al van ver zien en horen komen, maar hij had ons eerst niet gezien, omdat we ons goed wisten te verbergen. We toonden ons slechts op het laatst ogenblik en gaven een degelijke, nogal pijnlijke verrassing aan de kapitein. Waren we Franse of Britse soldaten geweest, dan was er van zijn groep niet veel overgebleven. Hij vond het vreemd hier reeds Duitse troepen te vinden. Hij glimlachte echter, toen hij zag met hoe weinigen we waren. De kapitein zag er meer uitgeput uit dan ik. Hij had echter geen autoriteit over een *Oberst*, een kolonel zoals ik, als wist ik zelfs niet wat er rondom ons gebeurde. Deze kapitein was ouder dan ik. Hij dacht natuurlijk correct dat ik geen bevooroordeelde kolonel was. Hij keek met wat ontzag naar mijn medailles. Ik legde hem uit wat we gedaan hadden, en hoe

we hier waren geraakt. Ik zei hem dat we zeer kort aan munitie zaten. De kapitein kwam als het hoofd van een afdeling van wel 200 Duitse soldaten, een pak meer dan wij. Hij kon me echter vertellen dat onze Legers door Geallieerde divisies ten noorden van ons heen gebroken waren en de vijand teruggedrongen hadden naar de Vesle. Ons Leger had al meer dan 50.000 Geallieerde soldaten gevangen genomen, meestal Britten, en meer dan 30 kanonnen. Maar thans ontbrak het aan elke groep aan reserves, voedsel en munitie. Onze strijdkrachten leden aan zowat alle tekorten van leveringen waar we konden aan denken. Niemand in onze Legers ook, had ervan gedroomd zover naar het zuiden te kunnen doorduwen. De kapitein wiste ook te zeggen dat de Franse troepen zich aan het verzamelen waren voor tegenaanvallen. Het nieuw doel was thans de Marne te verdedigen. De kapitein vroeg ons te blijven zolang hij zijn mannen niet correct geplaatst had. We konden hem daarmee helpen. De kapitein dacht dat we de omgeving kenden, wat werkelijk niet het geval was, vermits we slechts weinige tijd geleden hier aangekomen waren. Niettemin toonde ik hem waar de best te verdedigen plaatsen waren, in mijn mening, inclusief diegene die wij reeds bezet hielden. Hij begon een veel dichtere verdediging te organiseren dan wij dat konden doen. Hij beval de brug te ondermijnen.

1 juni 1918

De kapitein suggereerde ons om terug te keren naar het noorden en daar naar bevelen te vragen. Hij voelde zich niet op zijn gemak met mij in de buurt, en ik niet met hem. We hadden voldoende verwezenlijkt. Stormtroepers, zei de kapitein, waren elders nodig. Ik wist wat dit betekende: een andere aanval zou volgen. Ik was daarmee niet zeer blij of gelukkig. Wat was het nut daar nog van? Waarom nog meer mannen doen sterven of gewond doen raken? Ik zei echter bitter weinig, gaf geen commentaar, dacht er het mijne over, en nam mijn mannen snel mee. Direct! Ik marcheerde in stilte doch in stijl Verneuil uit. Niemand in onze rijen zei wat. We waren allen aan het denken aan onze Franse camions, natuurlijk. Waren die ontdekt? Neen, we vonden hen waar we ze verborgen hadden. We duwden onze mortier en onze machinegeweren in de camions en vernielden al onze vlammenwerpers. De veldkanonnen liet ik te Verneuil. De kapitein zou er beter van kunnen gebruik maken dan wij. Ik ging zitten naast de chauffeur van de eerste camion, met de kaarten. Al mijn mannen vonden een plaats in de drie camions. We hadden wat verf gevonden te Verneuil. We trokken ruwe, Duitse oorlogstekens op de camions, vooraan en aan de zijden, over de Franse symbolen, en we reden weg. We reden voorzichtig. We kwamen langzaam vooruit, maar natuurlijk veel sneller dan we konden marcheren. We bereikten Fismes toen de avond begon te vallen. We reden verder noordwaarts naar Bourg-à-Comin. Daarna reden we terug naar Beaurieux. We stalen wat voedsel, en sliepen in een klein bos ten noorden van Beaurieux.

2 juni 1918

In de vroege morgen reden we door naar Craonne. We vonden daar het gros van onze troepen. Ik rapporteerde aan een generaal die ik nog nooit eerder had gezien. Ik legde hem in een paar woorden uit wat we gedaan hadden en hoe we afgelost waren. Hij leek tevreden. Ik zei hem hoeveel mannen ik nog had. Hij leek niet onder de indruk. Hij keek wel op toen ik hem vertelde hoe weinig munitie we nog hadden. De generaal zond me weg, zei me te rusten. Hij zou binnenkort een nieuwe opdracht hebben voor mijn stormtroepen, elders. Ik bleef nog vier dagen

niets te doen te Craonne, en kreeg dan nieuwe bevelen. Een nieuwe aanval, elders. Ik zou dan veel meer troepen moeten leiden.

Geallieerde Aanvallen aan het Westelijk Front. 1918

De Duitse *Obere Heeresleitung*, of OHL, had terrein kunnen winnen aan het Westelijk Front ten gevolge haar tactische superioriteit, eerder dan door meer middelen aan soldaten en materieel in te zetten. De verrassing van die tactische superioriteit was nu opgebruikt, zodat de balans van de hulpmiddelen naar de andere zijde kon doorwegen. De Geallieerde tegenaanvallen bevolen door de Franse Generaals Foch en Pétain stopten de Duitse uitbarsting. De volgende series aanvallen werden gebracht door Franse, Britse en Amerikaanse troepen. De eerste aanval begon op de 8ste juli nabij Amiens. Daarna volgden in augustus en september verdere Geallieerde aanvallen, waaronder één gericht tegen de St Mihiel uitstulping nabij Verdun. Deze werden alle evenveel kleine, maar betekenisvolle Geallieerde overwinningen!

De eerste helft van 1918 was geen e tijd voor de Centrale Mogendheden! De aanvallen van de *U-Booten* werden steeds meer teruggedrongen door de Geallieerde vorming van konvooien op zee. Het Oostenrijks-Hongaars Leger leed nederlagen in Italië. De Oostenrijkers werden verslagen in september in Macedonië. In Palestina drongen de Britse troepen de Bulgaren en de Turkse troepen achteruit, en joegen hen daarna echt op de vlucht. Het werd nog einde september vooraleer de Centrale Mogendheden begonnen te kraken en te breken. Het eerste land dat een wapenstilstand aanvroeg met de Geallieerden was Bulgarije.

Op de 2de juli van 1918, vooraleer de oorlog in het oosten definitief ophield, vergaderde de Kroonraad van Duitsland nogmaals. Von Hindenburg, Ludendorff en de Graaf von Hertling, alsook de Ministers van Buitenlandse Zaken, namen er aan deel. Ze kwamen overeen een nieuw, geheim programma op te stellen voor het beëindigen van de oorlog in Europa. Ze gingen akkoord om Polen haar eigen koning te laten kiezen, maar om Duitsland het Pools Leger en de Poolse spoorwegen te doen controleren, en tevens om een brede grensstreek aan Duitsland te doen overhandigen. Ludendorff wou België onder Duits beheer houden.

De keizer had ondertussen zijn Kanselier Kühlmann ontslagen! Kühlmann had aan iedereen die het horen wilde verteld dat de oorlog niet kon opgelost worden met militaire middelen. De opvolger van Kühlmann werd Paul von Hintze, een officier van de Marine.

Generaal Maurice Foch had tegen dan duidelijk geobserveerd hoe de Duitse troepen thans in de aanval vochten. Hij had geleerd van hun offensieven van maart. Hij meende een antwoord klaar te hebben. Dat bestond uit betere intelligentie om verrassingen te vermijden, voldoende Geallieerde strijdkrachten in de 1ste en 2de linies te houden, sterke reserves op te bouwen tegen de instulpingen die de Duitsers sloegen, en tegenaanvallen te lanceren. De tegenaanvallen moesten van ver achteraan komen, doch zo snel mogelijk. Pétain bracht daarom niet minder dan 35 divisies samen in de reserve! Van april tot juli ook, werd de strijdkracht in de lucht vermeerderd van ongeveer 800 vliegtuigen tot meer dan 1.070. Het Frans Leger kreeg tevens 500 lichte Renault tanks, om te gebruiken in de tegenaanvallen. Hoe kon het Duits Leger nog dergelijke macht tegenhouden?

Toch startte Ludendorff nog op de 15de juli een nieuwe serie aanvallen in een offensief genaamd *Friedenssturm*, zijn Vredesstorm. De Duitse troepen vielen aan met 52 divisies tegen 34 Franse divisies. De Franse troepen verrasten de Duitsers echter al van bij de start, door een hevige kanonnade te durven beginnen. In totaal toen, vuurde het Frans Leger niet minder dan 4 miljoen obussen af op de vooruit lopende Duitse troepen. Dit vernietigde direct de 20 tanks die de Duitse soldaten naar voor brachten, tanks veroverd op de Geallieerden.

De Duitse troepen trokken over de Marne ten westen van Reims. Maar twee dagen later al, stopte de lokale Franse verdediger, Generaal Gouraud, het Duits offensief aan de oostkant van Reims. En de troepen van Pétain stopten op hun beurt de Duitse aanval langs de Marne.

Op de 18de juli beval Generaal Foch een tegenoffensief, werkelijk vroeg al in de Duitse aanval! Hij zond 18 Franse divisies, waarvan er 2 in werkelijkheid Amerikaanse divisies waren, om het Duits offensief in de kiem te smoren. De Franse infanterie trok vooruit achter een kruipende barrage van kanonvuur, met 300 lichte Renault tanks, die nu werkelijk veel beter waren dan de Chamond tanks die Generaal Nivelle vroeger in 1916 moest gebruiken.

De Duitse troepen werden verrast door de energie van de Franse tegenaanval. Ludendorff had al enige artillerie teruggetrokken naar Vlaanderen. De Duitse troepen vonden zich zo overklast in kanonvuur! De veldslag eindigde op de 4de augustus van 1918. Het werd een Geallieerde overwinning in de verdediging! De Franse troepen namen 30.000 Duitse soldaten gevangen. Ze veroverden 6.000 kanonnen en houwitsers, en ze herstelden en gebruikten weer de spoorwegverbindingen van Parijs naar Châlons-sur-Marne. Toch waren de Franse verliezen nog indrukwekkend, 160.000 soldaten verloren, tegen Duitse verliezen van 100.000 soldaten. De Franse troepen verjaagden de divisies van Ludendorff weg uit de instulping in de Champagne.

Dit laatste veroorzaakte op de 18de juli een openbaar dispuut tussen Ludendorff en von Hindenburg. Geen goed teken aan de wand! Ludendorff gaf de uitstulping in de Champagne op! Meer dan vroeger werd hij zenuwachtig en geërgerd. Hij verloor zijn legendarische zelfcontrole, gaf iedereen rond hem de blaam van mislukkingen, verloor zichzelf in details waar hij zich tot nog toe nooit om had bekommerd. Hij voelde zich onbekwaam om te beslissen over de belangrijkste problemen, dronk veel alcohol, en zonk in een diepe depressie. Toch weigerde hij de algehele terugtocht van de Duitse strijdkrachten te bevelen. Op de 2de augustus beval hij zijn generaals terug in de mode van de strategische verdediging te denken, en zich te reorganiseren. Het was gedaan met het lanceren van nieuwe offensieven! Ludendorff kon niet volledig recupereren van zijn zenuwinkering. Twee maanden later zouden die symptomen weerkeren en desastreus gevolgen hebben voor Duitsland. De legende van de onoverwinnelijke Ludendorff was ten einde.

Op de 24ste juli kwamen Foch, Haig, Pétain en Pershing samen in het hoofdkwartier van Foch om de oorlogstoestand aan het Westelijk front te bespreken. Vóór de mannen lag een rapport geschreven door de stafchef van Foch, Generaal Maxime Weygand.

Het verslag formuleerde voor de eerste maal de mening dat de Geallieerden een keerpunt hadden bereikt in de oorlog. Zij hadden nu het voordeel van de cijfers. Ze wisten ook hoe verdere Duitse offensieven af te slaan.

Generaal Foch stelde voor een snelle opeenvolging van beperkte tegenaanvallen te beginnen, een snelle opeenvolging van aanvallen om de spoorwegen terug te winnen die van Parijs naar Avocourt nabij Verdun en naar Amiens liepen. Het Leger zou de St Mihiel uitstulping in de Lorraine Streek moeten veroveren, terugwinnen. Andere aanvallen hadden als doel de Duitse troepen uit de havens van het Kanaal te verjagen. De Geallieerden zouden eveneens optrekken naar de Briey ijzererts bekkens en naar de steenkoolvelden van de Saar. Die series van scherpe verrassingsaanvallen moesten zeer concrete objectieven realiseren. Ze zouden moeten gestopt worden vóór de Duitse bevelhebbers reserves konden bijbrengen, en vóór de verliezen aan soldaten begonnen op te lopen. Pétain bleef zeer duidelijk het moreel van de Geallieerde

troepen voor ogen te houden. Generaal Haig stelde wel voor een nieuwe Slag voor Amiens te houden in de periode van de 9de tot de 12de augustus. Dit alles werd aangenomen.

De nieuwe Slag voor Amiens begon dus in de morgen van de 8ste augustus, met een spectaculaire Britse massieve tankoperatie, de grootste tot dusver van haar soort in de oorlog. Generaal Rawlinson stuurde zijn volledig Tankcorps van voertuigen, 552 tanks van het Mark V model naar voren, en ook zijn nieuwe en lichtere Whippet tanks, die tot 12 kilometer per uur konden rijden. Hij zond zelfs gepantserde voertuigen in de aanval. De Britten konden ook rekenen op ene overwicht in de lucht van 4 tot 1! Hun vliegtuigen hadden de overhand in de lucht en schoten ook met hun krachtige machinegeweren naar de Duitse infanterie en naar de Duitse batterijen van kanonnen. Sommige vliegtuigen lieten bommen vallen op de verdedigers. De Britse strijdkrachten hadden tevens veel meer zware kanonnen nu, dan hun vijand. Ze konden meer nauwkeurig hun kanonvuur regelen. Ze beschikten over al de munitie die ze konden nodig hebben. De Duitse batterijen konden tot zwijgen gebracht met fosgeen gasbussen en met obussen van hoge explosieven. De Britten konden tien divisies in die aanval gooien, hoewel dit thans nog slechts 50.000 soldaten betekende. De Britse bataljons zouden echter grotere vuurkracht hebben, zoals ze waren uitgerust met tot 30 Lewis machinegeweren per bataljon in plaats van vroeger slechts 4. Een bataljon kon tot 8 mortieren meebrengen in plaats van 2, en 16 granaat-werpende geweren. De Duitse troepen in die streek zouden er in de minderheid zijn van een verondersteld 2 tegen 1.

De Geallieerde aanval begon om 4h20. In het midden van de namiddag waren de Britten al 12 kilometer vooruit gestoten. Ze hadden 9.000 verliezen toegediend aan de Duitse troepen, driemaal meer dan hun eigen verliezen. Ze namen 12.000 Duitse soldaten gevangen en ze hadden 400 kanonnen veroverd. Tegen de 9de augustus, waren de Canadese troepen die hier streken al meer dan 6 kilometer vooruit gekomen. Op de 11de augustus kon Rawlinson de aanval stopzetten.

De Slag voor Amiens brak 6 Duitse divisies en redde definitief de stad Amiens, met haar belangrijk spoorwegnet. De Britse en Franse verliezen stegen tot 22.000 soldaten, maar de Duitse troepen verloren 75.000 soldaten, van wie 50.000 mannen gevangen genomen werden. Het Duits débâcle leek begonnen.

Aan de Duitse OHL zei Ludendorff dat zijn troepen volledig verrast werden. OHL noemde Amiens de zwaarste nederlaag sinds het begin van de oorlog. Op de 13de augustus meldde Ludendorff aan von Hindenburg dat de enige uitweg die nu nog open bleef de verdediging was! Ludendorff had alles op het spel gezet in de offensieven begonnen in maart, het Leger en haar middelen, en hij had verloren. Hij had tevens zijn verdedigingsoptie verloren! Hij had meer moeten kijken naar zijn aantallen Duitse soldaten die gevangen gemaakt werden. Vroeger in de oorlog hadden de Duitse soldaten tot de laatste man gestreden en zich nooit overgegeven. Nu waren ze zeer moe van de oorlog en de oorlog moe. Ze leken de superioriteit van de vijand te erkennen. Dat was een zeer veeg teken!

Wat dan volgde was een nieuwe serie van beperkte Geallieerde aanvallen van augustus 1918 tot midden september van dat jaar. Op de 21ste augustus opende het 3de Leger van Generaal Julian Byng de Slag van Albert, een kleinere operatie waarin slechts 150 tanks gebruikt werden. Op de 23ste augustus leverde het Frans Leger een aanval aan de Somme. Daar werden de Duitse troepen eveneens achteruit gedrukt. Op de 26ste augustus vielen het 1ste Brits Leger met Canadese troepen aan om rond de Duitse Winterlijn te draaien. Op de 2de september van 1918

slaagden de Canadezen erin één van de sterkste Duitse verdedigingen, de *Drocourt-Quéant Switch*, te vernielen. De Duitse soldaten trokken zich terug tot aan de Hindenburg Lijn. Nog in augustus begon het Frans Leger een aanval ten zuiden van de Somme aan de Oise rivier. Generaal Mangin viel dan aan naar de Aisne toe. In de Champagne verloren de Duitse troepen hun vroegere terreinwinsten van de eerste helft van 1918. Ze trokken zich daar terug tot aan een lijn van heuvels. In laat augustus vroeg Generaal Foch aan de Amerikaanse troepen om zich te concentreren op de Maas-Argonne sector. Ze zouden de St Mihiel instulping moeten aanvallen en veroveren. Die operatie begon met overweldigende hulpmiddelen voor het gewapend geweld. Het werd toen voor iedereen duidelijk in het Duits Leger, dat hun troepen langzaam doch onhoudbaar achteruit geduwd werden. Hoelang zou het dan nog duren, vooraleer de vijanden aan de Rijn zouden staan, maar met de stroom aan hun rug?

Andere Geallieerde aanvallen volgden. Er was een ander offensief van de Geallieerden, geleid door de Amerikaanse troepen in de Maas-Argonne sector op de 26ste september. Het Brits Leger viel op de 27ste van dezelfde maand aan, richting Cambrai. De dag nadien vielen de Belgische en Britse troepen aan in Vlaanderen. En op de 29ste hadden de Geallieerde Legers 217 divisies in het veld tegen nog slechts 197 Duitse divisies. Van die laatste waren er echter minder dan 50 Duitse divisies nog geschikt voor acties!

Hoe verliepen de Geallieerde aanvallen? Niet zo goed als men kon verwachten! Veel kleinere Duitse strijdkrachten brachten de Maas-Argonne operatie tot staan. Door een verandering van plannen verschoof dit offensief van richting, naar Charleville-Mézières, eerder dan naar Metz, waar gehoopt werd op betere resultaten. De Duitse troepen hadden sterke verdedigingen opgebouwd in die streek, waaronder hun *Kriemhilde Stellung*, een deel van de Hindenburg Lijn. Generaal Pershing had een voordeel in manschappen van 8 tot 1 in de Argonne met zijn nu bijna 600.000 soldaten! Maar hij had weinig tanks en vliegtuigen. Hij kon niet voorbij de hoge grond van Montfaucon geraken, die in zijn weg lag. Tegen de 30ste september stopten de Amerikanen hun aanvallen in de Argonne streek ten westen van Verdun. Duitse soldaten waren aangekomen ter versterking. De operatie kon in vraag getrokken worden voor haar strategisch nut. Ze was een operationeel fiasco geworden.

Ook de Geallieerde offensieven in Vlaanderen liepen in de problemen. De eerste dag was wel een triomf. De Geallieerde troepen namen 12.000 Duitse soldaten gevangen en ze kwamen 12 kilometer vooruit, om de heuvelkammen rond Ieper te bezetten. Maar dan bleef de vooruitgang vaststeken in de modder van Vlaanderen. De aanval werd stopgezet voor een paar weken.

De aanval op Cambrai begon op de 27ste september. Die moest over het *Canal du Nord* geraken. Dat kanaal was echter 30 meter breed en 4,5 meter diep! De Canadese troepen vonden een deel van het kanaal waar het kanaal nauwer was, en eerder droog, voldoende droog om er wat artillerie over te krijgen in de eerste nacht. De Canadezen hadden geluk! De Duitse kanonniërs hadden bijna geen munitie meer. Toch moesten de Canadezen zware verliezen lijden en ze bleven nadien hangen, ter plaatse, in hevige gevechten rond Cambrai. Cambrai viel op de 9de oktober, ondanks de Duitse weerstand. De meeste zware aanvallen werden uitgevoerd door het Brits 4de Leger. Met zeer zware beschietingen op de Duitse posities, braken daar de Geallieerde troepen door de Hindenburg Lijn, en zelfs door de Duitse reservetroepen! Tegen de 5de oktober hadden de Britse troepen de laatste Duitse verdedigingen doorbroken. Ze konden dan vooruit trekken, hoewel nog steeds langzaam, over niet versterkt en licht verdedigd terrein.

Vanaf de 28ste september brak Erich Ludendorff opnieuw. Hij kreeg een zenuwinzinking, zoals hij voordien al had geleden. Hij zag nog slechts één uitweg om de nederlaag te vermijden: ogenblikkelijk de wapenstilstand aan te vragen. De Geallieerde offensieven van juli, augustus en september, die bijna volledig onverwacht voor hem successen behaalden na zijn eigen gefaalde maart offensieven, hadden zijn zenuwen gebroken en lieten hem in de paniek van een man die wist dat hij verloren had. Hij realiseerde zich al te goed dat de Geallieerden uit hun falingen en crisissen van 1917 opgedoken waren, terwijl de Centrale Mogendheden, en vooral Duitsland, hun laatste krachten hadden uitgespeeld.

Na de Slag aan de Marne kon Ludendorff nog steeds hopen de Geallieerde troepen te kunnen uitputten en op de knieën te brengen door een koppige tactiek van sterke verdedigingen. Maar de Slag voor Amiens had hem getoond hoe zijn Legers uiteindelijk verloren hadden, zowel in aanvallende mode als in de verdediging. De Geallieerde superioriteit stamde nu af van hun grotere aantallen soldaten en van hun betere bewapening om de aanvallen veel krachtiger te maken. De balans had zich werkelijk bewogen in hun voordeel al in juni en juli 1918, daar waar het aantal Duitse soldaten verminderde van 5,2 tot 4,1 miljoen mannen! De Verenigde Staten van Amerika hadden 2 miljoen soldaten overgebracht naar Frankrijk tegen en in oktober van 1918. De BEF had zich vermeerderd tot 1,75 miljoen soldaten en de Fransen tot 2,5 miljoen! De Geallieerde Legers bestonden nu uit een totaal van 6,5 miljoen soldaten. Tevens had Frankrijk de grootste luchtvaart ter wereld, de meeste kanonnen en het enorm aantal van 3.100 tanks!

De strijd voor de overheersing in de lucht was speciaal meedogenloos en hevig geweest! Hoewel Duitsland nog 800 Fokker vliegtuigen kreeg in 1918, waarschijnlijk de beste vliegtuigen in de oorlog, werden de hemels gedomineerd door de Geallieerden. Britse jagers, Britse bommenwerpers, konden in 1918 doel nemen op de rijke, industriële Rijnsteden. De Duitse bomaanvallen op Londen, daarentegen, waren reeds wegens gebrek aan vliegtuigen gestopt geworden in mei 1918 en tegen Parijs in september van het jaar.

De effectiviteit van de *U-Booten* verminderde zienderogen tegen de konvooi tactiek van de Geallieerden.

De Duitse troepen hadden geen tanks. Geallieerde tanks konden nu de Duitse prikkeldraad versperringen de grond in duwen zonder dure en lange beschietingen met kanonnen. De tanks werden meer en meer effectief ook in het vernielen van de verdedigingsnesten uitgerust met machinegeweren.

De Duitse import van voedsel was nog slechts één vijfde van wat Duitsland invoerde vóór de oorlog.

De Geallieerden konden rekenen op veel beter vertrouwen in eigen macht nu, opgebouwd uit hun veelvuldige, zij het bescheiden successen. Hun troepen voelden de uiteindelijke overwinning dichterbij komen.

Malou Vincius in Veiligheid

Na de Duitse offensieven van 1918 aan het Westelijk Front en hun ultiem falen van door te stoten naar Parijs, maakte Julian Vincius zich ernstige zorgen. Hij reed nog af en toe naar de frontlijnen rond Verdun. Hij bemerkte de evolutie, de veranderingen in het Duits Leger. Het voedsel dat nu uitgedeeld werd aan de soldaten was zeer slecht. Het kwam in kleinere hoeveelheden dan ooit tevoren. De soldaten leken jonger, ruwer, meer brutaal en schaamteloos, minder verstandig ook. Ze beklagden zich erover zelfs niet elke dag voedsel te krijgen. Wanneer ze aldus spraken met enige verachting, dan keken ze naar Julian zonder enig respect in de ogen, en vooral met de hebzucht van bedelaars. Ze hoopten waarschijnlijk dat hij hun toestand kon verbeteren. Hij kon dat slechts zeer zelden!

Julian zag echter ook minder soldaten op wacht staan in de loopgrachten of rond de versterkte posities. Hij vond minder batterijen met kanonnen. Julian vreesde dat de beste soldaten weggetrokken werden naar de slachtplaatsen en zware Geallieerde offensieven in het westen, naar de streken van Arras en Cambrai, naar Valenciennes, en naar de vlakke velden nabij de kusten. De soldaten hier vloekten meer dan ze wilden praten en bespreken. Ze stonden allen zeer vuil, bedekt met lompen, en ze hadden zich in maanden niet meer gewassen. Hun laarzen en broeken waren bedekt met modder. Hun gezichten bleven ongeschoren, hun uniformen waren gescheurd en verkleurd, tekenen van mindere discipline en fierheid. Julian vond het moeilijk om de officiers van de gewone soldaten te onderscheiden, behalve dan wanneer hij de tekens op hun epauletten zocht. Ze leken allen nog wel alert, doch schenen hem meer passief dan voorheen. Hun belangrijkste bezigheid leek te zijn hun loopgrachten te herbouwen, ook hun bunkers, om voor meer bescherming te zorgen. Niet alle mannen werkten. Het Duits Leger was nu erg gedegradeerd, concludeerde Julian.

Julian vond geen nieuwe, grote houten spoelen met prikkeldraad. Veel herstellingen werden uitgevoerd in de loopgrachten, doch met weinig nieuw materiaal. De soldaten recupereerden stukken prikkeldraad uit de tweede lijnen. Ze namen die weg om de eerste lijn te versterken en te herstellen. Gelukkig bleef het front hier nu relatief rustig. De soldaten wachtten in totale verveling. Ze speelden met kaarten met luide kreten, maar lieten daarbij de vijand weten waar ze zaten! Ze reinigden hun geweer en hun bajonetten. Ze rookten. Julian vreesde dat als de Franse of de Amerikaanse divisies hier ergens in de buurt zouden aanvallen, de Duitse frontlijnen niet lang zouden blijven verdedigen.

Julian wou zich niet laten verrassen door een plots vurig offensief van de Geallieerde troepen in de richting van Longwy! Hij wou zich niet gevangen laten nemen in Longwy door een plots, energiek Geallieerd offensief. Noch zou Charlotte in de handen mogen vallen van het te Longwy zeer patriottisch Frans gezind volk. De Franse weerstand werd met de dag meer opdringerig met terroristische aanvallen tegen de Duitse troepen.

Monsieur Baraine was het volledig eens met Julian. Hij ook vond het beter gedurende enkele maanden uit Longwy te verdwijnen terwijl de overwinnende Franse of andere troepen Longwy zouden binnen rijden. Men kon hem beschuldigen van samenwerking met de vijand! Iedereen in de stad wist nu wel dat hij de Duitse officier die Julian Vincius was als een vriend beschouwde. Te dikwijls had men in Longwy de twee mannen samen problemen zien oplossen. Baraine had al gedacht aan een ontsnappingsroute. Hij kon naar Metz vluchten, per auto of per trein, waar hij familie had. Moest hij Charlotte toch maar meenemen? Neen, weigerde Julian.

Neen, Julian beschouwde Charlotte volledig als zijn echtgenote. Het was zijn verantwoordelijkheid om Charlotte uit Frankrijk te brengen op tijd, zeker uit de grensstreken. Hij moest Charlotte wegbrengen, haar uit Frankrijk smokkelen. De tijd was aangebroken. Daarna, wanneer hij moest en kon terugkeren naar Duitsland, zou hij Charlotte naar zijn huis in Berlijn brengen. Hij kon trouwens niet meer lijden om van haar gescheiden te worden. Julian had nog ouderwetse ideeën over het huwelijk! Een getrouwde man zou zijn vrouw niet mogen alleen laten, nooit! Hij beschouwde zichzelf als niets minder dan de echtgenoot van Charlotte. Een ceremonie was slechts de bevestiging van hoe hij zich verbonden voelde met haar.

De ontwikkelingen in de oorlog verontrustten Julian erg. Hij nam enkele dagen vrijaf. Hij vertelde aan zijn dokters dat hij het hoofdkwartier wou bezoeken en slechts na enkele dagen zou terugkeren. Julian vreesde vooral een snelle beslissing, een doorbraak van de Geallieerde Legers, een aanval vanuit Verdun, gevolgd door een snelle vooruitgang van de Franse en Amerikaanse troepen. De Geallieerden konden thans snel vorderen, tot 50 of 60 kilometer in één dag, en zo snel Longwy overweldigen. Julian vroeg dan aan Ernst om de eigen Audi tegen de volgende dag in gereedheid te brengen. Ernst had zoiets al voorzien! Hij kon direct zeggen dat de auto al klaar stond. Julian zei aan Ernst wat hij wou doen. Ernst knikte.

Julian Vincius wachtte nog één dag meer. Dan, in het midden van de nacht, deed hij Charlotte met haar kindje in de auto stappen. Ernst zat al aan het stuur. Julian opende de tuinoport opdat de auto in de duisternis zou kunnen uitrijden. Hij sloot de poorten weer dicht achter zich, en sprong in de zetel naast Ernst.

Ernst had Julian verrast! De kofferruimte van de auto had nu twee compartimenten in de breedte, gescheiden door een stalen wand. Aan de ene zijde plaatste Ernst hun bagage, niet meer dan één koffer elk, zoals Julian had bevolen niet meer mee te nemen. Aan de andere scheiding van de wand stonden vier benzinehouders. Julian had geschreeuwd dat de auto een complete bom was geworden! Ze konden allen gedood worden door één schot van achteraan. Ernst had geantwoord dat er steeds dat gevaar bestond, maar hij zei ook dat hij niet de minste bedoeling had op zich te laten schieten door landgenoten. Hij toonde aan Julian de zware stalen plaat die achter het toegevoegde compartiment stond en kogels kon opvangen. Ernst meldde aan Julian dat hij niet wist waar hij benzine onderweg kon vinden. Hij wou niet ergens in het midden van nergens stilvallen wegens gebrek aan benzine! Julian kon moeilijk die opmerking terzijde schuiven. Hij moest akkoord gaan met de argumenten van Ernst. Julian had aan het probleem van de brandstof moeten denken, maar hij had dat niet gedaan. Gelukkig had Ernst beter nagedacht. De benzine in de auto was een risico, gaf Ernst grif toe. Gebrek aan benzine was erger, pleitte hij. Een tijdje later vroeg Julian aan Ernst waar hij die mooie stalen platen en de benzine vandaan had gehaald. Ernst grinnikte maar wat, en zei dat Julian zeker niet wou weten waar hij dat spul vandaan had. Julian beperkte er zich dan toe tot ook maar te grinniken.

Van Longwy reden Julian en Ernst naar het noorden. Ze namen de weg van Longwy naar Mont-Saint-Martin. Vandaar reden ze naar Messancy, nog steeds noordwaarts, om dan verder naar de Belgische stad van Arlon. Ze werden niet tegengehouden aan de Belgische grens. De wachters beperkten zich ertoe te salueren. Julian wuifde naar de grenswachters. Dan reden ze door naar Martelange, Losange, Bastogne en Houffalize. Verder in het noorden lag Fraiture, en daarna Werbemont. Daar devieerden ze op hun traject naar het dorp van Forges, en dan reden ze snel verder naar Stavelot en naar Spa. Het nam hen 5 uur om Spa te bereiken, inclusief de periodes waarin ze moesten stoppen om Charlotte het kindje te laten voeden. Onderweg werden ze driemaal gestopt op die wegen door Duitse patrouilles. Telkens volgde er een korte uitleg,

en dan mochten ze verder rijden. Na de derde maal zag Ernst er lichtjes bleek uit in de auto. Hij had al de tijd gereden.

Toen ze de stad Spa inreden, het toenmalig hoofdkwartier van het Duits Keizerlijk Leger, vroeg Julian aan Ernst waarom hij zozeer zweette en waarom hij er zo bleek uitzag. Hij had niet alleen benzine meegenomen, antwoordde Ernst, maar ook een kist granaten in het tweede compartiment, en een MG 08/15, die achter hun bagage staken. Ernst had gevreesd bij elke controle dat de soldaten die de wegen bewaakten hen zouden vragen de inhoud van de kofferruimte te doen tonen. Terwijl ze verder reden, ontsnapt aan die controles, brak Julian uit in een hysterisch lachen. Ernst ook, kon dan lachen. Charlotte was ingedommeld, achteraan. Ze vroeg waarom Ernst en Julian daar als gekken zaten te lachen, en Julian vertelde haar waarom. Ze lachte dan ook luid, waarop haar meisje begon te huilen omdat ze hongerig werd. Waarom, in godsnaam, had Ernst al die wapens meegenomen? Men weet nooit op een lange rit door half vijandig gebied, antwoordde Ernst. Waren we gestopt geworden, en bedreigd, dan kon het 08/15 machinegeweer handig worden!

Te Spa vonden ze een rustige plaats nabij de begrafenisplaats om de auto te doen halt houden. Ernst reed de Audi naar een plaats tussen militaire wagens, in de schaduw van bomen en niet ver van een kerk. Duitse soldaten, veel officiers, wandelden rond in de stad. Het was een heldere dag. Julian keerde zich naar Ernst. Van nu af aan zou Ernst met Charlotte in Spa moeten blijven, legde hij uit. Ernst zou moeten waken over Charlotte. Charlotte zou niet alleen mogen blijven tussen onbekenden. Julian gaf een brief aan Charlotte, en een andere aan Ernst. Julian had die brieven met eigen hand geschreven in het Duits Gotisch schrift. De brieven bevestigden dat de *Gefreiter* Vincius bevolen werd naar Spa te rijden door de *Oberst* Vincius om op hem te wachten en dat tot de missie van de *Oberst* in het hoofdkwartier van het Leger in Spa beëindigd was.

Julian verliet dan Charlotte en Ernst. Hij zou ten laatste binnen drie uur, tegen de middag, terugkomen naar de auto. Na die tijd, moest Ernst direct verder rijden naar Berlijn. Hij liet de wegenkaarten bij Ernst. Hij moest nu een appartement gaan zoeken voor Charlotte en Ernst. Julian stapte uit de auto, en wandelde onverstoorde verder, het centrum van de stad in. Ernst en Charlotte bleven in de auto zitten. De baby had melk nodig, liefst warme melk. Ernst stapte uit, wandelde heen en weer. Dan kwam ook Charlotte uit. Ernst haatte het de auto onbewaakt achter te laten, maar hij had niet veel keuze. Hij plaatste een wit papier tegen het windscherm. De auto behoorde toe aan de *Oberst* Vincius, schreef hij, een dokter van de medische diensten van Verdun.

Ernst nam dan Charlotte met zich mee. Zij ook gingen de stad in. Ernst en Charlotte vonden ene hotel, gevuld met officiers van het Duits Leger, en een klein restaurant in het hotel. Ernst duwde Charlotte het hotel in en naar een verlaten hoek van het restaurant, waar hij hoopte enige vrede en rust te kunnen vinden. Charlotte kreeg haar warme melk. De baby dronk en bleef nadien kalm. Ernst en Charlotte aten in het restaurant. Ze hadden Duitse Marken. Elk half uur of zo, ging Ernst het restaurant uit. Hij wandelde naar de auto, slechts vijf minuten verder. Hij keek uit naar Julian.

Julian kwam twee en een half uur later aan. Hij was weer bezorgd! Julian vroeg ook wat voedsel in het hotel. Hij at en legde uit. Hij had kamers gezocht, en geen gevonden. Al de kamers en de appartementen, zelfs de kleinste kamers, werden bezet door de honderden officieren en onderofficieren en de ordonnansen en mannen van de Generale Staf. Julian had overal dezelfde

informatie gekregen. Er bleef hoogstwaarschijnlijk geen enkele onbezette kamer nog over in Spa! Er konden nog wel kamers gevonden worden in de nabije stad van Malmedy. Julian kreeg zelfs een adres van familie van een hoteleigenaar met wie hij gesproken had, waar nog kamers konden gevonden worden. Malmedy lag wat dichterbij het hart van Duitsland, en even ver van het Westelijk Front als Spa. In enkele uren op de weg die hij nu relatief goed kende, kon Julian later rijden van Longwy naar Malmedy, zo snel als naar Spa. Hij kon zo goed Charlotte, zijn kind en Ernst afhalen te Malmedy als te Spa! Dan konden ze in één rit Berlijn bereiken. Ernst was daarmee volledig akkoord. In feite, zei hij, gaf hij zelfs de voorkeur aan Malmedy boven Spa. De officiers in Spa maakten hem zenuwachtig. Er waren te veel officiers daar, die hun handen konden willen leggen op een auto zoals de Audi van Julian. Ernst wou ook liever een tijdje in Malmedy wonen, eerder dan te Longwy of Spa te blijven. Longwy lag te dicht bij de frontlijnen nu, in zijn mening. Julian had er goed aan gedaan Charlotte en hem naar Malmedy te brengen. Ernst had steeds goed vertrouwen in de bedoelingen van Julian. Julian veranderde het woord van Spa tot Malmedy in zijn brieven, hopend zo nodig daarmee de gretige armen van het lot te kunnen bezweren.

Ze reden naar Malmedy. De stad lag nauwelijks op een half uur rijden van Spa, naar het oosten. De stad zag eruit als een mooie, Duitse stad van de Eifel streek. Het was slechts een groot dorp. Julian merkte op hoe men hier mooie wandelingen kon maken tussen de heuvels en in de bossen. Als men zich wou verbergen, dan kon dit elke man zijn keuze zijn. Het was een oude stad, met oude huizen, oude en kleine winkels. Julian schatte de bevolking op niet meer dan 10.000 bewoners. Hij wist niets over de stad. Er was een kathedraal en een abdij, beide gebouwd in een architectuur die niet speciaal zo mooi was dat ze het esthetisch gevoel van Julian kon beroeren. Charlotte zou het hier anders wel fijn en rustig vinden, in een vredevolle, kalme stad die niets van enig belang kon bieden aan eender welk Leger. Golven van Legers konden de stad overspoelen en ze snel passeren, zonder te blijven. Malmedy was een Pruisische stad, een Duitse stad, geen Belgische. Julian kon Charlotte hier laten, en haar later komen halen om haar naar Berlijn te brengen. Ze zou veel veiliger zijn hier, dan te Longwy.

Julian begaf zich naar het adres dat hij gekregen had in Spa. Hij had eerlijk gezegd niet veel hoop. Hij kwam aan het huis van een oudere weduwe, een huis dat bijna in het midden van de stad stond. De weduwe was blij om twee kamers uit te huren, een slaapkamer en een eetkamer, aan een jonge moeder. Eigenlijk was ze blij zulke gezellen in het huis te hebben. De kolonel was een dokter, wellicht van goeden huize en van Berlijn! De weduwe Groeber had een vriendin, die eveneens kamers te huur had. Julian huurde daar eveneens twee kamers, zodat Ernst in Malmedy kon blijven om te waken over Charlotte en haar gezelschap kon houden.

Julian keerde weer naar waar hij zijn auto had gelaten. Hij vond Ernst en Charlotte even later, en legde hen uit wat hij had kunnen regelen. Ernst leek tevreden. Ernst zou te Malmedy blijven en waken over Charlotte en haar meisje. Julian legde hetzelfde uit aan Charlotte, wat hij het beste had gevonden, en zij ook stemde toe.

Julian bleef dan met een ander probleem. Hij kon niet anders doen dan zijn Audi laten aan Ernst en Charlotte. Ze konden een auto nodig hebben om naar het binnenland van Duitsland te vluchten als ooit de oorlog hen bereikte of dreigde te bereiken, eerder dan Julian terugkwam. Julian gaf de meeste van zijn overblijvende goudstukken aan Charlotte en aan Ernst. Hij had al aan de weduwe en aan de vriendin van de weduwe de huur betaald voor zes maanden, met de

belofte dat er nog meer geld kon komen. Zijn probleem was nu hoe zonder auto weer te keren naar Longwy vanuit Malmedy, zonder een eigen auto.

Diezelfde dag nog, namen Charlotte en Ernst hun intrek op de kamers van Malmedy. Julian bracht hen naar de adressen. Het was daar dat hij hen het geld gaf, alles wat hij niet meende zelf nodig te hebben. Ze zouden voldoende hebben om nog een lange tijd te Malmedy te blijven. Dan zei Julian tot ziens. Charlotte weende. Ernst kon niet glimlachen. Na het hartverscheurend afscheid, wandelde Julian door het centrum van de stad. Hij had Ernst gezegd zich geen zorgen om hem te maken. Hij zou wel een middel vinden om weer naar Longwy te geraken! Op dat ogenblik voelde hij zich zeer eenzaam en zeer droevig. Zijn mooie Charlotte, die hij meer dan ooit beschouwde als zijn meest dierbare verbinding met het leven zelf, zijn jong meisje Malou en zijn vriend en bloedverwant Ernst, bevonden zich nu ver van Longwy, en hij had hen moeten verlaten. Wat was het leven waard zonder hen? Waarom liep hij niet gewoon met hen weg, nu, naar Berlijn? Neen, dat kon hij niet doen. Hij zou bestempeld worden als deserteur! De *Charité* was dan voor altijd afgesloten voor hem, en de grootste schaamte zou verbonden zijn met zijn naam. Hij moest hier weg, en snel! Naar Longwy terug! Maar hoe? Waarom was hij naar dit godsverlaten stadje gekomen?

Julian slenterde langs de kathedraal van Malmedy. Hij voelde zich de meest vergeten man op aarde. Wanneer kon hij zijn vrouw weerzien? Hij bleef denken aan Charlotte.

Het enig plan waaraan hij kon denken, thans, was op één of andere wijze te geraken tot in de stad van Liège. Daar kon hij misschien een trein vinden naar Luxemburg, zuidwaarts, en van daar op één of andere manier een trein vinden, misschien een militaire trein, naar Longwy.

Julian zocht naar een garage in het centrum van de stad. Hij vond er één, en vroeg daar of iemand hem naar Liège kon brengen. Hij kon hier Duits spreken. Hij kon betalen. De eigenaar van de garage wou Julian wel naar Liège brengen, voor een mooi bedrag. Julian knikte. Zijn geld zou daarmee snel slinken, maar hij had nog genoeg over om dit te betalen. De man van de garage reed hem naar het groot spoorwegstation van Guillemins. Toen Julian daar aankwam, was het al laat in de namiddag. Julian legde uit aan een Duitse wacht in het station wie hij was, en dat hij terug naar Longwy moest.

‘Niet mogelijk in één stuk vanuit Liège,’ zeiden de stationschefs hem. ‘Maar u kunt van hier wel Luxemburg bereiken, ja.’

Julian kon een ticket kopen naar Luxemburg, over Namur. Hij raakte redelijk snel zelfs in Namur. Daar bleef hij steken. Tien hij in het station aankwam, waren er die dag geen treinen meer naar Luxemburg. De volgende trein zou slechts de volgende dag vertrekken! In de vallende duisternis slenterde Julian dan door de straten van het centrum van Namur. Hij wandelde langs de Maas, zag de Samber, een rivier die zich in de Maas wierp, daar. In de stad vond hij een goedkoop restaurant, niet ver van het station. Hij bestelde een schotel. Hij dronk een hele fles wijn op zijn eentje. Het was laat toen hij naar het station terugkeerde. Hij ging zitten op een bank aan de kaai waar de eerste trein naar Luxemburg zou aanrijden. Hij viel in slaap met zijn hoofd tegen een glazen wand. Hij sliep niet echt, of zeer licht. Hij werd elk half uur of zo wakker. Viermaal kwamen politiemannen en wachters van het station naar hem toe om te vragen wat hij hier deed, in het midden van de nacht. Hij gaf hen zijn verhaal, toonde zijn papieren, en werd verder niet lastig gevallen.

In de morgen stroomden de eerste mensen het station in. Ze vulden de kaaien met hun praatjes. Zijn trein rolde dan ook het station in. Julian stapte de trein in met een zucht van verlichting,

zat, en dommelde weer in. Hij ontwaakte pas echt te Luxemburg. Opnieuw ging hij naar een Duitse wachtpost in het station. Hij vroeg hoe hij het snelst naar Longwy kon komen. Er volgde een zeer geanimeerde discussie onder de mannen, Duitsers en Luxemburgers, en een oplossing werd gevonden. Een munitietrein zou twee uur later Luxemburg binnenrijden en verder stomen naar Longwy. De trein bracht provies mee naar de Duitse troepen rond Verdun. Deze trein zou niet echt het station van de stad binnenrijden, maar gezonden worden van de ene sporen naar de andere, en dat kon wat tijd nemen. Een wachter bracht Julian tot in het midden van een wirwar van sporen, waar toch een korte kaai was en waar de trein zou stoppen. Julian wachtte daar weer alleen tussen de intersecterende spoorwegen. Hij wachtte zeer lang, meende al dat de wachters hem wat hadden voorgelogen, hem in het ootje hadden genomen. Maar een trein stoomde dan toch aan, en stopte. Julian vroeg aan de treinbestuurder of deze trein inderdaad naar Longwy reed. Dat was zo! Eén van de wagens van de trein werd gebruikt door een begeleidende officier en enige soldaten die naar de slagvelden van Verdun gezonden werden. Hij kon een plaats krijgen in die wagon.

Nog later, laat dezelfde dag, kon Julian Vincius doodmoe van de trein stappen op één van de kaaien in het station van Longwy. Opnieuw stopt de trein eigenlijk ver van het echt station van de stad. Julian nam afscheid van zijn medereizigers en ging te voet, in de vallende duisternis, naar zijn kamer in het Baraine huis. Hij zei aan niemand dat hij terug was. Hij voelde zich totaal uitgeput, te moe om naar het *Hôtel* te gaan. Hij gooide zich op zijn bed en sliep tot de volgende dag. Dan legde hij uit aan Monsieur Baraine hoe hij de stad Malmedy had bereikt, en hoe hij had kunnen terugkeren. Monsieur Baraine was zeer opgelucht en blij zijn dochter in veiligheid te weten. Beiden wachtten ze op het eindstuk van de oorlog.

Ontwikkelingen aan het Oostelijk Front

Italië

In mei en juni van 1918 leidde een nieuw gecoördineerd offensief van de Duitse en de Oostenrijkse Legers tegen Italië tot aan de Piave rivier. In het begin van april had de Keizer Karl I van Oostenrijk President Clémenceau van Frankrijk verweten de oorlog te willen trekken om de Alsace en Lorraine streken gemakkelijker te kunnen annexeren. Clémenceau wees hem terecht en betichtte Graaf Czernin ervan valse argumenten te gebruiken tegen Frankrijk. Keizer Karl besprak die zaak met Czernin en ontsloeg hem, ook al wegens de Sixtus Affaire. De opvolger van Czernin als Minister van Buitenlandse Zaken werd Graaf Stephan Burián von Rajecz.

Op de 2de mei van 1918 was Keizer Karl te Spa in België, op het hoofdkwartier van Keizer Wilhelm II. Daar kwamen Paul von Hindenburg en Kolonel-Generaal Arz von Stauffenburg, de twee opperbevelhebbers van de Legers, overeen om in elk land elke bekwame man te bewapenen, te trainen, en om oorlogsplannen met elkaar te delen. Dit betekende de bijna volledige onderdanigheid van de Oostenrijkse militaire krachten aan Duitsland.

Keizer Karl I liet aan het Oostenrijks Leger in juni 1918 twee offensieven toe: één op de Asago hoogvlakte en het ander weer op de Piave rivier, tegen de Italiaanse strijdkrachten. De twee bevelhebbers waren Veldmaarschalk Baron Boroëvić von Bojna, een Kroaat van geboorte, op de Piave Lijn, en Veldmaarschalk Franz Conrad von Hötzendorf in het Monte Grappa massief. Oostenrijk zond 65 infanterie divisies en 12 cavalerie divisies in het offensief, zonder hulp van Duitse troepen. De geallieerden hadden slechts 56 divisies, waaronder 3 Britse en Franse divisies. De Geallieerden konden echter rekenen op een grotere superioriteit in de lucht, met tweemaal meer vliegtuigen dan de Oostenrijkers in de lucht konden zenden. De Italianen beschikten ook over 7.000 kanonnen en 2.400 mortieren tegenover de 6.830 Oostenrijkse artillerie stukken. Het Oostenrijks Leger ontbrak het zelfs aan voldoende voedsel.

De Oostenrijkse aanval begon op de 15de juni 1918 met een beschieting in regel, in Bruchmüller stijl, op het Italiaans Leger. Dit bleef nogal onnauwkeurig, omdat de Oostenrijkers voldoende verkenning met vliegtuigen en luchtballonnen moesten missen. Ook hun gasaanvallen bleven eerder ineffectief, omdat de Italianen uitgerust waren met Britse gasmaskers. De resultaten van de aanval waren dat Boroëvić zich moest terugtrekken tot op de oostelijke oever van de Piave, en dat de aanvallen van Conrad von Hötzendorf in de Asago en Grappa streken gestopt werden. De Oostenrijkse verliezen liepen op tot 150.000 soldaten, terwijl de Italianen in de verdediging slechts 80.000 mannen verloren, ongeveer de helft.

In juli onthief Keizer Karl I Conrad von Hötzendorf van zijn bevel. Van juli tot september 1918 verminderden ziektes en desertie het Habsburgs Leger van één derde van haar effectieven! Oostenrijk zou nooit meer nadien nog een offensief durven en kunnen lanceren in de oorlog.

Rusland

In Rusland, op de 27ste augustus van 1918, ondertekenden Duitsland en Rusland bijkomende overeenkomsten als toevoegsels aan het Verdrag van Brest-Litowsk. De Bolsjewistische Regering aanvaardde de onafhankelijkheid van Letland, Estland en Georgië. Ze beloofde Duitsland 6.000 miljoen Mark te betalen als schadevergoeding, plus één vierde van de

productie van de Baku olievelden. De Rode Garde moest toen een burgeroorlog bestrijden tegen de rechtse, pro-monarchistische bewegingen, tegen de Witte Brigades. Duitsland ging akkoord om die laatste, separatistische bewegingen in Rusland niet te steunen. De Geallieerde Regeringen beschouwden nog steeds de Bolsjewistische Regering niet als wettelijk of zelfs maar representatief voor Rusland. In december van 1917 waren zelfs de Britse en Franse Regeringen in het geheim overeengekomen de antibolsjewistische partijen te steunen.

Turkije

In Turkije viel Generaal Allenby Turkse troepen aan vanuit Palestina. Hij deed dat met 57.000 infanterie soldaten en 12.000 ruiters. Hij trok 550 kanonnen mee. Het Turks Leger had toen nog slechts 32.000 infanterie soldaten, niet meer dan 2.000 ruiters en 400 kanonnen om weerstand mee te bieden. Op de 1ste oktober 1918 viel Damascus in Britse handen. Allenby leed 5.000 verliezen, maar hij nam tienduizenden Turkse soldaten gevangen.

Bulgarije

In 1918 bleven in Bulgarije nog ongeveer 14 Bulgaarse divisies en divisies van de Centrale Mogendheden onder de wapens, 3 Duitse bataljons en 2 Oostenrijkse divisies. De Geallieerde strijdkrachten bleven te Salonica. President Clémenceau verving Generaal Sarrail daar in juni door Generaal Franchet d'Esperey. Met de Geallieerde troepen van Salonica begon deze een operatie tegen de Bulgaren. Het Bulgaars Leger vroeg iets later al de wapenstilstand aan. Het staakt-het-vuren werd ondertekend in de Balkan op de 29ste september. Deze overgave eigenlijk, en de opmars van de Geallieerde troepen aan het Westelijk front, zouden leiden tot de wapenstilstand ook aan het Westelijk Front!

Volgens de overeenkomsten omtrent de Bulgaarse wapenstilstand, moest het Bulgaars Leger zich demobiliseren. Bulgarije moest vertrekken uit Griekenland en uit Servië, en de Geallieerde Legers toelaten hun gebied te gebruiken voor verdere operaties tegen de Centrale Mogendheden. Maar de luchtmacht van Duitsland was volledig afhankelijk van de Roemeense olie! Zonder Roemeense olie zouden de Duitse voorraden van olie droog vallen na nog twee maanden strijd.

Longwy in 1918

De jaren 1917 en 1918 waren veruit de hardste voor de bevolking van Longwy!

In de winters van 1916 tot 1917 en van 1917 tot 1918, ontbrak het de bevolking zelfs aan de eerste middelen om te overleven: voedsel en warmte! Weinig steenkolen bleven nog over voor de verwarming in de stad. De steenkolen uit de mijnen van Longwy en Briey, die nog uitgebaat werden, gingen naar de oorlogsinspanning van Duitsland. Alles in Longwy wat van hout was en gemist kon worden, werd verbrand in de vuurhaarden van de huizen. Gelukkig waren de mensen die het laatst steenkoolstof van hun kelders konden bijeen schrapen! De mijnen van Briey en Longwy leverden nog steenkolen af, maar dat was allemaal bedoeld voor het Duits Leger!

Voedsel was nog meer belangrijk. Voedsel kwam nog de stad in vanuit België en Frankrijk. Het werd toegelaten om over de grenzen heen binnen gebracht te worden als hulp aan de bevolking, maar veel daarvan bleef hangen aan de hebzuchtige vingers van de grenswachters van de landen.

Monsieur Baraine had nog zijn persoonlijk netwerk in de dorpen van Lorraine rond Longwy in actie. Voedsel kon door smokkel nog wel in de stad verkregen worden. Julian Vincius bracht enige reserves in van het Leger. De twee mannen, Julian en Théophile, hadden zo voldoende om te overleven, hoewel ze niet ver bleven van de hongersnood. De bevolking van Longwy moest het met minder doen! Dit, zelfs meer dan de eigenlijke oorlog, deed de Franse bevolking van de stad de bezetters nog meer haten dan voordien. Naarmate de oorlog duurde, steeg de wrok. De atmosfeer in de stad groeide tot meer openlijke vijandigheid tegen de Duitsers. Grote, hebzuchtige, hongerige ogen vulden zich met haat. Die ogen volgden ook Julian wanneer hij in de straten van Longwy ging van het ene hospitaal naar het andere. Met de verzwakking van de mensen kwamen allerhande ziektes. Sommige van die aandoeningen meende Julian Vincius reeds sinds eeuwen verdwenen uit de streek: tyfus, dysenterie, en nieuw was tuberculose. De armste mensen in de stad gebruikten alle middelen die ze konden vinden om hun handen op een paar geldstukken te kunnen plaatsen, en op goederen van eerste nood.

Julian wist al te goed dat veel vrouwen hun lichamen nu schonken aan Duitse soldaten voor eten. Syphilis en andere venerische ziekten stegen in de stad.

De surmortaliteit, de mortaliteit boven de gewone niveaus, stegen met 20% tot 30%, en van 20% tot 50% meer in sommige maanden. Veel mannen en vrouwen hadden geen werk meer. Ze moesten leven van de openbare hulp. Monsieur Baraine organiseerde wat hij kon. Hij kon natuurlijk nooit voldoende doen! De mensen begonnen op te merken dat hij in hetzelfde huis woonde en bleef wonen als een Duitse officier. Baraine moest nu regelmatig zijn bevolking er aan herinneren dat hij niets anders had kunnen doen. Had hij geweigerd Duitsers in te nemen, dan was hij al lang terechtgesteld door de bezetters! Maar de mensen zochten anderen die ze de schuld konden geven van hun ellende! Ze zagen af en toe Monsieur Baraine lachen met zijn Duitse kolonel! En waar bevonden zich zijn mooie dochters? Waren zij in veiligheid gebracht? Was het wel waar dat de ene zwanger gemaakt was door een Franse neef uit Metz? Was het kind misschien Duits? Welke soort man, een burgemeester tevens, had zijn dochters overgelaten aan de lusten van een Duitse officier?

Toch deden de twee mannen, Baraine en die Vincius samen, nog veel goeds voor de stad! Ze lieten toe om de gewone burgers verzorgd te worden in de Duitse veldhospitalen! De geneesmiddelen waren toch Duits, en de zorg ook.

De hoogovens van Longwy, de metallurgische industrie, werkte nu nog slechts op minder dan één derde van haar vooroorlogse productie. Toch bleven de fabrieken die staal produceerden nog steeds werken. Dat gebeurde grotendeels ten dienste van de Duitse oorlogsinspanning. Waren dus niet alle arbeiders in de fabrieken van Longwy verraders? Veel mannen waren opgenomen in de Legers, vooral natuurlijk in de Franse Legers. Daardoor ontbrak het de fabrieken aan arbeidskrachten.

De Duitse autoriteiten brachten daarom andere mannen aan het werk in Longwy. Er waren ongeveer 8.000 metaalarbeiders in de stad. Thans echter, kwamen de meeste van die mannen van elders, van zowat overal in Europa. Het bleef niet goed gezien voor een man geboren en getogen in Longwy om te werken voor de vijand! Grote aantallen gevangenen uit Frankrijk en België, en ook Britse soldaten die gevangen genomen werden, waren daarom tewerkgesteld te Longwy. De grootste groep van dergelijke arbeiders echter, waren Russische gevangenen van het Oostfront. Die werkten nu in de fabrieken van Longwy. Julian Vincius schatte dat 10% van die gevangenen al niet konden werken omdat ze leden aan zware ziektes of uitgeput waren. Onder de rest was al 48% van het totaal min of meer ziek en zwak door ondervoeding. Slechts 42% kon nog werkelijk in de fabrieken gebruikt worden.

In juli van 1917 kreeg Julian een lijst op zijn bureau die stelde dat op de 8.000 arbeiders in de fabrieken van Longwy ongeveer 4.000 Russen waren.

Tegen dan reeds, leefden de mensen van Longwy op een regime van 100 gram zwart, hard brood per dag. Als de gevangenen zoveel kregen, dan vonden ze zichzelf zeer gelukkig! De mensen van de stad hadden nog wat smokkelbrood meer, komende van het platteland, langs weggetjes waar de Duitse soldaten nog niet van wisten. Maar ook zij hadden niet veel meer te eten. De gevangenen in en rond de stad werden ook gebruikt als landbouwarbeiders in de boerderijen. Die leverden wat ze konden in de stad. Aan hoge prijzen.

Julian Vincius liet burgers toe in zijn hospitalen, in Longwy zelf en rond de stad. Naarmate de oorlog verder duurde, het aantal slachtoffers die vielen voor het vaderland groeide, bereikten meer protesten tegen dit gebruik van de hospitalen ook Julian Vincius. De kritiek legde hij steeds naast zich neer.

Hij had uitstekende argumenten om de klachten te verwerpen. Zeg me, riep hij, welke Duitse soldaat in nood en die moest verzorgd worden, geweigerd werd door de veldhospitalen van Longwy. En wat zouden jullie liever hebben, gevangenen die kunnen werken, of gevangenen die niet konden werken omdat ze ziek waren? Op dergelijke vragen kreeg hij nooit een antwoord, maar de critici dropen af.

Bijgevolg werd er in de Vincius hospitalen Duits, Frans, Engels, Nederlands en Russisch gesproken! Veel burgers van Longwy werden eveneens verzorgd in de militaire hospitalen! De bevelen van Julian bleven om allen met zorg te behandelen, welke ook hun herkomst. Maar ja, hij verzekerde zich ervan dat de burgerlijke patiënten niet te lang in de hospitalen bleven. Hij kon zo de aantallen relatief laag houden. Julian beklagde zich ook dikwijls bij de Duitse autoriteiten in de stad en vroeg hen maatregelen te nemen om het aantal ongelukken in de mijnen en in de fabrieken laag te houden. Gelukkig bleven niet veel mijnen thans nog in uitbating. Er was er één te Godbrange en één te Hussigny. Veel hoogovens bleven nog wel in

werking, zoals de Société des Aciéries de Longwy te Mont-Saint-Martin en de Chiers, genaamd naar de kleine rivier van Longwy, en een fabriek van Saintignan.

Van vroeg af aan, na de inname van de stad van Longwy in 1914, na een intense beschieting die bijna volledig Longwy-Haut vernield had, was de plundering van de mijnen en de fabrieken van Longwy een feit geworden. Eerst ging de productie van de sites volledig naar Duitsland, doch enkel de productie. Later, in 1917 en vooral in 1918, transporteerden de Duitse soldaten niet slechts de goederen, maar ook de voorraden en de machines naar Duitsland. De grote Duitse staalfabrieken, de fabrieken van Thyssen, Krupp, Röchling, Rombas en Knutange wilden systematisch de productiemiddelen van de voorspoedige Longwy fabrieken, de steenkolen – en ijzervoorraden, de staalvoorraden, de werktuigen, alle instrumenten en alle soorten van apparaten meenemen. Die werden dan per trein naar Duitsland overgebracht. Treinen gevuld met dit alles reden elke week uit het treinstation van Longwy. Natuurlijk zagen de bewoners van de stad die plundering van het industriebekken van Longwy met lede ogen. De arbeiders praatten en namen zelfs nota's.

Meerdere Duitse organisaties waren aan het werk in Longwy om de systematische plundering van het industriële Longwy te verwezenlijken, zoals trouwens gebeurde in andere steden van Frankrijk bezet door de Duitse troepen.

Eerst en vooral was er het economisch departement van het bezettend Duits Leger. Voor de stad van Longwy was dat de *Wirtschaftliche Abteilung der Etappe, Kommandantur Longwy*. Die hanteerde de macht van de wapens. Ze kon autonoom, zonder enige reden te moeten inroepen, gewoon nemen wat ze wou, zo langs als hun soldaten niet te zeer interfereerden met de andere Duitse agentschappen. Zij sloegen alles aan wat ze direct in het Duits Leger konden gebruiken, van meubels voor de bureaus van de leiders, van de hogere officiers, kledingstukken, kleinere werktuigen, paarden, koeien, pluimvee, wijn en noem maar op. Julian had hen al de aasgieren van het Leger genoemd. De Duitsers sloegen alles aan wat ze konden gebruiken. Vanaf het einde van oktober 1917 begonnen ze pas echt en totaal de huizen van Longwy te plunderen. Die mannen waren vooral uit op alles wat van metaal gemaakt was, van ijzer of staal, van koper, tin of aluminium. Ze namen de klokken uit de kerken, en de orgelpijpen van oeroude orgels. Ze plunderden de privé huizen. Veel van de gestolen voorwerpen verdwenen in de speciale provisies van de onderofficiers en van de officiers. Ze namen de standbeeldjes getekend met de naam van een kunstenaar, of van een kunstenaar met enige roem, schilderijen, lampen, kandelaars, deurknoppen van brons, zelfs metalen badkuipen, en zo verder. De objecten verdwenen in de legercamions. Eén van de leiders van de commando's was een Kapitein Dietrich Donnersdorff. Hij zond alles waar hij de handen maar kon opleggen naar Duitsland, min zijn eigen deel. Hij zou een rijke man na de oorlog worden, tenminste als hij zijn spullen wel naar Duitsland kon krijgen.

De tweede organisatie was de reeds vermelde *Schutzverwaltung der Französischen Bergwerke und Hüttenbetriebe*, of kortweg de *Schutz*. Die organisatie ledigde de fabrieken en de mijnen van Longwy. De voorraden van steenkolen en ijzererts gingen naar die organisatie, het ijzer en het staal geproduceerd in de fabrieken, zoals die van de Thomas en de Martin vennootschappen, en van al de andere fabrieken, in plaats van naar de rechtmatige eigenaars. Zij lieten de Duitse firma's van het Ruhr Bekken en van andere Duitse industriezones alle voorraden van producten die hen konden interesseren, naar Duitsland zenden. In haar beste maanden van 1917 en 1918 sloeg die organisatie ook al de grote machines van de fabrieken aan, zoals delen van hoogovens, werktuigmachines, reusachtige pneumatische hamers, en zo voort. Die werden alle naar

Duitsland gezonden. In 1918 vernietigde ze volledig twee hoogovens in de *Société des Aciéries de Longwy*, twee in de *Chiers*, en één in de Saintignan fabrieken.

Als derde en laatste kwam de ook al vermelde *Rohstoff und Maschinenverteilungsstelle des Kriegsamtes*, ook genoemd de *Rohma*. Die organisatie was werkzaam in dezelfde lijn als de *Schutz*, maar dan zelfs op een grotere schaal. Ze kwam in de leiding van de mijnen en van de metaalfabrieken. Aan het einde van de oorlog, vernielde de *Rohma* de mijnen in de omgeving, door hen te dynamiteren en door de mijngangen onder water te laten lopen. De organisatie had ook een grote interesse in alles wat te maken had met geld of financiën.

In april van 1916 introduceerden de Duitse autoriteiten de *Bons de Villes*, de stadsvouchers. Wanneer de Duitse soldaten iets in de stad wilden kopen, dan konden ze dat doen met deze tiketten, een soort van alternatief, lokaal geld. De soldaten konden de tiketten kopen in de *Wechselstube*, het Duits *Bureau de Change*, of het wisselagentschap van Longwy. De winkeliers van Longwy konden niet veel uitrichten met die tiketten! Franse winkeleigenaars durfden de tiketten niet te weigeren. Ze moesten ze aannemen van de Duitse soldaten. De winkeliers durfden ze wel absoluut te weigeren aan Franse kopers. Van januari 1917 af, werd het dan verboden voor de bevolking van Longwy om nog te betalen in Duitse geldstukken of bankbriefjes. Ze moesten de *Bons de Villes* vouchers gebruiken, die ze met echt Duits geld moesten kopen in de *Wechselstube*. Het doel van die maatregel was het laatst echt geld dat de bevolking nog had uit de lades en geldbeurzen te drijven.

De stad van Longwy was niet bezet door het regulier Leger van het keizerrijk. Bataljons van de *Landsturm* van Württemberg hadden bezit genomen van Longwy en haar omgeving sinds november van 1914. Die organisatie en het bataljon, geleid door een kapitein, de Kapitein Donnersdorff, waren de meesters van de stad.

Julian hielp waar hij kon. Zijn macht in het Leger was niet groot. Hij was een kolonel. Hij kon dus bevelen van Donnersdorff nietig verklaren en hem terecht wijzen, maar niet in alle transacties. Wanneer de kapitein de *Schutz* of de *Rohma* inriep, dan kon de autoriteit van Julian overroepen worden. Een constante klacht van Donnersdorff ging over de zorgen verleend aan de burgers in de Longwy hospitalen. Wanneer Donnersdorff hogere officieren bijhaalde, hoger in rang dan Julian, dan was Julian telkens bekwaam geweest de hogere officiers te overtuigen van het belang van de bevolking niet te zeer tegen de bezetting in het verweer te dwingen, om de inwoners van Longwy kalm te houden, en de Franse weerstand op een afstand. Het was toch in het belang van de *Schutz*, pleitte hij, de arbeiders in goede gezondheid te houden. Julian Vincius beklagde zich dan over de domme bevelen van Donnersdorff, en de hogere bevelhebbers gaven hem gelijk. Dit gebeurde meerdere malen. Donnersdorff werd teruggefloten met Duitse schreeuwen.

Op een bepaald ogenblik toonde Donnersdorff een plotse en vurige interesse in de morfine voorraad van het *Hôtel des Récollets*.

Morfine was een hallucinogeen medicijn. Het was een zeer oud gekend pijnstillend middel. Het was al gekend onder de Latijnse naam van laudanum in de oudheid. Vanaf de achttiende eeuw was een ander opium derivaat, ook gekend als laudanum, populair bij de vroege dokters. De moderne morfine werd ontdekt als het eerste actieve alkaloïde van de opium plant in 1804 te Paderborn in Duitsland, door Friedrich Sertürner. Hij gaf de naam morfine aan de stof, naar de Griekse god van de dromen, Morpheus. Deze morfine was 6 maal sterker dan opium. Sertürner meende dat in kleine hoeveelheden morfine niet zo verslavend zou zijn zoals opium,

maar dat bleek niet waar. Er was dus een gevaar verbonden aan het gebruik van de stof. De commerciële productie werd voor het eerst in Duitsland begonnen, na een kleine productie door Sertürner zelf, vanaf 1827 door de farmaceutische firma Merck. Het middel werd ook al extensief gebruikt in de Amerikaanse Burgeroorlog, wat leidde tot vele verslaafden aan de drug. Rond 1874 werd heroïne afgeleid van morfine, omdat het tot dubbel zo effectief kon zijn dan morfine. Heroïne werkte echter veel meer verslavend. Morfine was het meest gewoon en misbruikt narcotisch pijnstillend middel in die tijd.

Morfine was duur. Het kon op de zwarte markt voor fortuinen verkocht worden. Julian Vincius beheerde alleen de voorraad morfine in zijn centraal hospitaal. Hij had meer morfine, veel meer, dan al de andere Duitse veldhospitalen aan andere secties van de frontlijnen.

Julian had na zijn aankomst in Longwy en na de versterking van zijn kleine voorraadkamer in het *Hôtel* de sleutel voor zich gehouden. Daarna had hij de deur van een andere dergelijke, grotere kamer doen voorzien van stalen platen. Hij had twee zware, stoere deursloten geplaatst die lange, stalen pinnen in de zijden van de deur schoven. In die kamer, dan, plaatste hij definitief zijn morfine, naast andere zeldzame en dure geneesmiddelen, en zelfs cruciale delen van de X-stralen machine. De deur kon niet opengebroken worden, tenzij met dynamiet, en dan met zulke schade aan de muren aangebracht en met zulk lawaai, dat iedereen in het hospitaal wel zou weten wat er aan de hand was. Tevens liep bij zulke interventies de ganse voorraad van geneesmiddelen het risico vernietigd te worden.

Donnersdorff beval aan Julian de deur te openen. Julian weigerde. Hij schreeuwde duidelijke bedreigingen naar de kapitein, zodat al het personeel van het hospitaal kon horen wat er gebeurde. Donnersdorff was niet meer dan een dief, verslaafd aan verdovende middelen, riep Julian luid. Dat maakte van Donnersdorff, die inderdaad geprobeerd had de handen te leggen op de schat, de levensvijand van Julian. Maar Donnersdorff geraakte niet in de voorraadkamer van Julian Vincius.

Hauptmann Donnersdorff probeerde daarna om Julian Vincius te teisteren met alle soorten van bedreigingen, die Julian telkens wegwuifde. De andere officiers van de *Schutz* en van de *Rohma* wisten wel aan het midden van 1918 wat Donnersdorff wou. Ze veroordeelden hem voor zijn hebzucht, en zeiden hem ten slotte weg te blijven uit het hospitaal. Julian leerde enige van de mannen van Donnersdorff te herkennen, wanneer ze rond zijn huis snuffelden. Hij hield echter alle sleutels steeds op hem. Hij was toen echt blij zijn persoonlijke Audi, zijn ordonnans Ernst Vincius en zijn geliefde Charlotte veilig en wel te Malmedy te weten. Niemand kon chantage op hem plegen, of eventueel woede laten uitbarsten op Charlotte. Julian zorgde er nog meer dan vroeger over niets te doen dat onwettelijk was of tegen het Leger. Die daden of uitspraken kon Donnersdorff gebruiken om hem te discrediteren. Een zorg voor Julian was wel hoe hij zelf Longwy zou kunnen ontsnappen op het gepast ogenblik zonder gestopt te worden door de mannen van Donnersdorff. Dat waren zorgen voor de toekomst.

Het einde van de Oorlog

In september van 1918 waren de Geallieerden de best voorbereide en geweldige Hindenburg Verdedigingslijn aan het overweldigen. De sterkte van de Duitse troepen zonk nu snel. Deserteurs, gevangen genomen soldaten, ziekte door de pandemie van de griep, en grote verliezen in de gevechten deden de aantallen Duitse soldaten aan het front zienderogen slinken. Sinds juli had eveneens een donker pessimisme over de resultaten van de oorlog het thuisfront van Duitsland overwonnen. Dit veroorzaakte veel ongerustheid en vrees bij de burgerlijke bevolking. De voedseltoevoer in Duitsland bleef moeilijk en onzeker.

Aan het einde van september 1918 moest Ludendorff wel de logische conclusie van de toestand aanvaarden. Duitsland moest de vrede zoeken met de Geallieerden en een parlementaire Regering aannemen, zoals Woodrow Wilson eiste. Von Hindenburg deelde die inzichten. Ludendorff wou het leger beschermen van een totale, wanordelijke aftocht en een duidelijke nederlaag. Een dergelijke vlucht zou het Leger onbruikbaar maken om een revolutie in het Vaderland af te weren.

Ludendorff kon het gevaar van een eis tot wapenstilstand met de Geallieerden op het Duits Leger onderschat hebben. De werkelijke terneergang van de wet en de orde en de discipline die hij zo fel vreesde, werd veroorzaakt door zijn oproep tot wapenstilstand.

Op de 29ste september van 1918 overtuigden von Hindenburg en Ludendorff de Minister van Buitenlandse Zaken von Hintze over de dringendheid van een oplossing voor de slechte militaire toestand van het Duits Leger. Keizer Wilhelm II was het noodgedwongen met hen eens. Wilhelm II dacht toen nog met enige democratisering, met enige macht over te dragen aan de *Reichstag*, zijn functie van keizer te kunnen bewaren.

Later in de dag kwam ook de Kanselier von Hertling aan, om al de beslissingen te horen die zonder hem waren aangenomen. Hij gaf er de voorkeur aan af te treden, eerder dan een grondwettelijke verandering te aanvaarden. Ook von Hintze diende zijn ontslag in, meldend dat als hij aanbleef de liberalisering van Duitsland erdoor kon verzwakt lijken.

De Duitse leiders waren aldus akkoord om te erkennen dat hun streven om door de oorlog Duitsland te brengen tot de eerste mogendheid van Europa, verloren was. De Duitse bevolking voelde zich ontmoedigd. Stakingen begonnen bijna overal in Duitsland.

Op de 30ste september dan, werd Max von Baden, de erfgenaam van de troon van het Groothertogdom Baden, de opvolger van von Hertling als kanselier van Duitsland. Hij was een liberaal, met een reputatie om slechts bescheiden oorlogswinsten voor Duitsland te willen zoeken en te eisen. Hij had wel al de risico's van een toegeven van de nederlaag begrepen. Hij kende die risico's. Hij was er ook niet van overtuigd de uitzichten van het verder verloop van de oorlog zo duister te tekenen als von Hindenburg en Ludendorff ze beschreven hadden. In andere woorden, hij behield zijn hoofd, waar OHL dat leek verloren te hebben.

Op de 2de oktober legde een Majoor van dem Bussche voor de OHL de oorlogssituatie uit aan de partijleiders van de *Reichstag*. Hij legde uit hoe de Bulgaarse overgave en de ineenstorting van de toeweg van de Donau de vitale invoer van voedsel bedreigde, en eveneens de contacten met Turkije. In het westen, zouden de Duitse soldaten weldra moeten strijden tegen massieve aanvallen van tanks en vliegtuigen, de Geallieerde aanvallen ondersteund door miljoenen Amerikaanse soldaten. De Duitse manschappen waren uitgeput. Hoe zwakker Duitsland nu werd, des te harder zouden de voorwaarden van overgave worden. De strijd van

vijf lange jaren was verloren! Het was hoog tijd om de vrede te zoeken en te gebruiken wat gewonnen was, terwijl het daartoe nog tijd was. De voordelen die op de Geallieerden bereikt waren, konden nog net aangehaald worden.

Van de 4de tot de 23ste oktober had een intense uitwisseling plaats van berichten tussen Berlijn en Washington. De Duitse kanselier zond brieven en nota's, aan President Wilson, om hem te vragen de overeenkomsten voor een ogenblikkelijke wapenstilstand in de hand te nemen, en om vredesonderhandelingen te beginnen. Die onderhandelingen konden gebaseerd worden op de 14 punten van de president. Wilson bereikte een eerste overeenkomst met Duitsland. Hij keerde zich daarna naar Frankrijk en Groot Brittannië. Wilson was bereid om de vredesbesprekingen te beginnen, als de Duisters zijn voorwaarden aanvaardden. Hij weigerde al direct de wapenstilstand aan Duitsland toe te kennen om dat land enige militaire winsten te laten halen. Hij wou een volledig constitutioneel regime en de parlementaire controle over de hogere militaire Duitse bevelvoering. Woodrow Wilson praatte met de belangrijkste Britse en Franse politici, onder wie meerderen de voorkeur gaven voor de eis van onvoorwaardelijke overgave van Duitsland.

In Duitsland had er dan een hoog oplopende confrontatie plaats tussen Keizer Wilhelm II en Erich Ludendorff. Dit was een uitbarsting van het ergste wantrouwen en gebrek aan wederzijds begrip. Ten slotte vroeg Ludendorff om ontslagen te worden. Wilhelm II aanvaardde het ontslag van de Kwartiermeester-Generaal of *Erster Generalquartiermeister* en Vice-Chef van de Generale Staf van het Duits Leger. De keizer beval de Generaal Veldmaarschalk Paul von Hindenburg op post te blijven.

De opvolger van Ludendorff zou de Generaal Karl Edouard Wilhelm Groener worden. Groener had zijn ontslag gekregen als hoofd van het *Kriegsamt*, omdat Ludendorff hem te voorkomend vond voor de eisen van de arbeidende klassen. Groener bleek echter meer subtiel en soepel, meer behendig op politiek vlak, dan Ludendorff meende.

De Geallieerden hielden dan een conferentie te Prijs over de voorstellen tot wapenstilstand. Ze vergaderden van de 6de tot de 9de oktober en later opnieuw van de 29ste oktober tot de 4de november. Generaal Foch legde de nadruk op de vroegere eisen van Frankrijk om een bufferzone te creëren tussen Duitsland en Frankrijk, langs de Rijn. Hij adviseerde de Geallieerde troepen de linkeroevers van de Rijn te bezetten. De Geallieerden zouden ook 3 bruggenhoofden moeten houden op de rechteroever van de Rijn, om de industriële streken van de Ruhr en van Frankfurt te dekken.

Woodrow Wilson en Lloyd George weigerden die Franse eisen om een Rijnstaat te vormen! In de plaats daarvan aanvaardden ze een bezetting van 15 jaar van de huidige Rijnlanden, en een gedemilitariseerde zone op de oosterse Rijn oevers. De Verenigde Staten van Amerika en Groot Brittannië zouden de veiligheid van Frankrijk garanderen.

Die laatste garantie werd nooit verwezenlijkt, want geweigerd door de Amerikaanse Senaat. Deze laatste weigerde ook later het Vredesverdrag te ratificeren, alsmede het lidmaatschap van de Verenigde Staten tot de Liga der Naties te aanvaarden. De Liga was de meest geïdealiseerde wens van Wilson voor de vrede! De weigering toonde aan hoe de invloed van Wilson in de Amerikaanse politiek aan het tanen was.

Het hoofddoel van de Liga der Naties was het bewaren van de vrede in de wereld. In het begin waren de 32 overwinnende, geallieerde landen er lid van, maar later konden ook de Centrale Mogendheden en Sovjet Rusland er lid van worden.

Een staat die oorlogsdaden stelde zou de oorlog verklaren aan alle lidstaten, en zou dan economische en zelfs militaire maatregelen lijden. De Liga zou zichzelf ook sociale en humanitaire taken geven, zoals het beëindigen van de slavenhandel, de strijd tegen de trafiek van narcotica, de handel in wapens beperken, en ze nam sanitaire taken aan zoals de strijd tegen epidemieën. Ze was een instrument van samenwerking tussen de regeringen. Ze vormde een permanent forum van de internationale politiek. De vergaderingen van de Liga werden gehouden te Genève in Zwitserland.

De conferentie sprak zich eveneens uit over de Duitse voorwaarden tot de wapenstilstand. De bruggenhoofden op de Rijn, gevraagd door Foch, zouden zijn te Mainz, Köln en Koblenz. Voor het Duits Leger werd een snelle evacuatie uit de bezette gebieden geëist, zodat het Duits Leger de meeste van haar zware wapens moest achterlaten. Tevens moesten de Duitsers 5.000 stukken artillerie achterlaten, 36.000 machinegeweren en 2.000 vliegtuigen. Dit was om de verzekering te krijgen dat de macht om weerstand te bieden aan de eisende partijen zou vernietigd blijven.

In zijn totaal depressieve gemoedstoestand van toen, had Ludendorff het gevaar van de Geallieerde strijdkrachten in Frankrijk grof overschat! De Geallieerden konden niet zo snel de Duitse Legers overweldigen! De Geallieerde offensieven in de Maas en Argonne streek, zowel als in Vlaanderen, werden gestopt door de laatste, hardnekkige weerstand van de nu wanhopige Duitse troepen. De Canadese troepen waren wel het *Canal du Nord* overgestoken, maar ze werden een beetje verder volop tegengehouden. Het Britse 4de Leger brak wel en inderdaad door de Hindenburg Lijn, maar ze moest nog het terrein achter hen opklaren van vijandelijke troepen, wat allesbehalve van een leien dakje verliep en nog veel tijd zou kosten. Maar toch, na een indrukwekkende beschieting, forceerden de Britse soldaten nog een doorbraak over het *Sambre et Oise* Kanaal. Van de 23ste tot de 24ste oktober, staken de Britse troepen ook nog de Schelde stroom over. Nadien waren de Duitse troepen in volle aftocht, en stopte langzaam de hevigste strijd.

Op de 5de november was het Brits 4de Leger tot ongeveer 50 kilometer van haar spoorwegen doorgedrongen. Het moest stoppen dan, want het dreigde niet meer snel bevoorraad te kunnen worden.

Op de 14de oktober nam het Leger van de Verenigde Staten, geleid door Generaal Pershing, de *Kriemhilde Stellung* rond Verdun. Vanaf de 1ste november 1918 drongen ze verder noordwaarts. De Duitse divisies bleven nog wel op post daar, maar ze waren nog nauwelijks bekwaam de strijd verder te zetten.

Ondertussen werd ook Turkije gebroken. Een nieuwe Turkse Regering werd gevormd onder Izzet Pascha. De Turkse schatkist was dan leeg en de Staat bankroet. Op de 18de oktober vroeg ook Turkije de vrede aan bij de Geallieerden.

Ook Oostenrijk-Hongarije was zich aan het oplossen. Het Leger ontbrak zowat alles, van voedsel tot wapens, om de strijd verder te kunnen zetten. In de maand oktober 1918 alleen al, gaven meer dan 500.000 soldaten van het keizerrijk zich over aan Italië. Aan het einde van oktober hadden er massabetogingen plaats in Wenen, om de republiek als staatsvorm te eisen. Op de 3de november dan, vroegen de Oostenrijkers de wapenstilstand aan met de Italianen tijdens een vergadering in de Villa Giusti nabij Padua.

Op de 31ste oktober, tijdens de Geallieerde Conferentie te Parijs, zeiden de Geallieerden aan het Habsburgs Leger te demobiliseren en zich over te geven, ook met het grootste deel van haar

vloot. Oostenrijk lag verslagen! De Italiaanse koning kon de terreinen bezetten tot op de lijn die hem beloofd was tijdens het Verdrag van Londen van 1915.

Tegen het einde van oktober brak in Duitsland een opstand uit die leek op de Februarirevolutie van Rusland. In augustus was een *Seekriegsleitung* gevormd, naar het model van de OHL. Haar hoofd was de Admiraal Scheer, zijn Stafhoofden de Kapitein Magnus von Levetzov en Admiraal von Trotha. Zij ontwikkelden een nieuw actieplan, dat eigenlijk in tegenstrijd was met de instructies gegeven door Keizer Wilhelm II. Maar op de 27ste oktober verspreidde zich ook op de Duitse slagschepen de ongehoorzaamheid en de muiterijen. Veel matrozen weigerden zelfs naar hun schepen terug te keren. Op de 4de november braken mariniers in de wapenarsenalen. Ze namen het bevel van de schepen over. Ze vormden een Raad van zeelui. De opstand van Kiel verspreidde zich naar Hamburg, Wilhelmshafen, Köln, en naar andere steden. De raden vroegen of eisten de vrede, de democratie, en de verwijdering van Keizer Wilhelm II.

In die tijd ontving Julian Vincius een boodschap gebracht door een medische ordonnans, om hem te melden dat hij moest deelnemen aan een vergadering van de leiders van de veldhospitals in de regio, van Lorraine en omgeving. De vergadering zou plaats hebben in de stad Metz. Julian zou zijn tijd moeten verliezen te Metz, dacht hij. Hij had al de maatregelen genomen die hij meende nodig te zijn om alle gewonde soldaten uit Longwy en omgeving terug naar Duitsland te sturen. Toch reed hij naar de stad in zijn militaire wagen. Hij reed alleen. Hij droeg ook zijn witte doktersmantel, en geen militair hoofddekse.

Toen Julian nabij het centrum van Metz aankwam, wierpen zich meerdere groepen van dronken, schreeuwende Duitse soldaten in zijn weg, wapens in de handen. Ze liepen heen door de straten van Metz. De menigte leek hem te negeren, misschien wegens zijn witte overall. Hij stopte nooit volledig de auto. Nabij de grootse kathedraal zag hij hoe meer dan een dozijn soldaten twee Duitse officiers tegenhielden. De officiers probeerden snel voorbij hen te stappen, maar de groep soldaten omringde de mannen en begonnen hen te bespotten. Ze trokken de hoofddekse van de hoofden van de officiers weg, trokken hun insignes af. De soldaten ontwapenden de officiers, duwden hen heen en weer, sloegen een officier in het gezicht en ze braken de geweren die de mannen nog droegen. Ze schreeuwden dan naar de officiers omdat zij nog onlangs in de loopgrachten gestreden hadden. Gebalde vuisten sloegen naar de officiers, die zich echter konden losrukken en in een smalle zijstraat konden ontsnappen. De soldaten volgden hen niet.

Na dit incident stopte Julian zijn auto niet. Hij draaide zijn auto een andere zijstraat in, en hij keerde zo snel mogelijk hij kon terug naar Longwy. Hij had nu zijn excuus om de georganiseerde vergadering te Metz niet bij te wonen. Later hoorde Julian nog hoe groepen van revolutionaire soldaten en arbeiders de vertegenwoordigers van de Keizerlijke Duitse autoriteiten uit hun kantoren hadden verdreven, de autoriteit van de administratie hadden verworpen en de republiek hadden uitgeroepen. De opstandelingen waren door de straten van Metz gelopen, grote, rode vlaggen wuivend.

De Duitse soldaten die afkomstig waren van de Lorraine en de Alsace streken verwachtten binnenkort weer Franse burgers te worden. Ze demobiliseerden zich uit de Lorraine bataljons, inclusief hun onderofficiers en officiers, en keerden gewoon naar huis terug!

Op de 7de november van 1918, te München in Beieren, zette de lokale USPD leider, een Joods journalist en intellectueel van Berlijn, genaamd Kurt Eisner, een opstand in. Zijn groepen veroverden wapens in de militaire barakken. De soldaten deserteerden. De koning van Beieren moest zijn hoofdstad ontvluchten. Kurt Eisner verklaarde de republiek. Zijn machtsovername was bloedloos verlopen, doch duurde niet lang. De Beierse troepen onderdrukten zijn opstand.

Op de 11de november van 1918 ondertekende Duitsland de wapenstilstand met de Geallieerden te Compiègne, in een spoorwegwagen die gebruikt werd door Generaal Foch.

De Duitse afvaardiging werd geleid door Matthias Erzberger, het lid van de *Reichstag* die de volmacht had gekregen van de toenmalige Duitse Regering om de wapenstilstand te ondertekenen. Duitsland moest binnen de 31 dagen alle bezette gebieden ontruimen.

De Duitse Regering geleid door Max von Baden viel. De SPD leiders vreesden dat ze alle controle over de USPD, de Revolutionaire Socialisten, zouden verliezen. Op de 7de november hadden ze daarom al aan Max von Baden meegedeeld dat tenzij Wilhelm II abdicdeerde, er een goede kans bestond op een ware revolutie in Duitsland naar het Russisch model.

Op de 9de november dan, op eigen initiatief, kondigde Max von Baden al de abdicatie van de keizer aan. Dit was niet echt het geval, want Wilhelm II hield nog steeds vast aan zijn titel. Max von Baden gaf echter de regeringsmacht over aan een regering gedomineerd door de SPD, waarvan het hoofd Friedrich Ebert was.

Op de 9de november ook, vanaf het *Reichstag* gebouw te Berlijn, riep een SPD leider luid de Republiek Duitsland uit. Inderdaad, het Sociaal Democratisch lid van de Regering, Philipp Scheidemann, riep de republiek uit vanaf de trappen van het *Reichstag* gebouw! Iets later op die dag, riep de leider van de Onafhankelijke Socialisten, de leider van de USPD, de *Unabhängige Sozialistische Partei Deutschlands*, Karl Liebknecht, hetzelfde uit vanaf het Keizerlijk Paleis. Duitsland was een Socialistische Republiek geworden! De twee partijen, SPD en USPD samen, vormden een nieuwe regering. Ze werkten samen met de militaire autoriteiten. Matthias Erzberger, de leider van de Centrum Partij, kreeg de volmacht om de wapenstilstand voor Duitsland te Compiègne te ondertekenen met de Franse Generaal Veldmaarschalk Foch, de Geallieerde militaire leider.

Op de 8ste november 1918 was Keizer Wilhelm II nog steeds te Spa! Hij zei de orde te willen herstellen in het Leger. Maar von Hindenburg en Groener besloten dat, met de spoorwegjuncties onder de controle van de opstandelingen, ze niet langer de revolutionaire bewegingen in Duitsland konden onderdrukken zonder grote bloedbaden te veroorzaken. Von Hindenburg kon niet langer de veiligheid van Wilhelm II garanderen, beweerde hij. Wilhelm II weigerde dan een burgeroorlog te beginnen.

Op de 10de november reisde Wilhelm II naar Nederland om in ballingschap te gaan. Nederland had hem aanvaard.

Op de 11de november te 11h00, stopte de oorlog definitief aan het Westelijk Front.

De Terugkeer van Julian Vincius naar Berlijn

Vanaf het begin van oktober 1918, had Julian Vincius al hardnekkige geruchten opgevangen over de gesprekken tot wapenstilstand tussen de Centrale Mogendheden, wat betekende vooral tussen Duitsland aan de ene zijde en Frankrijk, Groot Brittannië en de Verenigde Staten van Amerika aan de andere. Hij wist toen al dat hij haast moest maken met zijn ideeën over de evacuatie van de veldhospitalen te Longwy en omgeving.

Het Duits Leger zou zonder twijfel alle bezette gebieden moeten verlaten. Julian twijfelde er ook niet aan dat gans Lorraine en de Elzas zouden moeten vrij gemaakt worden van alle Duitse soldaten. Het front aan zijn deel, het front van Verdun, bleef nu buitengewoon rustig. Praktisch geen gewonde soldaten werden nog naar zijn veldhospitalen gebracht. Hij had nog slechts vooral soldaten die bevangen waren van de griep. Het kon de kalmste tijd betekenen vóór een nieuwe explosie van geweld, of het begin van het definitieve einde. Julian wist goed van zijn inspecties, hoe nog slechts heel weinig Duitse soldaten overbleven om de Duitse posities te verdedigen. De geallieerde troepen, meestal Amerikaanse divisies nu, leken het niet meer nodig te vinden nog offensieven te beginnen in dit deel van het front. De generaals wachtten voorzeker de conclusies van de besprekingen aangaande de finale oplossing van het conflict af, de wapenstilstand en het begin van de vredesbesprekingen.

Julian Vincius vroeg om treinwagons toe te voegen aan de transporttreinen die nog regelmatig uit Duitsland aankwamen met munitie, wapens en proviesies, en die nog terugkeerden, beladen met ijzererts en ruw staal, richting Duitsland. Soms transporteerden die wagons ook nog troepen. Dergelijke wagons kwamen niet elke dag.

Julian vond zelf enkele treinwagons die verlaten stonden op de vele sporen van het groot station van Longwy. Die wagons stonden daar slechts te wachten! Hij vond spoorwegmannen die behulpzaam werden bevonden om enkele van die wagons te haken aan treinen die naar Duitsland weerkeerden, ondanks protesten van de Duitse chauffeurs. Wanneer hij een dergelijke wagon had en wist waar hij kon geplaatst worden, dan propte hij die vol met gewonde mannen. Meestal brak hij gewoon het binnenste van die wagons af en wierp de banken er uit. Dikwijls ook was hij niet zeer zeker van naar waar de treinen en de wagons zouden rijden, of de wagons ergens over de grens zouden verlaten worden of niet, wegens de mogelijke verschillen in breedte van sporen. Hij wou slechts zijn gewonden ver van Longwy zenden, ver van Frankrijk. Niemand aan welke grens dan ook, zou gewonde soldaten weer naar Longwy zenden! De wagons zouden niet tegengehouden worden aan de grenzen. En de inhoud, zijn gewonde soldaten, zouden zo nodig wel op andere treinen geladen worden.

Julian was slechts zeker van één ding: hij zou de meeste gewonde mannen uit zijn hospitalen moeten krijgen vóór Geallieerde soldaten Longwy zouden inrijden of instappen en hen tot hun gevangenen maakten. Julian had nog veel gewonde en zieke soldaten in zijn hospitalen, mannen die bijna klaar waren om weer hun plicht aan het front op te nemen. Hij duwde echter elke man die nog een verband droeg in de wagons. Mannen van wie de benen niet gewond waren en die de geest nog in orde hadden, duwde hij ook de wagons in, de wagons die slechts gedeeltelijk de buit van Longwy en omgeving bevatten. Duitse spoorwegmannen vloekten wel naar hem en wonden zich op. Julian moest zijn revolver tonen aan sommige wachters, en roepen dat hij een kolonel was. Soms hielpen de officiers en onderofficiers hem graag. Julian drong nooit te sterk aan. Wanneer een andere officier hem met een pistool bedreigde, dan gaf hij toe. Officiers die nu niet wilden samenwerken met hem, meende hij ook bekwaam om de

trein ergens te doen stoppen in het platteland en de gewonden en de zieken buiten te werpen zonder meer. Julian moest minstens een beetje kunnen rekenen op de samenwerking van de mannen die de trein leidden! Hij wachtte dan liever op een volgende trein.

Wanneer Julian hoorde van een konvooi soldaten dat naar het binnenland van Duitsland gezonden werd, dan bracht hij een aantal patiënten naar die wagons of naar de camions, en smeekte hij enkele van zijn mannen mee te nemen. Meer dan niet werden de gewonden opgenomen. Het medelijden had nog niet helemaal het Duits Leger verlaten! Wanneer de gewonden hem vroegen waar ze heen gezonden werden, dan antwoordde Julian dat ze dit zelf zouden moeten uitvissen, en hij grijnsde slechts. Hij gaf hen allen een brief mee met hun gewenste eindbestemming, en met hun medisch dossier. Hij voegde enige lijnen van uitleg toe, verergerde dikwijls hun wonden of hun ziekte, maar meldde steeds welke medische behandeling ze gekregen hadden, voegde X-stralen foto's bij, en meldde wat hun voorgestelde medicatie was. Hij zag erop toe dat alle mannen voldoende water meekregen, enig voedsel, en een klein papieren doosje met de geneesmiddelen voor minstens een week, en weg stoomden de treinen! Waar ook de gewonde mannen zouden aankomen, dit waren Duitsers, helden van vele veldslagen, mannen die geleden hadden, verdedigers van het Vaderland! Iemand zou wel voor hen zorgen!

Op die wijze geraakten aan het begin van november de veldhospitals van Julian en zijn hospitals in Longwy zelf praktisch leeg. Slechts nieuwe aankomsten bleven even, doch nooit langer dan enkele dagen. Julian slaagde er zelfs in legercamions te vinden met voldoende benzine om de gewonden een paar honderd kilometer verder in Duitsland te brengen. In die plaatste hij ook de laatste dokters en verplegers en verpleegsters, om hen over de grenzen van het bezette Frankrijk en Luxemburg heen te vervoeren. Chauffeurs vond hij steeds, al waren die dikwijls ook al gewonde soldaten. Meer kon hij menselijk niet doen. Soms zag hij dankbare ogen, soms zag hij niets anders in die ogen dan verslagenheid.

Van de 11de november 1918 af verlieten de meeste Duitse soldaten Longwy in de grootste haast. Maar tegen dan waren de hospitals van Julian leeg. Julian vroeg een paar plaatsen in de laatste camions voor zijn patiënten. Meerdere malen kwam nog de Kapitein Donnersdorff met enkele soldaten naar de hospitals om medicijnen op te eisen, waaronder steeds de zo gegeerde morfine. Julian wierp de deuren van zijn grote voorraadkamer dan open, en toonde de kapitein de lege planken. De geneesmiddelen waren meegestuurd met de gewonden en de zieken in de treinen, beweerde hij. Maar de rest lag verborgen op een plaats dichtbij het station, waar slechts Julian van wist! Donnersdorff was dan zeer woedend, sprak van de *Oberst Vincius* te arresteren en aan te klagen, maar hij moest wel met lege handen vertrekken! Julian had bijna al de morfine aan de zieken gegeven, in de laatste treinen en camions. De schat van Donnersdorff bevond zich dus grotendeels in de vele, kleine, papieren doosjes die weer naar Duitsland gebracht werden door de gewonde en de zieke soldaten. De rest zou door een vertrouwensman van Monsieur Baraine terug aan het hospitaal overhandigd worden wanneer de Franse of Amerikaanse soldaten Longwy zouden innemen.

Julian Vincius bleef in Longwy tot na de 11de november. Hij wou Donnersdorff doen vertrekken vóór hij zelf wegreed. Het Amerikaans leger onder Pershing trok vooruit, hoorde hij, voorbij de vroegere frontlijnen en weldra zou het aankomen in Longwy. Hij moest dus maar gaan!

Julian sprak een laatste maal met Monsieur Baraine. Hij gaf Baraine de raad nu snel de stad te verlaten. Maar Baraine had zijn mening veranderd. Hij weigerde te vertrekken. Er zou hem geen kwaad gebeuren, zei hij. De enige samenwerking die hij met de Duitse bezetters had verricht en waar hij van kon beschuldigd worden, was zijn werk voor de hospitalen. Tegen dan bleven slechts twee Duits hospitalen open. Die waren gevuld met zieke oorlogsgevangenen van het Duits Leger, nu achtergelaten aan hun lot, en burgerlijke patiënten. Julian had die mannen alleen al overgedragen aan de burgerlijke dokters en verpleegsters van de stad, samengebracht door Monsieur Baraine.

Baraine hoopte niet lang nog aan te zullen blijven als burgemeester van Longwy. Voorbeelden moesten gegeven worden. Hij zou hoogstens een paar maanden in Longwy blijven. Hij moest de sleutels van de stad overhandigen aan zijn opvolger, zei hij, glimlachend, aan Julian. Hij wou Longwy verlaten voor Metz, zijn jongste dochter bezoeken, die nu daar woonde bij de rest van zijn familie. Misschien zou hij lang nadien nog terugkeren naar Longwy. Julian en Charlotte moesten hem komen bezoeken, vroeg hij. Julian knikte.

Op de 15de november was Julian Vincius volledig klaar om te vertrekken. Zijn werk te Longwy was beëindigd. In het midden van de nacht van de 16de naar de 17de november ontwaakte hij plots. Hij zag veel Duitse camions de stad verlaten. In de auto's herkende hij de soldaten en leiders van de *Kommandantur*, van de *Wirtschaft* en van de *Schutz*. In de morgen zou er geen Duitse autoriteit meer in de stad aanwezig zijn om de Franse weerstand ervan te weerhouden de stad in bezit te nemen. En ook geen Donnersdorff meer! Julian stond direct op, kleepte zich nog in zijn uniform, zei tot ziens aan Monsieur Baraine, omhelsde hem een laatste maal, dankte hem voor alles, en hij reed haastig weg in zijn militaire auto. Hij volgde de *Kommandantur* wagens niet lang, wel een tijdje, zoals hij hun achterlichten vóór zich op de weg kon bemerken. Zij reden weldra naar het oosten. Hij reed noordwaarts! Op wegen die praktisch volledig leeg waren, reed hij in de richting van Malmedy. Hij kwam daar vroeg in de morgen aan. Zoals Ernst hem geleerd had, had hij ook een paar metalen benzinekruiden in zijn auto. Hij reed naar Malmedy zonder te stoppen.

Julian kwam te Malmedy aan met het daglicht. Hij begaf zich naar het huis waar Charlotte in woonde. Hij omhelsde er zijn vrouw en kind. Dan wandelde hij naar de kamers van Ernst. Ernst had de privé Audi van Julian al klaar, en verborgen gehouden. Samen haalden ze Charlotte en het kindje, en ze reden weg op hun gemak uit Malmedy. Ze reden langzaam. Julian wou niet de aandacht op de auto trekken. Ze reden oostwaarts en ze bleven rijden, op wegen die soms volledig vol staken met militaire konvooien die net zoals zij inwaarts naar Duitsland reden. Ze hadden kaarten. Ze hadden voedsel voor zichzelf en voor het kindje. Ze stopten een paar uur in de mooie stad van Goslar. Ze sliepen daar even in de auto, en reden dan verder. In de vroege namiddag van de volgende dag kwamen ze aan te Berlijn. Julian reed zijn auto naar vóór de deur van zijn huis.

Later, veel later, hoorde Julian Vincius hoe het Amerikaans Leger Longwy was binnen gereden en officieel de stad bevrijd had op de 18de november. Dat was de dag nadat hij vertrokken was.

Na de Oorlog

Op de 11de november 1918 volgde een serie van conferenties opgezet door de Geallieerden. De Vredesconferentie van Parijs opende in januari van 1919. Ze bleef in sessie tot in januari van 1919. Zelfs nadien, na dat jaar, werd ze vervangen door een permanente conferentie van ambassadeurs en bleven de besprekingen voortduren.

De volgende Vredesverdragen werden ondertekend:

1. Een Vredesverdrag met Duitsland, ondertekend op de 28ste juni van 1919 te Versailles.
2. Een Vredesverdrag met Oostenrijk, ondertekend op de 10de september van 1919 te St-Germain-en-Laye.
3. Een Vredesverdrag met België, ondertekend op de 27ste november 1919 te Neuilly.
4. Een Vredesverdrag met Turkije, ondertekend op de 10de augustus 1920 te Sèvres. Dit Sèvres Verdrag werd echter nooit geïmplementeerd, of zelfs geratificeerd.
5. De Convenant, het stichtingsdocument van de Liga der Naties.

De blokkade van Duitsland werd strikt nageleefd tot in maart van 1919. Ze werd dan verlengd tot juli. Ze veroorzaakte bijna een miljoen burgerlijke slachtoffers in Duitsland.

In januari van 1919 werden verkiezingen gehouden voor de *Reichstag*. Het resultaat was een parlement dat een grondwet, een constitutie, opstelde voor wat later, nog in 1919, de Weimar Republiek van Duitsland zou genoemd worden. De nieuwe Duitse Grondwet werd aangenomen en afgekondigd op de 11de augustus van 1919.

Het Duits Leger werd gedemobiliseerd in maart van 1919. De Duitse Marine was toen al in gevangenschap te Scapa Flow in Schotland. Paramilitaire strijdkrachten, opgezet door de Duitse Regering, de zogenaamde *Freikorps*, verhinderden verdere opstanden in Berlijn. In maart ook nam een Communistische opstand kort de macht in München, de hoofdstad van het Land Beieren. Ook die opstand werd snel onderdrukt. De Duitse Revolutie had Wilhelm II en Ludendorff alle macht ontnomen, maar het had het officierskorps, de leiders van het Leger, de keizerlijke bureaucratie en de gerechtelijke, zaken- en academische elites onaangeroerd gelaten.

Tijdens de vredesonderhandelingen verloor Duitsland de Alsace en Lorraine streken. Duitsland moest Eupen, Malmedy en delen van het Moresnet Gebied afstaan aan België. Franse troepen bezetten ook de Saar steenkolenvelden, maar Frankrijk moest een referendum daar houden na 15 jaar bezetting. Die gebieden gingen later weer naar Duitsland. Delen van de Rijnlanden bleven bezet. De Ruhr streek bleef bezet. Duitsland verloor noordelijke delen van Boven-Schleswig aan Denemarken. Het nieuw Polen kreeg het Groothertogdom Posen en delen van West Pruisen. De haven van Memel ging naar Litouwen, zodat Litouwen een goede toegang kreeg tot de Baltische Zee. Kleinere delen van Zuid Duitsland werden overgedragen aan Tsjechoslowakije. De Tsjechen, Slovak en Ruthenen vormden een nieuwe, onafhankelijke staat die Tsjechoslowakije genoemd werd. Bohemen en Moravië gingen naar die entiteit. Ook de Duitssprekende streken van het Sudetenland werden in die nieuwe Staat gebracht. Duitsland verloor zo ongeveer 12% van haar territorium, en 12% van haar bevolking.

Het Oostenrijks Keizerrijk moest Zuid Tyrol, Istrië en Trieste afstaan aan Italië. Oostenrijk-Hongarije moest de vorming van een nieuwe Staat toelaten, Joegoslavië, wat eigenlijk het

groter Servië was, en grote delen van het vroeger keizerrijk bevatte. Slovenië, Kroatië, Dalmatië, Bosnië en Herzegovina, Montenegro en delen van de Banat, een kleine streek die grensde aan drie regio's, Westelijk Roemenië, het westelijk deel van noordoostelijk Servië, en het oostelijk deel van de Banat. Vóór de oorlog telde het Oostenrijks Keizerrijk meer dan 50 miljoen inwoners. Na de oorlog had het nog slechts 6,5 miljoen inwoners, en Hongarije 8 miljoen, beide zelfs kleiner dan België! De macht van het Habsburgs Keizerrijk was volledig gebroken. Vae Victis!

Bulgarije moest smalle kuststreken langs de Aegeïsche Zee en ook West Thracië, met nog kleinere zones afstaan aan het nieuw Joegoslavië. Het hield nog slechts een kuststreek over aan de Zwarte Zee, niet meer aan de Middellandse Zee.

Turkije moest Oost Thracië en Adrianopolis afstaan aan Griekenland, met enige kleinere streken. Het verloor meerdere streken in Azië. Die clausules in het Verdrag van Sèvres werden nooit verwezenlijkt. Na een nieuwe oorlog met Griekenland werd een definitieve vrede ondertekend te Lausanne, in Zwitserland, in 1923. Adrianopolis, Oost Thracië, de controle over de Bosphorus en de Dardanellen, keerden toen weer naar Turkije. Turkije verloor echter haar Arabische streken. Later kregen de voormalige Turkse gebieden die onder mandaat gebracht waren, hun onafhankelijkheid. Syrië, Libanon, Israël, Jordanië en Irak werden hieruit geboren.

Polen kreeg een corridor naar de Baltische Zee, langs de Vistula stroom, zodat Oost Pruisen afgescheiden lag van de rest van Duitsland. Danzig werd een vrije stad onder het toezicht van de Liga der naties, haar omgeving werd Pools. Polen mocht de dokken van Danzig beheren, alsook de spoorwegen van de haven. Het centrum van Danzig hield in die tijd een bijna volledige Duitssprekende bevolking. Rond de stad, echter, sprak het grootste deel van de bevolking Pools. De stad Thorn bleef in Pruisen.

Duitsland verloor eveneens al haar kolonies overzee. Haar Pacifische Eilanden gingen naar Japan, naar Australië en Nieuw Zeeland. Haar Afrikaanse kolonies werden overgedragen aan Zuid Afrika, aan Groot Brittannië en aan Frankrijk. Onder een systeem van mandaten, onder de controle van de Liga der Naties, werden de Duitse kolonies verdeeld over de verschillende overwinnende vijanden van Duitsland. Naar Groot Brittannië ging Duits Oost Afrika, delen van Togo en Kameroen, Palestina, Trans Jordanië en Irak. Australië kreeg Duits Nieuw Guinea. Nieuw Zeeland kreeg Samoa. De Zuid Afrikaanse Unie kreeg Zuidwest Afrika. Frankrijk kreeg Syrië en andere delen van Togo en Kameroen. Japan kreeg de Duitse eilanden in de Stille Oceaan ten noorden van de evenaar.

De Duitse bewapening werd beperkt door het Verdrag van Versailles. Onderzeeërs mochten niet meer gebouwd worden. Niet meer dan 6 slagschepen mochten gehouden worden. Geen vliegtuigen meer, geen gifgas, geen tanks. Duitsland kon nog slechts een vrijwilligersleger van 100.000 manschappen organiseren. Het land kon geen conscriptie meer invoeren, zodat de militair getrainde bevolking stilaan naar nul zou verminderen. Een Inter-Geallieerde Commissie moest de naleving van Duitsland met die Versailles regels controleren.

Eén van de belangrijkste eisen van President Clémenceau werd toegekend: een 15-jarige bezetting door Geallieerde troepen van het Rijnland, met de evacuatie van de Geallieerden na intervallen van 5 jaar van de noordelijke, centrale en zuidelijke gebieden, indien Duitsland het verdrag navolgde.

Duitsland gaf haar parlementaire toestemming om al die eisen te ondertekenen, behalve dan de betaling van de Oorlogsschuld, enorme geldbedragen, en het proces van Wilhelm II voor oorlogsmisdaden. De Duitse autoriteiten daagden nadien steeds het Versailles Verdrag uit. Ze probeerden nog gedurende twee jaar het verdrag in hun voordeel te veranderen. De Duitse Regering ging nooit welwillend akkoord met de uitvoering van de overeenkomsten.

Het Duits volk wou rouwen voor haar doden en zorgen voor de overlevenden, van wie velen gehandicapt waren voor het leven. Het land herstelde langzaam van haar trauma van de nederlaag. Veel Duitsers boden weerstand aan de morele en militaire ontwapeningsclausules van het Verdrag van Versailles. Duitsland faalde in de interim herstellingsbetalingen die vóór 1921 moesten gestort worden. Haar staalindustrie bloeide snel op. De Duitse politici argumenteerden dat ze geen agressie en geen gewelddaden gepleegd hadden, vermits er een oorlog gaande was. Ze vonden de Geallieerde beschuldigingen tegen hen ongegrond en hypocriet.

Duitsland en Rusland herinnerden zich hun vroegere vriendschappelijke betrekkingen. Ze begonnen geheime militaire coöperaties. In het Verdrag van Rapallo van 1921, zagen ze af van wederzijdse eisen van schadeloosstelling.

De Verenigde Staten van Amerika ratificeerden nooit het Verdrag van Versailles! Woodrow Wilson werd ziek en zwak. Hij verloor in zijn land de verkiezingen van 1920. De nieuwe president van de Verenigde Staten werd Warren Harding. Harding liet zijn land niet lid worden van de door Wilson gestichte Liga der Naties.

In Groot Brittannië aanzagen David Lloyd George en zijn adviseurs de Duitse economie als cruciaal voor hun eigen economische heropbloei. Ze wilden de exportindustrie van Groot Brittannië uit haar depressie halen. Meer en meer beschouwde de Britten weer Frankrijk als hun potentieel grootste vijand. Londen keerde weer naar haar vroeger isolationisme.

Duitsland zou een heel ander lot beschoren worden.

De *Dolchstosslegende* liep doorheen Duitsland. Dit was de mythe van de dolksteek in de rug van de Duitse soldaten. Paul von Hindenburg had al op de 18de november van 1918 voor een commissie van de *Reichstag* vermeld dat het Duits Leger niet verslagen werd in de wereldoorlog! De Duitse militairen hadden de oorlog niet verloren. Het Duits Leger had de slagvelden onverslagen verlaten! De soldaten waren verraden geworden door burgers in Duitsland zelf, en dat vooral door de republiek-gezinden, die de Hohenzollern hegemonie omver geworpen hadden. De Socialisten, de Weimar Republiek, de Bolsjewisten, en vooral de Joden, hadden Duitsland verslagen! Volgers van die theorie klaagden ook de regeringsleiders aan die de wapenstilstand van de 11de november 1918 ondertekend hadden; ze noemden hen de *November Verbrecher*, de misdadigers van november. Die theorie zou jaren later nog meer volgers krijgen. De nederlaag van Duitsland was zeer hard om te aanvaarden voor veel Duitse burgers. De wrok bleef lang duren.

Deel III. De Jaren van de Weimar Republiek. 1919-1930

De politieke Evolutie in het naoorlogs Berlijn. 1918-1922

Toen ze de Duitse Republiek stichtten, waren de eerste wensen van de Sociaal Democraten het land te behoeden van de hongersnood, van een burgeroorlog, en van een revolutie naar het Sovjet-Russisch voorbeeld. De hervormingen in de economie, zoals in het algemeen ook in andere domeinen van Duitse activiteiten, moesten bepaald worden door een nationaal verkozen Parlement, op basis van een grondwet. De crisis in de gemeenschap veroorzaakt door de nederlaag in de oorlog en door het einde van het absolutistisch, autoritair regime van de Hohenzollern keizers, moest niet nog groter worden door drastische hervormingen die tot chaos en conflicten konden leiden.

De SPD, de *Sozialistische Partei Deutschlands*, de grootste politieke partij van het ogenblik, wou een revolutie vermijden naar het Sovjet-Russisch voorbeeld, wat in dat land tot chaos geleid had. Friedrich Ebert, de belangrijkste figuur van de SPD, zocht evolutie voor Duitsland, eerder dan de gewelddadige revolutie. Hij gebruikte daarom verder de administraties en de ambtenaren van het vroeger keizerrijk, alsook de toenmalige organisatie van het Leger, nu de *Reichswehr*, om te regeren. Om de burgeroorlog te vermijden zocht hij zelfs die instituten te versterken. In die opzet slaagde hij grotendeels.

Dit echter, was niet wat de meer radicale socialistische partij, de USPD, de *Unabhängige Sozialistische Partei Deutschlands*, en haar *Spartakusbund* wilden. De *Spartakusbund* was gesticht in januari van 1916 door Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg. Zij gaven de voorkeur niet aan een parlementair constitutioneel systeem, maar aan een systeem van *Sovjets* of Arbeidersraden naar de Russische stijl van regeren. Ze wilden ook de socialisering van de grote bedrijven en de herverdeling en het beëindigen van de grote landbouwkundige domeinen in privé bezit, grotendeels nog gehouden door de oude adel.

Duitsland zou daarom een periode van onrust doormaken, maar evolueerde nooit naar een revolutionaire staat. Om te beginnen gaven de Berlijnse Arbeidersraden van arbeiders en soldaten de macht om te regeren aan een *Rat der Volksbeauftragten*, een raad van vertegenwoordigers van het volk. In die regering werkten de nieuwe leiders van Duitsland, Friedrich Ebert (SPD), Hugo Haase (USPD), Emile Barth (USPD), Wilhelm Dittmann (USPD), Otto Landsberg (SPD) en Philipp Scheidemann (SPD).

Op de 15de november van 1918 al, stemden de arbeidersorganisaties (de syndicaten) en de werkgeversorganisaties in met het *Hugo Stinnes – Carl Legien Abkommen*, een akkoord om als partners te handelen. Stinnes en Legien waren welbekende en machtige figuren uit de Duitse industrie. Zij en hun 21 industrie-organisaties erkenden de 7 belangrijkste arbeidersorganisaties als partners in onderhandelingen over salarissen en werkomstandigheden. Deze overeenkomst deed veel om de revolutionaire chaos in het land af te wenden. Op dezelfde datum werden nieuwe politieke partijen gesticht.

Er was eerst de DNVP, de *Deutsch-Nationale Volkspartei*, de rechtvleugel conservatieven. Die partij was anti-republikeins en de directe opvolgster van de vroegere twee conservatieve partijen van het keizerrijk. Die partij zocht de in ere herstelling van het keizerrijk, zoals gesticht

door de Hohenzollern. Haar leden waren sterk anti-Marxistisch gezind. De partij sloot zich ook aan bij de antisemitische gevoelens van de vroegere conservatieve partijen.

De DDP werd gevormd uit de Liberalen van de linkervleugel, en de DVP door de rechtervleugel Liberalen. De DDP was de *Deutsche Demokratische Partei*. Ze vroeg de democratische staat van de sociale linkervleugel, maar ze privilegeerde toch het privé eigendom. Ze stelde voor de eigendommen van de grote domeinen van de adel te verminderen om kleinere familiedomeinen in de landbouw te bekomen.

De *Deutsche Volkspartei* of DVP stond dicht bij deze ideeën van de DDP. Ze was ook wel voorstander van het privé eigendom, van een democratische staat in het eerder sociaal rechts, en voor het privé eigendom in de economie. Deze partij stelde voor de grote privé domeinen op te delen in kleinere eigendommen om familiebedrijven te promoveren.

De Centrum Partij had een programma dat overeenkwam met datgene van de *Bayerische Volkspartei*, de BVP. Zij stond voor de vrijheid van de burgers volgens de Christelijke principes en waarden. De beide partijen wilden een federatie voor de staat. Ze wilden niet de noordelijke landen van Duitsland laten beslissen over de politiek van Beieren en de andere, zuidelijke Duitse landen zoals Württemberg en Baden.

De SPD was de grootste partij. De USPD bleef een revolutionaire, socialistische partij die afgescheurd was van de SPD. Later, op de 5de januari van 1919, werd nog de *Deutsche Arbeiter Partei*, de DAP, gesticht. Deze partij zou in 1920 herdoopt worden tot de NSDAP, voor de *National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei*. Op de 27ste juli van 1921 werd een man genaamd Adolf Hitler, een oud-strijder, de voorzitter van die partij.

Van de 16de tot de 21ste december 1918 werd een eerste congres gehouden van de arbeiders en de soldaten. Hierin was de SPD in de meerderheid. Het congres besloot om verkiezingen uit te schrijven voor een parlement, een *Reichstag*, die de wetten van de nieuwe republiek zou moeten opstellen. Ze koos voor een parlementaire democratie, niet voor een systeem van *Sovjets*. In die maand december ook, kwamen Friedrich Ebert, de Socialist, en Wilhelm Groener, nu het hoofd van de *Reichswehr*, het Leger, overeen tot een gezamenlijk pact om de revolutionaire opstanden in Duitsland te onderdrukken, zoals bijvoorbeeld gebeurde op de 24ste december aan het paleis van Berlijn, die eindigde in de zogenaamde Kerstmis Veldslag.

In die maand van december vormden ook de Duitse kunstenaars groepen en organiseerden ze zich. De *Novembergruppe* werd gesticht, en ook de *Arbeitsrat für Kunst* in Berlijn.

Aan het einde van december 1918 liepen muitende zeelui door de straten van Berlijn, zoals ze ook gedaan hadden in andere steden. Friedrich Ebert riep de hulp in van de reguliere troepen van het oud Leger om de opstand in de kiem te smoren. De drie USPD vertegenwoordigers in de *Rat der Volksbeauftragten*, die toen diende als een soort provisorische regering, gaven hun ontslag. Ze werden vervangen door 2 Socialisten van de SPD meerderheid. Tot dusver, waren de gewelddadige revoluties vermeden.

De meeste reguliere troepen werden ontbonden na de ondertekening van de wapenstilstand met de Geallieerden, deels ook wegens de revolutionaire tendensen in het land. De Provisorische Regering ontsloeg de soldaten en de officiers. Ze besloot een nieuwe krijgsmacht van vrijwilligers op te richten. Als officiers dienden jonge frontofficiers, die zo opnieuw in militaire dienst traden. Die groepen werden de *Freikorpsen* genoemd, voor de vrijwilligerskorpsen. De *Freikorpsen* stonden onder de autoriteit van de *Rat der Volksbeauftragten*. Hun doel was de

opstanden van de radicale linkse organisaties een halt toe te roepen en om de Duitse grenzen te verdedigen, dit vooral in het oosten van de nieuwe Duitse Staat. De vroegere reguliere troepen die de parlementaire republiek moesten steunen, bleven eerder antidemocratisch en nog trouw aan de keizer. Nadien kon een nieuw regulier Leger gecreëerd worden op een ware, republikeinse basis.

Aan het begin van 1919, van de 5de tot de 12de januari, had in Berlijn een opstand plaats georganiseerd door de *Spartakusbund*. De Provisorische Regering riep de hulp in van de *Freikorpsen* om de opstand neer te slaan. Zeer snel, op de 15de januari van 1919, werd de revolutionaire opstand van de *Spartakus Communisten* gestopt. De *Freikorps* mannen doodden de leiders van de revolutionairen die dag. Dit deed de *Freikorps Garde-Kavallerie Schützen Division*. Zowel Karl Liebknecht als Rosa Luxemburg werden vermoord. Uit de *Spartakusbund* werd de KPD gesticht, de *Kommunistische Partei Deutschlands*. De Communisten waren antiparlementair. Ze aanzagen het parlement slechts als een middel van de klassen die aan de macht waren om te heersen over de proletarische massa's. Ze zochten de dictatuur van de proletariërs.

Op de 19de januari van 1919 had dan de eerste verkiezing plaats van het republikeins parlement. Ook de vrouwen hadden het recht te stemmen. De SPD werd de sterkste partij, al won ze niet de absolute meerderheid van de stemmen. De SPD vormde een coalitie met de Centrum Partij, de Katholieke Partij, en met de Duitse Democratische Partij, de DDP.

Berlijn bleef in die jaren erg onrustig. De vertegenwoordigers gaven er daarom de voorkeur aan om zich te verzamelen, te zetelen, in de stad van Weimar, en dit vanaf de 6de februari van 1919. Aldus begon de coalitie van Weimar, en de Weimar Republiek. Ongeveer 76% van de parlementsleden steunden de coalitie. Friedrich Ebert werd officieel de eerste President van de Republiek, het staatshoofd.

De vergaderingen van het nieuw parlement stopten niet direct de onrusten in het land. Op de 21ste februari reeds, werd de Minister-President van Beieren, Kurt Eisner, vermoord. Op de 8ste oktober van 1919 ook, werd Hugo Haase, de toenmalige voorzitter van de USPD en het vroeger lid van de *Rat der Volksbeauftragten*, vermoord vóór het gebouw van de *Reichstag*.

De beloofde grondwet voor de nieuwe republiek was gebaseerd op de traditionele Duitse constitutie van 1848. De belangrijkste politieke macht in de republiek zou het parlement worden, de *Reichstag*. De kanselier en zijn ministers moesten het vertrouwen krijgen van het parlement. Toch kreeg ook de president van de republiek belangrijke machten, zoals het bevel over het Leger, de *Reichswehr*, en het recht om het parlement te ontbinden. De president behield ook het recht om speciale volmachten te gebruiken wanneer de openbare orde en de veiligheid in het gedrang leken. Niemand bracht nog de eenheid van het Duits volk in vraag. De Weimar Republiek beval en publiceerde de grondwet op de 31ste juli van 1918. De politieke partijen vormden meerderheden in het parlement en werden zo volledig verantwoordelijk voor de staat. De partijen ontwikkelden hun programma's, en ze pasten hun bestaande programma's aan voor het nieuw systeem van regeren.

Ondertussen bleven de Duitsers echter over het algemeen verontwaardigd over de voorwaarden van het Verdrag van Versailles. Vooral de artikels over de oorlogsschuld werden verworpen door het volk. Die gemengde gevoelens over het Verdrag van Versailles groeiden uit tot een bittere verbolgenheid, van wrok tegen de Weimar Republiek zelf. Hun vertegenwoordigers

bleven de naam behouden van de *Novemberverbrecher*, de misdadigers van het Verdrag van Versailles.

Het hoogtepunt van de haat, de wrok, de verontwaardiging, de woede, kwam met de moorden op Matthias Erzberger en op Walter Rathenau. Die moorden konden toegeschreven worden aan de politieke rechtervleugel organisaties. De *Organisation Consul*, die de moord pleegde, was ene ultranationalistische, antisemitische en anticommunistische, terroristische organisatie die actief was vooral van 1920 tot 1922. Ze werd opgericht door leden van de *Marinebrigade Ehrhardt*, een *Freikorps* eenheid die ontbonden werd na de faling van de *Kapp Putsch* om de Duitse Weimar republiek omver te werpen in maart van 1920.

Mathias Erzberger had het Verdrag van Versailles ondertekend voor de Duitse *Reichstag*. Hij was Minister van Financiën geworden in de Weimar Republiek. Hij werd vermoord op de 26ste augustus van 1921. Na en ten gevolge van de moord op de industrieel en politicus Walter Rathenau op de 24ste juni van 1922, werd de *Republiksschutzgesetz* ingevoerd, de wet op de bescherming van de republiek. De wet werd gestemd door de *Reichstag*. Ze resulteerde in de opheffing van de *Organisation Consul* op de 21ste juli van 1922. De organisatie had minstens 354 mensen vermoord! Op de 4de juni van 1922 had de organisatie nog een moord proberen te plegen op de SPD voorman Philipp Scheidemann.

Ondertussen ook bleven veel vroegere officiers van het oud Keizerlijk Leger, van wie sommigen zich terugvonden in de *Freikorpsen*, die *Freikorpsen* beschouwen als een staat binnen de staat, met haar eigen regels. Velen van hen weigerden de Republiek te erkennen!

Op de 1ste oktober van 1920 werden 27 voorsteden van Berlijn, waaronder Charlottenburg, Schöneberg, Neukölln en Wolkersdorf, toegevoegd aan de stad Berlijn. Berlijn bereikte daarmee een bevolking van 4 miljoen inwoners. In oppervlakte werd Berlijn ook de grootste stad ter wereld, na Los Angeles, en in bevolking de derde grootste stad na Londen en Parijs.

Op de 1^{3de} maart 1920 had te Berlijn de *Kapp Putsch* plaats. Ze werd genoemd naar haar leiders, Wolfgang Kapp en Generaal Walther von Lüttwitz. Wolfgang Kapp was een ambtenaar van Oost Pruisen, die verwickeld was in de nationale politiek. Von Lüttwitz was een generaal die de leiding had van het Eerste Groep Commando in het Leger. Hij werd gesteund door de *Ehrhardt Brigade* van de *Freikorpsen*, die eigenlijk volgens het Verdrag van Versailles hadden moeten ontbonden worden, maar dat nog niet waren. Het doel van de coup, de vermeende machtsovername, was de Duitse revolutie van 1918-1919 definitief te stoppen, de Weimar Republiek omver te werpen, en haar te doen vervangen door een autocratische regering. De regering vluchtte naar Dresden eerst en dan naar Stuttgart. Delen van de *Reichswehr* en ook de nationalistische en monarchistische groeperingen steunden de *Kapp Putsch*. De revolte zocht dus de parlementaire, democratische staat te beëindigen en de oude politieke orde van vóór 1914 te herstellen.

De nieuwe *Reichswehr* onderdrukte de Kapp revolte, al draaide ze ook gedeeltelijk haar rug naar de republiek. De arbeidersverenigingen en de SPD vertegenwoordigers riepen op tot de algemene staking, die de poging tot machtsovername snel stopte. Wolfgang Kapp beëindigde de opstand op de 17de maart. Hij verklaarde zijn zending toen als beëindigd, en overhandigde zijn zogenaamde executieve macht weer aan de militaire opperbevelhebber van de *Reichswehr*. Nog andere opstanden braken uit in de Rijnlanden, in Saksen en in Thüringen. Hier ook onderdrukte de *Reichswehr* de opstanden. De republiek kon vanaf dan weer stabiel genoemd worden.

In de nationale verkiezingen van 1920, had de coalitie van Weimar reeds 40% van haar stemmen in de *Reichstag* verloren, en bijgevolg ook haar meerderheid in het parlement.

In 1921 eisten de Geallieerde Mogendheden de oorlogsschuld te erkennen, een schuld van 132 biljoen Mark! De jaren 1922 en 1923 zagen dan een galopperende geldinflatie, wat leidde tot sociale catastrofes in de bevolking. Vooral de middenstand van de burgers gaven de schuld voor de monetaire ineenstorting aan de Weimar Republiek! In die periode werden inderdaad grote fortuinen verloren. De inflatie liet de Staat wel toe haar betalingen grotendeels af te schudden, maar de Duitse armen werden nog armer. Die inflatie deed de salarissen dramatisch verminderen tegenover de levensduurte. De prijzen van de goederen bleven stijgen met de inflatie. De industrie kon wel meer produceren aan de lage lonen, en haar exporten verhogen. De kredieten wogen lager op de ondernemingen. Ten gevolge de hoge inflatie verloor het papieren geld constant aan waarde. De speculatie op de beurzen rees spectaculair, om zeer hoge winsten op te leveren. De mannen die zich in die avonturen waagden, wilden de inflatie verder uitbaten, niet ze verminderen. In die moeilijke periode kon de Staat niet meer de herstellingsbetalingen aan de Geallieerde grootmachten uitbetalen. Onder de stijgende protesten van de Geallieerde Ministers van Financiën, diende de toenmalige Kanselier Wirth zijn ontslag in. Zijn opvolger, Wilhelm Cuno, kon een regering van centrum-rechts vormen, doch dat was slechts een minderheidscoalitie, gedoogd door de SPD.

Julian Vincius in het naoorlogse Berlijn. 1918-1922

Toen Julian Vincius en zijn familie terugkeerden naar de woning van Julian, en toen Julian stopte vóór zijn appartement in de *Landgrafenstrasse* van Berlijn, vond hij een proper, goed onderhouden en fijne woonst in de beste orde. De oorlog leek hier niets veranderd te hebben! Was de oorlog slechts een kwade droom geweest?

Julian had geen tekort aan geld. Hij had zeer zuinig geleefd te Longwy. Hij had wat van de fondsen die zijn grootvader Kurt Vincius hem gegeven had gebruikt, maar hij had ook geld gekregen, onlangs, van zijn vader Andreas, die nog steeds in Thorn woonde. Dat geld had Julian geplaatst in twee banken in Berlijn, waar hij nu weer eenvoudig volledig toegang toe kon nemen.

Zijn familie bestond slechts uit zijn echtgenote en zijn jonge dochter, en hij moest ook denken aan Ernst Vincius. Ernst bleef bij hem, als een chauffeur, een gezelschap, en als een constante hulp en beschermer voor Charlotte. Julian wou Ernst bij zich houden, tenminste nog enkele maanden. Ernst wist helemaal niet wat verder te doen. Hij nam dus het aanbod van Julian om in Berlijn te blijven gretig aan. Ernst had enige tijd nodig om met zichzelf klaar te worden over wat hij in Berlijn wou doen, ofwel terug te keren naar Oost Pruisen. Hij was geen man die van natuur zich kon en wou opjagen. Hij maakte geen haast direct een job te zoeken. Hij was trouwens alleen, en hield daar niet erg van. Hij was geen jongen meer, een jongeman nu van 22 jaar oud. Hij wou zich niet haasten om Julian en Charlotte te verlaten en ergens in zijn eentje te gaan wonen.

Charlotte hield van wat gezelschap in Berlijn. Julian zou zo snel hij kon wel naar de *Charité* hospitalen lopen en zich hoofd vooruit gooien in nieuwe onderzoeken, wist ze wel. Dit was hoe haar echtgenoot ineen zat! Charlotte was begonnen de Duitse taal te leren. Het was niet zo gemakkelijk voor een Frans meisje, dat nooit een andere taal had gehoord dan haar Franse moedertaal, om een Germaanse taal te leren. Er was echter niets wat Charlotte niet kon doen eenmaal ze er haar zinnen op gezet had! Ze volhardde, hoewel de zware, lange, scherpe Duitse woorden haar dikwijls kwamen als een marteling van haar tong en geest. Charlotte kon al snel inkopen gaan doen op haar eentje. Ze was echter blij enige bescherming naast haar te hebben in de eerste maanden van haar verblijf in de enorme stad van Berlijn. Julian kocht haar een boek, een gids voor Berlijn, die zij en zelfs Ernst vlijtig lazen. Ernst was meer geïnteresseerd in de kennis van de vele wijken waar hij Charlotte beter op dit ogenblik niet naartoe moest brengen. Tevens, was Charlotte weer zwanger! Ze was een lustige, sensuele vrouw. De nieuwe baby zou komen in dit jaar 1919.

Charlotte, noch Ernst, maakten zich niet veel zorgen! Charlotte had gestudeerd. Ze was een intelligente vrouw. Ze las. Ze zocht geen ander werk dan dat van huisvrouw in Berlijn. Julian ook, zou zeer verrast zijn geweest als Charlotte weer haar studies had willen opnemen om een andere bezigheid te zoeken. Charlotte bleef de huisvrouw en de uitheemse schone in Berlijn. Ze wou haar nieuw koninkrijk in beslag nemen, het appartement van de *Landgrafenstrasse*, haar huishouding, en de taak van financieel adviseur van Dokter Julian Vincius. Julian durfde haar soms voorstellen als zijn Minister van Financiën!

Voldoende snel vertelde Ernst Vincius aan Charlotte hoe hij een jonge Berlijnse vrouw ontmoet had die in dezelfde straat woonde, en die hem op een speciale wijze leek aan te trekken. Haar naam was Eva Trakei. Ze was een Evangeliste, zoals hij zelf. Hij had haar ontmoet tijdens een godsdienstige lezing in de Evangelische kerk van hun buurt.

Eva was een rasechte Berlijnse, hoewel een eerder schuchtere vrouw. Ze was mooi, had niet veel gestudeerd op school, maar ze was verstandig en hield ervan de nieuwsbladen te lezen. Ze kende haar twee en twee in Berlijn. Ze kon al van ver iemand opsnuiven die haar kon bedriegen en oplichten, en waar ze dus beter een ommetje rond moest mee maken. Dit was een onontbeerlijke kwaliteit in het naoorlogs Berlijn, waarin zoveel armoede heerste. Hier was het iedereen voor zich, en nemen wat je kon! Ernst was geen van dergelijke venten. Hij was door en door eerlijk, voelde Eva Trakei dadelijk aan, en dat was waar ook. Eva toonde een grote interesse in het cultureel leven van de grote stad. Ze was slechts een paar jaar jonger dan Ernst. Ze werkte in een ander huis van de *Landgrafenstrasse*, waar ze geplaatst was door haar ouders om gezelschap te houden aan een oudere dame. Eva was vriendelijk, blij, goedhartig, een vrouw ook die de waarde kende van goed werk. Ze las de nieuwsbladen hardop voor haar oudere dame, en leek verder het leven van de goede en blijde kanten te kunnen nemen.

Zoals Charlotte was Eva een eerder spectaculaire blondine, groot en indrukwekkend als vrouw. Ernst begreep eigenlijk niet waarom Eva zich in hem had geïnteresseerd, en dat zo snel. Ze zei hoe goed ze zich voelde bij hem. Dat kon trouwens de echte waarheid geweest zijn, want er was niemand op aarde die zo betrouwbaar, trouw en vertrouwenswaardig was dan Ernst Vincius! Ernst had het één en het ander geleerd in het Leger. Dus droeg hij steeds een klein, verborgen pistool bij zich. Hij wist hoe Eva te beschermen wanneer hij haar vergezelde naar de films of naar het theater of naar danszalen en andere vermaken. Ze hielden er bijvoorbeeld van naar het Luna Park van Berlijn te gaan, er te schaatsen en te lachen, een biertje te drinken, en hand in hand onder de bomen te wandelen.

Ernst trouwde met Eva in 1921. Eerst, na hun huwelijk, bleven ze elk bij hun werkzaamheden. Ze spaarden. Ze vonden een klein huis in dezelfde *Landgrafenstrasse*. Geholpen door Julian konden ze een eigen familie uitbouwen in Berlijn. Ernst keerde niet weer naar West of Oost Pruisen. Hij en Eva openden een autogarage. Het geld werd hen verleend door Julian. Die garage bloeide en groeide, tot ze een nieuwe en grotere garage wat verder konden bouwen, en dan een complex van diensten voor auto's, en dan nog meer garages. Ernst werd een echte zakenman.

In 1921 reisden Ernst en Eva toch even naar Thorn en naar Königsberg. Ernst stelde zijn echtgenote voor aan zijn vader en moeder, aan zijn broeder en zuster in die familie, en bracht over alles verslag uit aan Julian en aan Charlotte. De familie van Ernst deed het goed. De familie Vincius zou verder gedijen in Königsberg. Ernst kon zelfs het huwelijk van zijn zuster bijwonen te Thorn. Hij bezocht zijn tante, Marlene Vincius, en de Gomolenski familie. Hij zag zijn nicht Micol, maar niet Dorothea. Dorothea Gomolenski woonde nu ook in Berlijn, kon Ernst aan Julian vertellen, maar hij had geen adres. Hij had iedereen in de Vincius familie van Thorn ontmoet, Max de Jongere en Julian de Oudere, en ook Andreas, de vader van Julian. Zij waren nu allen rijke zakenmensen en handelaars in de stad. Zijn families gedijden mooi. Ernst vertelde gedurende uren over hoe het met de families van Max Vincius gegaan was. De meesten woonden in de *Breite Strasse* van Thorn, waar Julian opgegroeid was, niet ver van het echt, oud centrum van de stad.

Julian zelf voelde zich nog niet klaar om naar het oosten te reizen. Hij bleef zeer verward en droevig over de afloop van de oorlog en van wat hij er gezien had in Frankrijk aan gruwel. Hij was een beetje afgunstig op de lichthartigheid van Ernst en Eva. In zijn geest, waren de kanonnen nog steeds vuur aan het spuwen, de geweren kraakten nog bij honderden, de obussen vielen en ontploften, en de vertrokken gezichten van de vele, verschrikkelijk gewonde mannen

achtervolgden hem in zijn slaap. Julian had veel tijd nodig om te denken aan het nieuw Duitsland en aan wat er allemaal gebeurd was in de modern, intelligente gemeenschap waarin hij nu leefde, de nieuwe generatie van de mannen en vrouwen en kinderen van Duitsland. Hij bleef een iets in zichzelf gekeerde man.

Julian dacht vooral veel na over waarom Duitsland in de oorlog gesleurd was. Er waren meerdere redenen!

De hogere en hoogste klassen van Duitsland hadden gewild dat Duitsland zou beschouwd worden als een grote mogendheid door de andere naties. De Keizer Wilhelm II had willen pronken met de glorie van zijn veroveringen, zoals zijn vader had gedaan met de macht van het land dat hij toen volledig het zijne meende, en waarvan hij zich zag als de absolute meester. Wilhelm II was ijdel en lichtzinnig geweest. Hij vooral, droeg de schuld van het ongeveer één miljoen doden onder de Duitse soldaten. Wilhelm II en zijn hof hadden gemeend dat het land groter moest worden om nog meer machtig te kunnen zijn. Was dat niet wat zijn voorvaderen gedurende eeuwen vóór hem al gedaan hadden? Ze hadden nieuwe landen veroverd, en dat door oorlogen en campagnes die steeds belangrijker werden.

Julian vroeg zich af waar de typische Europese drang om machtiger te willen worden vandaan kwam. Het was een gevoel, een drang, die verborgen lag in de natuur van alle Europeanen, een grote wens, een vernietigende aansporing. De drang had geleid tot de wonderbaarlijke ontdekkingen in de wetenschappen en in de kunsten, maar die ook had geleid naar het onnoemlijke lijden in de oorlogen die steeds nodig bleken om de grote ambities waar te maken. Mocht die natuur verdoemd zijn! De ultieme verantwoordelijkheid voor zoveel lijden lag bij de keizers en de koningen, de enigen die de waanzin hadden kunnen doen stoppen, maar die net het tegenovergestelde deden. Julian beschouwde het dus niet meer als juist en rechtvaardig dat de man, de keizer, nu tot niets gevallen was. Maar had eender wie de drang kunnen weerstaan?

Hij, Julian Vincius, zou nooit bezwijken voor de ijdelheid van de macht. Zo dacht hij toch, maar was er niet zeker van of hij dat echt meende. De ijdelheid van de veroveringen lagen wel ver in zijn gedachten en wezen! Julian voelde niet de minste wens of behoefte om groter te worden dan hij al was. Hij was een dokter. Wat belangrijk was voor hem, was een goede dokter te zijn, die geen fouten maakte in zijn diagnose en die geen levens verloor.

Julian hield wel van enige weelde en van te leven zonder geldproblemen, te kunnen doen wat hij wou zonder aan geld te moeten denken. Daarvoor, vreemd genoeg, was geld nodig! Maar Julian was niet dokter geworden om rijk te worden. Hij zocht niet speciaal de droom en de ambitie om zich groter te voelen dan de andere mensen die hij in de straten van Berlijn zag wandelen. Toch begreep hij goed het gevoel. Hij herkende hoe sterk de gevoelens konden zijn om mensen te zien sterven. Rijkdom en macht waren de illusies die andere mannen intrigeerden, koesterden, en die hen vooruit duwden om de ladder van de gemeenschap te doen bestijgen. Als er al een ladder was voor hem, dan was het eerder de ladder van Jacob die hij zocht!

In zijn hoofd was Julian nog steeds aan het strijden met het idee van een God. Waarom had God toegestaan zoveel mannen te laten sterven op de meest verschrikkelijke wijzen die hij, Julian nu zo goed kende, in de laatste oorlog? Was dat niet slecht, kwaad, en was God niet al het goede? Julian begreep dit niet, en zou het nooit in zijn leven kunnen vatten en begrijpen. Hij stelde echter nooit het bestaan van een god in vraag.

Hoewel hij een dokter was, zocht Julian Vincius de finale hoogte van liefde en medelijden en medeleven met zijn medemensen. In geen patiënt van hem kon hij een dief zien, een moordenaar of een bedrieger. Hij zag slechts een lijdende man of vrouw of kind. Hij wist hoe naïef hij was! Hij zou meer realistisch moeten denken, en ook oog hebben voor de ware neigingen in de mensheid dan voor hun betere bedoelingen. Hij moest dit doen voor zijn eigen bescherming! Maar Julian Vincius slaagde er nooit in de mensen van twee zijden te bekijken. Hij bleef de dokter, die er de voorkeur aan gaf te kijken naar, en alleen te denken aan schoonheid en aan goedheid. Hij weigerde instinctief het slechte te zoeken dat in elke mens stak. Het lelijke en het slechte, echter, had Julian wel gezien en ervaren in de oorlog.

Meer en meer, naarmate hij de verhalen over de vroegere *Weltkrieg* hoorde, de Wereldoorlog, zoals de Duitsers zelf de laatste oorlog nu noemden, groeide de realiteit van de cijfers in hem. Hoeveel miljoenen mannen waren gestorven op verschrikkelijke wijzen in de beide kampen om te streven naar de illusie van glorie en rijkdom? Voor Duitsland was de oorlog een ware tragedie geweest. Duitsland had zoveel verloren in de oorlog! Julian had duizenden sterke, mooie mannen zien liggen met het gezicht naar beneden in de modder van de slagvelden! In het vuil van Frankrijk. Miljoenen mannen! Het getal betekende weinig voor hem. Hij kon zich niet voorstellen wat het totaal van die gedode mannen betekende! Het aantal betekende ook weinig voor de mensen die nu de menigtes van de straten van Berlijn vulden! Julian zag veel vrouwen wel alleen stappen of wandelen. Hoeveel zonen werden gedood, hoeveel vaders? De dood van één man kon men begrijpen, en vatten. De dood van miljoenen, in verschrikkelijke omstandigheden, neen! Dikwijls haalde Julian weer in zijn hoofd de meest afschuwelijke doden die hij had gezien. Voorzeker waren de meest afgrijselijke doden de mannen die verbrand stierven in de vlammen vuur van de vlammenwerpers. Of diegenen die gifgas ingeademd hadden en langzaam stikten? Geen enkele dood was waardig gebleven in de oorlog!

En waarom? Hadden de mannen de dood verdiend? Waarom? Hoeveel was er nu niet verloren door Duitsland? De Lorraine en de Elzas streken in Frankrijk, Posen, grote delen van Schlesiën, het Koninkrijk Pruisen en Danzig, al de Duitse kolonies waren weg! Was dat verlies het wreed spel van de oorlog waard? Wat een grote catastrofe voor Duitsland! Hoe konden de keizer en zijn hof zoveel op het spel gezet hebben en zoveel verloren? Kon de keizer de domme oorlog niet vroeger beëindigd hebben? Wat betekende de troonsafstand van één man, zelfs niet de dood van die ene man, vergeleken bij het lijden dat Julian gezien had in de loopgrachten en in de hospitalen van Longwy? Neen, dat was de gok niet waard geweest! En Duitsland had niet slechts zoveel gebieden verloren. Het had verloren, punt. Het had de nederlaag geleden in de oorlog die nooit had mogen beginnen! Zo dacht tenminste de wereld over Duitsland, wellicht niet de Duitsers zelf. Maar dan vergisten ze zich, vermits de nederlaag uitgesproken was en aanvaard! De meeste mensen die Julian in Berlijn ontmoette, wilden niet praten over de oorlog. De wrok sloot de kelen. Ze vermeden het onderwerp.

Julian Vincius was ver van een revolutionair. Maar hij begreep zeer goed nu, waarom de Russische Communisten de vrede hadden gezocht ten allen prijs. Duitsland had de oorlog verloren, en haar trots verloren. Of was het slechts haar ijdelheid? Was Duitsland nog wel een grote mogendheid, nu? Had ze niet meer verloren aan territorium dan ze vroeger had?

De prachtige vooroorlogse Duitse economie lag grotendeels vernietigd. Weinig Duitsers, zowel mannen als vrouwen, aanvaardden dat verlies van trots niet. Julian voelde dat aan. Voor de mannen was dit een deel van hun mannelijkheid, van hun fierheid. Praktisch alle Duitsers nu droegen wrok om verloren te hebben tegen machtiger mannen dan zij, al meenden zij de

machtigste op aarde te zijn. Duitse mannen hielden er niet van de nederlaag te hebben moeten lijden. Ze zochten weerwraak, en ze bleven in de onmogelijkheid om die wraak te verwezenlijken. Dat was bijzonder frustrerend! Geen zwaarmoedigheid of vertwijfeling heerste! De oude trots en de oude ijdelheid doken op uit het lijden en duwden andere gevoelens weg. Het bleef hen slechts in het hoofd knagen, en een muur optrekken in hun geest rond de plaats van herinneringen en eigen verantwoordelijkheden.

De mensen waren veranderd in hun frustratie. Ze leken aan Julian gemener te zijn geworden, meer radicaal in wat ze zeiden. Ze werden sneller kwaad. Julian voelde aan hoe zij ook probeerden de gruwel die in hun geesten bleven van wat ze doorgemaakt hadden in de oorlog, misschien in de loopgrachten, de wanhopige, domme aanvallen of offensieven die gelanceerd werden met infanterie, duizenden mannen die liepen naar machinegeweerposten, met mannen die liepen met een geweer in de hand en die ogenblikkelijk met honderden neergemaaid werden. Die Duitsers, die dit overleefd hadden, moesten zich nu schuldig vinden. Ze keken nu rond naar een andere. Wat hadden zij, persoonlijk, kunnen doen om de gruwel te stoppen? Ze waren slechts blijven strijden, hopen aan het einde toch te kunnen winnen en te kunnen feesten en trots zijn. Ze waren verder gelopen, en ze hadden keer op keer aangevallen, tegen alle hoop in. Dat was het persoonlijk gevoel van verantwoordelijkheid dat aan de meeste mannen in Duitsland thans vrat en een uitweg zocht. Welke uitweg? Hadden ze niet de moed moeten gehad hebben de wapens neer te gooien? Neen, dat zou laf geweest zijn en een verraad tegen het Vaderland. En toch, toch, misschien waas het geen verraad geweest, maar gewoon gezond verstand. Hadden de Russen dat niet gedaan? Misschien waren de Russen toch wel slimmer en moediger geweest!

Er waren nu vier soorten mannen in Duitsland, dacht Julian verder.

Er waren eerst diegenen die niet opgeroepen werden om in de oorlog te gaan strijden, en die geen snars begrepen van wat knaagde aan diegenen die wel de oorlog gekend hadden.

Er waren de mannen die gestreden hadden, tegen de rest van de wereld, en die nu de oorlog en de nederlaag haatten, en diegenen die nog steeds wraak zochten voor de nederlaag.

Er waren diegenen, zoals Julian, die gestreden hadden en die geen wraak zochten, en die probeerden in het reine te geraken met hun verwarde gevoelens.

En er waren diegenen die klaar stonden voor een nieuwe oorlog!

De mannen die konden vergeten, hadden al de verschrikkingen achter zich gelaten. Julian kende geen van die soort mannen. Gelukkig waren diegenen die nieuwe glorie zochten, die de terugkeer wilden van het glorierijk keizerrijk van 1870, diegenen die nog steeds de verwezenlijking van hun ijdele droom zochten, zeer gering. Tenminste, dat was wat Julian meende en hoopte. Maar die ook waren een triestige groep! Ze waren steeds maar aan het praten over wat had kunnen gedaan worden, maar niet gebeurd was. Ze bespraken hoe uiteindelijk Duitsland had kunnen winnen. Met die mannen, volgens hen, was Duitsland bedrogen en verraden geworden. En voor wie de verraders waren, hadden ze steeds en snel antwoord klaar: de Joden en de Communisten! Waren die trouwens niet dezelfden?

Er bestonden zelfs enkele, zeer kleine politieke groepen aan de extreem rechtse vleugels van de partijen, die de sterke visie van trots en glorie wilden verderzetten. Die groepen waren thans niet representatief voor de Duitse gemeenschap, of zo dacht toch Julian Vincius. Hij schonk deze weinig aandacht in de jaren na de oorlog.

Julian en zijn familie leefden gelukkig in Berlijn. Julian had weer een plaats in de *Charité*. De *Geheimrat* Pütter had zijn woord gehouden. Hij had Julian gelukgewenst met zijn werk in de veldslagen van Verdun. Pütter had enkele vuile woorden over voor de generaals die Julian niet hadden willen promoveren en die hem niet de verantwoordelijkheid hadden willen geven voor meerdere medische diensten, aan langere delen aan het Duits front. De *Charité* verdiende de promotie! Maar Pütter was blij dat de oorlog over was. Hij begreep volledig hoe verschrikkelijk de strijd geweest was. Hij was blij Julian terug te zien. Hij gaf hem zijn vroegere functie terug, doch nu als hoofd en professor die de leiding had over de tuberculose barakken. Het doel van Julian moest nu zijn, zei Pütter, om een product of een methode te ontdekken of te ontwikkelen om de tuberculose te overwinnen. Voor wat betreft de rest, wel, Julian had veel patiënten om voor te zorgen.

‘Och, ik weet wel waar je nu aan denkt, Vincius,’ zei Pütter, meer vermoeid dan vroeger. ‘Je bent aan het denken dat alle professoren van de wereld al zoveel verschillende dingen nu uitgeprobeerd hebben, en geen van hen succesvol is gebleken. Dat kan zeer voor ons ook het geval worden. De zoektocht die ik je geef kan wel tevergeefs worden. Maar wat anders kunnen we doen, dan volharden, doorzetten, steeds naar andere producten en methoden zoeken, en ze proberen? Ze kunnen alle nutteloos blijken. Maar dan toch, kunnen we op iets stoten dat werkt en heelt, iets dat de bacterie kan doen stoppen haar werk te doen en-of haar ervan weerhouden zich te vermenigvuldigen. Dat blijven proberen is het werk van God doen, blijf dus verder zoeken! Ik zal het niet tegen je houden als je niets vindt binnen het jaar, niet binnen vijf jaar, niet binnen twintig jaar! Uiteindelijk, onder de honderden dokters en professoren die aan het probleem werken, zal er wel één iemand de remedie van alle remedies ontdekken, diegene die de bacterie kan stoppen haar vuil werk te doen. Onze glorie ligt in het zoeken, hoewel een oplossing vinden de edele Nobel Prijs voor Geneeskunde waard zal zijn. Schreef God dat niet ergens in de Bijbel? Jouw weg zal zijn, weet ik, in het systematisch, rationeel, logisch zoeken en proberen te begrijpen welke de mechanismen zijn waarmee de bacterie werkt, en zo tot een oplossing te komen. Ik ken je achtergrond, Julian Vincius. Je voorvaders waren Joden. Ik respecteer de Joden. Ze behoren tot de meest intelligente mensen op aarde. Gebruik dus je erfgoed, je hersenen. En geef ons een middel om de tuberculose te overwinnen!’

Julian knikte. Hij ging aan het werk. Hij had een doel voor zijn leven, nu. Het was belangrijk voor een man en voor het geluk van een man om een doel in het leven te hebben! Pütter had Julian zonet zijn levensdoel gegeven.

Julian Vincius probeerde zo goed te leven en te werken en zijn onderzoek tot succes te brengen in de *Charité*. Het aantal mensen die stierven in de barakken daalde constant. Het aantal personen die genazen van de ziekte nam toe. Dat was al een mooi succes. Maar de finale remedie om de tuberculose snel te doen verdwijnen, bleef hem een illusie. Het bleef echter ook een illusie en een wanhoop voor alle dokters en onderzoekers in de wereld gedurende heel lange jaren na 1920! Julian deed wat hij kon. Hij merkte dikwijls aan zichzelf op hoe weinig mensen hij echt had kunnen helpen, hier, in Berlijn, vergeleken bij hoeveel mannen hij had kunnen helpen nabij Verdun.

Julian Vincius kende de waarde van het geld. Hij had de oorlog doorgemaakt op een eerder aangename wijze, met geld. Wat als er een andere oorlog nabij was? Meerdere personen hingen nu van hem af, en rekenden op hem voor hun overleving, en zelfs om aangenaam te leven. Zijn verantwoordelijkheid was het te zorgen voor de middelen, het geld, om dat te verwezenlijken. Niet om het geld slechts te tellen! Charlotte deed dit laatste voldoende goed, zonder het geld

zelf te verdienen in een beroep. Hij had een mooi inkomen als professor aan de *Charité*, maar hij had meer nodig.

Veel meer geld lag op te rapen in het *Diplomatenviertel* aan de andere zijde van de *Tiergarten*, en zelfs in het Berlijns kwartier waar hij in woonde, nabij de *Landgrafenstrasse*. Dit was een zeer burgerlijke wijk. Veel gegoede Joden woonden hier. Ook, aan de andere zijde van de *Kurfürstenstrasse* woonden veel rijke zakenlieden. Onder die al vond hij heel wat klanten. Er was praktisch geen bovengrens aan wat Julian Vincius kon vragen om die personen te genezen of van hun pijn te doen verlichten. Veel van die personen in de omgeving ook, waren oudere mensen die wat hulp en troost goed konden gebruiken. Ze waren zoals oude machines die onderhoud nodig hadden, en dat onderhoud in de geneeskunde was langzaam, durend werk, dat heel wat regelmatig geld in bracht, gemakkelijk gewonnen.

Julian Vincius heelde zo ook veel rond hem. Hij wist bij instinct hoe de ergste ziektes te behandelen. Hij was intelligent. Hij bezat het charisma van iemand die men kon vertrouwen, die wist waarover hij sprak. Hij kon de pijn zelf voelen, of zich inbeelden in zijn eigen lichaam hoe de pijn aanvoelde. Hij kon zich dan in zijn hoofd voorstellen hoe de zieke lichaamsdelen zich zouden ontwikkelen. Hij wist waar te voelen met zijn handen, wat te doen met welke geneesmiddelen, hoe zijn voorschriften te versterken. Hij had zijn specialiteiten waarvoor hij meer bekend werd: aandoeningen aan de ogen, de meest delicate van alle om te behandelen, maar ook longontstekingen natuurlijk, pneumonie, tuberculose en andere longziektes.

Het duurde niet lang tot Julian veel privé klanten kreeg. Die kwamen naar zijn appartement op dinsdag en vrijdag, en zelfs op zondag. Hij had liever de zaterdag gehad, maar zaterdag was de Sabbath voor de Joden. Meer en meer mensen kwamen te weten van welke voorvaderen hij afstamde. De meeste van zijn klanten beschouwden hem als een Joodse dokter! Hij drong wel aan om te kunnen zeggen dat hij van het Evangelisch Geloof was, en een Christen.

‘Ach ja, ja,’ zeiden zijn klanten dan sussend aan hem, ‘we weten dat wel. Maar eens een Jood, steeds een Jood! Gelukkig maar!’

Julian zou daarop niet veel argumenteren. Als sommige mensen dachten dat hij een soort Joodse *Sjamaan* was, dan sprak hij die niet tegen. Een goede Joodse dokter kon meer geld vragen voor zijn ware en vermeende talenten. Julian vroeg zoveel hij kon van wat hij wist dat de man of vrouw die voor genezing of verlichting van hun pijn naar hem kwam, kon betalen. In zijn beroep als dokter moest evenveel belang gegeven worden aan de informatie die hij kon inwinnen over de financiële situatie van zijn klanten als aan hun verhaal over hun ziekte! Wat was de waarde van een oog, van een uiterste pijn in de rug, van een betere spijsvertering, van een kanker aan de keel die verminderde in plaats van vergrootte? Julian Vincius werkte hard voor zijn klanten. En hij was waarlijk een goede, grote dokter, een genezer, en hij werd rijk. De zeer rijken dan, zochten slechts een gesofistikeerde professor, een rijke man ook, iemand van hun eigen klasse, om geholpen te worden.

Julian Vincius werd snel beroemd en rijk. Dat maakte Charlotte gelukkig. Zijn beloning was een opwindend bed-leven en meer kinderen. Na zijn roodharige dochter Malou kwam de jongen Anton in 1919 en de Frans-luidende en er zo uitziende Maxim in 1920.

Anton was een kleine jongen, een mensje vol energie, doch niet zo sterk van gezondheid. Na enkele jaren van bijna constante kinderziektes, begon de jongen wel goed te groeien. Hij was ook een blijde jongen, die van een lachje hield. Maxim was een grotere jongen, lenig, zo mooi van aangezicht en leden als zijn moeder, met de kracht van een volbloedige Duitser en de gratie

van een Parijzenaar. Hij werd een grote charmeur, maar had niet de sterke wil van zijn broeder. Maxim was en bleef de fijnste, de meest verstandige, en natuurlijk de lieveling van zijn moeder. Na die drie kinderen vroeg Charlotte om te stoppen. Ze wou haar mooi figuur, haar schoonheid, nog even bewaren om Julian aan zich te blijven binden. Julian zei haar de dagen te tellen van haar maandstonden, om te bepalen wanneer ze de liefde konden bedrijven zonder kinderen te hebben. Voor Charlotte, die haar maandelijkse bloedverliezen kreeg met de regelmaat van een klok, bleek dit niet moeilijk. Ze hield toch nauwgezette grafieken bij, die Julian haar had leren opstellen.

De drie kinderen werden gedoopt in de *Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche*, de Evangelische kerk gebouwd op het plein waar de *Kurfürstenstrasse* begon, in het centrum van de *Breitscheidplatz*. Die kerk was gebouwd door Wilhelm II ter nagedachtenis van zijn vader, Keizer Wilhelm I, van 1891 tot 1895. De eerste steen ervan werd gelegd in 1891, maar de kerk werd pas toegewijd op de 1ste september van 1895, en geconsacreerd en gebruikt vanaf de 22ste februari 1906. Haar architect was Franz Schwechter geweest, een man die van de Rijnlanden afstamde. In een merkwaardige toets, hield de klokkentoren 6 bronzen klokken die alle gegoten waren in het brons afkomstig van Franse kanonnen gewonnen door het Duits Leger in de Frans-Duitse Oorlog van 1870-1871. De Keizer Wilhelm Herdenkingskerk werd de familiekerk van de Vincius familie, waar ze hun religieuze ceremonies bijwoonden. Het was ook in deze kerk dat Julian Vincius en Charlotte Baraine officieel trouwden in 1919, net nadat ze in Berlijn waren aangekomen. Charlotte moest haar Katholieke godsdienst niet opgeven, maar ze werd in alles, behalve in haar opleiding, een Pruisische Evangelische getrouwde vrouw. Direct na hun huwelijk doopte een *Pfarrer* ook Malou Vincius. Malou werd eveneens gedoopt in het Evangelisch geloof van haar vader, hoewel een meisje met een Frans paspoort.

Charlotte en Julian gingen allengs meer uit dan voorheen, vooral het cultureel leven van Berlijn in. Ze gingen kijken naar films. Ernst bracht hen wel en haalde hen terug. Ze gingen naar concerten, naar alle soorten van kunsttentoonstellingen. Ze aanvaardden meer uitnodigingen om deel te nemen aan avondmalen. Julian Vincius werd een graag geziene gast op dergelijke soupers. En hij maakte er nieuwe klanten!

Naarmate Julian en Charlotte meer en meer deelnamen aan verschillende soorten van sociale gebeurtenissen, werden ze bekend in de avondwereld van Berlijn. Ze ontdekten waar de mannen en vrouwen van de intellectuele, artistieke, industriële en financiële kringen van Berlijn samen kwamen. Een patiënt die Julian goed verzorgd had of helemaal had genezen, leidde hem in bij iemand anders die leed aan een ziekte. Op diners, bals, redevoeringen, concerten, opera's, lichtere concerten, theatervoorstellingen, luisterde Julian gedwee en steeds met goedgehartig medeleven, empathie, soms medelijden, naar wat de mensen rond hem vertelden over hun problemen met de gezondheid. Julian werd eigenlijk nooit moe van dergelijke gesprekken. Hij interesseerde zich echt in de moeilijkheden van anderen met hun gezondheid. Hij begreep de onderliggende noodkreten naar hulp die voorheen uitbleef. Hij begreep de wanhoop wanneer de opinies van deze of gene dokter slechts meer hoop had gebracht, doch geen genezing of verbetering. Julian had de reputatie steeds wat te kunnen doen in alle gevallen.

Julian zei dan, 'kom naar mij. Ik ben er van overtuigd u te kunnen helpen. Ik weet wat te doen. U hebt die en die pijn, niet? Deze of die moeilijkheid? Hier is wat ik deed en wat ik u ook kan voorstellen.'

En het gesprek zou verder vloeien. De potentiële client werd geholpen en vervuld van enige hoop vóór slechts de minste ingreep of inname van geneesmiddelen gebeurde. En de mooie Charlotte stond aan zijn zijde, glimlachend, want haar echtgenoot was aan het rekruteren! Ze wist echter ook dat hij echt kon helpen, omdat hij dat zeldzaam talent had een goede dokter te zijn, een heler, die in de pijn kon treden en in zijn geest zien waar juist de oorzaak zich verborgen hield. Julian, haar echtgenoot, zag ze, hield ervan om mensen te helpen. Hij slaagde daar ook gewoonlijk in, waar anderen faalden en hun patiënten na een tijdje verlieten en alleen lieten in hun ellende. Julian liet nooit iemand in de steek! Haar echtgenoot was een opmerkelijke man. Ze hield niet enkel van hem, ze bewonderde hem ook.

In al haar mondaine verschijningen bewoog Charlotte zich als een koningin. In het begin, in de eerste twee jaar na haar aankomst in Berlijn, hadden noch Charlotte noch Julian weinig zin in om naar restaurants te gaan in de avonden.

Dat ook veranderde. Julian zocht steeds meer privé cliënten, en bij voorkeur zeer rijke cliënten. Hij vroeg zelfs naar een foto van zijn meest bekende en rijke families, van ambassadeurs en van leden van koninklijke families. Hij plaatste die in een fotoalbum en vroeg de eigenaars van de foto's een paar woorden bij te schrijven in hun eigen hand naast de foto's. Julian begreep heel goed het belang van aanvaard te worden in de gemeenschap van de rijken van Berlijn, om gezien te worden in het mondain leven van de hoofdstad.

Oom Haim Vincius kwam Julian te hulp. Haim was gewoon zich te bewegen in die kringen, en dat gedurende al veel jaren! De uitgeverij van Goldstern en Vincius was nu een goed bekend deel van de florissante uitgeverij industrie van Berlijn. Haim ook had geleerd dat niets economisch kon gewonnen worden door discreet te leven. De vroegere generaal was een geapprecieerde gast in de hogere kringen van Berlijn.

Leah Goldstern, de ware, originele eigenares van de Goldstern uitgeversmaatschappij, was gestorven vóór de oorlog begon, in 1910. Haim was alleen gebleven. Niemand kon hem troosten om het verlies van zijn aanbeden echtgenote. Hij was niet hertrouwd. Haim ook was gestorven, in 1920, niet lang nadat Julian en Charlotte in Berlijn aankwamen. Hetzelfde jaar stierf ook Avram, een zoon van Haim. De uitgeverij van Goldstern en Vincius werd nu geleid door David Vincius. David had veel liefde opgebracht voor zijn moeder Leah. Hij behield de naam van zijn uitgeversmaatschappij zoals die gebleven was tijdens de levensduur van zijn ouders. David was zeer gelukkig gehuwd met Rosa Kalpern. Vooral die twee, beiden zeer Joods, werden vrienden van Julian en Charlotte. Na Haim leidden zij Julian en Charlotte verder in bij de Berlijnse culturele wereld. In 1920 was David 42 jaar oud en zijn echtgenote Rosa een jaar jonger.

David en Rosa aan de ene zijde, Charlotte en Julian aan de andere, namen dikwijls samen deel aan bals en diners en vergaderingen. Ze kwamen de zaal binnen zoals koninklijke paren. Charlotte had tegen dan geleerd grammaticaal volledig correct Duits te spreken, met een duidelijke Berlijnse tongval, zodat ze zich kon verdedigen in eender welk gesprek. Het inkomen van Julian bereikte ongeziene hoogtes. Meer en meer begonnen Julian en Charlotte ook thuis Duits te spreken.

Charlotte Vincius-Baraine wist instinctief en ontegensprekelijk hoe zich te kleden om op te vallen met haar natuurlijke elegantie. Ze bezat de gratie van een Parijse schone. Ze verraste de Berlijners met spectaculaire, uit Parijs geïmporteerde kleding en hoeden, uitdagende décolletés, en zeer opvallende, lichte kleuren in het toen eerder sombere Berlijn. Ze leek perfect

op haar gemak in de kringen waar Julian en David haar introduceerden. Er bestond toen niets meer in Berlijn dat geleet op de pracht van het oud Keizerlijk Hof. Maar de oude adel en de nieuwe rijkdom kwamen nog dikwijls samen in die tijden van de Weimar Republiek, en vermengden zich om nieuw bloed en energie in het land te vormen. Allen apprecieerden ze een pracht af en toe! Charlotte was ook dat, een hoog schijnende, briljante zon in het eerder grijze Berlijn.

In hun eerste jaren vreesden Julian en Charlotte nog dat haar duidelijk hoorbaar Frans accent haar onmiddellijk zou verraden als zijnde een Française. Julian wist eerst niet hoe Charlotte zou ontvangen worden in Berlijn. Hij had enige open vijandelijkheid gevreesd, misschien zelfs openlijke haat in de Berlijnse kringen. Die vrees werd niet werkelijkheid. Charlotte, met haar opvallend figuur, haar schoonheid en haar bevallige, vriendelijke, charmerende manieren, werd overal goed ontvangen. Op een receptie stond ze steeds omringd door een hoop bewonderende mannen.

Julian hoorde ooit een beroemde magistraat van Berlijn nogal wrokkig commentaar geven aan één van zijn vrienden, ‘deze Dokter Vincius heeft tenminste iets moois veroverd en meegebracht uit Frankrijk. Hoeveel van uw soldaten kunnen pronken met wat dan ook in de oorlog gewonnen te hebben?’

De man lachte hartelijk met zijn mooi woordje, en Julian kon menen dat Charlotte niet zou lastig gevallen worden met haat en minachting.

Julian leerde aan zijn echtgenote met de auto te rijden. Julian herinnerde zich het Berlijn van vóór de oorlog. Weinig auto's konden toen in de stad gezien worden. De meeste mensen gebruikten toen nog koetsen, getrokken door paarden. Zelfs de trams van vóór de oorlog waren nog grote koetsen getrokken door paarden. Nu begonnen de auto's de paarden uit het verkeer te duwen! Enige vrouwen durfden al in hun eigen auto's te rijden, zij zelf aan het stuur. Charlotte werd een naartstige studente. Men kon haar nu zien winkelen in de meest modieuze straten van Berlijn aan het stuurwiel van een reusachtige Audi automobiel. Julian had Ernst niet meer nodig om haar te chaperonneren!

Julian Vincius begon zich te interesseren aan de artistieke scène van het nieuw Berlijn. Langs Haim en David Vincius, de uitgevers, kreeg hij toegang tot de groepen van kunstenaars die in de mode waren in de stad. Die noemden zich de avant-garde van de moderne kunst. Toch zag Julian gemakkelijk de harde lijnen, de wanhoop, de gruwel van de vorige oorlog die zoals een voorhamer leken te slaan uit de schilderijen en de beeldhouwwerken van die kunstenaars.

Onder de uitgeversmaatschappijen van Berlijn was het *Goldstern und Vincius Verlag* één van de kleinere ondernemingen. Veel nieuwsbladen werden gepubliceerd en verkocht in de straten van Berlijn. De andere maatschappijen gaven de *Vossische Zeitung* uit en de immens populaire *Berliner Illustrierte Zeitung*, twee van de meest gelezen dagbladen in de stad. Er bestond het uitgeversimperium van Rudolf Mosse. Die gaf de *Berliner Volks-Zeitung* uit. De redactiechef van Mosse was Carl von Ossietzky, de stichter van de Duitse Democratische partij, die toen ook de Weimar Republiek steunde. Zowel het *Ullstein Verlag* en de maatschappijen van Rudolf Mosse met zijn *Berliner Tageblatt* waren uitgeversmaatschappijen van Joodse eigenaars.

Von Ossietzky publiceerde ook *Die Weltbühne*, een dagblad van de traditionele rechtervleugel in de Berlijnse politiek. De *Deutsche Zeitung*, een ander fel gelezen dagblad, was openlijk antisemitisch. Het blad *Vorwärts* was het officieel dagblad van de Sociaal Democraten, de SPD, de belangrijkste Socialistische partij.

Er bestond nog *Die Welt am Abend*, van de uitgeversmaatschappij van de Communistische sympathisant Willi Münzenberg. Dit werd ook een succesvol blad voor de massa. De Centrum Partij, met haar origine in de Beierse Katholieke Partij, gaf het blad *Germania* uit. Er bestond zelfs een weekblad in Berlijn, uitgegeven door de Centrale Gemeenschap van de Duitse burgers van het Joods geloof, de *C.V.-Zeitung*. Julian Vincius bleef af en toe die uitgaven lezen. Er werden nog andere bladen in Berlijn gepubliceerd. Er was *Der Montag*, *Der Berliner Lokal Anzeiger*, en de *Berliner Arbeitszeitung*. Elke politieke partij of tendens in de gemeenschap had haar eigen dagblad! Julian en Charlotte lazen die bladen af en toe, dikwijls vóór hun sociale samenkomsten, en ze ontmoetten de uitgevers.

Door deze ontmoetingen leerden ze de kunstenaars te kennen die van Berlijn probeerden een centrum van de nieuwe kunst te maken. Julian begon hun schilderijen te kopen om zijn appartement mee te decoreren. Sommigen van de kunstenaars waar ze het werk van kochten, werden later wereldberoemd, zodat de waarde van de kunstwerken die Julian en Charlotte kochten steil in waarde stegen.

In 1918 werd in Berlijn de *Arbeitsrat der Kunst* gesticht. Hun stichters waren kunstenaars die reeds zeer gekend waren, zoals Max Pechstein, Moriz Melzer, Georg Tappart en César Klein. Deze organiseerden voorstellingen waarin ze tevens hun nieuwere ideeën over de visuele kunsten verspreidden. De kunstenaars vormden een zeer verscheurde, revolutionaire groep, van wie de leden hun kunst van het Expressionisme gebruikten om de verschrikkingen van de laatste wereldoorlog en de navolgende burgerlijke gemeenschap te tonen.

Max Pechstein was ook één van de stichters van de *Novembergruppe*, met César Klein. Ook zij organiseerden voorstellingen, gesprekken, redevoeringen over de moderne Duitse kunstvormen. De leden van die groep kwamen van verschillende landen. Berlijn was een internationale stad geworden. De Litouwse schilder Issai Kulvianski was een lid van de groep, zoals de Russische Elena Leisner, en de Roemeen Arthur Segal. Julian en Charlotte namen regelmatig deel aan de toespraken van die groep. Ze kochten ook enkele werken van die groep. De kunstenaars zochten allen nieuwe toegangen en stijlen tot de kunst, in tendensen die samen de naam van Expressionisme kregen, doch ook Kubisme, niet-figuratieve kunst al, en het Italiaans Futurisme. Waar Julian van hield in die groepen was dat ze alle geen bepaalde politieke objectieven leken te volgen, hoewel de meesten van hen – doch niet allen – eerder linkse voorkeuren toonden. Julian probeerde steeds zo politiek neutraal te blijven als hij kon. Hij gaf grif toe geïnteresseerd te zijn in de politiek van zijn land, naar hij zei zeer constant geen bepaalde, speciale voorkeur te hebben voor deze of gene politieke partij.

Natuurlijk spraken Julian en Charlotte ook met Herwarth Walden. Walden was de stichter, in 1912 reeds, van een kunstgalerij genaamd *Der Sturm*. Dit leek te zijn en was nog steeds, het centrum van het modern kunstactivisme in Berlijn. Door Walden ontmoetten Julian en Charlotte de Russische kunstenaars die Berlijn bezochten of er zelfs een tijd bleven wonen, zoals Alexander Archipenko, El Lissitzky en Alexei Remizov. Ze ontmoetten Wassily Kandinsky en Gabriele Münter. Met deze kunstenaars was Berlijn werkelijk een internationale metropool van de Europese kunst geworden.

Op de 2de juni van 1919 werd in Berlijn het Dada manifest gepubliceerd, en het magazine met de naam Dada werd er uitgegeven. September 1919 zag de publicatie van de Luitenant van de Stormtroepen Ernst Jünger. Zijn boek droeg de titel *In Stahlgewittern*. Het was een zeer aangrijpende beschrijving en een dagboek van de strijd waarin de luitenant een strijder was

geweest in de loopgrachten van de oorlog. Julian en Charlotte konden dit boek vroeg lezen, omdat een kopie hen gegeven werd door Haim Vincius. Het boek gaf vooral aan Charlotte voor de eerste maal een realistisch beeld van de veldslagen geleverd door de Geallieerden en de Duitse troepen. Ze werd heel stil nadat ze het boek gelezen had.

Julian kon een betere getuige van de verschrikkingen van de oorlog voorstellen aan Charlotte! Elk jaar met Pasen ontmoette hij zijn vriend Otto von Chrapitz. Otto kwam naar Berlijn voor die speciale gelegenheid, nu. Hij bleef dan nooit meer dan een paar dagen, maar hij ontmoette ook wel vluchtig Charlotte Baraine. De eerste maal dat Otto zijn ogen over haar liet lopen, en haar Duits hoorde spreken in haar aanbiddelijk, zij het nu zwak Frans accent, was hij met open mond blijven staan.

Dan had hij uitgeroepen naar Julian, ‘jij schurk! Je was al te Longwy aan het slapen met deze grote schoonheid, zonder me er iets van te zeggen! Je had gelijk, natuurlijk. Ik houd het niet tegen je!’

Hij had zich daarna naar Charlotte gekeerd, ‘Madame, ik kus u de hand. U bent een wonderlijk mooie roos in dit donker land. Ik moet toegeven, Julian weet te kiezen!’

Otto bleef telkens niet lang in Berlijn, en de tijd gebruikte hij vooral om oorlogsherinneringen op te halen.

De zorgwekkende Jaren. 1922-1927

Tijdens de Rapallo Overeenkomst van 1922, georganiseerd door de industrieel Walter Rathenau, die toen gedurende een korte tijd Minister van Buitenlandse Zaken van de Weimar Republiek was, gaven Duitsland en Sovjet Rusland alle eisen van financiële schadevergoedingen voor de laatste oorlog wederzijds op. Ze kondigden een nauwere economische samenwerking aan. Groot Brittannië en Frankrijk waren allesbehalve opgetogen met die onafhankelijke conventie afgesloten tussen Duitsland en Communistisch Rusland.

In januari van 1923 kon de Duitse republiek niet langer de kredieten van de oorlogsschadevergoeding betalen. Franse en Belgische troepen bezetten dan de Ruhr streek in Duitsland, het industrieel hart van Duitsland. Groot Brittannië beschouwde die bezetting wel onwettelijk, maar moest laten begaan. De Duitse Regering reageerde met de houding van wat haar leden noemden ‘passieve weerstand’.

Om door de daaropvolgende stagnatie van de Duitse economie te breken, gebruikte de nieuwe Duitse Regering geleid door Gustav Stresemann een grote coalitie van Duitse politieke partijen: de SPD, de DDP, de Centrum Partij en de DVP.

Gustav Stresemann eindigde de houding van de passieve weerstand op de 23ste september van 1923. Hij deed een oproep voor meer verantwoordelijkheidszin in de politiek. Wanneer later de Regering een alternatieve regeringscoalitie met de SDD en KPD in Saksen-Thüringen eindigde, en een antirepublikeinse opstand in Beieren zonder antwoord liet, deed de SPD de Stresemann Regering vallen. Stresemann verloor een vertrouwensstemming in de *Reichstag*. President Friedrich Ebert raasde in woede tegen de laxistische SPD houding.

De bezetting van de Ruhr streek had echter verschrikkelijke gevolgen voor het financieel evenwicht in Duitsland. Ze werd het begin van een periode van hyperinflatie, die ongekennde hoogtes van volledige waanzin bereikte. Wanneer de Franse en Belgische soldaten de Ruhr begonnen te bezetten, stond de dollar aan 10.000 Mark. In de zomer van 1923 was de dollar al gestegen tot 100.000 Mark, en in de herfst van dat jaar was de dollar 100 miljoen Mark waard! Een postzegel kostte miljoenen Mark. Wanneer arbeiders betaald werden, dan liepen ze dadelijk naar de winkels om goederen te kopen. Op bepaalde dagen rees de dollar op de beurs van Berlijn tot 613.000 Mark per seconde! Op de 21ste september 1923, werd het eerste bankbriefje van 1 biljoen Mark in omloop gebracht te Berlijn.

In het midden van november 1923 eindigde de Regering de waanzin. Ze stabiliseerde de waarde van de dollar op 4.200 miljoen papier Mark. Op de 15de november 1923 dan, introduceerde de Regering een nieuw monetair systeem gebaseerd op een nieuwe munt, de zogenaamde *Rentenmark*. Deze *Rentenmark* werd bepaald op 1 biljoenste van de vorige Mark. De *Rentenmark* werd gedekt door 4% van de *Grundschuld*, het volledig Duits patrimonium van gronden, bossen en industrie.

Tot het einde van 1922 woonde Julian Vincius volledig gelukkig in het centrum van Berlijn. De jaren 1921 en 1922 waren hun meest gelukkige jaren ooit. Julian beminde zijn echtgenote, hield zelfs meer en meer van haar, bewonderde haar, zou voor haar door vuur gelopen zijn, terwijl zij hem een eenvoudig, rustig geluk gaf waar hij altijd van gedroomd had. Julian werd er zeker van dat uiteindelijk het zuiver geluk zijn deel was geworden in zijn lot.

Julian werkte nog steeds zeer hard aan de *Charité*. Hij was wat droevig, maar niet ontmoedigd om nog niet het mirakel geneesmiddel te hebben gevonden dat de ziekte van de tuberculose kon overwinnen. Hij had zich niet moeten laten ontmoedigen. De hospitalen die betere

resultaten konden tonen dan de zijne, bestonden eenvoudig niet in de hele wereld! Julian vond het nu slechts een beetje depressief om in een periode van routine terecht gekomen te zijn, waarin hij geen nieuwe en nog meer efficiënte middelen vond om de ziekte te bestrijden. Hij zou er waarschijnlijk zijn gans leven moeten aan besteden, zonder hoop op meer te vinden. Hij daagde de ziekte uit, maar slaagde er niet in haar volledig te verslagen. In zijn privé praktijk rees het aantal rijke patiënten constant. Dat liet hem toe zeer goed te leven, in luxe zelfs, en om een klein fortuin gestaag op te bouwen.

Wanneer de Belgische en Franse legers plots het Ruhr bekken kwamen bezetten, ging de Duitse mark een periode in van erge inflatie. Julian had toen wel kunnen wenen van wanhoop. Niet alleen werd zo de Duitse economie vernietigd! Het aantal werklozen steeg spectaculair en daarmee eveneens de armoede in Duitsland en in Berlijn. Het werd ook een tragedie voor de *Charité* hospitalen, als hun inkomen drastisch daalde. De hospitalen weigerden geen patiënten. Grote inspanningen werden getroost door het beheer van de hospitalen om de algemene dronkenschap te bestrijden, alsook het verbruik van allerlei soorten van goedkope en soms dodelijke verdovende middelen.

Tijdens het heel jaar 1923 streed Dokter Vincius om te redden wat kon gered worden van zijn spaargeld, van zijn inkomsten voor zijn huis en bij de *Charité*. Hij moest steeds blijven denken aan en zich zorgen maken over hoe zijn persoonlijke financiën te beheersen terwijl de galopperende inflatie woedde. Dit was hard, zeer hard voor de zenuwen van Julian Vincius. Hij voelde de emotionele energie die hij opgespaard had tijdens de laatste jaren door zijn vingers glijden, zo snel als water, de bedragen verzwinden naar nul. Het enige waar hij aan kon denken om te overleven en om aan Charlotte te verbergen hoe groot en erg wanhopig de catastrofe werd, was om direct naar de bank te lopen wanneer hij aan de *Charité* uitbetaald werd, om gouden muntstukken te kopen met zijn salaris, gouden Franse Francs, gouden Britse Ponden, gouden Zwitserse Franken en zelfs gouden Amerikaanse Dollars. Hij vond zich gelukkig als hij enkele honderden van die munten kon bekomen. Elke dag nam de inflatie meer desastreuze proporties aan. Julian verloor steeds meer geld door dit te doen, en hij zag het resultaat van zijn inspanningen in zijn praktijk en aan de *Charité* bijna waardeloos worden. Maar hij had nog veel meer verloren had hij niet op die wijze gehandeld en zijn Duitse Marken gehouden. In één dag was wat hij had niets meer waard.

Wanneer de Weimar Regering de *Rentenmark* introduceerde, en wanneer die munt stabiel leek te blijven, had Julian wel kunnen schreeuwen van blijdschap! Hij kon opnieuw ademen. Ondertussen had hij aan zijn privé en rijkere patiënten, van wie de meesten nu geen Duitsers zelfs meer waren, gevraagd hem te betalen in hun eigen munt. Julian recupereerde aldus zelfs Russische Roebels van het personeel van de Russische ambassade te Berlijn! Ook met die munten kocht hij goud en verborg dat in zijn kluis in de bank. Hij hield zeer weinig goud in zijn huis. De Duitse Mark stabiliseerde zich langzaam. Zelfs in de lange maanden na de catastrofe van het jaar 1923, bleef hij zich verder ontdoen van Marken. Dit leek hem bijna een landverraad, maar het was het enige wat hij kon doen om het bankroet en de armoede te vermijden.

Natuurlijk probeerden extreme politieke groepen de situatie van de woede en wanhoop van het volk uit te buiten. Op de 8ste november van 1923 gebeurde te München een poging tot politieke machtsovername. Dit werd genoemd de *Bräuhaus Putsch*, de Brouwerijen Coup. De coup slaagde niet, ondanks alles, en enkele leiders ervan, onder wie een zekere Adolf Hitler, werden

in de gevangenissen van München geworpen. De NSDAP Partij die de putsch had uitgelokt, werd verboden. Dat verbod werd weer ingetrokken een jaar later, op de 12de december van 1924.

Na enige tijd begrepen de leiders van Frankrijk, Groot Brittannië en vooral de politieke elite van de Verenigde Staten van Amerika, dat ze te ver gegaan waren in de financiële eisen aan het verslagen en uitgeputte Duitsland. De Amerikanen en de Britten werkten dan samen aan een nieuw plan voor de betalingen van de oorlogsschuld. Het plan werd uitgewerkt door een comité geleid door de Amerikaanse financier Charles G. Dawes. Het doel van dit plan was om het probleem van de oorlogsschuld op te lossen. Het plan stelde voor de Geallieerde bezetting van Duitsland te doen stoppen, alsmede definieerde het een stappenplan voor de afbetalingen aan de Geallieerden.

In 1925 kreeg Dawes de Nobel Prijs voor de Vrede met zijn werk, al moest hij de prijs wel delen. Maar het grootste probleem met het Dawes Plan was dat het een interim maatregel was, die snel onwerkbaar bleek. Duitsland zou de jaarlijkse som van 1 biljoen Goudmark moeten betalen tot in 1928-1929, en later nog 2,5 biljoen. De betalingen konden slechts een groot risico inhouden voor de gestabiliseerde Mark! De crediteurs kregen als garantie delen van de Duitse hulpmiddelen van de economie, zoals de inkomsten van de Duitse Spoorwegen. De *Reichsbank* werd geplaatst onder internationale controle. Als startkapitaal voor de nieuwe economie kon Duitsland een reusachtige hoeveelheid Goudmark lenen in buitenlandse valuta. De som kon gebruikt worden om de Mark te stabiliseren. Dit schema leek te werken.

De Duitse mark stabiliseerde zich langzaam van 1924 tot 1928. Dankzij het Amerikaans plan, kon Duitsland recupereren van de crisis. De bedragen van de oorlogsschuld konden betaald worden, en de situatie bleef onder controle. Het Dawes Plan van 1924 had als basis dat de Geallieerden er alle belang bij hadden de Duitse economie te stabiliseren om verzekerd te worden van de afbetalingen. De buitenlandse investeringen stroomden toen Duitsland weer in. De Duitse fabrieken konden zich moderniseren, en de productie steeg weer. Dat resultaat dan, stabiliseerde de munt. Het verbeterde ook het politiek klimaat in Duitsland.

De Ruhr bezetting werd beëindigd op de 31ste juli van 1925. De Belgische en Franse troepen verlieten Duitsland. Dit bracht een ware overwinning mee voor de Duitse staalindustrie. Duitsland verminderde de export van steenkolen naar Frankrijk, dat afhankelijk was geworden van de goedkope Duitse steenkolen. De Duitse industriëlen slaagden er daarna in de Franse staalindustrie te overklassen, terwijl ze hun eigen industrie heropbouwden. In 1926 al domineerde de Duitse staalindustrie in Europa, en dat domineren groeide verder.

Naarmate de Duitse economie plots weer begon op te bloeien en de welvaart steeg, verloren de radicale partijen de verkiezingen van december 1924 voor de Reichstag. Het republikeins centrum won weer! De DNVP werd de grootste regeringspartij.

In 1925 stierf Friedrich Ebert, de eerste president van de Weimar Republiek. De *Reichstag* koos als zijn opvolger de Generaal Veldmaarschalk Paul von Hindenburg! Dit kon beschouwd worden als een nederlaag voor de republikeinse machten in Duitsland.

In hetzelfde jaar van 1925 erkende Gustav Stresemann, die de 1920 jaren had gedomineerd als Minister van Buitenlandse zaken met zijn werk op internationaal vlak, de Geallieerde plannen voor de gewijzigde grenzen in West Europa. Hij sprak zich echter niet op definitieve wijze uit aangaande de grenzen in Oost Europa.

In Juli 1925 verlieten de laatste Franse troepen de bezetting van de Ruhr. De Ministers van Buitenlandse Zaken, Stresemann voor Duitsland en Briand voor Frankrijk spraken dan hun hoop uit op beter wederzijds begrip. Voor hun werk en vriendschap kregen in 1926 Stresemann en Briand samen de Nobel Prijs voor de Vrede. Op de 9de september van dat jaar 1926, werd Duitsland officieel aanvaard als lid in de Liga der Naties. Stresemann stierf in oktober 1929.

Het pact van Locarno, onderhandeld van oktober tot december 1925, garandeerde de Duitse grenzen. Duitsland, België, Frankrijk, Groot Brittannië en Italië gaven hun garantie voor de Frans-Duits-Belgische grenzen in dit pact. De problemen zouden opgelost moeten worden door internationale arbitrage. De Rijnlanden zouden gedemilitariseerd blijven. In het geval van reële aanvallen op Duitsland, zouden de ondertekenende staten met de nodige militaire middelen tussenkomen. Het pact van Locarno bevatte ook een gelijkaardige garantie tussen Duitsland, Polen en Tsjechoslowakije. Wanneer één van deze landen aangevallen of bedreigd werd, dan zou Frankrijk tussenkomen met militaire macht. Groot Brittannië weigerde zich te binden betreffende de Duitse grenzen in het oosten. Op de 24ste april van 1926 zelfs, ondertekenden de Duitsers en de Sovjet-Russen een Duits-Russisch Vriendschapsverdrag, genoemd het Verdrag van Berlijn.

In 1926 bevalen de Duitse gerechtshoven en hun rechters de kapitalen van de vroeger regerende prinsen niet nog langer in bewaring te houden door de Duitse staat. Ze bevalen het geld terug te geven aan de prinsen.

Rond ongeveer dezelfde tijd nodigde de Kolonel-Generaal von Seeckt, het toenmalig hoofd van het Leger, de Duitse kroonprins uit om de manoeuvres van het Duits Leger bij te wonen. De regering ontsloeg von Seeckt op staande voet. De daad bleef een voorbeeld van de sympathie die nog steeds levendig bleef in het Leger voor de glorie van de Hohenzollern. Tevens werd de groeiende samenwerking tussen de nieuwe *Reichswehr* en het Russisch Rood Leger publiek. De regering viel dan.

Op de 1ste januari van 1927 bestonden de *Charité* Hospitalen sinds exact 200 jaar. De stichter was de Soldaat-Koning Friedrich-Wilhelm I geweest. Eigenlijk had de Charité reeds haar 200-jarig jubileum gevierd! Het had dat al gedaan in 1910, omdat het gebouw waar de Charité oorspronkelijk in gehuisvest was dateerde van 1710. Het eigenlijk hospitaal, echter, begon slechts officieel te genezen in dat gebouw in 1727. Julian Vincius nam deel aan de feestelijkheden.

In de industrie werden de sociale hervormingen verder doorgevoerd. In juli van 1927 werd een nieuwe wet gestemd voor de *Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung*, de sociale maatregelen voor werklozen. Elke arbeider kreeg rechten op financiële steun wanneer hij zonder werk viel. De Duitse *Sozialstaat* bleef zo verder uitgebouwd worden. De wet hielp de thans 800.000 werklozen in Duitsland om toegang te krijgen tot de sociale zekerheid.

Op de 5de mei van 1927, na meerdere gewelddadige gevechten in Berlijn, verbood de Weimar Republiek de NSDAP Partij in Berlijn.

Aan het einde van het jaar 1926 zocht Julian Vincius een deel van zijn spaargeld, een stijgend fortuin, nu te investeren in iets dat met de tijd in waarde kon en moest stijgen. Hij kocht een groot terrein van een bos met een zicht op een meer nabij Berlijn. Land kopen in en rond Berlijn werd steeds duurder. Julian had eerst nagedacht iets te kopen langs één van de meren in de westelijke zijde van de stad, misschien nabij de Wannsee. Maar dan, op een avond van een

souper georganiseerd door de stad Berlijn, zat hij in het restaurant van het Hotel Adlon naast de eigenaar van winkels van vrouwenkleding, de geliefkoosde winkel van zijn echtgenote Charlotte.

Charlotte kon nu de mooiste klederen van Berlijn dragen. Ze had zo de beste winkel van mantels en andere kleding in Berlijn gevonden, haar zonder twijfel aangeraden door één van haar nu al grote kring van vriendinnen. Julian had nooit aan Charlotte verteld hoe zwaar ook hij getroffen was door de hoge inflatie. Maar dat was praktisch iedereen van de gegoede middenklasse van Berlijn! Julian wou Charlotte een leven aanbieden zonder zorgen, en tegen die tijd was hij daar ook redelijk goed in geslaagd. Charlotte hield ervan zich fijn te kleden, en te schitteren. Julian moedigde haar aan in dit, wetend dat ze geen grote fortuinen aan kleding zou uitgeven. Charlotte had Hermann Bamberg, de eigenaar van de winkels, ontmoet, samen met zijn vrouw in één van die winkels. Bamberg had een kasteel gekocht aan een meer van de oostelijke zijde van Berlijn. Bamberg was zeer rijk. Hij was een Jood.

Julian begreep waarom de organisatoren hem naast deze Bamberg aan tafel hadden geplaatst. Hij zat hier, niet alleen omdat eenvoudig zijn vrouw opgetogen was aan de tafel van de Bamberg familie te zitten! Hij, Julian Vincius, werd nog altijd beschouwd als een Jood in Berlijn, hoewel het geloof waartoe hij zich had gewend het Evangelisch Christelijk Geloof was. Eigenlijk kon het hem weinig schelen dat hij hier minstens nog beschouwd werd als een halve of hele Jood.

De man Bamberg sprak over de zeer mooie uitzichten rond zijn kasteel. Bamberg zei ook aan Julian dat zijn zoon geneeskunde wou studeren. Wanneer Julian ook opbiechtte dat hij een terrein zocht om een villa op te bouwen, keek *Herr* Bamberg hem nieuwsgierig en wat meer geïnteresseerd aan, bleef nog stil, en stelde dan aan Julian voor om te kopen aan de *Storkower See*, het meer van Storkow. Dat was het meer waar ook het kasteel van Bamberg aan stond. Men kon daar nog grond kopen, vertelde Bamberg aan Julian, bouwland in het bos, ideaal om een villa te bouwen met uitzicht over de rustige *Storkower See*. De site heette Hubertushöhe. Het was relatief gemakkelijk om van het centrum van Berlijn te rijden naar de kleine stad Storkow, of zelfs om een trein te nemen naar het meer. Er lag een spoorweglijn dichtbij, recht op de spoorweg die direct vanuit het centrum van Berlijn kwam! Het plaatsje Hubertushöhe had haar eigen spoorwegstation, dat ook Hubertushöhe heette! Het meer lag zeer rustig, ideaal om op te zeilen. Het lag ten oosten van Berlijn, zodat weinig mensen hier kwamen om te zwemmen en plezier te zoeken.

‘De meeste mensen van Berlijn willen naar het westen gaan, niet naar het oosten,’ lachte Bamberg. ‘De Berlijners hebben nog niet het mooi meer en de prachtige bossen van Storkow ontdekt!’

Bamberg beloofde aan de toen reeds zeer bekende Dokter Vincius informatie per koerier toe te zenden. Julian dankte de man. Hij kreeg ook de informatie snel. Een paar dagen later ging hij per auto met Ernst de streek verkennen. Hij kwam terug naar zijn echtgenote volledig enthousiast. De plaats was gewoon prachtig! Niet ver van het kasteel, nabij de Robert Koch Strasse, kon hij een groot stuk land kopen met een wondermooi zicht op het meer. De naam alleen al bekoorde Julian Vincius! Was Robert Koch, de ontdekker van de tuberculose bacterie niet steeds al zijn voorbeeld van oudsher geweest, als dokter en onderzoeker? Kon dit niet een teken Gods zijn, meer dan een zuiver toeval? Julian aarzelde niet lang!

Het nabije Storkow was een mooie, rustige, kleine stad. Ze lag ongeveer 15 kilometer ten zuidwesten van de grotere stad *Fürstenwalde*. Dit was één van de oudste steden van Brandenburg. Storkow was uitgegroeid tot een stadje van ongeveer 7.000 inwoners.

Later nog werden de Vincius uitgenodigd om het kasteel van de Bamberg familie te bezoeken. De zoon van Hermann Bamberg studeerde dan inderdaad al geneeskunde. Hij zou een welbekende kinderarts worden in Berlijn. Toen zijn vader stierf, bleef hij in het Kasteel Hubertushöhe wonen. Hij werd een vriend en een goede buur van de Vincius. Julian vertelde hem het verhaal van waar zijn familie afstamde. Hij beschreef hem de saga van de Vincius familie.

Julian ontboste een klein deel van het woud nabij het meer. Daarin bouwde hij zijn tweede thuis. Hij bouwde er een grote villa, een boothuis, en een huis voor zijn chauffeur. Dit was de plaats waar hij wou ontsnappen uit de zeer drukke, nu zeker overbevolkte stad. Met de tijd kocht hij zich een zeilboot en hield ervan te zeilen op het meer. Hij bouwde langzaam, deels ook naarmate het geld binnenstroomde. Hij had anderhalf jaar nodig om zijn villa te bouwen. Hij kocht een grote zeilboot en hield er zeer van te zeilen op het meer. De site was ook genaamd Hubertushöhe, zodat zijn familie ook die naam gebruikte wanneer ze spraken over hun villa in de bomen naast het meer.

De Vincius bleven zich interesseren aan de letterkunde van hun tijd. In 1922 opende de *Novembergruppe* haar organisatie aan schrijvers en compositors. Meer avant-garde kunstenaars verzamelden zich in de groep. Julian en Charlotte ontmoetten zo Georges Braque en Fernand Léger, beide Kubistische schilders. Ze spraken met Marc Chagall, die in feite de Jood Moshe Shegall was, een Joodse kunstenaar van Vitebsk. Shegall was gevlucht uit Vitebsk, een grote stad, en vooral één van de grootste steden van de Joodse Vestigingsgebieden in Wit Rusland, in Belarus. Chagall was de moeilijke atmosfeer voor de Joden in de Joodse Vestigingsgebieden ontvlucht, de atmosfeer die zich sinds lange tijd al had ontwikkeld onder de Russische overheersing. Hij had zich in Frankrijk gevestigd en hij had een Frans klinkende kunstenaarsnaam aangenomen.

De Vincius zagen en hoorden Ivan Puni en Theo van Duisburg. Ze bepraatten met hen de vele facetten van de avant-garde kunst in Europa. In 1924 hoorden ze van de stichting van de *Rote Gruppe* in Berlijn, een vereniging van Communistische kunstenaars, zoals George Grosz en John Heartfield.

In april van 1925 hoorden Julian en Charlotte Vincius ook van de beweging van de *Bauhaus* kunstschool en van de verhuis van haar organisatie weg van Berlijn, naar Dessau. Die verhuissas dringend nodig ten gevolge de vijandelijkheid van de rechtse politieke groepen in de stad Berlijn.

Dit gebeurde niet zo lang na de dood van de eerste president van de republiek, Friedrich Ebert, die stierf in februari van dat jaar. De revolutionaire, Bolsjewistische leider Lenin stierf in januari van 1924.

In Juli 1926 hoorden de Vincius over de stichting van een vereniging van architecten genaamd *Der Ring*, geleid vooral door Walter Gropius en Ludwig Mies van der Rohe, die ook gewerkt had aan de oorspronkelijke *Bauhaus*. Julian en Charlotte waren aanwezig geweest op de opening van de eerste *Bauhaus* tentoonstelling, georganiseerd in augustus 1923.

In oktober van dat jaar lazen ze ook over de opening van de nieuwe luchthaven van Tempelhof in Berlijn. Ze waren blij geen huis gekocht te hebben nabij de luchthaven, hoe groots en prachtig ook ze de halve cirkel van de luchthaven vonden. Ze bezochten de luchthaven wel.

Julian Vincius had in de dagbladen gelezen over de vechtpartijen tussen de paramilitaire groepen in Berlijn. Dat waren vooral de zeer brutale wijzen van het machtsvertoon verspreid door de nationalistische rechtse patrouilles. Voor de eerste maal zag Julian Vincius zo een kleine groep van de *Sturmabteilung*, de SA, de bruinhemden, zogenaamde stormtroepen die verbonden waren aan de extremistische NSDAP partij. Ze marcheerden in gesloten rangen, stijf en zeer trots, de toeschouwers uitdagend met hun blikken. Julian maakte zich niet veel zorgen om die groepen. Hij vond ze eerder pathetisch. Dit waren jongemannen die niet wisten wat geweld en oorlog betekende, maar die toch stoer kwamen doen in Berlijn. Hij vond ze gevaarlijk voor het geweld dat ze konden ontplooiën. Men kon hen beter vermijden dan bewonderen! Dergelijke groepen, hoewel ze slechts bestonden uit enkele honderden jongeren, werden reeds enkele malen verbannen uit Berlijn, uit de rest van Brandenburg en in Beieren uit München, waar ze hun insignes leken te hebben gevonden. De partij waarmee ze geassocieerd werden, de NSDAP, bereikte tot dusver nooit meer dan 2% of zo van de stemmen voor de *Reichstag*. De Regering van de Weimar Republiek en de leiders van de *Reichswehr* wisten wel hoe die kleine groepen met de kleine achterban in toom te houden.

Julian zag dus voor de eerste maal de *Sturmabteilung* scharen, de SA mannen in formatie door Berlijn marcheren. Hij vond hen eerder zo belachelijk, dat hij zijn ogen bijna niet kon geloven. De mannen marcheerden in bruine hemden en donkere broeken, allen met laarzen, met hun Indische Swastika symbolen en vlaggen en armbanden. Wie dachten die mannen dat ze waren? Ze gebruikten het oud Indisch zonsymbool als hun embleem! Waren die mannen zonneaanbidders geworden? Dachten ze de incarnatie van de Teutoonse ridders te zijn? Waarom dan een zonsymbool, een zwart gehaakt kruis op een witte cirkel in ene bloedrood veld? Geloofden ze in de oude religie van Indië? Wie kon anders reageren dan luid te lachen met hoe vreemd, uitheems die jongens er uitzagen, zulke oude Indische symbolen dragend zonder enige basis in de folklore van Duitsland, zonder basis in enige religie of filosofie? De SA-groepen konden misschien een beroep doen op over-romantische jongeren die nog gevoelens van middeleeuwse ridderschappen koesterden. Maar dat was toch volledig oud en verschrompeld in deze moderne, industriële tijden? Hoe konden dergelijke gevoelens nog gedijen in Duitsland? Die gasten waren eenvoudig te gek! De gewone mensen van Berlijn noemden hen al de *Hakenkreuzlern*, diegenen met de hakenkruisen. Gehaakt waren voorzeker ook hun geesten!

Die groepen zouden beter uit het straatbeeld van Berlijn verdwijnen, en zelfs uit gans Duitsland, vond Julian Vincius. Ze moesten verbannen worden. In maart van 1927 hoorde Julian voor het eerst van gewelddadige straatgevechten tussen de Communistische groepen en deze nationalistische paramilitaire groepen. Julian was niet erg geïnteresseerd in die groepen en in hun activiteiten. Hun verdere ontwikkeling doofde snel uit. Julian had graag gezien dat al die groepen zonder uitzondering zouden ontbonden worden door de Regering en uit Duitsland zouden verbannen worden. Omdat ze ogenschijnlijk ook enige vorm van wraak zochten voor hun nederlaag in de oorlog in Frankrijk, probeerde Julian Charlotte af te schermen van hun bestaan.

In die jaren vooral werd het fortuin van de Vincius gevormd. Julian Vincius en zijn mooie, trouwe vrouw Charlotte Baraine werden veel gezien in de stad. Ze dineerden en verbleven in

het fijne Hotel Adlon op de *Pariser Platz*, het plein van Parijs, naast de *Brandenburger Tor*. Het Hotel Adlon stond daarmee niet ver van het Vincius appartement in de *Landgrafenstrasse*! De keukenchef van het Adlon restaurant was een Fransman. Dat beviel vooral Charlotte buitengewoon. Hier was ze zeker de betere schotels van de Franse culinaire traditie te kunnen eten, op gastronomische wijze. Geen dozijn kleine saucijzen van Nürnberg met *Sauerkraut*, hoe graag ook haar geëerde echtgenoot die verslond! De kamers van het hotel boden ongelooflijke luxe aan, centrale verwarming, hete baden in alle seizoenen, aandacht van het veelvuldig personeel met zulke reverentie, dat ze je deden geloven dat je een prinses of een hertogin waart! De Vincius ontmoetten de hoteleigenaar, Lorenz Adlon, een wie het devies zo mooi Frans was, ‘Adlon oblige!’

Vanaf 1921 was de opvolger van de oude Lorenz de nieuwe Louis Adlon. Charlotte en Julian dansten in de salons van de Adlon. Charlotte leek gelukkiger dan ooit wanneer ze in de armen van Julian over de Adlon dansvloer bewoog. Vergeten waren de zwarte oorlogsjaren in Longwy! Julian gaf toe aan haar zucht naar luxe. De Adlon was hun beeld van de hemel, waar ze gedurende een avond alle zorgen konden vergeten, voor ene nacht van liefde, al de problemen van de wereld. En natuurlijk, ontmoetten ze daar ook weer potentiële klanten voor de praktijk van Julian.

De Crisisjaren. 1928-1930

De nieuwe verkiezingen van 1928 brachten voor de laatste maal enig respijt voor de Weimar Republiek. De grote SPD kwam weer in de Regering. In de herfst van 1928 kon ook nog de Regering van de Weimar republiek de gevaarlijke, gewelddadige stakingen oplossen in de ijzerindustrie van Rijnland-Westfalen. Maar weer groeide het aantal arbeiders die werkloos bleven. De industrie eiste de verlaging van de belastingen en taksen om de ondernemers te steunen.

In 1929 verving het Young Plan het Dawes Plan. Het Young Plan was genoemd naar de andere Amerikaanse financier, Owen D. Young. Hij moest zorgen voor nieuwe mechanismen om de oorlogsschuld van Duitsland betaald te krijgen. Maar Duitsland geraakte gevat in een nieuwe crisis van de wereldeconomie. Ze kon gewoon haar schuld niet afbetalen.

Er werd dan onderhandeld over een nieuw bedrag voor die oorlogsschuld. In de nieuwe overeenkomst zou Duitsland nog in totaal slechts 112 biljoen Goudmark moeten betalen in 58 jaar, het equivalent van ongeveer 27 biljoen dollars in 1929. Later werd dit bedrag nog verminderd tot 3 biljoen Goudmark per jaar, of 473 miljoen Amerikaanse Dollar van 1929, te betalen in twee delen. Eén onvoorwaardelijk deel, een derde van de totale som, plus een uitstelbaar deel, de resterende twee-derden. Dit laatste moest met interest terugbetaald worden, en dat gefinancierd door een consortium van Amerikaanse investeringsbanken, gecoördineerd door de J.P. Morgan & Co bank. Zelfs dat bedrag werd nooit betaald! Het Young Plan werd ondertekend op de 7de juni van 1929.

Tegen dit Young Plan rezen veel protesten in Duitsland. De conservatieve partijen en groeperingen waren de meest uitgesproken tegenstanders van het plan. Eén van de partijen die deze coalitie bijtrad was de NSDAP, met als voorzitter de nu beter gekende Adolf Hitler. Hun protesten en pogingen andere partijen in het protest mee te sleuren, bracht weinig aarde aan de dijk.

Dan, op de 24ste oktober van 1929, sloeg de beurs van New York ineen op de Zwarte Vrijdag. Dit leidde tot de grootste economische crisis die de moderne wereld tot dan toe had ondervonden.

Duitsland was toen goed op weg om haar economie te stabiliseren, zowel ook haar interne politiek en haar financiën. Dit alles werd einde 1929 vernietigd en in vraag gesteld door de financiële crisis van 1929-1930. De politieke partijen in Duitsland radicaliseerden zich weer in confrontaties met elkaar. In de directe politieke arena, blokkeerden de meest extremen partijen de democratische, natuurlijk gevormde meerderheid in de *Reichstag*. Meerdere partijen splitsten zich in hun fracties. Ze verloren daarna zoveel stemmen in de verkiezingen, dat ze praktisch verdwenen uit de vertegenwoordiging in de *Reichstag*. Een nieuwe Centrum partij Regering gevormd onder Kanselier Heinrich Brüning werd een Regering over de partijen heen, niet meer een Regering van en door de partijen! Ze werd niet gesteund door een parlementaire meerderheid. Toch beheerde ze Duitsland verder. Het systeem van Weimar werd meer en meer door een meerderheid van vertegenwoordigers in diskrediet gejaagd.

Op de 28ste februari van 1928 waren er nog in Duitsland 3,2 miljoen werkloze arbeiders. Dat getal steeg. Aan het einde van het jaar 1930 moest Duitsland 5 miljoen werklozen steunen, van wie echter de helft rechten konden opeisen op financiële staatssteun. Het aantal werkloze arbeiders bleef stijgen.

Van de 1ste tot de 3de mei 1930 werd Berlijn het beeld van grote protestbetogingen. De opstanden werden onderdrukt, maar veel dode en gewonde arbeiders bleven in de straten liggen. Op de 3de mei werd de *Rote Frontkämpferbund*, een associatie van vroegere Communistische frontstrijders, buiten de wet gesteld. De daaropvolgende chaotische politieke gesteldheid in het land zou de stemmen doen overslaan naar de KPD, de Communistische Partij, en naar de NSDAP, de extreme rechtse partij die gesticht was in 1924.

Duitsland had een nieuwe fase bereikt in haar politieke radicalisering en polarisatie. De Weimar Republiek bevond zich aan het einde van haar oplossingen om Duitsland nog te beheren op een stabiele wijze. Samen met de blokkering in de binnenlandse politiek, voegde na de ineenstorting van de beurs van New York, die een nieuwe wereldwijde financiële en bijgevolg ook economische crisis uitlokte, haar catastrofe toe. De buitenlandse investeerders in Duitsland trokken plots hun kredieten, investeringen, weg uit het land. Naarmate de investeringen verdwenen, zonk Duitsland weg in een massieve werkloosheid. De ondernemers, de industriëlen, poogden tevens de lonen te verminderen om iets terug te winnen in economische competitiviteit van hun geproduceerde goederen. Het armere Duitsland kon niet anders doen dan hun heil te zoeken in protesten, in stakingen.

Samen met de financiële crisis kwam dan een politieke crisis. Een laatste poging om een coalitie te vormen onder Hermann Müller voor een nieuwe regering, brak af zonder resultaat. Het aantal werklozen steeg. De geschokte SPD verliet de regering.

Op de 30ste maart van 1930 werd, zoals reeds vermeld, Heinrich Brüning verkozen als nieuwe kanselier. Hij werd niet gesteund door een parlementaire meerderheid! Toen de *Reichstag* zijn radicaal programma van vermindering van de staatsuitgaven verwierp, ontbond de Duitse President von Hindenburg de *Reichstag*. Brüning hoopte nog op een bredere basis te kunnen verkrijgen voor zijn regering. Maar in vergelijking met de verkiezingen van 1928, leken de nieuwe verkiezingen van 1930 in de algemene ontevredenheid van de Duitse bevolking, een politieke aardverschuiving te hebben veroorzaakt!

De Communisten van de KPD konden hun aantal vertegenwoordigers in de *Reichstag* met de helft doen stijgen tot 77 leden.

De NSDAP steeg van amper 12 zetels naar 107!

Ten gevolge die radicalisering van de politiek, in de *Reichstag* vertegenwoordiging, bevond het Duits parlement zich volledig geblokkeerd. De programma's van de extreme partijen konden natuurlijk niet verzoend worden. De meest radicale partijen kelderden alle kansen op een stabiele meerderheid in de *Reichstag*.

Duitsland evolueerde zo naar een ongemakkelijk presidentieel systeem van regering. Vanaf de 29ste maart van 1930, regeerde Brüning met decreten, met *Notverordnungen*, gebaseerd op het grondwettelijk recht gegeven aan de Duitse President om noodwetten af te vaardigen. Dit maakte de President eigenlijk onafhankelijk van het parlement, wat leidde tot een crisis van de Staat. Paul Von Hindenburg werd nu een sleutelfiguur van Duitsland. Duitsland had voortaan een zwak parlement en een sterke president. Het parlement werd eigenlijk uitgesloten uit de macht van het land. Er bleven nog steeds democratische verkiezingen, maar die versterkten slechts de partijen die niet democratisch dachten en ageerden! Grote groepen van de bevolking keerden de parlementaire staatsvorm de rug toe! Ze keken naar een autoritaire oplossing voor de sociale en politieke conflicten.

Het resultaat op economisch gebied van de wereldwijde crisis was al, even desastreus. De waarden van de Duitse ondernemingen daalden zienderogen, tragedisch zelfs, op de beurzen. De Duitse banken konden verdere betalingen niet meer uitvoeren.

In deze crisissituatie vormden de extreem rechtse partijen en groeperingen in oktober van 1931 het *Harzburger Front*. Dit was een coalitie van de conservatieve Duits Nationale Volks Partij, de DNVP, onder de leiding van de miljonair en persbaron Alfred Hugenberg, met de Nazi Partij of de NSDAP onder Adolf Hitler, de leiders van de *Stahlhelm* oorlogsveteranen vereniging, de Landbouw Liga en de Pan-Germaanse organisaties. Zij eisten het ontslag van Brüning en zijn regering.

De *Stahlhelm* was gesticht op de 13de november van 1918 als de *Bund der Frontsoldaten*, de organisatie van de oud-strijders aan het front.

De SPD bleef de Regering Brüning gedogen. De crisis leek echter niet bemeesterd te kunnen worden door de politieke partijen! President van Hindenburg begon daarom naar nieuwe oplossingen te zoeken bij de rechtse politieke partijen.

Op de 14de september 1930, won dan de NSDAP de verkiezingen voor de *Reichstag*, al won ze minder dan de absolute meerderheid. De verandering was zeer snel gebeurd! Een nieuw tijdperk kon beginnen voor Duitsland!

De Familie Vincius van 1928 tot 1930

De familie van Julian Vincius woonde rustig in de jaren van 1928 tot en met 1930. Julian groeide verder zijn bescheiden fortuin. Ook zijn faam groeide, als één van de beste dokters van een algemene praktijk in het centrum van Berlijn. Hij werkte ook steeds als een professor in de *Charité* hospitalen.

Julian bemerkte snel hoe een nieuwe economische crisis zich had ingezet vanaf het begin van 1928 in Duitsland. De crisis ontwikkelde zich tot weer een waarachtige catastrofe voor de arbeidende bevolking einde 1929, en steeg dan nog meer tot de tragedie van de ineenstorting van de beurzen, waaronder die van New York en later over de hele wereld.

De vertegenwoordigers in de *Reichstag* van Duitsland vonden het onmogelijk om nog parlementaire meerderheden te vormen, en te veel partijen fractioneerden de stemmen. De partijen reflecteerden natuurlijk slechts de verdeeldheid in de publieke opinie. De verkiezingsresultaten werden zo erg verdeeld over al de partijen, dat geen enkele partij nog veel meer dan 20% of hoogstens 30% van de stemmen kon behalen. De economie van Duitsland zonk dieper weg tot in de catastrofe zone.

Julian Vincius zag duidelijk die situatie in. Maar hij had al sinds lang beslist zich niet te laten inzuigen in de politiek. Hij volgde uitsluitend zijn edele roeping als dokter. Natuurlijk bleef hij nu veel geld inhalen van zijn rijkste cliënten, met zijn faam en met zijn status als professor. Hij leefde in de cirkel van zijn familie. In 1930 hadden hij en zijn vrouw Charlotte nog hun drie lieflijke en interessante kinderen. Die vulden hem met geluk en blijdschap, hoewel naarmate ze opgroeiden de zorgen ook met hen mee groeiden. De Vincius kinderen toonden sterke karakters, zoals Julian en Charlotte zelf hadden.

In 1930 was Malou Vincius al een jonge vrouw van 13 jaar oud. Ze was ontwikkeld tot een opvallende, roodharige schoonheid, taai, slank, met een figuur om een heilige te doen veranderen van geloof. In woorden leek ze een beetje kwaadaardig van karakter. Ze was lichthoofdig en zo dwarrelend in gevoelens en meningen als een vogel in de lucht.

De jongen die Anton heette was 11 jaar oud en zijn broeder Maxim 10. De jongens hielden er natuurlijk van te zeilen op het Meer an Storkow, met of zonder hun ouders. Ze wisten wel dat hun vader hen niet toeliet alleen te gaan zeilen, maar ze konden steeds vragen aan hun oom Ernst hen uit te nemen. Ze hadden geen schrik ook alleen uit te gaan zeilen. Charlotte en de echtgenote van Ernst, Eva, werden goede vrienden.

Voor Julian werd zijn thuis aan het meer zijn plaats van rust en vrede. Hij probeerde de rol te spelen van de steeds norse, ernstige, kwade vader, die niet mocht gestoord worden met bakkeleien, en die een strenge man was. Dat lukte echter helemaal niet met Malou! Het slaagde wel even met de jongens, maar niet voor lang. Het leven vloeide langzaam vooruit in de bossen ten zuiden van Storkow. Julian lag dikwijls tijdens de weekenden te rusten of te slapen in een lange zetel, naast het meer. Hij rustte in de zon.

Julian Vincius en Otto von Chrapitz

In de zomer van 1928 kreeg Julian weer een brief van een figuur uit zijn verleden. Otto von Chrapitz had de oorlog goed overleefd, en de naoorlogse tijd nog beter. Hij was nu 42 jaar oud, terwijl Julian 43 was. Hij stelde voor om nog eens de Vincius familie van Berlijn te bezoeken.

Hij stelde nu een langer verblijf voor dan hij gewoon was te doen tijdens hun jaarlijkse ontmoeting van Pasen. Julian schreef terug, gaf zijn adressen en telefoonnummers, en stelde aan Otto voor om naar de Landgrafenstrasse te komen, doch nu te blijven zo lang hij en zijn familie dat wilden, in de Vincius villa aan de *Storkower See*. Otto aanvaardde dit in een tweede brief, en kondigde de dagen aan dat hij in Berlijn kon blijven.

De von Chrapitz kwamen inderdaad later aan te Berlijn, op een zondag van augustus 1928. Julian verwelkomde hen, en reed de von Chrapitz onmiddellijk naar zijn villa aan het meer. De villa van Julian was voldoende groot om hen allen te ontvangen. De von Chrapitz zouden de eersten zijn om in de villa te verblijven. Ze waren met vier, Otto en zijn echtgenote Elisabeth, en hun twee kinderen. Die waren Johann van 10 jaar, en een meisje Anna-Maria van 9. De kinderen van Julian en Charlotte werden snel vrienden met de von Chrapitz jongeren. De Vincius en de von Chrapitz waren nu met 5 om in toom en in het oog te houden. Vooral de Vincius kinderen waren tot alles bekwaam! Ze vonden allerlei verrassingen voor hun ouders. Charlotte had de handen steeds vol met hen.

Julian was vooral geïnteresseerd in Elisabeth von Grabia. Otto had haar afgedaan als een non-entiteit. Elisabeth was niet slechts een verstandige, grote, opgewekte blonde dame. Ze was een blauwogige, elegante schoonheid, die kon rivaliseren met Charlotte, erg charmant en beleefd in haar gesprekken, intelligent en bekwaam tot warme, hartsgevoelige opmerkingen. Otto en Elisabeth waren geëvolueerd tot een fusioneel koppel. Dit kon Julian gemakkelijk, al dadelijk bemerken. Het had Elisabeth getransformeerd tot een gloeiende, licht en warmte uitstralende personaliteit. De twee hadden veel gewonnen bij een nieuwe liefde, besloot Julian, zoals Julian ooit voorgesteld had aan Otto om te beschouwen. Otto leek nu gelukkig met de relatie tot zijn vrouw. Hij respecteerte haar en bewonderde haar. Otto was van de ouderdom van Julian. Elisabeth was drie jaar ouder. Hun verblijf bleef zeer aangenaam voor de Vincius, die wel veel kennissen doch weinig vrienden hadden. Ze gingen samen zeilen op het meer, zwemmen, of ze zaten in hun ligstoelen op het gras tegenover de eeuwige wateren van het meer, in de schaduw van de hoge bomen, die honderden jaren oud konden zijn.

Op een avond, terwijl Charlotte en Elisabeth wat verder zaten te praten en daarna naar binnen gingen om ene licht avondmaal voor te bereiden, zaten Julian en Otto gezonken in hun grote ligstoelen, tegenover het meer waarover de zon achter hen wegzonk.

‘Wat is er eigenlijk van je geworden?’ wou Julian weten. ‘Ben je nog steeds verward in de *Reichswehr*?’

‘Neen, helemaal niet,’ gaf Otto von Chrapitz eerlijk en beslissend toe. ‘Ik werd gedemobiliseerd zoals honderdduizenden andere soldaten aan het einde van 1918. Ik keerde terug naar Thorn. Sindsdien hoorde ik niets meer van het Leger. Mijn Leger bestaat niet meer. Ik begrijp dat, natuurlijk. Ik was een echte slachter in de laatste oorlog, en van slagers in het algemeen hebben de bureaucraten die nu de bevelhebbers zijn gewoon angst. We wegen op hun geweten, neem ik aan. Wel, ik had ook mijn buik vol na de wapenstilstand van 1918. Ik kreeg wel een officiële brief om mijn ontslag uit het Leger aan te kondigen, in 1919. In één van die brieven die met honderdduizenden verzonden werden, werd vermeld dat ik bij de *Freikorpsen* of bij de *Reichswehr* aan de slag kon, maar ik reageerde daar niet op, en dat was dat. De generaals die aanbleven in dienst, waren waarschijnlijk blij van me af te zijn. Ik behield mijn medailles en mijn rang als eerbetuiging. Daarna werd ik weer veel zachter van hoofd. Ik had geluk. Weet je dat? Ik zag plots mijn vrouw als veel mooier en intelligenter dan ik me

herinnerde. Begrijpender ook. Ze was waard om naar terug te keren. Ik neem aan dat ik niet voldoende goed naar haar gekeken had vóór we trouwden, met de juiste ogen, toen we ons scheidden en ik naar de oorlog reed en naar de strijd. Om mijn schaamte te verkorten, wel, ik werd verliefd op mijn eigen vrouw, en die liefde bleef. We zijn nu één in ons koppel. Zo.

Wat ben ik dan nu? Een liefhebbende echtgenoot, een vader, de beheerder van een groot domein in Pruisen. We hebben meer dan de helft van ons oud Chrapitz domein kunnen recupereren, min het kasteel, en een kwart van het veel groter domein van de vroegere von Grabia. We leven nu in een oud herenhuis van de von Grabia. We bouwen dat om tot een groots paleis. Wel, bijna. De domeinen beheren neemt mijn meeste tijd in beslag, al werken we er beiden aan. Elisabeth is verstandig en praktisch. Ze is een genie in financiën. Wist je dat? Ik niet! We werken dus samen, zeer aangenaam. We wonen mooi in de rust van onze wouden en velden, verborgen van de rest van de beschaving, en we hebben spijt van niets. Ik ben liever bij Elisabeth en mijn kinderen, dan in een theater. We worden ook nog rijker dan we vóór de oorlog waren, hoewel het een constante strijd blijft om geld te maken uit onze domeinen. We starten al de tijd nieuwe projecten, want nu stagneren in een groot domein is al je geld in de kortste keren verliezen.

We hebben zelfs een industrieel terrein georganiseerd nabij Thorn. We zijn eigenaar van een distilleerderij daar, een tabaksfabriek, een fabriek die hout transformeert, een watermolen, en zelfs een porceleinfabriek. Andere investeerders doen mee met ons. Geen gebrek aan fondsen! Op onze landen, daar, hebben we al een dozijn fabrieken gebouwd. Kleinschalig natuurlijk. Onze porceleinfabriek produceert geen Meissen kwaliteit, slechts gewone bruikbare dingen, maar we vonden enkele zeer goede schilders die niets geven voor de kunst op zich, en die toch goed verdienen. Wat ze schilderen is mooi! We doen het goed en bescheiden. Ook, Julian, ik heb geen minnaressen meer! Nu, wie had dat voor mogelijk gehouden? Ik voel de behoefte niet meer, zelfs niet de smaak van andere vrouwen rond me heen te proeven. Ik heb Elisabeth! Ze vervult me. Ik ben tevreden met haar. Wie kon voorspeld hebben dat ik kon komen tot dergelijk kalm geluk, na alles wat ik deed in de oorlog? In het begin bleef ik natuurlijk erg rusteloos. Maar na enkele maanden met Elisabeth veranderde ik drastisch. Ik denk hetzelfde voor haar. Ik kan slechts veronderstellen dat mijn ware natuur naar boven kwam.'

'Hetzelfde gebeurde met mij,' lachte Julian, 'maar dan al in Longwy!'

Ze klonken hun glazen als oude samenzweerders. Ze dronken oude, Franse Cognac.

'Ik ben een dokter in Berlijn, en een professor aan de *Charité* universiteitshospitalen. Ik werk hard, maar voel dat mijn werk me ook vervult. Ik help mensen. Ik heb ook veel patiënten in mijn privé praktijk. Ik doe het goed. Geen oorlog meer!'

'Dat zie ik wel,' glimlachte Otto.

Hij maakte een breed gebaar dat het meer en de wouden omvatte.

'Ik zou me ook maar een grote vijver of een klein meer nabij ons herenhuis moeten uitgraven,' vervolgde hij.

Meer ernstig vroeg hij dan, 'hoe voelen de mensen die in Berlijn wonen nu over de voorbije oorlog?'

De overgang volgde te snel. Meren en grasperken en bossen waren nog niet echt op de eerste plaats in de geest van Otto. Otto was weer aan het denken aan zijn oorlogsjaren.

Julian antwoordde, ‘je kunt zoveel opinies vinden, thans, als er mensen in de stad wonen. Dat is een probleem voor de politiek! De opinies vind je terug in evenveel politieke partijen. Er zijn nu zoveel partijen, dat niemand nog weet hoe te komen tot een consistente, stabiele regering! De oude aristocratie en de rijke middenklasse schreeuwen naar hun vroegere keizer. Ze zouden het vroeger keizerrijk maar al te graag terug aan de macht willen, en met hen het absolutisme als regime. De keizer had eigenlijk dezelfde ideeën als zij hadden en nog steeds hebben! Wanneer je echter denkt aan de resultaten van dat tijdperk, de miljoenen jonge mensen van wie de lichamen nu liggen te rotten in de aarde van Verdun tot aan de Atlantische Kust, dan kan men zich werkelijk afvragen welke soort van grootsheid dat tijdperk van het keizerrijk ons werkelijk bracht. Het keizerrijk van de doodskisten!

De zeer rijke burgers vormen rechtse en extreem rechtse groeperingen. Ze hebben alle gemeen anticomunist te zijn, wat slechts een andere vorm van dictatuur is, en ze zijn vreselijk antisemitisch. Je kunt daar nog wat Evangelische Liberalen aan toevoegen, resten van ideologieën van lang geleden.

Er is een Katholieke middenklasse. Die heeft heel wat dociele volgers, gelovigen in Christus, natuurlijk velen onder hen afkomstig van Beieren.

De arbeidersklasse wou een einde aan de oorlog, alsook het einde van de uitbuiting van hun goedgelovigheid en van de armen door de rijken. Die mensen zijn niet moedig genoeg om tot de gewapende revolutie te roepen en een einde te maken aan de overheersing van de armen door de rijken. God zij dank! Die Socialisten zijn eigenlijk nu ook Conservatieve stemmers!

De ware Communisten zijn praktisch de enigen die nog radicaal tegen een nieuwe oorlog zijn. Weinige Duitsers hebben illusies aangaande dat onderwerp. De Communisten zijn dus eigenlijk nog met slechts weinigen, en ze zijn zo extreem in hun theorieën over de economie en de financiën en de politiek, dat niemand hen de macht zou willen overhandigen in Duitsland. Ze zouden het land in twee aspecten vernietigen in de tijd die het ons zou nemen een gedichtje voor te lezen, zo snel als de Bolsjewisten Rusland ruïneerden!

De Spartacusgroep eindigde praktisch met de moord op Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg, nu al heel wat jaren geleden.

En dan, en dan hebben we nog veel meer splintergroepen die in alle richtingen denken! De verwarring is een verschrikking! Er is zelfs een partij van de extreme rechterzijde die zich Socialistisch noemt! Ze zijn nationalist natuurlijk, en volledig fascistisch. Ze willen geen macht voor het volk, doch slechts voor hun leiders, wat betekent dat ze gewoon een oligarchie vormen, en niets liever zouden willen dan een fascistische dictator in Duitsland te hebben. Wat ze verder willen realiseren begrijp ik niet goed. Die gasten zouden Europa graag weer in vuur en vlam werpen! Er is dat boek, met de titel van *Mein Kampf*, mijn strijd, van die Oostenrijkse schilder en vroegere korporaal, die maar hevig gesticuleert en tiert in München, die Adolf Hitler, die volgens mij de grootste nonsens van allen uitroept. Hij is een zuivere nationalist, *Deutschland über Alles*! Hoe vaak hebben we die slogan, die volledig volks manipulerend en demagogisch is, al niet gehoord? Hij zoekt slechts de dictatuur over zijn partij en over Duitsland. Zijn credo is een vreemde, verkeerde economische theorie die zegt dat ons land groot genoeg moet zijn om de stijgende bevolking te kunnen voeden. Natuurlijk, beweert hij, is Duitsland te klein om haar aantal inwoners te kunnen voeden. Geen import, echter! Hij is uit op expansionisme! Die theorie is volledig fout. Ons land is groot genoeg, en onze welvaart

hangt af van onze energie en van onze intelligentie, niet van de hoeveelheid grond! Maar alle expansie moet natuurlijk leiden tot een nieuwe oorlog met de buurlanden waar hij de nodige grondgebieden van zijn theorie wil halen. Als we op de voeten van onze buurlanden treden, dan komt er een nieuwe oorlog van! Dat lijkt echter geen probleem te zijn voor de man en zijn volgelingen. Hij vraagt, snakt naar nieuwe oorlogen! De volgende zullen we winnen, weet hij! Kun je dat geloven? Het is de meest gemene nonsens die ik de laatste jaren las!

De partij, de NSDAP, heeft toch haar volgelingen in Berlijn, van meestal jonge en zwaar gespierde mannen met harde knoken en gemene gezichten in gladgestreken uniformen, verzameld bij de honderden in een paramilitaire groepering die de SA heet, de *Sturmabteilung*. Ze zijn zo jong! Ze dragen enorme vlaggen in bloedrood mee, met een witte cirkel waarin in het zwart een soort Arias zonsymbool op gedrukt staat in het zwart. Ze noemen het symbool de Swastika. Ze marcheren rond in de straten van Berlijn ook, steeds meer regelmatig, in bruine hemden en zwarte laarzen, een soort uniform. Ze zijn fanatieke, idoliserende jongemannen, gewoonlijk stomdronken wanneer ze marcheren. Ze handelen zeer, zeer brutaal in Berlijn, steeds agressiever en meer zeker van hun stuk, en naar mijn mening totaal belachelijk. Maar ze zijn niet meer tegen te houden. Hun ideaal is die man Hitler, die een echte demagoog is en ene man die zeer goed weet hoe de hersenloze massa op te zwiepen. Wel, massa's is veel gezegd! Zijn partij is de NSDAP, de *National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei*. Je moet er van gehoord hebben. Neen, ondanks hun titel geen Socialistische partij. Ze vormen extreem rechts in Duitsland. Ze proberen thans alle nationalistische groeperingen onder hun banier te verzamelen. Ze zijn zeer gevaarlijke mannen. Ze aarzelen niet iedereen die in hun weg staat neer te knokken, iedereen die het niet eens is met hun zienswijze. Dat is geen democratie meer! Ze beweren de incarnatie van de wet te zijn, de grondwet, slechts zij! Ze zouden al even gemakkelijk de constitutie verbranden als alle andere monumenten van het verleden! Ze nemen hun voorbeeld op die beruchte Italiaanse clown Mussolini, die zich een fascist noemt, terwijl hij slechts melancholisch terugblijkt naar de Romeinse keizers en dictators. Kun je het geloven? En ik kan nog zo doorgaan!

Eén ding hebben al die bewegingen gemeen. Niemand blijft over om aan het gepeupel te zeggen hoeveel twee plus twee zal worden. We missen ware, menselijke leiders in Duitsland! Zoveel is zeker! Niemand kan thans al die verschillende opinies in Berlijn nog samenbrengen aan één tafel om een gemeenschappelijk doel na te streven, een regeringsprogramma op te stellen waar allen kunnen achter staan.

Wat dan echt gevaarlijk kan worden, Otto, is dat uit de huidige kakofonie één man zou opstijgen, een man die zeer goed kan spreken en het volk kan doen opzwepen, al de andere opinies neerslaat met brute kracht, zodat alle neuzen in Duitsland in dezelfde, zijn, richting gaan draaien. De te grote diversiteit van opinies en van partijen is een tragedie, en iedereen die zou beginnen te denken in dezelfde ene opinie, kan nog veel slechter worden. Is dat niet lachwekkend, in-triestig? Wat is er gebeurd met arm Duitsland? De Keizer Wilhelm kapt hout in Nederland en schijnt daarvan te houden, een beetje zoals wij twee. Von Hindenburg is te oud. Ludendorff is geen politieker, werd verslagen, en maakte dus te veel fouten. Bismarck, de oude von Moltke en de oude von Roon liggen al lang in hun graf. Arm Duitsland! Dit gaat slecht aflopen!

Otto von Chrapitz bleef even sprakeloos.

‘Het is niet een fijn beeld dat je schildert, Julian. Is er dan geen hoop voor ons land?’ merkte Otto op.

‘Ach, hoop is er steeds. Steeds! Zelfs onze kunst is echter verscheurd en donker,’ ging Julian verder op dezelfde toon. ‘De onderwerpen van de schilders tonen nog steeds de verschikkingen van de oorlog en de lelijkheid van onze huidige, verwarde, enkel geneugtes zoekende, kleinburgerlijke gemeenschap die opgehouden heeft te geloven in de idealen en waarden van schoonheid en recht en vrijheid, en voorzeker ook in de figuur van een God. Waar was God in de loopgrachten, vragen ze. Waar was de alles vergevende God terwijl miljoenen mannen tot pulp geplet werden door obussen? Wanneer mensen van binnen opbranden van het gifgas, wanneer ze uitwendig verkoold worden door vlammenwerpers, wanneer ze uiteengereten worden in honderden stukken door granaten, waar was dan de oneindige goedheid? God bestaat niet, besloten ze eenvoudig. Was de oorlog geen voldoende bewijs? Wat wil je meer? De krankzinnigheid, de onzinnigheid, wordt getoond in bijna al de werken van onze grootste kunstenaars, van Grosz, Dix, Kokoschka en zovele andere. Maar staan wij niet op het punt die onzinnigheid te herhalen? Waar is god? We zijn alleen! We kunnen doen wat we willen!’

‘Ik gaf je ooit een donkere biecht in Frankrijk, Julian. Je stelt me de dingen nu nog zwarter voor, hier in Duitsland!’

‘Waar, waar, absoluut waar!’ zuchtte Julian. ‘De Weimar Republiek, onze grote hoop van na de oorlog, is ook een constante nachtmerrie geworden. Het beste wat men thans nog kan doen is werken, geld verdienen, op zijn gemak en rustig leven zolang het kan, goed slapen, slapen enkel met zijn eigen vrouw, zijn eigen tuin omspitten - als je er één hebt -, en je mond te houden. Niet willen opvallen. En dat is wat ik doe!’

Ik wou je zeggen, Otto, bereid je reserves goed voor. Kijk uit naar een manier om snel uit Duitsland te geraken wanneer het nodig is, en je bruid en kinderen te redden. Iets moet opduiken uit de huidige verwarring der geesten. Maar wat het zal zijn, daar heb ik geen idee van. Een Messias of een monster? Ik heb er geen idee van!

Wat is dus Berlijn? Ik zou zeggen een plaats waar gedeprimeerde mensen samen wonen en leven, mensen zonder idealen en illusies, mensen zonder waarden, waarbij alle oude idealen en waarden in de oorlog verpletterd werden, beschouwd worden nu als verachtelijk, waar iedereen er zeer nationalistische meningen op na houdt, waar de hoofden gevuld zijn met diep onbegrip en erge wrok en haat tegen de vroegere Geallieerden die rondom ons leven. Kortom, mensen die tot alles bekwaam zijn, hoe lelijk ook. Ze geven de schuld daarvoor aan de eerste de beste die ze kunnen vinden, de schuld voor hun eigen domheid en voor alle slechte dingen die nu aan hen gebeuren, eerst en vooral de Joden. De menselijke geest zoekt steeds eenvoudige uitwegen en oplossingen! De mensen kunnen de complexiteit van hun eigen gevoelens niet aan, in onze moderne wereld. Ze vereenvoudigen dus! Waar bevinden zich de schuldigen? Berlijners geloven nu in niets meer, maar ze zijn bereid om in alles te geloven als maar iemand een uitweg voorstelt. Ze geloven niet meer in eender welke vorm van rechtvaardigheid, van solidariteit, van liefde voor medemensen, en ze kijken wanhopig uit naar iemand die alles vereenvoudigt, die hen zegt wie de blaam te geven, en die hen dan dwingt samen in dezelfde richting te marcheren. Wie is niet uitzichtloos, wild, en wraakzuchtig? Wie wil niet maar weer naar de wapens grijpen om antwoorden te vinden of het zagezegde onrecht te doen stoppen? Er is veel geweld en strijd in onze straten! Je kunt maar beter in je domeinen Gräbja en Chrapitz nabij Thorn blijven en ervoor zorgen dat iedereen in de omgeving je vergeet, vergeet dat je herenhuis nog bestaat. Verberg je in je bossen, graaf je er in, bescherm wat je hebt, en bereid je voor op de volgende uitbarsting!’

Otto bleef stil dan. Hij zuchtte en dacht na. Hij leunde achterover in zijn stoel, sloot de ogen. Hij opende een étui en wou een sigaar voorstellen aan Julian, die weigerde. Julian rookte niet. Hij vulde echter weer hun beider glazen. Ze hadden de gevulde glazen verdiend.

Otto zei dan in een lagere, kleine stem, bijna mompelend, ‘Dorothea is in Berlijn, weet je. Ze werkt in dezelfde hospitaalgebouwen als jij. Ze beheert er een leger van verpleegsters, hoorde ik. Ze schijnt gebroken te hebben met haar echtgenoot en met de rest van de familie. Ik denk niet dat ik zal proberen met haar te praten. Laat wat voorbij is maar voorbij zijn. Niets goeds kan er komen van wat ik, Otto, met haar zou willen spreken over die oude dingen. Jij?’

‘Ik wist zelfs niet dat ze aan de *Charité* werkte,’ zei Julian aan Otto. ‘De *Charité* is nu een zeer groot bedrijf. Ik heb ook niet achter haar gezocht, niet speciaal meer, en ook niet de laatste jaren. Ik heb Charlotte. Ik heb de kinderen. Ik heb mijn werk. We doen het hier voldoende goed, voorlopig toch nog. Misschien zoek ik wel Dorothea op. Maar ik weet ook niet wat goeds daarvan zou komen. Ik weet het niet. Ik moet nadenken. Op dit ogenblik ontbreekt het me aan de interesse. Ik heb ook al de moed niet om Dorothea op te zoeken. Dorothea leek me vroeger iedereen te willen af te wijzen die haar goed wou doen. Charlotte en ik, wij haten het de kinderen alleen te laten in Berlijn, zelfs al kunnen Ernst en zijn vrouw voor hen zorgen.’

Elisabeth von Grabia en Charlotte voegden zich weer bij hen. Ze kwamen rond hen staan, trokken stoelen dicht. Het gesprek van Otto en Julian week uit naar vrolijker thema's. De volgende dagen hadden Otto en Julian nog de gelegenheid om meer over hun familie te praten, hoewel beiden zich niet konden voorstellen zich weer te gooien in het groter familielevens van de Vincius zoals vroeger.

Otto von Chrapitz en zijn familie bleven nog twee volle weken in Berlijn en Storkow. Dan keerden ze weer per trein naar Thorn. Julian en Charlotte beloofden binnenkort ook naar Thorn te komen. Ze deden dat echter nooit, omdat de gebeurtenissen in Duitsland en in Berlijn zich snel condenseerden en hun volledige aandacht trok.

Dorothea Gomolenski

Julian Vincius bleef geïntrigeerd door de aankondiging van Otto von Chrapitz over de aanwezigheid van Dora Gomol in Berlijn en aan de *Charité*. De *Charité* bestond toen al uit zovele departementen en gebouwen, dat het heel erg mogelijk was voor hen om nooit samen te werken. Julian verliet ook bijna nooit zijn labo's en zijn barakken. 's Avonds keerde hij dikwijls laat naar huis. Julian aarzelde een heel lange tijd om Dora Gomol op te zoeken in de *Charité*. Hij deed dat toch, maar slechts in een bui van onverantwoorde eenzaamheid aan het einde van 1928, bij het begin van de harde winter.

Julian Vincius kon dan niet langer zijn nieuwgierigheid weerstaan. Hij vroeg rond naar de naam van Dorothea Gomolenski bij de dokters en verpleegsters van andere departementen. Hij vond haar aldus snel als de hoofdverpleegster en dokter van het Chirurgisch Hospitaal. Ze was de *Oberschwester* en Dokteres Dorothea von Gomolenski. Ze had opnieuw haar volledige naam van de Pruisische adel opgenomen. Julian aarzelde nog.

Op een namiddag zette hij zich dan toch op weg naar het Chirurgisch Hospitaal en vroeg naar haar bureau. Ja, Dorothea had een eigen bureau, en de deur – zoals hij later hoorde – bleef steeds open, omdat verpleegsters er steeds in en uit liepen voor bevelen, raad of hulp. De receptioniste

van het Chirurgisch Hospitaal zei Julian waar haar bureau was. Een tijdje later stond Julian in haar deuropening. Hij ging gekleed in witte doktersvest. Twee verpleegsters waren met haar wat aan het bespreken. Dit gebeurde met grote bewegingen van armen en handen. Dora stond met haar rug naar hem. De twee andere verpleegsters merkten Julian op, beschouwden hem als een andere dokter van de *Charité*, en in het begin negeerden ze hem gewoon. Julian had tijd. Hij wachtte geduldig. Na een tijdje stopten de twee verpleegsters met praten. Misschien hadden ze gedaan met hun bespreking. Ze keken naar Julian met een vraag in de ogen. Julian stond daar slechts, even glimlachend. Dora werd iets gewaar achter zich, en draaide zich om.

Dorothea bracht haar rechterhand naar haar mond om haar verrassing toch iets te verbergen. Dan riep ze het onfeilbare, ‘Ach, du! Lieber Gott! Da bist du ja!’ voor lieve God, daar ben je dan.

Dora moest naar de stoel grijpen die achter haar bureau stond, en ze ging zitten. Julian kwam wat verder het kantoor in. De twee verpleegsters staarden haar hem, ook al in verrassing, dan terug naar Dora. Hij had een vreemd effect op hun bazin! Julian glimlachte nog meer en kwam iets verder vooruit. Dora duwde zich weer recht uit haar stoel achter haar groot bureaumeubel. Ze kwam ook naar Julian toe. Ze omhelsde hem. Ze stond op het punt om dikke tranen te wenen in zijn armen. Ze bleven zo staan, haar armen rond hem, hem sterk vasthoudend. Ze stapte niet uit de omhelzing. Hij hield haar nu. Julian had dergelijke reactie helemaal niet verwacht.

Dorothea weende aan zijn schouder. Na een hele tijd werd ze weer bewust van waar ze was. Ze herinnerde zich dat er twee andere verpleegsters nog in haar bureau stonden. Ze trok zich enigszins beschaamd uit de omhelzing weg. Ook Julian had dan zijn armen rond haar. Ze keken naar elkaar. De twee verpleegsters vluchtten de kamer uit. Ze trokken de deur achter zich toe. ‘Goede God, ben jij dat werkelijk, Julian?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Julian zacht, ook zichtbaar geraakt door de sterke emoties van het ogenblik. ‘Ben ik dan zoveel veranderd?’

‘Nee, nee, je bent dat niet, hoewel je nu meer lijkt op een professor. Je bent nog steeds dezelfde, niet groot, goed gebouwd, net zoals je in Freiburg was. Je bent je haren reeds aan het verliezen, daarboven! Je Franse vrouw voed je te goed. Je bent wat dikker in de buik. Te weinig oefening. Te veel wijn. Maar je ziet er prachtig uit. Ga zitten! Hoe vond je me?’

‘Wel, ik kijk niet dikwijls naar de lijsten van het personeel van de hospitalen. Ik had dat moeten doen. Nee, ik wist niet dat je hier was. Tot voor kort. Otto von Chrapitz zei me dat je hier werkte, in Berlijn, en aan de *Charité*! Ik had je naam niet opgezocht in de lijsten, voorheen. Maar je bent werkelijk hier!’

‘Ach, Otto!’

Dora vervolgde snel, ‘ja, ik ben het inderdaad! Ik werk aan de *Charité* nu al enkele jaren. Ik wist wel dat je hier ook was. Ik wou me niet opdringen. Eigenlijk wist ik al van in mijn laatste jaren in Freiburg, dat je bij de *Charité* was. Maar dan vertrok je naar de oorlog. Je kwam terug van de oorlog, hoorde ik ook. Je kwam van de oorlog terug met een echtgenote en een kind. Je was getrouwd met een heel mooie Franse vrouw, vertelde men me.’

‘Inderdaad,’ knikte Julian. ‘Ik trouwde met de dochter van de vroegere burgemeester van de stad van Longwy, die me kamers bezorgde tijdens de oorlog. Hij hielp me de veldhospitalen rond Longwy op te zetten. De veldhospitalen werden gebruikt voor de Slag van Verdun. Ik bleef daarom gans de oorlog in Longwy. Ik trouwde met Charlotte Baraine. We hebben nu drie kinderen, een meisje en twee jongens. We wonen in een huis van de *Landgrafenstrasse*. We hebben ook een villa nabij Storkow. Hoe is het met jou gegaan in al die jaren?’

Dora ging weer zitten. Ze greep naar sigaretten in haar lade. Julian ging zitten in een stoel aan de andere zijde. Julian was er zeker van dat niemand hier, in de hospitaal, toeliet te roken. Maar dit was haar eigen bureau. Haar vingers bleven onzeker toen ze vuur aan haar sigaret trok met een gouden aansteker. Ze duwde de sigaretten naar hem. Hij weigerde.

‘Ik rook niet meer, Dora,’ voegde hij toe.

‘Goed,’ riep ze snel terug. ‘Ik doe het eigenlijk ook niet meer, toch niet regelmatig en dikwijls. Maar je overviel me als een totale verrassing. Ik dacht eigenlijk dat je wel wist van mijn aanwezigheid in het hospitaal, waar jij ook werkte, maar je kwam nooit om me te bezoeken.’

‘Nee, ik wist niet af van je werk hier. Otto zei me vroeger wel al zoiets, lang geleden, je was in Berlijn,’ zei hij. ‘Ik had je echter niet hier verwacht. Ik geloofde hem toen ook niet echt. Net zoals ik niet geloofde je ooit naar mij te zien terugkeren. Je deed me van je vluchten. Je bent getrouwd, meen ik.’

‘Ja en neen. Ik trouwde een oudere man. Ik wou me ergens vestigen en vergeten. Ik trouwde met Albrecht van Papau, net vóór de oorlog, in 1913. Hij is rijk. Het huwelijk was een fout, een idioot idee van mij, zoals ik er vele had, idiote gedachten. Albrecht was een wrede man. Ik zag het eerst niet. Het huwelijk werkte een tijdje, niet lang. Tot ik hem leerde kennen. Het duurde slechts een paar maanden! Daarna werkte het huwelijk helemaal niet meer. We zijn echter nooit gescheiden. Het zou zijn reputatie schaden. We leven apart. Met de jaren ben ik niet teruggekeerd naar Thorn.’

‘Dat heb ik ook niet gedaan,’ gaf Julian toe.

Ze bleven dan gretig naar elkaar kijken, elkaars gezicht bestuderend, zoekend of de oude passie nog aanwezig was. In dit jaar van 1928, tien jaar na het einde van de oorlog, was Dorothea 41 jaar oud. De jaren toonden zich in haar trekken. Ze had meer rimpels rond de ogen, nu, dan Julian zich herinnerde, en ook rond haar mond. Haar wangen waren gezonken met de ouderdom. Ze droeg geen make-up. Maar hij vond haar nog zeer aantrekkelijk. De stress van haar werk in het hospitaal toonde zich op haar gezicht. Maar ze straalde intelligentie en kennis uit, en haar ogen verlieten hem nooit. Onder haar wit uniform van verpleegster, geen kapje, beeldde Julian zich nog steeds haar fijn, mooi lichaam in. Ze had hard gewerkt, haar figuur niet gespaard. Was ze een andere vrouw geworden?

Julian was nu 43 jaar oud, nog zo slank als ooit, hoewel toch zwaarder, en dikker wordend in de heupen. Hij leefde te goed. Hij verloor zijn haren. De goede keuken van Charlotte en de wijn die hij nu dagelijks aan tafel dronk, eisten een tol. Hij was vroeg kaal aan het worden. Hij bracht geen speciale gevoelens van charisma op in niemand, zoals steeds, maar moest er toch uitgezien hebben als het archetype van de professor. Mensen herkenden hem snel zo. In de straten en op diners was hij iemand die nooit opviel, een ambtenaar van het ernstige en strenge type, met zijn bril en kleine, ronde glazen. Hij droeg nooit een uniform van enige soort. Enkel zijn schort van dokter in het hospitaal. Hij was een niemendal. Charlotte was prachtig! Ze was een echte dame van de oude elegantie. Was Dora zo elegant als Charlotte? Hij vroeg zich dat nu af, en meende van niet. Dora, vergeleken bij Charlotte, leek al nu op een oudere vrouw uit de buiten, een werkende vrouw, wat ze ook was. Maar zij had wel enig charisma. Ze was een leidster. Dat had Julian wel bemerkt uit hoe de verpleegsters in haar bureau naar haar opkeken.

Dora stond dan weer recht uit haar stoel. Ze duwde haar praktisch niet gebruikte sigaret in een asbak die op haar bureautafel stond. Ze dacht waarschijnlijk aan wat anders. Ze deed dit achteloos. Ze zei niets, bleef stil. Ze stond. Ze nam een slok water uit een glas. Ze kwam van achter haar bureau vandaan, kwam weer naar Julian toe, tot zeer dicht bij hem. Hij nam geen

stap terug. Jij keek haar gefascineerd aan. Ze omhelsde hem niet weer, hield haar handen zelfs achter haar rug, en kuste hem dan plots op de lippen. Hij trok zich niet terug. Hij was al gevangen. Hij had zich toen kunnen terugtrekken, maar hij liet Dora en het lot beslissen. Hij was te verrast om wat dan ook te doen. Hij ook kuste. Hij had zich moeten wegtrekken, maar daar was het al te laat voor. Ze had hem weer aangeraakt. Hij bracht een arm achter haar rug om haar te steunen. Hij kuste haar hard. Hij nam haar. Ze boog haar rug achterwaarts, en ze hielden de kus aan. De kus groeide, werd passioneel, krachtig, hun twee sterke persoonlijkheden nu uitdrukkelijk, vechtend, tot Dora met haar rug tegen haar bureau kwam te staan, waar ze bijna volledig gebogen lag in zijn arm. Nog steeds kussend, kwam ze bijna te liggen met haar rug op de tafel. Zijn lichaam stond tussen haar benen. Ze bleven kussen. Ze legde haar armen volledig om hem heen. Ze bleven kussen zoals minnaars doen, tanden tegen tanden, tongen die snel bewogen, zijn mond bijna helemaal over haar lippen. Ze waren beiden hebzuchtig naar elkaar.

‘Niet hier,’ fluisterde Dora Gomol.

Julian liet haar los. Ze stonden hijgend weer tegenover elkaar.

Dorothea von Gomolenski woonde in een huis niet ver van de *Charité* hospitalen, veel dichter bij de gebouwen dan Julian. Haar kamer was veel kleiner dan de zijne. Haar bed was zachter. Dora en Julian werden weer minnaars die dag.

‘Je zult niet scheiden van je Charlotte voor mij,’ fluisterde Dora laat in de avond.

‘Neen. Ik gaf een eed. Charlotte hielp me te veel. Ik ben ook verbonden met haar. Het huwelijk betekent veel voor mij. De passie bindt ons. Neem jij de beslissing. Ik kan dat niet en zal het niet doen!’

‘Ik kan nu aan je Charlotte zeggen wat je doet met mij,’ daagde Dora hem uit.

‘Ja. Je kunt zoiets doen. Zul je?’

‘Weet ik niet! Drie kinderen tegen mij is een formidabele uitdaging. Ik denk te veel aan de kinderen! En dat was juist wat ik je wou geven.’

‘Dat gewicht en die fout ligt volledig bij mij. Niet bij jou. Ik houd van Charlotte. Ze betekent veel voor mij. Zonder haar was ik gek geworden in Frankrijk. Ik houd van de kinderen.’

‘Ja. Dat zul je wel. We moeten dan maar minnaars blijven. Niet meer. We zullen onze levens gescheiden moeten laten lopen, behalve dan voor ogenblikken zoals deze.’

‘Ik voel me beschaamd. We zullen moeten tevreden blijven met wat we kunnen nemen. Zoals vroeger te Freiburg. Kan het werken? Ik vraag het me af. De grootste druk zal op jou liggen, Dora.’

‘Inderdaad. Dat week ik wel. Ik kan dat wel aan, meen ik. Ooit zal het je Charlotte niet meer deren. Ik ben ouder geworden, Julian. Het zal niet lang meer duren tot ik niet meer mooi zal zijn. Je verlangen zal vervagen.’

‘Misschien. Ik meen van niet. Van jongsafaan waren we verbonden door te sterke krachten. Ik geloof eerder dat je binnenkort niet meer zult tevreden zijn met wat je van mij kunt hebben of krijgen of nemen, me als je minnaar hebben. Je zult weer andere minnaars nemen om me te ergeren, om me uit te dagen. Je hebt dat vroeger al gedaan.’

Dora lachte dan ruw, ‘dat heb ik al gedaan, niet? Maar toen wou ik je van me doen vluchten, te Freiburg. Ik wou dat je van me zou walgen. Ik kon geen kinderen krijgen. Je geslacht moest verdergezet worden. Je snakte naar kinderen en ik kon die niet geven. Ik wou geen andere minnaars toen, Julian, maar ik moest zorgen dat je me verafschuwde. Mijn hart bloedde, ik

weende meer dan niet 's nachts als ik alleen bleef, maar ik moest doen wat ik gedaan heb. Ik slaagde er goed in je van me af te stoten, niet? Het voelde aan alsof ik zelfmoord aan het plegen was. Maar ooit zou je kinderen hebben, en je zou je geslacht verder zetten. Het werd bijna mijn dood, maar ik slaagde! Je walgde van mij. Dat is wat er gebeurde, niets anders. Ik hield zoveel van je. Ik moest je wel wegstoten van mij. Wees gerust. Ik kan je niet gehaat doen worden door je kinderen. Hoe graag had ik kinderen van je gehad! Ik kan geen kinderen baren!

Ik werd ouder, Julian. De oude lust, het vuur en de macht zijn zwakker geworden, behalve dan die band die me steeds weer naar je toetrekt. Ik verwittigde je, sinds zeer jong waren. We waren ook zeer dom! Die tijden zijn nu over. Waarom zijn de banden tussen twee jonge verliefden zo sterk? Waarom blijven ze nog zo sterk tussen ons hangen, wat er ook gebeurt en gebeurde? Van bij het begin waren we meer dan verliefd.

Stel me nooit voor aan je echtgenote, Julian. Ik kan in de verleiding komen haar ogen uit te krabben, en zij zal slechts een klein ogenblik nodig hebben om te weten wat er tussen ons hangt en blijkbaar nog steeds zo sterk is.

Julian glimlachte niet meer. Hij beschouwde Dora wel degelijk bekwaam om zo te handelen. Neen, hij kon niemand in zijn familie laten weten hoe hij voelde voor Dorothea Gomolenski!

En zo begon Julian Vincius een dubbel leven te leiden! Het was hem eerder gemakkelijk zijn relatie met Dora te verbergen voor collega's en vrienden, zelfs hoewel hij en Dora op dezelfde gronden werkten. Ze zagen elkaar veel meer dan vroeger. Ze werkten elk verder in hun hospitaal, zonder elkaar te veel te ontmoeten in de gebouwen van de *Charité*. Dit duurde. Professor Dokter Julian Vincius werd wel soms heel wat gezien samen met de *Oberschwester* Dorothea von Gomolenski, maar hun gesprekken in het openbaar bleven op het professioneel vlak. Alles leek erop alsof ze elkaar slechts consulteerden. Aan wie opmerkingen maakten, zeiden ze slechts beiden van oudsher goede vrienden waren, van dezelfde streek afkomstig waren, gestudeerd te hebben aan dezelfde universiteit, zij het in verschillende jaren, en ver familie van elkaar te zijn, niets meer.

Voelde Charlotte dat er een andere vrouw in het leven van Julian was gekomen? Misschien. Met de jaren waarschijnlijk wel. Vrouwen hebben een speciaal zintuig om aan te voelen wanneer hun echtgenoot omging met andere vrouwen. Ze zei nooit iets, echter, over haar vermoedens aan Julian of aan de kinderen. Nooit. En Charlotte en Julian bleven samen gelukkig leven, met hun kinderen.

In de jaren 1929 en 1930 leefde Julian Vincius goed en blij met zijn familie in Berlijn. De wereld rond hem kreunde van ellende in die jaren, niet hij. Nog niet. Zijn fortuin groeide gestaag. Hij plaatste het meest van zijn geld in de koffers van de Deutsche Bank, in goud, maar liet weinig in cijfers of in bankbriefjes. Hij had geen economie gestudeerd. Hij plaatste alles in goud, in verschillende gouden muntstukken. In september van 1929 fusioneerde de Deutsche Bank met de *Disconto Gesellschaft*, om een groter concern te vormen waarin Julian verder vertrouwen kon hebben. Toch haalde hij ook heel wat van zijn geld naar een Zwitserse bank in Zürich, en hield daar ook een rekening op naam van Dorothea von Gomolenski. Hij zond regelmatig bedragen naar die rekening. In Zürich wisten de bankiers wat daarmee te doen: ook omzetten in goud.

De latere periode 1929-1930

In de 2de helft van 1929 veranderde veel in Duitsland. De anarchie in het beheer van het land door de Duitse wankele Regeringen, werd nu wel bekend. Ook in de Duitse economie schokten grote gebeurtenissen in de wereld van de financiën en van de industrie en financiële sectoren. In het begin van de herfst 1929 begon de Beurs van Wall Street in New York haar vrije val. De uiteindelijk crash van de beurs kwam in 5 dagen van dramatische veranderingen. Dit was de catastrofe van de dalende beurzen en van de steeds verminderende aandelenkoersen van de 24ste tot 29ste oktober 1929. Op de 24ste oktober werden meer dan 13 miljoen aandelen verkocht op de beurs, en op de 29ste meer dan 15,5 miljoen! Iedereen wilde de dalende aandelen kwijt! De index van de New York Times viel met 43 punten in 1 dag, zodat de beurswinsten van een volledig jaar in één dag teniet gedaan werden. De waarden bleven nadien dalen!

Julian Vincius bezat geen grote hoeveelheden aandelen op papier. Hij hield weinig baar geld op zijn rekeningen. Goud steeg in waarde. Hij moest zich niet te erge zorgen maken. Maar hij moest wel blind geweest zijn om niet in te zien, dat de situatie van de beurzen wereldwijd ook kon resulteren in de afbraak van de Duitse economie. Het aantal werklozen steeg snel en drastisch! Julian begreep wat dit zou betekenen: wanhopige mannen, hongerige families, mannen die beschaamd moesten staan vóór hun echtgenotes, mannen die bedelden in de straten, en mannen die zelfs niet meer naar muntstukken bedelden, maar naar brood en voedsel. Na de vorige crisissen was deze echt te veel. De woede in de mannen en vrouwen van Duitsland steeg.

De grote honger streek neer ook op Berlijn. De losbandigheid van de lagere klassen, gewelddadige stakingen, verschrikkelijk gevechten in de stad tussen de mannen van de arbeidersverenigingen en de Communistische groeperingen, tegen de rechtse fascistische paramilitaire organisaties van de *Stahlhelm* en de *Sturmabteilung*, de SA, de troepen van de nationalistische partijen verontrustten de middenklasse. De rechtse groeperingen, en vooral de NSDAP Partij, probeerden het Young Plan in een referendum te doen verwerpen, maar zelfs dit faalde. Het volk verleende gelukkig nog aan die politieke fractie weinig krediet. De NSDAP en de DNVP partijen verzamelden slechts 5,8 miljoen stemmen op de 21 miljoen nodig om met een referendum alles te veranderen. Hun propaganda werd echter scherper en luider.

Aan het einde van maart 1930 vormde de nieuwe Kanselier Brüning een minderheidsregering. Hij kon slechts regeren met buitengewone decreten, wat de grondwet niet hem doch wel aan President von Hindenburg nog toeliet. De President moest de decreten wel in zijn eigen naam en alleen ondertekenen, maar dat was als geldig bepaald in de grondwet, gezien de uitzonderlijke omstandigheden. Het was een vaag teken aan de wand voor de democratie in Duitsland!

Terwijl het openbaar leven zich zo afbrak rond hen, leefde de Vincius familie te Berlijn heel aangenaam. Het volstond de oren en de ogen te sluiten voor wat zich rond hen afspeelde, en verder te werken. Zoveel ze konden verbleven ze nu in hun villa nabij Storkow. De kinderen Vincius konden zelfs, vergezeld door Ernst, de trein nemen op vrijdag naar het meer, waar ze konden zeilen en wandelen in de bossen zolang ze zin hadden. Ze leerden allen te zeilen. Wanneer het meer bevroor, wat niet dikwijls volledig het geval was, was het landschap rond Hubertushöhe als uit een sprookje, zo mooi.

Julian Vincius werkte als ene duivel voort in de *Charité* en in zijn privépraktijk. Soms, wanneer zijn echtgenote nabij Storkow verbleef, woonde hij heel alleen in de *Landgrafenstrasse*, als hij zich niet bevond in het huis van Dora Gomol.

Julian Vincius bleef zich ook interesseren in de kunst van zijn land. Hij ontmoette meerdere schilders die werkten voor de Goldstern & Vincius uitgevers. Hij kocht schilderijen om zijn eetzaal en zijn gang mee te decoreren. Hij keerde zich ook volop naar de letterkunde, bijvoorbeeld naar de roman *Berlin Alexanderplatz* geschreven door Alfred Döblin, die net gepubliceerd werd. De roman vertelde over het leven in de stad van een arme man, maar op een manier die Julian stoorde. Het leven moest toch mooier kunnen zijn! De schrijver was een dichter en psychiater die zoals Julian gestudeerd had en zijn diploma van psychiater had behaald aan de medische faculteit van Freiburg-im-Breisgau! Julian had Döblin niet ontmoet. De schrijver had net zijn studiejaren voltooid toen Julian er aankwam. Julian ontmoette dus net niet Döblin te Freiburg, maar hij dat dit graag gedaan! Döblin zelf was ook geboren als een Jood, de zoon van een kleermaker. Hij had de Joodse Gemeenschap verlaten in 1912. Julian Vincius had eenzelfde parcours doorlopen. Döblin was één van de medestichters geweest van het tijdschrift *Der Sturm*. Hij was een vriend van Herwarth Walden en van Else Lasker-Schüler. Die details voelden sympathiek aan voor Julian Vincius! De schrijver was iemand die levensgebeurtenissen gemeenzaam had met Julian.

In januari van 1929 werd eveneens de roman *Im Westen nichts Neues* van Erich Maria Remarque gepubliceerd. Dit was een verhaal over hoe een Duitse soldaat in de oorlog in de loopgrachten had gevochten. Het was een pacifistische roman, die een groot succes kende in Duitsland en in andere landen. Ook had in december van 1929 Thomas Mann de Nobelprijs voor Letterkunde gekregen. De Duitse kunst werd aldus weer bekend in de hele wereld.

Op de 18de juli van 1930 ontbond de Kanselier Brüning de *Reichstag*, het Duits parlement. De *Reichstag* had zijn voorstel verworpen om het deficit van het land - onder een hele serie van andere maatregelen - te resorberen door een vermindering van de salarissen van de ambtenaren. De daaropvolgende verkiezingen voor een nieuwe *Reichstag*, op de 14de september van 1930, brachten een aardverschuiving als resultaat. De evolutie die ook Julian Vincius niet zo juist had aangevoeld, maar die aan het sluimeren lag onder de oppervlakte van de politiek, bijna onzichtbaar, in de Duitse gemeenschap, brak plots uit tot aan de oppervlakte! De Nationalistische Socialistische NSDAP partij, geleid door Adolf Hitler, de man van München, werd de tweede partij van het land in aantal zetels in de *Reichstag*! Ze kreeg plots 107 zetels, tegenover de 143 zetels van de Sociaal Democraten. Toch vorderden aan de linkervleugel ook de Communisten weer lichtjes. De Communisten wonnen 77 zetels. De Duitse Democratische Partij daalde tot 20 vertegenwoordigers! De Duits Volkspartij daalde tot 45 zetels. De Centrum Partij bewoog niet met haar 68 zetels en de Duits Nationale Volkspartij daalde tot slechts 41 zetels. Haar zetels waren opgeslorpt door de NSDAP. Meerdere andere, kleinere partijen, kregen elk slechts enkele vertegenwoordigers.

De *Reichstag*, als de uitdrukking van de wil van het volk, had zich zo in die ene stemming van constellatie veranderd! De *Reichstag* had zich geradicaliseerd, zoals ook de opinies van het volk natuurlijk gedaan hadden. Duitsland had nu zeer nationalistisch gestemd, resoluut Duits en vergramd en woedend. De vertegenwoordigers in het parlement waren wel nog steeds en vooral Socialistisch, hoewel de NSDAP niet de regering door het volk zocht, maar de regering door enkele mannen rond de demagoog uit München, Hitler. De NSDAP was expansionistisch,

wat betekende dat ze oorlogsgezind was, nationalistisch, oligarchisch en waarschijnlijk fascistisch, en heel zeker overtuigd antisemitisch!

Die evolutie naar het slechtere in alle aspecten, trok Julian Vincius plots uit een trage, lome droom, recht de sombere realiteit in, een realiteit die hij niet verwacht had ooit van de Duitse mensen te zullen zien. Hij was geschokt en werd overwonnen door een plotse paniek. Het was een nachtmerrie die waar geworden was. In die gemeenschap, voorzag hij stellig, was er geen plaats voor hem!

Nota's van de schrijver

Voor de eerste maal in de geschiedenis, bezorgden filmcamera's beelden van het leven in de periode van rond 1900 in de Europese landen. Ik apprecieerde vooral de documentaires van die periode gemaakt en geadapteerd door Hugues Nancy. Die films werden nauwgezet gekleurd met de tinten van de tijd. Ze geven een prachtig beeld van hoe de mensen toen leefden, hoe de straten gevuld waren met mensen, en ook hoe de meest ellendige, armste lagen van de gemeenschap leefden. Ik wou hiermee een echt gevoelde hommage brengen aan Nancy. Zijn films zijn een merkwaardige getuigenis, en meer bewondering waard dan ze misschien tot nog toe kregen.

Mijn eerlijke en speciale dank gaat uit naar de Heer Joseph Brembati van de Franse stad Longwy. Ik zocht lang tevergeefs naar de juiste plaatsen waar de Duitse veldhospitalen ondergebracht waren in en rond Longwy tijdens de Slag van Verdun in de Eerste Wereldoorlog. Monsieur Brembati bezorgde me de lijst, die een aantal zeer vriendelijke mensen van Longwy, onder wie ook Mevrouw Lucile Dupuich en de Heer Gilles Warnimont, die mijn vraag verder verspreidden om uiteindelijk terecht te komen bij de Heer Brembati.

Voor zover ik weet diende er geen Kapitein Donnersdorff in de laatste jaren van de oorlog te Longwy. Zijn naam is fictief, zoals praktisch alle namen, ook die van Baraine, verbonden met de fictieve hoofdfiguren van de roman. De *Geheimer Regierungsrat* Pütter van de Charité was echter wel een historische figuur. Natuurlijk, alles wat hij deed of zei in deze roman betreffende de fictieve figuur van Julian Vincius, is fictie.

Voor de nota's betreffende pogroms en de andere vervolgingen van de Joden in Rusland, gebruikte ik vooral de 'Geschiedenis van de Joden in Rusland en Polen' geschreven door de Joodse, Belarussische geboren schrijver en geleerde Shimon Meyerovich Dubnow (1860-1941), de stichter van de uiteindelijke *Jewish and Literature and Historical Ethnographic Society*, samen met nog andere vroegere publicaties, zoals de *Quellentexte* van Julius Höxter. Dubnow werd vermoord door de Nazi's in december van 1941 en begraven in het getto van Riga. Ter ere van deze Dubnow werd in 1895 het *Centre for Research on Jewish Culture* gesticht, het *Leibniz Institute for Jewish History and Culture*. Dit centrum bevindt zich in Duitsland, Saksen, Leipzig, en het is verbonden met de Universiteit van Leipzig.

Men kan me verwijten meer over de geschiedenis te schrijven dan over het drama van de Vincius familie in deze en vroegere romans. De eerste wereldoorlog en elke beweging die eraan voorafging in de internationale politiek was zo erg een tragedie, dat eender welk toegevoegd verhaal er bij in het niet verdwijnt. Geen enkele van mijn romans leest gemakkelijk naar hedendaagse wensen ven vermaak. Ik bleef heel erg verbaasd over de kracht van de gebeurtenissen, die hun gelijke niet hebben elders in de wereldgeschiedenis. Ik meende ook dat het weer de tijd was om er een boek over samen te stellen. De tragedie van de oorlog overklast natuurlijk eender welke mogelijke, individuele tragedie die in die tijden kon gebeuren. Dit maakt het moeilijk dit boek te lezen en te absorberen. Ik zocht nooit gemakkelijke leesbaarheid, noch gemakkelijk schrijven. Ernst Jünger, Remarque, Genevoix, Döblin en andere schrijvers, deden dat trouwens ook niet.

Een infanteriedivisie had ongeveer 20.000 soldaten en officiers, uitgerust met 70 stukken veldartillerie, kanonnen en houwitser, en 25 machinegeweren, al die plus minus één derde. De Oostenrijkse divisies, bijvoorbeeld, waren 30% groter dan deze vermelde cijfers. Een Legerkorps bestond gewoonlijk uit 2 divisies. Een Leger hield twee of meer Legerkorpsen. Een Legergroep verzamelde meerdere Legers, tot een totaal van maximaal 1 miljoen soldaten. Een divisie bestond uit Brigades van ongeveer 5.000 soldaten plus hun uitrusting. Regimenten bestonden uit ongeveer half zo veel soldaten, Bataljons waren van de sterkte van half een Regiment en Compagnies waren ongeveer 1/5de van een bataljon. Een Peloton kon ongeveer 1/5de van een Compagnie zijn, en een Sectie van ongeveer 10 soldaten. Een divisie bestond dus uit 4 Brigades, een Brigade uit 2 Regimenten, een Regiment uit 2 Bataljons. Een Bataljon had 5 Compagnies, een Compagnie 5 Pelotons en een Peloton 5 Secties. Een ruitery of Cavalerie divisie had tot 5.000 soldaten te paard, een dozijn stukken artillerie en 5 machinegeweren. In het Brits Leger waren de aantallen tot het dubbele van deze. Natuurlijk ook konden deze aantallen fel verschillen in de eigenlijke eenheden die in veldslagen gestuurd werden.

Het kasteel Hubertushöhe bestaat nog steeds. Het wordt getransformeerd tot een kunst- en literatuurpark. Het houdt een hotel en een restaurant, en is het waard bezocht te worden. De omgeving is zeer mooi. Men moet Storkow bezoeken om een idee te krijgen van hoe een kleine stad in Brandenburg er kon uitzien. Het kasteel van Storkow zelf werd gebruikt tussen 1934 en 1945 als een Hitlerjugend centrum, een Jugendburg. Het werd vernield in 1978 door een brand, en dan herbouwd van 2000 tot 2009, na de Duitse hereniging. Het is thans een gelijst Duits monument.

De oorlogsschepen in deze roman werden opgedeeld in dreadnought klasse schepen, slagschepen, kruisers, torpedoboten en destroyers. De dreadnought-klasse slagschepen waren de grootste oorlogsschepen ooit gebouwd voor de hoge zeeën, met ongeveer driemaal meer van de zwaarste kanonnen van 12 inch obussen, vergeleken bij de gewoonlijke vier. Ze hadden een waterverplaatsing van ongeveer 17.000 ton. De schepen waren uitgerust met stoomturbines om hen sneller te laten varen. Het eerste voorbeeld dat de klasse ook de naam gaf, was de Britse H.M.S Dreadnought, gebouwd in 1906. Slagschepen waren vóór-dreadnought klasse oorlogsschepen van ongeveer dezelfde of lagere tonnage. Kruisers waren kleiner, met een waterverplaatsing van 2.000 tot 14.000 ton, al of niet bepantserd. Destroyers waren nog kleiner, waterverplaatsingen van 500 tot 1.000 ton. De Destroyer klasse schepen die torpedo's droegen werden ook torpedoschepen genoemd. Onder al die schepen bestonden natuurlijk allerhande varianten.

Het Oostenrijks Keizerrijk was een dualistisch rijk. De Oostenrijkse Habsburgse Keizer Franz-Joseph, moest meer autonomie toestaan aan Hongarije na de Pruisisch-Oostenrijkse Oorlog van 1866-1867. Franz-Joseph was keizer van Oostenrijk en koning van Hongarije. De twee entiteiten hadden gescheiden parlementen, gescheiden regeringen, gescheiden budgetten en gescheiden Legers. De Legers werden genoemd de *Landwehr* in Oostenrijk en de *Honvéd* in Hongarije. Ze hadden ook twee verschillende Eerste Ministers. Er waren echter 3 gemeenschappelijke ministers: van Buitenlandse Zaken, van Oorlog en van Financiën.

Verdere informaties in deze roman komen van verschillende bronnen, vooral van de boeken geciteerd in de hierna volgende bibliografie. Ik gebruikte deze boeken en vele, vele andere teksten over de onderwerpen van de roman als basisinformatie. Mijn bronnen gingen verder dan deze.

Bibliografie

The Story of the Jews. Belonging. 1492-1900. Simon Shama. The Bodley Head. Vintage. London. 2017.

A History of the Jews. Paul Johnson. Phoenix. Orion Books Ltd. London. 1997.

Le système totalitaire. Hannah Arendt. Translation by Jean-Loup Bourget, Robert Davrey, and Patrick Lévy. revised by Hélène Frappat. Editions du Seuil. Gallimard. 2002.

Judentum über die Religion hinaus. Jérôme Segal. Translated by Georg Hauptfeld. Edition Konturen. Vienna, Hamburg. 2017.

The Jewish Dark Continent. Life and Death in the Russian Pale of Settlement. Nathaniel Deutsch. Harvard University Press. Cambridge MA. 2011.

Life is with People. The Culture of the Shtetl. Mark Zborowski and Elizabeth Herzog. Schocken Books. New York. 1967.

The Golden Age Shtetl. A new history of Jewish life in East Europe. Yohanan Petrovsky-Stern. Princeton University Press. New Jersey. 2014.

The Persecution of the Jews in Russia. Issued by the Russo-Jewish Committee of London. Reprinted by the Jewish Publication Society of America. Philadelphia. 1897.

History of the Jews in Russia and Poland. S. M. Dubnow. Translated from Russian by I. Friedlaender. The Jewish Publication Society of America. Philadelphia. 1916.

Die Rechtsverhältnisse der Juden in Preußen. Dr. Jur. Alfred Michaelis. Louis Lamm Verlag. Berlin. 1910.

Jewish Literature and other Essays. Gustav Karpeles. The Jewish Publication Society of America. Philadelphia 1895.

The Jewish State. Theodor Herzl. Dover Publications Inc. New York. 1988.

Heart of Europe. A short history of Poland. Norman Davies. Oxford University Press. Oxford. 1986.

Poland. James A. Michener. Random House. New York. 1983.

The Family Moskat. Isaac Bashevis Singer. Penguin Books Ltd. Hammondsworth (UK). 1980.

Gedanken und Erinnerungen von Otto Fürst von Bismarck. J. B. Gotta'sche Buchhandlung Nachfolger. Stuttgart. 1941. (Herausgabe. Band I und II 1898. Band III 1919.)

Der Kanzler. Otto von Bismarck in seinen Briefen, Reden und Erinnerungen, sowie in Berichten und Anekdoten seiner Zeit. Wilhelm Langewiesche-Brandt. Ebenhausen bei München. 1930.

Bismarck, a Life. Jonathan Steinberg. Oxford University Press. Oxford. 2012.

The wandering Jews. Joseph Roth. Translated by Michael Hofmann. Granta Books. London. 2001.

Quellentexte zur jüdischen Geschichte und Literatur. Julius Höxter. Herausgegeben und ergänzt von Michael Tilly. Matrix Verlag GmbH. Wiesbaden. 2009.

Fünfzig Jahre Deutschland (1886-1936). Sven Hedin. F.A. Brockhaus. Leipzig 1938/1942 (Sechste Auflage).

Fragen an die Deutsche Geschichte. Ideen, Kräfte, Entscheidungen von 1800 bis zur Gegenwart. Deutscher Bundestag, Verwaltung. Berlin. 1981.

Vanished Kingdoms. The History of half-forgotten Europe. Norman Davies. Penguin Books. London. 2012.

Iron Kingdom. The Rise and Downfall of Prussia 1600-1947. Christopher Clark. Penguin Books. London. 2007.

Hitler's Berlin. Abused City. Thomas Friedrich. Translated by Stewart Spencer. Yale University Press. London. 2016.

Brest-Litowsk. Theodor Kröger. Im Deutschen Verlag. Berlin. 1937.

Atatürk. Andrew Mango. John Murray Publishers. London. 2004.

Salonica. City of Ghosts. Mark Mazower. Harper Perennial. London. 2005.

The Agony of Belgium. The Invasion of Belgium WWI. Major Frank Fox. Unicorn Publishing Group. London. Uniform. 2017.

Schlossers Weltgeschichte. Fr. Chr. Schlosser. Verlag bei Neufeld und Henius. Berlin. Ca. 1900.

Sesam Nieuwe Geïllustreerde Wereldgeschiedenis. Bosch & Keunig NV. Baarn.

Kalender der Wereldgeschiedenis. Dr. Karl Ploetz. Uitgeverij Het Spectrum. Utrecht en Antwerpen. 1962.

Europe. De 1815 à nos jours. Serge Cosseron, Philippe Faverjon. La Manufacture. Besançon. 1991.

The History of Lithuania. Alfonsas Eidintas, Alfredas Bumblauskas, Antanas Kulakauskas, Mindaugas Tamosaitis. "Eugrimas" Publishing House. Vilnius. 2013.

Handbuch der Politik. Herausgegeben von Dr. Paul Laband, D. Dr. Adolf Wach, D. Dr. Adolf Wagner, Dr. Georg Jellinek, Dr. Karl Lamprecht, Dr. Franz von Liszt, Dr. Georg von Schanz und Dr. Fritz Berolzheimer. Dr. Walther Rothschild. Berlin und Leipzig. 1914.

Das Zeitalter des Imperialismus. 1884-1914. Verlag Neufeld und Henius. Berlin. 1922.

- The War that ended Peace. Margaret MacMillan. Profile Books Ltd. London. 2014.
- 1914-1918. The History of the First World War. David Stevenson. Penguin Books. London. 2004, 2012.
- To Hell and Back. Europe 1914-1949. Ian Kershaw. Penguin Books. Random House. London. 2016.
- Gembloux dans la tourmente de la Première Guerre Mondiale. Sous la coordination de H. Legros, E. Van Eyck, E. Van Lippevelde. Bulletin du Cercle Royal d'Art et Histoire de Gembloux. Monographie 4. Les Presses agronomiques de Gembloux. 2014.
- Novembre 1918 : la fin d'une tragédie. Hervé Legros et Pierre Aubry. Bulletin du Cercle Royal d'Art et Histoire de Gembloux. No. 97. 2018.
- In Stahlgewittern. Aus dem Tagebuch eines Stosstruppführers. Ernst Jünger. Dritte Auflage. Verlag Ernst Siegfried Mittler & Sohn, Buchdruckerei GmbH. Berlin. 1922.
- Van het westelijk front geen nieuws. De weg terug. Drie kameraden. Erich Maria Remarque. Erven J. Bijleveld Utrecht.
- De weg terug. Erich Maria Remarque. H.J.W. Becht's Uitgevers Maatschappij. Amsterdam.
- Drie kameraden. Van Holkema & Warendorf. Unieboek BV. Bussum.
- Parade's End. Ford Madox Ford. Penguin Books Ltd. London. 2012.
- Invasion 14. Maxence van der Meersch. Published with authorisation of the Éditions Albin Michel. Club du meilleur livre. Paris. 1954.
- Der rote Kampfflieger. Rittmeister Manfred von Richthofen. Verlag Ullstein & Co. Berlin. 1917.
- Erinnerungen an die Charité Berlin. Ernst Pütter, Geheime Regierungsrat. Rhenania Verlag Th. P. Braun. Düsseldorf. 1928.
- Berlin Alexanderplatz. Alfred Döblin. Fischer Verlag GmbH. Frankfurt-am-Main. 2013 8te Auflage 2020.
- Verdun. Argonne. 1914-1918. Michelin. Clermont-Ferrand. 1936.
- Verdun. Guide historique illustré. Editions Lorraines. Imp. Frémont. Verdun. 1958.
- Pascal Raggi - L'occupation allemande des mines et des usines de Longwy et des alentours pendant la Première Guerre mondiale. - Projet Empreinte militaire en Lorraine. Url : [http://ticri.univ-lorraine.fr/wicri-lor.fr/index.php?title=Empreinte_militaire_en_Lorraine_\(10-2010\)_Pascal_Raggi](http://ticri.univ-lorraine.fr/wicri-lor.fr/index.php?title=Empreinte_militaire_en_Lorraine_(10-2010)_Pascal_Raggi)
- The origins of the Second World War. A.J.P. Taylor. Penguin Books. London. 1991.
- The new Berlin. Catalogue of the 2018-2019 Brussels Exhibition. Inga Rossi-Schmidt. Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique. Editions Lannoo. Brussels. 2018.
- Von Calgary zu Hitler. Rüdiger Suchsland. Documentary Film. LOOKS Filmproduction GmbH. 2014.

La Belle Époque. Hugues Nancy (realisation) and Dominique Kalifa (historical counsellor).
Documentary Film. Production: Compagnie des Phares et Balises. Documentary Film. 2019.